T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANA BİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE ANTALYA (1950-1960)

Doktora Tezi

Ali Rıza GÖNÜLLÜ

İstanbul 2008

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANA BİLİM DALI
CUMHURİYET TARİHİ BİLİM DALI

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE ANTALYA (1950-1960)

Doktora Tezi

Ali Rıza GÖNÜLLÜ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Süleyman BEYOĞLU

İstanbul 2008

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Doktora öğrencisi Ali Rıza Gönüllü'nün "Demokrat Parti Döneminde Antalya (1950-1960)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı doktora tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

		İmza
Tez Danışmanı Üniversitesi	: Prof.Dr. Süleyman Beyoğlu Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Emel Kefeli Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Yrd.Doç.Dr. Bülent Bakar Marmara	.....
Üye Üniversitesi	: Prof.Dr. Cezmi Eraslan İstanbul	.....
Üye Üniversitesi	: Yrd.Doç.Dr. Ali Satan Marmara	.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ...30../..01..../ 2008 tarih ve ..2-8..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER IV
ÖNSÖZ XII
ÖZET XIV
ABSTRACT XVI
KISALTMALAR XVIII
GİRİŞ:ANTALYA TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ 1
1.Antalya'nın Coğrafi Konumu 1
2.Türklerin Fethine Kadar Antalya 2
3.Türk Hakimiyeti'nde Antalya (1207-1918) 3
3.1.Sosyal Hayat 9
3.1.1.İdari Yapı ve Nüfus 9
3.1.2.Göçmenlerin İskanı 11
3.1.3.Yaylacılık 12
3.1.4.Fiziki Yapı 13
3.1.5. Azınlıkların Faaliyetleri 17
3.1.6.Milli Faaliyetler 20
3.1.7.Asayiş Olayları 21
3.1.7.1.Antalya Hapishanesi 22
3.1.8.Sağlık 25
3.1.9.Tabii Afetler 26
3.1.10. İçme Suyu ve Elektrik İşleri 27
3.1.11.Asker Sevki 27
3.1.12.Taltif 28
3.1.13.Siyasi Hayat 28
3.2.Kültürel Hayat 28
3.3.Ekonomik Hayat 29
3.3.1.Tarım ve Hayvancılık 29
3.3.2.Ormancılık 30
3.3.3.Sanayi 30
3.3.4.Gelir 31
3.3.5.Ulaşım ve Haberleşme 32
1.BÖLÜM 33
MİLLİ MÜCADELE'DEN TEK PARTİ DÖNEMİ SONUNA KADAR ANTALYA (1919-1950) 33

1.Milli Mücadele Dönemi'nde Antalya (1919-1922) 33
1.1.İtalyanların Antalya'yı İşgal Etmeleri 33
1.1.1.İtalyanların Antalya'ya Getirdiği Asker ve Mühimmat 37
1.1.2.İtalyanları Antalya'da Sebep Oldukları Asayiş Olayları 38
1.1.3.İtalyanların Antalya Çevresindeki Faaliyetleri 40
1.1.4.İtalyan İşgal Siyaseti 46
1.2.Antalya'da Milli Faaliyetler 47
1.3.Antalya'da Azınlıkların Faaliyetleri 51
1.4.Osmanlı Hükümeti'nin İşgal Karşısındaki Tavrı 52
1.5.Antalya'nın Düşman İşgalinden Kurtulması 54
1.6.Asayiş Olayları 54
2.Tek Parti Dönemi'nde Antalya (1923-1950) 57
2.1.Sosyal Hayat 57
2.1.1.İdari Yapı 57
2.1.2.Nüfus 59
2.1.3.Aşiretlerin İskanı 59
2.1.4.Göçmenlerin İskanı 60
2.1.5.Adli Olaylar 64
2.1.6.Sağlık 71
2.1.7.Atatürk'ün Antalya'yı Ziyaretleri 72
2.1.8.Okullar 75
2.1.9.Dernekler 76
2.1.9.1.Hilal-i Ahmer Cemiyeti 76
2.1.9.2.Türk Ocağı 76
2.1.10.Basın 77
2.1.11.Tabii Afetler 77
2.1.11.1.Yangın 77
2.1.11.2.Fırtına 78
2.1.11.3.Deprem 79
2.1.11.4.Yağmur 79
2.1.12.Sosyal Yardımlar 79
2.1.13.Belediye 81
2.1.14.İçme Suyu 82
2.1.15.Fiziki Yapılaşma 83

2.1.16.Elektrik İşleri 85
2.2.Siyasi Hayat 86
2.2.1.Antalya Milletvekilleri 87
2.2.2.Antalya Milletvekillerinin TBMM'deki Faaliyetleri 88
2.3.Ekonomik Hayat 91
2.3.1.Tarım ve Hayvancılık 91
2.3.1.1.Hububat, Bakliyat ve Endüstri Bitkileri Üretimi 92
2.3.1.2.Bahçe Bitkileri Üretimi 93
2.3.1.3.Hayvancılık 95
2.3.3.Toprak Dağıtımı 97
2.3.4.Bataklıkların Kurutulması 98
2.3.5.Ormanlar 98
2.3.6.Madenler 99
2.3.7.Sanayi 101
2.3.8.Gelirler 101
2.3.9.Ulaşım 102
2.3.9.1.Karayolu Ulaşımı 102
2.3.9.2.Denizyolu Ulaşımı 106
2.3.9.3.Havayolu Ulaşımı 107
2.3.10.Ticari Kuruluşlar 108
2.3.10.1.Bankalar 108
2.3.10.2.Kooperatifler 108
2.3.10.2.1.Antalya İhracat ve İkrazat Biriktirme Kooperatifi 108
2.3.10.2.2.Antalya Hızarcılık Küçük Sanat Kooperatifi 108
2.3.10.2.3.Antalya Bahçeli Memur Evleri Yapı Kooperatifi 108
2.3.10.3.Şirketler 109
2.3.10.3.1.Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi 109
2.3.10.3.2.Antalya Bahçecilik Kooperatif Şirketi 110
2.3.10.3.3.Antalya Memurları İstihlak Kooperatif Şirketi 110
2.3.10.3.4.Antalya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatif Şirketi 111
2.3.10.3.6. Mahdut Mesuliyetli Narenciye Yetiştirme Kooperatif Şirketi 111
2.BÖLÜM 112

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA SOSYAL HAYAT 112
2.1.İdari Yapı 112
2.2.Nüfus 113
2.3.Göçmenlerin İskanı 114
2.4.Sağlık 117
2.4.1.Devlet Hastanesi 117
2.4.2. Doğum ve Çocuk Bakımevi 119
2.4.3.Dispanserler 120
2.4.4.Antalya Şifa Yurdu Özel Hastanesi 120
2.4.5.Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi 121
2.4.6.Eczaneler 121
2.4.7.Verem Savaş Derneği 121
2.4.8.Salgın Hastalıklar 123
2.4.9.Zehirlenmeler 125
2.4.10.Sıtma İle Mücadele 126
2.5.Dernekler 127
2.5.1.Halkevi 127
2.5.2. Türk Hava Kurumu 128
2.5.3.Antalya ve Havalisi Avcılar Birliği 130
2.5.4.Antalya Cami, Çeşme ve Hayır İşleri Derneği 130
2.5.5.Kızılay 130
2.5.6.Arıcılık Derneği 132
2.6.Tabii Afetler 132
2.6.1.Deprem 132
2.6.2.Donma 132
2.6.3.Sel Baskını, Fırtına, Yıldırım ve Kar 133
2.6.4.Yangın 137
2.6.5.Orman Yangını 141
2.7.Sosyal Dayanışma 143
2.8.Spor 145
2.8.1.Spor Kulüpleri 145
2.8.1.1.Gençlik Spor Kulübü 145
2.8.1.2.Esnaf Spor Kulübü 146

2.8.1.3.İlkışık Spor Kulübü 148
2.8.1.4.Toros Spor Kulübü 149
2.8.1.5.Antalya Spor Kulübü 149
2.8.1.6.Yenikapı Spor Kulübü 150
2.8.1.7.Demir Spor Kulübü 150
2.8.2.Lig ve Grup Şampiyonaları 151
2.8.3.Spor Tesisleri 153
2.9.Belediye 153
2.9.1.İmar İşleri 153
2.9.2.Yapı Çalışmaları 155
2.9.3.Gecekondulaşma 156
2.9.2.Şehiriçi Yollar 157
2.9.3.İçme Suyu 159
2.9.4.Elektrik 161
2.9.5.Mahalle, Meydan ve Caddeler 162
2.9.6.Temizlik 163
2.9.7.Mezarlık 164
2.9.8.Piyasa Kontrolü 164
2.9.9.İtfaiye 169
2.9.10.Şehiriçi Ulaşım 170
2.10.Bayramlar ve Eğlenceler 171
2.10.1.MilliBayramlar 171
2.10.1.1.Cumhuriyet Bayramı 171
2.10.1.2.Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı 171
2.10.1.3.Gençlik ve Spor Bayramı 172
2.10.1.4. Zafer Bayramı 173
2.10.2.Mahalli Bayramlar 173
2.10.2.1. Deniz Bayramı 173
2.10.2.2. Avcılar Bayramı 173
2.10.2.3.Hızır-İlyas Bayramı 174
2.10.3.Mahalli Eğlenceler 175
2.10.3.1.Deve Güreşi 175
2.10.3.2.Horoz Güreşi 175
2.11.Plajlar ve Yaylalar 176

2.12.Devlet Erkanının Antalya'yı Ziyaretleri 178
2.13.Haberleşme 184
2.14.Balo ve Defileler 186
2.15.Adli Olaylar 188
2.16.Antalya Cezaevi 189
2.16.1.Mahkumlar 189
2.16.2.Cezaevi İsyanları ve Firarlar 190
2.16.3.Aflar 193
3.BÖLÜM 195
DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA SİYASİ HAYAT 195
3.1.Siyasi Partiler 195
3.1.1.Demokrat Parti 195
3.1.2.Cumhuriyet Halk Partisi 206
3.1.3.Millet Partisi 212
3.1.4.Cumhuriyetçi Millet Partisi 213
3.1.5.Hürriyet Partisi 213
3.2.Seçimler 214
3.2.1.Milletvekili Seçimleri 214
3.2.2.1.Antalya Milletvekilleri 214
3.2.2.2. Antalya Milletvekillerinin Yapmış Oldukları Faaliyetler 231
3.2.2.Belediye Seçimleri 233
3.2.3.Muhtar Seçimleri 238
3.2.4.İl Genel Meclisi Seçimi 238
3.3.27 Mayıs 1960'dan Sonraki Olaylar 240
4.BÖLÜM 243
DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA KÜLTÜREL HAYAT 243
4.1.Okullar 243
4.2.Öğrenci Yurdu 248
4.3.Tiyatro ve Konserler 249
4.4.Konferanslar 252
4.5.Basın 254
4.6.Sergiler 255
4.7.Muhtelif Anma Toplantıları 257
4.8.Kütüphane 259

4.9.Sinema 260
4.10.Müze 263
4.11.Kültürel Kuruluşlar 263
4.11.1.Antalya Kültür Derneği 263
4.11.2.Antalya Öğretmenleri Yardımlaşma Derneği 265
4.11.3.Antalya Yüksek Öğretim Derneği 265
4.11.4.Antalya Gazeteciler Cemiyeti 267
4.11.5.Antalya İlkokul Öğrencilerini Koruma Derneği 268
4.11.6.Antalya Halk Oyunları ve Halk Türküleri Derneği 269
4.11.7.Yüksek Tahsil Gençleri Derneği 269
5.BÖLÜM 270
DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA EKONOMİK HAYAT 270
5.1.Tarım ve Hayvancılık 270
5.1.1.Tarım 270
5.1.1.1.Hububat, Bakliyat ve Endüstri Bitkileri Üretimi 270
5.1.1.2.Turfanda Sebzecilik 273
5.1.1.3.Bahçe Bitkileri Üretimi 273
5.1.2.Hayvancılık 274
5.1.3.Sulama 275
5.1.4.Toprak Dağıtımı 278
5.2.Ormanlar ve Madenler 279
5.3.Ticaret 281
5.3.1.Narh Uygulamaları 281
5.3.2.Piyasa Darlığı ve Mal Tevzi 284
5.4.Ulaşım 289
5.4.1.Karayolu Ulaşımı 289
5.4.2.Denizyolu Ulaşımı 294
5.4.3.Havayolu Ulaşımı 296
5.5.Ticari Kuruluşlar 297
5.5.1.Ticaret ve Zahire Borsası 297
5.5.2.Antalya Ticaret ve Sanayi Odası 299
5.5.3.Bankalar 300
5.6.Kooperatifler 301
5.6.1.Yapı Kooperatifleri 301

5.6.1.1.Yeşil Antalya Memur Evleri Yapı Kooperatifi 302
5.6.1.2.Öğretmen Evleri Yapı Kooperatifi 302
5.6.2.Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği 303
5.6.3.Antalya Esnaf Kefalet Kooperatifi Şirketi 305
5.6.4.Antalya Balık İstihsal Kooperatifi 306
5.7.Esnaf Dernekleri 306
5.7.1.Antalya Merkez Yaş ve Kuru Sebze ve Meyveciler Toptancı ve Perakendeci Esnafı Derneği 306
5.7.1.Antalya Şoförler Cemiyeti 307
5.7.2.Antalya Marangoz ve Yapıcılar Derneği 308
5.7.3.Antalya Deniz İşleri Tahmil ve Tahliye Amele Birliği Derneği 308
5.7.4.Antalya Merkez Ambalajcılar Derneği 308
5.7.5.Antalya Atlı Arabacılar Derneği 309
5.7.6.Antalya Berberler Derneği 309
5.8.Şirketler 309
5.8.1.Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi 309
5.8.2.Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi 312
5.8.3.Pamuk ve Yağ Sanayi Türk Anonim Şirketi 314
5.9.Fabrikalar 315
5.9.1.Fümigatuvar 315
5.9.2.Kauçuklu Eşya Sanayi İmal Fabrikası 315
5.9.3.Konserve Fabrikası 316
5.9.4.Antalya Lastik Ayakkabı Fabrikası 316
5.9.5.Ferro Krom ve Karpit Tesisleri 316
5.9.6.Zeytinyağı Fabrikası 317
5.9.7.Diğerleri 317
5.10.Turizm 318
5.10.1.Turizm Hareketleri 318
5.10.2.Konaklama Tesisleri 319
5.10.3.Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği 322
6.SONUÇ 325
7.BİBLİYOĞRAFYA 327
8.EKLER 336
9.ÖZGEÇMİŞ 348

ÖNSÖZ

Antalya, Türk Milleti'nin Akdeniz kıyısında fethettiği ilk şehirlerden birisidir. Antalya sahip olduğu coğrafi konumundan dolayı tarih boyunca askeri, ekonomik ve idari açıdan önemli bir hüviyete sahip olmuştur. Antalya bu gün de ticari hayatının canlılığı yanında, memleketimizin turfanda sebze, narenciye, muz ve endüstri bitkilerinin üretildiği mühim tarım bölgelerinin başında gelmektedir. Ayrıca önemli turizm merkezlerinden birisi olan Antalya, ülkemizin dünyaya açılan yüzüdür.

Geçmişten başlayarak günümüze kadar devam eden bu seçkin özelliklerine rağmen, Antalya hakkında fazla bir çalışma yapılmamıştır. Antalya tarihini konu alan ilk mahalli eserler, Süleyman Fikri Erten tarafından ortaya konulmuştur. Akademik seviyede Antalya tarihine dair öncü araştırmalar da, Süleyman Beyoğlu, Muhammet Güçlü ve Hasan Moğol tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya (1950-1960) konusu, şimdiye kadar hiçbir araştırmaya konu olmamıştır. Bunun için biz bu dönemi ele alarak, Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya'nın sosyal, siyasi, adli, kültürel ve ekonomik yapısını ortaya koymak amacındayız.

Tezin konusu 1950 ile 1960 tarihleri arasını, başka bir ifade ile Demokrat Parti'nin iktidarda bulunduğu on yıllık dönemi kapsamaktadır. 1950 yılı, Demokrat Parti'nin ülkemizde yapılan milletvekili genel seçimleri sonucunda iktidara geldiği tarihtir. 1960 yılı da, yapılan bir askeri darbe ile Demokrat Parti'nin iktidardan uzaklaştırıldığı tarihtir.

Çalışmamızın temel kaynaklarını Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve TBMM Arşivi'nden temin ettiğimiz belgeler ile Demokrat Parti Dönemi'nde, Antalya'da yayınlanan mahalli gazeteler meydana getirmektedir. Bunun yanında Konya Vilâyeti Sâlnâmeleri, T. C. Devlet Sâlnâmeleri ve T.C. Devlet Yıllıkları ile Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yayınlamış olduğu bazı eserler, başvurduğumuz önemli kaynaklar arasında bulunmaktadır. Çalışmamız esnasında çeşitli raporlardan, kaynak eserler ile araştırmalardan da istifade ettik.

Çalışmamız giriş ve beş bölümden meydana gelmektedir. Çalışmanın Giriş Bölümünde Antalya Tarihine Kısa Bir Bakış adı altında; Antalya'nın Coğrafi Konumu ile Türklerin Fethine Kadar Antalya ve Türk Hakimiyeti'nde Antalya konusunu 1918 yılı sonuna kadar işledik. Birinci Bölümde Milli Mücadele'den Tek Parti Dönemi Sonuna Kadar Antalya (1919-1950), İkinci Bölümde Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya'da Sosyal Hayat, Üçüncü Bölümde Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya'da Siyasi Hayat, Dördüncü Bölümde

Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya'da Kültürel Hayat, Beşinci Bölümde Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya'da Ekonomik Hayat konuları üzerinde durduk.

Tez çalışmamın her safhasında benden yardımlarını esirgemeyen ve yol gösteren Hocam Prof. Dr. Süleyman Beyoğlu'na teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarım esnasında, gerekli her türlü kolaylığı gösteren Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, TBMM Arşivi, Milli Kütüphane ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin görevlilerine müteşekkirim.

İstanbul 2008 Ali Rıza Gönüllü

TÜRKÇE ÖZET

Antalya şehrinin varlığını Eski Çağ'dan itibaren görmekteyiz. Bu dönemde şehrin ismi Attaleia (Antalya)'dır ve Pamphylia Bölgesi'nin önemli şehirleri arasında bulunmaktadır.

Antalya Aldobrandini adında bir İtalyan'ın elinde iken, Anadolu Selçuklu Sultanı Giyâseddin Keyhüsrev tarafından fethedilmiştir (5 Mart 1207). Ancak şehir, fetihten bir müddet sonra, yerli Hıristiyanlar tarafından tekrar işgal edilmiştir. Bunun üzerine Antalya, Anadolu Selçuklu Sultanı İzzeddin Keykavus tarafından geri alınmıştır (22 Ocak 1216).

Antalya Tekeoğullarının hakimiyetinde bulunduğu bir dönemde, Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Beyazid tarafından alınmış ve Osmanlı topraklarına dahil edilmiştir.

Osmanlı idari teşkilatında Antalya, Teke Sancağı'nın merkezi idi. Başlangıçta Anadolu Eyaleti'ne bağlı olan Teke Sancağı, 1864 tarihli Vilâyet Nizamnamesi'nin çıkarılmasından sonra, Konya Vilâyeti'ne bağlanmış ve 1913 tarihinden itibaren de, müstakil sancak olmuştur.

XX. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti'nin karşılaştığı askeri ve siyasi meseleler, ülkenin her tarafından olduğu gibi, Antalya'da da bazı sıkıntıların meydana gelmesine sebep olmuştur. Antalya, I. Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletlerine ait gemilerin sürekli tacizine maruz kalmış ve Rum azınlığın ihaneti ile karşılaşmıştır. Mondros Antlaşması'ndan sonra da İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir (28 Mart 1919). Antalya halkı, İtalyan işgaline tepki göstermiş ve işgalden kurtulmak için her türlü çareye başvurmuştur. Bunun yanında işgal altında olmasına rağmen, Mustafa Kemal'in liderliğinde gerçekleştirilen Türk Milli Mücadelesi'ne malı ve canı ile katkıda bulunmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Antalya'da sosyal, kültürel ve ekonomik sahada önemli çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar Demokrat Parti Dönemi'nde büyük bir hız kazanmıştır. Bu dönemde Antalya'da eğitimin yaygınlaşması yanında, spor ve sanat faaliyetlerinin geniş halk kitlelerine ulaşması için büyük çabalar gösterilmiştir. Bunun yanında sivil toplum örgütlerinin kurulması hız kazanmıştır. Ayrıca haberleşmede, ulaşım alanında ve tarım sektöründe büyük yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Tarımda modern tekniklerin kullanılması neticesinde hububat, bakliyat, narenciye, muz, turfanda sebze ile endüstri bitkileri üretiminde büyük miktarda artış meydana gelmiş ve Antalya'dan tarım ürünü ihracı başlamıştır. Bu dönemde Antalya'nın sanayileşmesi konusunda ciddi faaliyetler görülmekte ve halk ile devletin işbirliği yapması sonucunda tekstil, elektrik ve maden sanayi tesisleri kurulmaya başlanmıştır. Yine Antalya'nın Türk ve dünya turizmine açılması için, ilk çalışmalar ortaya konulmuştur. Bütün bu olumlu gelişmelerin yanında, bu dönemde Antalya'nın içme suyu

problemi tam manası ile çözüme kavuşmamıştır. 1950'li yılların ikinci yarısında Türk ekonomisinde görülen bazı olumsuzluklar, Antalya halkını da yakından etkilemiş ve bu dönemde piyasada bir kısım ihtiyaç maddelerinin darlığı çekilmiştir.

Antalya halkının büyük çabası ve devletin katkısı ile Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan ve Demokrat Parti Dönemi'nde artarak devam eden ekonomik, sosyal ve kültürel alanda gerçekleştirilen kalkınma hamlesi, daha sonraki yıllarda Antalya'nın her yönü ile gelişmesine ve bir dünya şehri olmasına sebep olmuştur.

ENGLISH ABSTRACT

The existence of Antalya is seen from ancient ages. At this period the name of the city was Attaleia (Antalya) and Pamphylia Region was among the most important cities.

Antalya is conquered by Anatolian Seljukian Sultan Giyâseddin Keyhüsrev while it was owned by an Italian called Aldobrandini (March 5, 1207). But some time after the conquest, the city is occupied again by the local Christians. Therefore, Antalya is taken back by Anatolian Seljukian Sultan İzzeddin Keykavus (January 22, 1216).

Antalya is taken by Ottoman Ruler Yıldırım Beyazid and included to Ottoman lands when it was under Tekeoğulları domination.

Antalya was the centre of Teke Sanjak in Ottoman Administration Organization. At the beginning Teke Sanjak was bounded to Anatolian State. After 1864 dated Provience Regulations it's bounded to Konya Provience and dating from 1913, it became an independed sanjak.

At the beginning of XX. Century, military and political problems caused some troubles for Antalya as whole country. During First World War, Antalya is continuously annoyed by the ships of Entente States and faced the betrayal of Greek minority. After Mondros Treaty and it's occupied by Italians (March 28, 1919). The people of Antalya reacted to Italian occupation and tried every way to escape from occupation. Inspite of being under occupation it contributed both with wealth and soul to Turkish National Struggle which is under leadeship of Mustafa Kemal.

During the first years of Republic, important studies are made in social, cultural and economic area and these studies gained speed in Democrat Party Period. At that period besides educational widespread, great effort was shown to develope sports and art among people. Civilian society organizations are established. Also great investments are made upon communication, transportation and agriculture. As a result of usage of modern techniques in agriculture, production of cereals, pulses, citrus fruits, banana, early growing vegetables and industrial plants increased and agricultural export began from Antalya. Also at that period serious activities are seen on industrilization of Antalya and textile, electricity and mine industry foundations are began to establish as a result of cooperation with people and government. Also first studies are appeared for opening to Turkish and World tourism. Besides all those positive developments, Antalya's drinking water problem couldn't be solved at that term. Some negativeness in Turkish economy seen in second half of 1950's affected the people of Antalya and people felt the need of some materials at this period.

Economic, social and cultural progress attacts, beginning with the efforts of Antalya people and governments participation, during first years of Republic and increasing during Democrat Party Period, caused Antalya develope in whole point of views and to be a world wide city.

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser.

a.g.m. : Adı Geçen Makale.

bkz. : Bakınız.

b.t.y. : Basım Tarihi Yok

b.t.y.y : Basım Tarihi ve Yeri Yok.

C. : Santigrat

c. : Cilt.

CHP : Cumhuriyet Halk Partisi.

CHPBMMG: Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Millet Meclisi Grubu

cm. : Santimetre

CMP : Cumhuriyetçi Millet Partisi.

Çev. : Çeviren.

DP : Demokrat Parti.

DPBMMG : Demokrat Parti Büyük Millet Meclisi Grubu

Haz. : Hazırlayan.

kg : Kilogram

km. : Kilometre

nr. : Numara

S. : Sayı.

s. : Sayfa

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

v.d. : Ve devamı

v.s. : Ve saire

Yay. : Yayınlayan.

GİRİŞ

ANTALYA TARİHİNE KISA BİR BAKIŞ

1.ANTALYA'NIN COĞRAFİ KONUMU

Antalya, Anadolu'nun güneybatısında 29º 20'-32º 35' doğu boylamları ile 36º 07'-37º 2' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır[1]. Antalya Akdeniz kıyısında kendi adını taşıyan körfezin güneybatı ucunda kurulmuş bir il ve bu ilin merkezidir. Antalya doğuda İçel, kuzeydoğuda Konya, batıda Muğla, kuzeybatıda Burdur, kuzeyde Isparta ve güneyde Akdeniz ile komşudur. Antalya Vilâyeti'nin merkez ilçe dahil olmak üzere, 14 ilçesi bulunmaktadır. Bunlar Merkez ilçe, Akseki, Alanya, Elmalı, Finike, Gazipaşa, Gündoğmuş, İbradı, Kaş, Kale, Kemer, Korkuteli, Kumluca, Manavgat ve Serik'tir[2].

Aksu Irmağı ile kaynağını Bey Dağları'ndan alan Karaman Çayı arasında, Antalya basamaklı düzlükleri uzanmaktadır. Kırkgöz Bataklığı'ndan doğan Düden Çayı'nın biriktirdiği travertenlerin kırılması ve akarsularla işlenmesi sonucu vücut bulan bu basamakların ayırdığı sahanlıklar, Toroslar'ın eteğinde 300 metre yükseklikte başlamakta ve denize doğru 3 basamakla alçalmaktadır. Antalya şehri de en alttaki basamağa yerleşmiştir[3].

Akdeniz ikliminin hakim olduğu Antalya'da yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır. Fakat bu iklim tipi deniz etkisinden uzak ve yüksek kesimlerde nispeten değişikliğe uğramaktadır[4]. Antalya'da ortalama yüksek sıcaklık 24.4° C, ortalama düşük sıcaklık 14.0° C, ortalama sıcaklık 18.7° C, ortalama en yüksek sıcaklık 30.5° C, ortalama en düşük sıcaklık 9.2° C, ortalama nem % 59.6, ortalama rüzgar 2.6 m/sn, ortalama toplam buharlaşma 194.6 litre ve ortalama toplam yağış 1.021.8 kg/metre karedir[5].

Antalya Havzası, su kaynakları bakımından da memleketimizin en zengin bölgelerinden birisidir. Bu havzanın başlıca akarsuları; Boğa Çayı, Arapsu Çayları, Düden

---

[1] T.C. Antalya Valiliği, *2000 Antalya İl Yıllığı*, Antalya 2000, s.1.
[2] Besim Darkot, "Antalya ", *İslam Ansiklopedisi*, I, Eskişehir 1997, s.459-460; *Yeni Türk Ansiklopedisi*, I, İstanbul 1985, s.153.
[3] Talip Yücel, *Türkiye Coğrafyası*, Ankara-1987, s.92.; Hüseyin Saraçoğlu, *Akdeniz Bölgesi*, İstanbul 1989, s.13 v.d.
[4] *Yeni Türk Ansiklopedisi*, I, İstanbul 1985, s.153
[5] T.C. Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Antalya Meteoroloji Bölge Müdürlüğü 2005 Yılı Değerleri (Yayımlanmamış).

Çayı, Aksu Çayı, Köprü Irmağı, Manavgat Irmağı, Karpuz Çayı, Alara Çayı, Kargı Çayı, Oba Çayı ve Dim Çayı'dır[6].

2.TÜRKLERİN FETHİNE KADAR ANTALYA

Güney Anadolu Bölgesi, tabii güzelliklerinden dolayı birbirinden keskin hatlarla ayrılan dört yöreyi içermektedir. Doğu uçta Adana, Tarsus ve Mersin'in yer aldığı verimli bir ova uzanmaktadır. Burası antik çağda Ovalık Kilikya adıyla bilinmektedir. Onun batısında, Dağlık Kilikya yükselir. Manavgat dolaylarından Antalya'ya değin 80 km'yi aşkın bir mesafe boyunca deniz kıyısını izleyen geniş ova, antik çağda Pamphylia adıyla anılmıştır. Batı uçta da Lykia bulunmaktadır[7].

Pamphylia Bölgesi'nin beş büyük şehri mevcuttur. Bunlar; Attaleia, Perge, Sillyon, Aspendos ve Side'dir[8]. Attaleia (Antalya) M.Ö. 2.Yüzyılda Pergamon kralı II. Attalos tarafından kurulmuş ve onun adını almıştır[9].

Strabon, "Phaselis'den sonra Pamphylia'nın başlangıcı ve büyük bir kale olan Olbia'ya ve oradan, büyük hacimde ve sesi uzaktan duyulabilen, çok şiddetle yüksek bir kayadan aşağı çarparak düşen ve Kataraktes olarak adlandırılan nehre varılır. Bundan sonra Attaleia kentine gelinir" demektedir[10]

Antalya'nın kurulmuş olduğu yerde, daha erken tarihte bir yerleşimin bulunup bulunmadığı bilinmemektedir. Antalya kurulmasını müteakip çok geçmeden, Pamphylia'nın ana limanı olarak Side'yi ikinci plana itmiştir. Ama böylesine önem kazanmasına karşın, tarih sahnesine pek ender çıkmıştır. Pompeus, korsanlara karşı düzenlediği seferde, Antalya'da üstlenmiştir. Aziz Paulos, Pisidia'dan dönüşünde, buradan geçmiş ve M.S. 130 yılında Handrianus, imparatorluğunu gezerken Antalya'ya da gelmiştir. Part Savaşı'na çıkan Lucius Verus da ihtimalle M.S. 162 'de Antalya'ya da uğramıştı. Antalya, M.S.3. Yüzyılda Roma kolonisi statüsüne kavuşmuş veya kavuşturulmuştur. Bir piskoposluk olarak, Antalya önceleri Perge-Cum Sillyum metropolitinin altındaydı. Fakat 1084'de İmparator I. Aleksios Kommenos tarafından metropolis düzeyine yükseltilmiştir. Bunun yanında Antalya, daha başlangıçta bir sur ile çevrilmiştir. İlk Helenistik sur, Roma Dönemi'nde önemli oranda değişikliklere uğramış ve X. Yüzyıl başlarında ikinci bir duvarla takviye edilmiştir[11].

---

[6] T.C. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, *Antalya İli Arazi Varlığı*, Ankara 1993, s.14
[7] George E. Bean, *Eskiçağda Güney Kıyılar*, Çev. İnci Delemen-Sedef Çokay, İstanbul 1999, s.8
[8] a.g.e. , s.8.
[9] a.g.e. , s.23.
[10] Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*, Çev. Adnan Pekmen, İstanbul 1993, s.195
[11] G. E. Bean, a.g.e. , s.23-24.

3-TÜRK HAKİMİYETİNDE ANTALYA (1207-1918)

Giyâseddin Keyhüsrev ve Anadolu Selçuklu Devleti, Türkiye üzerinde yoğunlaşan milletler-arası ticaret yollarının iktisadi ehemmiyetlerini müdrik bulunuyorlardı. Bu sebepten dolayı sefer ve fetihler çok defa bu siyasete göre yapılıyordu. Filhakika Bizans'ın parçalanması üzerine, kervan yollarında asayişsizlik baş göstermiş ve Sultan, Karadeniz yolunu açmak için seferini yapmıştır. Bu seferden dönünce de aynı gaye ile Antalya'nın fethi ile uğraşmıştır. Antalya Türkiye'nin Akdeniz'de bir ithalat ve ihracat limanı olduğu için, Avrupa'dan ve Mısır'dan gelen gemilerin malları, memlekete buradan girmektedir. Bunun için şehrin fethinden önce burada da, Samsun'da olduğu gibi, bir Türk ve Müslüman tüccar kolonisi teşekkül etmiştir. II. Kılıç Arslan Ulu-borlu ve Kütahya Vilâyetleri'ni, 1182 yılında fethettiği zaman Antalya'yı da kuşatmış, fakat alamamış ve şehir Bizans hakimiyetinde kalmıştır. Latinler İstanbul'u işgal edince, her yerde olduğu gibi, bu sahillerde de hakimiyet mücadelesi başlamış ve Aldobrandini adında bir İtalyan, Antalya'yı idaresine geçirmiştir. İşte bu mücadeleler esnasında limanın ve yolun emniyeti bozulmuş; şehirde oturan Mısır'dan ve Avrupa'dan gelen tacirler soyulmuştur[12].

Bu haberi alan Sultan Giyâseddin Keyhüsrev, kısa bir süre içinde güçlü ve kalabalık bir ordu topladı ve Antalya'ya hareket etti. Sultan, ordu ile Antalya'ya varınca, şehri kuşattı. İki aylık bir kuşatmadan sonra şehir fethedildi. Sultanın emri üzerine, Antalya şehri beş gün yağmalandı. Sultan , Antalya şehrinin valiliğini ve subaşılığını (emâret-ü serleşkeri-yi mahruse-i Antalya), yakın adamlarından (gulam-ı has) olan, Emir Mübarizeddin Ertokuş'a verdi(5 Mart 1207)[13].

Fethin gerçekleşmesinden sonra, Sultan bir süre Antalya'da ikamet etti. O sırada kuşatma esnasında kale duvarlarında açılmış olan yarıklar ve çatlaklar tamir edildi. Şehrin ambarlarını ve silah depolarını (zered-i hane) her türlü zahire ve silahlarla doldurdular. Şehre kadı, hatip, imam, müezzin ve hafızlar tayin edilerek, minber ve mihraplar kuruldu. Hiçbir tedbir ihmal edilmedi[14].

Ancak Antalya, Anadolu Selçuklu Devleti tarafından fethinden bir müddet sonra, yerli Hıristiyanlar tarafından tekrar işgal edildi. Bu olayı duyan Sultan İzzeddin Keykâvus; askerlerini toplayarak, yola çıktı[15]. Sultan Antalya'ya vardığında şehri kuşattı ve çetin bir

---

[12] Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971, s.283-284,

[13] İbn Bibi, *El Evamirü'l-Ala'iye Fi'l-Umuri'l-Ala'iye (Selçuk-name),* I, Çev. Mürsel Öztürk, Ankara 1996, s.115-118 ; S. Fikri Erten, *Antalya Tarihi*, İstanbul 1940, s.32.; O. Turan, a.g.e. , s.284

[14] İbni Bibi, a.g.e. , I/119

[15] a.g.e. , I/163

savaştan sonra, Antalya'yı tekrar fethetti (22 Ocak 1216)[16]. Antalya Subaşılığı'na da (serleşkeri) yeniden, Mübarizeddin Ertokuş getirildi[17].

Antalya'nın fethi ile Anadolu Selçukluları, öteden beri hasretini çektikleri bir maksada, açık denizlere yeniden ulaşmak hedefine eriştiler. Selçuklu Devleti'ni bir kara devleti olmaktan kurtaran bu fetih, yalnız Anadolu'nun tabii sınırına ulaştırılmasında, bir merhale olması bakımından değil, aynı zamanda Türkiye'nin ticari ve ekonomik gelişmesi bakımından da, büyük bir değer taşır. Böylece Selçuklu Devleti, Antalya ile Akdeniz'de bir ithalat ve ihracat limanına kavuştuğu gibi, burasını deniz güçleri için de bir üs haline getirdi. Çünkü, Selçuklu hükümdarları denizlere hakim olmayı sağlayacak bir donanma kurmadan, sahilleri elde tutmanın imkansızlığını takdir ediyorlardı[18]. Bu stratejik ve ekonomik önemi yanında, aynı zamanda Antalya, Anadolu Selçuklu sultanlarının kışlık merkezi oldu[19]. İzzeddin Keykâvus'dan ve Alaeddin Keykubad'dan başlayarak Selçuklu hükümdarları, kışlarını çoğu zaman bu yörede, bilhassa Antalya ve Alanya çevresinde geçirmişlerdir[20].

Selçuklular, Antalya'nın fethi ile Akdeniz ticaretine faal bir şekilde iştirak etmek ve kervanları Türkiye'ye çekebilmek maksadıyla derhal Kıbrıslılar ve Venediklilerle ticaret antlaşmaları imzalamak sureti ile iktisadi gayeleri ilk planda tuttuklarını göstermiş; Doğu-Batı ticaretini teşvik ve himayede çeşitli tedbirlere başvurmuşlardır[21].

Kıbrıslılar, Venedikliler, Cenevizliler, Marsilyalı ve Pizalılar Türkiye'den Antalya Limanı vasıtası ile şab, yün, ipek, ipekli kumaş, pamuk, halı, Ankara tiftiği, deri, sabun, boyacılığa ait çeşitli maddeler ile doğudan gelen baharat vs. malları alıyorlar; Avrupa mallarını Türkiye'ye ithal ediyorlardı. Milletlerarası ticari mübadele ve hareketlerin çok ilerlemesi sayesinde, büyük kervan yolları üzerinde bulunan Antalya, Konya, Kayseri, Sivas, Samsun, Erzincan, Erzurum ve Malatya gibi şehirler çok büyümüş; buralarda İtalyan, Fransız, İranlı, Suriyeli ve Yahudi Mahalleleri teşekkül etmişti[22].

Anadolu Selçuklu Devleti, XIII. Yüzyılın sonlarında ciddi bir çöküntüye uğrayıp, Moğolların hakimiyetine girdikten sonra, batı sınırlarındaki Türkmenler de kendi başlarına

---

[16] a.g.e. , I/165. ; O. Turan, a.g.e. , s.310
[17] İbni Bibi, a.g.e. , I/168
[18] M. Altay Köymen, "Türkler'in Anadolu'da Denize İlk Ulaşmaları ve Türk Dehasının Jeopolitikten Faydalanarak Medeniyet Kurmada Gösterdikleri Üstünlük", *Milli Kültür Dergisi*, S.3, Ankara Mart 1977, s.12.
[19] İbni Bibi, a.g.e. , 1/191, 1/269, 1/ 284, II/24, II/25.
[20] Tuncer Baykara, "Selçuklu Devri Antalya'sı Üzerine Bazı Düşünceler", *Birinci Milli Türkoloji Kongresi (İstanbul, 6-9 Şubat 1978*), İstanbul 1978, s.196.
[21] Osman Turan, *Selçuklular ve İslamiyet*, İstanbul 1971, s.134
[22] a.g.e. , s.137.

birer yönetim kurmaya başladılar. Bu sırada Isparta, Eğridir ve yörelerinde bulunan Hamidoğulları da o tarihte başlarında bulunan İlyas Feleküddin Dündar Bey'in reisliği altında, başkentleri Borlu ve Eğridir olmak üzere, Hamidoğulları Beyliği'ni kurmuşlardır[23].

Abu'l-Fida 1321 yılında hacdan gelenlerin beyanlarına dayanarak, bu bölgede bulunan Hamid-oğlu Türkmenleri'nin beyi Feleküddin Dündar Bey'in; bazı yerleri görmeğe çıkan Antalya hakiminin esir düşmesi üzerine, Antalya'yı zapt ettiğini zikreder. Dündar Bey, bundan sonra Antalya'yı civarı ile birlikte, kardeşi Yunus Bey'e vermiş ve bu suretle de Teke-elinde, sonradan Teke Beyleri adını alacak bir emaret kurulmuştur[24].

Öyle anlaşılıyor ki, Yunus Bey'den sonra Hamidoğulları'ndan tamamen ayrı olarak, Teke-elinde hüküm süren bu ailenin mensupları, diğer Türk Beylikleri'nde olduğu gibi, memleketin muhtelif bölgelerinde ayrı ayrı beylik etmeye başlamışlardır. Nitekim, Yunus Bey'in büyük oğlu Mahmud Bey Antalya'da iken, diğer oğlu Sinaneddin Calis Korkuteli'nde , kölesi Zekeriya ise Teke-Karahisari'de hüküm sürüyordu. Antalya'da müstakil olarak hükümet eden Mahmud Bey, 1324 yılında İlhanlılar'ın Anadolu Valisi olan ve nüfuzu İstanos ve Antalya'ya kadar yayılan Demirtaş'ın önünden kaçarak, yanına sığınan amcası Feleküddin Dündar Bey'i, bu Moğol Beyi'ne teslim ederek, onun ölümüne sebep olmuş idi. Bununla beraber, Mahmud Bey 1327 yılında İlhanlı Hükümdarı Ebû Said Bahadır Han (ölümü: 1335)'a isyan eden Demirtaş ile birlikte, Mısır'daki Memluklu Sultanlığı'na sığınmak zorunda kalmıştır. Mahmud Bey, Kahire'de, Karamanoğlu'nun, Feleküddin Dündar Bey'in oğlu Necmeddin İshak-el Rumi ile gönderdiği şikayet mektubunu alan al-Malik-al Nasır Muhammed'in emriyle, Kal'at al-Cabal'ın burçlarından birine hapsedilmiştir. Bunun üzerine Necmeddin İshak Bey, Mısır'dan gelip babasının yerine geçtiği gibi, Antalya'da da İstanos Emiri Sinaneddin Hızır Bey, kardeşi Mahmud'un yerini almıştır[25]. 1333 yılında Antalya'yı ziyaret eden İbni Batuta da, Antalya Sultanı'nın Yunus Bey oğlu Hızır Bey olduğunu ifade etmektedir[26].

Al Kalkaşandi'de bulunana bir kayda göre, Hızır Bey'den sonra yerine oğlu Dadı Bey geçmiştir. Dadı Bey'den sonra, İstanos ve Antalya dahil emaretin başına, Mahmud Bey'in küçük sıfatı ile tanınan oğlu, Emir Mübârizeddin Mehmet Bey geçmiştir[27].

---

[23] Ali Sevim-Yaşar Yücel, *Türkiye Tarihi Fetih, Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, Ankara 1989 , s.294,
[24] M. C. Şehabeddin Tekindağ, "Tekeoğulları*", İslam Ansiklopedisi*, 12/1, Eskişehir 1997, s.125
[25] a.g.m. , 12/1, s.129
[26] Muhammed Et-Tanci, *İbni Batûta Seyahatnâmesi "Tuhfetu'n Nuzzâr fi Garaibi'l-Emsâ*r", I-II, Çev. Mümin Çevik, İstanbul 1983, s.193-195
[27] M. C. Ş. Tekindağ, a. g. m. , 12/1, s.129. ; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara 1984, s.68

Mübarizeddin Mehmet Bey, ömrünü Kıbrıslılarla mücadele içinde geçirmiştir. Kıbrıs Kralı Pierre, Magosa Limanı'nda topladığı 114 parçadan ibaret bir filoyu, 23 Ağustos 1361 tarihinde Teke-el'nin merkezi sayılan Antalya Limanı önüne getirmiş, ertesi günü şehri hücumla zapt etmiştir. Kıbrıslılar, Teke-eli'nin bu çok zengin şehrinde büyük yağma ve katliamda bulunmuşlardır. Mübarizeddin Mehmet Bey, uzun yıllar Kıbrıslılarla mücadele ettikten sonra, 14 Mayıs 1373 tarihinde Antalya'yı geri almaya muvaffak olmuştur. Teke Bey olarak, bu aileye ismini veren Mehmet Bey'in ölüm tarihi malum değildir. Türbesi muhtemelen, Antalya'da kendisinden evvel vefat eden oğlu Ali Bey (ölümü: Kasım 1377)'in gömülü bulunduğu, Zincir Kıran Türbesi'ndeki kabirlerden birindedir. Mübarizeddin Mehmet Bey'in ölümü ile yerine, oğlu Osman Çelebi geçmiştir. Ancak Osman Çelebi zamanında, Teke Beyliği'nin eski ehemmiyetini kaybettiği anlaşılmaktadır[28].

Antalya'nın 1389[29] veya 1393[30] yılında Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Bayezid tarafından fethedildiğini Neşri ve Oruç Bey Tarihleri yazıyorlar. Yıldırım Beyazid Antalya ve Teke-elini aldıktan sonra, burasını İsa Çelebi'ye sancak olarak verdi. Ankara Muharebesi'nden sonra Timur tarafından Anadolu Beylerine eski yerleri verilmişti. Ancak Hamidoğlu Osman Bey'e Osmanlıların elindeki Antalya hariç, İstanos (Korkuteli) havalisi bırakılmıştı (1402). Böylece , Hamidoğlu Osman Bey İstanos'u beylik merkezi yapmıştır. 1493 yılında Hamidoğlu Osman Bey, Osmanlı Hükümdarı Çelebi Sultan Mehmed'in vefatı ve oğlu II. Murad'ın hükümetinin ilk buhranlı ve tehlikeli devresinde, Karamanoğlu II. Mehmed Bey'le ittifak ederek, Antalya'yı zaptetmek istemiştir Yalnız bunların ittifakını haber alan Antalya Sancak Bey'i Hamza Bey, birleşmelerine meydan vermeden, ani olarak İstanos üzerine baskın yapmıştır. Baskın sırasında Osman Bey ölmüş ve Antalya'yı almak üzere gelen Karamanoğlu Mehmed Bey de kaleden atılan bir gülle parçasının isabetiyle yaralanmış ve sonra da vefat etmiştir (1493). Osman Bey'in ölümü ile Hamidoğuları'nın Antalya şubesi de sona ermiştir. Antalya'nın doğusunda bulunan, Teke Karahisarı denilen hisar ve civarı da, Antalya Emiri Yunus Bey'in kölesi Zekeriya'nın elinde bulunmuş ve Hamidoğulları'nın, Antalya şubesinin sona ermesiyle birlikte, o da tarihe karışmıştır[31]

Osmanlı hakimiyeti döneminde, Teke İli adlı sancağın merkezi olan Antalya'da, Osmanlı hanedanına mensup şehzadeler de idareci olarak bulundular. Nitekim Yıldırım

---

[28] M. C. Ş. Tekindağ, a. g. m. , 12/1, s.131. ; İ. H. Uzunçarşılı, a. g. e. , s.68.
[29] Edirneli Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, Haz. Atsız, İstanbul (b.t.y.), s.49
[30] Mehmet Neşri, *Neşri Tarihi*, I, Haz. M. Altay Köymen, Ankara 1983, s.154
[31] İ. H. Uzunçarşılı, a.g.e. , s.68-69. ; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, Ankara 1982, s.53.

Bayezid Teke İlini oğlu İsa Çelebi'ye vermişti. II. Bayezid'in oğlu Korkut da, Teke Sancak Beyi olarak 1502'den 1509 yılına kadar Antalya'da oturmuş ve saltanat mücadelesini buradan sürdürmüştü[32]. Ayrıca Teke-eli sipahileri, 1510 yılında, bazı fena niyetli kimseler yüzünden, tımarlarının (dirlik) ellerinden alınarak, layık olmayan kimselere devredilmesi dolayısıyla, eski imtiyazlarını kaybetmeleri yüzünden, devlete isyan ve Şah İsmail'e meyletmişlerdir[33].

XV. ve XVI. Yüzyıllarda Suriye ve Mısır Limanlarıyla Antalya, Alanya ve İstanbul arasındaki denizyolları da, karayollarından daha önemsiz değildi. 1470 yıllarda yazan Venedikli Maliplero, Antalya'yı Anadolu baharat ticareti için hala bir ambar olarak görür. 1559 yılı Antalya gümrük kayıtlarına göre, o yıl limana her biri yirmi-otuz tüccar taşıyan elli gemi uğramıştır. Bu gemilerin çoğu Müslümanlarındı. Bu yüzyıllara ait gümrük kayıtlarına göre, Anadolu'nun Suriye ve Mısır'a başlıca ihracatı kereste, demir ve demir eşya, Bursa ipeklileri, Ankara sofları, pamuklu dokumalar, halı, kilim, afyon, kuruyemiş, kürk, balmumu ve ziftti. Suriye ve Mısır gemileri, Hint baharatı, çivit, Mısır keteni, pirinç ve şeker ile Suriye sabunu getirirdi. O dönem Antalya ve Antalya'ya bağlı limanlarda gümrük geliri yılda yedi bin altın dukaya yükselmişti. Ayrıca Güney Anadolu limanlarından Mısır'a kereste ihracı eskiden beri önemli olmuştur. Toros Dağları'ndan kesilen kereste, Antalya, Alanya, Finike ve diğer bazı limanlardan Mısır ve Suriye'ye gönderilirdi. Kereste ihracatı hükümet tekelindeydi. Kereste ve ziftten alınan gümrük rüsûmu 1477'de yıllık 3.500 dukaya varmıştı. Bunun yanında pek çok Bursalı tüccar da Antalya'da otururdu. 1516-1517'de Mısır'ın fethinden sonra, İstanbul'a doğrudan deniz yolu ile giden malların hacmi artmış, Antalya-Bursa yolu da eski önemini yitirmiştir. XVII. Yüzyılda ise, Antalya önemsiz bir yerel liman durumuna düşmüştür[34].

Anadolu Selçukluları Dönemi'nde surlarla çevrili kapalı bir şehir olan Antalya, Osmanlı döneminde fiziki yönden gelişerek sur dışına doğru yayılmaya başladı. Çarşı ve pazarların sur dışında yer alması, bu gelişmeyi yönlendirdi. Ocak 1455 tarihli Tahrir Defteri'nde sadece Ahi Kızı, Ahi Yusuf ve Çoban Ali Mescitleri Mahalleleri kaydedilen ve diğer mahallelerine yer verilmeyen Antalya'da, bu sırada gelirleri çeşitli vakıflara ait 100 dükkan bulunuyordu. XVI. Yüzyılın ilk yarısında ise, şehirde yirmi iki Müslüman ve iki gayrimüslim mahallesi vardı. Antalya bu sırada orta büyüklükte bir şehir durumundaydı. Şehirde üç cami, on sekiz mescit, bir imaret, bir muallim hane, dört hamam vardı.

---

[32] Feridun Emecen, "Antalya", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, III, İstanbul 1991, s.234.
[33] M. C. Şehabeddin Tekindağ, "Teke-eli" *İslam Ansiklopedisi*, 12/1, Eskişehir 1997, s.126,
[34] Halil İnancık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, Çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003, s.133-134.

Şehirdeki Hıristiyan ve Yahudilerin de ayrı mahalleleri bulunuyordu. Bu sırada Antalya'da 2.800 dolayında Müslüman, 600 kadarda Hıristiyan ve Yahudi nüfus mevcuttu. XVI. Yüzyılın son çeyreğinde ise, Antalya sur dışına taşan gelişmiş bir şehir halindeydi. Nitekim 1588 yılında şehir, otuz dokuz Müslüman, iki Gayri Müslim mahallesi ile 4.000'i aşkın nüfusu barındırıyordu. Bu nüfusun 3.500 kadarı Müslüman, diğer kısmı ise Hıristiyan ve otuz kişisi Yahudi idi[35].

Antalya, XVII. Yüzyılda da büyük kısmı ile surlar dışına taşmış büyükçe bir şehir konumundaydı[36]. Bu yüzyılda Antalya'yı ziyaret eden Evliya Çelebi, Antalya'nın kalesinden, bitki örtüsünden, fiziki yapısından, ikliminden ve insanlarının özelliklerinden bahsetmektedir[37].

Ancak Antalya XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda fiziki bakımdan ve nüfus yönünden fazla bir gelişme gösteremedi. 1754 yılında avarız tespiti için yapılan bir tahrir'e göre, otuz yedi mahalleli ve yaklaşık 10.000 nüfuslu bir şehir durumundaydı[38]. XIX. Yüzyılın başında Antalya'yı ziyaret eden, F. Beafurt[39] ve Charles Fellows de, eserlerinde Antalya'nın muhtelif özelliklerinden söz etmektedirler[40].

Osmanlı İdari teşkilatında Antalya'nın merkez olduğu sancak, Teke Sancağı veya Teke-İli olarak geçmekte ve Anadolu Eyaleti'ne bağlı bulunmakta idi[41]. XVI. Yüzyılın başlarında Teke Sancağı'nın Antalya, Kara-Hisar, Elmalı, Kaş ve Kalkanlı isimlerini taşıyan beş kazası bulunmaktadır[42]. 1568 yılında da Teke Sancağı'nın 302 köyü vardı[43]. XVII. Yüzyılda Teke Sancağı'nın kaza sayısı sekize ulaşmıştı. Teke Sancağı XVIII. Yüzyılda da bu durumunu korumuştur[44]. Teke Sancağı, Tanzimatın ilanı ile başlayan idari düzenleme sonucunda Karaman Eyaletine[45], 1864 yılında Vilâyet Nizamnamesi'nin çıkarılmasından sonra da, Konya Vilâyeti'ne bağlanmıştır[46].

---

[35] F. Emecen, a.g.m. , s.235. ; Behset Karaca, "XV-XVI. Asırlarda Teke ve Alaiye Sancaklarında Bulunan Kaleler, Kale muhafızları ve Bu Sancakların Muhafazası Meselesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.4, Isparta 1999, s.165 v. d.
[36] F. Emecen, a.g.m. , s.234-235.
[37] Evliya Çelebi- Mehmet Zillioğlu, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, IX, Yay. Mümin Çevik, İstanbul 1985, s.24-25
[38] F. Emecen, a.g.m. , s.235
[39] Tuğamiral Sir Francis Beafurt, *Karamanya*, Antalya (b.t.y.), s.125.
[40] Şenol Göka, *Söz Uçar Yazı Kalır*, Antalya 1996, s.98
[41] F. Emecen, a.g.m. , s.236.; B. Karaca, a.g.e. , s.64.
[42] *166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) (Dizin-Tıpkı Basım),* Ankara 1995, s.56.
[43] Behset Karaca, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Isparta 2002, s.74
[44] F. Emecen, a.g.m. , s.236.
[45] B. Karaca, a.g.e. , s.69.
[46] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1285, s.86.; İbrahim Hakkı Konyalı, *Alanya (Alaiyye)*, İstanbul 1946, s.260.

Şimdi bu tarihten sonra Antalya'nın sahip olduğu konumu hakkında bazı bilgiler vereceğiz.

3.1.SOSYAL HAYAT

3.1.1.İdari Yapı ve Nüfus

1869 yılında Antalya ile İstanos'un birlikte köy ve nahiye sayısı 114 ve hane sayısı 4.721'dir. Murtuna Nahiyesi'nin de 4 köyü ve 265 hanesi vardır[47].

1871 yılında da Antalya'nın 79 köyü ve İstanos Nahiyesi'nin 46 köyü mevcuttur. Ancak Murtuna Nahiyesi'nin köyü bulunmamakta idi. Bunun yanında Antalya, Elmalı, Kızılkaya, Akseki ve Alanya isminde dört kazaya sahipti. Elmalı Kazası'nın Kalkan, Kaş, Finike ve Kardic- İğdir Nahiyeleri, Kızılkaya Kazası'nın Bucak, Maa Karaöz Millü, Serik, Beşkonak Nahiyeleri ile Kızılkaya Aşairi, Alanya Kazası'nın Manavgat Nahiyesi ve Akseki Kazası'nın Seker maa Düşenbe ile İbradı Nahiyeleri vardı [48].

1877 yılında Antalya Kazası'nın 33, Maa Murtuna İstanos Nahiyesi'nin 49, Bucak Nahiyesi'nin 2, Kızılkaya Nahiyesi'nin10, Millü Nahiyesi'nin 2, Maa Hacı Serik Nahiyesi'nin 18 ve Beşkonak Nahiyesi'nin 8 köyü bulunmakta idi[49].

XX. Yüzyılın başında da Antalya Kazası'nın Antalya, İstanos, Serik, Bucak, Kızılkaya, Millü, Beşkonak ve İğdir-Kardic isminde 7 nahiyesi ve 215 köyü vardı[50].

Ancak bu yüzyılın başında Teke Sancağı'nın idari yapısında önemli bir değişiklik meydana gelmiştir. Dahiliye Nezâreti tarafından 8 Mart 1913 tarihinde Sadâret Makamı'na gönderilen yazıda, Konya Vilâyeti'ne bağlı Teke Sancağı'nın idari ve siyasi öneminden dolayı, müstakil liva halinde idare edilmesinin lüzumlu olduğu ve mevcut tahsisatıyla birlikte, müstakil olarak idare edilmek üzere, Konya Vilâyeti'nden ayrılması için, hazırlanmış olan kanun tasarısının gönderildiği bildirilmiştir. Meclis-i Mahsus'un 11 Mart 1913 tarihinde yaptığı toplantıda, Dahiliye Nezâreti'nin kanun tasarısı görüşülmüş ve Meclis-i Umumi'de kanun teklifi oluncaya kadar, Teke Sancağı'nın muvakkaten müstakil liva olması kabul edilmiştir[51].

Bu sebepten dolayı Teke Sancağı'nın maliye işleri, 1914 yılı başından itibaren Konya Vilâyeti'nden ayrılmıştır. Bunun için Maliye Nezâreti tarafından Emniyet-i Umumiye Muhasebe Müdüriyeti'ne gönderilen yazıda da; 1914 yılı bütçesinden Konya Vilâyeti'ne gönderilen havalenamelerden Teke Livası'na isabet eden miktarın, ait olduğu

---

[47] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.113.
[48] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1288, s.191.
[49] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1294, s.105
[50] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1322, s.154.
[51] İrade-Meclis-i Mahsus (İ. MMS),1332 R.14/89 Lef.2.

dairelere gönderilmesinin, adı geçen vilâyet defterdarlığına tebliğ edildiği ve içinde bulunduğumuz seneye ait tahsisat havalenamelerinin Teke Sancağı namına tanziminin gerektiği bildirilmiştir (31 Mart 1914)[52].

Aynı yıl arazisi ile sahilinin geniş olması ve bu sebepten dolayı da inzibatın temini için Antalya'da yeni kazalar teşkil edilmiştir. Antalya'da kurulan yeni kazalar ise Manavgat, Korkuteli ve Finike'dir(4 Mayıs 1914)[53].

XIX.Yüzyılının ikinci yarısından itibaren, Antalya'nın nüfusu da yıllara göre şöyle bir seyir takip etmiştir.

1869 yılında Antalya'nın İstanos ile birlikte nüfusu 14.164'dür. Murtuna Nahiyesi'nin nüfusu da 794'dür. Aynı yıl Antalya Kazası'nın toplam nüfusu 14.958'dir[54].

1871 yılında da Antalya Kazası'nın merkez nüfusu 4.967, köyleri ile birlikte toplam nüfusu da 7.851'dir. Aynı yıl Antalya'ya bağlı olan İstanos Nahiyesi'nin nüfusu 6.333 ve Murtuna Nahiyesi'nin nüfusu da 873'dür. Antalya Kazası'nın nahiyeleri ile birlikte toplam nüfusu 15.067'dir[55].

1877 yılında ise Antalya Kazası'nın nüfusu 7.868, Maa Murtuna İstanos Nahiyesi'nin nüfusu 1.889, Bucak Nahiyesi'nin nüfusu 2.400, Kızılkaya Nahiyesi'nin nüfusu 1.127, Millü Nahiyesi'nin nüfusu 2.197, Maa Hacı Serik Nahiyesi'nin nüfusu 1.715 ve Beşkonak Nahiyesi'nin nüfus 854'dir[56].

1882 yılında Antalya Kazası'nda 1.788 Rum, 22 Ermeni, 33.017 İslam nüfus bulunmaktadır. Bu yıl Antalya Kazası'nın toplam nüfus 34.837'dir[57].

Teke Sancağı'nın 1886 yılında sahip olduğu nüfus yapısı da şöyledir. Antalya Kazası; İslam nüfus 27.994 erkek ve 28.994 kadın, Aşiret nüfusu 5.110 erkek ve 6.002 kadın, Rum nüfus 1.785 erkek ve 1.950 kadın, Ermeni nüfus 19 erkek ve 25 kadın, Kıpti nüfus 756 erkek ve 813 kadındır. Aynı yıl Alanya Kazası'nda İslam nüfus 14.415 erkek ve 11.411 kadın, Rum nüfus 445 erkek ve 434 kadın, Elmalı Kazası'nda İslam nüfus 10.962 erkek ve 10.090 kadın, Kaş Kazası'nda İslam nüfus 8.917 erkek ve 8.677 kadın ve Akseki Kazası'nda İslam nüfus 18.078 erkek ve 75.852 kadındır. Aynı yıl Antalya'nın toplam

---

[52] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Belgeleri (BOA. DH. EUM. MH.), nr.79/37, Lef. 1.
[53] Başbakanlık Osmanlı Arşivi.Meclis-i Vükelâ Mazbataları (BOA.MV.), nr.235/5, Lef.1-2.
[54] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.113
[55] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1288, s.191
[56] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1294, s.105
[57] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1300, s.335.; *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1301, s.158

nüfusu 80.366 erkek ve 75.852 kadın İslam, 2.230 erkek ve 2.384 kadın Rum, 29 erkek ve 25 kadın Ermeni, 756 erkek ve 813 kadın Kıpti olmak üzere 173.657'dir[58].

1899 yılında da Antalya Kazası'nın nüfusu 42.130 dur. Bu nüfus içinde 37.574 İslam, 4.270 Rum, 235 Yahudi ve 51 Ermeni bulunmaktadır. Ayrıca Antalya Kazası'nda 278 kadar da ecnebi nüfus vardır[59].

1904 yılında Antalya Kazası'nın İslam nüfusu 44.243 kadın ve 45.9891 erkek, Rum nüfusu 3.243 kadın ve 3.096 erkek, Ermeni nüfusu 19 kadın ve 39 erkek, Yahudi nüfusu 78 kadın ve 77 erkek, Kıpti nüfusu 191 kadın ve 212 erkektir. Bu yıl Antalya Kazası'nın toplam nüfusu 47.774 kadın ve 49.315 erkek olmak üzere 97.089'dur[60].

1914 yılında da Antalya Vilâyeti'nin toplam nüfusu İslam 235.762, Rum 12.385, Ermeni 630 ve Yahudi 250 dir[61].

24 Kasım 1917 tarihinde de Antalya Kasabası'nın nüfusu; 25.708'dir. Aynı tarihte Alanya Kasabası'nın nüfusu 7.285, Elmalı Kasabası'nın nüfusu 5.802 ve Akseki Kasabası'nın nüfusu 3.635'dir. Akseki Kazası'na bağlı İbradı Nahiyesi'nin nüfusu da 3.512'dir[62].

3.1.2.Göçmenlerin İskanı

Antalya Vilâyeti, XIX. yüzyılın son yıllarından itibaren Kafkasya'dan[63], Girit'ten[64] ve Balkanlar'dan[65] gelen göçmenlerinin iskan edildiği yerlerden birisi olmuştur. "Antalya'ya gelmiş bulunan Kafkasya muhacirleri, kısım kısım iskan mevkilerine sevk edilmekte idi. Ancak Teke Mutasarrıflığı bu muhacirlerin bir müddet barınmalarını sağlamak için, Dahiliye Nezâreti kanalı ile Redif Debboyları'ndan geçici olarak çadır verilmesi talebinde bulunmuştur. Teke Mutasarrıflığı'nın bu isteği, debboylardan eşya alınmasının yasak olması sebebi ile olumsuz karşılanmıştır. Bunun üzerine Teke Mutasarrıflığı tarafından Konya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, Antalya ve Alanya Redif Debboyları'ndan 250 adet çadır verilmesi için, Seraskerlik Makamı'ndan izin alınması

---

[58] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1304, s.199
[59] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1317, s.199
[60] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1322, s.151
[61] Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri*, çev. Bahar Tırnakcı, İstanbul 2003, s.220.
[62] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Memurîn Kalemi Belgeleri, (BOA. DH.EUM.MEM.) nr.94/39. Lef.1-3
[63] Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yıldız Perakende Evrakı,Umum Vilayetler Tahriratı (BOA.Y. PRK. UU.), nr. 21/64
[64] Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yıldız Perakende Evrakı, Sadaret Maruzatı (BOA.Y. PRK. A), nr.12/28; Süleyman Beyoğlu, "Girit Göçmenleri (1821-1924)", S.2, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, İstanbul 2000, s.123 v.d.
[65] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Toprak İskan Genel Müdürlüğü (TİGM), Fon Kodu: (F. K.) 272.0.0.12. Yer Numarası: (Y. N.) 52.121.22.

talep edilmiştir. Bu konunun halledilmesi için Konya Valiliği tarafından, 9 Nisan 1886 tarihinde Mabeyin-i Hümayun Baş Kitabeti'ne bir telgraf gönderilmiştir[66].

4 Kasım 1890 tarihli bir yazıda da, hicretlerine izin verilen Kafkasya'nın Kuban ahalisinden olan kadın ve erkek 2.412 nüfus muhacirinin, Karadeniz Boğazı'ndan geçerek Antalya'ya hareket ettiği ifade edilmektedir[67].

İzmir ve civarına gelen Girit Muhacirleri'nin de, Hüdavendigar veya Konya Vilâyeti'ne iskan edilmelerinin sağlanması için, Aydın Vilâyeti tarafından sürekli olarak, Bab-ı Ali'ye telgraf gönderilmekte idi. Bunun üzerine Muhâcirin-i İslâmiye Komisyonu tarafından 13 Mart 1899 tarihinde, İzmir'e gelen Girit Muhacirleri'nin yarısının Konya Vilâyeti'nin Antalya Sancağı'na iskan edilmesine karar verilmiştir[68].

20 Haziran 1899 tarihinde de Yunan Vapuru ile Aydın Vilâyeti'ne, Girit Adası'ndan 450 nüfus muhacir gelmiştir. Aydın Valiliği tarafından iki gün sonra, Sadâret Makamı'na gönderilen şifre telgrafta, bunlardan 385 adetinin Hacı Davut Vapuru ile birlikte, Antalya'ya nakledildiği bildirilmiştir[69].

12 Kasım 1899 tarihinde de Posta Vapuru ile İzmir'e 37 nüfus muhacir gelmiştir. Ancak bu muhacirler Antalya ve Mersin'de bulunan akrabalarının yanına gitmek istemişlerdir. Muhacirler talepleri doğrultusunda, Antalya ve Mersin'e gönderilmiştir[70].

3.1.3.Yaylacılık

XIX. Yüzyılın sonlarında Antalya halkının büyük bir çoğunluğu, aşiret mensubu olmasından ve hayvancılık ile iştigal etmesinden dolayı yaz mevsiminde Konya Vilâyeti'nin Beyşehir ve Seydişehir Kazaları ile Isparta'da bulunan yaylalara göçerlerdi[71]. Antalya halkının göçtüğü yaylalardan biriside, Antalya'nın kuzeyinde ve Antalya'ya 8-10 saat mesafedeki İstanos hududunda bulunan Söbüce Yaylasıdır. Bu yaylanın havası latif, suları bol, yaylanın iç mekanı ve meraları genişti. Bunun için iki bin çadır halkından meydana gelen Yeni Osmanlı, Karahacılı, Kömürcüler ve Kırbaşçılar gibi isimlerle anılan aşiretler, yaz mevsiminde bütün küçük ve büyük baş hayvanları ile birlikte, bu yaylaya göçmektedirler. Adı geçen yaylada bulunan meralar, daha önce aşiret mensuplarının ataları tarafından öşre bağlanmış ve istimlak edilmiştir. Bu yaylaya civar olan bazı yaylalara da Yaltan, Fığla ve Andiya Köyleri ahalisi göçerler ve yazı buralarda geçirirlerdi. İstanos

---

[66] BOA.Y.PRK.UM. nr.21/64.
[67] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat, (BOA.Y.PRK.ASK.), nr.60/45
[68] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı, (BOA.Y.MTV.), nr.188/57.
[69] BOA.Y.PRK.A. nr.12/28, Lef.1-2.
[70] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Perakende Evrakı Komisyonlar Maruzatı, (BOA.Y.PRK.KOM.), nr.10/49.
[71] Konya Vilâyeti S*â*lnâmesi, Konya 1314, s.394.

hududu içinde bulunan Kendüre Yaylası'na da yukarıda ismi geçen aşiretlerin bir kısmı ile Ali Fahreddin-i Sağir ve Kebir Köyleri ahalisi çıkarlardı. Bu ahali ve aşiret beş yüz çadır civarındadır. Bu hudut dahilinde Kurudağ, Varsak ve Bağçe isimlerindeki yaylalara da Solaklar, Dereköy, Varsak ve Bağçe Köyleri ahalisi ile yüz çadır halkına sahip seyyar aşiret göçmektedir. Yaylaya göçen bu halk, burada hayvancılık ve ziraat işleri ile uğraşmaktadırlar. İstanos'un kuzeyinde bulunan Kızılcadağ Yaylası da, Antalya'nın bazı köylerinde yaşayan halkın göçtüğü yaylalar arasında görülmektedir. Bey Dağı üzerinde bulunan yaylalara da Yeni Osmanlı ve Çıplak Aşiretleri ile bazı köy halkı göçmektedir. Bunlardan başka Söbüce Dağı civarındaki Kızıltepe Yaylası ile Antalya'nın kuzeydoğusundaki Serik Nahiyesi dahilinde bulunan Bozburun Dağı yaylasına da yazın göçülmektedir. Bunlardan Kızıltepe Yaylası'nda yüz elli çadır, Bozburun Dağı Yaylası'nda da Honamlı ve Saçıkaralı Aşiretleri'nden iki bin çadır halkı yaylamaktadır[72].

3.1.4.Fiziki Yapı

1869 yılında Antalya Kalesi'nin içinde ve dışında büyük ve küçük yirmi dört cami, otuz yedi mescit, on yedi medrese, bir adet Mevlevihane, bir rüştiye mektebi, otuz sübyan mektebi, yedi Rum ve bir Ermeni kilisesi, üç erkek ve kız Hıristiyan Mektebi, bir Yahudi mabet ve mektebi, üç hamam, yüz yirmi bir mağaza, bir debbağhane, bir yağhane, bir kiremithane, on adet han, altı yüz dükkan, yedi değirmen, bir karantina hane vardır. Ayrıca Antalya halkının ilkbaharda göçtüğü İstanos'da da yirmi mektep, yirmi beş cami, on beş mescit, dokuz medrese, üç hamam, bir yağhane, bir kiremithane, bir han, on yedi değirmen ve yüz yirmi dükkan bulunmaktadır[73].

1882 yılında da Antalya Kazası'nda altmış bir cami, kırk sekiz mescit, otuz iki medrese, bir hükümet konağı, bir debboy, bir koğuş, bir kışla, bir rüsumat dairesi, bir fener dairesi, bir karantina hane, bir telgrafhane vardır. Antalya Vilâyeti'nde toplam olarak bin dört yüz on dört dükkan, on üç han ve on üç hamam mevcuttur[74].

1884 yılında Antalya'nın merkezinde üç yüz otuz sekiz cami, kırk dört medrese, on iki kilise, bir hükümet konağı, bir debboy, bir koğuş ve bir kışla, bir rüsumat dairesi, bir fener dairesi, bir Karantina hane, bir Telgrafhane, bin dört yüz on dört dükkan, on üç han,

---

[72] *Konya Vilâyeti Salnâmesi*, İstanbul 1332, s.198.; S. Fikri Erten, *Antalya Tarihi*, İstanbul 1940, s.135.; Nuri Özboy, "Antalya'nın Eski Törülerinden Göç", S.2, *Çağlayan Dergisi*, Antalya 10 Ocak 1936, s.5-6, 8.

[73] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.114.; *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1289, s.104.; *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi,* Konya 1294, s.131.

[74] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1300, s.186.; *Konya Vilayeti Sâlnâmesi*, Konya 1301, s.158-159.

on üç hamam, doksan mektep, bir kütüphane, bir Mevlevihane, on sekiz türbe, sekiz yüz yirmi sekiz çeşme ve otuz bir eski eser vardır[75].

1899 yılında da Antalya'da bir hükümet dairesi, yetmiş yedi cami ve mescit, on yedi medrese, otuz bir mektep, dört kütüphane, dört bin beş yüz seksen beş hane, bin yüz yetmiş dükkan ve mağaza, on fabrika, dört dokuma tezgahı, on altı fırın, on yedi değirmen, kırk üç kahvehane ve kıraathane, bir karantina hane, altı han ve yedi hamam bulunmakta idi[76].

XX. Yüzyılın ilk yıllarında Antalya'da bir hükümet konağı, bir kışla, yirmi altı cami, otuz beş mescit, bir medrese, bir kütüphane, bir tekke, üç bin dört yüz yirmi beş hane, sekiz han, yedi hamam, bin yüz on üç dükkan, yedi mağaza, iki otel, on iki gazino, elli iki kahvehane, on deri atölyesi, üç lokanta, bir gaz deposu, otuz fırın, on iki yağhane, sekiz un fabrikası, sekiz değirmen, on beş halı tezgahı ve elli dimi tezgahı vardı[77].

1910'lu yıllarda Antalya'nın imar durumu hakkında dönemin kaynaklarında şu bilgiler bulunmaktadır. "Antalya'nın sur içinde bulunan binaları birbiri üzerine mevzi olarak yapılmış ve bu tarz mimari şehre ayrı bir güzellik vermiştir. Ancak binaların güneye bakan kısımları sıvasız olduğundan kasvet vermektedir. Antalya'nın sokakları dar ve gayri muntazamdır. Ekseri bütün binalar ahşaptır. Şehrin kayalık olması ve sokakların tabi bir kaldırım halinde bulunmasından dolayı, hiçbir zaman kaldırıma önem verilmemiştir. Antalya'nın bir caddesi de yoktur. Yalnız şehrin sur dışı kısmında yeni kurulan Yenikapı, Değirmenönü ve Şarampol Caddeleri oldukça geniş ve düz yapılmıştır. Ayrıca mahalleler arasındaki sokakların bir kısmını su mecraları işgal etmektedir[78].

Antalya'da bulunan resmi binaların muhtelif tarihlerde tamir edilmesi veya yeniden yapılması zaruret halini almıştır. XIX. Yüzyılın son yıllarında Antalya Hükümet Konağı metruk bir halde idi. Bu sebepten dolayı hükümet konağı olarak, Antalya Kalesi'ne bağlı olan ve mülga Topçu Askeri'nin ikamesine mahsus olan bir daire kullanılmaktadır. Subaylar da hükümet konağına yakın olan ve bir müddet önce tamir edilen Debboy Dairesi'nde ikamet etmektedirler[79].

Antalya ve Konya Sıhhiye Müfettişi tarafından Antalya Hapishanesi'nde teftiş yapılmış ve teftiş neticesinde Antalya Hapishanesi'nin sağlık şartlarına uygun olmadığı görülmüştür. Bunun üzerine müfettiş tarafından, 24 Şubat1897 tarihinde Antalya

---

[75] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1302, s.116.
[76] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1317, s.199.
[77] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1322, s.150
[78] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, İstanbul 1332, s.200
[79] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1307, s.173.

Hapishanesi'nin bir an evvel yeniden inşa edilmesi için, Dahiliye Nezâreti'ne bir telgraf çekilmiştir[80]. Ancak daha önce Antalya Hapishanesi'nin keşfi yapılmış ve masrafları için 165.486 kuruş lazım olduğu tespit edilmişti. Fakat bütçede olmamasından dolayı, bu paranın 1896 yılına intikal etmesi için Şura-yi Devlet kararına dayanılarak, İrade-i Seniyye çıkarılmış ve hapishanenin inşa edilmesi için 20 Kasım 1896 tarihinde Konya Valiliği'ne emir verilmişti. Buna rağmen Antalya Hapishanesi'nin yeniden inşa edilmesi gerçekleşmemiştir. Dahiliye Nezâreti Teşrii Muamelat ve Islahat Komisyonu tarafından 21 Mart 1898 tarihinde Konya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, Antalya Hapishanesi'nin hemen inşa edilmesi istenmiştir[81].

Ancak bu emirden önce, Antalya'da yapılacak olan hapishane için, inşaat emri gelmiş ve hapishanenin inşası için lazım olan para da, geçmiş yıllar emvalinden karşılanması istenmişti. Konya Valiliği tarafından 22 Ocak 1898 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen yazıda, geçmiş yıllar bakayasından vuku bulan tahsilatın %25'nin alıkonulduğu, diğer kısmında Maliye Hazinesi'ne gönderildiği ve elde tutulan %25 miktarındaki paranın da inşaat için yeterli olmadığı bildirilmiştir. Bu sebepten dolayı bu yıl emvalinden para istenmiştir[82]. Dahiliye Nezâreti tarafından Konya Valiliği'nin bu talebi Maliye Nezâreti'ne bildirilmiştir[83]. Maliye Nezâreti 15 Haziran 1899 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği yazıda da, geri seneler masrafının ileri seneler gelirinden ödenmesinin usul ve kaidelere uygun olmadığı, bakaya tahsilatının da vilâyete terk edildiği, adı geçen hapishanenin inşaat masrafının mali senede ödenebileceği ve bunun içinde Mülkiye Memurları'nın tahsilat işine önem vermesi istenmiştir[84]. Maliye Nezâreti'nin bu yazısı, 4 Temmuz 1899 tarihinde Dahiliye Nezâreti tarafından Konya Vilâyeti'ne bildirilmiştir[85].

Bir müddet sonra Ankara ve Konya Adliye Müfettişi tarafından hazırlanan başka bir raporda, Antalya ve Isparta Hapishanesi'nin karanlık olması ve kötü kokması yanında, kalabalık olduğu ortaya konmuştu. Ayrıca Antalya'nın Kaş Kazası'nda kadınlara mahsus bir hapishane bulunmadığı tespiti yapılmıştı. Bunun üzerine Adliye Nezâreti tarafından 29 Ocak 1900 tarihinde, Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen yazıda, Antalya ile Isparta

[80] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Teşrii Muamelat ve Islahat Komisyonu Belgeleri, (BOA. DH. TMIK. S.), nr.17/59, Lef.2.
[81] Aynı Belge. Lef.3.
[82] BOA.DH.TMIK.S.nr.24/100, Lef.3.
[83] Aynı Belge. Lef.4.
[84] Aynı Belge. Lef.5.
[85] Aynı Belge. Lef.6

Hapishanesi'nin ıslah edilmesi ve Kaş Kazası'nda bir Kadın Hapishanesi yapılması istenmiştir[86].

Yine aynı müfettişlik tarafından Antalya Hapishanesi'nin gayet dar ve sağlık şartlarına uygun olmadığı, 300 kişi alacak kapasitede iken, içerisinde 600'den fazla hükümlü ve tutuklu bulunduğu ortaya çıkarılmıştı. Hatta Antalya Hapishanesi'nin bu yapısı sonucunda, mahkumlar bir gece firara teşebbüs etmişlerdi. Ancak firara teşebbüs eden mahkumlardan birisi ölü, ikisi yaralı ve ikisi canlı olarak yakalanmıştı. Ankara ve Konya Adliye Müfettişliği, bu tespiti yaptıktan sonra, Antalya Hapishanesi'nin genişletilmesi ve ıslah edilmesi lazım geldiğini ortaya koymuştu. Ayrıca bu durumu Adliye Nezâreti'ne bildirmiştir. Adliye Nezâreti de müfettişliğin verdiği bu bilgiye dayanarak, Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği yazıda gereğinin yapılmasını istemiştir[87]. Dahiliye Nezâreti Teşrii Muamelat ve Islahat Komisyonu tarafından, 8 Şubat 1907 tarihinde Konya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, Antalya Hapishanesi'nin genişletilmesi ve ıslah edilmesi istenmiştir[88]. Bunun üzerine Antalya'da bir keşif yapılmış ve keşif sonunda 60.800 kuruşa yeni bir tevkifhane inşa edilebileceği ortaya çıkmıştır. Keşif bedeli belli olunca, Konya Valiliği tarafından ödenek talebinde bulunulmuş, fakat Maliye Nezâreti tarafından gerekli izin verilmemiştir. Ancak Konya Valiliği tarafından tekrar Dahiliye Nezâreti'ne bir yazı gönderilmiş ve ödenek istenmiştir[89]. Dahiliye Nezâreti tarafından 5 Mart 1907 tarihinde Adliye ve Maliye Nezâreti'ne, Konya Valiliği'nin talebi bildirilmiş ve Antalya'da yeni bir tevkifhane yapılması için izin talep edilmiştir[90].

1915 yılında da düşman saldırısı üzerine Kaş Kazası'nın merkezi olan ve sahilde bulunan Andifli Kasabası terk edilerek, kaza merkezine beş saat yürüyüş mesafesinde ve iç kısımda bulunan Kasaba ismini taşıyan köye geçici olarak nakledilmişti. Teke Mutasarrıflığı tarafından 30 Ağustos 1917 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen yazıda, Kasaba Köyü'ndeki eski hükümet dairesinde bulunan hapishanenin, Maliye Nezâreti'nden gönderilen 5.320 kuruş miktarındaki para ile tamir edildiği ve kullanılmasının uygun olacağı bildirilmiştir[91].

---

[86] BOA.DH.TMIK.S.nr.33/40.
[87] BOA.DH.TMIK.S.nr.72/7, Lef.1.
[88] Aynı Belge. Lef.2.
[89] BOA.DH.TMIK.S.nr.72/36, Lef.1,
[90] Aynı Belge. Lef.2.
[91] BOA.DH.MB.HPS.M. nr.30/40.

3.1.5.Azınlıkların Faaliyetleri

Devletin ve milletin güvenliğini sağlamak için Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı sırasında, yerli Rum halkın memleket içinde yapmış olduğu faaliyetleri ve İtilaf Devletleri ile olan ilişkilerini sürekli kontrol altında tutmaya çalışmıştır. Ayrıca bu halkın olumsuz çalışmaları karşısında bazı tedbirler almıştır[92]. Bu konuda Osmanlı Devleti'ni harekete geçiren olaylardan birisi, Antalya'nın Kaş Kazası'nda meydana gelmiştir. 12 Ocak 1915 tarihinde Antalya'nın Kaş Kazası'nın merkezi olan Andifli Kasabası, Meis Adası'nda bulunan bir çete reisinin yerli Rumlardan teşkil ettiği 50-60 kişilik bir çete tarafından, yaylım ateşine tutulmuştur. Çete üyeleri bu olaydan bir gün sonra da, iki Fransız Torpidosu'nda Andifli Kasabası'na gelen Fransız kuvvetleri ile birleşmiş ve Andifli Kasabası'nı basmışlardır. Baskın esnasında kasabada bulunan bütün memur, asker ve ahaliden eli silah tutanlar toplanarak, torpidolara bindirilmiş ve Meis Adası'na götürülmüştür. İşgalciler baskın esnasında kasabayı da soymuşlardır[93]. Bu olaydan sonra Dahiliye Nezâreti 15 Şubat 1915 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gönderdiği şifrede, Andifli vakasında mahalli ve civar Rum ahalinin düşmanın hareketine ne dereceye kadar iştirak ettikleri sorulmuştur. Bunun yanında Teke Mutasarrıflığı'nın, Antalya civarındaki Rum ahalinin iç bölgelere çekilmesi hususundaki görüşü de istenmiştir[94].

Teke Mutasarrıflığı'nın 16 Şubat 1915 tarihli yazısına, Dahiliye Nezâreti bir gün sonra verdiği cevapta da, Kaş Kazası sahilinde veya sahile yakın köylerde bulunan ve düşmanın hareketine iştirak etmesi mümkün olan erkek nüfustan 15-50 yaş arasında olanların, geçici olarak iç kısımlara gönderilmesini ve isteyenlerin yanında ailelerini götürmelerini uygun görmüştür[95].

Dahiliye Nezâreti tarafından 17 Haziran 1915 tarihinde, Teke Mutasarrıflığı başta olmak üzere bir çok vilâyet ve mutasarrıflığa gönderilen şifrede de, düşman donanması tarafından Osmanlı Sahiline karşı, şimdiye kadar meydana gelen bombardımanlar neticesinde meydana gelen hasarın, 2 Nisan ve 3 Mayıs 1915 tarihli tamimler gereğince, gösterildiği bir cetvel ve sonradan vuku bulacak bombardımanlarda meydana gelecek

---

[92] Süleyman Beyoğlu, "Savaş Yıllarında Alanya (1914-1918)", *Alanya Tarih ve kültür Seminerleri III*, Konya 2004, s.293 v.d.
[93] Süleyman Fikri Erten, *Milli Mücadele'de Antalya*, Antalya 1996, s.62-63.
[94] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi Belgeleri, (BOA.DH.ŞFR.), nr.61/15.
[95] BOA.DH.ŞFR.nr.61/42.

hasarlar hakkında da malumat gönderilmesi talep edilmiştir[96].

9 Kasım 1915 tarihinde Dahiliye Nezâreti, Teke Mutasarrıflığı ile birlikte, bazı vilâyet ve mutasarrıflıklara gönderdiği şifrede de, Rumlar arasında servet, tahsil ve sosyal mevki itibarı ile nüfus sahibi olan şahısları ve mektep, hastane, darülaceze gibi hayır ve ilim kurumlarında yönetici olanların tespit edilmesini istemiştir[97].

Dahiliye Nezâreti tarafından 17 Mayıs 1916 tarihinde, Aydın Vilâyeti'ne ve Karesi, Menteşe ve Teke Mutasarrıflıkları'na gönderilen şifrede de, Yorgo Dodolas ve Yorgi Sofolis isminde iki şahıs tarafından teşkil edilen ve 100-150 kişiden meydana gelmiş bir çetenin, Osmanlı Sahilleri'ne çıkmak üzere hazırlandıkları bildirilmiş ve gerekli tedbirin alınması istenmiştir[98].

Dahiliye Nezâreti 3 Mart 1917 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gönderdiği şifrede ise, liva dahilindeki Rum köyleri ile ilgili olarak alınan tedbirlerin bildirilmesini ve iç kısımlara gönderilmiş Rum ahali var ise, bunların miktarı ile iskan ve iaşeleri hakkında rapor istemiştir[99].

Bunun yanında Osmanlı Devleti'nin Rumlara karşı takip edeceği siyaset, Dahiliye Nezâreti tarafından 5 Temmuz 1917 tarihinde, vilâyet ve mutasarrıflıklara gönderilen şifre telgrafta ayrıntıları ile anlatılmıştır. Bu belgede, mülki amirlerden Osmanlı Sahili'nde bulunan kasaba ve köylerdeki Yunanlıların peyderpey ve muhafaza altında iç bölgelerde münasip yerlere alınmaları ve Adalar Denizi Sahili'nde münferit olarak kalmış olan Rum Köyleri'nin, düşmanla temas teşebbüsleri hissedileceği zamana kadar, yalnız sıkı bir gözetim altında tutulmaları istenmiştir[100].

Bu arada İngilizler tarafından casusluk yapması için bazı Rumlara dolgun maaş verilmekte ve bu şahıslar Osmanlı Sahilleri'ne deniz vasıtaları ile çıkarılmaktadır. Bu tür faaliyetlerin önüne geçilmesi için Dahiliye Nezâreti tarafından, 7 Temmuz 1917 tarihinde Adana, Beyrut, Halep Vilâyetleri ile Kale-i Sultaniye, Karesi, Menteşe, Kudüs-i Şerif, Cebel-i Lübnan, İç-il ve Teke Mutasarrıflıklarına emir verilmiştir[101].

Dahiliye Nezâreti tarafından bazı vilâyet ve mutasarrıflılara 5 Kasım 1917 tarihinde gönderilen şifrede de, vilâyet ve liva dahilinde zuhur eden çetelerin tenkili istenmiştir.

---

[96] BOA.DH.ŞFR.nr.54/38
[97] BOA.DH.ŞFR.nr.57/384.
[98] BOA.DH.ŞFR. nr.64/168.
[99] BOA.DH.ŞFR.nr.62/42.
[100] BOA.DH.ŞFR.nr.78/43, Lef.1-2.
[101] BOA.DH. ŞFR.nr.78/56.

Ayrıca vilâyet ve liva haricine geçmesi muhtemel olanlarında, civar mülki memurlara haber verilmesi ve çetelerin de cezalandırılmaları emredilmiştir[102].

6 Kasım 1917 tarihinde Dahiliye Nezâreti tarafından, Teke Mutasarrıflığı'na gönderilen şifrede de, 1915 yılı Ocak ayında Kaş Kazası'nın Andifli Kasabası'nda vuku bulan taarruzda, düşman tarafından esir edilen memur ve sivil şahıslar ile yaralanan ve öldürülen şahısların isim ve sanlarıyla sanat ve memuriyetlerini ihtiva eden bir cetvelin gönderilmesi talep edilmiştir[103].

Dahiliye Nezâreti'nce, 18 Kasım 1917 tarihinde Teke Sancağı ile diğer bazı sancak ve vilâyetlere gönderilen şifrede de, içinde bulunulan harp durumunda Rum Çeteler'in ve eşkıyanın İslam ahali ile hükümete karşı yapmış oldukları cinayet ve eşkıyalığın bilinmesine lüzum görüldüğü bildirilmiş ve şimdiye kadar meydana gelen hadiselerin jandarma ve polis kayıtlarından çıkarılarak gönderilmesi istenmiştir[104].

Bunun yanında Adalar Denizi sahil mıntıkasında, özellikle Fethiye ile Alanya arasındaki kısımda casusluk olaylarında çoğalma başlamış ve vaktiyle Fethiye, Kaş ve Finike Kazaları'ndan firar eden Rumların, Meis Adasında toplanarak, Fransızlarla teşrik-i mesai ettikleri ve bu adadan gönderilen casusların, sahil kısmında kalan Rumlardan bilgi topladıkları ve bu bilgi ile adaya geri döndükleri tespit edilmişti. Bunun önlemek için kapı mahalli olan noktalara, gözetleme postaları teşkil edilmişti. Fakat casusluğun önünün alınması mümkün olmadığı gibi, bu insanlar yaptıkları propaganda ile de, bu bölgede yaşayan Rum vatandaşlar arasında fesat ve kıyam tohumları ekiyorlardı. Bütün bunların önüne geçmek için Fethiye, Kaya, Kalamaki, Demre, Finike, Ağva ve Antalya'daki Rumlar ile sahilin diğer bölgesinde perakende olarak yaşayan Rumların 3-4 günlük mesafede iç bölgelere alınmaları uygun görülmüştür. Rumların iç bölgelere nakilleri ile ilgili olarak, 26 Mayıs 1918 tarihinde Dahiliye Nezâreti tarafından Teke ve Menteşe Mutasarrıflıkları'na bir şifre gönderilmiştir. Bu şifrede, iç bölgelere nakil edilecek Rumlar hakkında, Baş Kumandanlık Vekâleti tarafından 5. Ordu Kumandanlığı'na, Aydın Vilâyeti ile görüşülmesi konusunda emir verildiği bildirilmiştir[105].

Dahiliye Nezâreti tarafından, Teke Mutasarrıflığı'nın 14 Haziran 1918 tarihli yazısına altı gün sonra verilen cevapta da, sahildeki Rumların toplu olarak nakillerinin caiz olmadığı, ancak casusluk ve eşkıyaya yataklık yapmaları muhtemel olanların, livaca

[102] BOA.DH.ŞFR.nr.81/44.
[103] BOA.DH.ŞFR.nr.81/85.
[104] BOA.DH.ŞFR.nr.81/172.
[105] BOA.DH.ŞFR. nr.87/306.

listeleri tanzim edilerek ve askerin karar vermesi ile dahile sevk edilmelerinin uygun olacağı bildirilmiştir[106].

3.1.6.Milli Faaliyetler

XX. Yüzyılın ilk yıllarından itibaren, Antalya halkı muhtelif şekillerde, İtilaf Devleti mensupları ile Yunanlılara ve yerli Rumlara karşı tepkilerini göstermiştir. 14 Haziran 1910 tarihinde Antalya'ya gelen Yunan Vapuru'na halk tarafından bir boykot uygulanmıştır. Konya Valisi bu olaydan iki gün sonra, Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifrede; Yunan Vapuru'na yapılan boykotun gelecek hafta artabileceğinin hatıra gelmesini istemiş ve Antalya'ya Yunan Vapuru ile Amerika bandıralı Hacı Davut Vapuru'ndan başka vapur uğramadığını bildirerek, boykot karşısında alınacak tedbirler hakkında bilgi vermiştir[107].

25 Haziran 1911 tarihinde de Antalya'da iskan edilen bazı Girit Muhaciri vatandaş tarafından, Yunanlı Esnafın dükkanlarına gidilmiş ve dükkanlarını açmamaları talimatı verilmiştir. Bunlara yüzü aşkın ekmekçi esnafı, gezici esnaf ve kahveci esnafı da katılmıştır. Bunun üzerine devriye çıkarılmış ve bu kalabalık dağıtılmıştır. Ayrıca Yunanlı esnafın dükkanlarını açması temin edilmiştir. Olaya sebep olanlar hakkında kanuni muamele yapılmıştır[108].

Antalya Karantinası'nın Tabibi Musevi Cemaati'nden Lakvan Efendi, İtalyanlara muhip ve mütemayil olduğu hissedilmekteydi. Ayrıca İtalya Konsolosu ile lüzumundan fazla münasebette bulunduğu gibi, İtalyanların hastane yapmak istedikleri yere sıkça devam etmekte idi. Bu sebepten dolayı Teke Mutasarrıflığı 14 Haziran 1914 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifre de, adı geçen tabibin ilk fırsatta başka bir yere nakledilmesini ve yerine güvenilir bir zatın tayin edilmesini istemiştir[109].

Antalya'da halk direnişinin yanında, İtilaf Devletilerine ait olan gemilere karşı, bazı askeri başarılar da sağlanmıştır. I. Dünya Savaşı boyunca Fransız Donanması'na mensup gemiler İzmir'den Mersin'e kadar olan sahili abluka altına almışlardı. Bu gemiler sıra ile her hafta sahillerimize pek yakın seyir ederler ve bazen de ıssız yerlere casus çıkarırlardı. Ayrıca hareket halindeki kayıklarımızı buldukları yerde tevkif ve tahrip ediyorlardı. Hatta bazen limana girerek şehre top atmak sureti ile halkı, dağlara ve köylere

---

[106] BOA.DH.ŞFR. nr.88/198
[107] BOA.DH.KMS.nr.105/12 Lef. 1-2
[108] BOA.DH.KMS.nr.108-1/9, Lef.1-2.
[109] BOA.DH.KMS.nr.23/40

göçmeye mecbur bırakıyorlardı[110]. Ancak bu savaş boyunca, Türk Topçu Bataryası tarafından 27 Aralık 1916 tarihinde Meis Adası önlerinde İngilizlere ait dört tayyareli Ben My Chree kruvazörü batırılmış ve bir İngiliz muhribi saf harici bırakılmıştır[111]. Bununla birlikte Antalya'nın Kemer Nahiyesi karşısında 27 Aralık 1917 tarihinde Fransızlara ait Paris II Kruvazörü ve 8 Mart 1918 tarihinde de, yine Fransızlara ait Aleksandra Kruvazörü batırılmıştır[112].

3.1.7.Asayiş Olayları

Metropolit imzası ile 25 Nisan 1893 tarihinde Isparta'dan Fener'deki Patrik Efendiye gönderilen telgrafta, Isparta ve Burdur'u bozan Mutasarrıf Zihni Paşa'nın Antalya'da da aynı tarz hareket ettiği ve Çerkezlerin İslam mekteplerine gelir sağlayan mağazaları yaktıkları, Yahudilerin evlerini bastıkları, çiftliklerde adamlar yaraladıkları, fakir aileleri öldürdükleri, fakir Müslümanları para vermeğe mecbur ettikleri ve gemilerin yola çıkmasına izin vermedikleri konusunda bilgi verilmiştir[113].

Antalya'ya bağlı Milli Köyü'nde iskan edilmiş olan Çerkezler ile Varsak Köyü halkı arasında hayvan otlatma meselesinden dolayı bir kavga meydana gelmişti. Kavga esnasında Çerkezler yerli halktan birisini öldürmüş ve birkaç kişiyi de yaralamışlardı. Bunun üzerine tahkikat yapılması ve sanıkların yakalanması için mülkiye ve adliye memurları ile zaptiye ve subaylardan müteşekkil bir heyet derhal olay mahalline gönderilmişti. Ancak Çerkezler bu heyete karşı bir takım itaatsiz harekette bulunmuş ve sanıkları teslim etmemişti. Bunun yanında sanıklar Burdur yoluna doğru hareket etmişlerdi. Konya Valiliği tarafından sanık Çerkezlerin yakalanması için Isparta ve Burdur Mutasarrıflıkları'na tebligat yapılmış ve konu hakkında 5 Ağustos 1893 tarihinde Mabeyin-i Hümayun Baş Kitabeti'ne bilgi verilmiştir[114].

XIX. Yüzyılın son yıllarında Antalya ve civarında görülen asayiş olaylarından birisi de kaçakçılıktır. Merkezi Yumurtalık olan Hayrettin Vapuru, Marmaris'te bulunan Hanya Vapuru ile birlikte, Antalya Sahili'nde gözetleme görevi yapmakta iken, bazı kaçakçı kayıklarını yakalamışlardı. Ancak bir müddet sonra Hayrettin Vapuru Süvarisi Talat Bey tarafından 7 Mayıs 1894 tarihinde, Bahriye Nezâreti'ne gönderilen telgrafta,

---

[110] Mustafa Aydemir, *Ben Bir Türk Zabitiyim Batıktan Çıkan Kahraman Topçu Yüzbaşı Mustafa Ertuğrul*, İstanbul 2004, s.88.
[111] a.g.e. s.67.
[112] a.g.e. s.92, 137.
[113] BOA.Y.PRK.UM. nr.27/12.; Süleyman Beyoğlu, "XX. Yüzyıl Başlarında Alanya'da Bazı Olaylar (1910-1920)", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Konya 2004, s.520 v.d.
[114] BOA.Y.PRK.UM. nr.28/15.

Alanya cihetinde kaçakçı gemlerinin dolaşmakta olduğu ve bunların takibine çıkılacağı bilgisi verilmiştir[115].

Antalya'da Harabet Avadisyan isminde bir Ermeni'nin çırağı, bayram günü bir çocuğa bir-iki dirhem barut satmıştı. Bu sebepten dolayı adı geçen şahıs üç sene hapis cezası almıştı. 4 Nisan 1897 tarihinde Sadâret Makamı'ndan Konya Vilâyeti'ne gönderilen emirde, Harabet Avadisyan'ın çıkarılan genel affa dayanılarak, tahliye edileceği bildirilmiştir[116].

1913 yılının Mart ayında, Antalya'da aranmakta olan 35 mahkum bulunmakta idi[117]. Aynı tarihte Antalya'nın Kaş Kazası'nda 35 mahkum ve 24 zanlı[118] ve Akseki Kazası'nda 25 mahkum ve zanlı aranılmakta idi[119].

Antalya'da berber Hasan oğlu İsmail, zorla ırza geçme suçundan ve Antalya'nın Abdurrahmanlar Köyü'nden İbrahim de cinayet suçundan aranmakta iken yakalamışlardır. Ayrıca, Antalya'nın Elmalı Kazası'na bağlı Mekran Köyü Muhtarı Molla İsmail oğlu Mestan, 1913 yılının Haziran ayında bir gece yarısı, tarlası içinde öldürülmüştü. Molla İsmail oğlu Mestan'ı öldüren kişinin, aynı köyden Kenan oğlu Ramazan olduğu anlaşılmıştır. Adı geçen sanık 22 Temmuz 1913 tarihinde yakalanmış ve adliyeye sevk edilmiştir. Ayrıca, Hasan oğlu İsmail, Kenan oğlu Ramazan ile İbrahim'in yakalandığı, Konya Valiliği tarafından, 3 Ağustos 1913 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne bildirilmiştir[120].

Antalya'nın Akseki Kazası'na bağlı Ormana Köyü'ne eşkıya tarafından tecavüz edilmiş ve eşraftan bazı kimselerin evleri basılarak paraları gasp olunmuştu. Beyşehir-İbradı yolunda da Bıyıklı oğlu Mehmet Efendi isminde birisi eşkıya tarafından öldürülmüştü. Bu tür olayların çoğalması üzerine mahalli halk tarafından, Dahiliye Nezâreti'ne şikayet dilekçeleri gönderilmiştir. Bunun neticesinde Dahiliye Nezâreti tarafından, 25 Temmuz ve 15 Ağustos 1917 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gerekli tedbirin alınması ve olaylar hakkında tahkikat yapılması için emir verilmiştir[121].

3.1.7.1.Antalya Hapishanesi

XX. Yüzyılın başında Antalya Hapishane ve Tevkifhanesi'nin dar olmasına rağmen, içerisinde 615 hükümlü ve tutuklu bulunmakta idi. Bunun yanında hapishanede

---

[115] BOA.Y.MTV. nr.95/5, Lef.1-3.
[116] Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Kalemi (Odası) Belgeleri, (A.MKT.MHM.), nr.540/14.
[117] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Muhaberât ve Tensîkât Müdüriyeti Belgeleri, BOA. DH. EUM. MTK.), nr.15/43, Lef.2.
[118] Aynı Belge. Lef.3/1, 3/2, 3/3.
[119] Aynı Belge. Lef.1/1.
[120] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Emniyeti Umumi Müdüriyeti Emniyet Kalemi Belgeleri, (BOA. DH.EUM.EMN.), nr.41/27. Lef.1-4.
[121] BOA.DH.ŞFR. nr.78/98.; BOA.DH.ŞFR. nr.79/19.

müdür ve katip olmadığı gibi, kayıt defterleri de gayri muntazam tutulmuştu. Adliye Nezâreti, Antalya Hapishanesi'nin içinde bulunduğu durumu, 8 Nisan 1908 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği yazıda bildirmiş ve bu yazıda Antalya Hapishanesi'ne inzibatın temini için bir müdür ve katip ile üç gardiyan verilmesini, ayrıca kayıt defterlerinin düzenli tutulmasını istemiştir[122].

1916 yılında Antalya Hapishanesi şu şekilde tasvir edilmektedir." Antalya Hapishanesi, Antalya'nın merkezinde, Teşvikiye Mahallesi'nin dış kısmında, Gureba Hastanesi civarında ve denize nazırdır. Antalya Hapishanesi'nin iç kısmında, dokuz koğuş, bir hamam ve çamaşırhane ile üzerinde bir şadırvan vardır. Koğuşlardan bir tanesi gardiyanlara ait, bir tanesi tecrit hane, bir tanesi cami, bir tanesi hastanedir. Diğer koğuşlar ise, adliye ve askeriyeye ait tutuklu ve hükümlülere aittir. Antalya Hapishanesi'nde bunlardan başka, müdür, baş gardiyan ve karakol kumandanı ile jandarmaların ikametlerine ait odalar bulunmaktadır. Ancak, bu tarihte jandarmaların odası tamire muhtaç bir halde idi. Antalya Hapishanesi'nde, hapishane ve tevkifhane aynı yerde bulunmakta idi. Ayrıca kadın hükümlü ve tutuklulara ait iki oda mevcuttu.

Aynı tarihte Antalya Hapishanesi Müdürü; Hüseyin Avni Efendi idi. Antalya Hapishanesi'nde bir baş gardiyan ve dört gardiyan vardı. Lakin katip bulunmamakta ve katiplik görevi müdür tarafından icra edilmekte idi"[123].

Antalya Hapishanesi'ndeki mahkum sayıları ile suç türleri hakkında da şunları ifade edebiliriz. 30 Mart 1915 tarihinde Teke Mutasarrıflığı tarafından Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen üçüncü dört (kasım, aralık, ocak, şubat) aylık yoklama cetvelinde, Antalya merkezi ile kazalarında bulunan hapishanelerindeki mahkum ve tutuklu miktarı hakkında şu bilgiler bulunmaktadır[124]. Mart 1915 tarihinde, Antalya Merkez Liva Hapishanesi'nde, cinayet suçundan 6 erkek ve küçük suçlardan 13 erkek hükümlü ile muhtelif suçlardan 42 erkek ve 1 kadın tutuklu mevcuttu[125]. Bunun yanında Alanya Kazası Hapishanesi'nde, küçük suçlardan 38 erkek ve 4 kadın, kabahatten 25 erkek ve 2 kadın hükümlü ile cinayet suçundan 41 erkek ve 1 kadın, küçük suçlardan 5 erkek tutuklu[126], Kaş Kazası Hapishanesi'nde 9 erkek tutuklu[127], Akseki Kazası Hapishanesi'nde

---

[122] BOA.DH.TMIK.S.nr.1-2.; Süleyman Beyoğlu, "Alanya Yapı Tarihine Dair Bazı Belgeler", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Konya 2004, s.593 v.d.
[123] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti Belgeleri (BOA. DH. MB.HPS.M.), nr.27/27. Lef. 1.
[124] BOA.DH.MB.HPS.M.nr.20/62. Lef. 6
[125] Aynı Belge. Lef. 5
[126] Aynı Belge. Lef. 4.
[127] Aynı Belge. Lef. 2.

küçük suçlardan 7 erkek hükümlü ile cinayet suçundan 2 erkek ve küçük suçlardan 13 erkek tutuklu[128] ve Elmalı Kazası Hapishanesi'nde küçük suçlardan 6 erkek hükümlü ile 1 erkek tutuklu vardı[129].

Mart-Haziran 1917 tarihinde de, Antalya Merkez Liva Hapishanesi'nde, cinayet suçundan 53 erkek ve 5 kadın, küçük suçlardan 9 erkek ve 3 kadın hükümlü, muhtelif suçlardan 189 erkek ve 11 kadın tutuklu bulunmakta idi[130]. Alanya Kazası Hapishanesi'nde, küçük suçlardan 4 erkek ve kabahatten 1 erkek hükümlü ile cinayet suçundan 26 erkek ve küçük suçlardan 2 erkek tutuklu[131], Elmalı Kazası Hapishanesi'nde, küçük suçlardan 6 erkek ve 2 kadın hükümlü ile 2 erkek tutuklu[132], Akseki Kazası Hapishanesi'nde, küçük suçlardan 4 erkek ve 1 kadın hükümlü ile cinayet suçundan 2 erkek ve 6 kadın, küçük suçlardan 12 erkek ve 10 kadın tutuklu[133], Kaş Kazası Hapishanesi'nde, muhtelif suçlardan 7 erkek ve 5 kadın hükümlü ile 18 erkek tutuklu mevcuttu[134].

Kasım1918 tarihinde ise, Antalya Merkez Liva Hapishanesi'nde küçük suçlardan 2 erkek ve cinayet suçundan 24 erkek hükümlü ile 56 erkek ve 5 kadın tutuklu, Akseki Kazası Hapishanesi'nde, 13 erkek ve 1 kadın tutuklu, Elmalı Kazası Hapishanesi'nde, kabahatten 2 erkek ve 1 kadın, küçük suçlardan 10 erkek ve 2 kadın hükümlü ile 12 erkek tutuklu ve Kaş Kazası Hapishanesi'nde, küçük suçlardan 1 erkek hükümlü ile 6 erkek tutuklu Alanya Kazası Hapishanesi'nde, küçük suçlardan 5 erkek ve 3 kadın hükümlü ile 12 erkek ve 2 kadın tutuklu mevcuttu[135].

Antalya Hapishanesi'nde 1918 yılı ikinci dört aylık yoklama cetveline göre cinayet suçundan 26 erkek ve küçük suçlardan 2 mahkum bulunmakta idi. Bunun yanında 56 erkek ve 5 kadın tutuklu vardı[136]. Ayrıca Kaş Kazası Hapishanesi'nde 5 erkek mahkum ve 14 erkek tutuklu[137], Elmalı Kazası Hapishanesi'nde küçük suçlardan 10 erkek ve 2 kadın, kabahatten 2 erkek ve 1 kadın mahkum, cinayetten 4 erkek ve küçük suçlardan 8 erkek tutuklu[138], Alanya Kazası Hapishanesi'nde küçük suçlardan 5 erkek ve 3 kadın mahkum,

---

[128] Aynı Belge. Lef. 1.
[129] Aynı Belge. Lef. 3.
[130] BOA.DH.MB.HPS.M.nr.30/30. Lef. 1-2.
[131] BOA.DH.MB.HPS.M.nr.29/35. Lef. 3.
[132] Aynı Belge. Lef. 2
[133] Aynı Belge. Lef. 1.
[134] Aynı Belge. Lef. 4
[135] BOA.DH.MB.HPS.nr.162/42.
[136] BOA.DH.MB.HPS.M.nr.36/22. Lef. 6
[137] Aynı Belge. Lef. 5.
[138] Aynı Belge. Lef. 4.

küçük suçlardan 12 erkek ve 2 kadın tutuklu[139], Akseki Kazası Hapishanesi'nde kabahatten 9 erkek ve küçük suçlardan 4 erkek ve 1 kadın tutuklu bulunmakta idi[140]. Ancak bu tarihte Korkuteli, Finike ve Manavgat Kazaları'nda adliye teşkilatı yakın zamanda kurulduğundan ve bu kazalarda hapishane bulunmadığından yoklama cetveli gönderilmemiştir[141].

Antalya Hapishanesi'nden muhtelif sebeplerden dolayı değişik tarihlerde, başka hapishanelere nakillerde meydana gelmektedir. Antalya Hapishanesi'nde bulunan cinayet suçundan mahkum elli kişinin, başka hapishanelere nakil edilmesi Teke Mutasarrıflığı tarafından talep edilmiş ve bu kişilerden otuz kişisi Burdur, yirmi kişisi de Isparta Hapishanesi'ne nakli Dahiliye Nezâreti tarafından 7 Haziran 1912 tarihinde uygun görülmüştür[142].

Adliye Nezâreti tarafından, Antalya Mutasarrıflığı'nın 28 Temmuz 1917 tarihli şifresine verilen cevapta da, cezası kesinleşmiş olan mahkumların Konya'ya nakilleri istenmiştir. Ancak cezası kesinleşmemiş olanlar ile henüz suçlu ve maznun durumunda bulunan mahkumların, mahkemelerde problem doğuracağından başka yere nakillerine gerek görülmemiştir (1 Ağustos 1917)[143].

Osmanlı Devleti tarafından bazı şartları taşıyan mahkumlar için, muhtelif zamanlarda af çıkarılmıştır. 28 Ağustos 1918 tarihinde çıkarılan İrâde-yi Seniye ile Antalya, Burdur, Isparta, Alaşehir, Saruhan, Kozan, Nevşehir, Tarsus, Ezine, Bandırma, Karaisalı, Kale-yi Sultaniye, İnebolu, Aksaray ve Bolu Hapishaneleri'nden 238 kişi[144], 22 Ekim 1918 tarihinde çıkarılan İrâde-yi Seniye ile de, Elmalı-Antalya, Ayıntap, Kilis, Rum-Kale, Zile, Tokat, Ilgın ve Kayseri Hapishaneleri'nden otuz kişi, cezalarının üçte ikisini tamamladıkları için af edilmiştir[145].

3.1.8.Sağlık

XIX. Yüzyılın sonlarında Antalya'da fakir ve gariplerin tedavi olması için bir Gureba Hastanesi açılmıştı. Hastanede 25-30 civarında yatak bulunmakta idi[146]. XX. Yüzyılın ilk yıllarında bu hastanede bir müdür, bir tabip ve 4 hademe bulunuyordu[147].

---

[139] Aynı Belge. Lef. 3.
[140] Aynı Belge. Lef. 1.
[141] Aynı Belge. Lef. 7.
[142] BOA. DH.MB.HPS.M. nr.5/5.
[143] BOA.DH.ŞFR.nr.67/8
[144] BOA.DH.MB.HPS.M.nr.35/93, Lef.1-2
[145] Aynı Belge. Lef. 3-4.
[146] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1317, s.198.
[147] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1322, s.148.

1910'lu yıllarda Antalya'da 7 doktor ve dört eczane bulunmaktadır. Aynı yıllarda Antalya'da aşıya oldukça önem verilmekte ve yılda beş bin kişiye aşı yapılmaktadır[148].

Antalya'da bazı yıllarda salgın hastalıklarda çıkmaktadır. Antalya ve Konya Sıhhiye Müfettişi'nin 11 Şubat 1897 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği yazıda, Antalya'da çiçek hastalığı ortaya çıktığı bildirilmiştir. Bu yazıda, alınan tedbirler sayesinde Elmalı Kazası'nda hastalıktan eser kalmadığı, Akseki Kazası'nda da sağlık memurları vasıtası ile çiçek aşısı yapıldığı ve bu sayede hastalıkta azalma olduğu, ancak Antalya'nın İstanos Nahiyesi'nde çiçek aşısının azlığı sebebi ile hastalıkta bir artış meydana geldiği tespiti yapılmıştır. Bunun yanında Antalya'da 24 adet çiçek hastası şahsın ortaya çıktığı ve çiçek hastası olanlardan 11 tane şahsın Antalya Hapishanesi'nde zuhur ettiği, Antalya'da ortaya çıkan çiçek hastalığı neticesinde 3 kişinin öldüğü bildirilmiştir[149].

1918 yılında da Alanya Kazası'ndan Antalya'ya gelen bir askerde lekeli humma hastalığı görülmüş ve asker hastaneye yatırılarak tedavi altına alınmıştır. Bir müddet sonra da Alanya ve Korkuteli Kazaları'nda 15-16 adet lekeli humma hastalığına yakalanan kişi olduğu ortaya çıkmış ve bu hastalıktan dört kişi ölmüştür. Bunun üzerine Antalya Mutasarrıflığı tarafından Antalya'da bulunan doktorlar ile subaylardan meydana gelen bir meclis teşkil edilmiş ve bu mecliste hastalık karşısında alınacak tedbirler görüşülmüştür. Görüşmelerin sonunda halkın temizliğe riayet etmesi sağlanmış ve oteller ile hanlar temizlenmiştir. Ayrıca Antalya halkına Antalya Mutasarrıfı tarafından bir beyanname yayınlanmıştır. Bu beyannamede lekeli humma hastalığı tanıtılmış ve halkın bu hastalığa yakalanmaması için uyması gereken kurallar belirtilmiştir[150].

3.1.9.Tabii Afetler

10 Kasım 1886 günü gündüz vakti saat sekizde Antalya'da ve Elmalı Kazası'nda şiddetli bir deprem olmuştur. Deprem neticesinde Antalya'da inşa edilmekte olan bir yolun, büyük bir kısmı yıkılmıştır. Ayrıca ağaç kesmekte olan ve bu sırada deprem sebebi ile üzerine ağaç düşen bir vatandaş ölmüştür Bunun yanında birkaç tanede hayvan telef olmuştur. Elmalı Kazası'nda ise mal ve can kaybı olmamıştır. Deprem sabaha kadar on beş defa vuku bulmuştur[151].

---

[148] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1332, s.347.
[149] BOA.DH.TMIK.S.nr.17/59, Lef.2.
[150] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti Belgeleri (BOA.DH.UMUM.), nr.74/15, Lef.1-2.
[151] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yıldız Sadaret Hususî Maruzat Evrakı, (BOA.Y.A. Hus.), nr.196/56. Lef.1-2.

3.1.10. İçme Suyu ve Elektrik İşleri

XX. Yüzyılın başında Antalya'nın suları sağlığa uygun olmadığı için, halk tarafından sarnıç ve Antalya İskelesi'nde ortaya çıkan ve içinde nispeten daha az kireç bulunan memba suyu içilmektedir. Ancak halk tarafından, sarnıç suları temiz ise de besleyici olmadığı için, iskele suyu tercih edilmektedir[152]. Bu arada Antalya Livası Umur-ı Mahalliye Vilâyet Şubesi tarafından hazırlanan ve Dahiliye Nezâreti tarafından kabul edilen beş yıllık çalışma programında, Antalya'ya getirilecek olan sağlığa elverişli suya, 1917 ve 1918 yıllarında yardım yapılması kararlaştırılmıştır[153].

Antalya'da bir elektrik fabrikası kurmak ve buradan elde ettiği elektrik ile Antalya'yı aydınlatmak üzere Kıbrıslı Yorgi Pankapulas tarafından, Teke Mutasarrıflığı'na bir dilekçe verilmişti. Bu talep üzerine Yorgi Pankapulas ile Antalya Belediyesi arasında bir anlaşma imzalanmıştı. Ayrıca bu konu Meclis-i İdare-i Vilâyet'te de görüşülmüş ve daha sonra da Ticaret ve Nafia Nezâreti'ne bildirilmişti. Ticaret ve Nafia Nezâreti tarafından 28 Eylül 1910 tarihinde Konya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, Yorgi Pankapulas tarafından Antalya'da bir elektrik fabrikası kurulması ve buradan elde edilecek olan elektrik ile Antalya'nın aydınlatılması talebi yerinde görülmüştür[154].

Daha sonra Antalya şehrinin elektrik imtiyazı, 15 Ocak 1920 tarihli ferman ile, Antalyalı Tevfik Hüseyin Bey'e verilmiştir. Ancak ahval-ı hazıra sebebi ile mukavelede belirtilen şirket teşkil edilememiştir. Bunun üzerine Nafia Nezâreti'nin talebi doğrultusunda, Sura-yi Devlet'in de görüşü alınarak, mukavele süresinin bir yıl daha uzatılmasına Meclis-i Vükelâ tarafından karar verilmiştir[155].

3.1.11.Asker Sevki

XIX. Yüzyılın sonlarında Antalya önemli bir asker toplama ve ihraç merkezi idi. Antalya ve İzmir'den 18 Ağustos 1887 tarihinde Hasan Paşa Vapuru ile Kale-i Sultaniye'ye 47 asker gelmiştir. Bunlardan 19 asker Dedeağaç'a, 22 asker Selanik'e, 6 asker Girit Adası'na ve Trablusgarb'a sevk edilmiştir[156].

14 Eylül 1890 tarihinde de Antalya'dan Hasan Paşa Vapuru ile Kale-i Sultaniye'ye 400 yeni asker gelmiştir. Böylece yeni gelen askerlerle birlikte, Kale-i Sultaniye'deki asker sayısı 985 olmuştur[157].

---

[152] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1332, s.211
[153] BOA.DH.UMUM. nr.82/31, Lef.1-3.
[154] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) Nafia Vekaleti Belgeleri (Nafia), Fon Kodu (F.K.) 230.01. Yer No(Y.N.) 09.34.01.
[155] BOA. MV. nr.252/153.
[156] BOA.Y.PRK.ASK. nr.41/35
[157] BOA.Y.PRK.ASK. nr.64/32.

3.1.12.Taltif

Yemen hadisesinden dolayı Padişah tarafından Antalya Mukaddem Alay Sancağı'na altın imtiyaz madalyası verilmiştir. Bu münasebetle 1 Aralık 1893 günü Antalya'da Debboy-u Hümayun önünde yapılan törene askeri ve mülki memurlar ile Antalya halkı katılmıştır[158].

Muvazene-i Hususiye tarafından Antalya'nın doğu kısmında bulunan Aksu Köprüsü'nün yeniden yapılmasına karar verilmiş ve köprünün inşaatı Antalya'da bulunan 57.Fırka'nın İstihkam Bölüğü tarafından gerçekleştirilmişti. Bunun üzerine Teke Mutasarrıflığı tarafından 16 Mart 1918 tarihinde Dahiliye Nezâretine gönderilen yazıda, 57.Fırka Kumandanı Şefik Bey'in Üçüncü, İstihkam Bölüğü Mülâzım-ı Evveli İbrahim Bey ile Amele Taburu Mühendisi Salih Efendi'nin Dördüncü ve Çavuş Ahmet Hamdi Efendi'nin de Beşinci Mecidi Nişan ile taltif edilmeleri istenmiştir[159].

3.1.13.Siyasi Hayat

Antalya'da İttihat ve Terakki Partisi 25 Eylül 1908 tarihinde Antalya Osmanlı İttihad Kulübü adı ile hükümet civarında faaliyete başlamıştır. Hürriyet ve İtilaf Partisi'ninde Antalya'da kurulması için bazı çalışmalar yapılmıştır[160].

Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda da (1877-1920) Antalya Seçim Çevresinden 1.Devrede Ebuzziya Tevfik Bey ve Mehmet Hamdi Efendi, 1. ve 3.Devrede Fuat Hulusi Bey, 2.Devrede İdris ve Münir Bey, 3.Devrede Hamdullah Emin Paşa, 4.Devrede Hamdullah Suphi Bey ve Yusuf Talat Efendi üye olarak bulunmuştur[161].

3.2.KÜLTÜREL HAYAT

1899 yılında Antalya'da yeni metotlara göre eğitim yapan beş okul ve bu okullarda 524 erkek ve 108 kız öğrenci bulunmakta idi. Bunun yanında eski metotlara göre eğitim yapan 84 okul ve bu okullarda 1.376 kız ve 1.690 erkek öğrenci vardı. Ayrıca gayri Müslimlere ait ilkokul derecesinde beş okul ve bu okullarda 204 erkek ve 218 kız öğrenci mevcuttu. Yine Antalya'da Rüştiye derecesinde iki okul ve bu okullarda 65 erkek ve 65 kız öğrenci vardı. Antalya'da bulunan 43 medresede de 43 müderris görev yapmakta ve 1.218 öğrenci eğitim görmekte idi[162].

---

[158] BOA.Y. MTV. nr.87/162.
[159] BOA.DH.UMUM. nr..153/35.
[160] M.Güçlü, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya*, Antalya 1997, s.87-88.
[161] İhsan Ezherli, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998) ve Osmanlı Meclis-i Mebusanı (1877-1920)*, Ankara 1998, s.203.
[162] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1317, s.199-200

XX. Yüzyılın başında Antalya'da erkek öğrenciler için bir iptidai mektebi inşa edilmiş ve resmi açılışı yapılmıştır (29 Nisan 1900)[163].

Aynı yüzyılın ilk yıllarında Antalya merkezinde ilköğretimde yeni metotla eğitim yapan 6 okul ve bu okullarda 550 erkek ve 182 kız öğrenci, eski metotla eğitim yapan 7 okul ve bu okullarda da 190 erkek ve 180 kız öğrenci bulunmaktadır. Antalya'nın nahiyelerinde de 22 yeni metotla eğitim yapan okul ve bu okullarda 980 erkek ve 430 kız öğrenci, eski metotla eğitim yapan 75 okul ve bu okullarda 900 erkek ve 710 kız öğrenci öğretim görmektedir.[164].

Ayrıca XIX. Yüzyılın son yıllarında Antalya'da iki kütüphane bulunmakta idi. Bu kütüphanelerde 665 yazma ve 135 basma kitap mevcuttu[165].

3.3.EKONOMİK HAYAT

3.3.1.Tarım ve Hayvancılık

XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Antalya Kazası'nda buğday, arpa, çavdar, burçak, tütün, nohut, mercimek, çörek otu, fasulye, soğan, darı, mısır, yulaf, portakal, limon, turunç, zeytin, palamut, armut, ayva, kavun ve karpuz gibi çok çeşitli ürünler yetiştirilmektedir[166].

1874 yılında Antalya Kazası'nda 6.770 çift, 203.100 dönüm ekilmiş olan tarla, 203.100 dönüm nadasa bırakılmış olan tarla ve 610.000 dönüm ziraata elverişli tarla bulunmaktadır. Aynı yıl Antalya'da ekilmiş olan mahallere atılmış olan tohum miktarı da 101.550 İstanbul kilesidir. Antalya Vilâyeti'nde de toplam 18.170 çift, 545.100 dönüm ekilmiş olan tarla, 545.100 dönüm nadasa bırakılmış olan tarla ve 716.000 dönüm ziraata elverişli arazi vardı. Ekilmiş mahallere atılmış olan tohum miktarı da 272.550 İstanbul kilesidir[167].

1904 yılında Antalya Kazası'nda elde edilen zirai ürün miktarı şöyledir.

Buğday 1.125.000 İstanbul kilesi, Arpa 400.000 İstanbul kilesi, Susam 90.000 İstanbul kilesi, yulaf 10.000 İstanbul kilesi, Darı 36.000 İstanbul kilesi, Mısır 125.000 İstanbul kilesi, burçak 40.000 kiyye, Afyon 125 kiyye, Pirinç 21.000 kiyye, nohut 204.000 kiyye, Mercimek 11.000 kiyye, Fasulye 144.000 kiyye, Patates 100.000 kiyye, Bakla 24.000 kiyye ve Pamuk 15.000 kiyyedir[168].

---

[163] BOA.Y.MTV.nr.202/6.
[164] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi* Konya 1322, s.150
[165] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1317, s.199-200
[166] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.115.
[167] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1291, s.137
[168] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1322, s.152.

Antalya'da üretimi yapılan zahire, ihtiyaç olduğu zaman memleketin başka köşelerine de gönderilmekte idi. İzmir Beldesi ekmek ihtiyacı askeriye tarafından temin edilmekte idi. Bunun için Harbiye Nezâreti'nden 28 Şubat 1915 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gönderilen şifrede, tüccar yedinde olan ve daha önce Levazım namına satın alınmış olandan başka, Antalya'da daha ne kadar zahire var ise, vaziyet olunarak mahalli fiyatı üzerinde, 4.Kolordu namına satın alınması ve sevk edilmesi, ayrıca para lazım olursa kolordudan istenilmesi ifade edilmiştir[169]. Dahiliye Nezâreti tarafından da Harbiye Nezâreti'nin yazısına dayanılarak,10 Nisan 1915 tarihinde Hüdavendigar, Ankara, Konya, Kastamonu Vilâyetleri ile Eskişehir, Niğde, Kayseri, Karahisar-ı Sahip, Kütahya, Bolu, İç-il, Menteşe ve Teke Mutasarrıflıkları'na gönderilen şifrede, istasyonlarda bulunan 250 vagon erzak ile ot ve samanın bir kolordunun dahi ihtiyacına kafi olmadığı bildirilmiştir. Bunun yanında mülkiye memurlarının, bu işe layık olduğu önemi vermediği ifade edilmiş ve bilcümle nakliye vasıtası ile külliyetli miktarda zahirenin, az zaman zarfında istasyonlara mutlaka indirilmesi istenmiştir[170].

Antalya'da 1904 yılı bilgilerine göre beslenen küçük ve büyük baş hayvan miktarı da şöyledir. Bu tarihte Antalya'da 85.000 adet İnek-öküz, 7.000 adet At-beygir-kısrak, 12.500 adet Deve,1.200 adet Manda,1.200 adet Katır ve17.500 adet Merkep bulunmaktadır[171].

3.3.2.Ormancılık

XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Antalya'nın sahip olduğu dağlarda, yabani zeytin, palamut, çam, ardıç, katran, meşe ve harnup ağaçları bulunmaktadır[172]. Antalya köylerinde yaşayan halkın büyük bir çoğunluğu da kereste, odun ve kömür işi ile uğraşmaktadır. Bu dönemde Antalya'da bulunan bazı kereste tüccarları da Mısır gibi yerlere, gemilerle külliyatlı miktarda kereste ve kömür ihraç etmektedirler[173].

3.3.3.Sanayi

XIX. Yüzyılın ikinci yarısında Antalya Kazası'nda ala ipekli gömleklik bez, adi bez, kilim ve seccade dokunmaktadır. Bunun yanında her çeşit ayakkabı imalatı, kıl ve çul dokuması, deri işlemeciliği ve ipek işleri de yapılmaktadır. Ayrıca bezir yağı, susam yağı

---

[169] BOA.DH.ŞFR.nr.61/43
[170] BOA.DH.ŞFR.nr.61/2-229
[171] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1322, s.151.
[172] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.115.
[173] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1314, s.393.

ve zeytin yağı imal edilmektedir.[174]. Aynı yüzyılın son yıllarında, Antalya'da su ile çalışan bir un fabrikası kurulmuştur[175].

3.3.4.Gelirler

1869 yılında Antalya ile İstanos'un vergi geliri 568.201 kuruş 12 para, asker bedeli 30.000 kuruş, Murtuna'nın vergi geliri 3.010 kuruştur. Aynı yıl Antalya Kazası'nın toplam vergi geliri 603.211 kuruş 12 para ve asker bedeli 30.000 kuruştur[176].

Antalya Vilâyeti'ne ait Genel Menfaat Sandıkları'nın 1877 yılı sermayesi de şu şekildedir. Antalya Kazası; 236.508 kuruş, Alanya Kazası; 18.149 kuruş, Akseki Kazası; 61.231 kuruş, Elmalı Kazası; 141.970 kuruş ve Kaş Kazası; 91.055 kuruştur[177].

Antalya'nın 1883 yılındaki gelirleri de 354.313 kuruş emlak vergisi, 275.206 kuruş 20 pare temettü vergisi, 50.549 kuruş asker bedeli, 1.539.212 kuruş 1881 yılı ağnam vergisi, 273.227,5 kuruş peşin bedeli ve 133.744 İstanbul kilesi öşür hasılatından meydana gelmektedir[178].

1889 yılında da Antalya'nın 354.317 kuruş emlak vergisi, 265.209 kuruş 20 para temettu vergisi ve 1.539.212 kuruş asker bedeli geliri bulunmaktadır[179].

XX. Yüzyılın ilk yıllarında da Antalya Kazası'nın genel gelirleri;1.318.024 kuruş 35 para vergi mürettebatı,1.329.008 kuruş ağnam vergisi, 2.524.222 kuruş aşar vergisi, 71.695 kuruş değişik vergiler, 2.314.224 kuruş orman ve kereste vergisi, 51.220 kuruş mahkeme harçları ve 67.525 kuruş müteferrik hasılattır. Antalya Kazası'nın toplam geliri de 7.675.918 kuruş 35 paradır[180]. 1914 yılında Antalya'nın genel gelirleri 11.071.180 kuruş, genel giderleri de 5.163.576 kuruştur.

1910'lu yıllarda Antalya'da halk arasında Osmanlı Parası ile eski gümüş ve bakır beşlikler ile mangır tabir olunan bakır paralar kullanılmaktadır. Bu paralarla birlikte ecnebi paralarından yirmi Frank kıymetindeki İtalya, Avusturya ve Fransa Devleti'ne ait altınlar ile İngiliz lirası tedavüldedir. Osmanlı lirası; yüz yirmi beş kuruş, mecidiye; yirmi üç kuruş on para ve eski beşlikler; üç kuruş ve metelik; on iki paradır. Ayrıca yirmi Frank kıymetindeki ecnebi altınları; yüz dokuz ve İngiliz altını; yüz otuz altı buçuk kuruş

---

[174] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.115.
[175] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1314, s.293.
[176] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1286, s.113
[177] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1294, s.104
[178] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1301, s.159
[179] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1307, s.174.
[180] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi* Konya 1322, s.150-151.

kıymetindedir. Antalya'da atik kiyye ile kile ve şinik tabir olunan ağırlık ölçüleri de kullanılmaktadır. Dört şinik bir İstanbul kilesi değerindedir[181].

3.3.5.Ulaşım ve Haberleşme

XIX. Yüzyılın son yıllarında Antalya Sancağı'nın, merkezi vilâyet ile komşu sancaklara uzaklığı şu şekilde idi. Bu dönemde Antalya, Konya Vilâyeti'ne 72 saat, Isparta Sancağı'na 31 saat ve Burdur Sancağı'na 25 saat mesafededir[182].

Antalya-Konya yolunun yapımına da 1899 yılında Konya Valisi olan Sadrazam Avlonyalı Ferit Paşa tarafından teşebbüs edilmiştir. Yolun inşası bir Fransız Şirketine ihale edilmiştir. Bu şirket tarafından Antalya-Konya yolunun Antalya-Taşağıl-Mihrap Mevki ile Kesikbel'e kadar olan kısım yapılmıştır[183].

Antalya'da 1901 yılında belediye tarafından yapılmış bir rıhtım bulunmaktadır. Bu rıhtımın uzunluğu 160 ve genişliği de 8 metredir. Antalya rıhtımı, aynı zaman da iskele vazifesi de görmüştür[184]. Antalya'da bir liman yapılmasına dair ilk çalışmalar , XX. Yüzyılın başlarında görülmektedir. Antalya Limanı'nın inşası için Nafia Nezâreti ile bir Alman Şirketi arasında 7 Aralık 1910 tarihinde bir mukavele imzalanmıştır. Mukavele dört maddeden meydana gelmektedir. Buna göre, ilk önce mukavelenin imzalanmasını müteakip altı ay zarfında, şirket temsilcisi Mühendis Aris Çaliki tarafından, liman inşası için gerekli olan keşfin yapılması ve buna bağlı olarak bir program hazırlanması istenmiştir. Daha sonrada liman inşası için gerekli olan paranın ortaya konması talep edilmiştir[185].

Bu yıllarda Antalya Limanı dahiline Antalya İskelesi ile Arapsuyu, Kiremithane, Tekirova, Çaltı, Ağva ve Çıralı isimlerindeki iskeleler bulunmaktadır. Bunlardan Antalya İskelesi'ne ayda on sekiz İtalyan, sekiz Amerikan, dört Yunan vapuru gelmektedir. Diğer iskelelere de pek çok deniz aracı uğramaktadır[186].

XIX. Yüzyılın son yıllarında Antalya'da posta işleri posta tatarı vasıtası ile yapılmaktadır. Antalya'dan posta tatarı Antalya'nın mülhakatı ile Isparta ve Burdur'a gitmektedir. Buradan başka yerlere posta işlememektedir. Antalya'dan İstanbul ve Konya'ya mektup, Isparta Postanesi vasıtası ile gönderilmektedir[187].

---

[181] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1332, s.371.
[182] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1300, s.187.
[183] Sıtkı Tekeli, "Antalya- Konya Güzergahı Yolları", S.7, *Çağlayan Dergisi*, Antalya 15 Temmuz 1936, s.9,12.
[184] Genelkurmay Başkanlığı, *Akdeniz Havzası Coğrafyası Tabii, Ziraat, Beşeri, Baytari*, IV, Ankara 1935, s.61.
[185] BCA. Nafia. F. K. 230.01. Y. N. 09.34.02.
[186] *Konya Vilâyeti S âlnâmesi*, Konya 1332, s.199.
[187] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1300, s.187.

1.BÖLÜM

MİLLİ MÜCADELE'DEN TEK PARTİ DÖNEMİ SONUNA KADAR ANTALYA (1919-1950)

1.MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE ANTALYA (1919-1922)

1.1.İtalyanların Antalya'yı İşgal Etmeleri

İtalyanlar, 15 Ekim 1912 tarihli Ouchy Barış Antlaşması'yla Trablusgarb, Bingazi, Rodos ve On iki Ada'ya yerleşmişti. Barıştan sonra Türk-İtalyan ilişkilerinde gözle görünür bir canlanma başladı. Hatta 1913-1914 yılında Osmanlı Hükümeti, İtalyanlar'a Fethiye-Muğla, Antalya-Kızılkaya, Antalya-Alanya ve Antalya-Burdur demir yolu hatlarının imtiyazını verdi[188].

İtalyan donanmasına mensup harp gemileri de 1913 ve 1914 yıllarının muhtelif zamanlarında Osmanlı Devleti'nin Asya Sahili'nde bulunan bir çok limanına keşif yapmak gayesi ile uğramıştır[189]. Dahiliye Nezâreti'nden Aydın ve Konya Vilâyetleri'ne gönderilen telgrafta üç zırhlı ve dört torpidodan meydana gelen bir İtalya Filosu'nun 18 Kasım 1913 tarihinde Marmaris'e geleceği ve daha sonrada Mekri, Antalya ve Alanya Limanları'nı ziyaret edeceği bildirilmiştir[190]. Bir müddet sonra İtalyan Filosu Antalya'ya gelmiş ve bunlardan iki adet zırhlı 23 Kasım 1913 tarihinde Alanya'ya gitmiştir[191].10.244 ton ağırlığında olan ve üzerinde kırk iki top ile 541 mürettebata sahip bulunan Senyon ismini taşıyan İtalyan zırhlı gemisi de, 3 Ocak 1914 tarihinde Marmaris Limanı'na gelmiştir. Gemi bu limanda iki saat kadar talim yaptıktan sonra, demir atmıştır[192]. Hariciye Nezâreti tarafından Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen bir yazıda da , İtalyan donanmasına mensup iki harp gemisinin, 1914 yılının mart, nisan ve mayıs aylarında Yafa, Beyrut, Antalya, Mekri, Hayfa, Trablusşam, Mersin ve Marmaris Limanları'na uğrayacağı bildirilmiştir[193].

Dahiliye Nezâreti 3 Ocak 1915 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gönderdiği şifrede

---

[188] Süleyman Beyoğlu," İtalya Çizmeyi Aştı", *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, S.61, İstanbul Nisan 1999, s. 44-45 ; Mevlüt Çelebi, *Milli Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*, Ankara 1999, s.18-19.
[189] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti Belgeleri, (BOA.DH.KMS.), nr.3/36, Lef.1-46.
[190] Aynı Belge. Lef.9-10.
[191] Aynı Belge. Lef.15.
[192] Aynı Belge. Lef.21.
[193] Aynı Belge. Lef.19.

de, İtalya'nın Antalya Konsolosu Marki Ferrante'nin Osmanlı Hükümeti'nden nişan alıp-almadığını sormuştur[194].

Bunun yanında 12 Adalar'da İtalya'nın 4-8 taburluk bir askeri kuvvetinin olduğu bilinmekte idi. Ancak Harbiye Nezâreti 5 Mart 1915 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gönderdiği şifrede, bu adalara tekrar asker nakledildiğine dair ortaya çıkan haberin doğruluk derecesinin araştırılmasını istemiştir[195]. 14 Mart 1915 tarihinde de İtalyan askeri hareketi hakkında mümkün mertebe fazla bilgi talep etmiştir[196].

Ancak Dahiliye Nezâreti 23 Mart 1915 tarihinde Aydın ve Adana Vilâyetleri ile Teke ve İç-il Mutasarrıflıkları'na gönderdiği şifre de, Kapı ittihaz edilmiş ve edilmemiş olan iskelelere, İtalyan ticaret vapurları uğradıkça haklarında tebligat-ı sabık mucibince hareket edilmekle beraber, mümkün mertebe iyi muamele edilmesi ve İtalya ile şu sırada hükümet tarafından iyi münasebet talep edilmekte olduğundan dolayı, bir ihtilaf zuhuruna meydan verilmemesi istenmiştir[197].

Birinci Dünya Savaşı başladığında da İtalya'nın, müttefikleri olan Almanya ve Avusturya'nın yanında savaşa gireceği zannediliyordu. Oysa beklenenin aksine İtalya, 3 Ağustos 1914 tarihinde ikili bir siyaset izleyerek tarafsızlığını ilan etmişti. Bir süre sonra 26 Nisan 1915 tarihinde de İtilaf Devletleri ile uzlaşarak, Londra Gizli Antlaşması'nı imzalamış ve İtilaf Devletleri safında savaşa girmiştir[198].

Londra Antlaşması gereğince (26 Nisan 1915)[199], 3 Ocak 1919 tarihinde Fransa Başbakanı Clemenceau, İtalyanlar'ın Antalya'ya çıkmasına razı olmuştur. 18 Ocak 1919 tarihinde Paris Konferansı daha açılmadan önce, İtalyanlar fiili bir durum oluşturmak için harekete geçtiler. Paris Konferansı sırasında İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour, ülkesine gönderdiği 17 Şubat 1919 tarihli raporunda; İtalyan temsilcisinin kendisini sıkıştırdığını, Antalya'yı işgal etmeden parlamento önüne çıkamayacağını söylediğini bildiriyordu. Ancak İngilizler, İtalyanların bu isteğine iki gün sonra verdikleri cevapta şiddetle karşı çıktılar. İtalya'nın Dışişleri eski Bakanı ve Paris eski Büyükelçisi Tittoni 10 Mart 1919 tarihinde İtalyan Senatosu'nda yaptığı konuşmada; Küçük Asya'da Ermenistan'la Antalya arasındaki bölge, Aydın ili hariç, bizim olacak diyordu. Bu konuşmadan altı gün sonra İtalyan hükümeti, Rodos'ta bulunan donanmasına Kuşadası'ndan Antalya'ya kadar olan

---

[194] BOA.DH.ŞFR. nr.48/253
[195] BOA.DH.ŞFR. nr.52/191
[196] BOA.DH.ŞFR.nr.51/10.
[197] BOA.DH.ŞFR.nr.51/114.
[198] S. Beyoğlu, a.g.m. , s.45.
[199] Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980)*, Ankara 1986, s.118.

bölgeyi idare etme yetkisi verdi. İtalya Başbakanı Orlando ve Dışişleri Bakanı Tittoni, Londra'da İtilaf Devletleri ile toplantı sırasında, Antalya'ya çıkarma yapılacağını duyurdular (21 Mart 1919)[200].

Mondros Antlaşması'nın imzalanmasından sonra, gümrüklere vaaz olunan kontrolün tatbikatında görevli bir İtalyan memurunu getiren Bersalirri Torpidosu, Antalya Limanı'nda bir istasyon gibi kaldı. Bu torpido birkaç defa limandan ayrıldı ve daha sonra tekrar geldi. Bir müddet sonra Antalya'nın sabık İtalya Konsolosu Marki Ferrante ile Rodos Adası'ndaki İtalyan Belediye Başkanını ve bir İtalyan Binbaşısını Antalya'ya getirdi. Bunlar memlekette görülen fiyatların yüksekliğinden, şeker ve pirinç gibi gıda maddeleri ile giyecek maddelerinin yokluğundan güya müteessir olarak, memlekete adı geçen yiyecek ve giyeceklerin getirileceğini ve kendilerinin insani hislerle hareket ettiklerini beyan etmişlerdir. Daha sonra bir miktar eşya Antalya'ya gelmiştir. Antalya'ya bu eşyaların gelmesinden sonra, 22 Mart 1919 tarihinde İtalyan Kruvazörü Recina Elena, Antalya Limanı'na gelmiştir[201].

Bu zırhlı günlerce limanda kaldı. İtalyanlar büyük bir faaliyetle propagandaya devam ediyorlar ve özellikle bazı zevat ile Müslim ve Gayri Müslim halkı gemiyi ziyarete davet ediyorlardı. Bu suretle gemiyi ziyarete giden bazı saf dil zevata, gemiyi ziyaretten memnun kaldıklarına dair imza talep etmişlerdir. Bazı kimselerin ne anlama geldiğini bilmeden imzaladığı bu İtalyanca kağıtlar, daha sonra halkın kendilerini Antalya'ya davet ettiğine delil olarak kullanılacaktır. Bunun yanında işgâl zemini hazırlama peşinde bulunan İtalyanlar, Antalya'da asayişi bozucu birtakım düzenlemeler yaptılar. İşgalden bir gün önce Antalya'dan Burdur'a giden posta, eşkıyalar tarafından soyuldu. Aynı gece Antalya'nın Hıristiyan Mahallesi'nde faili meydana çıkarılamayan ve düzmece olduğu anlaşılan bir kutu barut, çoktan beri metruk olan bir binada patlatıldı[202].

Bunlara ilaveten bir ay evvel, hapishane müdürünün gafleti neticesinde Antalya Hapishanesi'nden seksen altı mahkumun, nöbetçi gardiyanı bağlayarak, firar etmelerini de asayişsizlik sayan İtalyan kuvvetleri, 28 Mart 1919 günü öğleden sonra saat üç buçukta 300 bahriye askerini Antalya'ya çıkardılar ve Antalya'yı İtilaf Devletleri adına işgal

---

[200] S. Beyoğlu, a.g.m. , s.45.; Gotthard Jaeschke, *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, çev. Cemal Köprülü, Ankara 1991, s.216 v.d.; Salahi R. Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I*, Ankara 1995, s.41.

[201] BOA. DH. KMS. nr.52-2/67. Lef. 2/1, ; S. Beyoğlu, a.g.m. , s.45.

[202] Aynı Belge. Lef. 1-3. ; S. Beyoğlu, a.g.m. , s.45-46. ; M. Çelebi, a.g.e. , s.75-77; S. Fikri Erten, *Milli Mücadele'de Antalya,* Antalya (b.t.y.), s. 5-7.; Macit Selekler, "İtalyanlar Antalya'ya Nasıl Çıkarma Yaptılar VI", S.3364, *Şelâle Gazetesi,* Antalya 15 Temmuz 1959, s.3.

ettiklerini tebliğ ettiler[203]. Ancak, Antalya İtalyanlar tarafından işgal edilmeden önce, Dahiliye Nezareti tarafından, onlarla işbirliği içinde olan Antalya Mutasarrıfı Fürüzan Bey, mutasarrıflık görevinden alınmış ve Antalya Mutasarrıflığı'na Akka Muhasebecisi Talat Bey atanmıştı (26 Mart 1919)[204]. Antalya Mutasarrıfı Talat Bey'in, İtalyanlar'a şehirde asayişsizlik olmadığı ve yapılan hareketin Mondros Mütarekesi'ne aykırı olduğu şeklindeki protestosuna karşılık, İtalyan Kumandanı Miralay Giano Aleksandro yayınladığı bildiride, şehri halkın isteği üzerine işgal ettiklerini ilan ediyordu. Ayrıca Antalya'nın işgal olayı İngiltere Yüksek Komiserliği'nden sorulmuş, bunun bir işgal değil, mahalli hükümete yardım için yapılmış bir hareket olduğu cevabı alınmıştır[205].

Dahiliye Nezâreti tarafından, Teke Mutasarrıflığı'ndan 31 Mart 1919 tarihinde İtalyan askerleri tarafından ne maksatla ve ne sebeple silah kullandıkları[206], 10 Nisan 1919 tarihinde de İtalyan askerlerinin geri çekilip çekilmediği sorulmuştur[207].

Antalya'nın işgali üzerine Dahiliye Nezâreti, Antalya Mutasarrıflığı tarafından İtalyanların Antalya'ya asker çıkarmaları ile ilgili olarak, İtalya hükümeti tarafından yayınlanan resmi tebliğin muhtevasının doğru olup olmadığının cevaplanmasını istedi (13 Mayıs 1919)[208]. Antalya Mutasarrıflığı tarafından Dahiliye Nezareti'ne gönderilen şifre telgrafta, İtalya'nın Antalya'ya asker çıkarma gerekçelerinin hepsinin baştan başa yanlış olduğunu, delilleri ile beraber bildirilmiştir (3 Haziran 1919)[209].

Mustafa Kemal'de 24 Haziran 1919 tarihinde 15. Kolordu Kumandanlığı'na gönderdiği şifrede, Antalya ve havalisinde meydana gelen İtalyan işgalinin, telgraflar çekilmek sureti ile proteto edilmesini istemiştir[210].

Antalya'nın İtalyanlar tarafından işgal edilmesi, Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti ve Erzurum Kadınları tarafından Amerika, İtilaf Devletleri ve Osmanlı Hükümeti nezdinde protesto edilmiştir. Ayrıca Kastamonulu Kadınlar tarafından Anadolu'nun işgalini protesto etmek için bir miting tertip edilmiş ve burada Antalya'nın

---

[203] S. Beyoğlu, a.g.m. , s.46. ; M. Şefik Aker, *İstiklal Harbinde 57. Tümen ve Aydın Milli Cidal*i, I, İstanbul 1937, s.21- 22
[204] BOA DH KMS. nr.50-1/56
[205] S. Beyoğlu, a.g.m. , s. 46. ; M. Ş. Aker, a.g.e. I/21-22
[206] BOA.DH.ŞFR. nr.97/347.
[207] BOA.DH.ŞFR. nr.98/115.
[208] BOA. DH. KMS. nr.52-1/52
[209] BOA. DH. KMS. nr.52-2/67. Lef. 1-3.
[210] *Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri*, IV. Ankara 1991, s.50.

işgali de kınanmıştır[211].

1.1.1.İtalyanların Antalya'ya Getirdiği Asker ve Mühimmat

İtalyanlar, Antalya'ya işgal ettikleri 28 Mart 1919 tarihinden itibaren, Antalya'ya sürekli olarak asker, silah, giyecek, içecek, taşıt ve muhtelif lojistik malzeme çıkarmıştır. Değişik tarihlerde Antalya'ya çıkarılan askeri güç ve diğer malzeme hakkında bazı misaller verebiliriz.

14 Haziran 1919 tarihinde Antalya Limanı'nda bulunan İtalyan nakliye gemisinden iki yüz otuz üç beygir ve katır, on beş ufak el arabası, otuz sandık cebel topu mermisi, yirmi bir sandık benzinli bomba varili, iki cebel topu, on bir yük ve bir seyir otomobili, bir sıhhiye arabası, iki yüz yirmi sandık tüfek mermisi, bir yol arabası, yirmi kadar bisiklet, iki yüz kangal kadar kablo tel ve bir çok erzak ve asker malzemesi[212] ve 15 Haziranda on iki otomobil, altmış katır, yedi beygir, otuz iki hayvan arabası ve otuz sandık cephane karaya çıkarılmıştır[213]. 16 Haziranda Antalya Limanı'nda bulunan nakliye gemilerinden birisi, bu tarihin gecesi hareket etmiş ve diğer nakliye vapurundan on iki yük otomobili, yirmi beş muhtelif cins araba, bir çok askeri yiyecek ve bir miktar kereste[214] ve 17 Haziranda iki mavna miktarında kereste, bir takım askeri malzeme, iki yangın tulumbası, iki hayvan arabası ve yirmi beş ufak el arabası karaya çıkarılmıştır[215].

19 Haziran itibari ile İtalyanlar tarafından, Antalya'ya üç binden fazla asker, iki yüz altmış üç at, otuz yedi beygir, yüz sekiz muhtelif cins araba, beş cebel topu, yirmi bir varil bomba benzini, iki yüz elli sandık top ve tüfek mermisi, yirmi bisiklet, iki yüz kangal tel, kırk sekiz otomobil, iki yangın tulumbası, bir miktar kereste ve bir çok askeri malzeme çıkarılmıştır[216].

25 Haziranda Antalya Limanı'nda bulunan İtalyan bandıralı Dalaman Vapuru'ndan, bir İtalyan subay ve yirmi silahsız asker karaya çıkarılmıştır[217].

2 Temmuzda Antalya Limanı'nda bulunan İtalyan bandıralı bir torpidodan, iki subay ve iki asker karaya çıkmıştır[218]. 4 Temmuz akşamı Antalya Limanı'na gelen Şebilya Vapuru ile de yirmi, otuz kadar İtalyan askeri ve altı yük otomobilinin getirildiği tespit edilmiştir[219].

---

[211] Yaşar Akbıyık, *Milli Mücadele'de Güney Cephesi Maraş*, Ankara 1999, s.92, 109, 269.
[212] BOA. DH. KMS. nr.52-2/40, Lef. 3.
[213] BOA. DH. KMS. nr.52-5/45, Lef. 1, 3
[214] Aynı Belge. Lef. 5
[215] Aynı Belge. Lef. 6
[216] Aynı Belge. Lef. 8.
[217] Aynı Belge. Lef. 22.
[218] Aynı Belge. Lef. 17.
[219] Aynı Belge. Lef. 14.

6 Temmuza kadar, İtalyanların Antalya'ya subaylarla birlikte 3.647 asker çıkarmış oldukları ve bu tarihe kadar 705 İtalyan askerinin de Antalya'dan gitmiş olduğu bilinmektedir[220].

10 Temmuzda Rodos yolu ile Roma'dan Antalya Limanı'na gelen, İtalyan bandıralı Ligori ismindeki vapurla süvari ve piyade olmak üzere tahminen otuz kadar karabiner ile yüz kadar İtalyan askeri getirilmiştir[221].

23 Temmuzda Antalya Limanı'na gelen Şebilya vapurundan bir yük otomobili, yirmi adet bisiklet, yirmi sandık ecza-yı tıbbiye, on üç araba telgraf kablo teli ve telgraf ifrat etmeye mahsus bir miktar paviyon tahtaları karaya çıkarılmıştır[222].

16 Ağustosda Antalya Limanı'na gelen İtalyan Şebilya isimli vapurdan otuz İtalyan askeri, yüz kadar karyola, otuz beygir ve bir miktar otomobil lastiği karaya çıkarılmıştır[223].

Antalya Mutasarrıflığı'ndan 23 Kasım1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta, limanda bulunan İtalyan bandırasına hamil Amerikan ve İsveç vapuruyla bir İtalyan miralayı ile yirmi altı subay, tahminen üç yüz asker, bir otomobil, on dört makineli tüfek, yüz altmış bir cephane sandığı, kırk beş katır v.s. muhtelif eşyanın karaya çıkarıldığı bildirilmiştir[224].

5 Ocak 1920 tarihinde de, Antalya Limanı'na gelen İtalyan bandıralı Nutisviç vapuruyla dokuz İtalyan subayı ve kırk beş asker getirilmiştir[225].

2 Şubatta da Antalya Limanı'na gelen İtalyan bandıralı bir vapur ile bir İtalyan binbaşı, on subay, sekiz kara biner, yüz on asker, sekiz yüz peksimet sandığı, sekiz sandık mavzer tüfeği, otuz kangal tel örgüsü, yüz hastane yatağı, yüz seksen bir balya asker elbisesi, yüz yirmi el arabası, iki yüz kazma ve kürek ile 1200 çuval yulaf gelmiştir[226].

1.1.2.İtalyanların Antalya'da Sebep Oldukları Asayiş Olayları

İtalyanlar, Türk topraklarını işgal etmelerini haklı göstermek gayesi ile Antalya'da asayiş olmadığı yönünde propaganda yapmışlar, ayrıca asayiş olaylarının ortaya çıkmasına sebep olmuşlardır. İtalyanlar, Antalya'nın Şarampol cihetinde ve Burdur Caddesi girişinde tesis ettikleri çadırlı ordugahtan, 28/29 Mart 1919 gecesi saat 03.00'de Antalya'ya gelmekte olan Hançerler Köyü'nden Hasan oğlu Süleyman ile aynı köyden Halil oğlu

---

[220] Aynı Belge. Lef. 12.
[221] Aynı Belge. Lef. 16.
[222] Aynı Belge. Lef. 10-11.
[223] Aynı Belge. Lef. 18.
[224] BOA. DH. KMS. nr.52-5/28, Lef. 1, 2.
[225] Aynı Belge. Lef. 21, 23.
[226] Aynı Belge. Lef. 24-25

Hüseyin ismindeki iki yolcunun üzerine, ansızın tüfek ve mitralyöz ateşi açarak dört merkeplerini öldürmüşlerdir[227].

İtalyanlar 4 Nisan 1919 tarihinde de, Antalya vatanseverlerinden Emin Efendi ile Giritli Zeki Beyi hile ile tutuklamışlardır[228].

Bunun yanında 23 Mayıs 1919 gecesi, İtalyanlar tarafından tesis olunan telsiz telgraf istasyonu askeri noktasına beş-altı taş atıldığı ve buna asker tarafından karşılık verilerek üç el silah atıldığı iddia edilmiştir. Ancak bu konuda icra edilen tahkikat neticesinde, adı geçen hadisenin uydurma olduğu anlaşılmıştır. Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey, 7 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifre telgrafta; liva da asayişin yerinde olduğunu, bu hakikatin Antalya'da bulunan İngiliz askeri mümessilinden sorulduğu takdirde ortaya çıkacağı tabii iken İtalyanların, Antalya'da asayişin yerinde olmadığından bahsederek, ilgili makamlara yaptıkları şikayetler üzerine, Antalya'ya İtalyan askerlerini taşıyan üç vapurun gelmesinin beklendiğini bildirmiştir[229].

Antalya Mutasarrıflığı'ndan 4 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgraf da, İtalya'nın Antalya ve çevresi hakkındaki düşüncesini ihtiva etmesi bakımından önemlidir. Bu telgrafta şöyle denilmektedir: "Antalya ve İstanos şosesi üzerinde ve Korkuteli Kazası dahilinde Elmalı Beli nam mahalde bayramın üçüncü günü, arabacı üç Rum kayıp olmuştur. Yalnız bu Rumlara ait olan arabanın içindeki eşyaların kayıp olmamış olduğu haber alınmış ve arabacıların aranması için, Antalya'dan hemen jandarmalar sevk edilmiştir. Ancak kayıp kişiler hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bunun yanında adı geçen yol Tefenni Kazası ile Denizli ve Menteşe Livaları'nı ve Antalya'nın Elmalı ile Kaş ve sahilde bulunan Finike Kazaları'nı Antalya'ya bağlayan yegane askeri ve ticari yoldur". Bu olayla ilgili olarak, Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey şöyle düşünmektedir. "İtalyanlar, bu yolun birleşme noktasında bulunan ve Korkuteli Kazası'nın merkezi olan İstanos'u elde etmek ve Finike'ye de asker çıkarmak istemektedirler. Ayrıca Akseki ve Beyşehir Kazaları'nı işgal ederek, Konya ve Aydın Vilâyetleri ile Kara Hisar ve civar liva ve kazaları yekdiğerine ve Adalar Denizi'ne olan irtibatını temin eylemek arzusundalar. Bundan dolayı, Osmanlı anasırı arasında nifak hissi ve ihtilaf-ı efkar olduğunu ileri sürerek, her yerde yaptıkları gibi asayişin olmadığı bahanesiyle, İstanos Kasabası'nı işgal etmek için, Rum arabacıların kaçırılması, İtalyanlar

[227] M. Ş. Aker, a.g.e. I/19
[228] M. Ş. Aker, a.g.e. I/19.; Ferruh Niyazi Ayoğlu, "Acı Günlerimizin Hatıraları III", S.3281, *Şelâle Gazetesi*, Antalya 17 Nisan 1959, s.3.
[229] Aynı Belge. Lef. 2.

tarafından tertip edilmiş bir olaydır. Ayrıca Sabık İtalya Konsolosu Marki Ferrante'nin bu gün Korkuteli Kazası'na gitmesi de bunu göstermektedir"[230].

18 Şubat 1920 tarihinde gece yarısı, Korkuteli Kazası eşrafından Haşmet Mustafa Efendi ve iki arkadaşı gece yarısına kadar bulundukları evden ayrıldıktan sonra çayda, İtalyan devriyesine tesadüf etmişler ve bunlar tarafından üzerleri aranmıştır. Haşmet Mustafa Efendi ve arkadaşlarının üzerlerinde silah ve benzeri bir eşya çıkmamış ve serbest bırakılmışlardır. Ancak bir müddet sonra, İtalyan devriyeleri Haşmet Mustafa Efendi'yi ve arkadaşlarını karakola götürmek istemişlerdir. Lakin bunlar karakola gitmek istememişler ve yollarına devam etmişlerdir. Bu esnada İtalyan devriyeler tarafından, Haşmet Mustafa Efendi'ye iki el silah atılmış ve Haşmet Mustafa Efendi başından aldığı yara üzerine vefat etmiştir[231].

1.1.3.İtalyanların Antalya Çevresindeki Faaliyetleri

İtalyanlar, Antalya'yı işgal ettikten sonra, buradan Antalya'nın çevresinde bulunan kazalar ile Antalya'nın komşuları olan Burdur ve Isparta Livaları'nı da işgal etmenin yollarını aramışlardır. Bir noktada Antalya, İtalyanların hareket üssü olmuştur. 18 Mayıs 1919 tarihinde, Burdur yolu ile Antalya'ya gelen İtalyan Emekli General Marini, Antalya'nın Yeni Köy Mahallesi'nde terzi Umkaru'nun evini üç yıl müddetle kiralamıştı. Bu şahıs burada ruhsat almaya lüzum görmeden kendi kendine İstanos ve Finike ile Antalya'ya ve oradan Burdur'a kadar inşa etmek fikrinde bulunduğu tren yolu projesinin tanzimi ile uğraşmakta ve tren yolu inşaatı için gerekli olan alet ve edevatın Avrupa'dan gelmesi ile ilgilenmekte idi. Emekli General Marini'nin bu çalışmaları Antalya Mutasarrıflığı tarafından da bilinmekte idi[232].

21 Mayıs 1919 tarihinde yetmiş beş İtalyan askeri ile Antalya'ya gelen bir yüzbaşı, Rodos'ta bulunan İtalyan askeri için, buğday ve un satın almıştır. Ayrıca yetmiş İtalyan askeri Dalaman Vapuru ile bilinmeyen bir yere götürülmüştür[233].

Aynı gün, İtalya'nın Sabık Antalya Konsolosu Marki Ferrante, iki İtalyan kumandan, bir doktor ve bir tercümandan müteşekkil bir heyet, otomobil ile Korkuteli Kazası'na gitmişler ve buradaki mıntıkayı ve bazı patika yolları keşfetmişlerdir[234]. Bir gün sonra da, İtalya'nın Sabık Antalya Konsolosu Marki Ferrante, bir yüzbaşı, bir mülazım, iki asker ve askeri kaymakam, bir doktor ve iki sivil kişi ile tekrar Korkuteli Kazası'na

---

[230] BOA. DH. KMS. nr.52-3/1, Lef.1.
[231] BOA. DH. KMS. nr.52-5/55
[232] BOA. DH. KMS. nr.52-1/80, Lef. 1/1, 2.
[233] Aynı Belge. Lef.1/1-2
[234] Aynı Belge, Lef. 3.

gitmişler ve burada hükümet dairesini ziyaret etmişlerdir. Aynı gün buradan Elmalı'ya hareket etmişlerdir. Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey bu ziyaretin, tren yolu inşaatı için keşif gayesi ile yapıldığı düşüncesindedir[235]. Fakat halk bu çalışmaları, İtalyanlar'ın tren yolu güzergahındaki yerlere el koymak için yaptıklarını düşünmekte ve bu sebepten dolayı da galeyanı her an artmaktadır. Bu durum karşısında, Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey tarafından, 24 Mayıs 1919 tarihli şifre telgraf ile halkın heyecanını teskin etmek için Dahiliye Nezâreti'nden Osmanlı Hükümeti'nin, İtalyanlar'ın bu çalışmalarına karşı düşündüğü muamele ve bunun ayrıntısı sorulmuştur[236].

25 Mayıs 1919 tarihinde otomobil ile Elmalı'dan Finike'ye giden, İtalya'nın Sabık Antalya Konsolosu Marki Ferrante'ye katılmak isteyen Sabık Antalya Mutasarrıfı Ali Füruzan Bey, bir İtalyan torpidosu ile Finike'ye gitmiştir. Konya Valiliği, 25 Mayıs 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifre telgrafta, Ali Füruzan Bey'in, Antalya Hapishanesi'nin boşalarak beş caninin firar etmesine ve bu canilerin Antalya Kasabası etrafında Taş Ağıl ve Çubuk Boğazı cihetlerinde şakilik yapmalarına sebep olduğu, kendisinin yani Ali Füruzan Bey'in de işinden çıkarılmış olarak, ara sıra Rodos'ta İtalyan Generalinin yanında bulunduğu ve Antalya'nın İtalyanlar tarafından işgal edilmesinde büyük rolü olduğu tespiti yapılmıştır. Ayrıca Ali Füruzan Bey hakkında vatana ihanetinden dolayı, gerekli işlemin yapılması talebinde bulunmuştur[237].

Teke Mutasarrıflığı'ndan Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen 26 Mayıs 1919 tarihli şifre telgrafta, 25 Mayıs 1919 tarihinde öğle vakti saat 06.30 sıralarında İtalyan Konsolosu, iki İtalyan subayı ve bir tercümandan müteşekkil dört kişilik bir heyetin, Burdur'a vardıkları ve 26 Mayıs 1919 günü öğleden sonra saat dokuz sıralarında, heyetin Isparta'ya hareket ettiği ve ziyaretlerinin maksadının tren yolu güzergahının keşfi ile ilgili olduğu tespiti yapılmıştır[238].

Konya Valiliği'nden 27 Mayıs 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta Isparta Mutasarrıflığı'nın yazısına dayanarak şunlar yazılmaktadır. "İtalya'nın Sabık Antalya Konsolosu ve halen Antalya temsilcisi Marki Ferrante ile katibi ve bir subaydan mürekkep bir heyet, iki gün evvel Burdur'dan Isparta'ya gelerek burada bir saat kalmışlardır. Daha sonra, akşam üzeri geri dönmek üzere Eğridir'e gitmişlerdir. Bunlar Isparta da Osmanlı Devleti Hükümeti'nin lehinde ve Yunanlıların aleyhinde

[235] Aynı Belge. Lef. 4.
[236] Aynı Belge. Lef. 5.
[237] BOA, DH. KMS. nr.52-1/94.
[238] BOA, DH. KMS. nr.52-2/9, Lef. 2.

konuşmuşlardır. Fakat bunlar pek dostane konuşmakla beraber, yapılan protestoların ahali adına değil, bizzat imza atan kişileri kapsamasına dair ihtarda bulunmuşlardır[239]. Heyetin devamlı surette, Antalya, Burdur ve Isparta Livaları'nın merkez ve çevresinde keşif yapması, Isparta Mutasarrıflığı tarafından, gelecek için bir işgal manası taşıdığı tespiti yapılmış ve işgal hareketinin gerçekleşmesi halinde ne yapılacağı Konya Valiliği'nden sorulmuştur. Ancak Antalya ve Burdur Mutasarrıflığı, bu keşif hadisesini tren yolu için güzergah tespiti olarak yorumlamıştır. Konya Valiliği, Isparta Mutasarrıflığı'nın görüşünü paylaşarak, konu ile ilgili olarak şimdiden gerekli tedbirin alınmasını Dahiliye Nezâreti'nden istemiştir[240]. Bu heyet 28 Mayıs 1919 tarihinde Antalya'ya geri dönmüştür[241].

Ayrıca 26 Mayıs 1919 tarihinde bir çavuş kumandasında 10 İtalyan askerinin, Ilgın İstasyonu'na geldiği Dahiliye Nezâreti'ne bildirilmiştir[242].

28 Mayıs 1919 tarihinde Antalya Limanı'na gelen İtalyan bandıralı Dalaman Vapuru'ndan iki İtalyan yüzbaşı, bir mülazım-ı evvel, otuz bir piyade istihkam askeri ile birlikte, iki mavna askeri malzeme ve ilaç ile kapalı bir takım muntazam sandıklar çıkarılmış ve gecede Burdur yolu ile Isparta'ya götürülmüştür[243].

Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey, 13 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifre telgrafta da; İtalya'nın Vezri Alnana isimli zırhlısının muhafazasında iki büyük nakliye gemisinin, Antalya Limanı'na geldiğini ve bir müddet sonra adı geçen zırhlıdan Marmaris'ten Alanya'ya kadar olan bölgenin kuva-yi işgaliye kumandanı General Matasto, iki miralay ve muhtelif rütbeli beş-on subay, tahminen iki bin kadar silahlı asker, levazımat-ı harbiyeden yetmiş sandık top mermisi ile kırk ve kırk beş kadar muhtelif cins otomobilin karaya çıkarıldığı, ayrıca zırhlı Antalya'ya geldiği zaman, on üç pare top ile Generalin selamlandığı bildirilmiştir. Bunun yanında Kolordu ve Fırka ile haberleşme mümkün olamadığından dolayı, konu hakkında Harbiye Nezâreti'ne de bilgi verilmesi istenmiştir.[244] Dahiliye Nezâreti, Antalya Mutasarrıflığı'nın gönderdiği bu bilgiyi, 14 Haziran 1919 tarihinde Harbiye Nezâreti'ne vermiştir[245].

Konya Valiliği tarafından Burdur Mutasarrıflığı'nın gönderdiği bilgiye dayanılarak, 15 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta şu bilgiler

---

[239] Aynı Belge. Lef. 1/1, 3.
[240] Aynı Belge. Lef. 6.
[241] Aynı Belge. Lef. 4/1, 5.
[242] Aynı Belge. Lef. 3.
[243] Aynı Belge. Lef. 4/1, 5.
[244] BOA. DH. KMS. nr.52-2/32. Lef. 2.
[245] Aynı Belge. Lef. 1/1.

verilmektedir. "14 Haziran 1919 tarihinde İtalyan Generali Baddistoni ile birlikte, bir miralay, bir tercüman, bir mülazım ve dört subay Antalya'dan Burdur'a gelmişlerdir. Bu heyet daha sonra Baladız İstasyonu'na varmıştır. Oradan da hükümet dairesine gitmişler ve seyahatlarının maksadının istasyon mahallerini görmekten ibaret olduğunu söylemişlerdir"[246]. Ancak Konya Valiliği tarafından aynı şifre telgrafta, bu hareket hakkında " bu kişilerin seyir ve seyahatlarının keşiften ibaret olduğunu ve Burdur ile Isparta'ya asker getirmeğe mahsus bulunduğunu" bildirilmiştir[247].

19 Haziran 1919 sabahı üç yüzü geçen İtalyan askeri Burdur'a ve Antalya'da bulunan Marmaris-Alanya ihracat kumandanı General Baddistoni'de Rodos'a hareket etmiştir[248].

İtalyan Binbaşı Kurozine 21 Haziran 1919 tarihinde Burdur'dan otomobil ile Dinar ve Denizli'ye gelmiş ve akşam söz arasında "Buralar bizim işgal mıntıkalarımız içindedir. Birlikte çalışacağız. İtalyanlara itaat edilmesi hakkında hükümetin emri olduğu" tarzında beyanda bulunmuştur. Konya Valisi tarafından, Burdur Mutasarrıflığı'nın verdiği bilgiye dayanılarak, bu durumun İtalyanlar'ın Antalya'dan Burdur havalisine asker getireceği şeklinde mütalaa edilmiştir[249]. Bunun yanında Konya Valiliği'nin verdiği bu bilgiye karşılık olmak üzere, Dahiliye Nezâreti İtalyan Binbaşı Kurozine'nin söylediklerinin aslının olmadığını bildirmiştir (24 Haziran 1919)[250].

Teke Mutasarrıflığı 24 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderdiği şifre telgrafta şunları söylemektedir: "Geçenlerde Burdur Kısm-ı Riyaseti'nden alınan telgraf namede İzmir hadise-i malumesi üzerine kıtalarını terk eden askerin celpleri ile Saray Köyü'nde bulunan bölüklerine sevk edilmelerinin yazılması üzerine, halkın vakar ve milli hislerinin muhafazası ve bu hususta sabır ve sükun ibraz etmiştir. Bunun yanında firari erlerin kıtalarına katılmaları maksadı ile lazım gelen dini öğütlerde bulunulması için, din alimlerinden meydana gelen bir nasihat heyeti teşekkül etmiştir. Ayrıca bu gün (24 Haziran 1919) 2. Ordu Müfettişliği'nin yazısına dayanarak, "Ahz-ı Asker Kalem-i Riyaseti'nden Teke Şubesi'ne tebliğ olunan bir telgraf namede Burdur ve Isparta Livaları'na doğru ilerleyen İtalyan askeri birliğinin, Burdur şosesi üzerinde ki Çeltikçi Boğazı'ndan ileri geçmemesini sağlamak ve Çeltikçi'de işgalin ret edilmesini içine alan gösterilerde ve teşebbüslerde bulunulması istenmiştir. Ayrıca Burdur'daki Alay'a

[246] BOA. DH. KMS. nr.52-2/40. Lef. 2.
[247] Aynı Belge. Lef. 2.
[248] BOA. DH.KMS. nr.52-5/45. Lef.9.
[249] BOA.DH.KMS. nr.52-2/57, Lef. 2.
[250] Aynı Belge. Lef. 1/1.

Çeltikçi'ye hareket etmesi için emir verildiği, bu konuda Kara Hisar-ı Sahip'deki Fırka kumandanına tebligat yapıldığı ve gönüllülerle ihtiyat subaylarının varlığından istifade edilerek, Çeltikçi'ye gelecek Alay kadrosunu ikmal eylemesi talep edilmiştir". Ancak Antalya Mutasarrıfı, "ilhak meseleleri boş yere kan dökülmesine sebep olacağından ve bu konu ile ilgili olarak zemin ve zamanın geçtiğinden bahsederek", Antalya tarafından bir şey yapılamayacağını Ahz-ı Asker şubesine bildirmiştir[251].

23 Haziran 1919 gecesi saat beş sıralarında dört top, külliyatlı yük hayvanı, askeri malzeme ile dolu sekiz araba ve yüz elli kişiden ibaret İtalyan kuvveti Burdur cihetine gitmiştir[252].

25 Haziran 1919 gecesi sabaha karşı saat yedi sıralarında askeri eşya ile dolu yedi araba, yirmi iki yük hayvanı cephane, iki yüz kadar İtalyan askeri ve Siyasi Mümessil Marki Ferrante ile beraber Doktor Kovalini, yük otomobiline binerek Burdur istikametine doğru gitmişlerdir[253]. Siyasi Konsolos Marki Ferrante bir gün sonra, Antalya'ya geri dönmüştür [254].

26 Haziran 1919 tarihinde de gece saat yedi buçuk sıralarında, birisinin içerisinde tahminen yirmi kadar İtalyan askeri ve diğerlerinin içerisinde harp malzemesi bulunduğu halde, on otomobil Burdur yönüne doğru hareket etmişlerdir[255].

Antalya'dan Burdur'a doğru olan bu hareketlilik sonunda, İtalyan işgal kuvvetleri 28 Haziran 1919 tarihinde Burdur'u resmen işgal etmişler ve Halıcı Abdi-zâde Edhem Efendi'nin hükümet karşısındaki evini karargah yapmışlardır[256].

Bu işgalden hemen sonra İtalyanlar, Antalya'dan Burdur'a devamlı kuvvet göndermeye devam etmişlerdir. Nitekim, Kurna[257] Heyet-i İhtiyariyesi'nin Burdur Askerlik Şube Başkanlığı'na muhtemelen 30 Haziran veya 1 Temmuz 1919 tarihinde çektiği telgraftan anlaşıldığına göre, dört yüz piyade, bir batarya, yüz sandık cephane, on sandık bomba ve otuz nakliye arabasından mürekkep bir İtalyan kuvveti Kurna'ya gelmiştir. [258].

5 Temmuz 1919 tarihinde de otuz adet İtalyan askeri Burdur'a varmıştır. 6 Temmuz 1919 günü öğleden sonra saat dokuz sıralarında da, İtalyan Bandıralı Korsarın

---

[251] Aynı Belge. Lef. 2.
[252] BOA. DH. KMS. 52-2/70. Lef. 4
[253] Aynı Belge. Lef. 5.
[254] Aynı Belge. Lef. 2.
[255] Aynı Belge. Lef. 1, 2.
[256] Nuri Köstüklü, *Milli Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakla*rı, Ankara 1999, s.17.
[257] Burdur'a bağlı bir köy olup, şimdiki adı Yakaköy'dür. N. Köstüklü, a.g.e. , s.17. Dip not. 54.
[258] N. Köstüklü, a.g.e. , s.17.

ismindeki torpido Antalya Limanı'na gelmiş ve akşam da erzak dolu altı araba, üç yük otomobili, dört subay ile birlikte hususi bir otomobil Burdur cihetine hareket etmiştir[259].

Konya Valisi tarafından 8 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne çekilen şifre telgrafta Burdur ve çevresindeki İtalyan kuvvetleri hakkında şu bilgiler verilmektedir.

1- İtalyanlar'ın Burdur Kasabası'nın güneyinde ve Divan Baba Mahallesi Mevkisi'ndeki karargahlarında bir yüzbaşı kumandasında tahminen yüz nefer, on beş yük hayvanı, otuz cephane sandığı, iki makineli tüfek, on bisiklet ve elli kadar çadırları vardır.

2-Kasabaya yarım saat mesafede Kurna Altı denilen mevkide ve Antalya şose yolu üzerinde dört yüz nefer, altı yük hayvanı, elli cephane sandığı, sekiz makineli tüfek, on beş bisiklet, bir seyyar otomobil, atmış çadırları olduğu gibi, adı geçen Kurna Karyesi'nde, telsiz telgraf inşasına ve istasyon tesisine başlanmıştır. Burada memurlar için bir de çadır bulunmaktadır.

3-Makineli tüfeklerin üzerleri örtülü olduğu halde, çadırlar arasına vaaz olunmuştur.

4-Havan topunun ve makineli tüfeğin tabya edildikleri görülmemiştir.

5-Çeltik Karyesi'ndeki camiye üç yüz kadar asker ikamet etmişlerdir.

6-Bucak Nahiyesi'nde ve Antalya'nın Badem Ağacı'nda ve Kırkgöz Köprüsüyle Köprü Başı mevkiinde birer bölük asker vardır.

7-Kasabaya yarım saat mesafede Kurna Altı Köyü mevkisi ile Burdur Kasabası kenarındaki karargahları arasında, bir otomobilleri devamlı hareket halinde bulunarak devriye dolaşmaktadır. Adı geçen Kurna Altı'ndaki çadırlarda bulunan askerler hala istirahat halindedir.

8-Seyyar otomobil, nöbetçinin vazifesini ifa etmekte olduğu istidlal olunmuştur. Bütün asker ikame olunan noktalar arasında da, geceleri devriye kolları çıkarılmaktadır.

9-Antalya ile Burdur arasında otuz beş kadar yük otomobili ile Antalya'dan asker ve askeri malzeme taşınmaktadır[260].

10 Temmuz 1919 tarihinde Antalya Mutasarrıflığı tarafından Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta, İtalyanların Antalya'nın Kaş Kazası'nın eski merkezi Andifli'ye 60 kadar asker çıkardıkları ve bu askerlerin Rumlara ait bir manastırı işgal ettikleri bildirilmiştir[261]. 25 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'nin konu hakkında geniş

[259] BOA. DH. KMS. nr.52-5/. Lef. 13.
[260] BOA. DH. KMS. nr.52-3/20. Lef. 1-2
[261] BOA. DH.KMS. nr.52-3/77. Lef. 1.

bilgi istemesi üzerine[262], Antalya Mutasarrıflığı'ndan 31 Temmuz 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta, Andifli'ye çıkan asker sayısının 65 olduğu, yanlarında askeri mühimmat ve levazımat ile telsiz-telgraf cihazı bulunduğu, kendilerinin buraya, Antalya'da bulunan İtalyan Alay Kumandanlığı'ndan aldıkları emir doğrultusunda geldiklerini ifade ettikleri ve Mondros Antlaşması'na aykırı olan bu işgal hareketinin, Kaş Kaymakamlığı'nca protesto edildiği bildirilmiştir[263].

6 Kasım 1919 tarihli bir yazıda da; İtalyanların Bucak'taki ikametgahlarından ileride bulunan bir çadır ve üç askerden mürekkep askeri noktalarıyla haberleşmelerinin temini ve otomobillerinin seyir ve hareketlerinden malumat almak gayesi ile 4 kilometrelik bir telefon hattı çektikleri haber verilmektedir[264].

1.1.4.İtalyan İşgal Siyaseti

İtalyanlar'ın Antalya'da halka karşı takip ettikleri işgal siyaseti hakkında şunları söyleyebiliriz.Antalya'da bulunan 17. Fırka Kumandan Vekili Miralay Süleyman Fethi Bey tarafından, 9 Nisan 1919 tarihinde Harbiye Nezâreti'ne gönderilen şifre de, İtalyanlar'ın Rumları İslamlar ve İslamları Rumlar aleyhine tahrik ettikleri bildirilmiş idi. Dahiliye Nezâreti 20 Nisan 1919 tarihinde Antalya Mutasarrıflığı'na gönderdiği şifre telgraf da, İtalyanların Rumları İslamlar, İslamları Rumlar aleyhine tahrik ettikleri doğru ise, bu hareketin orada vukuat çıkarıp, siyasi mesele ihdas etmek maksadına matuf olacağını söyleyerek, böyle bir olaya meydan verilmemesini talep etmiş, ayrıca İtalyan gemilerinin Antalya'ya gelmesinde, ahalinin kağıt imzalamamalarını istemiştir[265].

29 Nisan 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti tarafından Antalya Mutasarrıflığı'na gönderilen şifre telgrafta da, İtalyanların o havalide Rum ve İslamları birbiri aleyhine tahrik ettikleri, cahil halka İtalyanca kağıtlar imzalattıkları belirtilmiş ve İtalyanlarla hüsn-i münasebet tesis ve idame ettirmekle beraber, memleketin asayişinin muhafazasına son derece itina edilmesi, muhtelif anasırın ittihadına çalışılması ve onların gaflete düşmemeleri için telkinlerde bulunulması istenmiştir[266].

7 Haziran 1919 tarihinde Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey, Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği şifre telgrafta, İtalya'nın Vezri Alana Zırhlısı kumandanının delaletiyle ve

---

[262] Aynı Belge. Lef. 3/1
[263] Aynı Belge. Lef.2,3/2, 4.
[264] Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Asayiş Kalemi Belgeleri (BOA. DH. EUM. AYŞ.), nr.25/59.
[265] BOA. DH. ŞFR., nr.98/245
[266] BOA. DH. ŞFR. nr.98/360

İtalya'nın Şebilya vapuruyla, memur ve ahaliye satılmak üzere Napoli'den buraya çok miktarda eşya getirildiği, adı geçen eşyanın Rum Mahallesi'nde bir mağazaya konulduğu ve bunların bedava denilebilecek bir derecede ucuz verilerek halkın memnuniyetinin sağlanmaya çalışıldığı ve buna mukabil evvelce olduğu gibi, memnun olduklarını beyan eden imzanın da alınmış olduğunu bildirmiştir. Ayrıca bütün bu olaylara karşılık gerekli tedbirin alındığı ifade edilmiştir[267].

İtalyanlar Antalya'yı işgal ettikten sonra, burada telsiz-telgraf hane, okul, hastane ve İtalyan malı satmak için dört mağaza açmışlardır. İtalyanların açtığı okula İslam ve Rum fakir çocukları devama başlamışlardır. Burada eğitim parasızdır. Buraya devam eden çocuklara ufak-tefek kırtasiye ve sabahları ara sıra çikolata verilmektedir. Hastanede muayene parasızdır. Hastaneye İslamların ve fakir memurların müracaatı çoğalmaktadır. Mağazalar rayiç üzerinden mal satmaktadır. Burdur Ahz-ı Asker Kalem-i Riyaseti'nden 2. Ordu Müfettişliği'ne yazılan 15 Ağustos 1919 tarihli yazıda da, İtalyanların zayıf noktaları ve perişan sosyal yapımızı bildikleri ve İtalyanların ilk açtıkları kurumların bu noksanların ikmaline matuf olduğu, ayrıca Antalya, Burdur, Isparta ve Karahisar-ı Sahip Livaları'nı ihtiva eden 12. Fırka Ahz-ı Asker Dairesi'nde öteden beri ahval-i sıhhiyenin ihmal edildiği belirtilmiştir. Bu tarihte Burdur'da 3, Isparta'da 4, Isparta'ya bağlı Uluborlu Kazası'nda 1, Yalvaç Kazası'nda 6, Antalya'da 6 ve Antalya'ya bağlı Elmalı Kazası'nda 1 doktor bulunmakta idi[268].

Bunun yanında, Antalya, Burdur ve Isparta Livaları'nda mevcut olan, İtalyan işgal kumandanlarının takip ettikleri siyasete dair, 57. Fırka Kumandanlığı tarafından Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi'ne iki rapor gönderilmiş ve bu raporlar Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi'nce Dahiliye Nezâreti'ne takdim edilmiştir[269].

1.2.Antalya'da Milli Faaliyetler

Antalya'nın ve memleketin İtilaf Devletleri ve onların uzantıları tarafından işgal edilmesi üzerine, Antalya'da değişik milli faaliyetler görülmüştür. Bunlarla ilgili bazı misaller verebiliriz. Mondros Antlaşması'ndan sonra, ilga edilen sahil taburlarının silah ve cephanesi Kaş ve Finike Kazaları'nda muhafaza altına alınmıştı. Daha önce Antalya'ya getirilmesi emredilen bu silah ve cephanenin, İtalyanların eline geçmemesi için, 30 Mart 1919 tarihinde 57. Tümen Kumandanı Şefik Bey tarafından Burdur'a nakil edilmeleri 176. Alay Komutanlığı'na emredilmiştir[270].

---

[267] BOA. DH. KMS. nr.52-2/23. Lef. 2.
[268] BOA. DH. KMS. nr.52-3/43. Lef.1-3
[269] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.22/17.
[270] M. Ş. Aker, a.g.e. I/18

Ayrıca işgal altındaki Antalya'da bulunan 57. Tümen Kumandanı Şefik Bey, şehrin kırk beş kilometre kuzeyindeki Bademağacı Köyü'nde depoda bulunan mühimmatı, köylülerden sağlanan iki yüz öküz arabası ile Burdur'un Çeltikçi Köyü'ne taşıtmıştır (7 Nisan1919)[271].

15 Mayıs 1919 tarihinde Yunan Ordusu İzmir'i işgal edince, Antalyalılar Belediye Başkanı Mustafa Bey ile şehrin ileri gelenlerinin imzasını taşıyan 16 Mayıs 1919 tarihli telgrafı Sadâret Makamı'na çekerek, işgali protesto etmişlerdir. Ayrıca, 21 Haziran 1919 tarihinde Nazilli'de Heyet-i Merkeziye kurularak Aydın, Denizli, Muğla, Burdur, Isparta ve Antalya Livaları bu teşkilata bağlanmıştır[272].

Antalya iskele hamalları da, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali edilmesini ve Yunanlıların İslam ahaliye yapmış oldukları katliamı protesto etmek için, 9 Ağustos 1919 tarihinde Antalya İskelesi'ne gelen Yunan bandıralı Venizelos ismindeki vapurun, mallarını indirmemişlerdir. Bu sebepten dolayı Venizelos Gemisi yükünü boşaltmadan, Antalya İskelesi'nden ayrılmıştır[273].

Bu sırada Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey, cephe ihtiyacı ve bazı meseleleri görüşmek için Umum Kuva-yi Milliye Kumandanı Demirci Mehmet Efe tarafından Nazilli'ye davet olunmuştur. Ancak Mutasarrıf Cemal Bey, bu davete livanın siyasi vaziyeti ve genel meselelerden dolayı katılmak istememiş ve nasıl hareket etmesi gerektiğini 22 Ekim 1919 tarihinde, Dahiliye Nezâreti'ne sormuştur[274]. Dahiliye Nezâreti de bir gün sonra verdiği cevapta, içinde bulunulan durum karşısında Mutasarrıf Cemal Bey'in, Antalya'dan ayrılmasının doğru olmayacağını bildirmiştir[275]. Ancak davetin bir çok defa tekrarlanması üzerine Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey Nazilli'ye gitmiştir. Bu sırada Mülkiye Müfettişi Süleyman Hikmet Bey Antalya'ya gelmiş ve Mutasarrıf Cemal Bey'e görüşmek talebini iletmiştir. Mutasarrıf Cemal Bey, Kuva-yi Milliye Kumandanı Demirci Mehmet Efe'nin daveti üzerine Nazilli'ye geldiğini ve buradan ayrılmasının da, onun emrine bağlı olduğu cevabını vermiştir. Bunun üzerine Mutasarrıf Cemal Bey'in geri gönderilmesi adı geçen kumandanlığa yazılmış, fakat buradan da olumlu bir cevap alınmamıştır. Ayrıca Mutasarrıf Cemal Bey'den sorulacak şeylerin tahriren sorulması istenmiştir. Bu sırada Nazilli'de bulunan Antalya Muhasebecisi Talat Bey'in de Antalya'ya gönderilmesi, aynı yazıda talep edilmiştir. Ancak Mutasarrıf Cemal Bey ile

[271] M. Ş. Aker, a.g.e. I/35; S. Beyoğlu, a.g.m. s.46.
[272]M. Güçlü, a.g.e. s.15.
[273] BOA. DH. KMS. nr.56-2/4, Lef.1-4
[274] BOA.DH.KMS. nr.53-3/36, Lef.1.
[275] Aynı Belge. Lef.2.

Muhasebeci Talat Bey'in Antalya'ya gelmemesi üzerine, Antalya Mutasarrıf Vekili Abdullah Bey tarafından, 26 Kasım 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta, bu durum karşısında yapılacak muamelenin bildirilmesi ve mutasarrıfın avdetinin temin edilmesi istenmiştir[276]. Konu ile ilgili olarak Antalya Mutasarrıflığı'ndan 6 Aralık 1919 tarihinde, Dahiliye Nezâreti'ne bir telgraf daha gönderilmiştir[277].

Bu sırada Dahiliye Nezâreti 1 Aralık 1919 tarihinde Harbiye Nezâreti'ne gönderdiği yazıda, mülki amirlerin görevi başından ayrılmalarının, hükümet görevini sekteye uğratacağından uygun bulunmadığı bildirilmiş ve bu gibi müracaatların sona erdirilmesi istenmiştir[278]. 2 Aralık 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'nden Antalya Mutasarrıflığı Vekâleti'ne gönderilen şifrede de, Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey'in, Nazilli'den memuriyetine iadesinin temin edildiği bildirilmiştir. Ayrıca Antalya Mutasarrıflığı Vekâleti tarafından Muhasebeci Talat Bey'in ordu ihtiyacının Antalya'dan temin edilmesi meselesini görüşmek için, Aydın Jandarma Tabur Kumandanlığı'nın isteği üzerine, bir kaç gün süre için, Nazilliye gönderilmesi istenmiştir[279]. Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey de 7 Aralık 1919 tarihinde Antalya'ya geri dönmüştür[280].

Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkmasından sonra da, Antalya'nın aydınları harekete geçerek teşkilatlanmaya başlamıştı. Bunlardan Sabık Müftü Yusuf Talat, Sabık Belediye Reisi Karakaş Hüsnü, Sabık Mebus İbrişim-zâde ve Hasan Tahsin Beyler ile Giritli Mehmet Remzi ve Hacı Hatip Osman Efendiler, Keşikçi Mehmet Ağa, Abdi-zâde Hüseyin, Civelek İzzet Beyler tarafından Müdafaa-i Heyet-i Milliye Cemiyeti teşkil edilmiştir[281].

Antalya Müdafaa-i Heyet-i Milliye Cemiyeti, Mutasarrıf Cemal Bey'in de desteğini alarak, belediye dairesinin bir odasında çalışmalarına başlamıştır. Müdafaa-i Heyeti Milliye Cemiyeti'nin teşkil edilmesi ile birlikte Antalya Vilâyeti, Nazilli Cephesine asker, erzak ve levazım sevk etmeye başlamıştır[282].

Sivas Kongresi'nden (4-11 Eylül1919) sonraki dönemde, Antalya Müdafaa-i Heyet-i Milliye Cemiyeti'nin, Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dönüştüğünü görmekteyiz. Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 30 Eylül 1919 tarihinde birinci kararını almıştır. Bu kararın altında bulunan isimler Başkan; Yusuf Talat, II. Başkan; Mustafa,

---

[276] BOA.DH.KMS. nr.53-4/10, Lef.3.
[277] Aynı Belge. Lef.2.
[278] Aynı Belge. Lef.4.
[279] Aynı Belge. Lef.5.
[280] Aynı Belge. Lef.1
[281] S. F. Erten, a.g.e. s.15
[282] S. F. Erten, a.g.e. s.16

Azalar; Hacı Hatip Osman Efendi, Mehmet Hakkı Rasih, Hasan Hüsnü, Mehmet Emin, Hakkı, Hüseyin Hüsnü, Ali, Hasan, Mehmet Nuri, Esat Hulki, Galip, Ahmet Tevfik ve Mehmet Remzi'dir[283]. Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından 1919 yılından 1923 yılına kadar Nazilli Cephesi'ne 42.500 lira 35 kuruş, Nazilli Levazımatı için 27.361 lira 64 kuruş, Aydın ve Milli Alay için 14.869 lira 18 kuruş, Mülteci ve Muhacirler için 4.417 lira 12 kuruş, Akseki ve Manavgat isyanlarının bastırılması için 5.764 lira 81 kuruş, muhtelif ve müteferrik masraflar için 22.116 lira, maaşlar için 4.809 lira ve toplam 121.888 lira harcanmıştır[284].

Ayrıca Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Müftü Yusuf Talat ve Belediye Reisi Hasan Bey tarafından, Maraş'ın işgal edilmesi Antalya'da bulunan İtalyan konsolosu nezdinde yazılı ve sözlü olarak protesto edilmiştir. Antalya Vilâyeti halkı tarafından toplanan 1.200 lira miktarında para da, Maraş halkına yardım olması için, Elbistan Ziraat Bankası'na gönderilmiştir[285].

Bunun yanında Antalyalılar adına, Milli Mücadele ve Türkiye Büyük Millet Meclisi I. Dönemi'nde (1919-1923); Ali Vefa Bey (Seyhanlı), Halil İbrahim Bey (Özkaya), Hamdulah Suphi Bey (Tanrıöver), Hasan (Tahsin)Bey, Mustafa Bey (Ebrişimoğlu) ve Rasih Efendi (Kaplan) milletvekili olarak bulunmuşlardır.[286].

Milli Mücadele Dönemi'nde Antalya, diğer ülkelerden gelen heyetlerin Anadolu'ya girdiği kapı noktalarından birisi olmuştur. Bunun için İcra Vekilleri Heyeti 18 Haziran 1920 tarihinde, "Büyük Millet Meclisi Vekiller Heyeti ile temas etmek üzere Anadolu'ya gelecek yabancılar, yalnız Mudanya ve Antalya İskeleleri'nde kabul edilecektir. Bu iskeleler haricinde hiçbir taraftan ve kim olursa olsun bir yabancının girmesine müsaade olunmayacaktır. Mudanya ve Antalya İskeleleri'nden gelecek yabancıların belgelerini tetkik ederek, hüviyetlerini kabul veya adem-i kabul hakkında, Vekiller Heyeti'nce alınacak karara esas olabilecek muamelatı hazırlamak maksadı ile Antalya'da bir memur bulundurulacaktır" diye önemli bir karar almıştır[287].

16 Nisan 1921 tarihinde de Antalya'da, Yunanlılar tarafından İslamlara karşı yapılan mezalimi protesto etmek üzere bir miting tertip edilmiştir. Ancak miting esnasında Rumlardan bazı kimselerin, Antalya halkının yapmış olduğu bu faaliyeti tenkit eder

---

[283] S. F. Erten, a.g.e. s.23.
[284] S. F. Erten, a.g.e. s.33
[285] Y. Akbıyık, a.g.e. , s.282, 294, 298.
[286] Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi (Milli Mücadele ve TBMM-I. Dönem 1919-1923*), III, Ankara-1995, s.105 v.d.
[287] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Bakanlar Kurulu Kararları(BKK) Fon Kodu: (F.K.).030.18.01.01. Yer Numarası:(Y. N.) 01.03.20.

mahiyette tavır sergilemeleri üzerine, mitinge katılan halk galeyana gelmiş ve bu galeyan neticesinde bazı Rum evlerinin pencereleri kırılmıştır. Bu sırada İtalya tebaasında bulunan bir Rum papazında evi taşlanmıştır. Galeyan esnasında meydana gelen bu olayda, İtalyan tebaasının tahminen 1.000 lira civarında zarar ve ziyanı olduğu ve bu bedelin İstanbul İtalyan Sefareti'nin emri üzerine, Mösyö Faralli tarafından, Antalya Mutasarrıflığı'ndan talep edildiği, Dahiliye Vekâleti tarafından 2 Mayıs 1921 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne bildirilmiştir[288].

29 Temmuz 1922 tarihinde yayınlanan Anadolu'da Ortodoks Sadası'nın ikinci sayısında da Kayseride toplanan Ortodoks Cemaatleri vekillerinin Fener Patrikhanesi'ni rededen ve lanetleyen kararını imzalayan delegeler arasında, Antalya delegesininde bulunduğu yazılmıştır[289].

1.3.Antalya'da Azınlıkların Faaliyetleri

Antalya'nın İtalyanlar tarafından işgal edilmesinden bir müddet sonra, Antalya Metropolit Vekâleti'ne Etnik-i Eterya Komitesine mensup Ispartalı Meletyos (Meletius) isminde bir papaz gönderilmişti. Antalya Mutasarrıflığı'ndan 19 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne gönderilen şifre telgrafta, bu atama ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır."Yar ve ağyara karşı buradaki Rumlar Hükümet-i Osmaniye'ye mutabık olduklarını her an söylemekte ve dışarıya bir ipucu vermemeğe çalışmaktadırlar. Ancak Etnik-i Eterya Komitesi'nde, Fukara Perver Cemiyeti'ne mensup bir çok Rum'un bulunduğu tahkik edilmiştir. Öteden beri burada metropolit vekâletinde bulunan papaz da, komite işlerine karışacak seviyede bulunmamaktadır. Bu sebepten dolayı, onun yerine Meletyos (Meletius) Efendi'nin gönderilmesi, Efkar-ı Yunaniye'nin tamimi maksadına müstenittir"[290].

Ayrıca Antalya'nın işgali sırasında on beş Rum genci, İtalyan ordusuna jandarma kaydolarak karakollarda tercümanlık yapmışlar, sempatizanları da Yeni Kapı'daki ilan tahtasına bir İtalyan bayrağı resmi çizmişlerdir[291].

11 Mayıs 1921 tarihinde Batı ve Güney Cepheleri'ndeki eli silah tutan 18 ile 50 yaşındaki Hıristiyanlar'ın Sivas ve Elazığ Vilâyetleri'ne naklini uygun gören, İcra Vekiller Heyeti'nce bir karar alınmıştı. Erkan-ı Harbiye-yi Umumiye Vekâleti, bu kararın Muğla, Aydın, Burdur, Antalya ve Silifke Livaları havalisine de teşmil edilmesini 31 Mayıs 1921 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne bildirmiştir. İcra Vekilleri Heyeti de 28 Haziran 1921

[288] BCA. Muamelat Genel Müdürlüğü (Mua.), F. K. 030.10.0.0. Y. N. 236.594.1.
[289] Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü IV*, Ankara 1996, s.555.
[290] BOA. DH. KMS. nr.49/2/31, Lef. 1
[291] M. Güçlü, a.g.e. s.13-14.

tarihinde yapmış olduğu toplantıda, askeri icaplara göre, adı geçen livalarda lüzum görülecek mahallerden, Hıristiyanlar'ın nakli hususunda karar almış ve Batı Cephesi'ne müsaade ita etmiştir[292].

Bununla birlikte düşmanla işbirliği eden Burdur, Isparta ve Antalya Rumları 12-18 Ekim 1922 tarihleri arasında Türkiye'yi terk ederek, sınırlarımız dışına çıkmışlardır[293].

1.4.Osmanlı Hükümeti'nin İşgal Karşısındaki Tavrı

Osmanlı hükümeti, diğer vatan köşelerinin işgalinde olduğu gibi, Antalya'nın da İtalyanlar tarafından işgal edilmesine seyirci kalmıştır. İtalyan işgali ile ilgili olarak mahalli idarenin sorularına dahi, zamanında gerekli cevabı vermekte zorlanmıştır; Dahiliye Nezâreti 31 Mart 1919 tarihinde Antalya Mutasarrıflığı'na gönderdiği şifrede, asker ihracının işgal mahiyetine haiz olmadığı, inzibatın temin edilmesi ve mahalli hükümete yardım maksadına müstenit olduğu bildirilmiştir. Bunun yanında zamanın nezaketi nazar-ı dikkate alınarak, yanlış anlaşılmalara meydan verecek tarzda idare-i umur ve lisan edilmemekle beraber, kendileri ile temas edilip iyice anlaşmak sureti ile iyi neticeler elde edileceği tavsiye edilmiştir[294].

Dahiliye Nezâreti'nden 3 Nisan 1919 tarihinde Antalya Mutasarrıflığı'na gönderilen şifrede de, Antalya'ya gelen Fransız ve İtalyanlar ile iyi geçinilmesi ve memleketin asayişinin muhafaza edilmesi istenmiştir. Ayrıca onlara kolaylıklar gösterilmesinin uygun olacağı bildirilmiştir[295].

Bir müddet sonra İtalya Fevkalade Komiserliği tarafından, Antalya'ya asker ihracının İtilaf Hükümetleri'nin kararı ile meydana geldiği, Osmanlı hükümeti ile Osmanlı memurlarının şeref ve haysiyetine zarar gelmemesi ve Osmanlı memurlarının görevlerini yapması için Rodos'ta bulunan İtalyan Başkumandanlığı'na tebliğ edileceği Hariciye Nezâreti'ne bildirilmiştir. Hariciye Nezâreti de şehirde asker bulunması lazım ise, bir kısmının bırakılmasını ve diğer kısmının vapura iade edilmesini İtalya Fevkalade Komiserliği'nden istemiştir (5 Nisan 1919)[296].

Antalya Mutasarrıfı Cemal Bey tarafından, 15 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne çekilen şifre telgrafta şu ifadeler yer almaktadır. "İtalyanların iki günden beri ihraç işine devam etmekte olduğu ve keyfiyet her gün tafsilatlı bir şekilde arz edildiği halde, şimdiye kadar nezaretten bir bilgi gelmemiştir. Bu konuda hükümet merkezinin

---

[292] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 03.26.10.
[293] M. Güçlü, a.g.e. s.14. ; S. F. Erten, a.g.e. s 39.
[294] BOA.DH.ŞFR. nr.97/355.
[295] BOA.DH.ŞFR. nr.98/36.
[296] BOA. DH. ŞFR. nr.98/52.

siyaseti malum değildir. Hatta İtalyan Devleti ile arada bir ittifak mevcut olduğuna dair, 2 Haziran 1919 tarihli şifre telgrafa cevap verilmemesi, bunun sağlıklı olduğuna delalet etmemektedir. Zaten, İtalyan işgalinin başlangıcında yapılan protestonun da baştan sağma olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ihraç kumandanının askerden önce çıkarak Burdur ve Isparta'ya ve Sabık Konsolosun da daha önceden, Rodos'a gitmiş olduklarından dolayı protesto edilecek ne kumandan ve ne de siyasi memur mevcut değildir. Halktaki galeyan hali ise son dereceye gelmiştir[297].

Teke Mutasarrıflığı'ndan 17 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezâreti'ne çekilen şifre telgrafta da; İtalyanların asker çıkarması hakkında daha önce gönderilmiş olan maruzata henüz bir cevap alınamamıştır. Antalya'da inzibat ve asayişin yerinde olduğu, ayrıca ahali tarafından bir talep vuku bulmadığı halde, mütarekeye aykırı olarak asker çıkarılması protesto edilmiştir. Bunun yanında çok miktarda asker silahı, top ve sair askeri araç ve gereç çıkarılmasına ne gibi bir mecburiyet görülmüştür. Bu durumdan hükümet ve ahalinin memnun olmadığı ve emniyetin yerinde olduğu evvelce yapılan protestoda Sabık Konsolos Marki Ferrante'ye bildirilmiştir. Ancak tarafımıza verilen cevap da ise, buraya ahaliden gördükleri hüsn-i kabul ve teşekküre binaen geldikleri ve bunda da bir kötülüğün olmadığı söylenmiştir. Bu durum karşısında gerekli talimatın verilmesi istenmiştir[298]. Dahiliye Nezâreti 18 Haziran 1919 tarihinde, bu şifre telgrafa verdiği cevap da; İtalyanlar'ın işgal hareketleri ile asker, cephane ve silah çıkarmaları karşısında, hükümet merkezinde İtilaf Devletleri indinde defalarca protesto edildiği ve hiçbir cevap alınamadığı, bu gün bizim İtalya ile harp ve darp yapacak gücümüzün olmadığı ve mağduriyetimizin sulh konferansı yolu ile halledilebileceği bilgisi verilmiştir. Bunun yanında, bu tecavüzlere hazm ve tedbir ile mukabele etmek, ayrıca halkın heyecanını teskin ederek, memleketin asayişinin bozulmasına meydan vermemek gerektiği talimatı verilmektedir[299].

Dahiliye Nezâreti, 12. Fırka Burdur Ahz-ı Asker Şubesi Riyâseti'nden Harbiye Nezâreti'ne gönderilen yazıya dayanarak, Antalya ve Karahisar-ı Sahip Mutasarrıflığı'na gönderdiği 22 Temmuz 1919 tarihli tahriratta da; vaziyet ve zamanın nezaketi ve ehemmiyeti sebebi ile asayişin muhafazasına her vakitten daha fazla ehemmiyet

[297] BOA. DH. KMS. nr.52-2/39. Lef. 1.
[298] BOA. DH. KMS. nr.52-2/68. Lef. 3/1.
[299] Aynı Belge, Lef. 1.

gösterilmesi, ayrıca vukuat ve hadiselere meydan verilmemesini istemiştir[300].

1.5.Antalya'nın Düşman İşgalinden Kurtulması

İtalyanların Antalya'da bulunan işgal kuvvetlerini geri çekmeye başlayacağı, ayrıca İtalya Hükümeti'nin yapılmasını ümit ve temenni ettiği uğurlama merasimi hakkında, Roma Mümessili Cami Bey tarafından gönderilen yazı, Erkanı Harbiye-yi Umumiye Reisliği tarafından, 19 Mayıs 1921 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilmiş ve bu konu hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Bunun yanında Antalya Mutasarrıflığı'ndan 3 Temmuz1921 tarihinde Hariciye Vekâleti'ne gönderilen şifre de şu bilgi verilmiştir. "Bu sabah hükümete gelen İtalya harp gemisi kumandanı, İtalyan askerlerinin salı sabahı Antalya'dan hareket edeceklerini, hükümet önündeki caddede askeri merasim yapacaklarını ve bu merasime bizim de katılmamızı arzu ettiklerini belirtmiştir." İcra Vekilleri Heyeti Başkanlığı'ndan 3 Temmuz 1921 tarihinde Antalya Mutasarrıflığı'na gönderilen şifre de," İçinde bulunulan durumun uğurlama merasimi yapmaya mani olduğu, askeri merasime iştirak edilemeyeceği ve işgal kuvvetlerinin hükümetimiz tarafından selamlanamayacağı bildirilmiştir. Ancak tahliye esnasında vaki olacak veda ziyaretlerine askeri ve mülki idare reisleri tarafından iade-i ziyaret suretiyle mukabele yapılabilir" denilmiştir[301].

Antalya'da bulunan İtalyan kuvveti 5 Temmuz 1921 günü Ligorta ve Rudi adlı İtalyan vapurlarına binerek, aynı gün öğleden sonra saat 07.45'de limandan ayrılmıştır[302].

Büyük Taarruz'un başlamasından bir müddet önce de, Konya'da bulunan Depo Alayı 17 Ağustos1922 tarihinde Antalya'ya gelmiştir. Depo Alayı'nın Antalya'ya gelmesi üzerine, halk büyük bir heyecan ve sevinç duymuştur[303].

1.6.Asayiş Olayları

Milli Mücadele Dönemi'nde ortaya çıkan askeri nitelikli asayiş olaylarından birisi şudur. Mersin Jandarma Bölük Kumandanlığı Vekâleti'nde görevli Mülazım-ı Sani Antalyalı Abdullah Efendi, asker maaşı olan 287.426 kuruş ile iki Alman tüfeği ve altmış adet cephaneyi çalarak, düşman tarafına firar etmiş idi. Abdullah Efendi'nin, Askeri Ceza Kanunu'nun 37. Maddesi mucibince idamına ve eşyasının haciz edilmesi ile çalmış olduğu para, silah ve cephane bedelinin tahsiline dair, 41. Fırka Divan-ı Harbi tarafından 24 Mart 1921 tarihinde gıyaben hüküm verilmişti. Ancak adı geçen mahkum ele geçmediğinden,

---

[300] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.17/50.
[301] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 236.594.02.
[302] M. Güçlü, a.g.e. s.20-21. ; Hasan Moğol, *Antalya Tarihi*, Ankara 1997, s.273.
[303] S. F. Erten, a.g.e. s.36.

41.Fırka Divan-ı Harbi tarafından verilen bu hükmün, Divan-ı Temyiz-i Asker-i Kanunu'nun 36. Maddesi mucibince tekrar muhakeme edilmek üzere, alelusul tasdik edilmesi Adliye Encümeni'nce uygun görülmüştür (20 Ekim 1921). Adliye Encümeni'nin bu kararı, 21 Ocak 1922 tarihinde TBMM'de yapılan Genel Kurul toplantısında kabul edilmiştir[304].

Yunan Ordusu'nun muhtaç olduğu kasaplık hayvanlar, Antalya'da Giritli Ahmet Muhtar ve şürekası ile Süleyman ve Niyazi vasıtası ile Antalya'dan tedarik edilerek, İzmir'e sevk edilmekte idi. Bu durum Antalya Müdafaa-yi Hukuk Heyet-i Merkeziye Reisi Hasan ve Antalya Emniyet Müfettişi Azmi Beyler tarafından 2 Ekim 1921 tarihinde, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yi Hukuk Cemiyeti Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilen yazıda bildirilmiştir[305].

Antalya Vilâyeti'nde gördüğümüz adi asayiş olaylarından bazılarını da şöyle belirtebiliriz: Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Basir Köyü'nün Güzle Mevkisi'nde ikamet eden Saçı Karalı Aşireti'nden Hacı Mustafa oğlu Emin evinde bulunduğu bir sırada, gece yarısı dört silahlı eşkıya, eve baskın yapmış ve adı geçen kişinin hanımı Ayşe'ye işkence yapmak suretiyle altmış adet Osmanlı altını ile 250 kuruş parasını gasp etmişlerdir (27 Mart 1919)[306].

Antalya'nın Kındıra Köyü halkından Öküz Mustafa'nın evi de, gece yarısı silahlı dört kişi tarafından basılmış ve adı geçen kişinin hanımı Fatma'nın karnına, kızgın yağ dökülerek işkence yapılmış ve kıymetli eşyaları gasp edilmiştir (29 Mart 1919)[307].

Mart 1919 ayı süresince, Antalya kasabasında bir darp, dört zabıta memuruna silah göstererek hakaret ve darp etmek, bir silah göstermek, iki adi hırsızlık, iki karı kaldırmak, iki zorla almak vukuatı meydana gelmiştir. Bunun yanında aynı ayın 18'inde gece yarısı saat 12.30'da Antalya'nın Cami-i Cedid Mahallesi'nde çok yüksek bir patlama meydana gelmiştir. Ancak bu eylemi yapan kişi veya kişiler ele geçirilememiştir. Ayrıca adı geçen ayın 23'ncü Pazar gecesi Antalya merkezine bağlı Çoğurlar Köyü'nden Çetin Koz Süleyman oğlu Ali ve kardeşi Mehmet ile Kerim oğlu Salih ve Salih oğlu İsmail ismindeki şahıslar, Antalya'nın Meydan Mahallesi'nde oturan Şaban'ın karısı Hanım'ın evine zorla girmişler ve evin sahibi olan kadın ile kızını yaralamış ve kendilerinden 570 kuruş

[304] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 55.370.25
[305] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 106.694.07
[306] BOA, DH.EUM.AYŞ. nr.4/4, Lef. 1.
[307] Aynı Belge. Lef. 2-3.

miktarındaki paralarını gasp etmişlerdir. Bütün bu suçların failleri yakalanmış ve adliyeye sevk edilmiştir.[308].

Antalya Hapishanesi'nden firar ederek, Çubuk Boğazı Mevkisi'nde, postayı soyan meşhur eşkıyalardan ve altı senedir şakilik yapan Balıklılı Ayşe'nin Osman ismindeki kişi de, Korkuteli Kaymakamı'nın gayreti ile ölü olarak ele geçirilmiştir (7 Nisan 1919)[309].

Antalya'ya yedi saat uzaklıkta bulunan Korkuteli'nin telgraf hattının, üç saatlik mesafesinin tahrip edildiği ve tellerinin bir kısmının çalındığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine, Dahiliye Nezâreti'nden 13 Nisan 1919 tarihinde Teke Mutasarrıflığı'na gönderilen şifrede, yeteri kadar tel, amele, taşıma hayvanı ile çavuş gönderildiği bildirilmiştir[310].

Antalya, Isparta ve Burdur havalisinde icra-yi şekavet etmekte bulunan Saçı Karalı aşiretinden Kör Hüseyin ölü olarak ele geçirilmiştir (17 Nisan 1919)[311]. Üç kişilik bir aile efradını öldüren ve müebbet küreğe mahkum iken, Antalya Hapishanesi'nden firar eden ve şakiliğe tekrar başlayan Kaşlı Yusuf da, Kaş'ta ölü olarak ele geçirilmiştir(21 Nisan 1919)[312].

Ayrıca meşhur eşkıyalardan Kaz Ahmet ve arkadaşlarının takibatında bulunan müfreze ile Antalya'nın Bademağacı Nahiyesi'ne bağlı Yuva Köyü'nde tesadüf üzerine başlayan çatışmada, eşkıyadan kara tüfek ile silahlanmış Akbaş Mehmet ölü ve Alman mavzeri ile silahlanmış Abduş da canlı olarak yakalanmıştır. Adı geçen kişinin Burdur'a gönderilmesi esnasında firar etmesi üzerine, firar olayına sebep olanlar hakkında, tahkikat yapılmakta olduğu Konya Valisi tarafında Dahiliye Nezâreti'ne bildirilmiştir (29 Nisan 1919)[313].

Bir başka asayiş olayı da, Antalya'nın Alanya Kazâsı'na bağlı Süleymanlı Köyü'nden Parekliogu Hüseyin'in kızını kaçırmak isteyen, Mustafa oğlu Mehmet'in öldürülmesidir (1 Mayıs 1919)[314].

Aynı yıllarda Antalya, Isparta ve Burdur Livaları'nda eşkıyalık yapan meşhur eşkıyalardan Bucaklı Koca Beynak Oğlu Mehmet ve üç arkadaşı, Antalya'nın Kızılkaya Nahiyesi'nin Uğurlu Köyü'nde girişilen çatışmada ölü olarak ele geçirilmiştir (8 Temmuz 1919)[315].

---

[308] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.5/27.
[309] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.5/37, Lef.1-2.
[310] BOA. DH. ŞFR. nr.98/146.
[311] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.5/52
[312] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.5/109, Lef. 1-4
[313] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.6/58.
[314] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.4/4, Lef. 4.
[315] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.14/98

Bu sırada Aydın, Denizli ve Antalya Livaları'nda silahlı çeteler türemişti. Bunlar tarafından Muğla Livası dahilinde muhtelif cinayet ve soygun olayları gerçekleştiriliyordu. Bunun önüne geçmek için Muğla Livası'nda bir Divan-ı Harp-i Örfi teşkil edilmiş ve 15 Temmuz 1919 tarihinden itibaren göreve başlamıştır[316].

28 Temmuz 1919 tarihinde de Antalya'nın Millü Nahiyesi havalisinde dolaşmakta olan takip müfrezesine ateş açan, adı geçen nahiyenin Koca Aliler Köyü'nden Osman oğlu Mehmet ölü ve suç ortağı Durali canlı olarak yakalanmıştır[317].

Karaözlü Mehmet çetesinden ve Antalya'nın Millü Nahiyesi'nin Kızılseki Köyü'nden Hüseyin Çavuş'un oğlu Şaki Ahmet de ölü olarak ele geçirilmiştir (8 Aralık 1919)[318].

Bununla birlikte sağlık sebebi ile yapılan müracaat üzerine Antalyalı mahkumlardan bir kısmı TBMM tarafından af edilmiştir. Ancak af edilmeyen mahkumlarda olmuştur. Adliye Vekâleti tarafından, eşkıyaya yataklık suçundan İstiklal Mahkemesi tarafından altı aya mahkum edilmiş olan ve Antalya Hapishanesi'nde yatmakta olan, Antalyalı Hacı Hatip Osman'ın hastalığından dolayı, geri kalan cezasının affı hakkında kaleme alınan esbab-ı mucibe yazısı ile iki maddelik kanun tasarısı ve tabip raporu ile sair belgeler İcra Vekilleri Heyeti Başkanlığı'na gönderilmiş ve gereğinin yapılması talep edilmiştir. İcra Vekilleri Heyeti de 13 Ağustos 1922 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Hacı Hatip Osman'ın affını konu alan kanun tasarısını kabul etmiş ve bu kanun tasarısını TBMM'ne göndermiştir. Ancak TBMM 13 Eylül 1922 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Hacı Hatip Osman'ın affını konu alan kanun tasarısını ret etmiştir[319].

2.TEK PARTİ DÖNEMİ'NDE ANTALYA (1923-1950)

2.1.SOSYAL HAYAT

2.1.1.İdari Yapı

Osmanlı Devri'nin son zamanlarında müstakil mutasarrıflık olan Antalya, Cumhuriyet Dönemi'nde de vilâyet olmuştur[320]. Cumhuriyetin ilk yıllarında Antalya Vilâyeti'nin Alanya, Akseki, Manavgat, Korkuteli, Kaş, Finike ve Elmalı isimlerinde yedi kazası vardı. Aynı tarihte Antalya merkez kazasına bağlı beş nahiye bulunmakta idi. Bunlar; Serik, Kepez, Millü, Kemer ve Kızılkaya Nahiyeleri'dir. Bunun yanında Antalya

[316] BOA. DH. KMS. nr.53-2/17. Lef.1-3.
[317] BOA. DH. EUM. AYŞ. 17/48.
[318] BOA. DH. EUM. AYŞ. nr.27/91. Lef. 1-2.
[319] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N.5.24.9.
[320] İ. H. Konyalı, a.g.e. , s.267.

Vilâyeti'nin kazalarına bağlı olan nahiyeler ile birlikte, on sekiz nahiyesi mevcuttur. Bunlardan beşi birinci sınıf, altısı ikinci sınıf ve yedisi üçüncü sınıf nahiyedir[321].

Antalya Vilâyeti 1926 yılında sekiz kaza ve on altı nahiyeden meydana gelmektedir. Aynı tarihte Antalya Vilâyeti'nin kazalarına bağlı nahiyeler şunlardır. Antalya Merkez Kazası'nın Kemer Nahiyesi, Alanya Kazası'nın Demirtaş, Kızılağaç, Kurbeli ve Gazipaşa Nahiyesi, Akseki Kazası'nın İbradı ve Sülli Nahiyesi, Korkuteli Kazası'nın Kızılcadağ ve Bozova Nahiyesi, Finike Kazası'nın Kuzca ve Kumluca Nahiyesi, Manavgat Kazası'nın Beşkonak ve Taşağıl Nahiyesi ve Serik Kazası'nın Gebiz Nahiyesi'dir[322].

Antalya Vilâyeti 1927 yılında da Antalya Merkez Kazası ile birlikte, Alanya, Akseki, Elmalı, Kaş, Korkuteli, Finike, Manavgat ve Serik Kazaları'na sahiptir. Antalya Merkez Kazası'nın Kemer Nahiyesi ve yüz bir köyü bulunmaktadır. Alanya Kazası'nın Demirtaş, Kızılağaç, Köprülü ve Gazipaşa Nahiyesi ve yüz otuz üç köyü, Akseki Kazası'nın İbradı ve Sülli Nahiyesi, Elmalı Kazası'nın elli köyü, Kaş Kazası'nın Kalkan ve Kale Nahiyesi ve elli altı köyü, Korkuteli Kazası'nın Kızılcadağ ve Bozova Nahiyesi ve kırk beş köyü, Finike Kazası'nın Kuzca ve Kumluca Nahiyesi ve otuz yedi köyü, Manavgat Kazası'nın Beşkonak ve Taşağıl Nahiyesi ve seksen dokuz köyü, Serik Kazası'nın Gebiz Nahiyesi ve doksan yedi köyü vardır[323].

Tek Parti Dönemi'nde Antalya Vilâyeti'nde yeni köyler kurulduğunu da görmekteyiz. Antalya İl Genel Meclisi'nin 16 Aralık 1949 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Serik Kazası'na bağlı Koca Yatak Köyü hududu dahilinde bulunan Baba Beleni, Yan Köy hududu dahilinde bulunan Necati Çiftliği, Karabaşlar Mahallesi ve Hacı Ormanlar Mahallesi birleştirilerek, merkezi Baba Beleni Mahallesi olan ve Eski Yörük Basırlı adını taşıyan yeni bir köy teşkili uygun görülmüştür.[324].

Antalya İl Genel Meclisi'nin yine aynı tarihte yaptığı toplantıda; Manavgat Kazası'nın Evren Seki ve Perizeyve Köyleri sınırları içinde oturmakta olan Çolaklı Aşireti'nin bağımsız köy haline getirilmesi kararlaştırılmıştır[325]. Antalya İl Genel Meclisi'nin 20 Aralık 1949 tarihinde yaptığı toplantıda da, Kaş Kazası'nın Kalkan

---

[321] *T. C. Devlet Sâlnâmesi(1925-1926)*, İstanbul 1926, s.354
[322] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927),* İstanbul 1927, s.548.
[323] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928),* İstanbul 1928, s.442.
[324] *Şelâle Gazetesi*, S.254, Antalya 03 Ocak 1950, s.3
[325] *Şelâle Gazetesi*, S.255, Antalya 06 Ocak 1950, s.3

Nahiyesi'ne bağlı Palamut Köyü'nün Kızılağaç Mahallesi'nin bağımsız köy haline getirilmesi tasvip edilmiştir[326].

2.1.2.Nüfus

Antalya Vilâyeti'nin 1926 yılında genel nüfusu; kadın ve erkek olmak üzere toplam 226.704'dir. Aynı yıl zarfında Antalya Vilâyeti'nde 4.192 adet doğum, 1.981 adet ölüm, 2.308 adet evlenme ve 288 adet boşanma hadisesi meydana gelmiştir[327].

1927 yılında yapılan nüfus sayımına göre de, Antalya'nın nüfusu,17.373 erkek ve 18.951 kadın olmak üzere toplam 36.324'dir. Antalya Vilâyeti'nin nüfusu ise, 93.212 erkek ve 111.160 kadın olmak üzere toplam 204.372'dir. Bu tarihte, nüfus yoğunluğu Antalya'da, 12.2 ve Antalya Vilâyeti'nde 10.4'dür[328].

Antalya'da 1929 yılında 552 erkek ve 528 kız olmak üzere toplam 1.080 adet doğum, 328 erkek ve 217 kadın olmak üzere toplam 545 adet ölüm, 292 adet evlenme ve 36 adet boşanma hadisesi olmuştur. Aynı tarihte Antalya Vilâyeti'nde 2.874 erkek ve 2.741 kadın olmak üzere toplam 5.615 adet doğum, 2.714 erkek ve 1.517 kadın olmak üzere toplam 4.231 adet ölüm, 2.199 adet evlenme ve 150 adet boşanma meydana gelmiştir[329].

1935 yılında ise Antalya'nın nüfusu 24.299 erkek ve 23.291 kadın olmak üzere toplam 47.590 ulaşmıştır. Aynı yıl Antalya Vilâyeti'nin toplam nüfusu ise, 115.565 erkek ve 126.004 kadın olmak üzere 241.569'dur[330].

1945 yılında da Antalya'nın nüfusu, 28.668 erkek ve 23.267 kadın olmak üzere toplam 56.935 olmuştur. Bu yıl Antalya Vilâyeti'nin toplam nüfusu da, 134.714'i erkek ve 143.464'i kadın olmak üzere 278.178'dir[331].

2.1.3.Aşiretlerin İskanı

Tek Parti Dönemi'nde Antalya Vilâyeti'ne muhtelif tarihlerde aşiretlerin iskan edildiği görülmektedir. "Karahacılı aşireti namı altında Elmalı Kazası nüfus sicilinde kayıtlı ve bu nüfus kayıtlarına göre 50 hanede mevcut, kadın ve erkek 230 nüfus aşiret efradının, hiçbir tarafta emlak ve arazileri olmadığından göçebe halinde yaşamakta oldukları ve yaz mevsimlerinde Elmalı Kazası yaylalarında ve kışı da Antalya'nın Çığlık ve Kırkgöz Suyu civarında ve hazine uhdesinde bulunan Galip Paşa Çiftliği'nde

---

[326] *Şelâle Gazetesi*, S.273, Antalya 10 Mart 1950, s.4
[327] *T. C. Devlet Sâlnâmesi* (1926-1927), İstanbul 1927, s.548.
[328] *T. C. Devlet Yıllığı (1928-1929),* İstanbul 1929, s.245.
[329] *T. C. Devlet Yıllığı (1929-1930*), İstanbul 1030, s.223.
[330] *Türk Akdeniz Dergisi,* S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.46.
[331] T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı (İl, İlçe, Bucak ve Muhtarlıklar İtibari İle Nüfus*), Ankara 1948, s.51.

geçirdikleri ve bunlardan bir kısmının da Adana ve sair vilâyetlere gidip gelmekte oldukları vaki tahkikatla tespit edilmiştir. Yeri yurdu belli olmayan ve medeni hayattan mahrum kalan bu aşiretin, hayatlarını güçlükle ve sefaletle geçirdikleri gibi, seyyar bir halde ve vaziyette bulunduklarından hazinece matlup vergilerin güçlükle tahsil edilmekte olduğu anlaşılmaktadır. Antalya Valiliği; bu mahzurların ortadan kaldırılması için, Karahacılı Aşireti'nin Antalya'da hazine uhdesinde ve bu aşiret efradına kafi araziye sahip bulunan Galip Paşa Çiftliği'nde borçlandırılmak sureti ile iskan edilmelerini uygun görmüştür (24 Ocak 1933)"[332].

Antalya Valiliği'nin bu talebi Dahiliye ve Maliye Vekâleti tarafından da tasvip edilmiştir. Konu İcra Vekilleri Heyeti'nde 28 Şubat 1933 tarihinde görüşülmüş ve Galip Paşa Çiftliği'nin hazine uhdesinde olduğu ve bir ilişiği olmadığı takdirde iskan ve borçlanma kanunlarına göre Karahacılar Aşireti'nin burada iskan edilmelerine karar verilmiştir[333].

Bunun yanında, mübadil muhacirlerin iskanı için 1925 yılında Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Köseler Köyü'nde yaptırılan 33 ev ile Antalya'nın Çirkinoba Köyü'ndeki 5 evin, adı geçen bu muhacirler tarafından terk olunarak, başka tarafa gittiklerinden bahseden Antalya Valiliği, bu 38 eve seyyar bir halde bulunan Türk aşiretlerinden 38 hane halkının iskanını lüzum görmüştür. Çünkü bu evlerin boş kalması, bakımsızlık yüzünden harap olmalarına sebep olacağından, seyyar vaziyette bu civarda dolaşan Türk aşiretinden 38 hane halkının bu evlere yerleştirilmesi, bu miktar seyyar bir kütlenin toprağa ve yuvaya bağlanmasını temin edecektir. Dahiliye Vekâleti Antalya Valiliği'nin bu talebini, İcra Vekilleri Heyeti'ne teklif etmiştir. [334].

İcra Vekilleri Heyeti'nin 13 Aralık 1933 tarihte yaptığı toplantıda, bu konu görüşülmüş ve mübadil muhacirlerin iskanı için, Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Köseler Köyü'nde yaptırılmış ve bu muhacirler tarafından terk edilmiş olan 33 ev ile Antalya'nın Çirkinoba Köyü'ndeki 5 eve, Antalya Vilâyeti içinde seyyar bir halde bulunan 38 hane Türk Aşireti'nin iskanları kabul edilmiştir[335].

2.1.4.Göçmenlerin İskanı

Lozan Antlaşması'ndan sonra (24.7.1923), Yunanistan'dan gelen mübadillerin bir kısmı ile muhtelif bölgelerden gelen bazı göçmenler, Antalya'da iskana tabi tutulmuşlardır. 1924 yılında Kesriyeli mübadil muhacirlerden 38 kişi Kaş Kazası'nın

[332] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 33.9.14. Lef. 1
[333] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 33.9.14. Lef. 1-7.
[334] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 41.88.6. Lef. 1.
[335] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 41.88.6. Lef. 1-3.

Demre Nahiyesi'nin Aynihal Köyü'ne iskan edilmişlerdir. Ancak bunlar 6 ay içinde delillerini ikmal ve ibraz etmediklerinden dolayı tevfiz hakları lağvedilerek, adiyen iskana tabi tutulmuşlardır. Yine Meis Adası'ndan gelen 9 kişi Andifli, 2 kişi Bayındır, 2 kişi Demre , 4 kişi Kalamaki ve 1 kişi Katırlı'ya, Rodos Adası'ndan gelen 1 kişi Andifli'ye ve 1 kişi Kalamaki'ye ve İstanköy'den gelen bir kişi Andifli'ye adiyen iskan edilmişlerdir[336].

Mübadele İmar ve İskan Vekâleti'nden 5 Haziran 1924 tarihinde Burdur Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, Bigadica Köyü'nün Antalya'da gösterilecek mevkilere iskan edilecekleri, Duvratuva Köyü'nün de Aydın veya Antalya'ya gidecekleri bildirilmiştir[337].

Selânik yerel yöneticileri tarafından, Selanik Tali Komisyonu'na teslim edilen ve hepsi fakir olan 170 nüfus mübadilden; 22 aile Yenice Vardar Köyü'nden, 2 aile Lankaza Kasabası'ndan ve 3 aile de Karaferya Kasabası'ndandı. Dahiliye Vekâleti tarafından, bu mübadillerden Yenice Vardar Köyü'nden olan 22 ailenin 9'unun Edirne, 9'unun Kırklareli ve 4'ünün Tekirdağ, Lankaza Kasabası'ndan olan 2 ailenin Çatalça ve Karaferya Kasabası'ndan olan 3 ailenin de Antalya'da iskan edilmeleri kararlaştırılmıştır (29 Mart1925)[338].

Antalya'da iskana tabi tutulan mübadillerin, ikame etmeleri için örnek köyler kurulması yoluna da gidilmiştir. Bunlardan birisi Çirkinoba Numune Köyü'dür. Dahiliye Vekâleti'nden 1 Mart 1925 tarihinde, Antalya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, İcra Vekiller Heyeti tarafından Çirkinoba Numune Köyü inşaatının mahalli idarenin talebi üzerine, nisan ayı sonuna kadar uzatıldığı bildirilmiş ve bu süre zarfında inşaatın bitirilmesi istenmiştir[339].

1 Ocak 1927 tarihi itibari ile Antalya ve kazalarına iskan edilen mübadil, gayri mübadil ve muhacir sayısı şöyledir. "Antalya Merkez Kazası dahilinde Lozan Antlaşması'ndan sonra gelenlerden 583 hanede 2.044 nüfus bulunmaktadır. Bu 583 mübadil hanesinin 170 hanesi Antalya Merkez Kasabası'nda, geri kalan 413 hane ise köylere dağıtılmıştır[340]. Bu köyler arasında Çirkinoba, Zeytin ve Dumanlar Köyü

[336] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 63.190.8.
[337] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 18.85.20
[338] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 44.69.11.
[339] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 3.9.9.
[340] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0. 12. Y.N. 52.121.22. Lef.1-3

bulunmaktadır[341]. Antalya Merkez Kazası'nda iskana tabi tutulan bu mübadillere 553 hane, 24.235 dönüm tarla, 1.543 dönüm harman ve köy yeri, 27.057 dönüm mera ve bataklık, 384 dönüm bahçe, 70 mağaza ve dükkan, 6 kahvehane ve gazino ile 3 yağhane adi iskan suretiyle tahsis ve tevzi edilmiştir. Ayrıca bunlara; 221 çift hayvanı, 128 pulluk, 13.191 kilo buğday, 27.946 kilo arpa, 8.543 kilo mısır, 1.929 kilo patates, 94 kilo susam tevzi edilmiştir[342].

Bununla birlikte Antalya Merkez Kazası'nda Balkan Harbi'nden sonra gelenlerden 30 hanede 119 nüfus mübadil ve muhtelif tarihlerde gelen 40 hanede 172 gayri mübadil ile 6 hanede 23 nüfus Doğu Vilâyetleri'nden gelen mülteci bulunmaktadır. Lozan Antlaşması'ndan evvel gelen mübadillere 30 hane, gayri mübadillere 40 hane, doğu mültecilerine de 3 hane tahsis olunmuştur. Bununla birlikte Antalya Merkez Kazası'nda Rodos, Kıbrıs ve İstanköy mültecilerinden 92 hanede, 386 nüfus vardır[343].

Antalya'nın Elmalı Kazası'nda 178 hanede 728 nüfus mübadil, 15 hanede 38 nüfus gayri mübadil, 18 hanede 80 nüfus mülteci mevcuttur. Elmalı Kazası'ndaki mübadillere 12.701 dönüm tarla, 135 çift hayvanı, 50 pulluk, 31.500 kilo buğday ve 4.100 kilo arpa dağıtılmıştır[344].

Antalya'nın Korkuteli Kazası'na bağlı Köseler Köyü'nde 64 hanede 296 nüfus mübadil bulunmaktadır. Bunlara 42 hane tahsis edilmiş ve 8.625 dönüm arazi tevzi edilmiştir. Mübadillere 1.853 kilo buğday, 480 kilo arpa, 6.100 kilo mısır, 49 pulluk ve 70 çift hayvanı verilmiştir[345].

Antalya'nın Kaş Kazası'nda 46 hanede 183 nüfus mübadil ve 20 hanede 96 nüfus mülteci mevcuttur. Mübadillere 46 hane, 733 dönüm tarla, 238 dönüm bahçe, 33 dönüm zeytinlik, 3 mağaza ve dükkan, 1 fırın, 3 değirmen, 1 yağhane ve 1 han adi iskan sureti ile tahsis edilmiştir. Bunlara 40 çift hayvanı, 3.200 kilo buğday, 3.250 kilo arpa verilmiştir. Mübadillerden 3 hane Andifli'de, geri kalanlar da nahiye merkezi olan Kalamaki'de iskan edilmiştir. Mültecilerden de 6 hanede 22 nüfus iskan edilmiştir[346].

Antalya'nın Alanya Kazası'nda Balkan Harbi'nden sonra gelen mübadillerden 4 hanede 13 nüfus mevcuttur. Bunlara 4 hane verilmiştir. Bunun yanında 10 hanede 43 nüfus Kıbrıslı mülteci bulunmaktadır[347]. Antalya'nın Finike Kazası'nda 6 hanede 27 nüfus

[341] BCA. TİGM. F. K. 272. 0.0.11. Y. N. 19.92. 5.
[342] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0. 12. Y.N. 52.121.22. Lef.1-3
[343] Aynı Belge. Lef. 3-4
[344] Aynı Belge. Lef. 4-5
[345] Aynı Belge. Lef. 5
[346] Aynı Belge. Lef.5-6
[347] Aynı Belge. Lef. 6.

mülteci vardır. Bunlara birer hane verilmiştir[348]. Antalya'nın Manavgat Kazası'nda 4 hanede 28 nüfus mübadil vardır"[349].

Ayrıca Bulgaristan'dan, Romanya'dan veya sair mahalden memleketimize gelen Pomak soyuna mensup insanlar için de, İskan Umum Müdürlüğü tarafından Çanakkale, Giresun, Ordu ve Antalya Vilâyetleri iskan mıntıkası olarak tayin edilmiştir(19 Mart 1928)[350].

Bunun yanında, Anadolu'ya hicret ederek, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan bazı kişiler, yeterli yardım alamadıkları iddiası ile geriye dönmekte ve böylece tabiiyet muamelesini karıştırmış olmaktadırlar. Bu konu ile ilgili olarak, Antalya Vilâyeti'nden 7 Mart 1929 tarihinde Dahiliye Vekâleti'ne gönderilen bir yazıda, "bu tür göçmenlerin avdetlerinin meni tebliğ edilmiş olmasına rağmen, muhtelif tarihlerde Kıbrıs'tan buraya gelmiş ve tescil edilmiş olan kişilerden bazıları, kendilerine ait malları tasfiye etmek üzere, adı geçen adaya gitmek istemektedirler. Yine bu kabilden olup, istida makamında beyannamesi hazır bulunan Ayşe'nin gitmesine müsaade edilip edilmeyeceği sorulmaktadır"[351].

Bunun üzerine Dahiliye Vekâleti İskan Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından 27 Nisan 1929 tarihinde Antalya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, "Muhacir ve mültecilerin mahalli iskanlarında 5 sene ikamet etmeleri İkameti Mecburiye Kanunu'nun gereğinden olmakla beraber, bu gibilerin mahalli iskanlarını terk etmek mahiyetinde olmamak şartıyla, iş için istedikleri yere gidebilecekleri mezkur kanunda belirtilmektedir. Binaen aleyh Kıbrıslı Ayşe ve kızı Naciye hanımların dahi bu şart dahilinde, seyahat etmelerinde beis olmadığı bildirilmiştir."[352]

Milli Mücadele Dönemi'nde ve daha sonraki yıllarda meydana gelen mübadele esnasında, mahalli yönetim tarafından, muhacir, mülteci ve mübadiller için merkezi hükümetten ödenek talebinde de bulunulmuştur. Antalya Vilâyeti'nden 7 Ekim ve 16 Ekim1920 tarihlerinde Dahiliye Vekâleti'ne gönderilen telgraflarla, muhacirinin iaşe tahsisatından 10.000 lira istenmiştir. Ancak bu talep Dahiliye Vekâleti tarafından uygun görülmemiştir (27 Ekim1920)[353].

Antalya Valiliği 4 Aralık 1921 tarihinde de Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye

---

[348] Aynı Belge. Lef. 6.
[349] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 52.121.22. 6
[350] BCA. TİGM. F .K.272.0.0.12. Y.N. 58.154.12.
[351] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 62.182.3. Lef.1.
[352] Aynı Belge. Lef. 1,3-5.
[353] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 38.30.7.

Vekaleti'nden 500 liralık havale talep etmiştir. Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekaleti tarafından 8 Aralık 1921 tarihinde Antalya Vilâyeti'ne gönderilen yazıda, adı geçen meblağın gönderildiği bildirilmiştir[354].

Antalya Mıntıka Müdürlüğü'nden Dahiliye Vekâleti'ne gönderilen 20 Aralık 1924 tarihli telgraf ile Elmalı ve Isparta'ya nakli icap eden 330 nüfusun sevk masrafı olarak, 3.000 lira talep edilmiştir. Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'nden 7 Ocak 1925 tarihinde gönderilen yazı ile 3.000 liranın, Antalya Vilâyeti adına havale edildiği bildirilmiştir[355].

Antalya Vilâyeti 12 Mayıs 1948 tarihinde, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na gönderdiği yazıda, İskan Genel Müdürlüğü'nün 3 Ocak 1940 tarih ve toprak 410 sayılı genel emirlerinin mülhakata yayınlandığı, alınan cevabi yazılarda 7 kazada tevziata elverişli toprak olmamakla beraber, halen iskana müstahak kimse de bulunmadığından, ödeneğe ihtiyaçları olmadığını bildirmiştir. Ancak ödeneğe ihtiyacı olan kazalardan, Serik Kazası'na;100 lira, Kaş Kazası'na; 600 lira, Manavgat Kazası'na 500 lira ve Merkez Kaza'ya 500 lira istenmiştir. Bunun yanında 1940 yılında Kıbrıs mültecisi 5 kişilik bir aile Kınık'a, yine aynı yıl Meis Mültecisi 5 kişilik 1 aile Kaş'a, 1941 yılında Meis Mültecisi 2 kişilik bir aile Kaş'a ve 1948 yılında 5 kişilik Rodos Mültecisi bir aile Kalkan'a yerleştirilmiştir[356].

2.1.5.Adli Olaylar

Antalya'da muhtelif tarihlerde cinayet, köy basma, patlayıcı madde bulundurma v. b. gibi adi suçların işlendiği görülmektedir. Isparta'nın Lagos Köyü'nden Mehmet oğlu Mustafa, Rıza oğlu Kör Reşat ve arkadaşları, Antalya'nın Bademağacı Nahiyesi'ne bağlı Karaaliler Köyü'ne baskın icra etmek sureti ile mahalli sükun ve asayişi ihlal etmişlerdir. Bu kişilerin, Takrir-i Sükun Kanunu'na muhalif hareket etmiş olmalarından dolayı, İstiklal Mahkemesi'ne verilmesine, Dahiliye Vekâleti'nin 10 Haziran 1925 tarihli yazısı ile vuku bulan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti tarafından, aynı tarihte karar verilmiştir[357].

Antalya'nın Şeyh Sinan Mahallesi halkından olan Giritli Şevki Efendi'nin 22 Ocak 1928 tarihinde çarşıda bulunduğu bir sırada, evinde mevcut olan doksan sekiz adet dinamitten birisi, mutfakta bulunan ocağa düşerek patlamış ve bu patlama, Şevki Efendi'nin iki çocuğu ile hizmetçisinin vefatına ve hanımının yaralanmasına sebep olmuştur. Zabıtaca tutulan evrak Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği'ne verilmiştir[358].

---

[354] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 39.33.14.
[355] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N.77.35.1.
[356] BCA. TİGM. F. K. 272.0.0.12. Y. N. 63.191.3.
[357] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 014.36.12.
[358] BCA. Mua. F. K.030.10.0.0. Y. N. 101.652.2.

3 Haziran 1937 günü Manavgat Kazası'nın Beş konak Nahiyesi'nin Bolasan Köyü'nde kaçak hayvan araştırmasında bulunan Beşkonak Karakol Komutanı emrindeki müfrezeye, köy muhtarı tarafından gece yarısı köyden Mütekaid Ali adlı birisinin katledildiği haber verilmiştir. Bunun üzerine müfreze harekete geçmiş ve maktulün evine giderken, ani bir ateş baskınına maruz kalmıştır. Bu sırada bir jandarma eri şehit olmuştur[359].

Hadisenin haber alınması üzerine, kuvvetli bir müfreze ile olay mahalline giden, vilayet jandarma komutan yardımcısı tarafından verilen malumat şöyledir. "Kaçak hayvan yakalamak için, bir çavuş komutasında Bolasan Köyü'ne giden müfrezenin, kaçak hayvan aradığı esnada köylünün katil hadisesini haber vermesi üzerine, müfrezenin maktulün evine yaklaştığı sırada, suçluların gasp ettikleri eşyaları maktulün sandığından boşalttıkları esnada, gözcüler tarafından yaklaşmakta bulunan müfrezeye ateş edilerek, bir Jandarmanın şahadetine sebep olmuşlardır. Bununla birlikte suçlular kaçarken olay mahalline 100 metre mesafede bıraktıkları, kendilerine ait dürbün, bir elektrik feneri ve yedi boş kovan bulunmuş ve faillerin 40 lira gasp etmiş oldukları anlaşılmıştır. Civar kazalardan çıkarılan müfrezelerle takibe geçilmiş ve olay failleri hadiseye ait bazı maddi sübut delilleri ve silahları ile birlikte yakalanmışlardır. Mevcut delillere göre faillerin Bolasan Köyü'nden Aza Gıcar Mehmet oğlu Hasan ve Eğridir'in Beydilli Köyü'nden Urlu Hasan oğlu Arif oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca adı geçenler arasında bulunduğu muhakkak olan üçüncü arkadaşlarının da kim olduğunun henüz anlaşılamadığı, üçüncü şahıs olması şüphesi ile halen dört kişinin mevkuf bulunduğu ve bu tahkikat sırasında Bolasanlı Muhtar Sabit ile Molla Hasan adlı bir şahsın evlerinde iki alman mavzeri, Hafız Osman oğlu Mustafa'nın evinde de bir muaddel martin müsadere edilerek Adliyeye verilmiştir"[360].

Dahiliye Vekâleti'nden 5 Ekim 1937 tarihinde Başvekâlet'e gönderilen yazıda ise şu tespit yapılmıştır. "3 Haziran 1937 günü Manavgat Kazası'na bağlı Beşkonak Nahiyesi'nin Bolasan Köyü hadisesi ile alakadar olan ve olay mahallinde yapılan tahkikatta suçlu oldukları zannı ile Manavgat Adliyesi'ne teslim edilen kişilerden Beydilli İbrahim oğlu Hacı ile Bolasan Köyü'nden Ahmet oğlu Mehmet Gıcar, Memiş oğlu Muhtar Sabit Sevil, İsmail oğlu İmam Hasan ve Eğridirli Hasan oğlu Demir Murat ve Abdurrahman oğlu Mehmet Çoban'ın bu hadise ile alakadar olmadıklarından meni muhakemelerine ve Molla Ali Altıntaş'ın gayri mevkuf olarak son tahkikatının açılmasına, bunun yanında diğer suçlulardan Beydilli Köyü'nden Mehmet oğlu Urlu Hasan Korkmaz

[359] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 105.686.2. Lef. 2
[360] Aynı Belge. Lef. 2-3.

namı diğeri Koca Burun Hasan, Eyüp oğlu Osman Şahan, Mehmet oğlu Kör İsmail ile Bolasan Köyü'nden Aza Hasan Gıcar ve Eğridir Kazası zabıtasınca bu hadise ile alakadar olduklarından yakalanarak, adı geçen kaza Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği'nden Manavgat Adliyesi'ne sevk edilen kişilerden Abdurrahman oğlu Ali Çelik, Bayram oğlu Ahmet Yağmur, Fettah oğlu Ali Gül, Mehmet oğlu Ali Şahan ve Ali oğlu Ahmet Çiçek'in bu hadise ile ilgisi oldukları Manavgat Sorgu Hakimliği'nce yapılan ilk tahkikat sonucunda sabit olmasına binaen, Türk Ceza Kanununun 8 ve 9 uncu bentleri hükmünce, sözü geçen bu suçlarından dolayı haklarında son tahkikatın açılması için, Antalya Ağır Ceza Mahkemesi'ne sevk edilmiştir"[361].

28 Aralık 1949 tarihinde de Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Yelten Köyü'nden Ali Pınar, yanına kardeşini de alarak dağa odun kesmeye gitmiştir. Akşam vaktinden evvel, kestiği odunları merkeplerine yükleyen Ali Pınar ve kardeşi köye dönmekte iken, Keklikalanı Mevkii'nde köpeklerin hücumuna maruz kalmışlardır. Ali Pınar ve kardeşi taş atarak köpeklerden korunmak istemişlerdir. Bu sırada, köpeklerin sahibi Yelten Köyü'nden Mehmet Köhez, köpeklere taş attıkları için Ali Pınar ve kardeşi ile kavgaya başlamıştır. Kavga esnasında Mehmet Köhez, tabanca ile Ali Pınar'a ateş etmiştir. Kurşun Ali Pınar'ın sol kolunu delerek, sol ciğerine saplanmış kalmıştır. Etraftan yetişenler Ali Pınar'ı derhal, Bozova yolu ile kazaya sevk etmişlerdir. Korkuteli Jandarma Bölük Komutanlığı ve Cumhuriyet Savcılığı gerekli evrakı hazırlayarak, durumu tehlikeli olan yaralıyı derhal Antalya Memleket Hastanesi'ne nakletmiştir. Sanık Mehmet Köhez zabıta tarafından sıkı bir şekilde takip edilmektedir[362].

Antalya'da rastladığımız adli olaylardan biriside casusluktur. Akdeniz kıyı kesiminin, bilhassa Fethiye ile Alanya arasındaki kısmın, casusluk faaliyetlerine uygun bir coğrafi konuma sahip olduğu bilinmektedir[363]. Meis Belediye Reisi ve Türk düşmanlığı ile tanınan Lakardi'ye ait ve Meis ile Rodos arasında sefer yapan vapurla, Rodos'tan kurmay subay olması muhtemel iki İtalyan, Köyceğiz Kazası'nın Dalyan Mevkisi ile Küçe ismindeki mahalle gece yarısı çıkmışlardır. Bu kişiler o civarda bulunan yol ile lüzumu halinde kale için kullanılabilmesi gayesi ile Erkan-ı Harbiye –yi Umumiye tarafından inşa edilen ve edilmekte olan bir köprüyü keşfetmişler ve aynı gece Rodos'a geri dönmüşlerdir. Bu konu hakkında Kaş Kaymakamlığı'nın gönderdiği şifre telgraf üzerine, Antalya

[361] Aynı Belge. Lef. 1.
[362] *Şelâle Gazetesi*, S.254, Antalya 3 Ocak 1950, s.1-2.
[363] BOA. DH. ŞFR. nr.87/36

Valiliği tarafından 28 Ocak 1928 tarihinde Dahiliye Vekâleti ile I. ve 5. Kolordu Kumandanlıkları'na bilgi verilmiştir[364].

Cumhuriyetin ilk yıllarında Antalya'da meydana gelen adli olaylar arasında Hükümete, Türklüğe ve Büyük Millet Meclisi'ne hakaret etme hadiseleri de görülmektedir: İzmir'den Antalya'ya gelen Hüseyin Zühtü, hükümetin aleyhinde bulunmuş ve bu sebepten dolayı Adliye'ye sevk edilmiştir. Konu hakkında Antalya Vilâyeti'nden 16 Mart 1929 tarihinde Başvekâlet'e bilgi verilmiştir[365].

Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ettiği ihbar olunan, Antalyalı Ali oğlu Mustafa hakkında tanzim edilen evrak, İzmir Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği tarafından Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti tarafından Antalyalı Ali oğlu Mustafa hakkında tanzim edilen bu evrak, Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi mucibince, TBMM Başkanlığı'ndan takibat icrası için izin alınmak üzere, 16 Ekim 1929'da Başvekâlet'e gönderilmiştir. Başvekâlet de adı geçen evrakı, TBMM Başkanlığı'na sevk etmiştir. TBMM Başkanlığı tarafından, İzmir'de Antalyalı Ali oğlu Mustafa hakkında takibat yapılması uygun görülmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 4 Kasım1929 tarihinde Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[366].

Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ettikleri ihbar olunan Kemahi-zâde Mustafa Nail Efendi, Arabacı Paşa Mustafa, Kebapçı Ahmet, Eski Ziraat Öğretmeni Akif Bey, Acente Ziya Efendi, Aşçı İslami, Kıbrıslı Hamal Ahmet ve Sopa Salih oğlu Mehmet hakkında hazırlanan tahkikat evrakı, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği tarafından, Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de adı geçen evrakı, Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi gereğince, TBMM Başkanlığı'ndan takibat icrası için izin alınmak üzere, 11 Ekim 1930 tarihinde Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet tarafından bu evrak, TBMM Başkanlığı'na sevk edilmiştir. TBMM Başkanlığı tarafından, Kemahi-zâde Mustafa Nail Efendi ve arkadaşları hakkında kanuni takibat yapılması uygun görülmüş ve TBMM'nin bu kararı, Başvekâlet tarafından, 6 Kasım 1930 tarihinde Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[367].

Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir eylediği ihbar edilen Toraman Mehmet hakkında, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği tarafından hazırlanan tahkikat evrakı, Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Toraman Mehmet'e ait bu evrak, Adliye Vekâleti tarafından Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi gereğince, TBMM Başkanlığı'ndan

[364] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 127.911.5.
[365] BCA. Mua. F. K.030.10.0.0. Y. N. 102.668.15.
[366] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0 Y. N.36209.11. Lef.1-4
[367] BCA. Mua. F.K.030.10.0.0. Y.N.37.224.6. Lef.1-4.

takibat izni alınabilmesi için, 2 Kasım 1930 tarihinde Başvekâlet'e gönderilmiştir. Başvekâlet tarafından adı geçen evrak, TBMM Başkanlığı'na sevk edilmiş ve TBMM Başkanlığı da, Toraman Mehmet hakkında kanuni takibat yapılmasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından, 10 Kasım1930 tarihinde Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[368].

Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ettikleri ihbar olunan Fatma ve Sehriye hakkında düzenlenen evrak, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumililiği tarafından Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de adı geçen evrakı, Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi gereğince TBMM Başkanlığı'ndan takibat izni almak için, 30 Kasım 1930 tarihinde Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet de adı geçen evrakı, TBMM Başkanlığı'na sevk etmiştir. TBMM Başkanlığı da Fatma ve Sehriye hakkında kanuni takibat yapılmasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 14 Aralık 1930 tarihinde, Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[369].

Hükümetin manevi şahsiyetini tahkir ettiği ihbar olunan Rıza hakkında hazırlanmış olan tahkikat evrakı, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği tarafından Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de 13 Mayıs 1931 tarihinde, Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi gereğince TBMM Başkanlığı'ndan takibat izni alınabilmesi için, Rıza hakkında tanzim edilen evrakı Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet de bu evrakı, TBMM Başkanlığı'na sevk etmiştir. TBMM Başkanlığı da Rıza hakkında kanuni takibat yapılmasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 17 Mayıs 1931 tarihinde, Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir[370].

Türklüğü tahkir eylediği ihbar olunan Nail oğlu Demir'e ait olan evrak, Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği'nce Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de 25 Ağustos 1932 tarihinde Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi gereğince, TBMM Başkanlığı'ndan takibat izninin alınabilmesi için evrakı, Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet de kendisine intikal eden evrakı, TBMM Başkanlığı'na göndermiştir. TBMM Başkanlığı Nail oğlu Demir hakkında takibat icrasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 20 Eylül 1932 tarihinde Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[371].

Türklüğü tahkir ettiği ihbar olunan Bulgar Mincof oğlu Donçon hakkında tanzim edilen evrak, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği'nce Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesi gereğince

[368] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 37.225.3. Lef.1-4.
[369] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 38.228.12. Lef. 1-4.
[370] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 38.231.16. Lef. 1-4
[371] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 39.245.6. Lef.1-4.

evrakı, TBMM Başkanlığı'ndan takibat izni alınabilmesi için, 27 Kasım 1932 tarihinde Başvekalet'e göndermiştir. Başvekâlet de kendisine intikal eden evrakı, TBMM Başkanlığı'na göndermiştir. TBMM Başkanlığı da Bulgar Minçof oğlu Donço hakkında kanuni takibat yapılmasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 7 Aralık 1932 tarihinde Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir[372].

Türklüğü tahkir ettiği bildirilen Ahmet Hidayet hakkında tanzim edilen evrak, Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği'nce Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de Türk Ceza Kanunu'nun değişen 160'ncı maddesi gereğince, Ahmet Hidayet hakkında tanzim edilmiş olan evrakı, TBMM Başkanlığı'ndan takibat izni alınabilmesi için, 8 Ekim 1935 tarihinde Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet de bu evrakı gereğinin yapılması için, TBMM. Başkanlığı'na havale etmiştir. TBMM Bakanlığı tarafından Ahmet Hidayet hakkında kanuni takibat yapılması uygun görülmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 14 Ekim1935 tarihinde, Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[373].

Türklüğü tahkir ettiği bildirilen Kasap Hasan hakkında tanzim edilen evrak , Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği tarafından Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti bu evrakı Türk Ceza Kanunu'nun değişen 160'ncı maddesi mucibince, bu konuda kanuni takibat yapılabilmesi için, TBMM Başkanlığı'ndan izin verilmesine bağlı olduğundan, 441/329 sayılı yazı ile Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet de 4 Aralık 1935 tarihinde, TBMM Başkanlığı'na evrakı havale etmiştir. TBMM Başkanlığı da Kasap Hasan hakkında kanuni takip yapılmasına izin vermiştir. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 12 Aralık 1935 tarihinde Dahiliye Vekâleti'ne gönderilmiştir[374].

Büyük Millet Meclisini tahkir ettiği bildirilen Mehmet Yolcu ve Ali Karacula haklarında tanzim edilen evrak, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği'nce Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de gereğinin yapılması için evrakı, 15 Nisan 1937 tarihinde Başvekâlet'e sunmuştur. Başvekâlet tarafından bu evrak, Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesine göre işlem yapılmak üzere, TBMM Başkanlığı'na gönderilmiştir. TBMM Başkanlığı da, Mehmet Yolcu ve Ali Karacula hakkında kanuni takibat yapılmasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 21 Nisan 1937 tarihinde Adliye Vekâleti'ne bildirilmiştir[375].

Büyük Millet Meclisini tahkir ettiği bildirilen Arap Remzi hakkında tanzim edilen evrak, Antalya Cumhuriyet Müdde-i Umumiliği tarafından, Adliye Vekâleti'ne

[372] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 40.248.9. Lef.1-4
[373] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 41.259.2. Lef. 1-4.
[374] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 41.260.16. Lef. 1-4.
[375] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 43.274. 6.

gönderilmiştir. Adliye Vekâleti de gereğinin yapılması için evrakı, 23 Ağustos 1937 tarihinde Başvekâlet'e göndermiştir. Başvekâlet tarafından Türk Ceza Kanunu'nun 160'ncı maddesine göre işlem yapılmak üzere evrak, TBMM Başkanlığı'na havale edilmiştir. TBMM Başkanlığı da Arap Remzi hakkında kanuni takibat yapılmasını uygun görmüştür. TBMM'nin bu kararı Başvekâlet tarafından 14 Eylül 1937 tarihinde Adliye Vekâleti'ne gönderilmiştir[376].

Antalyalı mahkumlardan bazıları, sağlıkları bozuk olduğu gerekçesi ile TBBM ve İcra Vekilleri Heyeti tarafından af edilmiştir. Nefs-i Müdafaa maksadı ile meydana gelen bir hadiseden dolayı, yedi buçuk sene hapse mahkum edilen Antalya'nın Ahi Yusuf Mahallesi'nden Mahmut Efendi mahdumu Ebuzülüf-zâde Mehmet Efendi'nin geri kalan cezasının affına, TBMM'nin 19 Mayıs 1926 tarihinde yaptığı toplantıda karar verilmiştir[377].

Adam öldürme suçundan altı yıl üç ay hapse mahkum olan ve Antalya Hapishanesi'nde mahpus bulunan Antalyalı Hüseyin oğlu Hasan'ın maluliyeti, mahalli hükümet tabibinin adli tıp kurumundan onaylı raporu ve mahalli idare heyetinin bunu onaylayan yazısına dayanarak, Adliye Vekâleti tarafından 21 Aralık 1927 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilen yazıda, adı geçen kişinin geri kalan cezasının af edilmesi talep edilmiştir. Adliye Vekâleti'nin bu talebi, İcra Vekilleri Heyeti'nin 25 Aralık 1927 tarihinde yaptığı toplantıda kabul edilmiştir[378].

Adam öldürme suçundan on beş sene ağır hapse mahkum olan ve Antalya Hapishanesi'nde mahpus bulunan Korkutelili Ahmet oğlu Hasan'ın maluliyeti, mahalli hükümet tabibinin adli tıp kurumundan onaylı raporu ve vilâyet idare heyetinin bunu onaylayan yazısı gereğince, Adliye Vekâleti tarafından 2 Şubat 1928 tarihinde, İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilmiş olan yazıda, Korkutelili Ahmet oğlu Hasan'ın geri kalan cezasının af edilmesi teklif edilmiştir. İcra Vekilleri Heyeti 8 Şubat 1928 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Adliye Vekâleti'nin bu talebini kabul etmiştir[379].

Adliye Vekâleti'nden 3 Aralık 1928 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilen yazıda, nara atmak maddesinden dolayı mahkum olduğu para cezasını ödeyemediği için, hapsi icap eden Antalyalı İbroş'un maluliyeti, mahalli hükümet tabibinin adli tıp kurumundan onaylı raporu ve mahalli idare heyetinin bunu onaylayan yazısı gereğince, adı geçen kişinin affı gerekli görülmüş olduğundan, Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun kırk ikinci

[376] BCA. Mua. F. K. 30.10.0.0. Y. N. 43.277.19.
[377] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 31.177.14.
[378] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 27.70.17.
[379] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 27.79.13.

maddesi mucibince affı teklif olunmuştur. Keyfiyet İcra Vekilleri Heyeti'nin 5 Aralık1928 tarihli toplantısında görüşülmüş ve Antalyalı İbroş'un affına karar verilmiştir.[380].

Adliye Vekâleti'nden 10 Haziran1929 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilen yazıda, adam öldürmek maddesinden dolayı on beş seneye mahkum olan ve İçel Hapishanesi'nde mahkum bulunan Antalyalı Nebi'nin hastalığının, mahalli hükümet doktorunun adli tıp kurumundan onaylı raporuna ve vilâyet idare heyetinin yazısına göre, geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur. Keyfiyet, İcra Vekilleri Heyeti'nin 12 Haziran 1929 tarihli toplantısında görüşülerek Antalyalı Nebi'nin hastalığı hasebiyle, Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun kırk ikinci maddesine uygun olarak affı kararlaştırılmıştır[381].

2.1.6.Sağlık

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Antalya'da altmış yataklı Özel İdare'ye ait Antalya Memleket Hastanesi vardı. Aynı dönemde Antalya'nın Elmalı, Kaş, Manavgat ve Alanya Kazaları'nda da beşer yataklı bir dispanser bulunmakta idi[382].

Cumhuriyetin XV. Yılında Antalya Memleket Hastanesi'nde hariciye, dahiliye ve nisaiye bölümleri ile 75 yatak mevcuttu[383]. 1940'lı yıllarda da Antalya Memleket Hastanesi'nde yatak sayısı 90'a ulaşmıştır. Bu tarihlerde Antalya sekiz doktor, üç eczane ile birlikte, sahil sıhhiye teşkilatına sahipti[384].

1927-1928 yıllarında Sağlık Bakanlığı tarafından Antalya'da sıtma hastalığının durumu tetkik edilmiştir. Bu konuda hazırlanmış olan bir raporda Antalya halkının %76 nispetinde bir oranının, sıtma hastalığına yakalanmış bulunduğu tespit edilmişti[385]. Bunun üzerine Antalya Vilâyeti'nde bu hastalığının önüne geçmek için 1929 yılında, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak Antalya'da Sıtma Mücadele Teşkilatı kurulmuştur. Cumhuriyetin XV. Yılında bu teşkilatın Antalya ile birlikte Serik, Manavgat, Finike, Kaş, Korkuteli, Elmalı şubeleri ile Alanya Kazası'nda Manavgat Şubesi'ne bağlı bir daire faaliyette bulunmakta idi[386].

---

[380] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 1.6.7.
[381] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 4.33.19.
[382] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927)*, İstanbul 1927, s.555.
[383] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.67.
[384] İller Bankası, *Belediyeler Yıllığı*, I, Ankara 1949, s.168
[385] *Şelâle Gazetesi*, S.360, Antalya 10 Ocak 1951, s.1.
[386] Rıza Erksan, "Antalya'da Sıtma Mücadelesi", *Türk Akdeniz Dergisi*, S.3, Antalya Haziran 1937, s.24.; *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.69.

2.1.7.Atatürk'ün Antalya'yı Ziyaretleri

Atatürk Antalya'yı dört defa ziyaret etmiştir. Bunlardan ilk ziyaret 6-12 Mart 1930 tarihinde, ikinci ziyaret 10 Şubat 1931 tarihinde, üçüncü ziyaret 29-30 Ocak 1933 tarihinde ve son ziyaret 18-19 Şubat 1935 tarihinde yapılmıştır.

Atatürk, Antalya'ya yapacağı ilk gezi için 5 Mart 1930 tarihinde İzmir'den trenle ayrılmıştır. Atatürk yol boyunca halk ile temas ederek, bir gece Aydın'da ve bir gece de Isparta'da kaldıktan sonra 6 Mart 1930 günü akşamüstü otomobille Antalya'ya gelmiştir[387].

Antalyalılar, Atatürk için iki gün hazırlık yapmışlardır. Atatürk'ün geçebileceği bütün cadde ve sokaklar aydılatılmış ve büyük yapılar süslenmiştir. Tophane Meydanı'nda üç büyük tak kurulmuştur. Yine Tophane Meydanı'ndan Atatürk'ün kalacağı köşke kadar yola halılar serilmiş ve Kepez'den şehre kadar halk, yolun iki yanını doldurmuştur. Saat 16.00'da Tophane Meydanı'na gelen Atatürk, buradan doğruca kalacağı köşke gitmiştir. Bu esnada köşkün önü çok kalabalıktı ve bu kalabalık Atatürk'ü çılgınca alkışlıyordu. Atatürk de, halkı selamlamış ve teşekkür etmiştir. Atatürk geldiği günün akşamı, Türk Ocağı'nda yapılan toplantıya katılmış ve gençlerle memleket meseleleri üzerinde görüşmeler yapmıştır[388].

Riyaset-i Cumhur Katib-i Umumisi Tevfik Bey tarafından 7 Mart 1930 tarihinde Başvekil İsmet Paşa'ya çekile telgrafta;" Gazi hazretlerinin Aydın, Eğirdir, Isparta, Burdur üzerinden Antalya'ya seyahati rahat geçti. Ordu Müfettişi Fahrettin Paşa da beraberdir. Şimdilik memnun kaldıkları Antalya'da birkaç gün kalmaları muhtemeldir".denilmiştir[389].

9 Mart 1930 tarihinde İsmet Paşa'ya çektiği başka bir telgrafta da," Antalya'da üç gün zarfında şehir civarında bir çiftlik ve bir harabe gezildi. Cumartesi vapurla Mersin'e, oradan Konya'ya da uğrayarak avdete karar verilmiştir. Emniyet düşüncesi ile vapur seyahati gizli tutuluyor. Buna nazaran iki haftadan evvel Ankara'da bulunulması muhtemeldir." demektedir[390].

6 Mart 1930 tarihinde Antalya'ya gelen Atatürk, 12 Mart 1930 tarihine kadar burada kalmıştır. Atatürk bu süre zarfında Antalya ve çevresinde geziler yapmıştır. Rüstemiye Vapuru ile bir çiftliğe giderek çalışmaları izlemiştir. Ayrıca Atatürk'ü, yolda Antalya'nın gezinti yerlerinden olan Rumkuş'a götürmüşlerdir. Atatürk buranın adını beğenmemiş ve Erenkuş'a çevirmiştir. Atatürk, 9 Mart 1930 günü Antalya Müzesi'ni

---

[387] Hasan Rıza Soyak, *Atatürk'ten Hatıralar*, İstanbul 2005, s.389
[388] Mehmet Önder, *Atatürk'le Adım Adım Türkiye*, Ankara (b.t.y.), s.49-50.
[389] BCA. Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü (BÖKM), F. K. 030.01.0.0. Y. N. 1.6.2. Lef. 2.
[390] Aynı Belge. Lef.1.

gezmiş ve Aspendos'a giderek incelemelerde bulunmuştur. Atatürk Antalya'ya geri dönerken, yol üzerinde Osman Ağa'nın narenciye bahçesini de gezmiştir. Atatürk,12 Mart 1930 günü sabahı Antalya'dan ayrılmıştır[391].

8 Şubat 1931 tarihinde İzmir'den Ege Vapuru ile Akdeniz gezisine çıkan Atatürk, Antalya'ya ikinci defa 10 Şubat 1931 Salı günü öğleye doğru gelmiştir. Atatürk'ün içinde bulunduğu Ege Vapuru, Antalya İskelesi karşısında demirlemiş ve Antalya Valisi başkanlığında bir heyet Ege Vapuru'na çıkarak, Atatürk'ü karşılamıştır. Atatürk, öğleden sonra bir motorla Antalya'ya çıkarak Alay Karargahı'nı ve Antalya Valiliği'ni ziyaret etmiştir. Atatürk ziyaret ettiği kurumlarda, Antalya'nın meseleleri üzerinde bilgi almış ve daha sonra Silifke'ye hareket etmiştir[392].

Atatürk, 29 Ocak 1933 tarihinde Gülcemal Vapuru ile Mersin'den Antalya'ya üçüncü defa gelmiş ve burada resmi ziyaretlerde bulunmuştur. Atatürk bir gün sonra da, İzmir'e gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır[393].

Son Akdeniz gezisine çıkan Atatürk, yanında kız kardeşi Makbule Atadan, Afet İnan, Fahrettin Altay, Nuri Çonker, Cevat Abbas Gürer, Muhafız Alayı Komutanı İsmail Hakkı Tekçe, Naşit Mengü, Şükrü Özer, Bayan Nebile[394], Rıza Soyak[395], Yaver Celal Üner[396] ve Kılıç Ali[397] gibi zatlar olduğu halde, 16 Şubat 1935 tarihinde İstanbul'dan Ege Vapuru ile hareket etmiş ve Çeşme önlerinde saat 18.00'de Zafer Torpidosu'na geçmiştir. Bu sırada Zafer Torpidosu'nu, Adatepe Torpidosu takip etmektedir[398].

Atatürk, İzmir Körfezi'ne girileceği sırada fikrini değiştirerek, yola devam edilmesi ve Antalya'ya uğramadan doğruca, Alanya'ya gidilmesi emrini vermiştir[399]. Ayrıca gemi komutanına, bu fırsattan yararlanarak Rodos'un ve bu civardaki İtalyan deniz üssünün mümkün olduğu kadar yakınından geçerek, durumlarını incelemek istediğini söylemiştir. Konu ile ilgili olarak Kılıç Ali şunları söylemektedir. "Bu emri alan kumandan, torpidoyu derhal savaş durumuna sokmuş ve bütün ışıkları söndürmüştü. Atatürk, sessizce ve sahillere oldukça sokulan torpidodan limanları ve bazı noktaları yakından inceliyordu.

---

[391] M. Önder, a. g. e. , s.50.
[392] a. g. e. , s.50.
[393] Utkan Kocatürk, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938),* Ankara 2000, s.343.
[394] M. Önder, a.g.e. ,s.50-51.
[395] BCA, Mua. F.K. 030.10.0.0. Y. N. 2. 11. 21.
[396] BCA, Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2. 11. 23.
[397] Hulusi Turgut, *Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Alinin Anıları*, İstanbul 2005, s.301.
[398] BCA, Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2. 11. 26.
[399] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2.11 21.

Atatürk hemen hemen bütün geceyi uykusuz geçirmişti"[400]. Bu yolculuk esnasında hava ve denizin gayet güzel ve Atatürk'ün de neşeli olduğu, Riyaset-i Cumhur Katib-i Umumisi Rıza Soyak'ın 17 Şubat 1935 tarihinde Başbakan İsmet İnönü'ye çektiği telgrafta ifade edilmektedir. [401]. Atatürk, 18 Şubat 1935 tarihinde Başvekil İsmet İnönü'ye çektiği telsiz telgrafta, "Hiçbir yere uğramayarak, saat 7.20'de Alanya'ya geldiğini" bildirmiştir[402]. Bunun üzerine Başvekil İsmet İnönü de, Atatürk'e bir teşekkür ve iyi dilek mesajı göndermiştir[403]. Atatürk yanındaki heyetle birlikte, Alanya İskelesi'ne çıkmış ve beraberinde Alanya Kaymakamı Hami Arıkan, Alanya Belediye Başkanı Hüseyin Doğan, Tahrirat Katibi Taksin Aksoy, Jandarma Komutanı ve halktan bazı kimseler olduğu halde yaya olarak, bu gün Atatürk Evi ve Müzesi olan Tevfik Azakoğlu'na ait eve gitmiştir. Atatürk burada bir müddet istirahat ettikten sonra[404], Zafer Torpidosu'na dönmüş ve saat 10.30'da Antalya'ya hareket etmiştir[405]. Dördüncü ve son defa Antalya'ya gelen Atatürk'ü, Antalyalılar büyük bir tezahüratla karşılamışlardır. Antalya şehri, baştan başa süslenmiştir. Halk bir fener alayı yapmış ve Atatürk'ün ikametgahı önünden marşlar söyleyerek geçmiştir[406].

Dahiliye Vekile Şükrü Kaya tarafından Başbakan İsmet İnönü'ye 19 Şubat 1935 tarihinde saat 20.00'de çekilen telgrafta şöyle denilmektedir. "Dün akşama doğru iyi yağmur yağmıştır. Bu günde tamamı ile kapalı ve yağmurlu geçti. Burada havaların birkaç gün daha böyle geçmesi çok mümkün ve daha muhtemel görüldüğünden Atatürk Antalya'dan ayrılmaya karar vererek, saat 19.00'da Ege Vapuru'na bindiler. Saat 22.00'de Taşucu'na doğru hareket edilecektir[407].

Antalyalıların Atatürk'e hediye ettikleri ve Antalya'ya geldiği zaman kaldığı Atatürk köşkü de, iki katlı ve üzeri kiremit çatılı taş bir yapıdır. Köşkün girişinde uzun bir hol, holün sağında bir salon, bir oda, banyo ve mutfak, solunda da iki oda ve üst kata çıkan merdiveni vardır. Üst katta ise, holden ayrı olarak birisi balkonlu olmak üzere yedi oda

---

[400] H. Turgut, a. g. e. s.301.
[401] BCA, Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2.11.21.
[402] BCA, Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2.11.22.
[403] BCA, Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2. 11. 27.
[404] Tevfik Hacıhamdioğlu, "Atatürk'ün Alanya'yı Ziyaretleri", *Alanya Folkloru Dergisi*, S.4, İstanbul 1988, s.13. v. d. ; Mehmet Önder tarafından yapılan, "Atatürk, Alanya İskelesinden geri döndü" gibi bir iddianın elimizdeki bilgilere göre geçerliliği yoktur. a.g.e. , s.51
[405] BCA, Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2.11.23. ; BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2 11. 25.; Atatürk'ün Alanya ziyareti için bkz. Ali Rıza Gönüllü, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Alanya (1908-1938*), İstanbul 2003, s.84 v.d. T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.)
[406] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N.2.11.26.
[407] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 2.11.28.

bulunmaktadır. Atatürk merdivenin karşısındaki odada yatmıştır[408]. Ancak bu köşk, yeni imar planı uygulaması sırasında, eski yerinden daha geriye alınmış ve Kepez Elektrik Şirketi tarafından 1986 yılında yeniden inşa edilerek, Atatürk Müzesi olarak hizmete açılmıştır[409].

2.1.8.Okullar

1925 tarihinde Antalya Vilâyeti'nde, 169 muhtelif okul ve bu okullarda öğretim gören 6.987 öğrenci mevcuttur. Bu tarihte Antalya'da biri üç öğrencili erkek ve diğeri on altı öğrencili kız olmak üzere iki İtalyan okulu da bulunmaktadır[410].

1926 yılında, Antalya'da 226 öğrencili bir ortaokul, 37 öğrencili bir imam ve hatip okulu, 1.026 öğrencili dokuz adet ilkokul ve merkez köylerinde 645 öğrencili 18 ilkokul ile altısı kız olmak üzere 36 öğrencili, orta derecesinde bir ticaret okulu vardır. Aynı yıl Antalya'nın kazalarında da 3.400 öğrencili yetmiş adet ilkokul mevcuttur[411].

1927 yılında ise Antalya'da 158 öğrencili bir ortaokul, 1.013 öğrencili 9 ilkokul, bunlardan başka vilâyete bağlı yerlerde 5.947 öğrencili 126 ilkokul bulunmakta idi[412].

Cumhuriyetin XV. Yılında Antalya Vilâyeti'nde 103 ilkokul ve 237 ilkokul öğretmeni vardır. Antalya'da ise sekiz ilkokul ve bir lise bulunmakta idi. Antalya'daki ilkokulların isimleri; Gazi Mustafa Kemal İlkokulu, Gazi İlkokulu, Dumlupınar İlkokulu, İsmet Paşa İlkokulu, Sakarya İlkokulu, İnönü İlkokulu, İstiklal İlkokulu ve Cumhuriyet İlkokulu'dur. Antalya Vilâyeti'nde bulunan ilkokullardan on tanesi yatılı idi. Yatılı okulların bulundukları yerler; Korkuteli Kazası; Yelten ve Zivint Köyü, Elmalı Kazası; Keşçiftliği Köyü, Alanya Kazası; Yeni Damlar ve Oba Köyü, Kaş Kazası; Kalkan Köyü ve Akseki Kazası; Büyükilvat ve Güzelsu Köyüdür[413]. Antalya'da, 1940 yılında Akşam Sanat Okulu ve Aksu Köy Enstitüsü ile 1944 yılında Erkek Sanat Enstitüsü eğitime başlamıştır.[414].

1944 yılında Antalya'nın Elmalı Kazası'nda bir ortaokul hizmete girmiştir[415]. 1947 yılında da Antalya'nın Alanya Kazası'nda, yerli halkının çabası ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın yardımı ile bir karma ortaokul açılmıştır. Bu okul Alanyalı öğrencilere

---

[408] Mehmet Önder, *Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri*, Ankara 1993, s.33
[409] Hüseyin Cimrin, *Antalya Tarihi ve Turistik Rehberi*, İstanbul 2002, s.85.
[410] *T. C. Devlet Sâlnâmesi(1925-1926*), İstanbul 1926, s.355
[411] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927),* İstanbul 1927, s.555.
[412] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928*), İstanbul 1928, s.454
[413] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.84-87.
[414] M. Güçlü, a. g. e. s.85.
[415] T.C. Antalya Valiliği, *Cumhuriyetin 50.Yılında Antalya İl Yıllığı 1973* (b.t.y.y.), s.110.

olduğu kadar, Antalya'nın Gazipaşa ve Gündoğmuş Kazaları'nda bulunan öğrencilere de hizmet vermektedir[416]. Aynı yıl Antalya'nın Akseki Kazası'nda bir ortaokul açılmıştır[417].

Ayrıca Cumhuriyetin XV. Yılında Antalya'da Milli Kütüphane, Müze Kütüphanesi, Öğretmenler Birliği Kütüphanesi, Halkevi Kütüphanesi ve Tekelioğlu Kütüphanesi[418] olmak üzere beş kütüphane mevcuttur[419].

2.1.9.Dernekler

2.1.9.1.Hilal-i Ahmer Cemiyeti

Antalya'da Hilal-i Ahmer Cemiyeti 1920'de teşkil edilmişti. Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin kuruluşu dönemindeki Başkanı; Sabık Müftü Ahmet Hamdi Efendi, Azaları da; Merkez Kumandanı İsmet Bey, Ahaliden Hafız Halil ve Aksekili Hüseyin Ağa idi. Milli Mücadele Dönemi'nde önemli görevler ifa etmiş olan Antalya Hilal-i Ahmer Cemiyeti[420], Cumhuriyet Dönemi'ne de intikal etmiştir[421]. Antalya Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin bir kaydında, İzmir'de meydana gelen deprem neticesinde zarar gören insanlara, Alanya halkı tarafından 5.767 lira tutarında bir yardım yapıldığı görülmektedir[422].

2.1.9.2.Türk Ocağı

Antalya'da Türk Ocağı'nın varlığını, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren görmekteyiz[423]. Antalya Türk Ocağı memleket meseleleri ile yakından ilgilenmiştir. Antalya Türk Ocağı 4 Haziran 1925 tarihinde TBMM Başkanlığı'na gönderdiği yazıda; 1925 yılı yol bedeli vergisinin, Vilâyet Encümeni tarafından on iki liraya çıkarıldığı ve bu ay (haziran) zarfında yürürlüğe girdiği, yol vergisinin polis ve jandarma marifeti ile toplandığı, ayrıca Antalya halkının iktisadi vaziyetinin bu vergiyi ödemeye kifayet etmeyeceği bildirilmiştir[424]. TBMM Başkanlığı da, 15 Haziran1941 tarihinde Başvekâlet'e gönderdiği yazıda, konu ile ilgili bilgi vermiş ve gereğinin yapılmasını istemiştir[425].

Cumhuriyet Dönemi'nde Antalya'da gördüğümüz dernekler arasında, Himaye-i Eftal, Türk Tayyare Cemiyeti ile Muallimler Birliği[426] ve Halkevi bulunmaktadır[427].

---

[416] *Alanya Postası Gazetesi*, S.1, Antalya 2 Kasım 1948, s.1.
[417] T.C. Antalya Valiliği, a. g. e. s.109.
[418] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.96.
[419] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.94.
[420] S. F. Erten, a. g. e. s.41.
[421] *T. C. Devlet Sâlnâmesi(1925-1926*), İstanbul 1926, s.355
[422] *Yeni Türkiye Dergisi*, S.244, Antalya 10 Mayıs 1928, s.1.
[423] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1925-1926),* İstanbul 1926, s.355
[424] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 117.816.3. Lef. 2
[425] Aynı Belge. Lef. 2
[426] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1925-1926*), İstanbul 1926, s. 355; *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927),* İstanbul 1927, s.555.
[427] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.25.

2.1.10.Basın

Antalya'da Basın hayatı, Milli Mücadele[428] yıllarında yayınlanan Antalya'da Anadolu Gazetesi(1920) ile başlamıştır. Daha sonra Antalya Gazetesi (1922) [429], Tenvir Gazetesi (1924)[430], Akdeniz Gazetesi (1925), Yeni Türkiye Gazetesi (1926) Resmi Anadolu Gazetesi(1927), Zümrütova Gazetesi(1927), Yeşil Antalya Gazetesi(1946) ve Şelale Gazetesi(1947) yayın hayatına çıkmıştır. Bunun yanında Antalya'da, Yeni Hayat Dergisi(1920), Doğu Dergisi(1922), Ticaret Dergisi (1927), Çağlayan Dergisi (1935) ve Türk Akdeniz Dergisi (1937) gibi dergilerde yayınlanmıştır[431].

Bununla birlikte Milli Mücadele'nin sona ermesinden sonra, Devlet tarafından basın kuruluşlarına yardım edilmiştir. İcra Vekilleri Heyeti 6 Şubat 1923 tarihinde, Antalya Gazetesi adına İstanbul'dan iki defa da getirilen kağıtlar için, depozito suretiyle yatırılmış olan 7.195 kuruş gümrük vergisinin iadesine karar vermiştir[432].

2.1.11. Tabii Afetler

Antalya'da meydana gelen ve vatandaşın mal ve canına zarar veren yangın, fırtına, deprem ve yağmur gibi tabii afetlerden bazıları şöyledir.

2.1.11.1.Yangın

31 Ekim1933 gecesi saat 20.00'de Akseki Kazası'na bağlı Cevizli Nahiye merkezinde Hasan Onbaşı oğlu Dursun'un evinde kazaen meydana gelen ateşten, bir yangın ortaya çıkmıştır. Hemen bütün halkın bayram münasebeti ile müsamere için mektepte bulunmasından dolayı yangın geç haber alınmıştır. Ayrıca evlerin çok sık ve üzerlerinin tamamen tahta kaplı olması ve havada şiddetli rüzgar bulunmasından dolayı yangın genişlemiştir. Yangın neticesinde 105 ev, 60 samanlık, 3 dükkan, 3 köy odası ve bir cami tamamen yanmıştır. 11 ev de yangının yayılmasını önlemek için yıktırılmıştır. 30 civarında hayvan zayi olmuştur. 470 kişi de evsiz kalmıştır. Yangın neticesinde ev sahiplerinin kışlık yem, yiyecek ve tohumlukları tamamen yanmıştır. Yangında nüfus kaybı olmamış, ancak iki kadın, iki erkek ve üç çocuk hafif surette yaralanmıştır[433].

Antalya Valisi Nazif Bey, Isparta yolu ile Cevizli'ye gelmiş ve yanında getirdiği doktor ve eczacı ile yaralıları tedavi ettirmiştir. Ayrıca Akseki merkezinden ve civar

---

[428] Süleyman Beyoğlu, "Mütareke Dönemi'nde Basının Sansürüne Bir Örnek: Öğüd Gazetesi'nin Kapatılması", *Bir- Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi,* S.3, İstanbul 1995, s.35 v.d.
[429] Geniş bilgi için bkz. Ali Rıza Gönüllü," Antalya'da Basın Hayatı (1920-1949)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 61, Ankara Mart 2005, s.323 v.d.
[430] BCA.TİGM. F. K. 272.0.0.11. Y. N. 19.92.5.
[431] A. R. Gönüllü, a.g.m., s.323 v.d.
[432] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 6.49.19.
[433] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 120.854.13. Lef. 1-7.

köylerden getirilen un ve ekmekle halkın iaşesi temin edilmiştir. Bunun yanında Antalya Hilal-i Ahmer Merkezi'nin 70 liralık yardımı muhtaçlara dağıtılmıştır[434].

4 Eylül 1935 gecesi de Akseki Kazası'nın Cendeve Köyü'nde kazaen bir yangın çıkmış ve yangın sonunda 21 ev, 3 samanlık ve bir misafir odası tamamen yanmış, bunun yanında üç öküz, bir katır ve bir keçi telef olmuştur[435].

2.1.11.2.Fırtına

3 Şubat 1936 günü başlayıp ve birkaç gün devam eden fırtınadan Antalya'nın Alanya Kazası'nda bir yelkenli ve üç mavna batmış, iki mavna kayıp olmuş ve bir motor parçalanmış, ayrıca yolcu iskelesi de tamamen hasara uğramıştır. Kaş Kazası'nda da iki sandal ve bir mavna parçalanmış, park duvarları ve bazı harabe evler ile iskele yıkılmıştır. İnhisar binasının tuz ambarına da su dolmuştur[436].

5 Şubat 1936 günü başlayan şiddetli fırtınanın tesiri ile de, Antalya Limanı'ndaki 9 mavna ile 6 sandal kırılmış ve 3 mavna boş olarak batmıştır. Ayrıca sandallarını kurtarmak için çalışanlardan 3 kişi dalga çarpması ile yaralanmıştır[437].

6-7-8 Şubat 1941 gün ve gecelerinde Antalya Vilâyeti'nde meydana gelen fırtınanın yaptığı tahribat da şunlardır. Antalya merkezinde, Kanber oğlu Fettah Karaman'ın limanda bulunan 4 tonluk bir kayığı tamamen parçalanmıştır. Kaş Liman Dairesi'nin deniz tazyiki ile kapısı kırılmış ve su içeri girerek masa, dolap ve dosyaları tahrip etmiştir. Kaş Liman Dairesi ithalinde bulunan Sadık oğlu Terzi Salih Gerze'nin dükkanının kapıları ve pencere çerçeve camları tamamen parçalanmıştır. Ayrıca, hükümete giden caddenin denize yakın kısmını ve iskele civarındaki şoseyi, tamamen tahrip ve taşlarını sökmek sureti ile her birisini bir tarafa attığı, çarşı içinde deniz kenarlarına tesadüf eden şose üzerinde bir miktar tahribat yaptığı, keza bazı telefon ve telgraf direklerini söküp atmak sureti ile haberleşmeyi sekteye uğrattığı görülmüştür. Bunun yanında Kalkan Nahiyesi Limanı'nda Deniz Yolları Acentası'na ait Masa Kadri'nin 4 tonluk bir mavnasının parçalandığı, Kalkan kayıkçılarından Mehmet Şen'e ait bir tonluk sandalın baş tarafının parçalandığı, karaya çekili bulunan Kalkan Gümrük Kol sandalının altından bazı tahtalarını çıkardığı, evvelce kıyılarımızda yakalanarak mahkum edilen İtalyan Tebalı Vangel oğlu Apostola ait yarım tonluk sandalın tamamen parçalandığı, Kalkan tüccarlarından Süleyman Yılmaz'a ait olup iskele civarında yığılı bulunan 73 adet latanın deniz tarafından alınıp götürüldüğü, Kalkan Gümrük Dairesi'nin iki kapısı ve gümrüğe ait

[434] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 120.854.13. Lef. 1-7.
[435] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y.N. 120.855.29.
[436] BCA. Mua. F. K. 030. 10.0.0. Y.N. 121.861.20. Lef. 1.
[437] BCA. Mua. F. K. 030. 10.0.0. Y. N. 121.861.20.Lef. 2.

ambarın deniz tazyiki ile kapı ve pençelerinin tahrip edildiği ve evvelce bulunarak gümrük muhafazasında bulunan 10 metre uzunluğunda bir kayık direğinin parçalandığı tespit edilmiştir[438].

31 Mart 1939 tarihinde de Antalya Limanı'ndan İstanbul'a hareket eden Sadık-zâde Vapuru, havanın muhalefetinden dolayı, Antalya Körfezi'nin uç kısmında olan Adrasan Köyü'ne sığınmak istediği bir sırada, kayalar üzerine düşerek makine dairesinden aldığı yara münasebeti ile karaya oturmuş, ancak yolcular kurtarılmıştır[439].

2.1.11.3.Deprem

13 Ocak1941 tarihinde Antalya'nın Korkuteli Kazası'nda üç saniye süren şiddetli bir yer sarsıntısı olmuştur. Ancak hasar meydana gelmemiştir[440].

2.1.11.4.Yağmur

22 Temmuz1938 günü Kaş Kazası merkezi ile Benköy, Karadağ ve Dirgenler Köyü'ne yağan yağmurlardan meydana gelen seller; susam, mısır ve pamuk tarlalarına kısmen zarar vermiştir. Bunun yanında yağmurdan muhafaza için ağaç altına saklanan Ben Köyü'nden Durali oğlu İsmail ile Şehirlioğlu Aydemir üzerlerine düşen yıldırım sebebi ile yaralanmıştır. Yaralılar kaza dispanserine kaldırılmışlardır[441].

2.1.12.Sosyal Yardımlar

Türkiye Cumhuriyeti tarafından, değişik zamanlarda, meydana gelen tabii afetler sonucu zarar gören vatandaşların kredi borçlarının ödeme sürelerinin ertelenmesi, yangında zarar görenlere parasız ağaç verilmesi ve elinde ürün kalan çiftçilerin mallarının satın alınması gibi yardımlar yapılmıştır. Antalya, Kahramanmaraş , Çankırı, Çivril ve Beypazarı'nda meydana gelen yangınlarda, zarar görenler için, parasız kereste verilmesine dair kanun tasarısı, İcra Vekilleri Heyeti'nce 27 Ocak 1921 tarihinde kabul edilmiştir[442].

Antalya havalisinde geçen kışın fazla yağmurlu ve ilkbaharın da kurak gitmesi yüzünden, iyi tarım ürünleri elde edilemediği ve susam mahsulünün de, tırtıl istilasına maruz kaldığı anlaşıldığından mezkur mıntıka dahilinde bulunan 377 numaralı Cumalı, 379 numaralı Çandır, 380 numaralı Yanköy ve 387 numaralı Manavgat Tarım Kredi Kooperatifleri ortaklarının, Ziraat Bankası'na borçlu bulundukları 77.514, 51 liranın tecili,

[438] BCA. Mua. F. K. 030. 10.0.0. Y. N. 121.862.29.
[439] BCA. Mua. F. K. 030. 10.0.0. Y.N. 121.862.14.
[440] BCA. Mua. F. K. 030. 10.0.0. Y. N. 119.846.22. Lef. 1, 4.
[441] BCA. Mua. F. K. 030. 10.0.0. Y. N. 118.815.7.
[442] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 2.32.20

Ticaret Vekâleti'nin teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 24 Kasım1939 tarihinde kabul edilmiştir[443].

Antalya Vilâyeti'nin Manavgat Kazası'na bağlı Zeyve Köyü'nün muhtaç halkından evleri yanmış olan kişilere 50 metre küp ağacın, parasız olarak verilmesi, Ziraat Vekâleti'nin teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 11 Mart 1940 tarihinde tasvip edilmiştir[444].

Aynı kazaya bağlı Bolasan Köyü muhtaç halkından kişilere, toplam 400 metre küp gayri mamul kerestenin parasız olarak verilmesi, Ziraat Vekâleti'nin teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 3 Nisan 1940 tarihinde uygun görülmüştür[445].

Antalya'nın Alanya Kazası'na bağlı Cikcilli Köyü'nden evleri yanmış ve muhtaç kimselerden oldukları anlaşılmış olan, muhtar Mevlüt Yavuz ve arkadaşlarının yeniden yaptıracakları dört ev için, civar devlet ormanlarından 40 metre küp gayri mamul kerestelik ağacın parasız olarak verilmesi, Ziraat Vekâleti'nin teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 27 Ekim 1940 tarihinde kabul edilmiştir[446].

25 Ekim1941 tarihinde müstahsilin elinde mevcut olan ve alıcısı bulunmayan pamukların, devletçe satın alınmasına mütedair olup, 27 Ekim 1941 tarihli 3/2057 sayılı derkenarla, Ticaret Vekâleti'ne havale edilmiş bulunan Mehmet Naysari, Eşref Bahar ve Emin Akın imzalı telgraf üzerine, Ticaret Vekâleti tarafından Antalya ve Finike mıntıkalarından 18 Ağustos1941 tarihinde ilan edilmiş bulunan azami fiyatlar mucibince, müdahale mubayaası yapılması için Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası'na direktif verildiği ve müracaat sahiplerine de keyfiyetin bildirildiği 11 Kasım1941 tarihinde Başvekalet'e bildirilmiştir[447].

Antalya'nın Elmalı Kazası'nda 1949 yılında hüküm süren don ve kuraklık yüzünden, mahsulleri hasara uğraması dolayısı ile 274 sayılı Elmalı, 972 sayılı Akçay, 973 sayılı Eskihisar ve 974 sayılı Gilevgi Tarım Kredi Kooperatifleri ortakları, kooperatiflerce dağıtılan paraları ödeyemeyecek duruma düşmüşlerdir. Bu sebepten dolayı T. C. Ziraat Bankası tarafından, adı geçen kooperatiflere borç olarak verilen 250.903 liranın vade bitimi tarihinden başlayarak, bir yıl süre ile ertelenmesi, adı geçen bankanın isteğine

[443] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 89.11.2.
[444] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 90.23.19.
[445] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 90.33.6.
[446] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 93.101.18.
[447] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 167.162.4.

dayanan Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nın 14 Aralık1949 tarihli yazısı üzerine, Bakanlar Kurulu'nca 19 Aralık 1949'de kabul edilmiştir[448].

2.1.13.Belediye

Antalya'da belediye teşkilatının varlığına dair ilk bilgilere, 1869 tarihinde rastlamaktayız[449]. Ancak Antalya Belediyesi Cumhuriyetin ilanından sonra, şehrin hayatında önemli bir rol üstlenmiştir[450]. Antalya Belediyesi'nin bazı yıllara ait gelir ve giderleri hakkında şu bilgileri verebiliriz .

Antalya Belediyesi'nin Gelir ve Giderleri[451].

Yıl	Gelir (TL.)	Gider (TL.)
1929	69.069	53.747
1930	59.073	59.562
1931	55.827	58.138
1932	68.722	67.888
1933	70.705	73.585
1934	75.445	71.966
1935	87.254	77.121
1936	107.390	89.693

Antalya Vilâyeti'nde 1936 yılında 1 arazöz, 4 motopomp, 1 tekerlekli tulumba, 7 tekerleksiz tulumba ve 17 tane itfaiye görevlisi bulunmakta idi[452]. Aynı yılda temizlik işlerinde kullanılmak üzere 5 sulama arabası, 14 çöp arabası ile 4 memur ve 29 tane işçi vardı. Antalya Vilâyeti'nde, adı geçen yıl temizlik için yapılan masraf 7.431 liradır[453].

Cumhuriyetin ilk yıllarında Antalya'da bazı araziler belediye hizmetlerinde kullanılmak üzere Antalya Belediyesi'ne devredilmiştir. Dahiliye Vekâleti tarafından 1 Haziran 1926 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilen yazı da, hal, odun, kömür ve hayvan pazarları tesis ve inşa etmek üzere Antalya Belediyesi'nce tefvizine lüzum görülen ve ekli haritada yüz ölçümü belirtilen Evkaf malından Çürüklük ve Suzanharik isimlerindeki mezarlıkların, 22 Şubat 1926 tarih ve 748 numaralı talimat gereğince, Meclis-i İdare Heyeti tarafından takdir edilmiş olan 350 lira bedel mukabilinde, belediye namına terk ve temliki teklif edilmiştir. Bu teklif, İcra Vekilleri Heyeti'nin 21 Temmuz

[448] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 121.91.1.
[449] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1285, s.83.
[450] M. Güçlü, a. g. e. s.49.
[451] Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Belediyeler İstatistiği (1929-1936*), Ankara 1939, s.67.
[452] a.g.e. , s.507.
[453] a.g.e. , s.586.

1926 tarihinde yaptığı toplantıda kabul edilmiştir[454].

2.1.14.İçme Suyu

Antalya'nın önemli problemlerinin başında içme suyu gelmektedir. Antalya'nın içme suyu meselesi ile ilgili olarak, Antalya Vilâyeti'nden 1 Temmuz1939 tarihinde Dahiliye Vekâleti'ne şu yazı gönderilmiştir."23.000 nüfusu ihtiva eden Antalya şehrinde bolca bulunan suların hiç birisi, içmeye uygun olmadığı gibi halkın içmekte olduğu, iskele suyunun bir litresinde 1.000 adet koli basil bulunduğu Sıhhat Vekâleti'nin 25 Ekim1937 tarih ve 158/19684 sayılı raporları ile tahakkuk etmiş ve hiçbir veçhile içilmesi caiz olmayan bu su yüzünden, şehir halkı zaman zaman sari hastalıklara maruz kalmakta ve bilhassa çocuklarda fazla miktarda zayiat vuku bulmaktadır. Antalya'nın bu su derdi yalnız Antalya halkınca değil, ülkemizin her tarafında malum bir hakikattir. Antalya için her şeyden evvel sıhhi ve hayati bir mesele olan su meselesinin halli için, bir çok çarelere tevessül edilmiş ise de, muvaffak olunamamış ve nihayet şehrin batı tarafında 40 km. uzaklıkta bulunan, Beydağı'nın Tekirpınarı Mevkisi'nde tesadüf edilen ve 8 mikyasında olduğu tahlil raporundan anlaşılan suyun, Antalya şehrine getirilmesi için yaptırılan ve Sıhhat ve Nafia Vekâletleri'nce tasdik edilen keşfin, toplamı 565.000 liraya ulaşmaktadır. Belediyemizin senelik geliri 105.000 liradan ibaret olmasına ve keşif bedeli, bu gelirin hemen altı misline ulaşmış olan suyun, adı geçen gelirle teminine imkan görülmediğinden, Belediyeler Bankası'ndan istikraz akdine tevessül edilmiş ise de, bununla maksadın teminine imkan hasıl olamayacağı tabii bulunmuştur. Binaen aleyh şehirlerin imar ihyası ve bilhassa sıhhi ve hayati işleri hakkında çok alaka gösteren Cumhuriyet Hükümetimizin, diğer belediyeler hakkında ibzal buyurdukları muavenet ve atıfetin Antalya şehri hakkında da, ibzal ve lütuf buyrulmasını arz ve istirham eylerim"[455].

Antalya Vilâyeti'nin bu talebi üzerine, Dahiliye Vekâleti tarafından 5 Temmuz 1939 tarihinde Başvekâlet'e gönderilen yazıda şöyle denilmektedir."Antalya şehri için sıhhi ve hayati ehemmiyeti olan su meselesinin halli etrafında yapılan teşebbüsler neticesinde, şehre 40 km. uzaklıkta ve Tekirpınarı nam mevkide bulunan suyun getirilmesine ait keşif bedeli olan 565.000 liranın, tamamen belediye bütçesi ile teminine imkan olamayacağı mülahaza edilmiş ve filhakika belediye bütçesinin verdiği imkan göz önünde tutularak, Antalya Belediyesi'nin bu maksatla Belediyeler Bankası'ndan 350.000 lira istikraz akdetmesine müsaade olunmuştur. Ancak su tesisatına ait proje tamamı ile

[454] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 19.43.19.
[455] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 158.107.5. Lef.8.

tatbik edilerek matlup neticenin temini, bu belediyeye ayrıca umumi bütçeden 215.000 lira bir yardımda bulunulması ile mümkün olacağından gereğinin yapılması arz edilmiştir."[456]

Başvekâlet tarafından 7 Ağustos 1939 tarihinde Dahiliye Vekâleti'ne gönderilen yazıda da şöyle denilmektedir." Antalya şehrinin ihtiyacı olan suyun şehre getirilmesi hakkında, Antalya'dan bu iş için gelen heyetle de görüştüm. Filhakika mezkur şehrin sıhhi ve hayati ehemmiyete haiz olan bu mühim ihtiyacının bir an evvel halli çok şayanı arzudur. Alınan tedbirler çerçevesinde, Belediyeler Bankası'ndan akdine müsaade edilmiş olan 350.000 lira ile işe başlanıldığı takdirde suyun şehre kadar getirileceği anlaşılmıştır. Binaen aleyh müteakip tesisata ait projenin tamamı ile tatbik edilebilmesi için, gerekli tedbirlerin bilahare düşünülmek üzere, derhal işe başlanılarak evvelemirde suyun şehre kadar getirtilmesi hususunun Antalya Belediyesi'ne tebliği" istenmiştir[457].

2.1.15.Fiziki Yapılaşma

Cumhuriyet Dönemi'nde Antalya'da inşasına karar verilen resmi daireler ve eski binalarda yapılacak olan tamiratla ilgili muhtelif çalışmalara yapılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Antalya Hapishanesi'nin bazı aksamı yıkılmıştı. Diğer aksamı da yıkılacak bir vaziyette idi. Yapılan keşfe göre,1.291 lira ile meydana gelebileceği anlaşılan Antalya Hapishanesi'ne ait tamiratın hemen yapılması gerektiğinden, eksiltme yolu ile birisinin üzerine bırakma mümkün olmadığı için, Müzayede Münakasa ve İhalet Kanunu'nun 18. Maddesinin 2 . Fıkrasına uygun olarak, pazarlık suretiyle yapılmasına Dahiliye Vekâleti'nin 7/8 Mart 1926 tarihli yazısı ile teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nin 16 Mart 1926 tarihli toplantısında karar verilmiştir[458].

Dahiliye Vekilliği'nin 28 Şubat 1935 tarihli teklifine istinaden, kapalı zarf usulü ile isteklisi çıkmadığından ötürü, bir ay içinde pazarlıkla yaptırılması gerekli olan Antalya Vilâyeti Memleket Hastanesi Hariciye Pavyonu'nun ikinci kısım inşaatının, keşif bedeli olan 15.367 lira 45 kuruşun pazarlıkla 14.500 liraya indirildiği ve bu fiyatın uygun görülmesinden dolayı, pazarlıkla yaptırılması, İcra Vekilleri Heyeti'nce 5 Mart 1935 tarihinde kabul edilmiştir[459].

Nafia Vekâleti'nin 29 Mart 1937 tarihli yazısı ve Maliye Vekâleti'nin olumlu görüşü üzerine, Antalya Lisesi'nin açık eksiltme ile müteahhide ihale olunan pavyon inşaatına ait ihale muamelesinin, eksik ilana müstenit olmasından ötürü, mukavelesinin feshi lazım gelmekte ise de, işin acilliğinden ve ihalenin devlet menfaatine uygun

[456] Aynı Belge. Lef. 7.
[457] Aynı Belge. Lef. 1-3.
[458] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 18.21.3.
[459] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 52.16.18.

olduğunun bildirilmesinden dolayı, ihalenin muteber sayılması, İcra Vekilleri Heyeti'nce 12 Nisan 1937 tarihinde kabul edilmiştir[460].

Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü'nden 14 Şubat 1939 tarihinde, Başvekâlet'e gönderilen yazıda, Antalya'da yaptırılacak meteoroloji istasyonu hakkında şu bilgiler verilmektedir."Antalya'da kara, deniz ve hava rasatlarının haiz olduğu ehemmiyete binaen, bu işlerin icrasına en uygun mevkide bir meteoroloji istasyonu binası inşası için yapılan araştırmalar neticesinde, Gazi Koruluğu'nun güney batısında ve özel idareye ait olduğu anlaşılan köşe, en muvafık ve müsait yer olarak bulunmuştur. Bu sahada bir meteoroloji istasyonu binası inşa ettirilmek üzere, 500 metre kare yerin umum müdürlüğümüz namına tahsisi istenmiş ve Antalya Vilâyeti Özel İdare Müdürlüğü'nce istenilen arsanın beher metre karesinin beş liraya verilebileceği bildirilmiştir.

Diğer vilâyetlerimizde yaptırmakta olduğumuz Meteoroloji istasyonları binaları arsalarından bazıları şu şekilde elde edilmiştir. Kocaeli Vilâyeti'nden metre karesine 75, Kırşehir Vilâyeti'nden 20, Çanakkale Vilâyeti'nden 4, Bolu Vilâyeti'nden 1 kuruş istenilmiş, Erzurum ve Elazığ Vilâyetleri'nde kurulacak meteoroloji istasyonları binalarına, gerekli olan arsalarında parasız verilmesi gibi teşkilatımıza muhtelif suretlerle yardım gösterilmiştir.

Meteoroloji bakımından ehemmiyeti malum olan Antalya'da 1939 mali yılında kurulacak, mükemmel bir meteoroloji istasyonu binası için de, lazım olan ve yukarıda sözü geçen mevkideki sahadan 500 metre kare gibi küçük bir arsanın, parasız tahsisine imkan bulunmadığı takdirde, hiç olmazsa Kocaeli Vilâyeti Belediyesi'nin istediği fiyat derecesinde bir para ile umum müdürlüğümüz namına ifraz ve tahsisi hususunun, Antalya Valiliği'ne emir ve havalesine müsaade edilmesini arz ve rica ederim."[461]

Meteoroloji Umum Müdürlüğü'nün bu talebi, Başvekâlet tarafından 20 Şubat 1939 tarihinde Dahiliye Vekâleti'ne gönderilmiştir[462]. Dahiliye Vekâleti'nın konu hakkında, 16 Mart 1939 tarihinde Antalya Vilâyeti'ne gönderdiği yazıya, Antalya Vilâyeti şu cevabı vermiştir."Antalya Meteoroloji İstasyonu inşası için Vilâyet Özel İdaresi'ne ait Gazi Koruluğu'nun güney batısından 500 metre kare sahanın, metre karesi beş lira üzerinden, Meteoroloji Umum Müdürlüğü'ne satılması evvelce muvafık görülmüşse de, yapılan tetkike göre burası Antalya halkının mühim bir gezinti mahalli olduğu gibi, muhtelif cins ağaçlar yetiştirilerek bir koruluk haline getirildiği ve bu günlerde de ağaç bayramı

[460] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 73.29.5.
[461] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 188.288.2. Lef. 5.
[462] Aynı Belge. Lef. 4.

yapılmak sureti ile koruluğun ağaç noksanlarının ikmali ve sahanın yoğun bir şekilde ağaçlandırılmasına karar verildiğinden, meteoroloji istasyonuna tahsisi halinde, maksat ve gayenin ve şimdiye kadar yapılmış olan masrafların heder olacağı anlaşılmıştır. Binaenaleyh istasyon için evvelce tensip edilen bu sahanın bütün vasıflarına haiz, aynı çevre içinde bir başka yer ayrılması muvafık görülmüştür. Bu yerin metre karesinin 75 kuruş gibi ehven bir fiyatla verilebilmesi de kabildir. Meteoroloji Umum Müdürlüğü'nce de tensip edildiği takdirde, Vilâyet Encümeni'nce gereği kararlaştırılmak üzere, sorulup bildirilmesini arz ederim (24 Mart 1939)."[463]

Dahiliye Vekâleti, bu yeni durumu 10 Nisan 1939 tarihinde Başvekâlet'e bildirmiş[464] ve Başvekâlet de Meteoroloji Umum Müdürlüğü'ne 14 Nisan1939 tarihinde Dahiliye Vekâleti'nin yazısını göndermiştir[465].

2.1.16.Elektrik İşleri

Antalya'da şehrin aydınlatılması için, Milli Mücadele Dönemi'nde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında elektrik işlerine dair bazı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Antalyalı Tevfik Hüseyin Bey'e, 15 Ocak 1920 tarihinde mülga Nafia Nezâreti tarafından ferman ile Antalya şehrinin elektrikle tenviri hakkındaki imtiyaz verilmişti[466]. Adı geçen kişi, mukavelename şartlarını yerine getiremediğini beyan ederek, Nafia Vekâleti'nden süre uzatılmasını talep etmişti. Nafia Vekâleti de İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderdiği yazıda; imtiyazın feshedilebileceği gibi, süreninde uzatılabileceğini bildirdi. İcra Vekilleri Heyeti 5 Temmuz 1922 tarihinde yaptığı toplantıda, Antalyalı Tevfik Bey'e verilen imtiyazın feshedilmesine karar verdi[467]. Bu imtiyazın feshedilmesinden sonra, Antalya şehrinde elektrik istihsal ve tevzisi ile işletilmesi imtiyazı için, en son talip olan Antalya Belediyesi namına Antalya Mebusu Ahmet Saki (Derin) ile Nafia Vekâleti arasında anlaşma sağlanmıştır. Bunun üzerine Nafia Vekâleti 11 Mayıs 1924 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'ne mukavelename ve şartname tasarılarını göndermiştir. İcra Vekilleri Heyeti de 8 Haziran 1924 tarihinde yaptığı toplantıda; depozito akçesinin 5.000 liraya çıkarılması, işin tatbik mevkisine konulması ve projelerin verilmesi müddetlerin belirtilmesi ile şirket kurulmasının hükümetle ittifak edilmek sureti ile yapılması konusunun kabul edilmesi şartı ile mukavele ve şartnamenin tasdik edilmesine karar

[463] Aynı Belge. Lef. 3.
[464] Aynı Belge. Lef. 2.
[465] Aynı Belge. Lef. 1.
[466] BOA.MV. nr.252/152
[467] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 5.19.16.

vermiştir[468].

Ayrıca 6 Ekim 1925 tarihli imtiyaz mukavelenamesine dayanarak, Antalya'da elektrik istihsal ve tevzi eylemek gayesi ile merkezi Antalya olmak üzere, 60 sene müddetle ve 100 TL. sermaye ile kurulması uygun görülen, Antalya Elektrik Türk Anonim Şirketi'nin iç nizamnamesinde tadilat yapılmak üzere, Ticaret Vekâleti tarafından, İcra Vekilleri Heyeti'ne iç nizamname tasarısı ile sermayenin %10'nun yattığını gösterir banka mektubu gönderilmiştir. İcra Vekilleri Heyeti de 21 Temmuz 1926 tarihinde yaptığı toplantıda, adı geçen şirket iç nizamnamesini, icra olunan tadilat dairesinde kabul etmiştir[469].

Antalya Elektrik Türk Anonim Şirketi, makine aksamı her biri iki yüz ellişer beygir kuvvetinde iki türbin ve iki jeneratörden ibaret olmak üzere santral ve üç transformatör ile şebekenin inşasına başlamıştır. Makineler 1928 yılında faaliyete geçmiş ve Antalya'da elektrik kullanılmaya başlanmıştır[470]. Bunun yanında bu tarihten itibaren, şehrin muhtelif yerlerinin elektrikle aydınlatılması da sağlanmıştır[471].

2.2.SİYASİ HAYAT

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Antalya'da Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilatının mevcut olduğu bilinmektedir[472]. 1926 yılında da Antalya'nın kazalarında Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilatı bulunmaktadır[473]. Antalya'da 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası ve 1946 yılında Demokrat Parti teşkilatı kurulmuştur[474].

Antalya'da çok partili hayata geçerken karşılaşılan iki olayı burada belirtmek gerekmektedir. Bu olaylardan birisi DP Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat tarafından 29 Şubat 1956 tarihinde TBMM'de yapılmış olan bir konuşmada anlatılmıştır. "1930 yılında Antalya'da yapılan belediye seçimlerinde Serbest Cumhuriyet Fırkası mensuplarına karşı bazı hareketler olmuştur. Toplu olsun diye seçim sandıkları belediyenin bulunduğu yere getirilmiş ve seçimlerin burada yapılacağı halka duyurulmuştur. Bunun üzerine halk belediyenin önünde toplanmış ve oy vermek için sandıkların açılmasını beklemeye başlamıştır. Halkın davranışında kanunlara aykırı bir durum olmamasına rağmen, Antalya Valisi halkın dağılmasını istemiştir. Halkın dağılmaması üzerine Antalya'da bulunan 52.Piyade Alayı'ndan üç tabur belediyenin önüne gelmiş ve halkın

---

[468] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 010.29.10.
[469] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 19.43.20.
[470] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.113.
[471] *Yeni Türkiye Dergisi*, S.244, Antalya 10 Mayıs 1928, s.2.
[472] S. F. Erten, a.g.e. , s. 39; *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1925-1926*), İstanbul 1926, s.355
[473] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927*), İstanbul 1927, s.555.
[474] M. Güçlü, a.g.e. , s.89

etrafını sarmıştır. Asker süngü ve dipçik ile halkın üzerine yürümüş ve bu olayda iki kişi yaralanmıştır. Ancak yaralılardan bir kişi bir müddet sonra ölmüştür. Fakat halk dağılmamakta ısrarlı olmuş ve bunun üzerine bir bölük jandarma askeri daha gelmiştir. Antalya Valisi bu askerlere ateş emri vermiş ve jandarma da üç el havaya ateş açmıştır. Daha sonra da namlular halkın üzerine çevrilmiştir. Bunun üzerine halk, Serbest Cumhuriyet Fırka Antalya İl Başkanı Dr. Burhanettin Onat'ın çabası ile dağılmıştır. Topluluğun dağılmasından bir müddet sonra, insanlar tutuklanmaya başlamış ve yüzlerce kişi hükümetin bodrumuna hapsedilmiştir. Daha sonra olayla ilgisi görülen 176 kişi Denizli'ye gönderilmiş ve bu şehirde yargılanmıştır. Ancak yapılan mahkeme sonunda, bu hadiseden hiçbir kimse mahkum olmamıştır"[475].

Diğer olay da DP'nin Antalya'da kurulması sırasında meydana gelmiştir. DP Antalya teşkilatı müteşebbis heyeti hazırladıkları dilekçeyi, vilâyet makamına sunmadan önce, bir tedbir olarak, o yıl yapılması kararlaştırılan genel seçimlerde CHP'nin mahalli adaylar açısından nasıl davranacağını öğrenmek istemişlerdir. Bunun için Antalya-Burdur- Isparta Vilâyetleri CHP Parti Müfettişi Cemil Sait Barlas'ı, CHP Antalya il merkez binasındaki odasında ziyaret etmişlerdir. Bu ziyaret sırasında yaklaşan 1946 seçimlerinde, Antalya'dan Aşir Aksu, Hamit Selekler ve Nedim Güven'in CHP Antalya milletvekili listesinde aday göstermelerini talep etmişlerdir. Bu talep yerine getirildiği takdirde, ne kendileri DP'yi kuracaklar, ne de başkalarının kurmasına müsaade edeceklerdi. Parti Müfettişi Cemil Sait Barlas, oturduğu koltuğun arkasındaki duvara asılmış büyük boy İnönü portresini parmağı ile işaret ederek, "Her şeyi o bilir. Ben size hiçbir hususta söz veremem" cevabı ile heyeti geri çevirmiştir. Bu olaydan sonra da DP teşkilatı Antalya'da kurulmuştur[476].

2.2.1.Antalya Milletvekilleri

TBMM'nin II. III. IV. V. VI. VII. ve VIII. Dönemleri'nde Cumhuriyet Halk Partisi'nden Antalya'dan milletvekili seçilen kişileri şunlardır.

II. Dönem (1923-1927) Antalya Milletvekilleri; Ahmet Saki (Derin), Rasih (Kaplan), Mahmut Murat (Şerefli) ve Hasan Sıtkı (Yağcıkandiloğlu)'dur[477].

III. Dönem (1927-1931) Antalya Milletvekilleri; Süleyman Şevket (Demirman), Ahmet Saki (Derin), Rasih (Kaplan), Dr. Ahmet Cemal (Tunca) ve Hasan Sıtkı (Yağcıkandiloğlu)' dur[478].

---

[475] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.10, Ankara 29.2.1956, s.1263-1264.
[476] Adnan Selekler, *27 Mayıs Zor Günler Anılar Olaylar Yorumlar*, Antalya 1994, s.16-17.
[477] Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-II. Dönem 1923-1927*), III, Ankara 1995, s.89-95.
[478] Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-III. Dönem 1927-1931),* III, Ankara 1995, s.67-73.

IV. Dönem (1931-1935) Antalya Milletvekilleri; Dr. Ahmet Cemal (Tunca), Ali Haydar (Uçgun), İbrahim Nazifi Şerif (Nabel), Mehmet Numan (Aksoy) ve Rasih (Kaplan)' dır[479].

V. Dönem (1935-1938) Antalya Milletvekilleri; Mahmut Celalettin Mengilibörü, Tayfur Sökmen, Dr. Ahmet Cemal Tunca, Rasih Kaplan, Şükran Baştuğ (Örs), Mehmet Cezmi Erçin, Tevfik Nazif Arıcan ve Mehmet Numan Aksoy'dur[480].

VI. Dönem (1938-1942) Antalya Milletvekileri; Dr. Münir Soykam, Rasih Kaplan Dr. Ahmet Cemal Tunca, Mehmet Numan Aksoy, Mehmet Cezmi Erçin, Nurullah Esat Sümer, Şükran Baştuğ (Örs) ve Tayfur Sökmen'dir.

VII. Dönem (1942-1946) Antalya Milletvekilleri; Dr. Galip Kahraman, Nurullah Esat Sümer, Dr. Hüsamettin Kural, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Dr. Ahmet Cemal Tunca, Mehmet Numan Aksoy ve Tayfur Sökmen'dir.

VIII. Dönem (1946-1950) Antalya Milletvekilleri; Dr.Galip Kahraman, Nurullah Esat Sümer, Niyazi Aksu, Mustafa Korkut, Mehmet Numan Aksoy, Tayfur Sökmen ve Rasih Kaplan'dır[481].

2.2.2. Antalya Milletvekillerinin TBMM'deki Faaliyetleri

1923 ile 1950 yılları arasındaki II-VIII. Dönem Antalya Milletvekilleri ferdi ve müşterek olarak, Antalya'nın ve memleketin çeşitli meseleleri ile yakından ilgili konularda, TBMM Başkanlığı'na doğrudan veya Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Millet Meclisi Grubu kanalı ile kanun tasarısı önergeleri, temenni önergeleri, soru önergeleri, sözlü soru önergeleri sunmuşlardır. Ferdi önergelerle ilgili olarak şu örnekleri verebiliriz.

Ahmet Saki (Derin); TBMM'ne, 7 Kasım 1924 tarihinde; "Arıburnu'nda şehit olan ve Anafartalar Muharebesi'nde yaralanan ve Haydarpaşa Hastanesi'nde vefat eden iki askerin annesi, Antalya'nın Akseki Kazası'na bağlı İbradı Nahiyesi'nin Ormana Köyü'nden ve son derece sefalet ve zaruret içinde bulunan Atike Hanıma yardım yapılması hakkında temenni önergesi"[482] ile 12 Aralık 1925 tarihinde; " Resmi muvazzaf baytar memuru bulunan Finike İskelesi'nden doğrudan doğruya büyük ve küçük baş hayvan ihracına dair önergeyi sunmuştur"[483].

Mahmut Murat (Şerefli); TBMM'ne, 20 Kasım 1923 tarihinde; "Rusya'dan memleketimize buğday ithali men edildiği halde, karar hilafına Lütfi Bey'e iki bin tonluk

---

[479] Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-IV. Dönem 1931-1935*), II, Ankara 1996, s.55-61
[480] İhsan Güneş, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-V. Dönem 1935-1938*), II, Ankara 2001, s.43-59
[481] M. Güçlü, a. g. e. , s.137.
[482] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 7.39.12.
[483] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 7.43.39.

vesika verildiğine dair sözlü soru önergesi"[484], 30 Mart 1924 tarihinde "Ormanlarımızın ıslahı ve muhafazası ile mahsulatının kıymet ve kifayetçe yükseltilmesi hakkında temenni önergesi"[485] ve 6 Kasım1924 tarihinde "İstanbul'da ki askeri nakliye vergisinin tahakkuk ve tahsilinde uygunsuzluklar bulunduğundan, ıslahı hususuna dair temenni önergesi vermiştir"[486].

Rasih (Kaplan); TBMM'ne, 2 Nisan 1925 tarihinde "Eski Merkez Kumandanı Sadettin Paşa veresesine mülga Evkaf Vekâleti'nce kesinleşmiş ilam hilafına, teslim olunan vakıf mallarının geri alınmasına dair temenni önergesi"[487], 22 Mart 1926 tarihinde, "Meydana gelen zelzelede harap olan Finike Kaza merkezi ile Kaş Kaza merkezine, merkezi hükümetçe yardım yapılmasına dair temenni önergesi"[488], 17 Nisan 1926 tarihinde "Gazetelerde tütün inhisar idaresinde vaki olduğu mevzu bahis edilen, suiistimal hakkındaki sözlü soru önergesi"[489], 26 Aralık 1927 tarihinde "Avrupa'ya tetkike giden Ziraat Vekâleti Ziraat Müdür-ü Umumisi Naki Bey Efendi'nin Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'ndeki beyanatı hakkında sözlü soru önergesi"[490], 17 Eylül 1928 tarihinde, "İstanbul Pera Palas Oteli'nin satılması hakkında sözlü soru önergesi"[491], 3 Ekim 1923 tarihinde," Dişçi ve eczacı mektebine girmek isteyen talebeye kolaylıklar gösterilmesi hususunda temenni önergesi"[492], C.H.P.B.M.M. Grubu'na, 9 Mayıs 1939 tarihinde, "17.6.1938 tarih ve 3460 numaralı Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Üzere Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatı ile İdare ve Murakabeleri hakkındaki kanunun uygulanması sırasında ortaya çıkan meseleler hakkında önerge"[493], TBMM'ne 2 Nisan 1942 tarihinde "Taze ekmek satmak sureti ile Milli Korunma Kanunu'na muhalif harekette bulunduğu iddiası ile cezalandırılmış olan Bakkal İbrahim Yeşilgül ile Fırıncı Mehmet Temizkalp hakkında soru önergesi"[494], C.H.P.B.M.M. Grubu'na, 19 Kasım1942 tarihinde "Hacı Bayram Camii önündeki Ogüst adının 23 Nisan Meydanı olarak değiştirilmesine dair soru önergesi"[495], 26 Kasım 1942 tarihinde "1942 senesi yapağıları için hükümetçe alınan tedbirlerin 1941 yılı mallarına da teşmiline ve hakiki bir fiyat tespit

[484] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 6.32.24.
[485] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 183.261.11
[486] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 6.38.18.
[487] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 7.42.35.
[488] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 119.837.5
[489] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 8.44.84.
[490] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 8.48.2.
[491] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 6.31.6.
[492] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 6.31.95.
[493] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 8.49.22
[494] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 8.50.9
[495] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 8.50.10.

edilmesine hakkında önerge"[496] ile TBMM'ne, 26 Kasım 1946 tarihinde "25 Haziran 1927 tarih ve 1164 Numaralı Umumi Müfettişlik Hakkındaki Kanuna Bazı Hükümler eklenmesine Dair Kanun Teklifi vermiştir"[497].

Antalya Milletvekillerinin, diğer milletvekilleri ile birlikte verdikleri muhtelif önergelerden bazıları da şunlardır: Antalya Milletvekilleri Rasih (Kaplan) ve Ahmet Saki (Derin), TBMM'ne, 16 Ocak 1921 tarihinde "484 numaralı Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanununa Bir Madde Tezyili Hakkında Kanun teklifini" vermişlerdir.[498]

Antalya Milletvekili Rasih (Kaplan) ve İstanbul Mebusu Ali Rıza (Bebe), TBMM'ne 2 Kasım1923 tarihinde, "Gönen Kazası tütünleri hakkında temenni önergesi" vermişlerdir.[499]

Antalya Milletvekili Ahmet Saki (Derin) ve Kırklareli Milletvekili Dr. Fuat (Umay), TBMM'ne 28 Şubat 1925 tarihinde "Kırkkilise Vilâyeti'nin Kırklareli'ne tahvili için cereyan eden görüşme esnasında karar alındığı veçhe, Türkiye dahilinde ki mevki isimlerinden milli mefkuremize uygun olmayanların değiştirilmesi hakkında temenni önergesi" vermişlerdir.[500]

Antalya Milletvekili Ahmet Saki (Derin) ve Urfa Milletvekili Mustafa Safvet Kemalettin (Yetkin), TBMM'ne 28 Mart 1926 tarihinde, "Düveli ecnebiye parlamento azalarının tatil zamanlarında Türkiye'yi ziyaretleri ve TBMM azasının da Avrupa'da seyahatlarına dair önerge" vermişlerdir[501].

Antalya Milletvekili Ahmet Saki (Derin) ve Trabzon Milletvekili Abdullah Hilmi (Okyay), TBMM'ne 3 Nisan1926 tarihinde, "Tekaüt Maaşıyla Muallimlik Maaşının Bir Zat Uhdesinde İçtima Edebileceğine Dair Kanun teklifi vermişlerdir[502].

Antalya Milletvekili Ahmet Saki (Derin) ve Yozgat Milletvekili Ahmet Hamdi (Divanlıoğlu), TBMM'ne 12 Nisan 1928 tarihinde "Umur-ı Belediyeye ait hükmü cezaiyye hakkındaki 17 Ocak 1927 tarih ve 959 numaralı kanunun ikinci maddesine

[496] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 8.50.8.
[497] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 4.22.31.
[498] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 3.15.6.
[499] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 6.32.34.
[500] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 66.440.10.
[501] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 11.66.19
[502] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 143.23.17.

muadil kanun teklifi vermişlerdir[503].

Antalya Milletvekili Rasih (Kaplan) ve Edirne Milletvekili Mehmet Faik (Kaltakkıran) ve Tekirdağ Mebusu Mustafa Faik (Öztrak), TBMM'ne 26 Nisan 1928 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Krallığı arasında 18 Ekim 1925'de imzalanan antlaşmaya bağlı protokol gereği, gayri menkullerini Bulgaristan da terk etmiş olanlara verilecek mallar hakkında kanun teklifi vermişlerdir[504].

2.3.EKONOMİK HAYAT

2.3.1.Tarım ve Hayvancılık

Antalya'da 1914 yılında ilk defa olarak Vilâyet Ziraat Müdürlüğü tesis edilmişti. 1926 yılında da Özel İdare'ye bağlı olarak, Antalya merkezi ile Korkuteli, Elmalı ve Manavgat Kazaları'nda birer ziraat memurluğu ihdas edilmiştir. 1936 yılında Alanya Kazası'na Muvazene-i Umumiye'den maaş alan bir memur tayin edilmiştir. Antalya'da 1926 yılında 40 dekar genişliğinde Özel İdare'nin malı olan bir narenciye fidanlığı kurulmuştur. Ziraat Vekâleti tarafından da, 1936 yılında narenciye ziraatında yapılması lazım gelen tecrübeleri icra etmek ve Türkiye'de bu ziraatın ıslah ve inkişafını temin maksadı ile Antalya'ya 3 km uzaklıkta olan ve 15 hektar genişliğinde bir arazide narenciye istasyonu tesis edilmiştir[505]. 1944 yılında Antalya Narenciye İstasyonu'nda bir müdür ve on teknik eleman ile yirmi bahçıvan ve yedi personel bulunmaktadır. Aynı yıl bu istasyonda 57 türlü portakal, 24 türlü mandalina, 25 türlü limon, 6 türlü altın top, 1 türlü tatlı limon, 9 türlü turunç ve 2 türlü bergamut üzerinde denemeler yapılmaktadır[506]. Narenciye Araştırma Enstitüsü 1960 yılların sonlarına kadar, yalnız ıslah ve yetiştirme tekniği dallarında faaliyette bulunmuştur[507].

1937 yılında Antalya'nın batısında Aksu Irmağı kenarında 1.000 dekar arazi üzerinde, Sıcak İklim Nebatları Ziraatı ve pamuk ile çeltik üretme istasyonu tesis edilmiştir[508].

Antalya çiftçisinin makineli tarıma geçme yönünde ilk adımlar da, bu dönemde atılmıştır. Ancak bu konuda bazı problemler de görülmüştür. Bir defasında Antalya'ya 300 tane pulluk gönderilmiş, fakat bu pullukların çekiş kudreti ile hayvanların kuvveti hesaplanmamış ve bu pulluklar hayvanlar tarafından çekilememiştir. Bunun yanında bu

---

[503] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 3.17.3.
[504] BCA. Mua. F. K. 030.010.0.0. Y. N. 3.17.10
[505] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.99
[506] Vâlâ Nureddin, *Antalya İkinci Dünya Harbi İçinde Nasıl Güzelleşebildi?,* İstanbul 1944, s.11-12.
[507] Narenciye Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, *Turunçgil Hastalık ve Zararlıları*, Antalya 1991, s.3.
[508] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya 29 Ekim 1938, s.99

pulluklar piyasaya çıktığı zaman 22 liraya satılmakta iken, fiyatı her yıl artmış ve 54 liraya kadar çıkmıştır. Yapılan tetkik neticesinde bu fiyat artışının temelinde, gübre satışından meydana gelen açığın, pulluk fiyatlarına yapılan zam ile kapatılmasının yattığı görülmüştür[509].

2.3.1.1.Hububat, Bakliyat ve Endüstri Bitkileri Üretimi

Antalya'nın iklimi elverişli olduğu için, bu bölgede hububat, bakliyat ve endüstri bitkileri üretimi yapılmaktadır. Antalya Vilâyeti'nde bazı yıllara ait ziraat yapılan arazi miktarı ve bu arazi üzerinde üretimi yapılan hububat, bakliyat ve endüstri bitkileri ile elde edilen ürün miktarı şu şekildedir.

Antalya Vilâyeti'nde Ziraat Yapılan Arazi Miktarı (Hektar)[510].

YILLAR						
Ekilen Ürün	1925	1926	1927	1928	1930	1937
Buğday	44.729.8	55.667.9	50.555.1	57.000	40.623.4	68.580
Arpa	18.359	22.427.5	15.151.5	21.000	10.752	35.929
Mısır	6.003.3	7.777.2	15.811	13.400	4.737	10.719
Yulaf	413.8	516.6	1.432	3.500	1.736	5.268
Susam	10.313.2	6.986.2	9.380	6.000	24.515.3	9.232
Çavdar		125	100			1.085
Afyon		92.5	60	250	28	2.094
Darı		3.047	6.677	3.900	3.497	1.142
Pamuk		1.202.9	7.101	700	1.123.8	
Patates				100	55	1.899
Soğan				400		1.058
Mercimek		164			141.5	570
Burçak		3.354.6	2.899.6		1.193.5	1.990
Nohut		687.4			241	831
Börülce		250			254.1	512
Bakla		606.2	825.5	900	482.2	1.196
Tütün		391.2	799	15	12.2	
Pirinç				80	600	2.597
Fasulye		511			1.531	1.710

Antalya Vilâyeti'nde Elde Edilen Ürün Miktarı (Ton)[511]

YILLAR

[509] *TBMM Tutanak Dergisi,* Dönem:IX, c.5, Ankara 20.2.1951, s.315.

[510] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1925-1926*), İstanbul 1926, s.354-355.; T.C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927), İstanbul 1927, s.550-551. ; *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928*), İstanbul 1928, s.443.; *T.C. Devlet Yıllığı (1928-1929*), İstanbul 1929, s.245.; Genel Kurmay Başkanlığı, a.g.e. , s.81. ; T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Tarım İstatistikleri (1934-1937*), Ankara 1939, s.153 v.d.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1934-1950),* Ankara 1951, s.7 v.d.

[511] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1925-1926*), İstanbul 1926, s.354-355.; *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927*), İstanbul 1927, s.550-553.; *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928*), İstanbul 1928, s.443.; *T.C. Devlet Yıllığı (1928-1929*), İstanbul 1929, s.246.; Genelkurmay Başkanlığı, a.g.e. , s.76.; Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, a.g.e. , s.153 v.d.

Elde Edilen Ürün	1925	1926	1927	1928	1930	1937
Buğday	1.900	32.246	61.911	31.000	18.545	74.931
Arpa	600	17.716	20.531	17.000	6.944	37.266
Burçak		2.764	2.899		1.518	1.313
Çavdar		66				868
Yulaf		310	1.432	2.000	1.600	8.536
Mercimek		108	414	15	21	337
Bakla		290			59	661
Nohut		652	1.405	200	54	537
Afyon		20				
Susam		3.371			6.548	5.437
Mısır		7.777	15.861	7.000	7.929	22.470
Darı		5.308			2.446	2.589
Pamuk		2.885	2.101	500	95	1.125
Börülce		115	240	400	277	530
Tütün		117	43	3	7	
Fasulye		376	1.048	200	425	1.826
Pirinç				100	780	3.501
Patates				92	31	7.905
Soğan				160		3.140

2.3.1.2.Bahçe Bitkileri Üretimi:

Antalya Vilâyeti'nde yurdumuzun bir çok yerinde yetişen armut, ayva, erik ve elma gibi bahçe bitkilerinin yanında, narenciye üretimine de ayrı bir önem verilmektedir[512]. Antalya'da ve bilhassa Alanya'da muz ziraatı da yapılmaktadır[513]. Ayrıca Antalya'da zeytin, keçi boynuzu (harnup) ve üzüm üretilmektedir[514]. Antalya Vilâyeti'nde yetiştirilen meyvelerin cinsleri ile muhtelif yıllara göre ağaç sayısı ve elde edilen ürün miktarı şöyledir[515].

Antalya Vilâyeti'nde Yetiştirilen Meyve Cinsleri (Ağaç) [516].

	YILLAR				
Meyve Cinsi	1941	1942	1943	1944	1945
Armut	63.530	65.810	54.850	51.160	51.180
Ayva	32.536	32.900	24.015	22.750	22.260
Badem	88.150	88.300	74.550	77.950	77.950
Ceviz	23.100	23.100	13.278	12.400	12.500
Dut	50.030	54.330	34.770	27.700	26.600
Erik	74.900	75.730	39.286	31.840	31.640
Fındık	1.680	2.180	9.840	9.340	9.340
İğde	8.710	8.260	17.720	18.120	18.120
İncir	74.000	40.506	57.006	50.500	50.500

[512] T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Meyve İstatistikleri (1941-1945*), Ankara 1947, s.10 v.d.
[513] Genelkurmay Başkanlığı, a.g.e. , s.71.; İzzet Azakoğlu, *Alanya*, İstanbul 1939, s.11.
[514] Genelkurmay Başkanlığı, a.g.e. , s.71-73.; İzzet Azakoğlu, a.g.e, s.9 v.d.
[515] Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.10 v.d.
[516] Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.10 v.d.

Kayısı	14.550	15.295	14.955	15.170	15.170
Keçi boynuzu	131.500	76.350	15.326	16.100	16.100
Kestane	5.800	5.800	500	600	600
Kiraz	24.335	25.255	24.895	27.405	22.153
Kızılcık	7.280	8.035	8.150	9.190	9.150
Şeftali	8.510	9.650	9.625	9.850	9.850
Vişne	3.900	4.000	4.500	4.750	4.750
Zerdali	26.170	26.420	15.450	12.650	12.650
Limon	167.500	168.200	171.730	179.924	179.924
Portakal	269.750	289.810	293.360	349.349	349.343
Mandalina	81.550	82.393	76.643	67.537	67.537

Antalya Vilâyeti'nde Meyve Üretimi (Ton)[517].

	YILLAR				
Meyve Cinsi	1941	1942	1943	1944	1945
Armut	1.003	284	935	1.671	1.650
Ayva	619	124	317	482	532
Badem	1.045	592	393	1.027	791
Ceviz	819	223	438	457	528
Dut	1.179	212	612	274	242
Erik	732	199	273	289	276
Fındık	10	16	23	23	23
İğde	166	143	256	267	267
İncir	1.377	1.108	1.405	1.205	1.350
Kayısı	618	95	175	219	159
Keçi boynuzu	1.467	1.193	499	438	546
Kestane	104	84	12	18	18
Kiraz	174	135	76	92	92
Kızılcık	298	165	261	384	363
Şeftali	76	55	39	67	40
Vişne	79	62	87	122	95
Zerdali	308	163	151	262	150

Antalya Vilâyeti'nde Narenciye Üretimi (adet)[518].

	YILLAR				
Narenciyenin Cinsi	1941	1942	1943	1944	1945
Limon	25.740.000	65.020.000	12.283.765	11.378.650	24.165.650
Portakal	42.655.000	20.425.000	33.100.440	52.555.050	47.544.050
Mandalina	13.000.000	6.500.000	2.500.000	2.500.000	3.000.000

[517] Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.10.v.d.
[518] Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.250.

2.3.1.3.Hayvancılık:

Antalya Vilâyeti'nde büyük ve küçük baş evcil hayvanlarla, kümes hayvanları yetiştirilmektedir. Bununla birlikte arıcılık ve ipek böcekçiliği de yapılmaktadır. Bu hayvanların sayıları, ürünleri v.b. konularla ilgili bazı yıllara ait sayısal veriler şöyledir[519].

Antalya Vilâyeti'nde Evcil Hayvan Sayısı[520].

	YILLAR									
Hayvan Cinsi	1926	1927	1928	1932	1938	1945	1946	1947	1948	1949
Sığır	100.591	80.568	91.805	62.612	189.344	160.141	169.849	179.568	179.088	186.842
Manda	670	1.080	1.201	334	1.991	1.695	1.463	1.420	1.426	1.573
At ve Kısrak		13.864	14.727	11.433	19.572	39.664	38.409	40.303	40.072	42.940
Katır		456	520	1.202	1.422	3.461	3.439	3.626	2.233	3.665
Koyun	145.728	133.373	147.762	97.525	344.452	407.717	386.311	357.330	368.810	292.210
Eşek	31.094	28.172	31.173	18.702	42.425	69.720	68.318	70.591	71.982	72.007
Tiftik Keçisi				25		94	79	22	26	18
Kıl Keçisi	512.729	501.543	540.713	279.823	846.891	993.962	963.275	985.621	992.480	876.296
Deve	7.079	8.120	16.445	14574	28.202	27.570	26.993	27.045	26.930	27.962

Antalya Vilâyeti'nde Vergiye Tabi Hayvan Sayısı[521].

	YILLAR					
Hayvan Cinsi	1938	1945	1946	1947	1948	1949
Koyun	213.998	279.446	263.117	239.600	244.476	239.846
Kıl Keçisi	529.795	713.874	690.662	698.363	717.186	720.459
Tiftik Keçisi	162	64	54	12	19	12
Sığır	133.720	140.190	129.124	128.737	129.233	133.469
Manda	1.343	1.665	937	907	986	1.036
Deve	22.810	2.082	21.639	21.536	21.592	22.162
At		19.710	19.908	19.618	19.286	21.082
Katır		2.113	2.123	2.293	2.267	2.274
Eşek		40.567	38.958	39.930	41.375	41.190

[519] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927)*, İstanbul 1927, s.552-553.; *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1*928), İstanbul 1928, s.444-445.; *T.C. Devlet Yıllığı (1928-1929*), İstanbul 1929, s.246.; Genel Kurmay Başkanlığı, a. g. e. , s.119.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Hayvanlar ve Hayvan Ürünleri İstatistiği (1945-1950*), Ankara 1952, s.34 v.d.

[520] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927)*, İstanbul 1927, s.552-553.; *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1*928), İstanbul 1928, s.444-445.; *T.C. Devlet Yıllığı (1928-1929*), İstanbul 1929, s.246.; Genel Kurmay Başkanlığı, a. g. e. , s.119.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.34 v.d.

[521] T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.52-53.

Antalya'da Hayvan Fiyatları (Ağustosayı İtibari ile bir hayvanın fiyatı. Lira olarak)[522].

	YILLAR					
Hayvan Cinsi	1938	1945	1946	1947	1948	1949
Çeki Öküzü	33	400	200	400	400	
Kasaplık Öküz	30	100	80	120	120	
Damızlık İnek	30	250	200	250	300	
Kasaplık İnek	14	100	70	100	120	
Dana-Düğe	14	60	40	30	50	88
Manda Öküzü Çeki	65	400	200	500	400	
Manda Öküzü Kasaplık	33	160	70	200	180	
Manda İneği Damızlık	37	350	150	200	300	
Manda İneği Kasaplık	30	120	60	150	200	
Deve	37	500	200	400	400	
Deve Yavrusu	15	150	80	100	150	
Koç	12	40	25	40	50	
Koyun	6	30	20	35	35	
Kuzu	3	20	5	20	20	
Kıl Keçisi Tekesi	8	30	30	30	40	
Kıl Keçisi Tekesi	4	25	20	20	20	
Oğlak	1	10	5	12	12	
At	80	500	300	400	450	
Beygir	25	300	300	300	350	
Kısrak	35	300	250	250	300	
Tay	20	150	50	100	150	
Katır	90	400	250	450	450	
Eşek	10	100	50	100	100	

Antalya Vilâyeti'nde Elde Edilen Hayvan Ürünleri Miktarı[523]

	YILLAR			
Hayvani Ürün	1927	1947	1948	1949
Süt	180	81.051	82.723	24.993
Yün	128	431	440	432
Keçi Kılı	131	349	359	360
Et		541	542	499

Antalya Vilâyetinde Tavuk ve Yumurta Üretimi[524].

	YILLAR			
	1938	1947	1948	1949
Tavuk	251.000	218.000	228.000	220.000
Yumurta	18.502.000	11.691.000	10.675.000	9.364.000

[522] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.74-75.
[523] *T.C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928*), İstanbul 1928, s.445.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1934-1950*), Ankara 1951, s.43.
[524] T.C Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.43.

Antalya Vilâyeti'nde Arı Kovanı Sayısı ve Bal Üretimi (Kg)[525].

	YILLAR			
	1938	1947	1948	1949
Arı Kovanı	251	218	228	220
Bal	245.524	113.150	101.486	175.800

Antalya Vilâyeti'nde Kullanılan İpek Tohumu ve Elde Edilen Yaş Koza Miktarı (Kg) [526].

	YILLAR			
	1938	1947	1948	1949
İpek Tohumu	1.447	5.027	3.110	3.265
Yaş Koza	53.693	168.930	79.017	112.940

2.3.3.Toprak Dağıtımı

Antalya'da toprak reformunu yakından ilgilendiren ilk çalışmalara, Milli Mücadele Dönemi'nde rastlanmaktadır. İcra Vekiller Heyeti 31 Ekim 1920 tarihinde, Antalya'nın merkez kazası sınırları içinde bulunan Kepezbaşı nam mahalden itibaren İstanos şosesinin batı yönünde 4.000 ve adı geçen yolun doğu yönünde 26.000, toplam 30.000 dönüm arazinin, yüzer dönüm olarak ayrılarak, çiftçilere ve tercihen muhacirlere bedelsiz olarak verilmesini kararlaştırdı[527].

Dahiliye Vekâleti'nin 5 Haziran 1930 tarihli yazısı ile yapılan teklif üzerine, muhtaç çiftçilere tevzi edilecek arazi hakkındaki 1505 numaralı kanun ahkamının Ankara ve Denizli İlleri ile birlikte Antalya İli'nde de tatbiki, İcra Vekilleri Heyeti'nin 2 Temmuz 1930 tarihli toplantısında kabul edilmiştir[528].

Bu konu ile ilgili başka bir çalışma da daha sonraki yıllarda yapılmıştır. Tarım Bakanlığı'nın 7 Mayıs 1946 tarihli teklifi üzerine, Antalya İli'nin Merkez ve Serik, Denizli İli'nin Merkez ve Sarayköy, İzmir İli'nin Tire ve Eskişehir İli'nin Merkez İlçelerinde 4763 sayılı çiftçiyi topraklandırma kanunu hükümlerine göre, dağıtmak için arazi kamulaştırma işlerinin ve arazi dağıtımının yapılması, Bakanlar Kurulu tarafından 14 Mayıs 1946

[525] T.C Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.43.
[526] T.C Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, a.g.e. , s.43.
[527] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 1.17.3.
[528] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. K. 12.46.2.

tarihinde karalaştırılmıştır[529].

2.3.4.Bataklıkların Kurutulması

Antalya'nın Ova-Gelemiş bataklığının kurutulması hakkında, Ziraat Vekâleti tarafından Başvekâlet'e 13 Mayıs 1940 tarihinde gönderilen yazıda; "1-Vekiller Heyeti'nin 10.12.1937 tarih ve 7785 sayılı kararına müsteniden Orman Umum Müdürlüğü'nce Antalya'nın Kalkan Nahiyesi'nin Ova-Gelemiş bataklığında iki senedir yapılmakta olan okaliptüs ağaçlandırması100-150 hektara ulaşmıştır. 2-Ancak okaliptüsle ağaçlandırılacak bataklıkların evvel emirde kurutulması zaruri bulunmakta ve adı geçen ameliye ise eleman, teknik ve malzeme itibarı ile ihtisasımız haricine çıkarak Nafia'yı alakalandırmaktadır. Bu itibarla Nafia Vekâleti'nin güney sahillerimiz su teşkilatının yardımına kati ihtiyacımız bulunduğundan daima ilerlemekte ve memlekete çok mühim faydalar temin edecek olan okaliptüs ağaçlandırmasına, Nafia Vekâleti'nce yardım edilmesi ve bu sahalardaki kurutma işinin birinci plana alınmasının teminine izin verilmesini arz ederim" demektedir[530].

Başvekâlet tarafından bu yazı, 23 Mayıs 1940 tarihinde Nafia Vekilliği'ne gönderilmiştir[531]. Nafia Vekâleti 7 Haziran 1940 tarihinde Başvekâlet'e gönderdiği cevabi yazıda; "Güney sahil vilâyetlerimize ait su işleri ile meşgul olmak ve merkezi Antalya'da bulunmak üzere, 1938 yılı sonlarında teşkilatı tamamlanarak faaliyete geçirilmiş olan Su İşleri 16 inci Şube Mühendisliği, tespit edilen ve sıraya konulan bir iş programı dahilinde etütlere başlamış bulunmaktadır. Bu mıntıkadaki Ova-Gelemiş bataklığının kurutulması vekâletimizce de matlup ise de, bu işin birinci plana alınmasına, bu husustaki 3132 sayılı kanunun ihtiva ettiği su mevzuları içinde bulunmayışı mani olmaktadır. Adı geçen 3132 sayılı kanun haricinde kalan su işlerini de, hududu içine alacak ikinci bir kanun ve tahsisat temin edildiği takdirde, diğer işlerle birlikte mezkur bataklığın, ilk imkanda kurutulmağa başlanacağını" bildirmiştir[532].

Nafia Vekâleti'nin bu cevabı yazısı 10 Haziran 1940 tarihinde, Başvekâlet tarafından Ziraat Vekâleti'ne gönderilmiştir[533].

2.3.5.Ormanlar

Antalya Vilâyeti'nde 665.180 hektar koru ormanları ve 278.186 hektar baltalık

---

[529] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. K. 110.33.17.
[530] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 185.276.11. Lef. 5.
[531] Aynı Belge. Lef. 4
[532] Aynı Belge. Lef. 2-3.
[533] Aynı Belge. Lef. 1

ormanlar mevcuttur. Bu ormanlardan 1925 senesi zarfında elde edilen ürünler ile ihraç edilen orman ürünlerinin toplam geliri 1.178.240 liradır[534].

1927 yılında Antalya'da 277.350 hektar orman alanı bulunmaktadır. Bunun 149.770 hektarı karaçam, 44.376 hektarı meşe, 2.773 hektarı ardıç, 22.188 hektarı katran, 1.376 hektarı palamut, 5.547 hektarı zeytin, 1.366 hektarı çınar ve 49.963 hektarı çeşitli çalılıktır. Antalya Vilâyeti'nde de toplam 943.366 hektar orman alanı vardır. Bunun 153.123 hektarı karaçam, 153.123 hektarı meşe, 22.438 hektarı ardıç, 179.181 hektarı katran, 6.269 hektarı palamut, 16.885 hektarı zeytin, 1.366 hektarı çınar ve 149.219 hektarı çeşitli çalılıktır[535].

Antalya ormanlarından kereste, odun ve kömür elde edilmektedir. Bazı yıllara ait orman ürünleri miktarı aşağıdaki gibidir.

Antalya Vilâyetinde Elde Edilen Orman Ürünleri[536].

	YILLAR			
	1927	1947	1948	1949
Kereste (Metre küp)	50.882	21.115	2.565	19.178
Odun (Ton)	45.741	70.783	835	24.757
Kömür (Ton)	26.222	167		

2.3.6.MADENLER

1920'li yıllarda Antalya'nın Kemer Nahiyesi'ne bağlı Agva Köyü'nde; bakır, simli kurşun, manganez, krom, çinko, demir, antimuvan, cıva, gümüş, kurşun, Tekfurova Köyü'nde de, krom, manganez, bakır, simli kurşun, gümüş, kurşun, altın, cıva, çinko, kalay, demir, arsenik, antimuvan, platin, kükürt, asfalt, zift, petrol, zımpara, grafit[537], Batır ve Gerçin Köyü'nde ise, demir, manganez, simli kurşun, kırmızı çinko ve petrol madenleri bulunduğu bilinmektedir[538].

Bu madenlerden bazıları hakkında Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet Dönemi'nde imtiyazlar verilmiştir. 11 Temmuz 1920 tarihli fermanla, eski mabeyinci Bekir Sıddık Beyin oğlu Mustafa Abdullah Bey uhdesine ihale edilmiş olan Antalya'nın Agva Köyü'nde bulunan, simli kurşun madeni imtiyazının tasdik edilmesi, adı geçen kişinin müracaatı üzerine, Ticaret Vekâleti'nin 26 Ocak 1925 tarihli yazısında teklif edilmiştir.

---

534 *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927),* İstanbul 1927, s.554
535 *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928),* İstanbul 1928, s.446
536 *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928*), İstanbul 1928, s.446.;T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1934-1950*), Ankara 1951, s.43.
537 *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927*), İstanbul 1927, s.554
538 *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928),* İstanbul 1928, s.447.

Bunun üzerine, İcra Vekilleri Heyeti 12 Mart 1925 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Mustafa Abdullah Bey'e verilen Antalya'nın Agva Köyü'nde bulunan simli kurşun madeni imtiyazını kabul etmiştir[539].

Antalya'nın Tekfurova Köyü'nde bulunan ve imtiyazı 17 Mayıs 1932 tarihli kararname ile Kiraz-zâde Mehmet Sadık Bey uhdesine ihale kılınmış olan krom madeninin, iskeleye olan mesafesi nazarı dikkate alınarak, üretimin %10 nispetinde resme tabi tutulması, İktisat Vekâleti'nin 9 Nisan 1933 tarihli tezkeresi ile yapılan teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 12 Nisan 1933 tarihinde kabul edilmiştir[540].

Ayrıca İktisat Vekâleti'nin 18 Ocak 1936 tarihli yazısında, Kiraz-zâde Mehmet Sadık imzası ile verilen 11 Aralık 1935 tarihli istidanamede, Antalya Vilâyeti'nin Tekfurova Köyü'nde bulunan ve imtiyazı 17 Mayıs 1932 tarihli kararname ile üzerine ihale edilmiş olan krom madenini, imtiyaz kararnamesine zeylen teati olunan şartnamenin birinci maddesi mucibince, Tekfurova Madenleri Limited Şirketi namı ile ve 125.000.Türk lirası sermaye ile teşkil eylediği şirkete devredeceğini bildirilmiş ve gerekli muamelenin yapılmasına izin verilmesi istenilmiştir. Bu iş İcra Vekilleri Heyeti'nce 21 Ocak 1936 tarihinde görüşülerek, adı geçen madenin imtiyazının teklif üzere, şirket namına vazgeçilmesi muamelesinin yapılması onanmıştır[541].

Ancak Maaden Umum Müdürlüğü tarafından hazırlanan bir raporda; Antalya'nın Tekfurova Köyü'nde mevcut olan ve imtiyazı devren, Tekfurova Madenleri Limitet Şirketi uhdesinde bulunan, krom madeni imtiyazının, imtiyaz şartnamesinin hükümlerinin yerine getirilmediği beyanı ile feshedilmesi istenmiştir[542].

Maaden Umum Müdürlüğü'nün bu raporu, gereğinin yapılması için, İktasat Vekâleti tarafından 23 Temmuz 1937 tarihinde Başvekâlet'e gönderilmiştir[543]. Başvekâlet de kendisine intikal eden raporu tetkik ve sonucun bildirilmesi talebi ile, 27 Temmuz 1937 tarihinde Şura-yı Devlet Reisliği'ne göndermiştir[544]. Antalya'nın Tekfurova Köyü'ndeki krom madeni imtiyazının feshi konusu, ilk önce Şura-yı Devlet Maliye ve Nafia Daireleri'nde, daha sonra da Umumi Heyet'te görüşülmüştür. Şura-yı Devlet Umumi Heyeti 7 Ekim 1937 tarihinde, Antalya'nın Tekfurova Köyü'ndeki krom madeni imtiyazının feshinin muvafık olmayacağına karar vermiş ve keyfiyet 2 Kasım 1937

[539] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 13.14.11.
[540] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 35.23.2.
[541] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 61.5.14.
[542] BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y.N. 176.214.9. Lef.35-37
[543] Aynı Belge. Lef. 34
[544] Aynı Belge. Lef. 33.

tarihinde Başvekâlet'e yazılmıştır[545]. Başvekâlet de 12 Kasım 1937 tarihinde, Şura-yı Devlet tarafından alınan kararı, İktisat Vekâleti'ne bildirmiştir[546].

Bunun yanında Antalya'nın Tekfurova Köyü'nde bulunan ve 12861 sayılı kararname ile Kiraz-zâde Mehmet Sadık uhdesine ihale edilmiş olan krom madeni sahasının 2.926 hektar olmayıp, yeniden yapılan haritalarının arza tatbikinde 3.873 hektardan ibaret olduğu anlaşıldığından, mukaveledeki sahanın evvelki gayri sahih miktar ile şimdi ortaya çıkan hakiki miktarı arasındaki 947 hektara ait resmi mukarrerin de istifası sureti ile maden mukavelenamesinin ikinci maddesinde yazılı saha miktarının 3.873 hektar olarak tashihi hakkındaki İktisat Vekâleti'nin 29 Mayıs 1939 tarihli yazısı ile Devlet Şurası Reisliği'nin 20 Temmuz 1939 tarihli teskeresi ile gönderilen 3'üncü daire ve umumi heyet mazbataları İcra Vekilleri Heyeti'nce 29 Temmuz1939 tarihinde tetkik edilerek maden mukavelesindeki sahanın 3.873 olarak tashihi kabul olunmuştur[547].

Ayrıca Antalya'nın Finike Kazası'nda ki cıva, manganez, simli kurşun, molipten ve volfram madenlerini aramak üzere, ruhsatname talebinde bulunan Baksonak Devlet Gerey Süünç'ün, bu havalide aramalarda bulunması mahzurlu görüldüğünden talebinin ret edilmesi, Genelkurmay Başkanlığı'nın isteğine dayanılarak, İktisat Vekâleti'nin 22 Mayıs 1939 tarihli talebi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 25 Mayıs1939 tarihinde kabul edilmiştir[548].

2.3.7.Sanayi

Cumhuriyetin ilk yıllarında Antalya Vilâyeti'nde dokuz adet un, bir adet konserve ve bir adet buz fabrikasıyla, özel idareye ait ziraat aletleri tamirhanesi mevcuttur. Un fabrikalarının altı adeti Antalya'da üç adeti Finike'dir[549]. Bunun yanında Antalya'da atölyelerde kıl ve yünden çuval, torba, kilim ve bez imal edildiği gibi, kumaş da dokunmaktadır[550].

2.3.8.Gelirler

Antalya Vilâyeti'nin 1925 yılı genel gelirleri 1.346.537 lira ve özel gelirleri de 344.945 liradır. Belediye gelirleri toplamı da 73.620 liradır[551].

1926 yılında Antalya Vilâyeti'nin genel gelirleri 1.138.655 lira, özel gelirleri de 361.265 liradır. Manavgat Kazası Belediyesi'nin geliri, 23.682 lira, Elmalı Kazası

---

[545] Aynı Belge. Lef.2-32
[546] Aynı Belge. Lef. 1.
[547] BCA. BKK. F. K. 030.18.0102. Y. N. 88.73.15.
[548] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 87.47.12
[549] *T. C. Devlet Sâlnâmesi(1925-1926)*, İstanbul 1926, s.355
[550] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927)*, İstanbul 1927, s.555.
[551] *T. C. Devlet Sâlnâmesi(1925-1926)*, İstanbul 1926, s.355

Belediyesi'nin geliri 6.000 lira, Korkuteli Kazası Belediyesi'nin geliri 17.000 lira, Akseki Kazası Belediyesi'nin geliri 2.389 lira, Finike Kazası Belediyesi'nin geliri 4.000 lira, Serik Kazası Belediyesi'nin geliri 1.096 lira, Alanya Kazası Belediyesi'nin geliri 5.590 lira, Kaş Kazası Belediyesi'nin geliri 2.197 lira, Kaş Kazası'na bağlı Kalkan Nahiyesi Belediyesi'nin geliri 1.725 lira ve Kale Nahiyesi'nin geliri 2.197 liradır[552].

1927 yılında Antalya Vilâyeti'nin genel gelirleri 989.052 lira, özel gelirleri 603.185 lira, belediye gelirleri de 114.203 liradır. Adı geçen yıl Alanya Kazası Belediyesi'nin geliri 12.394 lira, Elmalı Kazası Belediyesi'nin geliri 8.636 lira, Kaş Kazası Belediyesi'nin geliri 5.155 lira, Akseki Kazası Belediyesi'nin geliri 5.255 lira, Korkuteli Kazası Belediyesi'nin geliri 90.050 lira, Finike Kazası Belediyesi'nin geliri 5.121 lira, Manavgat Kazası Belediyesi'nin geliri 3.234 lira ve Serik Kazası Belediyesi'nin geliri 1.400 liradır[553].

1928 yılında Antalya Vilâyeti'nin genel gelirleri 856.680 lira, özel gelirleri 751.129 lira ve belediye gelirleri 81.718 liradır[554].

1929 yılında Antalya Vilâyeti'nin genel gelirleri 1.253.208 lira, özel gelirleri 811.215 lira ve belediye gelirleri 105.579 liradır[555].

2.3.9.Ulaşım

2.3.9.1.Karayolu Ulaşımı

1926 yılında Antalya'yı Burdur Vilâyeti'ne bağlayan bir devlet yolu vardı. Aynı yıl Antalya'yı Korkuteli, Elmalı, Manavgat Kazaları'na bağlayan hususi yolun da, ekseri kısmı şose haline getirilmişti[556].

1927 yılında da 55 km.lik Antalya-Burdur şose yolunun11 km'lik kısmı tamire muhtaçtı. 54 km'lik Antalya-Korkuteli şose yolunun 23 km'lik kısmı sağlam, 6 km'lik kısmı tamir edilmekte, 2 km'lik kısmında tamire başlanmamış, 3 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 20 km'lik kısmı henüz açılmamıştı. Korkuteli-Elmalı şose yolunun 26 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta, 23 km'lik kısmı da henüz açılmamıştı. Elmalı-Finike şose yolunun 45 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta, 20 km'lik kısmı henüz açılamıştı. Antalya-Manavgat yolunun 20 km'lik kısmı sağlam, 14 km'lik kısmı tamir edilmekte, 30 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 4 km'lik kısmı da henüz açılmamıştı. Elmalı-Kaş şose yolunun 5 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 95 km'lik kısmı henüz açılmamıştı.

---

[552] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927*), İstanbul 1927, s.555.
[553] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928),* İstanbul 1928, s.452.
[554] *T. C. Devlet Yıllığı (1928-1929*), İstanbul 1929, s.246.
[555] *T. C. Devlet Yıllığı (1929-1930*), İstanbul 1929, s.226
[556] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927*), İstanbul 1927, s.555.

Manavgat-Alanya şose yolunun 8 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 62 km'lik kısmı henüz açılmamıştı. Alanya-Gazipaşa şose yolunun 2 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 55 km'lik kısmı henüz açılmamıştı. 78 km.lik Manavgat-Akseki yolu henüz açılamıştı. Akseki-Konya hududu arasındaki şose yolun 25 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 20 km'lik kısmı henüz açılmamıştı. İbradı-Akseki şose yolunun 3 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 27 km'lik kısmı henüz açılmamıştı. Antalya Kemer yolunun1 km'lik kısmı yeni inşa olunmakta ve 59 km'lik kısmı henüz açılmamıştı[557].

Nafia Vekâleti'nin 1 Aralık 1930 tarihinde, İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderdiği yazıda; Antalya-Serik yolunun 17. Kilometresinde bulunan, Aksu Çayı üzerindeki 120 metre uzunluğunda ahşap köprünün, bir kaza neticesinde tamamen yandığı anlaşıldığından, vilâyetle dört kazanın ulaşım vasıtası olan bu büyük köprünün, bir an evvel inşasını temin için Şose ve Köprüler Kanunu'nun dördüncü maddesi mucibince 25.8.930 tarih ve 8261 numaralı karar ile kabul olunup, ilk sırada yapılacak büyük köprüler cetveline ithali istenmiştir. Yapılan bu teklif İcra Vekilleri Heyeti'nin 22 Aralık 1930 tarihli toplantısına kabul edilmiştir[558].

Nafia Vekâleti'nden 6 Ağustos 1931 tarihinde, İcra Vekilleri Heyeti'ne gönderilen yazıda da; Antalya-Alanya yolu üzerindeki, Manavgat Köprüsü ayaklarının inşası esnasında, temeller açıldıktan sonra, birinin temelinde zeminin tamamen çürük ve diğerinde de çatlak bulunduğu anlaşıldığından ve bundan dolayı, bu iki temelde ayaklar ile betonarme aksam için, ihale bedelinden yüzde yirmiyi geçen ilave inşaata gerekli olduğu bildirilmiştir. Ayrıca, ihalenin pazarlık yöntemi ile yapılması talep edilmiştir. Nafia Vekâleti'nin bu isteğine, Maliye Vekâleti'nin olumlu görüş bildirmesi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti 17 Ağustos 1931 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, ilave inşaatın pazarlık yöntemi ile yapılmasını kabul etmiştir[559].

1938 yılı bilgilerine göre, Antalya-Serik yolunda bulunan ahşap menfez ve köprüler betonarmeye dönüştürülmüş, Aksu Çay'ı üzerine de Aksu köprüsü yapılmıştır. Yine bu yol bütünü ile tamamlanarak, şose haline getirilmiştir. Serik-Manavgat yolunun köprü ve menfezleri yapılmış ve yol düzlenmiştir. Manavgat-Alanya yolunda ise, köprüler ve menfezler yapılmış ve toprak düzlenmiştir. Bu yolun başlangıcında bulunan Manavgat Çay'ı üzerine de, Manavgat Köprüsü yapılmıştır. Bunun yanında, Alanya-Gazipaşa yolunun toprağı düzlenmiştir. Antalya-Manavgat yolunda yaz ve kış, Manavgat-Alanya

---

[557] *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1927-1928*), İstanbul 1928, s.451.
[558] BCA.BKK. F. K. 030.18.01.02. Y.N. 16.82.17.
[559] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 22. 59. 9.

yolunda da, yazın motorlu araçlar çalışır hale gelmiştir. Alanya-Gazipaşa yolu ise gidip gelmeye uygun bir yapıya kavuşturulmuştur[560].

Ancak Antalya ve kazalarını birbirine bağlayan yolların iyileştirilmesi çalışmalarına devam edilmiştir. Nafia Vekâleti tarafından 11 Aralık 1940 tarihinde Başvekâlet'e gönderilen yazıda, Antalya Vilâyeti'nin beş kazasını merkeze bağlayan Antalya-Manavgat-Alanya yolunun derhal inşasına başlanmasının lüzumlu görüldüğü ve hali hazır vaziyet yüzünden inşaat malzemesi tedarikinde güçlük dolayısı ile mezkur yolun inşasına talip bulunamayacağı cihetle, kazaların mükellef amelesinden de istifade edilmek sureti ile yaptırılmasının, hazine menfaatine daha uygun olacağı bildirilmekte olduğundan, adı geçen yol inşaatının emaneten yaptırılmasını Başvekâlet'e teklif etmiştir. Maliye Vekâleti de bu konuda ki görüşünü 4 Ocak 1941 tarihinde bildirmesi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 23 Ocak 1941 tarihinde Antalya-Manavgat-Alanya yolunun emaneten yaptırılmasını tasvip edilmiştir[561].

Nafia Vekâleti'nin 11 Eylül 1941 tarihli yazısında, Antalya-Manavgat-Alanya yolu inşaatı için 40 bin liralık, Antalya Vilâyeti'ne yardım yapılması teklifi, İcra Vekilleri Heyeti tarafından 23 Eylül 1941 tarihinde onaylanmıştır[562].

Nafia Vekâleti 7 Temmuz 1942 tarihinde Başvekâlet'e gönderdiği yazıda da, "Antalya Vilâyeti sahillerinde, deniz nakliyatının güçleşmesi üzerine, Antalya-Manavgat-Alanya yolu fevkalade önem arz etmesinden dolayı, geçen sene vekâletimizden verilen yardım ödeneği ile vilâyetçe inşasına başlanmış idi. Bu sene de sözü geçen yol inşaatı için, Antalya Vilâyeti, vekâletimiz "şose ve köprülere yardım ödeneğinden 100.000 lira verilmesini" istemektedir. Maliye Vekâleti'nin de, kendisine intikal eden bu isteğe olumlu görüş bildirmesi üzerine, Nafia Vekâleti'nin bu talebi, İcra Vekilleri Heyeti'nin 4 Ağustos 1942 tarihinde yaptığı toplantıda kabul edilmiştir. Ayrıca, Antalya-Manavgat ve Alanya yolu için, Antalya Vilâyeti'ne 100.000 lira yardım verilmesine dair İcra Vekilleri Heyeti kararı; Nafia, Maliye ve Dahiliye Vekâletleri'ne gönderilmiştir[563].

Nafia Vekâleti'nin 14 Ocak 1943 tarihinde Başvekâlet'e gönderdiği yazıda; Antalya-Manavgat ve Alanya yolunun geçit vermeyen kısımlarında yapılması tasavvur edilen şose ve sinai imalat inşaatı için, Antalya Vilâyeti Özel İdaresi'nde mevcut olan ödenek yeterli gelmediğinden, Antalya Vilâyeti'ne 40.000 liralık ödenek yardımı yapılması istenmiştir. Bu isteği uygun gören Maliye Vekâleti 26 Ocak 1943 tarihinde,

---

[560] *Türk Akdeniz Dergisi*, S.11-12, Antalya-29 İlkteşrin 1938, s.56-58.
[561] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 93.124.11
[562] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 96. 82. 2.
[563] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 18. 159. 262.; BCA.BKK.F.K.030.18.01.02. Y.N.99.69.3

Başvekâlet'e olumlu görüş bildirmiştir. İcra Vekilleri Heyeti de 3 Şubat 1943 tarihinde, Nafia Vekâleti'nin, bu talebini onaylamıştır. Yine, Antalya-Manavgat ve Alanya yolu inşaatı için, Antalya Vilâyeti'ne 40.000 liralık yardım yapılmasını öngören, İcra Vekilleri Heyeti kararı, Nafia Vekaleti'ne ve Divan-ı Muhasebat Reisliği'ne bildirilmiştir (8.2.1943)[564].

Bunun yanında Bayındırlık Bakanlığı'nın Başbakanlığa 20 Mayıs 1946 tarihinde gönderdiği yazı ve Maliye Bakanlığı'nın 18 Haziran 1946 tarihli görüşü üzerine, Antalya-Alanya yolu için, Bayındırlık Bakanlığı 1946 yılı bütçesinin şose ve köprüler giderleri özel bölümünden Antalya Özel İdaresi'ne 100.000 lira verilmesi Bakanlar Kurulu'nca 26 Haziran 1946 tarihinde kararlaştırılmıştır[565].

Keşif bedeli 10.000 lirayı geçen ve ahval-i hazıra dolayısı ile pazarlık veya eksiltme sureti ile müteahhide ihalesi mümkün olmadığı anlaşılan Antalya-Manavgat-Akseki yolunun şose haline getirilmesi için, inşaatının vilâyetçe teşkil edilecek amele ekip postaları vasıtası ile emaneten yaptırılması ve Nafia Vekâleti 1941 mali yılı bütçesine konulan şose ve köprüler tahsisatından Antalya Vilâyeti'ne 50.000 liralık yardım yapılması, Nafia Vekâleti'nin 24 Haziran 1941 tarihli teklifi ve Maliye Vekaleti'nin olumlu görüşü üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 31 Temmuz 1941 tarihinde kabul edilmiştir[566].

Bayındırlık Bakanlığı'nın 12 Mart 1945 tarihinde Başbakanlığa gönderdiği yazısı ve Maliye Bakanlığı'nın olumlu görüşü üzerine, Akseki-Manavgat yolunun Gökçebelen ile Gecereme Köyü kısmının yapılması için, Antalya Vilâyeti'ne, 30.000 liranın Bayındırlık Bakanlığı 1944 yılı bütçesinin şose ve köprüler özel faslından yardım olarak verilmesi, Bakanlar Kurulu'nun 18 Mayıs 1945 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır[567].

Nafia Vekâleti tarafından 26 Temmuz 1941 tarihinde Başvekalet'e gönderilen yazıda ise; "Antalya Vilâyeti'ni Orta Anadolu'ya bağlıyan Antalya- Burdur yolunun Akdeniz'deki vapur seferlerinin tatilini müteakip ehemmiyeti bir kat daha artmış olduğundan, bu yolun bozuk kısımlarının tamirine teşebbüs edilmiş ise de, özel idare bütçesindeki tahsisat, bozuk yol parçalarının tamirine kafi gelmediğinden kıştan evvel yolun ıslahı için, Antalya Vilâyeti'ne 30.000 liralık yardım tahsisatı verilmesi vekâletimizce lüzumlu görülmüştür." denmiştir. Maliye Vekâleti'nin uygun görüş bildirmesi üzerine, Antalya-Burdur yolunun bozuk kısımlarını tamir için 1941 mali yılı

[564] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 101. 8. 6.
[565] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 111.45.20.
[566] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 95.67.7.
[567] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 108.27.16.

Nafia Vekâleti bütçesinin şose ve köprüler faslından Antalya Vilâyeti'ne 30.000 lira yardım yapılması 3 Eylül 1941 tarihinde İcra Vekilleri Heyeti'nce kabul edilmiştir[568].

Nafia Vekâleti'nin 11 Eylül 1941 tarihli yazısında, Antalya-Burdur yolunun mebdeinde yapılacak inşaat için 10 bin liralık, Antalya Vilâyeti'ne yardım yapılması teklifi, İcra Vekilleri Heyeti tarafından 23 Eylül 1941 tarihinde onaylanmıştır[569].

Bayındırlık Bakanlığı'nın Başbakanlığa gönderdiği 24 Aralık 1945 tarihli yazısı ve Maliye Bakanlığı'nın olumlu görüşü üzerine, Bayındırlık Bakanlığı'nın 1946 yılı bütçesinin şose ve köprüler giderleri özel bölümünden 100.000 liranın, Antalya Valiliği'nce yaptırılacak olan Elmalı-Finike yolunun yapımına harcanmak üzere, Antalya Özel İdaresi'ne verilmesine Bakanlar Kurulu'nca 22 Şubat 1946 tarihinde kararlaştırılmıştır[570].

Antalya İl Genel Meclis toplantılarında da Antalya'nın ve kazalarının yolları gündeme gelmiştir. Antalya İl Genel Meclisi'nin 1948 yılı toplantısında, Manavgat-Gündoğmuş, Kaş-Fethiye, Kaş-Finike, Korkuteli-Zivint yollarının il yolları kapsamına alınması temennisine karşı, Bayındırlık Bakanlığı'ndan gelen cevap da, bu yollara sarf edilecek munzam ödenek bulunmadan, iş programına alınmasının uygun görülmediği bildirilmiştir(16.12.1949)[571].

Aynı tarihte (16.12.1949) yapılan toplantıda, Gazipaşa-Anamur arasındaki yolun güzergahının ikmali için yeter derecede ödenek verilmesi ve Antalya-Korkuteli yolu üzerinde bulunan Marzıman Köprüsü'nün yeniden yaptırılması için, Bayındırlık Bakanlığı'ndan temennide bulunulmasına karar verilmiştir[572].

2.3.9.2.Denizyolu Ulaşımı

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Antalya ticaret iskeleleri arasında; birinci derecede Antalya, ikinci derecede Finike ve üçüncü derecede de Alanya gelmektedir[573].

Antalya Limanı hakkında Antalyalı Cafer-zâde Mehmet Kaptan ve arkadaşları tarafından Cumhurbaşkanlığına gönderilen dilekçede, "Antalya Limanı'nın geçmişte önemli bir ticaret merkezi olduğu, fakat şimdi eski öneminin kalmadığı, Antalya Limanı'ndaki dalga kıranın harap olduğu ve limanın ıslah edilmesi gerektiği, Antalya Özel İdaresi'nin bunu yapmaya ekonomik olarak gücünün yetmeyeceği ve bu işin Nafia

[568] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y.N. 96.78.1.
[569] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 96. 82. 2.
[570] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 110.15.6.
[571] *Şelâle Gazetesi*, S.254, Antalya-03 Ocak 1950, s.3
[572] *Şelâle Gazetesi*, S.256, Antalya-10 Ocak 1950, s.3
[573] *Türk Akdeniz Dergisi*, S. 11-12, Antalya-29 İlkteşrin 1938, s.11.

Vekâleti tarafından yapılması" istenmiştir. Cumhurbaşkanlığı tarafından Antalyalı Cafer-zâde Mehmet Kaptan ve arkadaşlarının dilekçesi, Nafia Vekâleti'ne gönderilmiştir. Nafia Vekâleti 1 Nisan 1930 tarihinde Başvekalet'e gönderdiği yazıda "Vekâlet bütçesinde limanlar için tahsisat mevcut olmadığından, Antalyalılar tarafından verilmiş olan dilekçede talep edilen hususların teminine şimdilik imkan bulunmadığı "bildirilmiştir. Ayrıca konu Başvekâlet tarafından Antalya Vilâyeti'ne yazılarak, Cafer-zâde Mehmet Kaptan ve arkadaşlarına tebliği istenmiştir (3.4.1930)[574].

Daha sonra Nafia Vekâleti'nin 17 Haziran 1942 tarihli teklifi ve Maliye Vekâleti'nin 13 Temmuz1942 tarihli görüşü üzerine, "Antalya Vilâyeti'nde yaptırılması kararlaştırılan Antalya küçük deniz taşıtları limanı inşaatı için girişilecek yüklenmenin, 1942 mali yılı Nafia Vekâleti bütçesinin 771'inci faslının 12'inci Antalya Limanı'nda mevcut mendireğin tamir, genişletme ve uzatma ile rıhtım inşası bilumum masrafları maddesine konulan 100.000 lira ödeneğin, yarısını geçmemek şartıyla 1943 mali yılına sirayet ettirilmesi, İcra Vekilleri Heyeti'nce 1 Ağustos 1942 tarihinde kabul edilmiştir[575].

Bayındırlık Bakanlığı'nın 21 Şubat 1946 tarihli yazısı ve Maliye Bakanlığı'nın 9 Nisan 1946 tarihli görüşü üzerine, Antalya küçük deniz taşıtları limanının batı mendireğinin inşası için girişilecek yüklenmenin, Bayındırlık Bakanlığı 1946 yılı bütçesinin demiryolları ve limanlar bölümünün 7'inci Antalya limanı mendireğini onarma, uzatma ve rıhtım yapma giderleri maddesine konulan ödeneğin yarısını geçmemek şartı ile 1947 yılına geçmesi, Bakanlar Kurulu'nca 11 Nisan 1946 tarihinde kabul edilmiştir[576].

2.3.9.3.Havayolu Ulaşımı

Antalya'da hava yolu ulaşımı ile alakalı ilk çalışmalar arasında, Münakalat Vekilliği'nin 11 Mayıs 1944 tarihli teklifi ve Maliye Vekilliği'nin 27 Mayıs1944 tarihli mütalaası üzerine, Devlet Hava Yolları için Antalya'da yaptırılacak tayyare meydanı binasına ait olup, ilanı noksan yapılan ihalenin muteber sayılması, İcra Vekilleri Heyeti'nce 29 Mayıs 1944 tarihinde kabul edilmesi bulunmaktadır.[577].

[574] BCA. Mua. F. K. 030.010. Y. N. 156.98.10.
[575] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 99.67.15.
[576] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 110.27.3.
[577] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 105.38.3.

2.3.10.Ticari Kuruluşlar

2.3.10.1.Bankalar

Osmanlı Devleti zamanından Cumhuriyet Dönemi Antalya'sına iki banka intikal etmiştir. Bunlardan birisi Ziraat Bankası, diğeri de Osmanlı Bankasıdır.[578]. 1940'lı yıllarda da, Antalya'da bu banka şubeleri ile birlikte, İş Bankası ve Türkiye Emlak Kredi Bankası Ajanlığı bulunmaktadır[579].

2.3.10.2.Kooperatifler

2.3.10.2.1.Antalya İhracat ve İkrazat Biriktirme Kooperatifi

Antalya İhracat ve İkrazat Biriktirme Kooperatifi'nin gayesi, ortakların mübayaa edilecek mahsulleri üzerine ihracat yapmak ve ortaklara ve erbabı ticarete ikrazatta bulunmak ve ortaklığa dahil olanların mahsullerini satmaktır. Merkezi Antalya olmak üzere on dört bin Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan mesuliyeti sınırlı Antalya İhracat ve İkrazat Biriktirme Kooperatifi'nin, İktisat Vekâleti'nden gönderilen esas mukavelename layihası, İcra Vekilleri Heyeti'nin 15 Mayıs 1929 tarihli toplantısında okunarak mukavelenamenin tasdiki kabul edilmiştir[580].

2.3.10.2.2.Antalya Hızarcılık Küçük Sanat Kooperatifi

Antalya Hızarcılık Küçük Sanat Kooperatifi'nin gayesi, ortaklarının mesleki ihtiyaçlarını teşkil eden her türlü iptidai maddeleri sağlamak ve ortakları tarafından yapılan eşyayı satmaktır. Merkezi Antalya olmak üzere 30 yıl süre ve 1.500 Türk lirası sermaye ile kurulmasına başlanan Antalya Hızarcılık Küçük Sanat Kooperatifi'nin Ticaret Bakanlığı'nın 3 Kasım 1947 tarihli yazısı ile gönderilen ana sözleşmesi, Bakanlar Kurulu'nca 5 Aralık 1947 tarihinde incelenerek , adı geçen ortaklığın kurulmasına izin verilmesi kararlaştırılmıştır. Antalya Hızarcılık Küçük Sanat Kooperatifinin kurucuları; Abdullah Canöz, Hüsnü Karabarut, Hüseyin Güvenç, Mustafa Atmaca Tevfik Tolunay, Mehmet Urcu ve Mustafa Şekercioğlu'dur[581].

2.3.10.2.3.Antalya Bahçeli Memur Evleri Yapı Kooperatifi

Antalya Bahçeli Memur Evleri Yapı Kooperatifi'nin gayesi, satın alacağı arsalar üzerinde ortaklarını birer ev sahibi etmektir. Merkezi Antalya olmak üzere , 15 yıl süre ile ve en az yüz kırk Türk lirası sermaye ile kurulmasına başlanan Antalya Bahçeli Memur Evleri Yapı Kooperatifi'nin, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'nın 18 Nisan 1949 tarihli

---

[578] *Konya Vilâyeti Sâlnâmesi*, Konya 1314, s.173, 175.; *T. C. Devlet Sâlnâmesi (1926-1927)*, İstanbul 1927, s.555.
[579] İller Bankası, *Belediyeler Yıllığı*, I, Ankara-1949, s.167.
[580] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 4.31.11.
[581] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 115. 73.19.

yazısı ile gönderilen ana sözleşmesi, Bakanlar Kurulu'nca 27 Nisan 1949 tarihinde incelenerek, adı geçen kooperatifin kurulmasına izin verilmiştir. Antalya Bahçeli Memur Evleri Yapı Kooperatifi'nin kurucuları; Hasan Demiray, Hatem Atamer, Orhan Yeşilbük, Baha Devrim, Veysel Güldes, Lütfü Yıldırım, Ömer Mazlumoğlu ve Kutsi Tüsüz'dür[582].

2.3.10.3.Şirketler

2.3.10.3.1.Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi

Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi'nin gayesi, her nevi eşya ve emtia nakliyatı yapmaktır. Merkezi İstanbul olmak üzere gayri mahdut müddet ve 150.000 Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi'nin İktisat Vekâleti'ne gönderilen esas mukavelename layihası ve sermayenin dörtte birinin tedarik olunduğunu gösteren banka mektubu, İcra Vekilleri Heyeti'nce 25 Kasım 1936 tarihinde okunarak, mukavelenamenin tasdiki kabul edilmiştir[583].

Bunun yanında Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi'nin esas mukavelenamesinin bazı maddelerinin değiştirilmesi ve madde ilave edilmesi, Ticaret Bakanlığı'nın teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nin 11 Eylül 1942[584] ve 22 Ağustos 1944 tarihinde yaptığı toplantılarda onaylanmıştır[585].

Adı geçen şirket, ana sözleşmesinin bazı maddelerinde yaptığı değişiklikle, ortaklık sermayesini 200.000 Türk lirasına çıkarmıştır. Yapılan bu değişiklik ile sermayenin dörtte birinin ödendiğini gösteren banka mektubu, Ticaret Bakanlığı'nın 9 Aralık 1947 tarihli yazısı ile Bakanlar Kurula gönderilmiş ve Bakanlar Kurulu'nca 25 Aralık 1947 tarihinde incelenerek, sözü geçen maddelerin değiştirilmesi kararlaştırılmıştır[586].

Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi 21 Mart 1945 tarihinde Başbakanlığa gönderdiği yazıda," Memleket içinde temin olunacak havacı teknik eleman ile bu hususta yetişmiş personelden ve mevcut devlet tesisatından faydalanmak, ayrıca bu sahada Devletçe bir himaye görmek şartı ile icabında hariçten temin olunacak mütehassıslar ve getirilecek modern yolcu ve yük tayyareleri ile memleket dahilinde havadan eşya ve yolcu nakliyatı yapmak üzere, bir Hava Nakliyat Türk Anonim Şirketi

[582] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 119.34.1.
[583] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 69.90.18.
[584] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 99.82.4.
[585] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 106.60.15.
[586] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 115.80.4.

vücuda getirmek istediği" bildirmiştir[587].

Ticaret Bakanlığı 31 Temmuz 1945 tarihinde Antalya Umumi Nakliyat Türk Anonim Şirketi Ankara Şubesi'ne gönderdiği cevabi yazıda, memleketimizde bir hava nakliyatı şirketi kurulması yolundaki dileğiniz üzerine, mevzunun memleket ölçüsündeki önemi göz önünde tutularak, Ulaştırma Bakanlığı'nın bu husustaki mütalaası sorulmuş ve alınan cevapta, Başbakanlıktan alınan emir gereğince, hava nakliyatı hakkında bir kanun projesinin hazırlanmakta olduğu ve bu hususta tanzim edilecek kanunun yürürlüğe girmesini müteakip, hava nakliyatı şirketlerinin teşkili hakkındaki taleplerin tetkik edilebileceği bildirilmiştir[588].

2.3.10.3.2.Antalya Bahçecilik Kooperatif Şirketi

Antalya Bahçecilik Kooperatif Şirketi'nin gayesi, limon, portakal ve mandarin bahçeleri tesis etmek ve bu işlere ait diğer hususlarla uğraşmaktır. Merkezi Antalya olmak üzere on beş sene müddetle ve yirmi beş bin Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan Antalya Bahçecilik Kooperatif Şirketi'nin İktisat Vekâleti'ne gönderilen esas mukavelename layihası ve sermayenin dörtte birinin tedarik olduğunu gösteren banka mektubu, İcra Vekilleri Heyeti'nce 11 Mayıs 1939 tarihinde tetkik edilerek, mukavelename onaylanmıştır[589].

Bunun yanında, Antalya Bahçecilik Kooperatif Şirketi'nin esas mukavelenamesinin bazı maddelerinin değiştirilmesi, Ticaret Bakanlığı'nın yazısına dayanarak, Bakanlar Kurulu tarafından 16 Ağustos 1944[590] ve 24 Mart 1949 tarihlerinde kabul edilmiştir[591].

2.3.10.3.3.Antalya Memurları İstihlak Kooperatif Şirketi

Antalya Memurları İstihlak Kooperatif Şirketi'nin gayesi, mıntıkasında, gerek kendi ve gerek başka istihlak kooperatifleri ile birleşerek satın aldığı istihlak maddelerini ortaklarına ve bilcümle tüketicilere dağıtmak ve ortaklarının ihtiyaçlarını karşılayacak sair teşebbüslerde bulunmaktır. Merkezi Antalya olmak üzere, 31 sene müddet ve en az 2.000 Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan Antalya Memurları İstihlak Kooperatif Şirketi'nin, Ticaret Vekâleti'nin 22 Aralık 1941 tarihli yazısı ile gönderilen esas mukavelename layihası, İcra Vekilleri Heyeti'nce 24 Aralık 1941 tarihinde tetkik edilerek,

---

587 BCA. Mua. F. K. 030.10.0.0. Y. N. 61.410.32. Lef.3.
588 AYNI Belge. Lef. 1-2.
589 BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 86.40.14.
590 BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 106.58.16.
591 BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 113.21.20.

şirketin teşkiline izin verilmiştir[592].

2.3.10.3.4.Antalya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatif Şirketi

Antalya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatif Şirketi'nin gayesi, mıntıkasındaki dokumacılığın inkişafına hizmet etmekle beraber, iplik ve sair iptidai maddeleri toptan ucuza tedarik ederek, ortaklara dağıtmak ve bir mukabele mamul mallarını satmaktır. Merkezi Antalya olmak üzere ve en az 1.500 Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan Antalya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatif Şirketi'nin, Ticaret Vekaleti'nin 31 Mayıs 1942 tarihli yazısı ile gönderilen esas mukavelenamesi, İcra Vekilleri Heyeti'nce 23 Haziran 1942 tarihinde tetkik edilerek, adı geçen şirketin teşkiline izin verilmiştir[593].

Bunun yanında Antalya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatif Şirketi'nin esas mukavelenamesinin değiştirilmesi, Ticaret Vekilliği'nin 7 Kasım 1944 tarihli yazısı ile yapılan teklif üzerine, İcra Vekilleri Heyeti'nce 15 Kasım 1944 tarihinde kabul olunmuştur. Antalya Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatif Şirketi'nin kurucuları; Mehmet Şencan, Mehmet Ersoy, Ali Karatepe, Yusuf Başeğmez, Arif Günay, M. Süleyman Faik Çakırlarlıoğlu ve Şemsi Süzen'dir[594].

2.3.10.3.6. Mahdut Mesuliyetli Narenciye Yetiştirme Kooperatif Şirketi

Mahdut Mesuliyetli Narenciye Yetiştirme Kooperatif Şirketi'nin gayesi, satın alacağı arazide narenciye bahçeleri yetiştirmek ve ortaklarının ihtiyaçlarını karşılayacak sair teşebbüslerde bulunmaktır. Merkezi Antalya olmak üzere on bir sene müddet ve en az 1.000 Türk lirası sermaye ile teşkiline başlanan Mahdut Mesuliyetli Narenciye Yetiştirme Kooperatif Şirketi'nin Ticaret Vekâleti'nin 26 Mayıs 1943 tarihli teskeresi ile gönderilen esas mukavelenamesi, İcra Vekilleri Heyeti'nce 27 Mayıs 1943 tarihinde kabul edilmiştir. Mahdut Mesuliyetli Narenciye Yetiştirme Kooperatif Şirketin kurucuları, Adil Aşcıoğlu, Osman Zeki Akpınar, Abdi Saracoğlu, Tevfik Karabayır, İsmail Demir, Abdullah Sülekler ve Mehmet Naşşar'dır[595].

---

[592] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 97.106.9.
[593] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 99.54.4.
[594] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 106.79.20.
[595] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 112.35.8.

2.BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA SOSYAL HAYAT

2.1.İDARİ YAPI

1950-1960 yılları arasında Antalya Vilâyeti'nde gelişen şartlara göre yeni kaza, nahiye ve köyler kurulmuştur. Bazı köy ve nahiyelerin de isimleri değiştirilmiştir. Bu dönemde köyler arasında meydana gelen sınır ihtilafları da halledilmeğe çalışılmıştır. 1951 yılında Antalya'nın Kaş Kazası'nın Kalkan Nahiyesi'ne bağlı Ova Gelemiş ve Ada Köyleri bir isim altında birleştirilmiştir. Birleştirilen bu köyler Ovagelemiş Köyü ismi ile bağımsız bir köy haline getirilmiştir[596]. Antalya'ya bağlı olan Mellidağ Köyü ile Bademağacı Köyü arasındaki sınır ihtilafı da, Antalya Vilâyet İdare Heyeti'nce 17 Ocak 1951 tarihinde çözüme kavuşmuştur[597].

1954 yılında Antalya'nın Akseki Kazası'na bağlı Geriş Köyü, nahiye merkezi olmuştur[598]. Bir yıl sonra da Antalya'nın Gündoğmuş Kazası'na bağlı Kızılağaç Nahiyesi'nin adı, Bakanlar Kurulu kararı ile değiştirilmiş ve adı geçen nahiyenin ismi Güzelbağ yapılmıştır[599]. 1955 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Antalya'nın Kaş Kazası'na bağlı Kalkan Nahiyesi ve Manavgat Kazası'nın Taşağıl Nahiyesi tam teşekküllü birer nahiye haline getirilmiştir[600].

1957 yılında Antalya'nın Alanya Kazası'nın Demirtaş Nahiyesi'ne bağlı bulunan Gözüküçüklü Köyü Dahiliye Vekâleti'nin gördüğü lüzum üzerine, Alanya Merkez Kazası'na bağlanmıştır. Antalya'nın Kaş Kazası'na bağlı Kalkan Nahiyesi'nin Margaz Köyü'ne bağlı bir mahalle olan Dargaz da, Dahiliye Vekâleti'nin kararı ile müstakil köy haline getirilmiştir. Antalya'nın Gündoğmuş Kazası'nın Köprülü Nahiyesi'ne bağlı bulunan Narağacı Köyü de doğrudan doğruya Gündoğmuş Merkez Kazası'na bağlanmıştır. Bununla birlikte Antalya'nın Korkuteli Kazası'na bağlı Bozova Nahiyesi'nin Çomaklı Köyü'nde belediye teşkilatı kurulması Dahiliye Vekâleti'nce kabul edilmiştir[601]. Aynı yıl Antalya'nın Finike Kazası'nın Hallaç Köyü'ne bağlı bulunan İskele Mahallesi'nin kaza belediye hudutları içerisine alınması, Bakanlar Kurulu'nca kabul edilmiş ve adı geçen

---

596 *Şelâle Gazetesi*, S.636, Antalya 24 Ekim 1951, s.2.
597 BCA. BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N.117.739.8.
598 *Şelâle Gazetesi*, S.1566, Antalya 12 Haziran 1954, s.2.
599 *Şelâle Gazetesi*, S.208, Antalya 14 Aralık 1955, s.1.
600 *İleri Gazetesi*, S.1852, Antalya 25 Ağustos 1955, s.1, 3.
601 *Şelâle Gazetesi*, S.2581, Antalya 20 Nisan 1957, s.1.

karar 9 Ağustos 1957 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır[602]. Antalya'nın Gazipaşa Kazası'nın Gevinde Köyü'ne bağlı Girenli, Bozerkek, Maruf ve Bağlıkoyak Mahalleleri de birleştirilmiş ve Yeniköy adını almıştır[603].

Antalya'nın Finike Kazası'na bağlı olan Kumluca Nahiyesi 1 Nisan 1958 tarihinden itibaren kaza olmuştur. Bu münasebetle Kumluca Kazası'nda yapılan törene Antalya Valisi Niyazi Akı da katılmıştır[604]. Antalya'nın Elmalı Kazası'na bağlı Müğren Köyü de, aynı tarihte nahiye olmuştur. Müğren Nahiyesi Müdürlüğü'ne Aydın Vilâyeti'ne bağlı Davutlar Nahiyesi'nin Müdürü Fazıl Tanrıkulu tayin edilmiştir[605]. Müğren Nahiyesi'nde 30 Ekim 1958 tarihinde nahiye merkezi olması münasebeti ile bir tören yapılmıştır[606]. 1959 yılında Antalya Merkez Kazası'na bağlı olan Çakırlar Köyü, Bakanlar Kurulu kararı ile nahiye merkezi olmuştur[607].

1960 yılında Antalya Vilâyeti'nin Merkez, Akseki, Alanya, Elmalı, Finike, Gazipaşa (Kaza Merkezi: Pazarcı) (Selenti), Gündoğmuş, Kaş, Korkuteli, Kumluca (Kaza Merkezi: Sarıkavak), Manavgat ve Serik isimli on iki kazası bulunmaktadır. Aynı yıl Antalya Vilâyeti yirmi iki nahiye ve altı yüz köye sahiptir. Antalya Merkez Kazası'nın nahiyeleri de Merkez, Aksu (Nahiye Merkezi: Macun), Çaçırlar, Dağ (Nahiye Merkezi: Hafızbey), Döşemealtı (Nahiye Merkezi: Yeniköy) (Kırkgöz) ve Kemer Nahiyesi'dir[608].

2.2.NÜFUS

Antalya Vilâyeti'nde 1950-1960 yılları arasına baktığımız zaman, nüfus miktarında önemli bir artış meydana gelmiştir. Antalya'da nüfus artış hızının yoğun olmasının temel sebepleri arasında, sağlık şatlarının iyileşmesi ve göç olayı önemli bir yer tutmaktadır[609]. Ayrıca bu yıllar arasında nüfus artış hızına paralel olarak, evlenme sayısında %14.3 ve boşanma sayısında %15 miktarında, bir artış meydana gelmiştir. Yine 1958 yılında Antalya'da 2.842 doğum olmuş ve buna mukabil 946 kişi ölmüştür[610]. 1950-1960 yılları arasında Antalya Vilâyeti nüfusunda meydana gelen hareketlilik ile aynı dönemde evlenme ve boşanma sayıları aşağıda tabloda gösterilmiştir.

---

[602] *Şelâle Gazetesi*, S.2685, Antalya 13 Ağustos 1957, s.1.
[603] *Şelâle Gazetesi*, S.2692, Antalya 20 Ağustos 1957, s.1-2.
[604] *Şelâle Gazetesi*, S.2915, Antalya 1 Nisan 1958, s.1, 3.
[605] *Şelâle Gazetesi*, S.2997, Antalya 26 Haziran 1958, s.1.
[606] *Şelâle Gazetesi*, S.3120, Antalya 1 Kasım 1958, s.1-2.
[607] *Şelâle Gazetesi*, S.3387, Antalya 7 Ağustos 1959, s.1.
[608] T.C. İçişleri Bakanlığı, *Antalya İli*, Ankara 1961, s.1.
[609] Sevinç (Özen) Güçlü, *Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*, Ankara 2002, s.29.; Basın Yayın ve Turizm Müdürlüğü, *Turistik Antalya*, Ankara 1958, s.35 v.d.
[610] *Şelâle Gazetesi*, S.3187, Antalya 7 Ocak 1959, s.2.

Antalya Vilâyeti'nin Nüfus Miktarı[611].

YILLAR			
	1950	1955	1960
Nüfus Miktarı	311.442	357.568	416.130
Nüfus Yoğunluğu	15	17	
Nüfus Artışı	22.59	27.62	20.07

Antalya Vilâyeti'nde Bazı Yıllarda Evlenme ve Boşanma Miktarı[612].

YILLAR									
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Evlenme	612	658	746	736	723	749	790	812	877
Boşanma	130	160	151	158	173	189	225	135	195

2.3.GÖÇMENLERİN İSKANI

1950'li yıllarda Bulgaristan'dan ülkemize göç eden Türklerin iskan edildiği yerlerden birisi de Antalya'dır. Bunun için Bulgaristan Türkleri, Antalya'ya gelmeden önce Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil'in başkanlığında "Göçmenler Yardım Komitesi" teşkil edilmiş ve vazifeye başlamıştır. Bunun yanında Göçmenler Yardım Komitesi'nden bir grup, Antalya Vilâyeti'nin hangi bölgesine, ne kadar göçmen yerleştirileceğini, mahallinde tespit etmek amacı ile Antalya'nın batı kazalarında incelemelerde bulunmuştur. Ayrıca komite tarafından göçmenlerin, Antalya'ya geldikleri zaman Topçu Kışlası'nda misafir edilmeleri kararlaştırılmış ve buradan ikamet edecekleri yerlere gidecek olan göçmenlerin barınmaları ve iaşeleri için neler yapılması gerektiği planlanmıştır[613].

Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından da Bulgaristan'dan gelecek olan göçmenler için, 26 Aralık1950 tarihi itibari ile il merkezinde ve kazalarda bulunan okullardan 729 lira 83 kuruş tutarında yardım toplamıştır[614].

Bulgaristan'dan ülkemize gelen göçmenlerden 102 kişilik ilk grup, 8 Ocak1951 tarihinde Erzurum Vapuru ile Antalya'ya gelmiştir. Göçmenler Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Antalya Belediye Başkanı Seyit Ali Pamir ve siyasi parti başkanları

[611] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı*, İstanbul 1961, s.9.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı*, İstanbul 1961, s.12.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *1960 Genel Nüfus Sayımı (Telgrafla Alınan İlk Neticel*er), Ankara (b.t.y), s.3.; S. (Özen) Güçlü, a.g.e. , s.42.
[612] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Evlenme İstatistikleri Vilayet ve Kaza Merkezlerinde (1932-1958)*, Ankara (b.t.y.), s.7.; T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Boşanma İstatistikleri (1932-1958*), Ankara (b.t.y.), s.5.
[613] *Şelâle Gazetesi*, S.351, Antalya 19 Aralık 1950, s.1-2.
[614] *Şelâle Gazetesi*, S.353, Antalya 26 Aralık 1950, s.2.

tarafından gemide karşılanmıştır. Aynı zamanda Antalya'nın Kordon Boyu ve Tophane Parkı Mevkisi kalabalık bir halk topluluğu tarafından doldurulmuştur. Göçmenler motorla sahile yaklaşırken, halkın coşkun tezahüratı ile karşılanmıştır. Daha sonra motordan inen göçmenler, Antalya Şoförler Cemiyeti'nin tahsis ettiği vasıtalarla, Topçu Kışlası'na götürülmüştür[615]. Göçmenler burada birkaç gün misafir olarak kalmışlardır. Daha sonra 102 göçmenden 29 kişi Antalya'nın Manavgat Kazası'na, 22 kişi Antalya'nın Korkuteli Kazası'na, 20 kişi Antalya'nın Finike Kazası'na ve 31 kişi de Antalya'nın Yeniköy Nahiyesi'ne gönderilmiştir[616].

Antalya'nın Korkuteli Kazası'na gönderilen göçmenler, 10 Ocak 1951 tarihinde kazaya gelmişlerdir[617]. Korkuteli Kazası'na gönderilen 22 kişilik bu yedi hane Küçük Köy'e verilmiştir. Küçük Köylüler bu soydaşları, gözyaşları içinde karşılamışlardır. Korkuteli Kaymakamı Mehmet Saraçoğlu ve köyün muhtarı Memiş İslamoğlu'nun gayretleri ile Küçük Köylüleri, bunlara muhtelif bağışta bulunmuşlardır. Göçmenlere yapılan bağışlar arasında seksen dönüm ekilmiş tarla, beş ton zahire, yedi yüz kilo un, yirmi beş kilo yağ, altmış kilo peynir, hane başına beşer takım yatak, altmış adet kuzulu koyun ve keçi, baştan aşağı iç ve dış çamaşır, iki yüz elli kilo bulgur ile tarhana ve her aileye bir oda tahsis edilmesi bulunmaktadır[618].

Göçmen ailelerinden 31 kişiyi ihtiva eden 6 hane de Antalya'nın Yeniköy Nahiyesi'ne verilmiştir. Yeni Köylüler, köylerine iskan edilen bu insanlara altı yüz kilo un, dört yüz kilo buğday ve başka yiyecekler vermişlerdir[619]. Ayrıca 31 Ocak 1951 günü Yeniköy Nahiye Müdürü Ramazan Ülker'in başkanlığında, Döşemealtı Ilıca Pazarı'nda geliri tamamen göçmenlere ait olmak üzere, bir pehlivan güreşi yapılmıştır[620].

Antalya'ya 15 Ocak 1951 akşamı saat 21.00'de İzmir Vapuru ile 52 göçmen daha gelmiştir. Ancak daha evvel Antalya'ya gelmesi gereken bu göçmenler, uygun hava şartları olmadığı için geç kalmışlardır. Göçmenler Topçu Kışlası'na yerleştirilmiştir. Bulgar Türkleri burada birkaç gün misafir olarak kaldıktan sonra, Antalya'nın Alanya ve Elmalı Kazaları'na yerleştirilecektir[621]. Bunun yanında bir miktar Bulgaristan göçmeni Mersin Vilâyeti'ne gönderilmek üzere Dumlupınar Vapuru ile yola çıkarılmıştı. Fakat hava şartlarının uygun olmaması sebebi ile vapur denizde fazlaca oyalanmıştır. Bu sebepten

---

[615] *Şelâle Gazetesi*, S.359, Antalya 9 Ocak 1951, s.3.
[616] *Şelâle Gazetesi*, S.361, Antalya 11 Ocak 1950, s.1.
[617] *Şelâle Gazetesi*, S.363, Antalya 13 Ocak 1951, s.1.
[618] *Şelâle Gazetesi*, S.364, Antalya-14 Ocak 1951, s.1.
[619] *Şelâle Gazetesi*, S.377, Antalya 27 Ocak 1951, s.2.
[620] *Şelâle Gazetesi*, S.384, Antalya 3 Şubat 1951, s.3.
[621] *Şelâle Gazetesi*, S.366, Antalya 16 Ocak 1951, s.1.

dolayı iaşesi biten vapur, Antalya'ya müracaat etmiş ve Antalya Göçmenlere Yardım Komitesi tarafından, bu göçmenlere iaşe yardımı yapılmıştır. Göçmenlerin ihtiyaçları giderildikten sonra, gemi tekrar yoluna devam etmiştir[622].

28 Ocak 1951 Cumartesi gecesi saat 01.00'de de Antalya Limanı'na, Erzurum Vapuru ile 244 kişilik göçmen kafilesi gelmiştir. Vaktin çok geç olmasına rağmen göçmenler, halk tarafından davul çalınarak karşılanmışlardır. Gelen göçmenler Antalya Şoförler Cemiyeti tarafından Topçu Kışlası'na taşınmıştır[623]. Burada iki gün misafir edilen göçmenler, daha sonra Antalya'nın muhtelif yerlerine dağıtılmıştır. Buna göre 244 kişilik göçmen kafilesinden, 62 kişilik 14 aile Antalya'nın Serik Kazası'na, 14 kişilik 3 aile Antalya'nın Boztepe İnekhanesine, 18 ailenin meydana getirdiği 108 kişi Antalya'nın Elmalı Kazası'na ve 60 kişilik 10 aile de Antalya'nın Korkuteli Kazası'na gönderilmiştir[624]. 6 Şubatta da İzmir Vapuru ile Antalya Limanı'na 71 kişilik bir göçmen kafilesi gelmiştir. Göçmenler Antalya'da bulunan Tarım Bakanı Nihat Eğriboz, Antalya Milletvekillerinden Ahmet Tokuş ve Ahmet Tekelioğlu, Burdur Milletvekili Mehmet Özbek, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil ve Antalya'nın tanınmış tüccarları ile halk tarafından karşılanmıştır[625].

11 Şubat günü saat 07.00'de de Dumlupınar Vapuru ile Antalya Limanı'na 535 kişilik bir göçmen kafilesi gelmiştir. Göçmenlere, sabahın erken saatlerinde iskele yollarını ve Tophane civarını dolduran binlerce halk coşkun tezahüratta bulunmuştur. Göçmenler saat 08.00'den sonra motorlarla gemiden çıkmışlardır. Göçmenlerin karaya çıkması anında şehir bandosu ve davulla gösteri yapılmıştır. Göçmenler daha sonra otobüslerle belediye çiftliğine götürülmüşlerdir[626].

19 Şubat günü de Erzurum Vapuru ile 460 göçmen, Antalya Limanı'na gelmiştir. Her zaman olduğu gibi, vatandaşlar limanı doldurmuşlar ve göçmenler davul çalınarak ve alkışlarla limana çıkarılmıştır[627].

28 Şubatta da Aksu Vapuru ile Antalya Limanı'na 354 kişilik bir göçmen kafilesi daha gelmiştir. Halkın coşkun sevgi gösterileri ile karşılanan göçmenler, daha sonra misafirhaneye nakledilmişlerdir.[628]

---

[622] *Şelâle Gazetesi*, S.376, Antalya 26 Ocak 1951, s.1.
[623] *Şelâle Gazetesi*, S.380, Antalya 30 Ocak 1951, s.1-2.
[624] *Şelâle Gazetesi*, S.383, Antalya 2 Şubat 1951, s.1.
[625] *Şelâle Gazetesi*, S.388, Antalya 7 Şubat 1951, s.3.
[626] *Şelâle Gazetesi*, S.394, Antalya 13 Şubat 1951, s.1
[627] *Şelâle Gazetesi*, S.401, Antalya 20 Şubat 1951, s.2.
[628] *İleri Gazetesi*, S.280, Antalya 1 Mart 1951, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.411, Antalya 2 Mart 1951, s.1.

31 Mart günü de Antalya'nın Alanya Kazası'na, Dumlupınar Vapuru ile 64 kişiden ibaret 16 göçmen ailesi gelmiştir. Göçmenleri Alanya Kaymakamı, Alanya Belediye Başkanı ve Alanya Jandarma Komutanı karşılamıştır[629].

7 Nisan da İzmir Vapuru ile 108 göçmen Antalya Limanı'na gelmiştir. Limanda büyük bir tezahüratla karşılanan göçmenler, kamyonlarla Topçu Kışlası'na götürülmüştür[630]. 16 Nisan günü de Antalya Limanı'na Dumlupınar Vapuru ile 336 göçmen gelmiştir. Göçmenler gemiden büyük bir merasimle çıkarılmıştır[631].

Bulgaristan'dan Antalya'ya gelmiş olan Bulgaristan Göçmenleri'nden Antalya'da iskan edilecek olanlar için yaptırılan şehir tipi 14 tanesi dükkanlı 30 ev, 21 Ağustos 1952 tarihinde Antalya Valiliği'nde yapılan bir törenle sahiplerine verilmiştir[632].

2.4.SAĞLIK

Antalya'da Osmanlı Devri'nden Tek Parti Dönemi sonuna kadar bir hastane bulunmakta idi. Demokrat Parti Döneminde ise, Antalya Devlet Hastanesi'nin yatak ve servis sayısı arttırılmıştır. Bunun yanında Doğum ve Çocuk Bakımevi, Verem Dispanseri, Deri ve Zührevi Hastalıklar Dispanseri, İşçi Dispanseri, Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi ile Verem Hastanesi gibi sağlık kurumları hizmete girmiştir. Ayrıca Antalya'nın ilçelerinde yeni sağlık kuruluşları teşekkül etmeye başlamıştır. Bu dönemde Antalya'da ilk özel hastanede açılmıştır. 1950'li yıllarda Antalya'da eczane sayısında da önemli bir artış olmuştur. 1950-1960 yılları arasında, adı geçen bu sağlık kurumlarında meydana gelen gelişme şu şekildedir.

2.4.1.Devlet Hastanesi

İl Genel Meclisi 1951 yılının ocak ayında yaptığı toplantıda, Antalya Memleket Hastanesi'nde bulunan nisaiye servisinin doğum evine nakledilmesine ve bunun yerine de asabiye ve cilt hastalıkları servislerinin açılmasına karar vermiştir[633]. 1951 yılının son günlerinde de, Antalya Memleket Hastanesi'nde cilt ve zührevi hastalıklar servisi açılmış ve bu tür hastaların poliklinik muayenesi başlamıştır. Ayrıca icap eden hastalar, hastaneye yatırılarak tedavilerine hastane ortamında devam edilmiştir[634]. Antalya Memleket Hastanesi'ne 1953 yılında Bevliye Mütehassısı Dr. Mustafa Eyüpoğlu tayin edilmiştir.

---

[629] *Şelâle Gazetesi*, S.442, Antalya 2 Nisan 1951, s.1
[630] *İleri Gazetesi*, S.318, Antalya 8 Nisan 1951, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.450, Antalya 10 Nisan 1951, s.2.
[631] *Şelâle Gazetesi*, S.457, Antalya 17 Nisan 1951, s.2.
[632] *Şelâle Gazetesi*, S.930, Antalya 21 Ağustos 1952, s.2.
[633] *Şelâle Gazetesi*, S.367, Antalya 17 Ocak 1951, s.1, 3.
[634] *Şelâle Gazetesi*, S.699, Antalya 27 Aralık 1951, s.3.

Bevliye mütehassısının hastanede göreve başlaması üzerine, hastanede bu servise ait yataklı bir bölüm ayrılmıştır[635].

1953 yılında Antalya Memleket Hastanesi'nde Hariciye, Dahiliye, Göz, Kulak-Burun-Boğaz, Cildiye, Asabiye[636], İntaniye[637] ve Bevliye servisleri ile eczane ve laboratuar bulunmaktadır[638]. Adı geçen yıl hastanenin yatak sayısı da 100'e ulaşmıştır[639].

Aynı yıl içinde, Antalya Memleket Hastanesi'nin bazı kısımları tamir edilmiş ve boyanmıştır. Bunun yanında odalar kullanışlı bir hale sokulmuştur[640].

1953 yılında Antalya Memleket Hastanesi'nde idari ve mali yönden önemli bir değişiklik meydana gelmiştir. Çünkü Antalya Memleket Hastanesi bu tarihe kadar Özel Saymanlık bütçesinden idare edilmekte iken, TBMM'de 10 Temmuz 1953 tarihinde kabul edilen bir kanunla, 45 vilâyet hastanesi yanında devlet bütçesine alınmış[641] ve 1954 yılından itibaren Antalya Devlet Hastanesi olarak Sağlık Bakanlığı'na devir edilmiştir[642].

1954 yılında bina olarak müstakil durumda bulunan, Antalya Devlet Hastanesi İntani Servisi, hastane başhekimliği tarafından gerekli tamir ve tadilat yaptırılarak, kullanışlı bir hale getirilmiştir[643]. Bir yıl sonra da Antalya Devlet Hastanesi binasının onarımı için, Sağlık Bakanlığı tarafından, Antalya Valiliği emrine 40 bin lira ödenek göndermiştir[644].

Ancak Antalya Devlet Hastanesi binasının yetersiz olduğunu tespit eden Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliği, hastane binası üzerine yeni bir kat ilavesine karar vermiş ve keşfinin yapılması hususunda Antalya Valiliği'ne gerekli emri vermiştir[645]. Bunun için 1960 yılında hastaneye kat ilavesi için, Sağlık ve İçtimai Muavenet Bakanlığı tarafından Antalya Valiliği'ne 200 bin liralık tahsisat gönderilmiştir[646].

Ayrıca 1954 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından Antalya Vilâyeti'nin sağlık merkezi olmayan kazalarında, birer sağlık merkezi açılmasına karar verilmiş ve Antalya'nın Kaş, Gündoğmuş, Akseki ve Alanya Kazaları'nda bulunan halkevleri sağlık merkezine dönüştürülmüştür. Antalya'nın Elmalı Kazası'nda da yeni bir

---

[635] *Şelâle Gazetesi*, S.1217, Antalya 18 Haziran 1953, s.1-2.
[636] *Şelâle Gazetesi*, S.1232, Antalya 3 Temmuz 1953, s.1.
[637] *Şelâle Gazetesi*, S.1351, Antalya 4 Kasım 1953, s.3.
[638] *Şelâle Gazetesi*, S.1232, Antalya 3 Temmuz 1953, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1319, Antalya 2 Ekim 1953, s.2.
[639] *Şelâle Gazetesi*, S.1338, Antalya 21 Ekim 1953, s.1.
[640] *Şelâle Gazetesi*, S.1117, Antalya 7 Mart 1953, s.2.
[641] *Şelâle Gazetesi*, S.1243, Antalya 14 Temmuz 1953, s.1.
[642] *İleri Gazetesi*, S.1293, Antalya 16 Ocak 1954, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.1444, Antalya 5 Şubat 1954, s.1.
[643] *Şelâle Gazetesi*, S.1499, Antalya 1 Nisan 1954, s.1.
[644] *Şelâle Gazetesi*, S.1931, Antalya 23 Haziran 1955, s.2.
[645] *Şelâle Gazetesi*, S.3577, Antalya 13 Şubat 1960, s.1, 3.
[646] *Şelâle Gazetesi*, S.3601, Antalya 10 Mart 1960, s.1.

sağlık merkezinin inşasına başlanmak üzere, hazırlıklar tamamlanmış ve 250 bin liralık ödenek ayrılmıştır[647].

2.4.2.Doğum ve Çocuk Bakımevi

Bir müddetten beri bina inşaatı tamamlandığı halde, malzeme ve kadro noksanlığı yüzünden işletmeye açılamayan Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi, 15 Nisan 1950 tarihinde faaliyete geçmiştir. Aynı gün ilk doğum olayı da gerçekleşmiştir. Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi'ne, Antalya Memleket Hastanesi'nde bulunan ve burada kullanılması icap eden malzemeler aktarılmıştır. Ayrıca Antalya Memleket Hastanesi'nde bulunan ve kadın hastalıklarından şikayetçi olan hastalar da buraya getirilmiştir[648]. Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi için, 26 Nisan 1950 günü resmi açılış töreni düzenlenmiş ve tesis hizmete girmiştir. Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi'nin açılış törenine CHP Antalya Parti Müfettişi Nazif Ergin, Antalya Valisi, Antalya Belediye Başkanı, İl Emniyet Müdürü ve İl Jandarma Komutanı hazır bulunuştur[649]. Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi'nin hizmete girmesinden bir müddet sonra da, bahçesinin tanzimine başlanmıştır[650]. 1955 yılında da Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi'nin yatak sayısı 50'ye çıkmıştır[651].

Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi'nde 1955-1956 ders yılında Köy Ebe Okulu açılmıştır. Bu okulun süresi 1.5 yıldır. Ancak öğrenciler bu sürenin 6 ayında staj yapmakla yükümlüdür[652]. Adı geçen öğretim yılında bu okula 30 öğrenci kayıt olmuş[653] ve öğrenciler 1 Ekim 1955 tarihinde eğitime başlamıştır[654].

Bunun yanında köy ebelerinin şehir ve kasabalarda çalışabilmek imkanını vermek üzere, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Bakanlığı tarafından, Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi'nde de bir kurs açılmış ve kurs 14 Temmuz 1958 tarihinde başlamıştır. Altı ay süresi olan kursa, adı geçen devrede 13 köy ebesi iştirak etmiştir[655].

1959 yılında Antalya Doğumevi ve Çocuk Bakımevi Başhekimi ve Köy Ebe Okulu Müdürü Nisaiye Mütehassısı Dr. Naci Onur, kendi isteği üzerine görevinden ayrılmış ve yerine Doğum ve Kadın Hastalıkları mütehassısı Dr. Hilmi Şifa tayin edilmiştir[656].

---

[647] *İleri Gazetesi*, S.1293, Antalya 16 Ocak 1954, s.2.
[648] *Şelâle Gazetesi*, S.284, Antalya 18 Nisan 1950, s.1, 3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.428, Antalya 19 Nisan 1950, s.1.
[649] *Şelâle Gazetesi*, S.287, Antalya 28 Nisan 1950, s.1, 3.
[650] *Şelâle Gazetesi*, S.725, Antalya 22 Ocak 1952, s.1.
[651] *Şelâle Gazetesi*, S.1844, Antalya 25 Mart 1955, s.2.
[652] *Şelâle Gazetesi*, S.2000, Antalya 6 Eylül 1955, s.1.
[653] *Şelâle Gazetesi*, S.2023, Antalya 29 Eylül 1955, s.2.
[654] *Şelâle Gazetesi*, S.2025, Antalya 1 Ekim 1955, s.1-2.
[655] *Şelâle Gazetesi*, S.3011, Antalya 15 Temmuz 1958, s.1-2.
[656] *Şelâle Gazetesi*, S.3186, Antalya 6 Ocak 1959, s.1-2.

1960 yılının başında, mevcut çocuk hasta yatağı ile kadın hastalıkları ve doğum yatağı yeterli olmayan Antalya Doğumevi ve Çocuk Bakımevi, halkın ihtiyaca cevap verememektedir[657].

2.4.3.Dispanserler

Antalya'da 1956 yılında iki dispanser açılmıştır. Bunlardan biri Verem Dispanseri, diğeri de Deri ve Zührevi Hastalıklar Dispanseridir. Bu iki dispanser bir binada alt ve üst kat olarak bulunmaktadır[658]. Antalya Verem Dispanseri ile Deri ve Zührevi Hastalıklar Dispanseri, 3 Aralık 1956 tarihinden itibaren hizmete girmiştir[659]. Antalya Verem Dispanseri'nde, başhekimlik ve mütehassıslık görevini Dr. Reşat Şerbetçi, yerine getirmektedir. Antalya Deri ve Zührevi Hastalıklar Dispanseri'nde de, Antalya Devlet Hastanesi Cildiye Mütehassısı Dr. Orhan Trak görevlendirilmiştir[660].

Antalya'da açılmış bulunan Verem Dispanseri'nde 1957 yılının ilk 6 ayında, muayene olan kişi sayısı 600 geçmiştir[661].

1957 yılında İşçi Sigortaları Genel Müdürlüğü tarafından Antalya'da bir İşçi Dispanseri açılmıştır. İşçi Dispanseri, İşçi Sigortaları Kurumu Antalya Şube Müdürlüğü'nün ikamet ettiği binanın alt katında bulunmaktadır. Burada kuruma sigortalı bulunan işçiler parasız olarak tedavi görmektedir. Ancak dispanser yataksız olarak çalışmaktadır[662].

Ancak İşçi Sigortaları Kurumu tarafından 1959 yılında, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Antalya'nın Üçgen Mevkii'nde bulunan arsasından, 23.210 metre karelik bir kısım, 273.620 lira ödenerek satın alınmıştır. Bu arsaya İşçi Sigortaları Kurumu tarafından şube müdürlüğü binası, işçi sigortaları hastanesi ile memur ve müstahdem lojmanları inşa ettirilecektir[663].

2.4.4.Antalya Şifa Yurdu Özel Hastanesi

1950'li yıllarda Antalya'da ilk özel hastane açılmıştır.1959 yılında Ayşe Arun ve Asuman Özgüven tarafından bir şirket teşkil edilmiş ve bu şirket tarafından, Antalya'nın ilk özel hastanesi, Antalya Şifa Yurdu Özel Hastanesi adı altında, eski Cumhuriyet

---

[657] *Şelâle Gazetesi*, S.3576, Antalya 12 Şubat 1960, s.1.
[658] *Şelâle Gazetesi*, S.2397, Antalya 17 Ekim 1956, s.2.
[659] *İleri Gazetesi*, S.2301, Antalya 4 Aralık 1956, s.2.
[660] *Şelâle Gazetesi*, S.2444, Antalya 4 Aralık 1956, s.1-2.
[661] *Şelâle Gazetesi*, S.2615, Antalya 29 Mayıs 1957, s.1.
[662] *Şelâle Gazetesi*, S.2680, Antalya 8 Ağustos 1957, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2680, Antalya 8 Ağustos 1957, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2793, Antalya 30 Kasım 1957, s.1, 3.; *Şelâle Gazetesi*, S.2954, Antalya 14 Mayıs 1958, s.1.
[663] *Şelâle Gazetesi*, S.3237, Antalya 27 Şubat 1959, s.1-2.

Oteli'nin bulunduğu binada hizmete açılmıştır[664]. Bu hastanenin açılması ile birlikte, sağlık alanında kamu sektörü yanında, özel müteşebbis de yerini almıştır.

2.4.5.Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi

Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti tarafından, Antalya'da Çocuk ve Ana Sağlığı Merkezi açılmasına karar verilmiş[665] ve 1959 yılında Antalya Ana ve Çocuk Sağlığı Merkezi açılmıştır. Aynı yıl merkezin uzman doktor kadrosu da tamamlamıştır. Merkez Başhekimliği'ne Çocuk Hastalıkları Mütehassısı Dr. Yıldız Kemaloğlu, Nisaiye Mütehassıslığı'na Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi Nisaiye Mütehassıslarından Dr. Faruk Kadıgil ek görevle tayin edilmiştir[666].

2.4.6.Eczaneler

1950 yılında Antalya'da iki eczane bulunmakta idi. Bunlardan biri Macit Yetgin Eczanesi, diğeri de Şeref Eczanesi'dir. Adı geçen yıl eczanelerin sıra ile gece nöbeti tuttuğu da görülmektedir[667]. 1953 yılında da Antalya'nın Üç Kapılar Semti'nde Akdeniz Eczanesi hizmete girmiştir[668]. Bir yıl sonra ise Antalyalı Eczacılardan Sıtkı Göksoy tarafından, Antalya'nın Hükümet Caddesi'nde bulunan Zincirli Han'ın yanında Antalya Eczanesi açılmıştır[669].

7 Ocak 1957 tarihinde Antalya'da Metin Kasapoğlu tarafından Merkez Eczanesi, Kalekapısı'nda hizmete sokulmuştur. Aynı yıl bu eczanenin hizmete girmesi ile birlikte, Antalya'da faaliyet gösteren eczane sayısı 7'ye ulaşmıştır[670].

2.4.7.Verem Savaş Derneği

Antalya Verem Savaş Derneği 24 Temmuz 1947 tarihinde kurulmuştu. Derneğin gayesi, sağlık ve sosyal yardım bakımından veremle savaştı. Bir müddet sonra Antalya Verem Savaş Derneği Yönetim Kurulunun başvurusu üzerine, Verem Savaş Derneği genel menfaatlere yarar derneklerden sayılması İçişleri Bakanlığı'nın ve Danıştay Genel Kurulu'nun olumlu kararlarına dayanarak, Bakanlar Kurulu'nca 21 Kasım 1950 tarihinde kabul edilmiştir[671].

---

[664] *Şelâle Gazetesi*, S.2771, Antalya 8 Kasım 1957, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3295, Antalya 1 Mayıs 1959, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3462, Antalya 21 Ekim 1959, s.2.
[665] *Şelâle Gazetesi*, S.3426, Antalya 15 Eylül 1959, s.1, 3.
[666] *Şelâle Gazetesi*, S.3479, Antalya 7 Kasım 1959, s.2.
[667] *İleri Gazetesi*, S.9 Antalya 9 Şubat 1950, s.3.
[668] *İleri Gazetesi*, S.1186, Antalya 27 Eylül 1953, s.3.
[669] *Şelâle Gazetesi*, S.1520, Antalya 22 Nisan 1954, s.1.
[670] *Şelâle Gazetesi*, S.2475, Antalya 4 Ocak 1957, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.2336, Antalya 8 Ocak 1957, s.1-2.
[671] BCA. BKK. F.K.30.18.1.2. Y.N.124.86.8. Lef.1-12.

Antalya Verem Savaş Derneği'nin 1950 yılında Yönetim Kurulu Başkanı Reşat Oğuz, Sekreteri Dr.Esat Uluhan, Muhasip ve Veznesi Ömer Göksoy, Üyeleri de Öğretmen Müyesser, Ahmet Zaman ve Osman Çandır'dır[672].

22 Ocak 1951 tarihinde Antalya Belediye Binası'nda Antalya Verem Savaş Derneği'nin yıllık toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıda Kongre Başkanlığı'na Eczacı Sabri Aksoy seçilmiştir. Daha sonra eski yönetim kurulu raporu okunmuştur. Raporda 1949 yılı gelirine nispetle 1950 yılı gelirinde bir azalma olduğu görülmüştür. Buna göre derneğin 1949 yılı geliri, 4.149 lira 25 kuruş, 1950 yılı geliri de 2.100 lira 75 kuruştur. Genel kurulda yapılan seçim sonunda şu isimler yönetim kuruluna girmiştir. Buna göre Asil Üyeliklere Aşir Aksu, Abdullah Canöz, Faik Doğrusöyler, Mazlum Adıson, Reşat Şerbetçi, Osman Çandır ve İsmet Atahan, Yedek Üyeliklere Esat Uluhan, Ömer Göksoy ve Talat Tuğ getirilmiştir[673].

Antalya Verem Savaş Derneği'nin 19 Temmuz 1952 tarihindeki yıllık genel kongresi, Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Kongrede çalışma raporu okunmuş ve bu rapora göre, dernek bir yıl içinde hükümet yardımları ile birlikte 73.296 lira 15 kuruş gelir temin etmiştir. Buna mukabil inşaat ve sair masraflar karşılığı olarak 50.161. lira 10 kuruş masraf yapmıştır. Derneğin 23.135 lira 5 kuruş parası bulunmaktadır. Kongrede yapılan seçim sonunda yeni Yönetim Kurulu'na Aşir Aksu, Şahap Kervancıoğlu, Dr. Faik Doğrusöyler, Hükümet Tabibi Dr. Avni Tolunay, Abdulah Canöz, Hasan Hüseyin Özgen ve Halit Küçükzeybek getirilmiştir[674].

Antalya Verem Savaş Derneği tarafından, Antalya Memleket Hastanesi yanında yapılacak olan, Verem Pavyonu'na ait 10 yataklı birinci kısım inşaatının ihalesi 14 Ocak1950 tarihinde, Antalya Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü binasında yapılmıştır.[675] Bir müddet sonra da 1 Şubat 1950 günü temel atma töreni gerçekleştirilmiştir. Temel atma töreninde Antalya Valisi İ.Hakkı Baykal, İl Sağlık Müdürü Ziya Kazancıgil ve Verem Savaş Derneği yönetim kurulu üyeleri hazır bulunmuştur. Törende bir koyun kurban edilmiş ve ilk temel harcı Antalya Valisi İ. Hakkı Baykal tarafından atılmıştır[676].

1951 yılında inşaat işi tamamlanmış olan Verem Hastanesi'ne, Sağlık Bakanlığı'nca bir mütehassıs doktor, bir hemşire, altı müstahdem kadrosu verilmiş ve

---

[672] Aynı Belge. Lef.5.
[673] *Şelâle Gazetesi*, S.373, Antalya 23 Ocak 1951, s.1-2.
[674] *Şelâle Gazetesi*, S.900, Antalya 22 Temmuz 1952, s.1-2.
[675] *Şelâle Gazetesi*, S.254, Antalya 3 Ocak 1950, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.258, Antalya-17 Ocak 1950, s.1.; Yeşil *Antalya Gazetesi*, S.402, Antalya 18 Ocak 1950, s.1.
[676] *Şelâle Gazetesi*, S.263, Antalya 3 Şubat 1950, s.2.

bunlardan mütehassıs Dr. Reşat Şerbetçi hastanede poliklinik muayenelerine başlamıştır[677].

Antalya Verem Hastanesi'nin 3 Ocak 1952 tarihinde açılış töreni yapılmıştır. Törende Verem Savaş Derneği Başkanı bir konuşma yapmış ve daha sonra Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayagil tarafından 30 yataklı hastane hizmete açılmıştır. Törene kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır[678].

Zaman içinde bu hastane ihtiyaca cevap vermediği için, yeni bir hastane yapılması gündeme gelmiştir. Yeni yapılacak 100 yataklı Verem Hastanesi için Antalya'nın Kepez Mevkisi uygun görülmüş ve bu mıntıkada Verem Savaş Derneği Yönetim Kurulu üyelerinden Dr. Reşat Şerbetçi ve bir mühendis tarafından tetkikler yapılmıştır[679].

17 Eylül 1956 tarihinde de Antalya Valisi Nurettin Aynuksa, beraberinde İl Sağlık Müdürü, Verem Savaş Derneği Başkanı Aşir Aksu ve Verem Savaş Dispanseri Mütehassısı Dr. Reşat Şerbetçi olduğu halde Kepez Mevkii'ne giderek, hastane için yer tespit etmişlerdir[680].

Yeni yapılacak olan Antalya Verem Hastanesi'nin etütleri, Nafia Vekâleti tarafından yapılmış[681] ve temeli de 13 Ekim 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından atılmıştır[682]. Antalya Verem Hastanesi'nin birinci kısım inşa ihalesi de 11 Ocak 1958 tarihinde gerçekleştirilmiştir[683]. Yapılan ihale neticesinde hastanenin inşaat işi, Antalya Verem Savaş Derneği tarafından, Alke İnşaat Şirketi'ne verilmiştir[684].

2.4.8.Salgın Hastalıklar

Antalya'da Osmanlı Döneminden itibaren muhtelif tarihlerde salgın hastalıkların ortaya çıktığı bilinmektedir. 1950'li yıllarda da Antalya'da çeşitli salgın hastalıklar meydana gelmiştir. 1950 yılında havaların çok soğuk olmasından dolayı, Antalya'da bir grip salgını baş göstermiştir. Bunun için Antalya'daki bütün okullar tedbir olmak üzere, 7-13 Şubat1950 tarihleri arasında tatil edilmiştir[685].

---

677 *Şelâle Gazetesi,* S.639, Antalya 27 Ekim 1951, s.3.
678 *Şelâle Gazetesi*, S.706, Antalya 3 Ocak 1951, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.708, Antalya 5 Ocak 1951, s.1-2.
679 *Şelâle Gazetesi*, S.1786, Antalya 26 Ocak 1955, s.2.
680 *Şelâle Gazetesi*, S.2370, Antalya 18 Eylül 1956, s.2.
681 *Şelâle Gazetesi*, S.2693, Antalya 21 Ağustos 1957, s.1-2.
682 *Şelâle Gazetesi*, S.2445, Antalya 13 Ekim 1957, s.3.
683 *Antalya Gazetesi*, S.3638, Antalya 14 Ocak 1958, s.1.
684 *Şelâle Gazetesi*, S.3006, Antalya 9 Temmuz 1958, s.3.
685 *Şelâle Gazetesi*, S.265, Antalya 10 Şubat 1950, s.1

1950 yılında Antalya'da görülen hastalıklardan biriside frengidir. Bu hastalığın tedavisi için, İl Sağlık Müdürlüğü ve Hükümet Tabipliği tarafından ilk defa olarak frengi hastalığı taşıyan bir grup üzerinde, penisilin ile tedaviye başlamıştır[686].

1952 yılında Antalya'da bir grip salgını meydana gelmiştir. Bunun üzerine Antalya Hıfzısıhha Kurulu toplanmıştır. Toplantı sonunda doktorlar tarafından okulların kontrol edilmesi kararlaştırılmıştır. Okullarda yapılan kontrol neticesinde, genel bir grip salgını olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Antalya Hıfzısıhha Kurulu tarafından 16 Ocak 1952 tarihinden itibaren Antalya'da bulunan bütün okulların ve sinemaların on gün tatil edilmesine karar verilmiştir[687].

Antalya'ya bağlı Geyik Bayırı Köyü'nde de kuş palazı denen difteri hastalığı meydana gelmiştir. Hastalığın ihbar edilmesi üzerine Antalya Hükümet Tabibi Dr. Fikret Alkan, olay mahalline gitmiştir. Yapılan tahkikatta 12 yaşında bir öğrencinin, kuş palazından öldüğü ve iki gün sonra da aynı hastalıktan üç yaşında bir çocuğun hayatını kayıp ettiği ortaya çıkmıştır. Bu çocuğun annesinin de, aynı hastalığa yakalandığı yapılan tetkik sonucu anlaşılmıştır[688].

Antalya'nın merkezinde bulunan ilkokullarda kabakulak salgını baş göstermiştir. Bunun üzerine, Sağlık Müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ilkokullarda sağlık taraması yapılmış ve önemli sayıda öğrencide, bu hastalığın mevcut olduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine Antalya Hıfzısıhha Kurulu toplanarak ilkokulların 24 gün müddetle kapatılmasına karar vermiş ve 11 Aralık 1953 tarihinden itibaren okullar tatil edilmiştir[689].

Antalya'nın Dağ Nahiyesi'ne bağlı Bademli Köyü'nde salgın halinde kızamık hastalığı ortaya çıkmıştır. Hastalığın bildirilmesi üzerine, Antalya Hükümet Tabibi olay yerine gitmiş ve bu köyün okulunda bulunan 54 öğrenciyi muayeneden geçirmiştir. Yapılan muayene neticesinde, öğrencilerin 32 tanesinin hasta olduğu anlaşılmıştır. Bunun üzerine gerekli tecrit yapılmış ve tedaviye başlanmıştır. Antalya Hıfzısıhha Kurulu tarafından, Bademli Köyü'nde ortaya çıkan bu hastalıktan dolayı, köy okulunun 15 gün süre ile kapatılmasına karar verilmiştir[690].

---

[686] *Şelâle Gazetesi*, S.350, Antalya 15 Aralık 1950, s.3
[687] *Şelâle Gazetesi*, S.720, Antalya 17 Ocak 1952, s.1,3.
[688] *Şelâle Gazetesi*, S.774, Antalya 13 Mart 1952, s.1.
[689] *Şelâle Gazetesi*, S.1389, Antalya 12 Aralık 1953, s.2.
[690] *Şelâle Gazetesi*, S.1508, Antalya 10 Nisan 1954, s.2.

Antalya'nın Akseki Kazası'nın İbradı Nahiyesi'nde de grip hastalığı salgın halini almış ve bunun üzerine okullar bir hafta tatil edilmiştir[691].

Aynı kazanın Cevizli Nahiyesi'ne bağlı Bademli Köyü'nde ise kızamık salgını baş göstermiştir. Bu salgın sonunda beş çocuk ölmüş ve köyde bulunan 200 çocuk kızamığa yakalanmıştır. Bunun üzerine Akseki Sağlık Merkezi tarafından gerekli tedbirler alınmıştır. Ayrıca Bademli Köyü İlkokulu tecrit hane haline getirilmiş ve bütün hasta çocuklar buraya yerleştirilmiştir[692].

Antalya'nın Finike Kazası'nın Gömbe Yaylası'nda ishal olayları görülmüştür. Bunun haber alınması üzerine sağlık müdürlüğü görevlileri ve hükümet tabibi olay mahalline giderek, burada gerekli tedbirleri almışlardır[693].

Antalya Hıfzısıhha Kurulu 16 Ekim 1957 tarihinde toplanmış ve Asya Gribi salgını sebebi ile okulların durumunu tetkik etmiştir. Kurul tarafından okulların bir hafta tatil edilmesi kararlaştırılmıştır. Alınan bu karar, aynı gün uygulanmaya başlanmıştır[694].

Antalya'nın Manavgat Kazası'nın Beşkonak Nahiyesi'ne bağlı Ballıbucak Köyü'nde 20 adet ve Korkuteli Kazası'nın Taşkesik Köyü'nde 4 adet tifo olayı tespit edilmiştir. Ayrıca Gündoğmuş Kazası'nda meydana gelen iki hastalık olayından, bir tanesi ölümle neticelenmiştir. Bunun üzerine Antalya Valisi Niyazi Akı, beraberinde Antalya İl Sağlık Müdürü olduğu halde olay mahallini dolaşmış ve gerekli tedbirlerin alınması için ilgililere emirler vermiştir[695].

Antalya'da grip salgını baş göstermiş ve bunun üzerine Antalya Hıfzısıhha Kurulu toplanmıştır. Hıfzısıhha Kurulu, bu toplantıda Antalya'nın merkezinde bulunan bütün okulların 20-28 Ekim 1958 tarihleri arasında tatil edilmesini kararlaştırılmıştır[696].

2.4.9.Zehirlenmeler

1950'li yıllarda da Antalya'da gıda zehirlenmesi başta olmak üzere, muhtelif türde zehirlenme olayı meydana gelmiştir. 6 Ağustos1950 tarihinde Antalya'nın Haşim İşcan Mahallesi'nin Arık Sokağı'nda oturan Durmuş Can, aile fertleri ile birlikte çalışmak üzere bahçeye gitmiş ve orada makarna ile yoğurttan müteşekkil yemeklerini yemişlerdir. Yemekten sonra, ilk önce iki yaşındaki çocukları, daha sonra da kendileri fenalaşmaya başlamıştır. Bunun üzerine Dr. Sabri Okutman'ın evine gitmişler ve Dr. Sabri Okutman

---

691 *İleri Gazetesi*, S.1643, Antalya 21 Ocak 1955, s.2.
692 *İleri Gazetesi*, S.1800, Antalya 1 Temmuz 1955, s.1, 3.
693 *Şelâle Gazetesi*, S.2678, Antalya 6 Ağustos 1957, s.1.
694 *Şelâle Gazetesi*, S.2749, Antalya 17 Ekim 1957, s.1.
695 *İleri Gazetesi*, S.2939, Antalya 27 Eylül 1958, s.1, 3.
696 *Şelâle Gazetesi*, S.3109, Antalya 21 Ekim 1958, s.1-2.

kendilerinin zehirlenmiş olduğunu belirtmiş ve zabıta gözetiminde hastaneye göndermiştir. Hastanede bütün aile bireylerinin midesi yıkanmış ve gerekli tıbbi tedbirler alınmıştır. Durmuş Can ve ailesi bir gün sonra iyileşerek hastaneden taburcu edilmiştir[697].

Antalya'nın Yeniköy Nahiyesi'ne bağlı Nebiler Köyü'nden Abdurrahman Şahan ile karısı Azizgara Şahan zehirlenerek ölmüştür. Savcı ve hükümet tabibi birlikte olay yerine gitmişler ve olaya el koymuşlardır[698].

1 Aralık 1955 gecesi Antalya itfaiye teşkilatında çalışan Şoför Mustafa Şanlı, Çavuş Enver Kıvılcım ile Onbaşı Salih Özbey yatmakta oldukları odaya koydukları kömürden zehirlenmiştir. Gecenin geç vaktinde kazazedeler, sıhhi imdat arabası ile hastaneye kaldırılmıştır[699].

Antalya'nın Kışla Mahallesi'nden İbrahim İpekçi ve eşi Hayriye İpekçi balıkhaneden balık almışlar ve yedikleri bu balıktan zehirlenmişlerdir. Hasta şahıslar Antalya Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alınmıştır[700].

Antalya'nın Atatürk Caddesi'nde muhallebicilik yapan İbrahim Şendil ismindeki şahıstan, dondurma yiyen 20 kişi zehirlenmiş ve hastaneye kaldırılmıştır. Bunlardan 12 tanesinin durumu ciddi görülmüş ve hastaneye yatırılmıştır[701].

Antalya'nın Muratpaşa Mahallesi'nden Ramazan kızı 6 yaşındaki Havva Hasırcı ile bir yaşlarındaki Ramazan Hasırcı yedikleri yemekten zehirlenmiştir. Çocuklar Antalya Devlet Hastanesi'ne kaldırılmış ve tedavi altına alınmıştır[702].

Antalya'da Enver Tonguç ile karısı Nüzhet Tonguç, Nazlı Karakuş ve Ahmet Yağcı adındaki şahıslar, Murat Güzel adındaki şahıstan peynir almışlar ve yedikleri bu peynirden zehirlenmişlerdir. Bu şahıslar Antalya Devlet Hastanesi'nde tedaviye alınmıştır[703].

2.4.10.Sıtma İle Mücadele

Antalya'da yoğun olarak görülen sıtma hastalığı ile Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren mücadele edilmeye başlanmış ve DP Dönemi'nde de bu mücadeleye devam edilmiştir. Antalya'da yapılan çalışmalardan birisi sivrisinek üreten bataklıkların kurutulması yönünde olmuştur. Antalya'ya bağlı Kaş Kazası'nın Kalkan Nahiyesi'nde yirmi beş dekarı aşan Ova Gölü isimli bir bataklık vardır. 1947 yılında bu bataklığın

---

697 *Şelâle Gazetesi*, S.316, Antalya 11 Ağustos 1950, s.1-2.
698 *Şelâle Gazetesi*, S.369, Antalya 19 Ocak 1951, s.1.
699 *Şelâle Gazetesi*, S.2086, Antalya 2 Aralık 1955, s.1-2.
700 *Şelâle Gazetesi*, S.2112, Antalya 28 Aralık 1955, s.3.
701 *Şelâle Gazetesi*, S.3004, Antalya 8 Temmuz 1958, s.1-2.
702 *Şelâle Gazetesi*, S.3236, Antalya 26 Şubat 1959, s.1.
703 *Şelâle Gazetesi*, S.3651, Antalya 4 Mayıs 1960, s.2.

kurutulması işini ele alan Sıtma Savaş Teşkilatı, adı geçen nahiyenin 14 köyünde beş günlük mükellefiyet ilan etmiş ve Ova Gölü'nün kurutulmasında 14 köy halkını çalıştırmıştır. Bu çalışma Sağlık Bakanlığı bütçesinden verilen 40 bin liraya yakın ödenekle, 1949 yılı sonuna kadar devam etmiştir. Bu süre içinde gölün 10 bin dekarlık kısım kurutulmuştur[704].

Bunun yanında Antalya Belediye Meclisi, sivrisinekle mücadele etmek için 1950 yılı bütçesine 7 bin liralık bir ödenek koymuştur. 1950'li yılların başında ülkemizde, DDT uygulaması ile sivrisinekle mücadele edilmekte idi[705]. Antalya'da da havaların ısınmaya başlaması ile birlikte, Sıtma Savaş Başkanlığı ekipleri tarafından, meskenler DDT karıştırılmış mazotla ilaçlanmaktadır[706].

Antalya Belediyesi 1951 yılı bütçesine de sivri sinekle mücadele için 10 bin lira ödenek koymuştur. Ayrıca Antalya Belediyesi tarafından, vermek isteyen halktan oda başına 25 kuruş, sarf edilen malzemenin karşılığı olarak alınmıştır[707].

1957 yılında sıtmaya yakalanan vatandaşların ilaçları, altı gün müddetle Sıtma Savaş Teşkilatı memurları tarafından bizzat verilmiştir[708]. Ayrıca Sıtma Savaş Teşkilatı tarafından, Antalya Bölgesi'nde sıtma hastalığı taraması yapılmış ve bu maksatla 30 bin kişiden kan örnekleri alınmıştır[709].

Antalya Sıtma Savaş Teşkilatı 1959 yılında 13 kişilik sivri sinekle mücadele ekibine sahiptir. Bunun yanında yapılan ilaçlama çalışmasında Dialinon ve Basidon gibi ilaçlar kullanılmaktadır[710]. Adı geçen yıl Sıtma Savaş ekipleri tarafından, Antalya'da her semt, haftada iki defa taranmıştır. Bu tarama esnasında da sivri sinek üreten sulara mazot dökülmüş ve evler de ilaçlanmaya tabi tutulmuştur[711].

Böylece 1950'li yıllarda Antalya Belediyesi ve Sıtma Savaş Teşkilatı tarafından sivri sinekle yapılan mücadele sonucunda, sıtma hastalığının önüne geçilmeye çalışılmış, ayrıca sıtma hastalığına yakalanan şahıslar devlet tarafından tedavi altına alınmıştır

2.5.DERNEKLER

2.5.1.Halkevi

Antalya Halkevi, Tek Parti Dönemi'nden 1950'li yıllara intikal eden derneklerden

---

[704] *Şelâle Gazetesi*, S.343, Antalya 21 Kasım 1950, s.1-2.
[705] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.418, Antalya 15 Mart 1950, s.2.
[706] *Şelâle Gazetesi*, S.1159, Antalya 18 Nisan 1953, s.3.
[707] *Şelâle Gazetesi*, S.367,Antalya 17 Ocak 1951, s.1
[708] *Şelâle Gazetesi*, S.2680, Antalya 8 Ağustos 1957, s.3.
[709] *Şelâle Gazetesi*, S.1722, Antalya 19 Eylül 1957, s.3.
[710] *Şelâle Gazetesi*, S.3330, Antalya 5 Haziran 1959, s.1-2.
[711] *Şelâle Gazetesi*, S.3393, Antalya 13 Ağustos 1959, s.1.

birisidir. 1950 yılında Antalya Halkevi tarafından okuma yazma bilmeyen kadın ve erkek vatandaşlar için okuma-yazma kursu açılmıştır[712]. Bunun yanında fakir vatandaşların parasız muayene edilmesi sağlanmıştır[713].

Aynı yıl Antalya Halkevi'nde, Halkevleri'nin 18'nci kuruluş yıl dönümü kutlanmış ve bu sebeple Antalya Halkevi Başkanı Dr. F. Niyazi Ayoğlu tarafından Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ye bir kutlama telgrafı çekilmiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'de Dr. F. Niyazi Ayoğlu'na göndermiş olduğu cevabi telgrafta, kendilerine teşekkür etmiş ve tebriklerini sunmuştur[714].

11 Mart 1950 tarihinde Antalya Halkevi Başkanlığı tarafından, Antalya'da bulunan CHP Antalya Parti Müfettişi ve eski Antalya Valisi Nazif Erkin ile Antalya'da görev yapan öğretmenlerin tanışmalarını sağlamak için çaylı bir toplantı tertip edilmiştir. Toplantıda Antalya Valisi İ. Hakkı Baykal ve Antalya Milletvekili Rasih Kaplan da hazır bulunmuştur[715].

1952 yılında da Halkevleri Kanunu gereğince, Antalya Halkevi Binası'nda bulunan CHP, bu binayı tamamen tahliye etmiştir. Ayrıca burada bulunan Elhamra Sineması hazine namına tescil edilmiştir[716].

Antalya Belediye Meclisi 13 Aralık 1955 tarihinde toplanmış ve bu toplantıda eski Antalya Halkevi Binası'nın 180 bin lira bedel karşılığında, Maliye Bakanlığı'ndan satın alınmasına karar vermiştir[717]. Bunun neticesinde Antalya Belediyesi 28 Temmuz 1956 tarihinde eski halkevi binasına taşınmış ve bu binada çalışmaya başlamıştır[718]. Ayrıca 2 Ağustos 1956 tarihinde Antalya Belediye Binası'nın açılış töreni yapılmıştır[719].

2.5.2. Türk Hava Kurumu

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Antalya'da varlığını gördüğümüz Türk Hava Kurumu, DP Dönemi'nde de varlığını devam ettirmiştir.16 Ocak 1950 tarihinde Antalya Türk Hava Kurumu Şubesi'nin yıllık kongresi, kurum binasında yapmıştır. Kongre, Şube Başkanı Hasan Şuman tarafından açılmış ve Atatürk için saygı duruşunda bulunulmuştur. Kongre Başkanlığı'na Antalya Defterdarı Fikret Karabina, Başkan Vekilliği'ne Antalya

---

[712] *Şelâle Gazetesi*, S.261, Antalya 27 Ocak 1950, s.1.
[713] *Şelâle Gazetesi*, S.261, Antalya 27 Ocak 1950, s.1.
[714] *Şelâle Gazetesi*, S.270, Antalya 28 Şubat 1950, s.1
[715] *Şelâle Gazetesi*, S.275, Antalya 17 Mart 1950, s.1.
[716] *Şelâle Gazetesi*, S.830, Antalya 9 Mayıs 1952, s.1.
[717] *Şelâle Gazetesi*, S.208, Antalya 14 Aralık 1955, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.2961, Antalya 14 Aralık 1955, s.1.
[718] *Şelâle Gazetesi*, S.2316, Antalya 28 Temmuz 1956, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2319, Antalya 31 Temmuz 1956, s.2.
[719] *Şelâle Gazetesi*, S.2322, Antalya 3 Ağustos 1956, s.1.

Emniyet Müdürü Şefik Barlas, Katipliklere de Ali Olcay ve Mahmut Zaman seçilmiştir. Kongrede kurumun hesap işleri ve faaliyet raporu kabul edilmiştir. Daha sonra kongrede yapılan seçimlerde, Yönetim Kurulu'na Antalya Defterdarı Fikret Karabina, Antalya Emniyet Müdürü Şefik Barlas, Antalya Askerlik Şube Başkanı Albay Hamdi Başbuğ, Emekli Müftü Ahmet Hamdi Okur, Antalya Jandarma Alay Komutanı Vekili Binbaşı Dursun Şimşekkan, Hasan Şuman, Ahmet Zaman, Faruk Karaopan, Murat Güler, Esat Esen, Ramiz Coşkun ve kurultay delegeliğine Ali Olcay getirilmiştir. Yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı toplantıda, Türk Hava Kurumu Başkanlığı'na Hasan Şuman, Başkan Vekilliği'ne Faruk Karaopan ve Fahri Denetçiliğe de Fikret Karabina seçilmiştir[720].

8 Ocak 1952 tarihinde Antalya Türk Hava Kurumu Şubesi'nin kongresi, Ticaret ve Zahire Borsası'nda yapılmıştır. Toplantıya üyeler ve tüzükte yazılı olan daire müdürlerinden bazıları katılmıştır. Kongrede Antalya Valisi adına Hukuk İşleri Müdürü bulunmuş ve kongreyi açmıştır. Daha sonra yapılan seçimde Kongre Başkanlığı'na Ramiz Çoşkun, İkinci Başkanlığa Sadi Müderrisoğlu, Katipliklere Kemal Yıldırım ve İsmail Zevin seçilmiştir. Kongrede yıllık faaliyet raporu okunmuş ve bu rapor genel kurul tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra yeni yönetim kurulu seçimine geçilmiştir. Yapılan seçim neticesinde Asil Üyeliklere Sabri Şallı, Sadi Müderrisoğlu, Ramiz Çoşkun, Ali Rıza Moralı, Kemal Yıldırım, Esat Esen, Hasan Ali Gönen, Mehmet Ürgün, Sacit Tanır, Celal Afacan, Yedek Üyeliklere Hasan Abalıoğlu, Mehmet Ali Gönen, Macit Yetgin, Ömer Hakkı Göksoy, Sadri Tunca, Kurultay Asil Üyeliği'ne Esat Esen ve Yedek Üyeliğe Sadri Şallı getirilmiştir[721].

26 Aralık 1953 Cumartesi günü Antalya Türk Hava Kurumu Şubesi yönetim kurulu seçimi, Ticaret ve Zahire Borsası Salonu'nda yapılmıştır. Katılımın yüksek olduğu kongrede, Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Murat Yerebakan seçilmiştir[722].

Türk Hava Kurumu Antalya Şubesi, 20 Nisan 1952 tarihinde Antalya Spor Sahası'nda kurum yararına bir yağlı pehlivan güreşi tertip etmiştir[723]. Güreşte başpehlivanlık yarışı Gönenli Kara Hüseyin ve Karamürselli Bostancı Hüseyin arasında geçmiştir. Güreş neticesinde Bostancı Hüseyin, Kara Hüseyin'i künde oyunu ile yenerek başpehlivan olmuştur[724]. Tertip edilen bu faaliyet sonunda 2.548 lira 26 kuruş gelir elde

[720] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.402, Antalya 18 Ocak 1950, s.1-2.
[721] *Şelâle Gazetesi*, S.713, Antalya 10 Ocak 1952, s.1,3.
[722] *Şelâle Gazetesi*, S.1406, Antalya 29 Aralık 1953, s.1-2.
[723] *Şelâle Gazetesi*, S.813, Antalya 22 Nisan 1952, s.1.
[724] *Şelâle Gazetesi*, S.814, Antalya 23 Nisan 1952, s.1.

edilmiştir. Yapılan masraflar da, pehlivanlara dağıtılan 605 lira para ile birlikte, 974 lira 20 kuruş olmuştur[725].

2.5.3.Antalya ve Havalisi Avcılar Birliği

Antalya ve Havalisi Avcılar Birliği'nin merkezi Antalya'dır. Birliğin gayesi de, avcılar arasında birlik tesis ederek terbiyevi, medeni ve samimi bir hayat kurmak, üyelerin fikri, bedeni, ahlaki inkişaflarına, avcılık ve avcılığa müteallik sporların yapılmasına çalışmak, her sene 1 eylülde bütün üyelerin iştiraki ile avcılar bayramı yapmak, av neslinin muhafaza ve idamesi hususunda gereken tedbirleri almak ve bu tedbirler çerçevesinde avcılar bayramından önce, o sene için avlanılması icap eden sahaları tespit ve tayin etmek, yasak bölge ve mevsimlerde avlanmayı men etmek, bu hususta ilgili memurlara yardım etmek, av köpekleri cinsini ıslah etmek, yetiştirme usullerini öğrenmek ve üyelere av köpekleri temin etmek, sürek avları, müsamere ve konferanslar tertip etmektir. Antalya ve Havalisi Avcılar Birliği'nin Kurucu Üyeleri, Hilmi Öner, Galip Erten, Ethem Ağva, Hilmi Çivi, Ali Örücü ve Süleyman Öztürk'ten meydana gelmektedir[726].

Birlik tarafından 22 Mart 1954 tarihinde bir sürek avı tertip edilmiştir. Sürek avına birlik üyeleri yanında, köylülerde iştirak etmiştir. Sürek avında Antalya'nın Kırıkgöz Havalisi'nde köylüye musallat olan hayvanlarla mücadele edilmiştir. Avcılar gece yarısına kadar Bıyıklı ve Başındanyoklu Köyleri'nde 7 sırtlan, 4 çakal ve 3 domuz vurmuşlardır. Kafile geç vakit şehre dönmüştür[727].

2.5.4.Antalya Cami, Çeşme ve Hayır İşleri Derneği

Antalya Cami, Çeşme ve Hayır İşleri Derneği, 11 Nisan 1953 tarihinde Ticaret ve Ziraat Borsası Salonu'nda kongresini yapmıştır. Genel kurulda, Kongre Başkanlığı'na Mustafa Barçın seçilmiştir. Daha sonra yapılan seçimde Dernek Başkanlığı'na Mustafa Barçın, İkinci Başkanlığa Abdullah Canöz, Muhasipliğe Şükrü Göksoy, Katipliğe Osman Çandır, Üyeliklere Murat Salepciler ve İbrahim Şekercioğlu getirilmiştir[728].

2.5.5.Kızılay

Antalya Kızılay Şubesi kongresi 14 Şubat 1953 tarihinde toplanmış ve yeni yönetim kurulu seçilmiştir. Daha sonra yeni yönetim kurulu toplanmış ve kendi arasında görev taksimi yapmıştır. Buna göre Başkanlığa Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu, İkinci

---

[725] *Şelâle Gazetesi*, S.821, Antalya 30 Nisan 1952, s.3.
[726] *Şelâle Gazetesi*, S.1012, Antalya 22 Kasım 1952, s.3-4.
[727] *Şelâle Gazetesi*, S.1490, Antalya 23 Mart 1954, s.2.
[728] *Şelâle Gazetesi*, S.1156, Antalya 15 Nisan 1953, s.1-2.

Başkanlığa Enver Akcan, Muhasipliğe Mustafa Kasapoğlu, Venedarlığa Murat Yerebakan ve Katipliğe Mustafa Kaçaroğlu getirilmiştir[729].

1959 yılında yapılan Antalya Kızılay Şubesi'nin kongresinde de, Başkanlığa Zühtü Kepeli, İkinci Başkanlığa Dr. Naci Arun, Muhasipliğe Burhan Kilit ve Katipliğe Ethem Soykam getirilmiştir[730].

16 Şubat 1960 tarihinde Antalya Kızılay Şubesi kongresi, şube binasında yapılmıştır[731]. Genel kurulda yapılan seçimler neticesinde, Başkanlığa Zühtü Kepeli, Başkan Vekilliği'ne Dr. Naci Arun, Katipliğe Ethem Soykam, Muhasipliğe Kemal Mısırlıoğlu, Üyeliklere Eşref Demiray, Kemal İşsezer, Aziz Selman, Kemal Kınay, Enver Akcan ve Rıza Ökden getirilmiştir[732].

Antalya Kızılay Şubesi tarafından her yıl, Antalya'daki ilkokullarda bulunan fakir öğrencilerin iştirak ettikleri bir Kızılay Kampı açılmaktadır. Bu kamplardan birisi 1 Ağustos 1951 tarihinde Lara'da açılmıştır[733]. Kızılay Kampı'nın bir aydan fazla devam etmesini sağlamak için de, Antalya Belediyesi 300 lira, Tefenni Maden Şirketi Müdürü Murat Türker 200 lira, Murat
Türker'in oğlu Hüseyin Türker 100 lira, Antalya Tüccarlarından Hüseyin Ülken bir teneke sade yağ, Deniz yolları Acentası Ziya Ersü ile Talip Beyler bir teneke zeytinyağı[734] ve Mahmut Konuk 100 lira yardımda bulunmuştur[735].

Antalya Kızılay Şubesi tarafından 2 Ocak 1956 tarihinden itibaren fakir ve yardıma muhtaç hastaların parasız muayene olmaları için, şube binasında bir poliklinik açılmıştır[736].

Antalya Kızılay Şubesinin 1956 yılı gelir ve giderleri de şu şekildedir. Antalya Kızılay Şubesi'nin gelir kaynaklarını yardımlar, üye aidatları, şefkat pulu hasılatları, rozet hasılatı ve yangınlar sebebi ile toplanan bağışlar teşkil etmektedir. Bu suretle elde edilen gelir miktarı 23.765 lira 52 kuruştur. Buna karşılık gider toplamı 18.145 lira 13 kuruştur. Bu rakamın 15.302 lirasını Gerze felaketzedelerine, 1.472 lira 70 kuruşu evleri yanan vatandaşlara, 1.260 lira 13 kuruşu yardıma muhtaç vatandaşlara, 86 Lira 40 kuruşu fakir hasta reçetelerine ve 23 lirası da yine fakir bir vatandaşın gözlük teminine sarf edilmiştir.

---

[729] *İleri Gazetesi*, S.976, Antalya 20 Şubat 1953, s.1.
[730] *Şelâle Gazetesi*, S.3327, Antalya 2 Haziran 1959, s.3.
[731] *Şelâle Gazetesi*, S.3581, Antalya 17 Şubat 1960, s.1.
[732] *Şelâle Gazetesi*, S.3583, Antalya 19 Şubat 1960, s.2.
[733] *Şelâle Gazetesi*, S.560, Antalya 2 Ağustos 1951, s.1.
[734] *Şelâle Gazetesi*, S.562, Antalya 4 Ağustos 1951, s.1.
[735] *Şelâle Gazetesi*, S.575, Antalya 17 Ağustos 1951, s.1.
[736] *Şelâle Gazetesi*, S.2115, Antalya 31 Aralık 1956, s.2.

Bu nakdi yardımlardan başka, muhtelif sebeplerle bacakları kesilen üç fakir vatandaşa da suni bacak yaptırılarak verilmiştir[737].

2.5.6.Arıcılık Derneği

Antalya Arıcılık Derneği'nin yıllık kongresi 28 Şubat 1952 tarihinde Antalya İpek Böcekçiliği Okulu'nda yapılmıştır. Toplantıya bütün üyeler iştirak etmiştir. Genel kurul toplantısı açıldıktan sonra, bir yıllık faaliyet raporu okunmuştur. Bu raporda eşek arıları ile yapılan mücadele ve elde edilen para hasılatı ile masraflar açık olarak gösterilmiştir. Daha sonra yönetim kurulu seçimine geçilmiştir. Yapılan seçim sonucunda Başkanlığa Tahir Songur, Başkan Vekilliği'ne Nurettin Hızkan, Muhasipliğe Remzi Badazlı, Veznedarlığa Mehmet Ülker , Üyeliklere Tevfik Türel ve Sadri Tunca getirilmiştir[738].

2.6.TABİİ AFETLER

2.6.1.Deprem

24 Nisan 1957 tarihinde Fethiye'de meydana gelen deprem, Antalya'nın Kaş Kazası'nda da hissedilmiştir. Depremde meydana gelen hasar şöyledir. Kaş Kazası'nın Bezirgan Köyü'nde 18 ev hasar görmüş ve 24 evde de çatlaklar meydana gelmiştir. Ayrıca Kaş Kazası'nın Kalkan Nahiyesi hükümet konağı da oturulmayacak duruma gelmiştir. Bunun yanında Kalkan Nahiyesi'nin merkez ve köylerinde 220 evin çatlamış olduğu tespit edilmiştir. Depremden zarar görenler için Antalya Valiliği'nce 560 metre küp kereste tahsis edilmiştir. Ayrıca açıkta kalan halk da çadırlara yerleştirilmiştir[739].

Antalya'da 6 Mart 1958 tarihinde hafif şiddetli bir deprem olmuştur. Deprem neticesinde can ve mal kaybı meydana gelmemiştir[740]. Bunun yanında Antalya'da 30 Haziran 1958 tarihinde[741] ve 5 Ocak 1960 günü sabah saat 07.00 sıralarında, orta şiddette bir deprem olmuştur[742].

2.6.2.Donma

Antalya'nın Kemer Nahiyesi'ne bağlı Göynük Köyü'nden Alim oğlu 15 yaşındaki Aziz ile 12 yaşındaki kardeşi, otlatmak için götürdükleri birkaç keçiyi kayıp etmişlerdir. Bu hayvanları aramak üzere çıkan çocuklar, havanın soğuması sonucu yaylada donarak ölmüştür[743].

---

[737] *Şelâle Gazetesi*, S.2507, Antalya 5 Şubat 1957, s.3.
[738] *Şelâle Gazetesi*, S.764, Antalya 1 Mart 1952, s.1-2.
[739] *Şelâle Gazetesi*, S.2594, Antalya 8 Mayıs 1957, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2597, Antalya 11 Mayıs 1957, s.1.
[740] *İleri Gazetesi*, S.2745, Antalya 8 Mart 1958, s.1.
[741] *Şelâle Gazetesi*, S.2999, Antalya 3 Temmuz 1958, s.1-2.
[742] *İleri Gazetesi*, S.3395, Antalya 6 Ocak 1960, s.1.
[743] *Şelâle Gazetesi*, S.254, Antalya 3 Ocak 1950, s.1-2

27 Ocak 1950 tarihinde Mehmet oğlu Osman Öztürk adındaki şahıs, Doyran Köyü'nden Antalya'ya gelmekte iken, Koşu Alanı ile hapishane arasındaki şosede soğuktan düşmüştür. Daha sonra yerde bayılan şahıs, donmaya başlamıştır. Yanında bulunan oğlu babasını sırtlayarak şehre getirmiştir. Hasta belediye hekimi tarafından muayene ve tedavi edildikten sonra, sıcağa götürülmüştür. Daha sonra yatmak üzere getirildiği şehir otelinde, devamlı tedavi edilmesine rağmen, hasta kurtarılamayarak bir gün sonra vefat etmiştir[744].

18 Ocak 1953 tarihinde davar otlatmağa giden kocasının yanına gitmek üzere, evinden ayrılan Antalya'nın Mellidağ Köyü'nden İbrahim kızı 25 yaşlarında Ayşe Akça, yağan karlardan yolunu şaşırmış ve Mercimek Dağı Mevkii'nde donarak ölmüştür[745].

2.6.3.Sel Baskını, Fırtına, Yıldırım ve Kar

5 Ocak 1950 gecesi Manavgat Şelalesi'nde İbrahim Ünal'a ait değirmende bulunan hızar makinelerinde imal edilmekte olan, 35 metre tutarında gayrı mamul kereste ile imal edilmiş 2.500 adet sandığın bulunduğu yere ani olarak sel gelmiş ve kereste ile sandıklar sel tarafından götürülmüştür. Aynı gün Tugay oğullarına ait dört değirmen de, sel tarafından taşınmıştır[746].

28 günden beri üst üste sağanak halinde yağan yağmurlar, Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Yeleme ve Sülekler Köyü'nde büyük zarara sebep olmuştur. Dağlardan inen sular, 8 bin dönümden fazla ekili araziyi basmış ve ekinler tamamen harap olmuştur. Bir çok köprü de suyun cereyanına kapılarak sürüklenmiştir. Ayrıca Sülekler Köyü havalisinde yüzden fazla kümes hayvanı ve büyük hayvan telef olmuştur[747].

Devamlı yağan yağmurların çayları taşırması neticesinde, Antalya'nın Finike Kazası'nı sel basmıştır. Meydana gelen sel de, bir çok hayvan ölmüş, bazı araçlar devrilmiş ve muhtelif binalarda hasar meydana gelmiştir[748].

10 Mart 1951 gecesi Antalya'nın Aksu Nahiyesi'ne bağlı Murtuna Köyü'nde kasırga meydana gelmiştir. Kasırga esnasında köyde 18 evin damı uçmuş ve 6 kişi

---

[744] *Şelâle Gazetesi*, S.262, Antalya-31 Ocak 1950, s.1-2.
[745] *Şelâle Gazetesi*, S.1072, Antalya 21 Ocak 1953, s.1.
[746] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.402, Antalya 18 Ocak 1950, s.2.
[747] *Şelâle Gazetesi*, S.295, Antalya 26 Mayıs 1950, s.1.
[748] *Şelâle Gazetesi*, S.365, Antalya 16 Ocak 1951, s.1.

muhtelif yerlerinden yaralanmıştır[749].

Birkaç günden beri devamlı yağan yağmurlar neticesinde, Aksu Irmağı 24 Mart 1951 günü yatağından taşmış ve civarında bulunan arazinin büyük bir kısmını, su altında bırakmıştır[750].

23 Aralık 1952 tarihinde Antalya'da meydana gelen fırtına sonunda, Antalya Limanı'nda bulunan Erzurum Gemisi, Adrasan Burnu civarında bulunan koya sığınmıştır. Sığır yüklü Yunan bandıralı bir motor da, Antalya mendireği içinde batmıştır. Fırtına Antalya'da 2 evin, 20 bahçe duvarının, 30 telefon ve 12 elektrik direğinin yıkılmasına sebep olmuştur[751]. Bu fırtına Alanya Limanı'nda bulunan 4 büyük motor ve 9 küçük deniz taşıtının batmasına da yol açmıştır[752].

3-5 Ocak 1953 günlerinde meydana gelen fırtına ve yağmur sebebi ile Antalya-Burdur yolunun 4 Ocaktan itibaren, Pınarbaşı-Kırkgöz Kahvesi arasındaki kısmını ve Kırıkgöz-Yeniköy Köprüleri'ni 1.5 metre yüksekliğinde su basmıştır. Bu yüzden otobüsler, kamyonlar ve devlet postası Antalya'ya gelememiştir. Yolcular ve şoförler Pınarbaşı kahve ve karakolunda misafir kalmıştır. Yolda kalan araç sayısı da otobüs, kamyon ve taksi olmak üzere 60'dır. Ancak yolcular sandalla aktarma edilmiş ve Antalya'ya gelmeleri sağlanmıştır. Antalya'nın Elmalı Kazası'nın Karamuk, Beyler, Armutlu, Teke, Zümrütova ve Eymir Köyleri de su altında kalmıştır. Antalya'nın Finike Kazası'nda da Tatlı Çay Köprüsü ile yeni yapılan kordon tamamen yıkılmıştır. Elmalı-Finike yolunun üç kilometrelik kısmı da toprak kayması ve sellerin tahribi neticesi geçilmez hale gelmiştir. Bu sebepten dolayı Kızılay'dan temin edilen çadırlar, Elmalı-Finike yolunun açılmasında çalışacak ameleye barınak olarak gönderilmiştir. Antalya'nın Aksu Nahiyesi ile Boztepe'de bulunan inek hane arasından geçen devlet yolu da, su istilasına maruz kalmıştır. Bu yüzden 5 Ocaktan itibaren Antalya-Serik yolunda ulaşım durmuştur. Bu afet karışında Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil ilkönce Aksu, daha sonra da Yeniköy Nahiye merkezine giderek, afetzedelerle görüşmüştür. Antalya Valisi İ. Sabri Çğlayangil bu ziyaretlerden sonra, Bayındırlık Müdürlüğü'nde bulunan bütün vasıtalarla birlikte, 5 Ocak 1953 tarihinde Finike'ye gitmiştir[753].

18 Ocak 1953 günü yağan karlar, Antalya-Burdur yolu üzerinde bulunan Çubuk Boğazı'nda bir metre yükselmiş ve adı geçen yol tamamen kapanmıştır. Bu yüzden Çubuk

---

[749] *Şelâle Gazetesi*, S.422, Antalya 13 Mart 1951, s.1.
[750] *Şelâle Gazetesi*, S.436, Antalya 27 Mart 1951, s.3.
[751] *Şelâle Gazetesi,* S.1045, Antalya 25 Aralık 1952, s.1-2.
[752] *Şelâle Gazetesi*, S.1050, Antalya 30 Aralık 1952, s.3.
[753] *Şelâle Gazetesi*, S.1057, Antalya 6 Ocak 1953, s.1,3.

Boğazı'nda 4 otomobil, Dağ Nahiye merkezinde 2 otobüs, 2 kamyon, 1 cip, 1 taksi, Dağ Nahiyesi ile Burdur'un Bucak Kazası arasında da 3 araç yolda mahsur kalmıştır. Bu arabaların içerisinde bulunan yolcular Dağ Nahiyesi'ne getirilmiş ve barınmaları temin edilmiştir[754]. Antalya-Burdur yolu 22 Ocak da açılabilmiştir[755].

Antalya'da 16 Mayısta da şiddetli yağmur ve dolu yağmıştı. Bunun neticesinde de bir çok köyde zarar meydana gelmiş[756] ve köylüler mağdur vaziyete düşmüştü. Bu sebepten dolayı Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü tarafından alınan bir karar ile Antalya'nın Araplar Köyü'nde 67 kişiye 1.000 kilo buğday, 8.050 kilo arpa, İhsaniye Köyü'nde 268 kişiye 14.450 kilo buğday, Murtuna Köyü'nde 476 kişiye 23.900 kilo buğday, Dumanlar Köyü'nde 115 kişiye 5.750 kilo buğday ve Macun Köyü'nde 67 kişiye 330 kilo buğday dağıtılmıştır[757]. Yine aynı kurum tarafından 18 Mayısta yağan doludan zarar gören Antalya'nın Serik Kazası'na bağlı Köleler, Sarıabalı, Belek, Kayaburnu, Üründü, Belkıs ve Yukarıkocayatak Köyleri halkına 88.675 kilo yemeklik buğday tahsis edilmiştir[758].

Antalya'nın Serik Kazası'nın İnegöl ve Hayıtlıbucak Mevkileri'ne 17 Mayıs günü şiddetli yağan yağmurdan sonra, bir müddet de dolu yağmıştır. Yağan dolu neticesinde sebzeler ve bilhassa salatalık ile kabaklar hasara uğramıştır. Bunun yanında pamuk ve karpuz fideleri de harap olmuştur[759].

21 Haziran 1953 tarihinde Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Çomaklı Köyü'nden Osman oğlu 17 yaşındaki Hüseyin Zorlu, tarlasında bulunduğu sırada yağan yağmurdan kendini korumak için, bir ağacın altına gelmiş ve bu sırada ağaca düşen yıldırım sonunda ölmüştür[760].

Antalya'nın Mandalar Köyü'ne yağan yağmurlar arasında düşen yıldırım neticesinde, 6 kişi ölmüş ve 10 kişi de yaralanmıştır. Yaralılar Antalya Devlet Hastanesi'ne kaldırılmıştır[761]. Antalya'nın Arapsuyu Mevkii'nde oturan, Ahmet Tabur isimli bir şahsın evine de yıldırım isabet etmiş ve Ahmet Tabur ile kızı ağır surette yaralanmıştır. Bunun yanında 6 adet keçi de ölmüştür[762].

---

[754] *Şelâle Gazetesi*, S.1072, Antalya 21 Ocak 1953, s.1-2.
[755] *Şelâle Gazetesi*, S.1074, Antalya 23 Ocak 1953, s.1.
[756] *Antalya Gazetesi*, S.2098, Antalya 2 Temmuz 1953, s.3.
[757] *Şelâle Gazetesi*, S.1230, Antalya 1 Temmuz 1953, s.2.; *Antalya Gazetesi*, S.2098, Antalya 2 Temmuz 1953, s.3.
[758] *Antalya Gazetesi*, S.2097, Antalya 1 Temmuz 1953, s.2.
[759] *Şelâle Gazetesi*, S.1190, Antalya 19 Mayıs 1953, s.1-2.
[760] *İleri Gazetesi*, S.1097, Antalya 28 Haziran 1953, s.1.
[761] *Şelâle Gazetesi*, S.1692, Antalya 21 Ekim 1954, s.3.
[762] *Şelâle Gazetesi*, S.1704, Antalya 2 Kasım 1954, s.1.

Antalya'nın Kaş Kazası'na bağlı Uğrar Köyü'nden 45 yaşındaki Teslime Topaç, gece vakti yağmur altında bulunan biber sepetini almak isterken, yıldırım isabet ederek ölmüştür[763].

Antalya'nın Döşemealtı Nahiyesi'nin Dereli Köyü'nden Selahattin Bozlak isimli şahıs, koyun otlatmakta iken, yağan yağmurdan korunmak için bir ağaç altına sığınmıştır. Bu sırada ağaca düşen yıldırım neticesinde kendisi ve yanında bulunan 6 adet keçisi ölmüştür[764].

Antalya'nın Korkuteli Kazası'na bağlı Büyük Köyü'nden Ramazan Kulaksız ve Burdur'un Tefenni Kazası'nın Paşa Köyü'nden Sadık ve Hasan adındaki şahıslar, Büyük Köyü Yaylası'nda kar fırtınasına tutularak ölmüştür[765].

Antalya'nın Serik Kazası'nın Boğazak Köyü'nden Ayşe Cin ile aynı köyden 20 yaşındaki Hatice Sel tarlada pamuk toplarken yıldırım isabet etmiş ve bunlardan Hatice Sel ölmüştür[766]. Antalya'nın Varsak Köyü'nden İbrahim Kudur da köyün İnceler Mevkii'nde bulunan tarlasında çalışırken yıldırım isabeti etmiş ve derhal ölmüştür[767]. Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Küçük Köyü'nden Hasan Çardak'ın evine yıldırım isabet etmiştir. Bunun sonunda Hasan Çardak hafif şekilde yaralanmış, fakat 7 yaşındaki oğlu yanarak ölmüştür[768].

Antalya'nın Finike Kazası'nın Arız Köyü'nden 10 yaşındaki Metin Özen, keçi otlatırken yıldırım isabeti ile ölmüştür[769]. Antalya'ya bağlı Karataş Köyü'nden 33 yaşındaki Mustafa İçel ile karısı 30 yaşındaki Emine İçel tarlada çalışırken, yıldırım düşmesi sonucu ölmüştür[770].

Fırtına sebebi ile denizde meydana gelen dalgalar, Antalya'nın Konyaaltı Mevkii'nde bulunan plaj tesislerini ve burada bulunan plaj evlerini harap etmiştir. Antalya'daki elektrik direkleri de devrilmiş ve şehre 13 saat elektrik verilememiştir[771].

4 Ocak 1959 gecesi fırtına ile birlikte yağan yağmurlar, Antalya'nın Memurevleri ve Göçmenevleri Semtleri'nde büyük hasara sebep olmuştur. Seller bir çok evi basmış ve bu arada PTT binasının bodrum katında su seviyesi 1 metreyi, orta katta ise 50 cm'yi

---

[763] *Şelâle Gazetesi*, S.2058, Antalya 3 Kasım 1955, s.2.
[764] *İleri Gazetesi*, S.2103, Antalya 16 Mayıs 1956, s.1, 3.
[765] *Şelâle Gazetesi*, S.2503, Antalya 1 Şubat 1957, s.1.
[766] *Şelâle Gazetesi*, S.2755, Antalya 23 Ekim 1957, s.1.
[767] *Şelâle Gazetesi*, S.2814, Antalya 19 Aralık 1957, s.2.
[768] *Şelâle Gazetesi*, S.2848, Antalya 24 Ocak 1958, s.1.
[769] *Şelâle Gazetesi*, S.2974, Antalya 3 Haziran 1958, s.2.
[770] *Şelâle Gazetesi*, S.2976, Antalya 5 Haziran 1958, s.1.
[771] *Şelâle Gazetesi*, S.3165, Antalya 16 Aralık 1958, s.1.

bulmuştur. Fırtına neticesinde elektrik direkleri de yıkılmış ve Antalya gece yarısından sonra elektriksiz kalmıştır[772].

30 Temmuz 1959 akşamı Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Bozova Nahiyesi'ne çok şiddetli ve sağanak halinde yağmur yağmıştır. Yağan yağmurlardan meydana gelen seller nahiye merkezini, tarladaki mahsulleri ve kısmen binaları harap etmiştir. İnsanca kayıp yoksa da, selde 200 kadar hayvan boğulmuştur. Antalya Valisi Niyazi Akı ve beraberinde jandarma komutanı ve teknik ziraat müdürü olduğu halde, olayın ertesi günü Bozova Nahiyesi'ne gitmiş ve durumu yakından tetkik etmiştir[773].

Bir müddetten beri Antalya'ya yağan şiddetli yağmurlar neticesinde, 1Ocak 1960 tarihinde, Antalya'nın Aksu Nahiyesi'ne bağlı 16 köy seller altında kalmıştır. Ayrıca Antalya-Burdur yolu da yağan karlar yüzünden kapanmıştır. Telefon hatlarında meydana gelen arıza sebebi ile de, Antalya'nın diğer vilâyetler ile irtibatı kesilmiştir[774].

Antalya'nın Manavgat Kazası'nın Karaöz Köyü'nden 45 yaşlarında Ayşe Yılmaz evine düşen yıldırım neticesinde ölmüş ve kocası Abdurrahman Yılmaz da yaralanmıştır[775].

2.6.4.Yangın

22 Şubat1950 gecesi Antalya'nın Yüksekalan Mahallesi'nde Safinas Engin ismindeki kadına ait tek katlı ahşap evde, sobadan meydana gelen bir yangın çıkmıştır. Evde kimse olmadığından yangın komşuları tarafından görülmüş ve itfaiyeye haber verilmiştir. İtfaiyenin yangına müdahale etmesine rağmen, yangın sonunda iki ev tamamen yanmıştır[776].

26 Mart günü Antalya'nın Şarampol Caddesi'nde bulunan Melli Çarşısı'nda Ali Oğuzlar'a ait pamuk çırçır fabrika ve deposu sabah saat 7.5 sıralarında ansızın tutuşmuştur. Zamanında yetişen itfaiye, yangının fazla büyümesini önlemiştir. Yangının elektrik kontağından meydana geldiği tahmin edilmektedir. Yangın neticesinde fazla bir hasar olamamış, ancak bir miktar pamuk yanmıştır[777].

Antalya'nın Keçirler Köyü'ne 13 Mayısta yağan şiddetli yağmur sırasında, Raşit ismindeki şahsın evine bir yıldırım isabet etmiştir. Yıldırım neticesinde bu sırada evde

---

[772] *Şelâle Gazetesi*, S.3186, Antalya 6 Ocak 1959, s.1-2.
[773] *Şelâle Gazetesi*, S.3381, Antalya 1 Ağustos 1959, s.1-2.
[774] *İleri Gazetesi*, S.3391, Antalya 2 Ocak 1960, s.1.
[775] *Şelâle Gazetesi*, S.3630, Antalya 13 Nisan 1960, s.3.
[776] *İleri Gazetesi*, S.15, Antalya 23 Şubat 1950, s.3.; Şelâle Gazetesi, S.269, Antalya 24 Şubat 1950, s.3.
[777] *Şelâle Gazetesi*, S.278, Antalya 28 Mart 1950, s.1, 3.

misafir olarak bulunan Hüseyin Topçu vücudunun muhtelif yerlerinden yaralanmıştır. Ayrıca ev de ateş almış, fakat yangına müdahale edilerek söndürülmüştür[778].

Antalya'nın Akseki Kazası'nın Aşağıışıklar Köyü'nde, küçük bir çocuğun çıra parçası ile tutuşturduğu harmanın kıvılcımları etrafa sıçramıştır. Etrafa yayılan kıvılcımlar yüzünden yangın, köy evlerine sirayet etmiştir. Yangın neticesinde 17 ev ve bir cami yanmıştır. Antalya Valisi İ.Hakkı Baykal ve Antalya İl Jandarma Komutanı yangın yerine gitmiştir. Bunun yanında Kızılay tarafından yangın felaketine uğrayan insanlara, ilk yardım olarak 500 lira gönderilmiştir[779].

22 Ağustos1950 tarihinde Antalya'nın Yüksekalan Mahallesi'nde bulunan Kasap Durmuş Sokağı'ndaki Kalaycı Sabri Şişli'nin evinde, bilinmeyen bir sebepten dolayı yangın çıkmış ve ev tamamen yanmıştır. Bir gün sonra gece saat 04.30'da Antalya'nın Sinan Mahallesi'ndeki Recep Peker Caddesi'nde meydana gelen yangında da, bir ev ve bir dükkan tamamen, üç ev ve üç dükkan kısmen yanmıştır[780].

12 Şubat 1952 tarihinde meydana gelen yangın neticesinde, Antalya'nın Tahılpazarı Mahallesi'nde bulunan Badik Muhtar Sokağı'nda oturan İzzet Beyoğlu ve Mustafa Beyoğlu'nun evi ile aynı sokakta bulunan ve yan yana olan Salih Beyoğlu ve Mustafa Uzun'un evleri tamamen yanmıştır. Olay mahallinde evlerin birbirine pek yakın olmasından dolayı, yangın ateşinin diğer evlere sirayet etmesini önlemek için santralci Hüseyin Öztürk'ün evi ile Borsa Tahsildarı Salih Genç'in evleri kısmen yıkılmıştır. Yangın halkın gayreti ve itfaiyenin fedakarlığı sayesinde söndürülebilmiştir[781].

Antalya'nın Dolapdere Katmerli Sokağı'nda oturan duvarcı ustası Yaşar'ın karısı Masume'nin, evde gaz ocağını yanar vaziyette unutmasından dolayı bir yangın çıkmıştır. Yangın neticesinde 11 ev yanmış, 90 kişi açıkta kalmıştır. Yangın yerine Antalya Valisi ve İl Emniyet Müdürü gelmiş ve halk ile görüşmüşlerdir. Ayrıca Kızılay evsiz ve yiyeceksiz kalan kişilerin, barınmaları için gerekli tedbirleri almıştır[782].

Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Yelten Köyü'nde Şah Ali karısı Gülsüm Uysal, evinin odasında peynir mayası yaparken, elinde bulunan çıradan düşen ateş parçasını görmemiş ve bundan dolayı evi tutuşmuştur. Korkuteli'ne haber verilmesi üzerine belediye

---

[778] *Şelâle Gazetesi*, S.292, Antalya 16 Mayıs 1950, s.1.
[779] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.452, Antalya 12 Temmuz 1950, s.1.
[780] *Şelâle Gazetesi*, S.320, Antalya 25 Ağustos 1950, s.1.
[781] *Şelâle Gazetesi*, S.747, Antalya 13 Şubat 1952, s.3.
[782] *Şelâle Gazetesi*, S.891, Antalya 13 Temmuz 1952, s.1.

itfaiyesi yangın mahalline gelmiştir. Ancak dört ev yandıktan sonra yangın söndürülmüştür[783].

Antalya'nın Akseki Kazası'na bağlı Geriş Köyü'nde 5 Ağustos 1953 gecesi çıkan yangında köyde bulunan[784] 110 bina yanmış ve 13 ev sağlam kalmıştır. Bununla birlikte yangın neticesinde 295 kişi açıkta kalmıştır. Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil yangın mahalline gelerek tetkiklerde bulunmuştur[785]. Ayrıca yangın felaketine uğrayan halka, Kızılay tarafından 5.000 lira para yardımı yapılmıştır[786].

10 Aralık 1953 gecesi Antalya'nın Alan Mahallesi'nin Serik Caddesi'nde oturan Hasan oğlu Demir Yolbur'a ait ahırda yangın çıkmıştır. Yangın, itfaiyeye haber verilmiş ve itfaiye yangın yerine gelerek, müdahale etmiştir. Bütün çalışmalara rağmen saz damlı olan ahır kurtarılamamış, fakat yangının etrafa yayılması önlenmiştir. Yangın neticesinde, ahır içerisinde bulunan 300 lira kıymetinde hamile bir inek ve 400 lira kıymetinde bir at yanarak ölmüştür[787].

12 Haziran 1954 tarihinde Antalya'nın Finike Kazası'nın Kumluca Nahiyesi'ne bağlı Kasap Çayırı Mahallesi'nde Mehmet Türkmen'e ait evde dikkatsizlik yüzünden yangın çıkmıştır. Yangın, evin bir kısmının yanmasına sebep olmuştur. Ancak etraftan yetişen vatandaşlar, yangının etrafa sirayet etmesini önlemişlerdir[788].

3 Mart 1955 günü sabaha karşı saat 4.30'da Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Ortaokul binası tamamen yanmıştır. Yangının sobadan veya elektrik kontağından çıktığı tahmin edilmektedir[789].

Antalya'nın Sinan Mahallesi'nden Ayşe Özsoy'un evinde yangın çıkmıştır. Yangının haber alınması üzerine itfaiye olay yerine gelmiş ve yangına müdahale ederek söndürmüştür. Yapılan incelemede yangının ev sahibinin kızı Melek Özsoy'un yemek yaptığı ateşi söndürmeden, gezmeye gitmesinden ileri geldiği anlaşılmıştır. Yangında 1.000 liralık hasar meydana gelmiştir[790].

Antalya'nın tarihi binalarından birini teşkil eden ve Jandarma Alay Kumandanlığı'nın tasarrufunda bulunan binada 8 Aralık 1955 gecesi yangın çıkmış ve yangın binanın her tarafını sarmıştır. Uykuda olan erler hayatlarını pencereden iplerle

---

[783] *Şelâle Gazetesi*, S.948, Antalya 13 Eylül 1952, s.1.
[784] *Şelâle Gazetesi*, S.1267, Antalya 7 Ağustos 1953, s.1.
[785] *Şelâle Gazetesi*, S.1268, Antalya 8 Ağustos 1953, s.1.
[786] *Şelâle Gazetesi*, S.1271, Antalya 11 Ağustos 1953, s.2.
[787] *Şelâle Gazetesi*, S.1389, Antalya 12 Aralık 1953, s.2.
[788] *Şelâle Gazetesi*, S.1569, Antalya 15 Haziran 1954, s.2.
[789] *İleri Gazetesi*, S.1684, Antalya 3 Mart 1955, s.1.
[790] *Şelâle Gazetesi*, S.1967, Antalya 4 Ağustos 1955, s.1.

inmek sureti ile kurtarabilmiştir. Yangın neticesinde bina tamamen yanmıştır. İtfaiye yangının çevreye sirayet etmesini önlemiştir[791].

Antalya'nın Korkuteli Kazası'nda boş bulunan Ekmekçi İbrahim'e ait evin dış kısmında yangın çıkmış ve yangın genişleme temayülü göstermiştir. Bu sebepten dolayı Antalya itfaiyesi yardıma çağrılmıştır. Ancak yangın iki ev ve bir dükkan yandıktan sonra söndürülebilmiştir[792].

Antalya'nın Macun Köyü civarında oturmakta olan Çoşlu Aşireti'nden Ali Kahya'nın saz evinde, kaza neticesi yangın çıkmış ve çıkan yangın ağıla sirayet etmiştir. Yangın ağılda bulunan 45 oğlak ve 5 kuzunun yanmasına sebep olmuştur[793].

Antalya'nın Akseki Kazası'nın Akşahap Köyü'nde bir kadının tedbirsizliği yüzünden 6 ev yanmıştır. Kazada yangının haber alınması üzerine Kaymakam Fikret Nazillili ile birlikte, Kızılay başkanı, Sağlık Merkezi Baştabibi Dr. Numan Zeki Arseven, malmüdürü, jandarma komutanı ve orman bölge şefi derhal yangın mahalline gitmiştir. Bunun yanında Kızılay tarafından un, yağ, zeytin, ekmek ve bazı ihtiyaç maddeleri ilk yardım olarak götürülmüştür. Ayrıca Kızılay Genel Merkezi'nden Akşahap Köyü'ne 1.200 lira miktarında para yardım olarak gönderilmiştir[794].

Aynı kazanın Cevizli Nahiyesi'ne bağlı Süleymaniye Köyü'nde çıkan yangında Mustafa Ercan'ın evi yanmış ve evden hiçbir eşya kurtarılamamıştır. Yapılan tahkikat neticesinde, bu yangında 22 baş hayvan ve bu arada ihtiyar olmasından dolayı kaçamayan Şerife Demirel isminde bir kadın yanmak sureti ile ölmüştür[795].

Antalya'nın Manavgat Kazası'nın Gebece Köyü'nde bir evde çıkan yangın, bütün köyü sarmış ve bir çok evin yanmasına sebep olmuştur. Yangının haber alınması üzerine, Manavgat Kaymakam Vekili ve Jandarma Kumandanı köye hareket etmiştir. Ayrıca Antalya Jandarma Kumandanı Yarbay Mithat Köymen yangın mahalline giderek gerekli tahkikatı yapmıştır. Yapılan tahkikat neticesinde yangının, köyde İbrahim isminde bir şahsın evinde çıktığı ve etrafa sirayet ederek 11 evin yandığı anlaşılmıştır. Yangın alınan tedbirlerle tamamen söndürülmüştür[796]. Manavgat Kazası Gebece Köyü'nde çıkan yangında zarara uğrayan vatandaşlara, Antalya Un Fabrikası sahipleri tarafından 12 çuval un bağışlanmıştır[797].

---

[791] *Şelâle Gazetesi*, S.2053, Antalya 9 Aralık 1955, s.1-2.
[792] *Şelâle Gazetesi*, S.2190, Antalya 15 Mart 1956, s.1-2.
[793] *Şelâle Gazetesi*, S.2197, Antalya 23 Mart 1956, s.2.
[794] *Şelâle Gazetesi*, S.2426, Antalya 18 Kasım 1956, s.1-2.
[795] *Şelâle Gazetesi*, S.2448, Antalya 8 Aralık 1956, s.2.
[796] *Şelâle Gazetesi*, S.3421, Antalya 10 Eylül 1959, s.1-2.
[797] *Şelâle Gazetesi*, S.3427, Antalya 16 Eylül 1959, s.1.

3 Şubat 1960 tarihinde Antalya Hükümet Caddesi'nin ilerisinde bulunan ve Tapu Dairesi'nin karşısına isabet eden, Hilmi Kaptan ismindeki şahsın ahşap evinde yangın çıkmıştır. Yangın neticesinde birbirine bitişik üç ev yanmağa başlamıştır. Yangın fazla zarar vermeden belediye itfaiyesinin çabası ile söndürülmüştür[798].

2.6.5.Orman Yangını

Antalya'da, kazaen ve kasten orman yangını meydana gelmekte ve bu sebepten dolayı orman sahaları yok olmaktadır. 27 Haziran 1951 tarihinde Antalya-Burdur yolu üzerindeki Çubuk Boğazı'nın Darım Dağı Mevkii'nde bir orman yangını çıkmıştır[799].

Antalya'nın Aksu Nahiyesi'nin Karaman ve Karagöz Hatipler Köyleri'nde 3 Ağustosta bir orman yangını çıkmıştır. Yangın Orman Teşkilatı ve vatandaşların gayreti ile söndürülmüştür. Yapılan tahkikat sonunda orman yangınının, Hatipler Köyü'nden Halil Solak tarafından çıkarıldığı anlaşılmış ve sanık hakkında gerekli muamele yapılmıştır. Bunun yanında 7 Ağustosta da Antalya'nın Manavgat Kazası'nın Kalemler Bölgesi'nin Harman Ağacı Mahalli'nde bir orman yangını çıkmıştır. Yangın Orman teşkilatı ve diğer yetkililer tarafından söndürülmüştür. Orman yangınını tarla açmak için, Perüzetler Köyü'nden Yusuf Atmaca ve arkadaşının çıkardığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine sanıklar yakalanarak adalete teslim edilmiştir[800].

16 Eylül 1954 tarihinde Antalya'nın Finike Kazası'nın Kumluca Bölgesi'nde 187 numaralı havzada orman yangını çıkmıştır. Yangın halkın yardımı ile söndürülmüş ve tahkikat başlamıştır[801].

1 Ağustosta da Antalya Orman Baş Müdürlüğü'nün merkez işletme bölgesinin içinde bulunan, Yenice Mevkii'nde orman yangını çıkmıştır. Orman yangını 13 saatlik bir çalışmanın sonunda söndürülmüştür[802].

10-11 Ekim 1954 tarihleri arasında Antalya'da 13 adet orman yangını çıkmış ve 4.070 dönüm orman yanmıştır. Bu orman yangınlarının ekserisi kasten çıkarılmıştır. Nitekim 11 Ekimde de Antalya'nın Manavgat Kazası'nın Beşkonak Nahiyesi'nde bulunan Kocapelit Ormanı sekiz yerden ateşlenmek sureti ile yakılmıştır[803].

20 Temmuz 1955 tarihinde Antalya'nın Serik Kazası'nın Çakırlar Bölgesi'nin Çandır Çayı serisindeki 19 numaralı havzada, çam koru ormanlarında yangın meydana

---

[798] *İleri Gazetesi*, S.3424, Antalya 4 Şubat 1960, s.1-2.
[799] *Şelâle Gazetesi*, S.530, Antalya 29 Haziran 1951, s.1.
[800] *Şelâle Gazetesi*, S.571, Antalya 13 Ağustos 1951, s.1.
[801] *Antalya Gazetesi*, S.2519, Antalya 19 Eylül 1954, s.1.
[802] *İleri Gazetesi*, S.1480, Antalya 3 Ağustos 1954, s.1.
[803] *Şelâle Gazetesi*, S.1684, Antalya 13 Ekim 1954, s.2.

gelmiştir. Yangını söndürmek üzere Orman Baş Müdürlüğü'nün yangın ekibi, yangın müfettişi, orman işletme müdürü, Çakırlar orman bölgesi şefi ve diğer bütün yangın söndürme teşkilatı yangın bölgesine gelmiştir. Aynı gün saat 19.30'a doğru yangın hafiflemişse de, Deve Boynu Mevkii'nde aynı saatte ikinci bir yangın çıkmıştır. Yangında 1.000 hektarlık bir alan yanmıştır[804]. Ancak bu orman yangını üç gün sonra şiddetini kayıp etmiştir[805].

Antalya'nın Serik Kazası'na bağlı Gebiz Nahiyesi orman bölgesinde kasti olarak çıkarıldığı anlaşılan bir orman yangını baş göstermiştir. Burada meydana gelen yangın neticesin 2.000 hektarlık bir orman sahası yanmıştır[806].

Antalya'nın Finike Kazası'nın Aykınca Orman Bölgesi'nde bulunan 21 numaralı havzada dört günden beri devam eden orman yangını söndürülmüştür. Yangına sebep olduğu anlaşılan Finike Kazası'nın Hasköy halkından İsmail Kaya, Süllü Vural ve Ahmet Aldemir adalete teslim edilmiştir[807].

Aynı kazanın Ağlasun Köyü'nün Adalık Mevkisi'ndeki çam ormanlarında yangın çıkmıştır. Meydana gelen yangın alınan tedbirler ve yapılan müdahaleler neticesinde söndürülmüştür. Yapılan tahkikat sonunda sanıkların Ağlasun Köyü'nden Mustafa Akaydın ile Hüseyin Aydoğan olduğu anlaşılmış ve sanıklar yakalanmıştır[808].

Antalya'ya bağlı Kındıra Köyü'nün Değirmen Boğazı Mevkisi'nde 178 numaralı Orman Havzasında çıkan yangında, 50 dönümlük bir orman sahası yanmıştır. Yapılan tahkikat neticesinde, yangının Kurşunlu Köyü'nden Musa Bol'un tarlasında yaktığı çalılardan meydana geldiği anlaşılmıştır[809].

1956 yılında Antalya Vilâyetinde 263 orman yangını çıkmıştır. Bu yangınlarda da 46 milyon 540 metre karelik orman sahası yok olmuştur[810].

Antalya'nın Serik Kazası'nın Çakırlar Bölgesi Bayırlar Serisi'ndeki 22 numaralı havzada bulunan Çaltılı Mevkii'nde Kızılçam Koru ormanlarında yangın çıkmış ve yangın yapılan müdahale sonunda söndürülmüştür. Yangının çobanların yaktığı ateşten meydana geldiği anlaşılmıştır. Yangın neticesinde 1.5 hektarlık orman sahası yanmıştır[811].

---

[804] *Şelâle Gazetesi*, S.1959, Antalya 22 Temmuz 1955, s.1-2.
[805] *Şelâle Gazetesi*, S.1960, Antalya 23 Temmuz 1955, s.1.
[806] *Şelâle Gazetesi*, S.1967, Antalya 4 Ağustos 1955, s.1-2.
[807] *Şelâle Gazetesi*, S.1968, Antalya 5 Ağustos 1955, s.1.
[808] *Şelâle Gazetesi*, S.2225, Antalya 19 Nisan 1956, s.1.
[809] *Şelâle Gazetesi*, S.2250, Antalya 18 Mayıs 1956, s.2.
[810] *İleri Gazetesi*, S.2494, Antalya 20 Haziran 1957, s.1-2.
[811] *Şelâle Gazetesi*, S.2964, Antalya 24 Mayıs 1958, s.2.

20 Ağustos 1958 tarihinde Antalya'nın Alanya Kazası'nın Sedre Ormanları'nda bir orman yangını çıkmıştır. Yangın esnasında 30 bin metre karelik bir orman sahası yanmış ve daha sonra yangın söndürülmüştür[812].

Antalya'nın Manavgat Kazası'na bağlı Taşağıl Nahiyesi'nin Şıhlar Köyü'nde bir orman yangını çıkmıştır. Orman yangınının sanıkları, jandarma teşkilatı tarafından meydana çıkarılmıştır. Yakalanan 10 kişi ilk sorgularını müteakip tevkif edilmiştir[813].

Aynı kazanın Burmahan Bölgesi'nde bulunan 22 numaralı orman havzasında 26 Ağustos 1959 tarihinde yangın çıkmış ve yangın 15 ve 21 numaralı havzalara da sirayet etmiştir. Yangın ertesi günü tamamen söndürülmüştür. Yangın kızılçam koru ormanlarından 5.000 hektarlık sahada seyretmiş ve bu orman sahasının 1.200 hektarlık bir kısmı tamamen yanmıştır[814].

2.7.SOSYAL DAYANIŞMA

Antalya halkı tarafından her zaman memleketimizin değişik yerlerinde meydana gelen çeşitli felaketlere karşı duyarlı olunmakta ve felaketzedelere maddi ve manevi her türlü yardımın yapılmasına gayret gösterilmektedir. Eskişehir 'de meydana gelen sel felaketinde zarar gören insanlara yardımda bulunmak için, Antalya'da Vali İ.Hakkı Baykal'ın başkanlığında bir yardım komitesi teşekkül etmiştir. Yardım komitesi Vali İ. Hakkı Baykal, A. Hamdi Okur, Kemal Erdemli, Osman Çandır, Mustafa Barçın, Mehmet Konuk, Hasan Şuman ve Şevki Zaman'dan teşekkül etmiştir. Komiteye Eskişehir felaketzedeleri için Antalya Valisi İ. Hakkı Baykal 50, Hüseyin Ak ve Mahdumları 250, Şevki Zaman 150, Hasan Şuman 100, Ahmet Tekelioğlu 100, Çapacı Mehmet Kaptan 100 , Macit Yetgin 100, Ömer Hakkı Göksoy 100, Mehmet Konuk 100, Murat Güler 50, Mustafa Barçın 25, İş Bankası Müdürü 25, Osmanlı Bankası Müdürü 25 ve Sadri Tunca 25 lira yardımda bulunmuştur[815].

Antalya Canlı Hayvanlar İhracatçılar Limitet Şirketi Ortakları tarafından da Eskişehir sel felaketzedelerine yardım olmak üzere, Eskişehir Kızılay Kurumu Başkanlığı'na 100 lira havale gönderilmiştir[816].

Antalya İsmet İnönü Kız Enstitüsü tarafından, Eskişehir'de sel felaketine maruz kalan vatandaşlar menfaatine bir eşya piyangosu düzenlenmiştir. Eşya piyangosuna

---

[812] *İleri Gazetesi*, S.2903, Antalya 22 Ağustos 1958, s.1.
[813] *Şelâle Gazetesi*, S.3077, Antalya 19 Eylül 1958, s.1-2.
[814] *Şelâle Gazetesi*, S.3409, Antalya 29 ağustos 1959, s.2.
[815] *Şelâle Gazetesi*, S.275, Antalya 17 Mart 1950, s.1-2.
[816] *Şelâle Gazetesi*, S.273, Antalya 10 Mart 1950, s.2.

konulan bütün eşyalar, okulun öğrencilerince bağış sureti ile verilmiştir[817].

Antalya Erkek Sanat Enstitüsü öğretmen ve öğrencileri tarafından da 74 lira 60 kuruş yardım toplanmış ve bu yardım felaketzedelere verilmek üzere, Eskişehir Erkek Sanat Enstitüsü Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Bunun yanında elde edilen geliri Eskişehir felaketzedelerine verilmek üzere, Antalya Lisesi Futbol Takımı ile Gençlik Spor Futbol Takımı arasında bir maç yapılmış ve bu maçtan 80 lira elde edilmiştir[818]. Antalya Gazi Mustafa Kemal İlkokulu öğretmen ve öğrencileri de kendi aralarında 114 lira 20 kuruş para toplamışlar ve Eskişehir felaketzedelerine göndermişlerdir[819].

1953 yılında Balıkesir ve Çanakkale Vilâyetleri'nde bir deprem meydana gelmiştir. Deprem felaketzedelerine ilk yardım olmak üzere, Antalya Valiliği tarafından, Balıkesir ve Çanakkale Valilikleri emrine 500 lira miktarında para gönderilmiştir. Antalyalı tüccarlardan Mehmet Konuk da 100 lira yardımda bulunmuştur[820]. Antalya'nın Camili Köyü Muhtarı Mehmet Toprak da deprem felaketzedeleri için, köy halkından 111 lira tutarında para, 8 çift çorap ve 10 mendil toplamıştır[821]. Antalya Belediye Başkanı Seyit Ali Pamir'in başkanlığında teşekkül eden yardım komitesi de, deprem felaketzedeleri için yardım toplamağa çıktığı ilk gün, 1.800 lira miktarında yardım toplamıştır[822]. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası da depremde felakete uğrayanlar için 500 lira miktarında parayı, Ziraat Bankası'ndaki yardım hesabına yatırmıştır[823]. Antalya'da teşkil edilen Kızılay ekipleri marifeti ile de, 21 Nisan 1953 tarihi itibari ile 8.594 lira 16 kuruş nakdi yardım ve 736 liralık giyim eşyası ve yiyecek maddesi toplanmıştır[824].

Müessif bir yangın hadisesi ile harap olan Gerze'ye yurdun dört bir tarafından yardımlar yapılmaktadır. Bu maksatla Antalya'da da bir yardım komitesi teşekkül ettirilmiş ve yardımlar alınmaya başlamıştır. Teşekkül eden yardım komitesine Aklar Şirketi 500, Adaş Şirketi 500 ve Antalya Ticaret ve Zahire Borsası 500 lira yardımda bulunmuştur. Ayrıca Antalya Belediyesi 1.250 kilo etten hazırlattığı kavurmayı Gerze'ye göndermiştir[825]. Antalya'nın Elmalı Kazası halkı da 532 lira 50 kuruş Gerze'ye yardım etmiştir[826]. Gerze felaketzedeleri için Antalya'da halktan ve öğrencilerden de 3.294 lira

---

[817] Şelâle Gazetesi, S.275, Antalya 17 Mart 1950, s.2
[818] *Şelâle Gazetesi*, S.276, Antalya-21 Mart 1950, s.2
[819] *Şelâle Gazetesi*, S277, Antalya-24 Mart 1950, s.3.
[820] *Şelâle Gazetesi*, S.1131, Antalya 21 Mart 1953, s.3.
[821] *Şelâle Gazetesi*, S.1135, Antalya 25 Mart 1953, s.3.
[822] *Şelâle Gazetesi*, S.1137, Antalya 27 Mart 1953, s.1-2.
[823] *Şelâle Gazetesi*, S.1159, Antalya 18 Nisan 1953, s.1.
[824] *Şelâle Gazetesi*, S.1162, Antalya 21 Nisan 1953, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1036, Antalya 21 Nisan 1953, s.2.
[825] *Şelâle Gazetesi*, S.2167, Antalya 21 Şubat 1956, s.1, 3.
[826] *Şelâle Gazetesi*, S.2174, Antalya 28 Şubat 1956, s.2.

toplanmıştır[827]. Ayrıca Alanya halkı 2.460 lira[828] ve Kumluca halkı da 507 lira miktarında yardımı Gerze felaketzedelerine göndermiştir[829].

24 Nisan 1957 tarihinde meydana gelen depremde hasar gören Fethiye felaketzedeleri için, Antalya'nın Kemer halkı ve memurları tarafından toplanan 356 lira miktarında para, Kızılay Antalya Şubesi vasıtası ile Fethiye Yardım Komitesi'ne gönderilmiştir[830].

Fethiye'de meydana gelen depremle ilgili olarak, Antalya Valisi Niyazi Akı başkanlığında bir yardım komitesi teşekkül etmiştir. Bu komite tarafından Fethiye deprem felaketzedelerine, 23.133 lira 55 kuruş para ile birlikte, 20 paket çay, 81 kilo helva, 200 kilo kesme şeker, 10 kilo işporta, 6 kadın mantosu ve 800 ekmek gönderilmiştir. Bunun yanında Antalya'nın Elmalı Kazası'ndan 1.409 lira para, 950 ekmek, 10 çuval un, iki teneke tahin, 100 lira kıymetinde giyim eşyası ve Finike Kazası'ndan da 4.800 lira para yardımında bulunulmuştur[831]. Fethiye felaketzedeleri için Alanya'da verilen temsilin bıraktığı 825 lira hasılat, Kızılay yolu ile deprem felaketzedelerine gönderilmiştir[832].

Fethiye felaketzedeleri için, Antalya'dan toplam 33.434 lira 13 kuruş miktarındaki yardımda, Fethiye'ye gönderilmiştir. Bunun yanında Bolu Depremi felaketzedeleri için de, Mehmet Hazar ismindeki bir vatandaş 100 lira yardımda bulunmuştur[833].

1958 yılında Bursa'da meydana gelen yangın felaketzedelerine, Antalya Hususi Muhasebesi 10 bin, Antbirlik 50 bin, Antalya Belediyesi 10 bin, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası 15 bin ve Antalya Ticaret ve Zahire Borsası 15 bin lira yardımda bulunmuştur[834].

2.8.SPOR

2.8.1.Spor Kulüpleri

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Antalya'da spor kulüplerinin teşekkül etmeye başladığı bilinmektedir. Bu yıllarda kurulan spor kulüpleri varlıklarını, 1950'li yıllarda da devam ettirmiştir. Antalya'da 1950-1960 yılları arasında da yeni spor kulüpleri kurulmuştur.

2.8.1.1.Gençlik Spor Kulübü

1950 yılında Gençlik Spor Kulübü genel kurulu toplanmış ve yeni yönetim kurulu

---

827 *Şelâle Gazetesi*, S.2176, Antalya 1 Mart 1956, s.2.
828 *Şelâle Gazetesi*, S.2177, Antalya 2 Mart 1956, s.2.
829 *Şelâle Gazetesi*, S.2191, Antalya 16 Mart 1956, s.1.
830 *Şelâle Gazetesi*, S.2596, Antalya 10 Mayıs 1957, s.1-2.
831 *Şelâle Gazetesi*, S.2600, Antalya 14 Mayıs 1957, s.1.
832 *Şelâle Gazetesi*, S.2604, Antalya 18 Mayıs 1957, s.1.
833 *Şelâle Gazetesi*, S.2623, Antalya 6 Haziran 1957, s.2.
834 *Şelâle Gazetesi*, S.3054, Antalya 27 Ağustos 1958, s.2.

seçimi yapılmıştır. Yapılan yeni yönetim kurulu seçiminde Başkanlığa Halil Güra, As Başkanlığa Tüccardan Mazlum, Genel İdare Amirliği'ne Hüsnü, Muhasipliğe Hilmi Çetinkaya ve İdare Amirliği'ne Ali Dindar getirilmiştir[835].

28 Şubat 1954 tarihinde Antalya Gençlik Spor Kulübü'nün yıllık kongresi, Borsa Salonu'nda kalabalık bir sporcu kitlesinin iştiraki ile yapılmıştır. Kongrede yapılan seçim sonunda yeni yönetim kurulu şu şekilde oluşmuştur. Başkan Dr. Asaf Yörük, As Başkan Hicrami Sümer, İdare Amiri İsmail Çapacı, Sekreter Hazım Alakavuk, Muhasip Ali Demirel, Genel Kaptan Necmi Beltik, Yurt Müdafaa Amiri Hasan Akbaba, Genel Kaptan Yardımcısı Asım Altay, Yedek Üyeler Sıtkı Konyalı, Mehmet Potu, Güngör Müderrisoğlu ve Dr. Galip Özne[836]. Ayrıca bu kongrede Antalya Valisi Şefik San, kulübün fahri başkanlığa getirilmiştir[837].

14 Haziran 1958 tarihinde Gençlik Spor Kulübü'nün kongresi, Kulüp Lokali'nde yapılmıştır. Kalabalık bir kitlenin iştirak ettiği kongrede, ilk önce eski yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu okunmuş ve rapor üzerinde konuşmalar yapılmıştır. Daha sonra da yeni yönetim kurulu seçimine geçilmiştir. Kongrede yapılan seçim sonunda İsmail Çapacı, Hazım Alakavuk, Ata Bulut, Necati Görünmez, Ali Erdim, Ali Kutlay, Mustafa Kavaslıoğlu, Ekrem Şekercioğlu ve Kenan Tokózlü yönetim kuruluna girmiştir[838].

12 Temmuz 1959 tarihinde Gençlik Spor Kulübü'nün kongresi, Antalya Belediye Salonu'nda yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'na Ata Bulut getirilmiştir. Kongrede yapılan seçim sonunda İsmail Çapacı, Abdurrahim Erdem, Necati Görünmez, Fikri Zaman, Ali Kutlay, Ali Boyacı, Mehmet Fargo, Faruk Akıncı ve Mustafa Kavaslıoğlu yeni yönetim kuruluna girmiştir. Yönetim kurulunun kongreden bir gün sonra gerçekleştirdiği toplantıda da, görev bölümü yapılmıştır. Bu toplantıda Kulüp Başkanlığı'na İsmail Çapacı, Genel Kaptanlığa Necati Görünmez ve Muhasipliğe Faruk Akıncı getirilmiştir[839].

2.8.1.2.Esnaf Spor Kulübü

1951 yılında Esnaf Spor Kulübü, kalabalık bir üyenin iştiraki ile yıllık kongresini yapmıştır. Kongrede diğer kulüplerden de konuklar hazır bulunmuştur. Kongrede yeni yönetim kurulu seçimi yapılmıştır. Kongrede yapılan seçim sonunda Fahri Başkanlığa Ahmet Torgay, Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Ethem Ağva, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Celal Afacan, As Başkanlığa Nuri Tekin, Genel Kaptanlığa Enes Talay, Muhasipliğe

---

[835] *Şelâle Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.1
[836] *Şelâle Gazetesi*, S.1470, Antalya 3 Mart 1954, s.1-2.
[837] *Şelâle Gazetesi*, S.1469, Antalya 2 Mart 1954, s.2.
[838] *İleri Gazetesi*, S.2842, Antalya 17 Haziran 1958, s.3.
[839] *İleri Gazetesi*, S.3121, Antalya 14 Temmuz 1959, s.1, 3.

Mustafa Kont, Genel Sekreterliğe Hasan İnal, İdare Memurluğu'na Avni Sanıvar, Murakıplıklara Mehmet Özer ve İsmet Büyükyıldırım getirilmiştir[840].

Esnaf Spor Kulübü'nün yıllık toplantısı 28 Eylül 1952 tarihinde, kulüp odasında yapılmıştır. Bu toplantı esnasında kulübün senelik hesapları kapanmış ve yeni yönetim kurulu seçimi yapılmıştır[841]. Yeni yönetim kurulunun 1 Ekimde, kulüp odasında yaptığı görev taksimi sonunda Başkanlığa Hasan İnal, As Başkanlığa Nuri Tekin, Muhasipliğe Faruk Dağyar, Yurt Müdafaa Birliği Amirliği'ne Gültekin Çeki, Genel Sekreterliğe İsmet Baç, Genel Kaptanlığa Enes Talay, İdare Amiriliğe Celal Arıcan getirilmiştir[842].

Esnaf Spor Kulübü 3 Mart 1953 tarihinde kulübün Halkevi'ndeki odasında yeni yönetim kurulu seçimini yapmıştır. Yönetim kurulu 6 Mart günü de görev taksimi yapmıştır. Buna göre Fahri Başkanlığa Ahmet Torgay, Kulüp Başkanlığı'na Azmi Tezcan, As Başkanlığa Mustafa Yaşa, Genel Sekreterliğe Hüsamettin Kurtuluş, Genel Kaptanlığa Ahmet Erol, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Mehmet Ertaş, Muhasipliğe Hasan Adalı, İdare Amirliği'ne Halil Moralı, Murakıplıklara İhsan Ataöv ve Celal Afacan, Yedek Murakıplıklara Hasan İnal ve Raif Yeşilyurt getirilmiştir[843].

1954 yılında Esnaf Spor Kulübü'nün yeni yönetim kurulu seçimi yapılmış ve seçimde seçilen yönetim kurulu şu şekilde iş bölümü yapmıştır. Bu iş bölümünde Fahri Başkan Ahmet Torgay, Başkan Dr. Galip Özme, As Başkan Mehmet Ertaş, Genel Kaptan Mustafa Yaşa, Genel Sekreter Hüsamettin Kurtuluş, Genel Sekreter Yardımcısı Hasan Adalı, Yurt Müdafaa Amiri Burhanettin Arınsoy, Muhasip Nazif Doğan, İdare Amiri Murat Durmaz, İdare Memuru Niyazi Aydın, Kulüp Doktoru Dr. Ethem Yetginer, Murakıplar Dr. Esat Uluhan, Kamil Tabaklar, Abdülal Faraçoğlu, Celal Yitmen ve Kulüp Antrenörü Ahmet Erol olmuştur[844].

Esnaf Spor Kulübü'nün 1955 yılında da yıllık genel kurul toplantısı yapılmıştır. Toplantı güzel ve temiz bir hava içinde geçmiştir. Kongrede yapılan seçim sonunda Kulüp Başkanlığı'na Hüsamettin Kurtuluş, As Başkanlığa Hasan Adalı, Genel Sekreterliğe Ali Ekim, Yurt Müdafaa Amiriliği'ne Dr. Esat Uluhan, Muhasipliğe Ahmet Sorgucu, İdare Amirliği'ne Kemal Karagün, Üyeliklere Mustafa Yaşa ve Rıza Öktem, Kulüp

---

[840] *Şelâle Gazetesi*, S.707, Antalya 4 Ocak 1951, s.3.
[841] *Şelâle Gazetesi*, S.966, Antalya 1 Ekim 1952, s.2.
[842] *Şelâle Gazetesi*, S.967, Antalya 2 Ekim 1952, s.2.
[843] *Şelâle Gazetesi,* S.1110, Antalya 28 Şubat 1953, s.3.; Şelâle Gazetesi, S.1117, Antalya 7 Mart 1953, s.1-2.
[844] *Şelâle Gazetesi*, S.1571, Antalya 17 Haziran 1954, s.1-2.

Doktorluğu'na Dr. Ethem Yetginer, Murakıplıklara Osman Ulaşır, Şaban Akyar ve Halil Dalgıç seçilmiştir[845].

Esnaf Spor Kulübü'nün yıllık kongresi 16 Ekim 1955 tarihinde, Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Kongre Adnan Tuzcuoğlu'nun başkanlığında açılmıştır. Kongrede yapılan konuşmalardan sonra, yeni yönetim kurulu seçimi gerçekleşmiştir. Yeni Yönetim Kurulu'na Adnan Tuzcuoğlu, Hasan Adalı, Mustafa Yaşa, Mehmet Ertaş, Halil Moralı, Orhan Albayrak ve Esat Pişmişoğlu, Murakıplıklara Selim Külhancı ve Mehmet Sındıraç seçilmiştir[846].

19 Mart 1958 tarihinde Esnaf Spor Kulübü yıllık kongresi yapılmıştır. Bu kongrede yapılan seçimde Yönetim Kurulu'na Seyfi Anıl, İlhan Günerten, Celal Yitmen, İlhan Baran, Mehmet Ertaş, Raşit Berberoğlu, Zeki Dündar, Dr. Esat Uluhan ve Nuri Tekin getirilmiştir[847]. Daha sonra yeni yönetim kurulu toplanarak, kendi arasında görev taksimi yapmıştır. Buna göre Fahri Başkanlığa Muharrem Önal, Kulüp Başkanlığı'na Seyfi Anıl, İkinci Başkanlığa Nuri Tekin, Genel Kaptanlığa Celal Yitmen, Genel Sekreterliğe İlhan Günertem, Muhasip- Veznedarlığa İlhan Baran, İdare Amirliği'ne Kamil Tabaklar, Üyeliklere de Raşit Berberoğlu, Mehmet Ertaş ve Zeki Dündar seçilmiştir. Kulüp Haysiyet Divanı'na Dr. Esat Uluhan, Ethem Ağva, Ahmet Uluçay ve Muzaffer Esen, Murakıplıklara da Hasan Antalya ve Mehmet Helvacıoğlu getirilmiştir[848].

2.8.1.3.İlkışık Spor Kulübü

İlkışık Spor Kulübü yıllık kongresini 21 Eylül 1952 tarihinde, Borsa Salonu'nda yapmıştır. Kongrede yapılan seçim neticesinde Kulüp Başkanlığı'na Murat Yerebakan, Sıhhi Teşkilata Dr. Naci Arun, Muhasipliğe Safi İlkan, Genel Sekreterliğe Suphi Türel, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Şükrü Binbir, Genel Kaptanlığa Niyazi Tunçbilek ve İdare Amirliği'ne Ali Mesut getirilmiştir[849].

26 Şubat 1956 tarihinde İlkışık Spor Kulübü yıllık kongresini Borsa Salonu'nda yapmıştır[850]. Yeni Yönetim Kurulu Murat Yerebakan, Dr. Naci Arun, İsmail Uludağ, Faruk Doktoroğlu, Şükrü Binbir, Ahmet Ak, Cemal Öner, İhsan Ataöv, Niyazi Tunçbilek'ten teşekkül etmiştir[851].

---

[845] *Şelâle Gazetesi*, S.1799, Antalya 8 Şubat 1955, s.2.
[846] *Şelâle Gazetesi*, S.2042, Antalya 18 Ekim 1955, s.2.
[847] *Şelâle Gazetesi*, S.2905, Antalya 22 Mart 1958, s.3.
[848] *Şelâle Gazetesi*, S.2909, Antalya 26 Mart 1958, s.2.
[849] *Şelâle Gazetesi*, S.959, Antalya 24 Eylül 1952, s.1.
[850] *Şelâle Gazetesi*, S.2174, Antalya 28 Şubat 1956, s.1.
[851] *Şelâle Gazetesi*, S.2175, Antalya 29 Şubat 1956, s.1

İlkışık Spor Kulübü 7 Haziran 1959 tarihinde yıllık kongresini, Tüccar ve Sanayiciler Kulübü'nde yapmıştır. Kongrede yapılan seçim sonunda Yönetim Kurulu'na Dr. Naci Arun, Murat Yerebakan, Mahmut Konuk, İhsan Ataöv, Vedat Şekercioğlu, Sudi Türel, Cemal Öner, Mahmut Hisar ve Oğuz Tuğ getirilmiştir[852].

2.8.1.4.Toros Spor Kulübü

1954 yılında Toros Spor Kulübü yıllık kongresini, Borsa Salonu'nda yapmıştır. Kongrede Fahri Başkanlığa Şoförler Cemiyeti Başkanı Mehmet Boyacı getirilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde yeni Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Hüsnü Moralı, As Başkanlığa Ali Gezener, Genel Sekreterliğe Şevket Özürün, Muhasipliğe Hüseyin Niyazi Uyar, Genel Kaptanlığa Celal Yitmen, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Turan Esen ve İdare Amirliği'ne Osman Kepez getirilmiştir[853].

Toros Spor Kulübü, aynı yılın son aylarında bir kongre daha yapmıştır. Bu kongrede Kulüp Başkanlığı'na Tayyar Gönen, As Başkanlığa Hüsnü Moralı, Sekreterliğe Ali Gezener, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Kadri Atay, Muhasipliğe Şevket Özürün, Genel Kaptanlığa Celal Yitmen ve İdare Amirliği'ne Feridun Tunaboylu seçilmiştir[854].

24 Eylül 1957 tarihinde Toros Spor Kulübü'nün yıllık kongresi yapılmış ve bu kongrede yönetim kurulu seçimi gerçekleşmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Kulüp Başkanlığı'na İbrahim Mut, As Başkanlığa Ata Ünal, Genel Sekreterliğe Ali Gezener, Genel Kaptanlığa Celal Yitmen, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Arif Nergiz, Muhasipliğe Cavit Onur ve İdare Amirliği'ne Hüseyin Sapmaz getirilmiştir[855].

7 Mayıs 1958 tarihinde Toros Spor Kulübü Borsa Salonu'nda olağanüstü bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda Toros Spor Kulübü'nün ismi Oto Toros Kulübü olarak değiştirilmiştir. Ayrıca Ömer Eken oy birliği ile kulübün fahri başkanlığına seçilmiştir[856].

2.8.1.5.Antalya Spor Kulübü

Antalya'da 10 Mayıs 1958 tarihinde Antalya Spor Kulübü adı ile yeni bir spor kulübü tesis edilmiştir. Kulübün merkezi Antalya'dır. Kulübün gayesi, memleket gençliğinin bedeni ve içtimai tekamülüne hizmet etmek, gençliğe faydalı olabilecek her türlü sporların yapılmasına yardım etmek ve memleket gençliğine spor ruhunu ve sevgisini aşılamaktır. Kulübün kurucu üyeleri Mehmet Ulvi Kaçaroğlu, Faruk Selman, Ali Bahar,

---

[852] *Şelâle Gazetesi*, S.3336, Antalya 11 Haziran 1959, s.2.
[853] *Şelâle Gazetesi*, S.1421, Antalya 13 Ocak 1954, s.1, 3.
[854] *Şelâle Gazetesi*, S.1688, Antalya 17 Ekim 1954, s.2.
[855] *Şelâle Gazetesi*, S.2729, Antalya 26 Eylül 1957, s.1.
[856] *Şelâle Gazetesi*, S.2949, Antalya 9 Mayıs 1958, s.2.

Tayyar Evgen, Halim Kaçaroğlu, Halil Moral, Kemal Şenvar, Mehmet Sındıraç ve Remzi Akarçiçek'tir[857].

Antalya Spor Kulübü müteşebbis heyeti, kulüp kurulduktan bir müddet sonra görev taksimi yapmıştır. Buna göre Kulüp Başkanlığı'na Mehmet Ulvi Kaçaroğlu, İkinci Başkanlığa Faruk Selman, Genel Sekreterliğe Mehmet Sındıraç, Muhasip ve Veznedarlığa Halil Moral, Genel Kaptanlığa Remzi Akarçiçek, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Tayyar Evgen ve İdare Amirliği'ne Ali Bahar getirilmiştir[858].

2.8.1.6.Yenikapı Spor Kulübü

1959 yılında Antalya'da Yenikapı Spor Kulübü kurulmuştur[859]. Yenikapı Spor Kulübü ilk kongresini 16 Ağustos 1959 tarihinde, Antalya Belediye Salonu'nda yapmıştır. Kongre Başkanlığı'na Sadri Tunca seçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Sadri Tunca, Cafer Alp, Memduh Çölgeçen, Hamit Özkan, Ethem Ağva, Özgün Baysan, Fuat Bakırlı, Murakabe Heyeti'ne Orhan Günertem, Şevki Gençkal, Faruk Kadıgil, Haysiyet Divanı'na Dr. Asım Okur, Yaşar Selaattin Peker ve Ahmet Kıvırcık getirilmiştir[860].

2.8.1.7.Demir Spor Kulübü

Antalya'da kurulan spor kulüplerinden birisi de Demir Spor Kulübüdür.[861]. Bu kulüp Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından 24 Haziran 1959 tarihinde tescil edilmiştir. Demir Spor Kulübü'nün kurulmasından sonra, Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Ramazan Kaynak, Genel Sekreterliğe Hikmet Mutlu, Genel Kaptanlığa Atıf Talaslıoğlu, Muhasipliğe Recep Pazarcı, Üyeliklere Muharrem Tombay, Talat Çandar ve Yaşar Ünlü seçilmiştir[862].

Demir Spor Kulübü yıllık kongresini 22 Mayıs 1960 tarihinde yapmıştır. Kongrede yapılan seçim sonunda, Kulüp Başkanlığı'na Metin Kasapoğlu, İkinci Başkanlığa Salih Kıllıoğu, Genel Sekreterliğe Faruk Turhan, Kulüp Hekimliği'ne Dr. Hilmi Şifa, Genel Kaptanlığa Hasan Ellibeş, Muhasipliğe Aldemir Dindar, Yurt Müdafaa Amirliği'ne Mustafa İzzet Dönmez, İdare Amirliği'ne Muharrem Dambey, Murakıplıklara Tuncay Bilgiç ve Mehmet Mertoğlu getirilmiştir[863].

---

[857] *Şelâle Gazetesi*, S.2974, Antalya 3 Haziran 1958, s.3.
[858] *Şelâle Gazetesi*, S.2976, Antalya 5 Haziran 1958, s.1, 3.
[859] *Şelâle Gazetesi*, S.3293, Antalya 29 Nisan 1959, s.1.
[860] *Şelâle Gazetesi*, S.3398, Antalya 18 Ağustos 1959, s.2.
[861] *Şelâle Gazetesi*, S.3337, Antalya 12 Haziran 1959, s.2.
[862] *Şelâle Gazetesi*, S.3351, Antalya 2 Temmuz 1959, s.2.
[863] *Şelâle Gazetesi*, S.3672, Antalya 25 Mayıs 1960, s.1-3.

2.8.2.Lig ve Grup Şampiyonaları

Antalya'da on yıldır yapılmayan Antalya bölgesi lig maçları 1950 yılında tekrar yapılmaya başlamıştır. Aynı yıl Antalya'da yapılan bölge lig maçları 5 Şubat 1950 tarihinde sona ermiştir. Yapılan maçlar sonunda Antalya Birincisi Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı, Antalya İkincisi İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı ve Antalya Üçüncüsü Esnaf Spor Kulübü Futbol Takımı olmuştur[864].

1952 yılında Antalya Bölgesi Lig Şampiyonluğu'nu Esnaf Spor Kulübü Futbol Takımı kazanmıştır[865]. 1954[866] ve 1955 yılında da Antalya Bölgesi Lig Şampiyonu İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı olmuştur. Aynı yıl Lig İkinciliği'ni de Toros Spor Kulübü Futbol Takımı kazanmıştır[867].

1957 yılında da Antalya Bölgesi Lig Şampiyonu İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı, Lig İkincisi Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı, Lig Üçüncüsü Esnaf Spor Kulübü Futbol Takımı, Lig Dördüncüsü Toros Spor Kulübü Futbol Takımı, Lig Beşincisi Korkuteli Spor Futbol Takımı ve Lig Altıncısı Elmalı Spor Futbol Takımı olmuştur[868].

1958 yılı Antalya bölgesi lig maçları Atatürk Stadı'nda yapılmıştır. Burada yapılan lig maçlarında İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı ile Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı karşılaşmıştır. Maç esnasında Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı'nın iki oyuncusu, hakem tarafından oyun dışı bırakılmış ve bunun üzerine Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı sahadan çekilmiştir. İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı da hükmen lig şampiyonu olmuştur[869]. Daha sonra yapılan Gençlik Spor Kulübü ile Esnaf Spor Kulübü Futbol Takımları arasındaki maçta da Esnaf Spor Kulübü Futbol Takımı, Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımını 3-1 yenmiştir. Bu sonuca göre Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı lig ikincisi ve Esnaf Spor Kulübü Futbol Takımı da lig üçüncü olmuştur[870].

1959 yılında Antalya Bölgesi Lig Şampiyonu Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı olmuştur[871]. Bir yıl sonra da Oto Toros Spor Kulübü Futbol Takımını 2-0 mağlup eden, İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı, Antalya Bölgesi Lig Şampiyonu olmuştur[872].

---

[864] *İleri Gazetesi*, S.8, Antalya 7 Şubat 1950, s.1, 3.; *Şelâle Gazetesi*, S.265, Antalya 10 Şubat 1950, s.1-2.
[865] *Şelâle Gazetesi*, S.895, Antalya 17 Temmuz 1952, s.3.
[866] *İleri Gazetesi*, S.1586, Antalya 23 Kasım 1954, s.1.
[867] *Antalya Gazetesi*, S.2709, Antalya 29 Mart 1955, s.1.
[868] *İleri Gazetesi*, S.2364, Antalya 5 Şubat 1957, s.1-2.
[869] *Şelâle Gazetesi*, S.2873, Antalya 18 Şubat 1958, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.2727, Antalya 18 Şubat 1958, s.1.
[870] *Şelâle Gazetesi*, S.2880, Antalya 25 Şubat 1958, s.1-2.
[871] *Şelâle Gazetesi*, S.3269, Antalya 2 Nisan 1959, s.1.
[872] *İleri Gazetesi*, S.3479, Antalya 2 Nisan 1960, s.1.

Antalya bölgesi şampiyonlarının, grup birinciliklerinde kazanmış oldukları dereceler hakkında da şunları söyleyebiliriz. 1955 yılında İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı, grup birincisi olmuş ve Antalya'ya ilk defa bir grup birinciliği kazandırmıştır[873].

26 Mayıs 1957 tarihinde de Afyon'da Afyon Lig Şampiyonu olan Kale Spor Kulübü Futbol Takımı ile Antalya Lig Şampiyonu İlkışık Spor Futbol Takımı son maçı yapmıştır. Bu maçta Antalya İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı, Afyon Kale Spor Kulübü Futbol Takımını 5-0 mağlup etmiş ve grup şampiyonu olmuştur[874]. Aynı yıl Türkiye Amatör Kulüpler Şampiyonası İkinci Küme Futbol Maçları da Antalya Atatürk Stadyumu'nda yapılmıştır[875]. Üç gün devam eden maçlar sonunda İkinci Küme Birincisi Muhafız Gücü Spor Kulübü Futbol Takımı, İkinci Küme İkincisi Antalya İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı ve İkinci Küme Üçüncüsü Havagücü Spor Kulübü Futbol Takımı olmuştur[876].

1 Haziran 1958 tarihinde Antalya'da Isparta Kara Gücü Spor Kulübü Futbol Takımı ile İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı arasında yapılan maçtan sonra grup 1. 2. ve 3.sü belli olmuştur. Buna göre Grup Birincisi Isparta Kara Gücü Spor Kulübü Futbol Takımı, Grup İkincisi Antalya İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı, Grup Üçüncüsü Muğla Spor Kulübü Futbol Takımı olmuştur[877]. 1959 yılında da Antalya Gençlik Spor Kulübü Futbol Takımı, Afyon Spor Kulübü Futbol Takımını yenerek, grup ikincisi olmuştur[878].

1960 yılında Antalya'da yapılan grup birincilikleri maçında, Isparta Karagücü Spor Kulübü Futbol Takımı ile Antalya İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı karşılaşmıştır. Bu maçta her iki takım da çok iyi bir oyun çıkarmış ve neticede takımlar berabere kalmıştır. Bu suretle Antalya İlkışık Spor Kulübü Futbol Takımı puan itibari ile grup birincisi olmuştur[879].

1953 yılında ilk olarak Antalya'da basketbol birincilikleri tertip edilmiştir. Yapılan maçlar neticesinde Gençlik Spor Kulübü Basketbol Takımı ile İlkışık Spor Kulübü Basketbol Takımı finale kalmıştır. Final maçında İlkışık Spor Kulübü Basketbol Takımı 44-16 galip gelmiş ve Antalya şampiyonu olmuştur[880]. 1957 yılında da Antalya basketbol

---

[873] *İleri Gazetesi*, S.1799, Antalya 30 Haziran 1955, s.1, 3.
[874] *Şelâle Gazetesi*, S.2614, Antalya 28 Mayıs 1957, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.2471, Antalya 28 Mayıs 1957, s.1.
[875] *Şelâle Gazetesi*, S.2628, Antalya 11 Haziran 1957, s.1-2.
[876] *Şelâle Gazetesi*, S.2630, Antalya 13 Haziran 1957, s.1
[877] *Şelâle Gazetesi*, S.2974, Antalya 3 Haziran 1958, s.1, 3.
[878] *İleri Gazetesi*, S.3177, Antalya 26 Mayıs 1959, s.2.
[879] *Şelâle Gazetesi*, S.2664, Antalya 17 Mayıs 1960, s.1.
[880] *İleri Gazetesi*, S.986, Antalya 1 Mart 1953, s.2.

lig maçlarında, İlkışık Spor Kulübü Basketbol Takımı şampiyon olmuştur[881]. 1960 yılında yapılan Antalya Basketbol Grup Birinciliklerinde de Antalya İlkışık Spor Kulübü Basketbol takımı grup birincisi olmuştur[882]. Bir müddet sonra yine Antalya'da yapılan 8.Bölge Basketbol Şampiyonluk maçları neticelenmiş ve İlkışık Spor Kulübü Basketbol Takımı bölge şampiyonu olmuştur[883].

Böylece 1950'li yıllardan itibaren Antalya'da spor faaliyetleri yeniden canlanmıştır. Ayrıca Antalya'da kurulmuş olan spor kulüplerinin futbol ve basketbol takımları Antalya içinde olduğu gibi, antalya dışında da muhtelif yarışmalara katılmış ve önemli dereceler elde etmişlerdir.

2.8.3.Spor Tesisleri

1950 yılında Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından Antalya Özel İdaresi'ne ait olan spor sahasının istimlakine karar verilmiştir. Buraya ihtiyacı karşılayacak modern bir stadyum inşa edilmesi planlanmıştır[884]. Bir müddet sonra Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü tarafından Antalya'nın Karaalioğlu Mevkisi'ndeki spor sahası satın alınmış ve temlik muamelesi sona ermiştir[885]. 3 Mayıs 1950 tarihinde buraya stadyumun kapalı tribününün temeli atılmıştır[886]. Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü tarafından yaptırılmakta olan, kapalı tribünün ikinci inşaatı da 1957 yılında tamamlanmıştır[887].

1960 yılında da Antalya'da Atatürk Stadyumu'na atletizm pisti inşa edilmiştir. Atletizm pistinin açılışı münasebeti ile Antalya Atletizm Bayramı Cumhuriyet Gazetesi Kupası tertip edilmiştir. Antalya Atletizm Bayramı Cumhuriyet Gazetesi Kupası'nın açılış töreni ve yarışmaları 2-3 Nisan 1960 günlerinde yapılmış ve Cumhuriyet Gazetesi Kupası'nı Antalya Takımı kazanmıştır[888].

2.9.BELEDİYE

2.9.1.İmar İşleri

Antalya'nın imar durumunu tespit etmek için, İller Bankası'ndan Antalya'ya bir heyet gönderilmiştir. Heyet İller Bankası Genel Müdür Muavini Mithat Yenen, Şehircilik Servisi'nden Yüksek Mimar Nihat Yücel ve Desinatör Sabri Yetişmen'den teşkil

---

[881] *İleri Gazetesi*, S.2393, Antalya 6 Mart 1957
[882] *Şelâle Gazetesi*, S.3599, Antalya 8 Mart 1960, s.1.
[883] *İleri Gazetesi*, S.3436, Antalya 16 Şubat 1960, s.1, 3.
[884] *Şelâle Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.2
[885] *Şelâle Gazetesi*, S.277, Antalya 24 Mart 1950, s.3
[886] *Şelâle Gazetesi*, S.289, Antalya 5 Mayıs 1950, s.1.
[887] *Şelâle Gazetesi*, S.2529, Antalya 27 Şubat 1957, s.1-2.
[888] *Şelâle Gazetesi*, S.3613, Antalya 22 Mart 1960, s.2..; *Şelâle Gazetesi*, S.3622, Antalya 5 Nisan 1960, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.4306, Antalya 5 Nisan 1960, s.1.

edilmiştir. 20 Ocak 1951 tarihinde Antalya'ya gelen bu heyet[889], şehrin her tarafını dolaşmış ve imar durumu ile ilgili tespitler yapmıştır. Antalya Valiliği de bu konuda iş sahiplerinin görüşlerini almak üzere 30 Ocak 1951 tarihinde bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıya Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil de katılmıştır[890].

Daha sonra İller Bankası tarafından Antalya şehri imar planı ile ilgili bir yarışma tertip edilmiş ve bir müddet sonra bu yarışma neticelenmiştir. Antalya şehri imar planı yarışma jürisi de Prof. Polbenats'ın başkanlığında, Antalya Milletvekilleri Dr. Burhanettin Onat, Yüksek Mühendis Atilla Konuk, Yüksek Mühendis Ahmet Tokuş ile Prof. Mimar Luigi Picci, Yüksek Mühendis Mimar Zahit Mutlusoy, Yüksek Mühendis Mimar Mithat Yenen, Yüksek Mimar Talat Özışık, Yüksek Mimar Recai Aksoy, Yüksek Mimar Fethi Tulgar, Yüksek Mimar Celal Uzer ve Raportör Yüksek Mühendis Celal Ulusan'dan teşekkül etmiştir. Jüri 4 Temmuz 1955 tarihinde işe başlamış ve yedi gün devam eden tetkik ve çalışma sonunda yarışma neticesini şu şekilde tespit etmiştir. Birinci olan projenin sahipleri Yüksek Mühendis Mimar Rauf Beyru, Yüksek Mimar Turgut Tuncay ve Yüksek Mühendis Mimar İlhan Altuner, İkinci olan projenin sahipleri Yüksek Mimar Radi Birol, Yüksek Mimar Turgut Cansever, Yüksek Mimar Maruf Ünal, Yüksek Mimar Faruk Sırmalı, Yüksek Mimar Sedat Gürel ve Üçüncü olan projenin sahipleri Yüksek Mühendis Mimar Melahat Topaloğlu, Yüksek Mimar Bülent Berkson, Yüksek Mühendis Mimar Mehmet Ali Topaloğlu'dur. Projeler 11 Temmuz 1955 tarihinden itibaren Antalya'daki İnönü İlkokulu'nda sergilenmeye başlamıştır[891].

Bu arada Antalya Belediye Meclisi olağanüstü toplanmış ve yapılması gereken değişiklikler göz önünde bulundurulması şartı ile yarışmada birincilik kazanan şehir planının, yeniden ilgili mimarlara yaptırılması için, İller Bankası'na yetki vermiştir[892].

Bunun üzerine İller Bankası tarafından şehir planı tamamlattırılmış ve plan son şeklini alarak tasdik edilmiştir[893]. Bir müddet sonra da İller Bankası tarafından gönderilen Antalya İmar Planı, Antalya Belediyesi'ne gelmiştir[894].

Antalya Belediyesi yeni imar planına göre istimlak işine başlamıştır. Antalya Belediyesi ilk olarak Kalekapısı'nda bulunan pastane, kahvehane ve nakliyat ambarı olarak

---

[889] *Şelâle Gazetesi*, S.372, Antalya 22 Ocak 1951, s.1.
[890] *Şelâle Gazetesi*, S.381, Antalya 31 Ocak 1951, s.1.
[891] *Antalya Gazetesi*, S.2804, Antalya 5 Temmuz 1955, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.2811, Antalya 12 Temmuz 1955, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1944, Antalya 6 Temmuz 1955, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1949, Antalya 12 Temmuz 1955, s.1, 3.
[892] *Şelâle Gazetesi*, S.2002, Antalya 8 Eylül 1955, s.1-2.
[893] *Şelâle Gazetesi*, S.2246, Antalya 10 Mayıs 1956, s.1.
[894] *Şelâle Gazetesi*, S.2525, Antalya 23 Şubat 1957, s.3.

kullanılan bina ile transformatör binasının yıkılmasına 13 Mayıs 1957 tarihinden itibaren başlamıştır. Buradaki yapılaşma ortadan kaldırılmak sureti ile şehir, denize karşı bir pencere kazanmış olacaktır. Ayrıca Üç Kapılar Mevkii'nde de istimlak işi başlamıştır[895].

Antalya Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü tarafından imar planının tatbikini mümkün kılmak için parselasyon çalışmalarına da başlamıştır. Bunlardan Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan ve Müselles adı verilen boş sahanın parselasyonu tamamlanmıştır[896].

Antalya Belediyesi tarafından 1958 yılında da Paşa Camisi'nin ön kısmının, bir meydan haline dönüştürülmesine başlanmıştır[897]. Aynı yıl içinde Yeni Demirciler Çarşısı'nın parselasyonu da tamamlanmış ve ilan edilmiştir[898].

Bir yıl sonra da Antalya Belediyesi tarafından, Sanayi Çarşısı'nın inşa edileceği sahanın istimlak edilmesine karar verilmiş ve istimlak işi için, çalışmalara başlanmıştır[899].

2.9.2.Yapı Çalışmaları

Antalya Belediyesi tarafından Sebzeciler Toptancı Hali inşa etmek için, Antalya Özel İdaresi'nin Antalya'nın Develik Mevkii'nde bulunan bir arsası 20.000 lira karşılığında satın alınmıştır[900]. Bu arsanın satın alınmasından sonra Sebzeciler Toptancı Hali'nin inşa ihalesi yapılmış ve 1951 yılında temeli atılmıştır[901]. 1953 yılının ilk aylarında hizmete giren Sebzeciler Toptancı Hali'nde, 59 dükkan bulunmaktadır[902].

Antalya Belediyesi tarafından 1951 yılında Şehir Mezarlığı'nın birinci giriş kapısı yanına, bir oto garajı yapılmasına karar verilmiş ve Ankara'daki bir yüksek mimara burasının planının yapılması konusunda talimat verilmiştir[903]. Daha sonra oto garajının, Ankara'da planları tamamlanmış ve belediyeye gelmiştir[904]. Planlar geldikten sonra, Oto Garajı'nda yapılacak olan üç yolcu peronunun inşaatı, 43 bin liraya müteahhide ihale edilmiştir[905]. Antalya Belediyesi Oto Garajı 15 Ağustos 1953 tarihinde faaliyete geçmiştir[906]. Oto Garajı'nın faaliyet geçmesinden 15 gün sonra da, açılış töreni yapılmıştır.

---

[895] *Şelâle Gazetesi*, S.2600, Antalya 14 Mayıs 1957, s.3.
[896] *Şelâle Gazetesi*, S.2700, Antalya 28 Ağustos 1957, s.1-2.
[897] *Şelâle Gazetesi*, S.2883, Antalya 27 Şubat 1958, s.2
[898] *Şelâle Gazetesi*, S.2933, Antalya 19 Nisan 1958, s.3.
[899] *Şelâle Gazetesi*, S.3412, Antalya 1 Eylül 1959, s.1-2.
[900] *Şelâle Gazetesi*, S.665, Antalya 23 Kasım 1951, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1323, Antalya 6 Ekim 1953, s.3.
[901] *Şelâle Gazetesi*, S.665, Antalya 23 Kasım 1951, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.953, Antalya 18 Eylül 1952, s.1.
[902] *Şelâle Gazetesi*, S.986, Antalya 3 Ekim 1952, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1323, Antalya 6 Ekim 1953, s.3.
[903] *Şelâle Gazetesi*, S.666, Antalya 24 Kasım 1951, s.2.
[904] *Şelâle Gazetesi*, S.852, Antalya 31 Mayıs 1952, s.3.
[905] *Şelâle Gazetesi*, S.968, Antalya 3 Ekim 1952, s.2.
[906] *İleri Gazetesi*, S.1038, Antalya 5 Ağustos 1953, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1275, Antalya 15 Ağustos 1953, s.1.

Oto Garajı'nın açılış törenine Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Vali Muavini Cemal Tarlan ve Belediye Başkanı Ali Seyit Pamir katılmıştır[907].

1952 yılında Antalya Belediyesi gaz hane binası ile memur ve bekçi evleri tamamlanmış ve faaliyete geçmiştir. Antalya Belediyesi'nce, bu inşaatlar için 52.843 lira 70 kuruş ödenmiştir[908]. Ancak mevcut gaz deposunun yetersizliği sebebi ile belediye tarafından, ikinci bir gaz deposunun yapılmasına karar verilmiş ve ihaleye çıkarılmıştır. Bu işin birinci kısım inşaatı için, 3 Ağustos 1953 tarihinde Antalya Belediye Encümeni'nde yapılan ihale, Müteahhit Mustafa Bayram Alkan'a 45 bin liraya kalmıştır[909]. Yeni gaz hane binası için, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün şehir haricinde bulunan arazisinden, 21 dönüm arazi istimlak edilmiştir[910].

Antalya Belediyesi tarafından elektrik fabrikası yakınlarına bir Soğuk Hava Deposu ve Mezbaha yaptırılıyordu. Ancak belediyenin parası yetmediği için, bu tesisin inşaatı devam etmemiş ve belediye tarafından Et-Balık Kurumu'na devredilmiştir. Et-Balık Kurumu'nca Antalya Soğuk Hava Deposu ve Mezbahası'nın inşaatını tamamlanmıştır[911].

Et ve Balık Kurumu tarafından çalıştırılmakta olan Antalya Soğuk Hava Deposu ve Mezbahası'nda Ağustos 1957 içerisinde 288 baş sığır, 120 baş dana, 139 baş koyun, 766 baş keçi ve 126 baş oğlak kesilmiş ve bunlardan elde edilen et istihlak edilmiştir[912].

2.9.3.Gecekondulaşma

1950'li yıllardan itibaren meydana gelen iç göç sonucunda, Antalya'da plansız yapılaşma örnekleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Antalya'nın Dağ Mahallesi'nde bulunan devlet arazisine, yüzlerce kişi tarafından gecekondu yapılmıştır. 1954 yılında da Antalya Belediyesi tarafından inşaat ruhsatı almadan, başkasına ait arazi üzerine yapılan bu evlerin yıktırılmasına karar verilmiştir[913].

Antalya'nın kuzey kısmında bulunan Kepez sırtlarında mevcut olan gecekondular da bir müddetten beri yıktırılmakta idi. Ancak bu bölgede yıkım çalışması devam ederken, bir taraftan da yeni gecekonduların inşası devam ediyordu[914].

Antalya'da Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan arsalar üzerine de çok sayıda kişi tarafından gecekondular yapılmıştı. Gecekondular hakkında kanun icaplarına göre hareket

---

[907] *Şelâle Gazetesi*, S.1288, Antalya 1 Eylül 1953, s.2.
[908] *Şelâle Gazetesi*, S.968, Antalya 3 Ekim 1952, s.2.
[909] *Şelâle Gazetesi*, S.1264, Antalya 4 Ağustos 1953, s.1-2.
[910] *Şelâle Gazetesi*, S.1323, Antalya 6 Ekim 1953, s.3.
[911] *Şelâle Gazetesi*, S.1966, Antalya 28 Temmuz 1955, s.2.
[912] *Şelâle Gazetesi*, S.2707, Antalya 4 Eylül 1957, s.1.
[913] *Şelâle Gazetesi*, S.1531, Antalya 8 Mayıs 1954, s.1.
[914] *Şelâle Gazetesi*, S.1572, Antalya 18 Haziran 1954, s.2.

edilmiş ve bu binaların yıktırılmasına karar verilmişti. Ayrıca durum gecekondu sahiplerine tebliğ edilmişti. Ancak verilen müddet içinde evler, sahipleri tarafından yıkılmamıştı. Bunun üzerine resmi makamlar bu evleri yıkmaya mecbur olmuş ve kararın tatbikine başlanmıştır. Seksen civarında haneden ibaret olan evlerin yıkılması işinde, zabıta kuvvetleri de hazır bulunmuş ve her hangi bir hadisenin çıkmasına mani olunmuştur[915].

Bir müddet sonra yine Antalya Belediyesi tarafından, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait arsalar üzerine, halk tarafından yaptırılan gecekonduların yıktırılmasına karar verilmiştir. Yıkım kararının uygulamasına 26 Ocak 1955 tarihinden itibaren başlanmıştır. Gecekonduların yıkımı esnasında, evleri yıkılan vatandaşlar yıkım ekibine karşı koymuşlar ve ekiplerin işlerini yapmalarını zorlaştırmışlardır. Bunun üzerine olay yerine jandarma kuvvetleri çağırılmış ve böylece bir olay meydana gelmesi önlenmiştir[916].

Ancak Antalya Belediyesi evleri yıkılan vatandaşların mağdur olmasını önlemek için, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden metre karesi 50 kuruştan bir miktar arazi temin etmiştir[917]. Antalya Belediyesi bu araziyi 150'şer metre kare olarak parsellemiş ve noter huzurunda çekilen kura ile evleri yıkılan 118 vatandaşa arsalarını teslim etmiştir[918].

1960 yılında da Antalya Belediyesi tarafından daha önceden yapılmış olan, 100 civarında gecekondunun yıkılmasına karar verilmiştir. Ancak yıkımdan önce belediye gecekondu sahibi vatandaşların açıkta kalmamaları için, ucuz arsa teminine çalışılmaktadır[919].

2.9.2.Şehiriçi Yollar

1950'li yılların başında Antalya Belediyesi tarafından şehrin göz önünde bulunan cadde ve sokakları tamire çalışılmış, fakat şehrin iç kısmında kalan ana caddeler ise tamamen ihmal edilmiştir. Bu yıllarda Gazi İlkokulu yanından başlayan ve Hapishane Caddesi'ne bağlanmak sureti ile sona eren ana cadde çok bozuktu. Buradan geçmek mecburiyetinde bulunan vasıtalar ve insanlar ciddi güçlük çekmekte ve yağışlı günlerde bu yolda toplanan su birikintileri, halka geçit vermeyecek kadar büyümekte idi[920].

1950 yılında Antalya Belediyesi tarafından Antalya'nın Değirmenönü Semti'nin yolu yapılmıştır[921]. Bu arada Antalya'da son yıllarda inşa edilen İsmet İnönü Kız Enstitüsü

---

[915] *Şelâle Gazetesi*, S.1598, Antalya 14 Temmuz 1954, s.1.
[916] *Şelâle Gazetesi*, S.1787, Antalya 27 Ocak 1955, s.2.
[917] *Şelâle Gazetesi*, S.1841, Antalya 22 Mart 1955, s.2.
[918] *Şelâle Gazetesi*, S.1878, Antalya 28 Nisan 1955, s.1-2.
[919] *Şelâle Gazetesi*, S.3600, Antalya 9 Mart 1960, s.1.
[920] *Şelâle Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.2.
[921] *Şelâle Gazetesi*, S.278, Antalya 28 Mart 1950, s.2

ve Doğumevi, bulundukları mıntıkanın trafik yoğunluğunu bir kat daha arttırmıştır. Buna rağmen kısmen İnhisarlar İdaresi'ne kadar uzanan parke cadde, Yenikapı Semti'ne doğru parke yapıldığı halde, Doğumevi ve İsmet İnönü Kız Enstitüsü gibi iki mühim müesseseye uzanan yol ihmal edilmiştir[922]. Kışla Mahallesi'nde İstiklal İlkokulu caddesini teşkil eden yol da, yaz mevsiminde, tozdan geçilmez derecede idi[923]. İskele ve Konyaaltı yokuşlarında da trafik hareketini güçleştiren, hatta tehlikeli durumlara sebep olabilecek tarzda bozukluklar ve çukurlar mevcuttu. Mahalle içi sokaklar da kış mevsiminde çamur deryasından , yaz mevsiminde toz ve topraktan geçilmez bir halde idi[924].

Bu arada Antalya'nın şehir içi yollarının bir kısmını asfaltlamak gayesi ile Antalya Belediyesi ve Antalya Valiliği tarafından teşebbüse geçilmiştir. Bunun neticesinde Raman'dan, devlet tarafından verilen asfaltın 90 tonu, özel bir motorla İskenderun'dan Antalya Limanı'na gelmiş[925] ve 28 Ağustos 1951 tarihinde Antalya'nın şehir içi yollarının asfaltlanması işine Hükümet Caddesi'nden başlanmıştır[926].

1 Ekim 1952 tarihine göre, Antalya Belediyesi tarafından, Antalya şehir içinde 3.560 metre uzunluğunda ve 25.700 metre karelik asfalt yol yaptırılmıştır. Yolların asfaltlanması için 154.118 lira sarf edilmiştir. Ayrıca 1.670 metre uzunluğunda ve 8.300 metre karelik parke yol yaptırılmıştır. Parke yol içinde 15.980 lira 60 kuruş harcanmıştır. Mahalle aralarında da 12 sokak yolu stabilize olarak tamir ettirilmiştir. Bunun içinde 9.066 lira 10 kuruş harcanmıştır. Ayrıca 9 adet beton köprü yaptırılmış ve bu köprüler içinde 3.981 lira 50 kuruş harcanmıştır[927].

Ayrıca Antalya şehrine kuzey yönden giriş yolu olan Kepez yolu ile Serik Kazası'na giden caddenin hava meydanına kadar olan kısmının 32.inci Yollar Şubesi'nce asfaltlanması için bütün makine ve malzeme Kepez Düzlüğü'ne getirilmiş ve faaliyete geçirilmiştir[928]. Bir müddet sonra da 12 km uzunluğundaki Kepez yolu asfaltlanmıştır[929].

Antalya Belediyesi'nce 1 Ekim 1953 tarihi itibari ile de, Kapı Ağzı-Şarampol Karakolu, Karakaş Camii-Çapacı'nın Fabrikası, Şarampol-Gazhane arası, Belediye önü ve caddesi ile Hükümet Caddesi parke yapılmıştır. Bunun yanında Raman'dan 300 ton asfalt getirilerek Bahçelievler-Yenikapı, Tekel İdaresi-İsmet İnönü Kız Enstitüsü ile Hükümet

---

[922] *Şelâle Gazetesi*, S.285, Antalya 21 Nisan 1950, s.1-2.
[923] *Şelâle Gazetesi*, S.307, Antalya 7 Temmuz 1950, s.2
[924] *Şelâle Gazetesi*, S.394, Antalya 13 Şubat 1951, s.2.
[925] *Şelâle Gazetesi*, S.572, Antalya, 14 Ağustos 1951, s.1.
[926] *Şelâle Gazetesi*, S.587, Antalya 29 Ağustos 1951, s.1.
[927] *Şelâle Gazetesi,* S.968, Antalya 3 Ekim 1952, s.2.
[928] *Şelâle Gazetesi*, S.1311, Antalya 24 Eylül 1953, s.1.
[929] *İleri Gazetesi*, S.1207, Antalya 20 Ekim 1953, s.1.

Caddesi'nin bir kısmı asfaltlanmıştır. Hapishane yolunun aygır haneye kadar olan kısmı da, rontmiks usulü ile asfaltlanmıştır. Buna ek olarak Halk Pazarı'nın etrafı yeniden tamir edilmiş ve Paşa Camisi'nden Kırk Merdiven Mahalli'ne kadar giden yol ile Ambarlı Sokağı'ndaki yollar yeniden yaptırılmıştır[930].

Antalya-Serik yolunun bir kısmını teşkil eden Ali Çetinkaya Caddesi açıldığı sırada bazı istimlakler yapılmıştır. Fakat istimlak edilen arazinin bedeli ödendiği halde, ucuza mal edilmesi için, yolun bir kısmı kullanılmıştır. Ancak daha sonraki yıllarda yolun trafiğe uygun olmadığı anlaşılmış ve 1959 yılında yolun genişletilmesine karar verilmiştir. Böylece daha önce istimlak bedelleri verilen arazinin yola alınmasına başlanmıştır[931]. Bunun için Ali Çetinkaya yolunun güzergahında bulunan beş adet köprünün keşifleri yapılmış[932] ve bu caddede bir taraftan tevzi çalışması devam ederken, diğer taraftan da köprü onarımlarına başlanmıştır. Ayrıca bu caddenin beton yapılması işi, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından müteahhide ihale edilmiş[933] ve aynı yılın son ayında Ali Çetinkaya Caddesi'nin beton yapılması çalışmalarına başlamıştır[934].

1959 yılında Antalya'nın Bahçelievler Semti'nden Konyaaltı'na giden yolun asfaltlanma çalışması, Antalya Belediyesi ve Karayolları tarafından ele alınmıştır. Bu yol için Antalya Belediyesi asfalt malzemesini temin etmiştir. Karayolları tarafından da teknik malzeme karşılanmış ve kısa bir zaman içinde bu yolun asfaltlanma işi bitirilmiştir[935]. Aynı yıl çok harap bir vaziyette olan Şarampol Caddesi yolu, belediye tarafından yeni baştan tamir edilmiştir[936]. Ayrıca İsmet İnönü Kız Enstitüsü ile Meydan Kavağı arasındaki yolun yapılması işi, hükümet tarafından Konya Karayolları 3. Bölge Müdürlüğüne verilmiştir[937].

2.9.3.İçme Suyu

1949 yılında, halkın yardımı ile kurulan Su Derneği tarafından, Yayla Suyu ismi ile bilinen Doyran Suyu, Konyaaltı'na kadar indirilmiş ve bir yıl sonrada Antalya'ya kadar getirilmiştir[938]. Şehir içinde suyun geldiği her yere, hayırsever vatandaşlar tarafından masrafı kendilerine ait olmak üzere, birçok çeşme yapılmıştır. Trak Oteli karşısına Eczacı

---

[930] *Şelâle Gazetesi*, S.1323, Antalya 6 Ekim 1953, s.3.
[931] *Şelâle Gazetesi*, S.3098, Antalya 10 Ekim 1958, s.1-2.
[932] *Şelâle Gazetesi*, S.3388, Antalya 8 Ağustos 1959, s.1.
[933] *Şelâle Gazetesi*, S.3458, Antalya 17 Ekim 1959, s1, 3.
[934] *Şelâle Gazetesi*, S.3526, Antalya 24 Aralık 1959, s.1.
[935] *Şelâle Gazetesi*, S.3316, Antalya 22 Mayıs 1959, s.1-2.
[936] *Şelâle Gazetesi*, S.3381, Antalya 1 Ağustos 1959, s1.
[937] *İleri Gazetesi*, S.3327, Antalya 28 Ekim 1959, s.1.
[938] *İleri Gazetesi*, S.8, Antalya 7 Şubat 1950, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.215, Antalya 10 Şubat 1950, s.1.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.409, Antalya 11 Şubat 1950, s.1-2.

Macit Yetgin tarafından yaptırılan, çeşme de bu türdendir[939]. Ancak daha sonra belediye tarafından bu çeşmelerden akan su, halk tarafından para ile alınmaya zorlanmış ve bu çeşmelerin suyu kesilmiştir[940].

Antalya'ya gelen Yayla Suyu, Kalekapısı Semti'nden iki semte daha uzatılmıştır. Bunlardan birisinin istikameti Atatürk Caddesi'ni takip ederek, Yenikapı civarına kadar gitmektedir. Diğerinin istikameti de Paşa Cami arkasından, Balık Pazarı'na kadar uzanmaktadır[941].

Bu arada Yayla Suyu'nun beton boruları, sık sık patlamakta ve bu durumda şehir susuz günler geçirmektedir. Yayla Suyu kesildiği zaman Antalya halkı, Konyaaltı'nda bulunan mağara sularından istifade etmektedir[942].

Bununla birlikte Antalya Belediyesi tarafından Doyran'da bulunan suyun, şehre getirme çalışmasına başlanmış ve bu su, yapılan birinci ihale ile Konya altına kadar getirilmişti[943]. İçme suyunun ikinci ihalesi, İller Bankası'nca yapılmıştır. Bu ihalede Konyaaltı'nda kadar getirilen suyun, Kütükçü Burnu ismini taşıyan ve şehirden 90 metre yüksekte bulunan yere çıkarılması ve burada büyük bir depo yapılması işi bulunmaktadır. Bu itibarla Konyaaltı'na yeni bir motopomp yerleştirilecek ve bu motor ile su, Kütükçü Burnu'na çıkarılacaktır. Burada ki depo dağın yamacına yapılacak ve deponun yarısı toprağa gömülü olacaktır. Bu suretle suyun soğuk tutulması temin edilmiş olacaktır[944]. Daha sonra da Kütükçü Burnu'na çıkarılacak olan su, ana borularla Kalekapısı'na kadar getirilecektir[945].

1 Ekim 1952 tarihi itibari ile Antalya içme suyunun ikinci kısım inşaatı ve terfi tulumbaları inşaatı tamamlanmıştır. Ayrıca İller Bankası tarafından Antalya içme suyunun üçüncü şebeke kısmı da ihale edilmiş ve faaliyete başlanmıştır[946].

1955 yılında Antalya'nın şehir içme suyu şebekesi tamamlanmış ve İller Bankası'nca geçici kabulü yapılmıştır. Antalya Belediyesi tarafından, isteyen vatandaşlara su verilmeğe başlanmıştır. Bunun yanında su saati temin edilinceye kadar su alacak olanlar, ayda belediyeye 4 lira ödeyeceklerdi[947].

---

[939] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.401, Antalya 14 Ocak 1950, s.1.
[940] *Şelâle Gazetesi*, S.315, Antalya 8 Ağustos 1950, s.2.
[941] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.409, Antalya 11 Şubat 1950, s.1-2.
[942] *Şelâle Gazetesi*, S.1191, Antalya 20 Mayıs 1953, s.1.
[943] *Şelâle Gazetesi*, S.298, Antalya 16 Haziran 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2596, Antalya 10 Mayıs 1957, s.1.
[944] *Şelâle Gazetesi*, S.301, Antalya 16 Haziran 1950, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.540, Antalya 13 Temmuz 1950, s.3.
[945] *Şelâle Gazetesi*, S.540, Antalya 13 Temmuz 1951, s.3
[946] *Şelâle Gazetesi*, S.969, Antalya 4 Ekim 1952, s.2.
[947] *Şelâle Gazetesi*, S.1890, Antalya 10 Mayıs 1955, s.2.

Antalya Belediyesi Antalya'nın su meselesini kökünden çözmek için bazı çalışmalarda yapmakta idi. 1953 yılında Antalya Belediye Meclisi, Antalya'nın Güllük Dağı dibinden çıkan ve küçük bir masrafla Antalya'ya getirileceği hesaplanan Gürkavak Suyu üzerinde durmuştur. Bunun için Gürkavak Suyu'ndan bir örnek alınarak, Refik Saydam Hıfzısıhha Enstitüsü'ne tahlile gönderilmiştir. Ancak burada yapılan tahlil neticesinde, suda koli basili olduğu tespit edilmiş ve buna dair bir rapor Antalya Belediyesi'ne gelmiştir. Bunun üzerine Antalya Belediyesi Gürkavak Suyu'nu ikinci defa tahlile göndermiştir. Yalnız bu örnekte de koli basili tespit edilmiştir[948].

Fakat Antalya Belediyesi, Gürkavak Suyu'ndan vazgeçmemiştir. Bunun için İller Bankası ile bu konuda yapmış olduğu temaslar müspet netice vermiş ve İller Bankası tarafından Gürkavak Suyu ele alınmıştır. Bu maksatla İller Bankası iki mühendisini suyun bulunduğu mıntıkaya göndermiş ve tetkikler yaptırmıştır. Mühendisler Gürkavak Suyu'nun şehre yetecek miktarda olduğunu tespit etmişler ve bu yoldaki raporlarını İller Bankası'na vermişlerdir[949].

1959 yılında İller Bankası bu suyun Antalya'ya getirilmesi işini, Yüksek Mühendis Hikmet Turan'a ihale etmiş ve lüzumlu boruları temine çalışmıştır. Ayrıca su deposunun bulunduğu Kütükçü Burnu'na 35 bin tonluk yeni bir su deposu yapılması planlanmıştır[950]. Depoya kadar olan su kanalının uzunluğu 16 km'dir. Bu kısmın 4 km'nin boru döşemesi ve kalafatı ile tecrübesi tamamlanmıştır[951].

Hükümet tarafından Antalya içme suyu tesislerinin tevzisine sarf edilmek üzere, İller Bankası yolu ile 4.541.103, 54 lira ödenek ayrılmış ve bu para 5 Şubat 1960 tarihinde Antalya Vilâyeti'ne gelmiştir[952].

2.9.4.Elektrik

1950 yılında Antalya'ya mevcut transformotor kafi gelmiyordu. Bunun için Antalya Elektrik İdaresi şehrin ihtiyacını karşılamak üzere iki transformotor takılmasına karar vermiştir. Bunlardan birisi hastane cihetine, diğeri Şarampol yoluna konacaktı. Bu makinelerin ihalesi yapılmış ve tellerin döşenmesi için lüzumlu hafriyata başlanmıştır. Bunların inşa edilmesi ile birlikte şehrin elektriği güçlenecektir[953].

1 Ekim 1952 tarihi itibari ile Antalya Belediyesi elektrik işleri için şu çalışmaları

---

[948] *Şelâle Gazetesi*, S.1320, Antalya 3 Ekim 1953, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.1323, Antalya 6 Ekim 1953, s.1-2.
[949] *Şelâle Gazetesi*, S.2596, Antalya 10 Mayıs 1957, s.1.
[950] *Şelâle Gazetesi*, S.3321, Antalya 27 Mayıs 1959, s.1-2.
[951] *Şelâle Gazetesi*, S.3527, Antalya 25 Aralık 1959, s.2.
[952] *Şelâle Gazetesi*, S.3570, Antalya 6 Şubat 1960, s.2.
[953] *Şelâle Gazetesi*, S.314, Antalya 4 Ağustos 1950, s.1-2.

yapmıştır. Elektrik şebekesi için satın alınan ağaç direkler için 9.600 lira ödenmiştir. Değirmenönü transformatör merkezine ait yer altı kablosu ile bina inşaatı yaptırılmış ve bunlara 12.400 lira sarf edilmiştir. Şebekedeki elektriksiz mahallelere tel , fincan vesaire malzeme için 13.300 lira harcanmıştır. Muhtelif semt ve sokaklara 6.285 metre uzunluğunda hat çekilmiş ve bunlara 11.654 lira 40 kuruş sarf edilmiştir. Almanya'ya 132.000 liraya sipariş edilen bin beygir kuvvetindeki jeneratör ve cebri boru ile teferruatı Antalya Limanı'na gelmiş ve fabrikaya taşınmıştır[954].

1953 yılının başında Almanya'dan gelen ustalar tarafından fabrikada jeneratörün montajına başlanmıştır[955]. Ayrıca jeneratör için, mevcut suyun kafi gelmeyeceği anlaşıldığından, 7 km'lik Şarampol Caddesi'ndeki kanal tamir ve tevzi ettirilmiştir[956]. Bunun yanında jeneratörü faaliyete geçirecek olan cebri boruların montesine18 Mart 1953 tarihinden itibaren başlanmıştır[957]. Bir müddet sonra jeneratörün monte işi sona ermiş ve birkaç gün süre ile tecrübe çalışmaları yapılmıştır. Jeneratör 3 Ağustos 1953 tarihinde elektrik şebekesine bağlanarak faaliyete geçmiştir[958]. Ayrıca yeni su santrale verilmiştir. Bu suretle santralın gücü ve devri arttırılmıştır[959].

1950'li yılların başında Antalya halkı elektrikli ev aletleri de kullanmaya başlamıştır. Böylece elektrik gücünden aydınlatma yanında, ısıtma işinde de istifade edilmeye çalışılmıştır[960].

2.9.5.Mahalle, Meydan ve Caddeler

1950 yılında Antalya'nın merkezinde on yedi mahalle bulunmakta idi. Bu mahalleler; Kızıltoprak, Selçuk, Tuzcular, Barbaros, Kılınçarslan, Haşim İşcan, Muratpaşa, Kışla, Sinan, Demircikara, Alan, Balıbey, Elmalı, Tahılpazarı, Yüksekalan, Zeytinköy ve Kızılsaray'dır[961].

Aynı yıl Antalya'da Cumhuriyet Meydanı ismini taşıyan bir meydan vardı. Aynı yıl Cumhuriyet Meydanı'nın etrafına beton parmaklıklar çekilmiş ve burada mevcut olan Cumhuriyet Anıtı'nın etrafı beton yapılmıştır. Yıllardan beri bakımsız bir vaziyette bulunan Cumhuriyet Meydanı bu sayede imar edilmiştir[962].

---

[954] *Şelâle Gazetesi*, S.969, Antalya 4 Ekim 1952, s.2.
[955] *Şelâle Gazetesi*, S.1106, Antalya 24 Şubat 1953, s.1.
[956] *Şelâle Gazetesi*, S.1110, Antalya 28 Şubat 1953, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1320, Antalya 3 Ekim 1953, s.3.
[957] *Şelâle Gazetesi* S.1129, Antalya 19 Mart 1953, s.1.
[958] *Şelâle Gazetesi*, S.1264 Antalya 9 Ağustos 1953, s.1-2.
[959] *Şelâle Gazetesi*, S.1313, Antalya 26 Eylül 1953, s.3.
[960] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.28, Ankara 7.12.1953, s.76.
[961] *Şelâle Gazetesi*, S.318, Antalya 18 Ağustos 1950, s.1.
[962] *Şelâle Gazetesi*, S.282, Antalya 11 Nisan 1950, s.2.; *İleri Gazetesi*, S.41, Antalya 25 Nisan 1950, s.2.

Antalya'nın önemli caddeleri arasında da Atatürk Caddesi[963], Şarampol Caddesi[964], Recep Peker Caddesi[965], Hükümet Caddesi[966], Hapishane Caddesi[967], Ali Çetinkaya Caddesi[968] ve Kazım Özalp Caddesi[969] bulunmaktadır.

2.9.6.Temizlik

1950'li yılların başında Antalya'nın çarşı ve ana caddelerinin temizliğine dikkat edildiği halde, iç mahalleler pislikten geçilmeyecek durumda idi[970]. Bu yıllarda havaların ısınmaya başlaması ile birlikte, Antalya Belediyesi tarafından haşaratla mücadele etmeye başlanmakta ve mücadele ekiplerince şehrin han, otel, dükkan, devlet hastanesi v.s. gibi mekanları DDT ile ilaçlanmakta idi[971]. Antalya Belediye Hekimliği'nce de çarşı esnafının temizlik bakımından kontrolü yapılmaktadır[972].

1952 yılında Antalya Belediyesi tarafından, ilk defa olarak Antalya Sanat Okulu'na yaptırılmış olan çöp sepetleri, şehrin muhtelif yerlerine astırılmıştır[973]. Bunun yanında bir adet de hidrolikli temizlik arabası alınmıştır[974].

1956 yılında Antalya Belediyesi almış olduğu bir karar neticesinde, şehirde bulunan bütün dükkan ve mağazalar ile diğer bütün işyerlerinde çöp tenekesi ve gıda maddeleri satan esnafı sinek tutmaya yarayan tel kafesler bulundurmaya mecbur etmiştir. Ayrıca bahçelerde lağım pisliklerinin gübre olarak kullanılmasını ve bu maddelerin satılmasını yasaklamıştır[975].

Bunun yanında Antalya Hıfzısıhha Meclisi 25 Mayıs 1959 tarihinde toplanmış ve şehirde yaz mevsiminde huzursuzluk yaratan karasinekle mücadele için, bazı esaslar kabul etmiştir. Bu esaslar arasında şehirde bulunan han ve ahırlarının sık sık taranarak ilaçlanması, evler ile dükkanlar da kapalı çöp tenekelerinin bulundurulması, belediye tarafından çöplerin derhal imha edilmesi ve bahçıvanlara satılmaması, bahçelerdeki gübre yığınlarının bir haftadan fazla bulundurulmaması gibi konular yer almaktadır[976].

---

[963] *Şelâle Gazetesi*, S.3004, Antalya 8Temmuz 1958, s.1.
[964] *Şelâle Gazetesi*, S.1320, Antalya 3 Ekim 1953, s.3.
[965] *Şelâle Gazetesi*, S.320, Antalya 25 Ağustos 1950, s.1.
[966] *Şelâle Gazetesi*, S.587, Antalya 29 Ağustos 1951, s.1.
[967] *Şelâle Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.2.
[968] *Şelâle Gazetesi*, S.3098, Antalya 10 Ekim 1958, s.1.
[969] *Şelâle Gazetesi*, S.3659, Antalya 12 Mayıs 1960, s.1.
[970] *Şelâle Gazetesi*, S.283, Antalya 14 Nisan 1950, s.1.
[971] *Şelâle Gazetesi*, S.457, Antalya 17 Nisan 1951, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1887, Antalya 7 Mayıs 1955, s.1.
[972] *Şelâle Gazetesi*, S.946, Antalya 11 Eylül 1952, s.1-2.
[973] *Şelâle Gazetesi*, S.865, Antalya 13 Haziran 1952, s.1.
[974] *Şelâle Gazetesi*, S.1828, Antalya 9 Mart 1955, s.1.
[975] *Şelâle Gazetesi*, S.2284, Antalya 21 Haziran 1956, s.3.
[976] *Şelâle Gazetesi*, S.3320, Antalya 26 Mayıs 1959, s.2.

2.9.7.Mezarlık

Antalya'da bulunan Çürüklük ve Suzanharik isimli mezarlıklar, Cumhuriyetin ilk yıllarında kaldırılmış ve başka gayeler için kullanılmak üzere, Antalya Belediyesi'ne verilmiştir[977]. 1950 yılında Antalya'da yoğun bir şekilde Şehir Mezarlığı kullanılmaktadır. Aynı yıl Antalya Belediyesi almış olduğu bir kararla, Şehir Mezarlığı'nın etrafını çeviren duvarları tamir yapılmış, genel kapılarına kilit astırmış ve ancak ziyaret günlerinde açılmak üzere gün tayin ettirmiştir. Aynı zamanda mezarlar ve tarihi kabirler tamir edilmiş, otlar ve çalılıklar temizlenmiştir. Fakat belediye tarafından alınan bütün tedbirlere rağmen, bazı vatandaşlar tarafından Şehir Mezarlığı'nın sınır duvarlarının yıkılarak, mezarlık içine hayvanlarını otlamak gayesi ile bıraktıkları görülmüştür. Bunun üzerine mezarlıkta yapılan sıkı araştırmalar neticesinde, bir çok başı boş hayvan yakalanmış ve sahipleri hakkında tahkikat yapılmak üzere müsadere edilmiştir[978].

2.9.8.Piyasa Kontrolü

Antalya Belediyesi zabıta ekipleri ve belediye hekimliği tarafından, bazı zamanlarda da emniyet teşkilatı ile birlikte olmak üzere, Antalya'da bulunan gıda maddesi satan esnaflar ile lokanta v.b gibi yerler, sağlığa uygunluk açısında ve fiyat yönünden denetlenmekte ve kusurlu görülenler hakkında kanuni işlem yapılmaktadır. Bunun yanında sağlığa elverişli olmayan gıda maddeleri imha edilmektedir[979].

Antalya'da son zamanlarda piyasada taşlı ekmekler görülmeye başlamıştı. Bunun üzerine Antalya Belediye Hekimi Dr. Esat Uluhan takibata girişmiş ve 26 Temmuz 1950 tarihinde 223 adet ekmek ile bir tekne taşlı hamur müsadere edilmiştir. Elde edilen ekmek ve hamur denize dökülmüştür. Tahkikat neticesinde bu unların Ahmet Ak Fabrikası'ndan olduğu meydana çıkmıştır. Aynı gün yapılan diğer bir kontrolde de Dr. Esat Uluhan, Yıldız Fırını'nda 146 adet ve Yüksekalan Mahallesi'ndeki Celal ismindeki şahsın fırınında 80 adet taşlı ekmek bulmuş ve bunlarda imha edilmiştir. Bu unlarında Hüseyin Ak Fabrikası'nda imal edildiği tespit edilmiştir[980].

30 Temmuz1950 tarihinde belediye zabıta memurları tarafından Fırıncı Müslim Durmazkan ismindeki şahsın, imal ettiği ekmeklerden 39 tanesinin 20-25 gram noksan olduğu görülmüş ve noksan gramajlı ekmekler müsadere edilmiştir. Ekmeklerin müsadere edilmesi üzerine, fırın sahibinin yaptığı itiraz, belediye tarafından ret edilmiştir[981].

---

[977] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 19.43.19.
[978] *Şelâle Gazetesi*, S.285, Antalya 21 Nisan 1950, s.2.
[979] *Şelâle Gazetesi*, S.260, Antalya 24 Ocak 1950, s.1.
[980] *Şelâle Gazetesi*, S.314, Antalya 4 Ağustos 1950, s.1.
[981] *Şelâle Gazetesi*, S.314, Antalya 4 Ağustos 1950, s.1.

Aynı gün belediye ekiplerinin yaptığı başka bir kontrol de Konyalı, Yenikapı ve Melli Çarşısı fırınlarında imal edilen ekmeklerin çok esmer olduğunu görülmüştür. 830 gram olan bu ekmeklerin randıman farkı olarak, 5 kuruş noksanına 20 kuruştan satılmasına emir verilmiştir. 79-81 randımanlı olması lazım gelen unlar Orta Fabrika'da emir ve talimat dışı olarak 86-90 randımanlı olarak çıkarılmıştır. Bu unlar fırıncılar tarafından fabrikaya iade edilmiştir[982].

Antalya limonatacılarını kontrol eden belediye hekimi Dr. Esat Uluhan da, limonataların hepsinin limon tuzundan imal edildiğini tespit etmiştir. Aynı zamanda bu mamullerin sağlık şartlarına uygun olmadığını ve fiyatlarının maliyet fiyatlarının çok üstünde olduğunu görmüştür. Bunun üzerine limonatacılar hakkında zabıt tutmuştur[983].

12 Ocak 1951 tarihinde Ahmet Mabruko adındaki kasap, mezbaha harici kestiği kaçak dana etini dükkanına sokmağa çalışırken, zabıta memurlarının takibi sonucu yakalanmıştır. Kaçak etler belediye tarafından müsadere edilmiş ve kasap Ahmet Mabruko hakkında kanuni muamele yapılmıştır[984].

Bir müddet evvel bir fırın, arık suyu ile hamur kardığından dolayı yakalanmış ve belediyece cezalandırılmıştı. Belediyenin devam eden takibatı neticesinde, bu şekilde hamur imal eden iki fırıncı daha yakalanmıştır. Bunlardan birisi Yenikapı fırını sahibi Raşit Ekmekçi, diğeri de Şarampol fırını sahibi Şaban'dır[985].

Bunun yanında Antalya Belediye Hekimi Dr. Esat Uluhan yaptığı kontroller sırasında Yüksekalan Mahallesi'nde Fırıncı Celal Arıkan'ın fırınında, kazan içerisine eritilmek üzere konan simit, ekmek, pide gibi eskimiş kırıntıları suç üstü yakalamış ve kazanı ile birlikte belediyeye getirmiştir[986]. Bunun üzerine Fırıncı Celal Arıkan'ın belediye encümeni tarafından, 15 gün dükkanının kapatılmasına karar verilmiştir[987]. Fırıncı Celal Arıkan mahkemeye müracaat ederek, bu kararın kaldırılmasını istemiştir. Ancak bu istek mahkeme tarafından ret edilmiştir. Belediyenin vermiş olduğu 15 günlük kapatma kararı 15 Mart 1953 tarihinden itibaren uygulanmış ve fırın belediye tarafından mühürlenmiştir[988].

---

[982] *Şelâle Gazetesi*, S.314, Antalya 4 Ağustos 1950, s.1.
[983] *Şelâle Gazetesi*, S.317, Antalya 15 Ağustos 1950, s.1.
[984] *Şelâle Gazetesi* S.364, Antalya 14 Ocak 1951, s.1.
[985] *Şelâle Gazetesi*, S.912, Antalya 3 Ağustos 1952, s.1.
[986] *Şelâle Gazetesi*, S.1010, Antalya 20 Kasım 1952, s.1.
[987] *Şelâle Gazetesi*, S.1012, Antalya 22 Kasım 1952, s.1.
[988] *Şelâle Gazetesi*, S.1128, Antalya 18 Mart 1953, s.2.

Antalya Belediye Hekimi Dr. Esat Uluhan 2 Temmuz 1953 günü bazı esnafı kontrol ederek, sağlığa zararlı ve satılmakta olan zeytinleri döktürmüştür[989].

Belediye hekimi tarafından gazoz hanelerde yapılan kontrol sırasında da, gazozların yapılan muayenesinde asit ve şeker noksanlıkları görülmüş, ayrıca bazılarının içerisinde yabancı maddeler bulunmuş ve bu yüzden 100'den fazla gazoz imha edilmiştir. Diğer taraftan balıklar üzerinde yapılan denetimde de, bir kısım balığın dinamit atılması sonucu yakalandığı ve bu balıkların bozulmuş olduğu tespit edilmiştir[990].

Antalya'da Veysel'in Yusuf ismi ile tanınan bir şahsın, kaçak et keserek sattığı ihbar edilmiştir. Bunun üzerine belediye zabıtası ve emniyet zabıtası iş birliği yaparak, adı geçen şahsın kestiği kaçak sığır etini araba ile naklettiği sırada, suçüstü halinde yakalamıştır. Yapılan tartıda 123 kilo geldiği anlaşılan et müsadere edilerek, sanık hakkında tahkikat yapılmış ve adalete teslim edilmiştir[991].

Belediye zabıtası fırınlarda yaptığı kontroller sırasında Antalya'nın Yüksekalan Mahallesi'nde fırıncı Şükrü'nün imal ettiği pidelerden 50 tanesinin 50'şer gram noksan olduğunu görerek, pideleri müsadere etmiş ve fırıncı hakkında kanuni muamele de bulunmuştur[992].

Antalya Belediye hekimliği de piyasada yakaladığı sütler üzerinde yaptığı inceleme neticesinde, 80 kilo sütün %50'nin sonradan ilave edilen su olduğunu tespit etmiş ve yakalanan süt imha edilmiştir[993]. Yine Belediye hekimliği tarafından, çarşıda yapılan kontroller sırasında meyve vasfını kayıp etmiş 50 kilo kayısı, noksan ve hamur olduğu anlaşılan 215 adet simit ve olgunlaşmamış 72 kilo karpuz imha ettirilmiştir[994].

Antalya Belediye Hekim Vekili Dr. Avni Tolunay, çarşıda teftişte bulunmuş ve 200 kilo vişne, 60 kilo armut, 103 adet simit, 25 kilo sığır eti, 3 sığır başı, 2 akciğer, 121 adet karpuzun sağlığa zararlı olduğunu tespit etmiş ve bunların imhalarını yapmıştır. Bunun yanında, otellerde yapılan teftiş neticesinde de iki otel hakkında ceza zaptı tanzim edilmiştir[995].

Antalya Belediye hekimi tarafından çarşı esnafı teftiş edilmiştir. Bu arada fırınlarda yapılan teftiş esnasında, bir çok pasa bezi kirli görülmüş ve derhal imha edilmiştir. Diğer

---

989 *Şelâle Gazetesi*, S.1232, Antalya 3 Temmuz 1953, s.1-2.
990 *Şelâle Gazetesi*, S.1484, Antalya 17 Mart 1974, s.2.
991 *Şelâle Gazetesi*, S.1522, Antalya 25 Nisan 1954, s.1.
992 *Şelâle Gazetesi*, S.1841, Antalya 22 Mart 1955, s.2.
993 *Şelâle Gazetesi*, S.1878, Antalya 28 Nisan 1955, s.2.
994 *Şelâle Gazetesi*, S.1928, Antalya 21 Haziran 1955, s.1.
995 *Şelâle Gazetesi*, S.1950, Antalya 21 Temmuz 1955, s.1-2.

taraftan bazı kahvehanelerde görülen eski oyun kağıtları da ortadan kaldırılmıştır[996].

Bunun yanında belediye hekimliği tarafından balıkhanede yapılan kontrol sırasında da, 128 adet toril balığının bozulmuş olduğu muayene ile anlaşılmış ve bu balıklar imha ettirilmiştir[997]. Antalya'da bulunan Gündoğdu Fırını'nın ekmekleri de pişkin olmadığı için toplanmış ve imha edilmiştir. Ayrıca Gündoğdu Fırını hakkında gerekli tahkikat ve takibata başlanmıştır[998]. Yine belediyenin fırınlarda yaptığı kontroller sırasında, üç fırında imal edilen ekmeklerden 766 tanesinin kalitesinin bozuk ve hamur olduğu tespit edilmiş ve müsadere edilen bu ekmekler, denize dökülmek sureti ile imha edilmiştir[999].

22 Mayıs 1957 tarihinde de Antalya Belediye Başkanı ve Belediye Zabıtasının müşterek takibi ile Antalya'nın Şarampol Caddesi'nde Mustafa isminde bir şahsın, kaçak keserek satmakta olduğu 35 kilo et, bir baskın neticesinde elde edilmiştir. Etler müsadere edilmiş ve sanık hakkında kanuni muamele yapılmıştır[1000].

1958 yılının ilk aylarında, Antalya Belediye Zabıtası sistemli bir şekilde esnafı kontrole başlamış ve bir günde 225 esnaf ziyaret edilerek kontrolden geçirilmiştir. Bunlardan 200 tanesinde hata görülerek, birinci ihtarları yapılmıştır. Ayrıca evvelce ihtar edildiği halde hatasını düzeltmeyen 25 esnaf hakkında ceza zaptı tanzim edilmiştir[1001]. Bir müddet sonra Antalya Belediyesi Zabıtası ekipler halinde çarşı esnafının kontrolüne devam etmiş ve 100 esnaf kontrolden geçirilmiştir. Bu esnaftan yirmi beş kabzımal, iki aşçı, bir kahvehane, bir muhallebici ve bir otel olmak üzere yirmi sekiz esnafa para cezası verilmiştir[1002]. Ayrıca altı bakkal, bir fırın, bir berber, iki kahvehane ve bir bisküvi fabrikası hakkında ceza zaptı tutulmuştur[1003].

Son zamanlarda meydana gelen et buhranı sebebi ile Antalya'nın bazı semtlerinde kaçak et kesilmeye başlanmıştır. Bunlardan Antalya'nın Muratpaşa Mahallesi'nde oturan Hüseyin Karadeniz adındaki şahıs, evinde kesmiş olduğu sığır eti ile beraber suçüstü yakalanmış ve hakkında lazım gelen muamele yapılmıştır[1004].

Antalya'ya çarşısında bulunan esnaf üzerinde birinci teftişini sona erdiren belediye zabıta teşkilatı, daha sonra mahalle teftişine başlamıştır. Belediye zabıta ekipleri tarafından Antalya'nın Yüksekalan ve Kızıltoprak Mahallesi'nde muhtelif meslek sahibi yirmi dört

---

[996] *Şelâle Gazetesi*, S.2097, Antalya 13 Aralık 1955, s.1-2.
[997] *Şelâle Gazetesi*, S.2140, Antalya 25 Ocak 1956, s.2.
[998] *Şelâle Gazetesi*, S.2138, Antalya 14 Mart 1956, s.1-2.
[999] *Şelâle Gazetesi*, S.2239, Antalya 3 Mayıs 1956, s.1.
[1000] *Şelâle Gazetesi*, S.2609, Antalya 23 Mayıs 1957, s.1.
[1001] *Şelâle Gazetesi*, S.2863, Antalya 8 Şubat 1958, s.1, 3.
[1002] *Şelâle Gazetesi*, S.2870, Antalya 15 Şubat 1958, s.1, 3.
[1003] *Şelâle Gazetesi*, S.2873, Antalya 18 Şubat 1958, s.1.
[1004] *Şelâle Gazetesi*, S.2874, Antalya 19 Şubat 1958, s.1, 3.

esnaf kontrolden geçirilmiştir. Bu teftiş neticesinde dokuz bakkal, üç fırın ve bir kahvehane cezalandırılmıştır. İskele, Selçuk ve Kılınçarslan Mahallesi'nde de yirmi beş esnaf gözden geçirilmiştir. Bunlardan da yedi bakkal, iki aşçı, dört kahvehane ve bir han olmak üzere on dört esnafa ceza zaptı tutulmuştur[1005]. Bahçelievler Mahallesi'nde ise yirmi üç esnaf gözden geçirilmiştir. Bunlardan dört bakkal, bir fırın, bir kahvehane ve bir şekerci olmak üzere toplam yedi esnaf cezalandırılmıştır[1006]. Şarampol Caddesi ve Oto Garajı civarında otuz dört esnaf kontrolden geçirilmiştir. Bunlardan on iki tanesi hakkında ceza zaptı tanzim edilmiştir[1007]. Atatürk Caddesi'nde de kırk dört esnaf kontrolden geçirilmiş ve bunlardan beş tanesi hakkında ceza-yı takibat yapılmıştır. Demirciler ve Halk Pazarı civarında da kırk esnaf kontrolden geçirilmiş ve bunlardan on bir tanesi hakkında ceza-yı işlem yapılmıştır[1008].

Antalya Belediyesi İktisat Müdürlüğü ve zabıtası tarafından, son günlerde kasap halinde de sıkı tedbirler alınmaya başlanmıştır. Görevliler tarafından Kasap Hali'ne bir terazi konulmakta ve satın alınan etler daimi surette tartılarak, ödenen paralarla mukayese edilmektedir. Böylece narh fazlası satışa mani olunmaktadır[1009].

Belediye hekimliği tarafından bir gazoz imalathanesinde yapılan teftişte de, gazozların kapaklarının eski olduğu ve imal edilen gazozlarında nefaset bakımından gazoz tekniğinden uzak imal edildiği tespit edilmiştir. Bunun neticesinde de 610 şişe gazoz imha edilmiştir[1010].

Belediye hekimliği tarafından fırınlarda yapılan kontroller neticesinde, pişme dereceleri az ve gramajları noksan 400 ekmek müsadere edilmiş ve ilgili fırınlar hakkında ceza zaptı düzenlenmiştir[1011].

Antalya Belediye Zabıtası da 20 Kasım 1959 tarihinde yaptığı kontroller sırasında, sağlık şartlarına uygun hareket etmedikleri görülen 40 esnafa ihtar vermiştir. Bunun yanında ofis unlarını, Antalya dışına sattıkları ihbar edilen bazı fırıncılar hakkında da takibata başlanmıştır[1012].

Belediye zabıtası tarafından kaçak et kesimine son vermek üzere, harekete geçilmiş ve bunun neticesinde Kemal isminde bir kasabın, evinde kaçak hayvan kesildiği ihbarı

[1005] *Şelâle Gazetesi*, S.2876, Antalya 21 Şubat 1958, s.1, 3.
[1006] *Şelâle Gazetesi*, S.2877, Antalya 22 Şubat 1958, s.1.
[1007] *Şelâle Gazetesi*, S.2880, Antalya 25 Şubat 1958, s.1, 3.
[1008] *Şelâle Gazetesi*, S.2887, Antalya 4 Mart 1958, s.1-2.
[1009] *Şelâle Gazetesi*, S.2923, Antalya 9 Nisan 1958, s.1-2.
[1010] *Şelâle Gazetesi*, S.2953, Antalya 13 Mayıs 1958, s.2.
[1011] *Şelâle Gazetesi*, S.3257, Antalya 21 Mart 1959, s.2.
[1012] *İleri Gazetesi*, S.3349, Antalya 21 Kasım 1959, s.1.

alınmıştır. İhbarı alan belediye zabıtası, adli makamlardan aldığı arama kararı üzerine, eve baskın yapmıştır. Bu baskın esnasında, kesilmiş olarak 2 dana ve 1 sığır suçüstü yakalanmıştır. Elde edilen etler müsadere edilmiş ve sanık hakkında kanuni muamele yapılmıştır[1013].

Antalya Belediye Zabıta Müdürlüğü tarafından 14 Nisan 1960 tarihinde, muhtelif fırınlardan toplanmış olan hamur ekmekler, denize dökülmek sureti ile imha edilmiştir. Bunun yanında temizlik şartlarına riayet etmeyen 13 lokanta ve aşçı dükkanı hakkında da zabıt tanzim edilmiştir[1014].

Belediye zabıtası tarafından gazoz imalathaneleri de gezilmiş ve bu kontrollerde elde edilen gazozlardan 700 adeti, hekim raporuna dayanarak imha edilmiştir. Ayrıca fırınlarda yapılan kontrollerde 300 kadar ekmek şekil ve pişkinlik bakımından kusurlu görülerek imha edilmiştir. Diğer taraftan bir kebapçı dükkanında 4 adet davar etinin kaçak olduğu tespit edilerek, müsadere edilmiş ve ilgili kasap hakkında kanuni muamele yapılmıştır[1015].

Bunun yanında belediye zabıtası, bir yük arabasının pis kasası içerisinde ekmek taşındığını görmüş ve suç üstü halinde yakalamıştır. Bu ekmekleri taşıtan fırın hakkında kanuni muamele yapılmakla beraber, elde edilen 127 adet ekmek de hekim raporuna istinaden imha ettirilmiştir[1016]. Belediye zabıtası halk pazarında da kontrollerde bulunmuş ve bilhassa süt mamullerini tetkikten geçirmiştir. Bu kontroller sırasında pis kapta bulunan 11 kap yoğurt, 3 kilo yağ, 6 teneke çökelek ve peynir sağlık şartlarına uygun olmadığından dolayı, hekim raporuna istinaden imha edilmiştir[1017]. Ayrıca belediye zabıtası tarafından Antalya'nın Kazım Özalp Caddesi üzerinde bulunan lokanta ve aşçılar da kontrol edilmiştir. Kontrol esnasında açıkta satılan 150 ekmek ile sağlıklı olmayan 800 şişe gazoz imha edilmiştir[1018].

2.9.9.İtfaiye

Yangın olayında kullanılmak üzere Antalya Belediyesi tarafından İstanbul'dan yeni bir motopomp getirtilmişti. Motopompun 31 Mart 1950 tarihinde Muratpaşa Camisi'nin avlusunda denemesi yapılmış ve iyi neticeler alınmıştır. Bu deneme esnasında motopompun üç yangın hortumundan, aynı zamanda 50'şer metre yüksekliğe su fışkırtma

---

[1013] *Şelâle Gazetesi*, S.3563, Antalya 30 Ocak 1960, s.1.
[1014] *İleri Gazetesi*, S.3452, Antalya 15 Nisan 1960, s.1, 3.
[1015] *Şelâle Gazetesi*, S.3647, Antalya 30 Nisan 1960, s.1-2.
[1016] *Şelâle Gazetesi*, S.3651, Antalya 4 Mayıs 1960, s.2.
[1017] Şelâle Gazetesi, S.3652, Antalya 5 Mayıs 1960, s.3.
[1018] *Şelâle Gazetesi*, S.3659, Antalya 12 Mayıs 1960, s.1-2.

kabiliyetinde olduğu görülmüştür[1019]. Bununla birlikte İngiltere'ye 25 bin lira karşılığında sipariş edilmiş olan bir itfaiye aracı, İstanbul'a hususi olarak gönderilen itfaiye amiri Ali Mut ve Encümen Üyesi İbrahim Gür tarafından 8 Ağustos 1951 tarihinde Antalya'ya getirilmiştir[1020].

Antalya Belediyesi tarafından yaptırılmış olan itfaiye garajı da 23 Ağustos 1952 tarihinde törenle hizmete girmiştir. Et Hali yanında bulunan eski itfaiye binasında, bütün arasöz aracı ve diğer aksam bina dışında bırakılıyordu. Daha kötüsü bir yangın zuhurunda araçlar manevra yapmak için saha bulamıyordu[1021]. Yeni Demirciler Çarsısı içine bütün teferruatı ile birlikte inşa edilen İtfaiye Garajı Binası için, Antalya Belediyesi tarafından, 21.768 lira 80 kuruş para sarf edilmiştir[1022].

1959 yılında da Antalya itfaiyesi için bir hortum temin edilmiştir. Antalya Belediyesi tarafından satın alınan 1.000 metre uzunluğundaki hortum, itfaiye teşkilatına verilmiştir[1023].

2.9.10.Şehiriçi Ulaşım

1950'li yıllarda Antalya'da şehir içi ulaşım otobüsler tarafından sağlanmakta idi[1024]. Bu teşkilatı geliştirmek için Antalya Belediyesi tarafından, Batı Almanya'ya iki konforlu otobüs sipariş edilmiştir. Sipariş edilmiş bulunan bu iki otobüs 3 Ağustos 1959 tarihinde İstanbul'dan Antalya'ya gelmiş ve yapılan bir törenle hizmete girmiştir. Törene Antalya Valisi Niyazi Akı, Antalya Belediyesi Başkan Vekili Hatem Atamer, Belediye Encümen Üyeleri, Belediye Meclis Üyeleri ve davetliler katılmıştır. Hizmete giren bu yeni otobüsler şehir içinde çalışacak, hali hazırda faaliyet halinde olanlar da Konyaaltı-Arapsuyu hattına tahsis edilecektir[1025].

Satın alınan bu iki otobüs, 275 bin liraya mal olmuştur. Otobüsler 31'i oturakta ve 19'u ayakta olmak üzere 50'şer kişiliktir[1026].

1959 yılında Antalya Belediyesi tarafından, belediye otobüslerinin Meydan Kavakları ile Kırkavakları Semti'ne de işletilmesine karar verilmiştir[1027].

[1019] *İleri Gazetesi*, S.31, Antalya 1 Nisan 1950, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.280, Antalya 4 Nisan 1950, s.3.
[1020] *Şelâle Gazetesi*, S.567, Antalya 9 Ağustos 1951, s.2.
[1021] *Şelâle Gazetesi*, S.935, Antalya 26 Ağustos 1952, s.1-2.
[1022] *Şelâle Gazetesi*, S.968, Antalya 3 Ekim 1952, s.2.
[1023] *Şelâle Gazetesi*, S.3301, Antalya 7 Mayıs 1959, s.1.
[1024] *İleri Gazetesi*, S.61, Antalya 8 Haziran 1950, s.2.
[1025] *Şelâle Gazetesi*, S.3384, Antalya 4 Ağustos 1959, s.1-3.
[1026] *İleri Gazetesi*, S.3242, Antalya 4 Ağustos 1959, s.1.
[1027] *İleri Gazetesi*, S.3349, Antalya 11 Kasım 1959, s.1.

2.10. BAYRAMLAR VE EĞLENCELER

2.10.1.Milli Bayramlar

2.10.1.1.Cumhuriyet Bayramı

Antalya'da kutlanan milli bayramların başında Cumhuriyet Bayramı gelmektedir. Cumhuriyetin ilan edilmesinin 27. Yılı Antalya'da büyük bir tezahüratla kutlanmıştır. Bayram 28 Ekim 1950 Cumartesi günü öğleden sonra siren sesi ile başlamıştır. 29 Ekim1950 günü sabah da protokol sırasına göre Antalya Valiliği'nde ziyaretler kabul edilmiş ve bundan sonra Vali İ. Sabri Çağlayangil, Garnizon Komutanı ve Askerlik Şube Başkanı H. Özgüneri tarafından okulların, askerin ve halkın bayramı kutlanmıştır. Bu yıl ki bayram töreninde her zamankinden daha fazla kalabalık vardı. Çünkü Antalya halkı 1949 yılında basit surette kutlanan Cumhuriyet Bayramını, bu yıl candan ve yürekten kutlamak arzusu duymuştur. Cumhuriyet Bayramı'nda İstiklal marşının okunmasından sonra, öğretmen Ali Manavuşak tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Konuşmadan sonra da öğrenciler tarafından şiirler okumuştur. Bundan sonra da geçit resmi yapılmıştır. Jandarma Birliği, Lise, İzciler, Kız Enstitüsü, Erkek Sanat Enstitüsü ve İlkokulların geçişlerini, esnaf birliklerinin sanatlarını taklit ederek geçişleri takip etmiştir[1028].

1950'li yıllarda Antalya'da Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmaktadır[1029]. Ancak 1958 yılında Cumhuriyet Bayramı Şehir Stadı'nda kutlanmıştır[1030].1959 yılında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, tekrar Cumhuriyet Meydanı'nda gerçekleşmiştir. Adı geçen yıl Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında gündüz resmi tören yapılmış, akşam da şehir içinde şenlikleri düzenlenmiştir. Cumhuriyet Bayramı şenliklerine katılan binlerce insan, bayram sebebi ile eğlenme fırsatı bulmuştur. Aynı zamanda şehir baştan başa bol ışıklarla aydınlatılmış ve meydanlar davul-zurna sesi ile inlemiştir. Gökyüzü de havai fişekler ile aydınlatılmıştır[1031].

2.10.1.2.Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Antalya'da 23 Nisan 1950 tarihinde yapılan Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı töreni Cumhuriyet Meydanı'nda gerçekleşmiştir. Törenine istiklal marşı ile başlanmış ve Antalya Valisi İ. Hakkı Baykal, beraberinde Garnizon Komutanı Albay H. Özgüneri, Milli Eğitim Müdürü Zeki Tanıl ve Emniyet Müdürü Şefik Barlas olduğu halde öğrencilerin ve

---

[1028] *Şelâle Gazetesi*, S.338, Antalya 3 Kasım 1950, s.1, 3.
[1029] *Antalya Gazetesi*, S.2211, Antalya 31 Ekim 1953, s.1.
[1030] *Şelâle Gazetesi*, S.3118, Antalya 30 Ekim 1958, s.3.
[1031] *Şelâle Gazetesi*, S.3470, Antalya 29 Ekim 1959, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3471, Antalya 30 Ekim 1959, s.1; *Şelâle Gazetesi*, S.3472, Antalya 31 Ekim 1959, s.1.

halkın bayramını kutlamıştır. Daha sonra Antalya Milli Eğitim Müdürü Zeki Tanıl tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Konuşmadan sonra çocuklar tarafından şiirler okunmuş ve daha sonra da resmi geçit yapılmıştır. Geçit töreninde ilkokul öğrencileri gruplar halinde ve önlerinde bayraklar olduğu halde yürümüşlerdir. Ancak tören geçişi esnasında, çocuklar ellerinde bulunan oyuncaklar ile oynamışlar ve bunlarla gösteriler yapmışlar, ayrıca sepetlerinde bulunan çiçekleri halka serpmişlerdir. Geçit resminde Lise, Kız Enstitüsü, Aksu Köy Enstitüsü ve Erkek Sanat Enstitüsü'ne ait izci grupları da okullarını temsil etmiştir[1032].

Antalya'da daha sonraki yıllarda Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenleri Atatürk Stadı'nda yapılmıştır[1033]. Ancak 1960 yılında Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenlerinin Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmasına karar verilmiştir[1034].

2.10.1.3.Gençlik ve Spor Bayramı

Bütün yurtta 1950 yılının 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, TBMM'nin açılış gününe rastlaması sebebi ile tehir edilmiş ve bayram kutlamaları 27 Mayıs 1950 Cumartesi günü öğleden sonra gerçekleşmiştir. Bu sebeple Antalya'da düzenlenen spor gösterileri, havanın çok sıcak olmasına rağmen, binlerce halk tarafından alaka ile takip edilmiştir. Bayram kutlamalarına saat 16.30'da Antalya Spor Sahası'nda başlanmış ve Antalya Lisesi, İsmet İnönü Kız Enstitüsü, Erkek Sanat Enstitüsü ve Aksu Köy Enstitüsü Öğrencileri ile spor kulüplerine mensup gençler, sahadaki yerlerini almıştır. Antalya Valisi beraberinde Antalya Belediye Başkanı, Antalya Garnizon Komutanı ve Milli Eğitim Müdür olduğu halde öğrencilerin bayramını kutlamışlar ve daha sonra İstiklal Marşı ile birlikte, şeref tribününe bayrak çekilmiştir. Öğrencilerin Gençlik Marşını söylemesinden sonra, günün önemini belirten bir konuşma yapılmış ve geçit töreninden sonra da spor gösterileri başlamıştır. Spor hareketlerini ilk önce Antalya Lisesi ve Kız Enstitüsü'ne mensup kız öğrenciler birlikte yapmışlardır. Daha sonra da bunları Antalya Lisesi ve Erkek Sanat Okulu'nun erkek öğrencilerinin birlikte yaptıkları hareketler izlemiştir. Son olarak Aksu Köy Enstitüsü öğrencileri jimnastik ve spor gösterilerini sunmuşlardır. Antalya'da Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları gece saat 10.30 dolaylarında sona ermiştir[1035].

[1032] *Şelâle Gazetesi*, S.286, Antalya 25 Nisan 1950, s.1-2.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.430, Antalya 26 Nisan 1950, s.1.
[1033] *Şelâle Gazetesi*, S.3288, Antalya 24 Nisan 1959, s.1.
[1034] *Antalya Gazetesi*, S.4313, Antalya 13 Nisan 1960, s.1.
[1035] *Şelâle Gazetesi*, S.296, Antalya 30 Mayıs 1950, s.1, 3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.440, Antalya 31 Mayıs 1950, s.1.

Antalya'da Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları, daha sonraki yıllarda Atatürk Stadı'nda yapılmıştır[1036].

2.10.1.4.Zafer Bayramı

Antalya'da 20 Ağustos 1955 yılında kutlanan Zafer Bayramı törenleri şu şekilde yapılmıştır. Zafer Bayramı kutlamalarına bayram sabahı saat 08.30'da Askeri Gazino'da tebriklerin kabulü ile başlanmış ve daha sonra Askeri Gazino Meydanı'nda İstiklal Marşı ile birlikte, Sancak Töreni yapılmıştır. Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan kutlamalarda, İstiklal Marşı'nın söylenmesinden sonra Antalya Valisi Nurettin Aynuksa, beraberinde Garnizon Kumandanı Binbaşı Arif Dabağoğlu olduğu halde askeri birliklerin ve halk topluluklarının bayramını tebrik etmişlerdir. Daha sonra da ordu adına Tabip Teğmen Cevdet Teoman, 30 Ağustos Zaferi'nin önemini belirten bir konuşma yapmıştır. Törende Türk Hava Kurumu adına İhsan Ataöv tarafından da bir konuşma yapılmış ve geçit merasimi ile bayram kutlaması sona ermiştir[1037].

2.10.2.Mahalli Bayramlar

2.10.2.1.Deniz Bayramı

1 Temmuz 1926'da Türk Kabotaj Kanunu yürürlüğe girmiş ve her yıl 1 Temmuz günü yurdumuzda Deniz Bayramı olarak kutlanmaya başlanmıştır. Antalya'da da Deniz Bayramı,1 Temmuz günü limanda halkın yoğun katılımı ile kutlanmakta ve bayram ikindi vaktinden sonra başlamaktadır. Törende ilk önce deniz şehitleri için saygı duruşu yerine getirilmekte ve istiklal marşı söylenmektedir. Daha sonra da mülki erkan tarafından günün manasına uygun konuşmalar yapılmaktadır. Konuşmalardan sonra da muhtelif yarışmalar gerçekleştirilmektedir. Bunlar; yüzme (50 metre kurbağalama, 100 metre serbest, 200 metre sürat, 400 metre sürat), yağlı direkten bayrak alma, sandal tumbalama ve sandal yarışlarıdır. Kutlama Komitesi tarafından Deniz Bayramı'nda, bütün yarışlarda dereceye girenlere değişik hediyeler verilmektedir [1038]. Ancak 1 Temmuz 1958 tarihinde Deniz Bayramı Konyaaltı'nda kutlanmıştır[1039].

2.10.2.2.Avcılar Bayramı

Av mevsiminin girdiği dönemde, Antalyalı avcılar tarafından Avcılar Bayramı yapılmaktadır. 8 Ekim1950 günü 35 kişilik bir avcı grubu Karabayır'a giderek öğle vaktine

---

[1036] *Şelâle Gazetesi*, S.3314, Antalya 20 Mayıs 1959, s.1.
[1037] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.465, Antalya 30 Ağustos 1950, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1858, Antalya 31 Ağustos 1955, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3411, Antalya 31Ağustos 1959, s.1.
[1038] *Şelâle Gazetesi*, S.305, Antalya 30 Haziran 1950, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.534, Antalya 3 Temmuz 1951, 1-2.
[1039] *Şelâle Gazetesi*, S.2999, Antalya 3 Temmuz 1958, s.1.

kadar avlanmışlar ve saat 13.00'de Pınarbaşı'nda toplanmışlardır. Avcılar burada büyük bir neşe içinde yemeklerini yemişler ve bir müddet istirahat ettikten sonra, Antalya Spor Bölgesi Atış Ajanlığı tarafından tertip edilen avcı teşvik yarışmasına iştirak etmişlerdir. Yarışma atışları İngiliz tüfekleri ile yapılmış ve yarışma sonunda 1. Mesut Balıkçıoğlu, 2. Ali Örücü ve 3. Murat Zeybek olmuştur. Yarışmayı kazanan bu avcılara, Atış Ajanlığı tarafından uygun hediyeler verilmiştir[1040]. 18 Ekim1953 gecesi saat 04.00'de Çınarlı Kahve karşısında biriken avcılar, Meydan Kavağı'nda toplanan avcılarla iki otobüs, bir cip ve bir taksi ile hareket etmişlerdir. Karabayır ve Yeniköy'de iki avı grubu kafileler halinde vasıtalarını terk ederek, avlanmaya başlamışlardır. Av esnasında en fazla avı Ali Örücü vurmuştur. Ali Örücü'den bir saat sonra gelen, Mesut Balıkçı da aynı miktar avla geri dönmüştür. Avcıların gelmesinden sonra atış yarışları yapılmıştır. Daha sonra yemekler yenmiş ve oyunlar oynanmıştır. Akşama kadar eğlenilmiş ve Antalya'ya dönülmüştür[1041].

Duraliler Köyü'nde 35 avcının iştirak ettiği Avcılar Bayramı'nda da Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı tarafından atış yarışması yapılmış ve bu atışlara avcıların hepsi iştirak etmiştir. Yarışmada her avcı beş mermi atmıştır. Yarışma sonunda şu avcılar dereceye girmiştir. Şaban Cinler, Ali Sidel, Süleyman Yanılmaz, Mahmut Kaya, Ömer Manav. Bu avcılara Beden Terbiyesi Bölge Başkanlığı tarafından değişik hediyeler verilmiştir[1042].

2.10.2.3.Hızır-İlyas Bayramı

Yurdumuzun bir çok bölgesinde kutlanan Hızır-İlyas Bayramı, Antalya'da da varlığını sürdürmektedir. Antalya'da 5/6 Mayıs günü sabahın çok erken saatlerinde halk, Hastane üstü denen mahalle giderler ve orada bir kağıda yazdıkları dileklerini denize atarlar. Ayrıca dileklerini sözlü olarak da denize karşı söylerler ve belli bir miktar çakıl taşını da denize atarlar. 5/6 Mayıs 1952 gecesi denize atılan dilek pusulalarından bir tanesi ele geçmiştir. Bu pusulada şunlar yazmaktadır. "Tez günde hayırlı bir koca ver. Anneme, babama, kardeşlerime ve bana sağlık ver Yarabbi. Beni tez günde hayırlı bir kocaya nasip et Yarabbi"[1043]. Bu dilekçelerde genç kızların gönüllerine göre eş istemesi yanında, kadınlar saadet, çocuksuzlar çocuk, fakirler para ve evsizler ev dilemektedir. Hızır-İlyas

[1040] *Şelâle Gazetesi*, S.334, Antalya 17 Ekim 1950, s.2.
[1041] *Şelâle Gazetesi*, S.1338, Antalya 21 Ekim 1953, s.1-2.
[1042] *Şelâle Gazetesi*, S.2355, Antalya 5 Eylül 1956, s.1-2.
[1043] *Şelâle Gazetesi*, S.630, Antalya 9 Mayıs 1952, s.1-2.

Bayramı'nda gül fidanlarına para da asılmaktadır[1044].

2.10.3.Mahalli Eğlenceler

2.10.3.1.Deve Güreşi

Deve güreşi Antalya'da yapılan önemli etkinlikler arasındadır. Antalya Valisi İsmail Hakkı Baykal'ın himayesinde Antalya Merkez Çiftçi Mallarını Koruma Meclisi Başkanı Kaşif İşel'in başkanlığında, Antalya'nın bahçe arası yolları ile Kır Camisi yolunun ıslahına yardım maksadı için, Antalya'nın Koşu Alanı'nda 29 Ocak 1950 tarihinde bir deve güreşi yapılmıştır. Deve güreşine halk büyük bir rağbet göstermiş ve güreş alanı sabahın erken saatlerinde binleri aşan bir kalabalık ile dolmuştur. Yapılan güreş neticesinde şu sonuçlar alınmıştır. Birinci Kundu Köyü'nden Ahmet Suyabatmaz'ın devesi, İkinci Macun Köyü'nden Ahmet'in Devesi, Üçüncü Abdurrahman Köse'nin devesi ve Dördüncü Osman Özkan'ın devesi olmuştur. Bunun yanında Birinci Deve sahibine 25 lira, İkinci Deve sahibine 20 lira, Üçüncü Deve sahibine 15 lira ve Dördüncü Deve sahibine 10 lira ödül verilmiştir[1045].

Antalya Erkek Sanat Enstitüsü Okul Aile Birliği tarafından da geliri okulun fakir ve hasta öğrencileri yararına olmak üzere, 25 Şubat 1951 tarihinde Arap Alanı'nda bir deve güreşi organize edilmiştir[1046]. Deve güreşine muhtelif köylerden gelen 60 kadar deve katılmıştır. Okul Aile Birliği bu faaliyet neticesinde 500 lira gelir elde etmiştir[1047].

2.10.3.2.Horoz Güreşi

Antalya'da güreştirilen hayvanlardan birisi de horozdur. Horoz güreşi bir müddetten beri Antalya'da önem kazanmış ve muhtelif semtlerde iddialı horoz güreşleri yapılmıştır. 2 Ocak 1954 akşamı Sabur Çıkla'nın horozu ile Sporcu Ziya'nın horozu, Yenikapı Semti'nde bulunan berber dükkanı önünde ve kalabalık bir seyirci kitlesi içinde saat 20.00-21.30 arasında güreştirilmiştir. Güreşin sonunda Sporcu Ziya'nın horozu, kan içinde güreş sahasını terk etmek mecburiyetinde kalmıştır[1048]. 24 Ocak 1954 tarihinde Spor Alanı'nda bir horoz güreşi daha yapılmıştır. Bu güreş de Antalya Valisi Şefik San da hazır bulunmuştur. Güreş Sabur Çıkla'nın horozu ile İbrahim Şendil'in horozu arasında olmuştur. Horoz güreşini büyük bir seyirci kitlesi de takip etmiştir. Güreş sonunda İbrahim

---

[1044] *Şelâle Gazetesi*, S.2947, Antalya 7 Mayıs 1958, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3301, Antalya 7 Mayıs 1959, s.1.
[1045] *Şelâle Gazetesi*, S.262, Antalya 31 Ocak 1950, s.2.
[1046] *Şelâle Gazetesi*, S.397, Antalya 16 Şubat 1951, s.2.
[1047] *Şelâle Gazetesi*, S.406, Antalya 27 Şubat 1951, s.1-2.
[1048] *Şelâle Gazetesi*, S.1413, Antalya 5 Ocak 1954, s.1.

Şendil'e ait horozun kursağı, bir mahmuz darbesi ile yarılmıştır. Bu suretle İbrahim Şendil bahsi kayıp etmiş ve Sabur Çıkla'ya 50 lira para ödemiştir[1049].

Berber Yusuf isimli şahıs da, Ceylan ismindeki horozunu, Sabur Çıkla'nın Hint horozu ile bir ziyafet bahisle karşılaştırmayı kabul etmiştir. Çamlı Bahçe'de kalabalık bir seyirci önünde yapılan güreş sonunda, Sabur Çıkla'nın horozu tarafından,Yusuf'un horozu 45 dakika sonra güreş meydanı terk ettirilmiştir[1050].

2.11.PLAJLAR VE YAYLALAR

Antalya'da 1950'li yıllardan itibaren modern plajlar kurulmaya başlanmıştır. Antalya'nın önemli plajlarından birisi Konyaltı'dır. 1950 yılında, burada mevcut olan obalar yeniden hazırlanmış ve basit durumdan kurtarılmıştır. Ayrıca plaj gazinosunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Gazinoda radyo, elektrik bulunmakta ve yemek servisi de yapılmakta idi[1051].

Her yıl Konyaaltı Plajı bütünü ile işletmecisinin tasarrufu altında bulunmakta ve plajın her tarafından para alınmakta idi. 1956 yılında ise Antalya Belediyesi, Konyaaltı Plajı'nı kiraya verirken, bir kısım yeri ayırmış ve bu kısmı tel ile tespit etmiştir. Buna göre işletmecinin hududu tele kadar olacak ve buraya ücret karşılığı girilecektir. Telin dışında kalan kısım ise belediyeye ait olacak ve buradan fakir halk parasız olarak deniz banyosunu yapacaktır[1052].

1956 yılında Antalya Orman Baş Müdürlüğü tarafından Konyaaltı Plajı'na, Arapsuyu Mıntıkasına kadar ağaçlar dikilmiştir[1053]. Bir yıl sonra da üzerine bir tek ağaç olmayan Konyaaltı Plajı binlerce ağacı barındırmaya başlamıştır. Bunun yanında Antalya Belediyesi tarafından, Konyaaltı Plajı'na tanesi 1.100 liraya mal olan 50 adet plaj evi inşa edilmiştir. Suyu ve elektriği bulunan bu evler iki oda ve bir mutfaktan ibarettir. Plaj evleri ile deniz arasında, kum banyosu için bir ara kısım bırakılmıştır. Ayrıca genel banyo ile meskun yerler arasında, bir tampon bölge de ayrılmış bulunmaktadır. Plaj evleri de aylığı 90 liradan kiraya verilmiştir[1054]. Böylece belediye tarafından modern hale getirilmiş olan Konyaaltı Plajı 25 Haziran 1957 tarihinde törenle açılmıştır. Törene Antalya Vali Muavini, askeri ve mülki erkan ile birlikte, kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır[1055].

[1049] *Şelâle Gazetesi*, S.1434, Antalya 26 Ocak 1954, s.2.
[1050] *Şelâle Gazetesi*, S.2080, Antalya 26 Kasım 1955, s.2.
[1051] *Şelâle Gazetesi*, S.296, Antalya 30 Mayıs 1950, s.1-2.
[1052] *Şelâle Gazetesi*, S.2276, Antalya 13 Haziran 1956, s.2.
[1053] *Şelâle Gazetesi*, S.2454, Antalya 14 Aralık 1956, s.1.
[1054] *Şelâle Gazetesi*, S.2623, Antalya 6 Haziran 1957, s.1.
[1055] *Şelâle Gazetesi*, S.2643, Antalya 26 Haziran 1957, s.1-2.

1958 yılında da Konyaaltı Plajı'nda bulunan plaj evleri için, belediye iki kira takdir etmiştir. Bunlardan ön sırada bulunan evler için bir mevsimlik kira bedeli 450 lira, ikinci sırada bulunan evler için de kira bedeli 360 liradır[1056].

Aynı yıl Konyaaltı Plajı 15 Haziran 1958 tarihinde açılmış ve plajın açılması ile birlikte otobüs seferleri de başlamıştır. Bunun yanında Antalya Belediyesi bu yıl plaj evlerinin sayısını 115'e çıkarmıştır[1057].

Antalya'nın sahip olduğu önemli plajlardan birisi de Lara Plajı'dır. Antalya'ya 15 km. mesafede bulunan Lara Plajı'nın elverişli bir hale sokulması için, 1950 yılında bazı çalışmalar başlamıştır[1058]. Bunun için Antalya Özel İdaresi ile Antalya Belediyesi ve Güzeloba Köyü arasında Belediyeler Kanunu'nun 123. Maddesine göre bir birlik teşkil edilmiş ve birliğin esas nizamnamesi Antalya Valiliği'nce onaylanmıştır[1059]. Lara Plajı Birlik Meclisi 23 Ocak 1950 tarihinde Özel İdare Binası'nda toplanmış ve birliğin 1950 yılı bütçesini yapmıştır. Ayrıca birlik encümen üyelerini seçmiştir. Birlik 1950 yılında Güzeloba Köyü'ne hidroelektrik tesisi yapmayı ve plaj yerinde bir gazino ile soyunma kabini inşa etmeyi planlamıştır[1060]. Bir müddet sonra burada inşa edilecek olan plaj gazinosu, kabin v.s.nin projeleri hazırlanmış ve 6 Haziran1950 tarihinde kabinlerin temeli atılmıştır. Ayrıca buraya elektrik tesisatı yapılması kararlaştırılmış ve bir dinamo sağlanmıştır[1061]. Lara Plajı 11 Temmuz 1951 tarihinde Vali İ. Sabri Çağlayangil ve davetliler tarafından açılmıştır. Plajın ilk işletmecisi de Ahmet Şerbetçidir. Bu yıl Lara Plajı'nda 17 kabine ve bir gazino inşa edilmiş ve hizmete girmiş bulunmaktadır[1062].

1956 yılında Lara Plajı'na bir kısmı beton olan 43 oba inşa edilmiştir. Ayrıca bu obaların elektrik ile su tesisatları yapılmıştır. Bunun yanında plaja iki tane genel tuvalet inşa edilmiştir. Bunlarda da su tesisatı bulunmaktadır. Obalar beton yollarla bir birilerine bağlanmıştır. Gazino tevzi ve takviye edilmiştir. Büfe soğutucu tesislere sahip kılınmıştır. Kahve ocağı ve lokanta yenilenmiştir. Plaj tel ve duvarla ihata edilmiştir. Bütün bu işler için 40 bin lira sarf edilmiştir. Bunun yanında yolcuları plaja getirmek üzere, bir otobüs

---

[1056] *Şelâle Gazetesi*, S.2939, Antalya 29 Nisan 1958, s.2.
[1057] *Şelâle Gazetesi*, S.2990, Antalya 19 Haziran 1958, s.1.
[1058] *Şelâle Gazetesi*, S.299, Antalya 9 Haziran 1950, s.2.
[1059] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.403, Antalya 21 Ocak 1950, s.1.
[1060] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.407, Antalya 4 Şubat 1950, s.1-2.
[1061] *Şelâle Gazetesi*, S.299, Antalya 9 Haziran 1950, s.2.
[1062] *İleri Gazetesi*, S.405, Antalya 12 Temmuz 1951, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.540, Antalya 13 Temmuz 1951, s.1-2.; Şelâle Gazetesi, S.309, Antalya 14 Temmuz 1950, s.2.

servise konmuştur[1063]. Aynı yıl Lara sahil yolunun köprüleri tamamlanmış ve her türlü vasıtanın işleyebileceği hale getirilmiştir[1064].

Antalya Valisi Niyazi Akı, Lara Plajı çevresini Maliye Bakanlığı'ndan satın almak için teşebbüse geçmiş ve bunda da muvaffak olmuştur[1065]. Böylece Lara Plajı sahasının 3 Temmuz 1958 tarihinde Maliye Bakanlığı'ndan devir alınması işlemi tamamlanmış ve bu geniş sahanın mülkiyeti Özel İdare'ye geçmiştir[1066].

Bunun yanında Lara Plajı için getirilen jeneratörün monte ve diğer işleri de 4 Temmuz 1958 tarihinde tamamlanmış ve plaj ile Güzeloba Köyü'ne elektrik verilmiştir[1067]. Lara Plajı'nın Orman İşletmesi tarafından ağaçlandırma çalışmaları da başlamıştır. İlk etapta 1.600 fidanın dikimi yapılmıştır[1068]. Bu arada Antalya Valisi Niyazi Akı, bir yüksek mimara Lara'nın imar planını hazırlattırmıştır. Plan 4 Nisan 1958 tarihinde posta ile Antalya'ya gelmiştir[1069].

1950-1960 yılları arasında Antalya'nın çözüme kavuşması gereken işlerinin başında yayla meselesi de gelmekte idi. Bunun için Antalya Valisi Niyazi Akı yayla konusunu önemle ele almıştır. Antalya Valisi Niyazi Akı, beraberinde Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak, İplik ve Dokuma ile Hidroelektrik Santralı Şirketleri'nin İdare Meclisi Başkanı Muharrem Önal ve tüccarlardan Mahmut Konuk olduğu halde Antalya yaylası olarak düşünülen Söğütcuması Yaylası'na gitmişler ve burada tetkiklerde bulunmuşlardır[1070]. Antalya'nın yaylası olarak Söğütcuması'nın seçilmesinden sonra, ilk iş olarak yayla yolu ele alınmış ve yayla yolu yoğun bir çalışma sayesinde açılmıştır[1071]. 17 Kasım 1958 günü sabah saat 07.30'da da Antalya ileri gelenlerinden bir heyet, Antalya'dan ayrılarak Antalya-Finike yolu üzerinde bulunan Söğütcuması Yaylası'na gitmişler ve burada bir müddet inceleme yaptıktan sonra, akşam saat 18.00'de Antalya'ya geri dönmüşlerdir[1072].

2.12.DEVLET ERKANININ ANTALYA' YI ZİYARETLERİ

DP Dönemi'nde Antalya, Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes ve değişik bakanlar tarafından sık sık ziyaret edilmiş ve Antalya'ya özel bir önem

---

[1063] *Şelâle Gazetesi*, S.2279, Antalya 16 Haziran 1956, s.1, 3.
[1064] *Şelâle Gazetesi*, S.2347, Antalya 28 Ağustos 1956, s.2.
[1065] *Şelâle Gazetesi*, S.2693, Antalya 21 Ağustos 1957, s.1.
[1066] *Şelâle Gazetesi*, S.3000, Antalya 4 Temmuz 1958, s.1-2.
[1067] *Şelâle Gazetesi*, S.3001, Antalya 5 Temmuz 1958, s.1.
[1068] *Şelâle Gazetesi*, S.2889, Antalya 6 Mart 1958, s.2.
[1069] *Şelâle Gazetesi*, S.2919, Antalya 5 Nisan 1958, s.3.
[1070] *Şelâle Gazetesi*, S.2785, Antalya 22 Kasım 1957, s.1-2.
[1071] *Şelâle Gazetesi*, S.3027, Antalya 31 Temmuz 1958, s.3.
[1072] *İleri Gazetesi*, S.2991, Antalya 18 Kasım 1958, s.1-2.

verilmiştir. Bu dönemde Antalya'ya ilk gelen bakan Tarım Bakanı Nihat Eğriboz olmuştur. 5 Şubat 1951 tarihinde Tarım Bakanı Nihat Eğriboz, beraberinde Antalya Milletvekillerinden Ahmet Tokuş ve Ahmet Tekelioğlu olduğu halde Antalya'ya gelmiştir[1073]. Tarım Bakanı Nihat Eğriboz'un yanında Burdur Milletvekili Mehmet Özbey ile Bakanlık Özel Kalem Müdürü de bulunmakta idi[1074]. Tarım Bakanı Nihat Eğriboz gezisi esnasında Alanya'yı da ziyaret etmiştir[1075].

Daha sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ Antalya'ya gelmiştir. Bakan 10 Nisan 1951 tarihinde beraberinde Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş, Antalya İl Jandarma Komutanı ve İl Emniyet Müdürü Nurettin Keskinbora olduğu halde Alanya İlçesine gitmiştir[1076]. Bir gün Alanya'da kalan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ, Antalya'ya dönmüş ve 12 Nisan 1951 tarihinde Antalya'dan ayrılmıştır[1077].

Cumhurbaşkanı Celal Bayar ilk olarak 23 Mayıs 1951 günü öğleden sonra, donanmaya ait harp gemileri ile birlikte, Antalya Limanı'na gelmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar Antalya'ya gelmeden önce, halk cadde ve sokakları doldurmuştur. Ayrıca şehrin her yanı bayraklarla donatılmıştır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı gemide Antalya Valisi, Antalya Belediye Başkanı, Jandarma Komutanı ve Emniyet Müdürü karşılamıştır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın yanında Milli Savunma Bakanı, Genelkurmay Başkanı, kuvvet komutanları ve bazı milletvekilleri bulunmakta idi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar Antalya'ya çıktıktan sonra, Demokrat Parti il binasına gelmiştir. Daha sonra da saat 18.30'da Antalya Belediyesi'ne ziyarette bulunmuş ve burada vatandaşlara hitap etmiştir[1078]. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Antalya'da bir gece kaldıktan sonra 24 Mayıs 1951 günü saat 13.00'de limandan ayrılmıştır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar Antalya'da bulunduğu süre içinde, Köy Enstitüsü'nü, İnekhane'yi ve Sıcak İklim Nebatları İstasyonu'nu da ziyaret etmiştir[1079].

Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri de 2 Haziran 1951 günü gece saat 23.00'de Antalya'ya gelmiştir. Milli Eğitim Bakanı'nın beraberinde özel kalem müdürü, Burdur Belediye Başkanı ve Burdur Milletvekili Mehmet Özbay bulunmakta idi. Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Belediye Başkanı S.Ali Pamir ve

---

[1073] *Şelâle Gazetesi*, S.387, Antalya 6 Şubat 1951, s.1.
[1074] *İleri Gazetesi*, S.257, Antalya 6 Şubat 1951, s.1.
[1075] *Şelâle Gazetesi*, S.396, Antalya 15 Şubat 1951, s.1.
[1076] *Şelâle Gazetesi*, S.452, Antalya 12 Nisan 1951, s.1.
[1077] *Şelâle Gazetesi*, S.453, Antalya 13 Nisan 1951, s.1.
[1078] *Şelâle Gazetesi*, S.494, Antalya 24 Mayıs 1951, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.360, Antalya 24 Mayıs 1951, s.1.
[1079] *Şelâle Gazetesi*, S.495, Antalya 25 Mayıs 1951, s.1.

Demokrat Parti Antalya İl Başkanı, Belediye Meclis Üyeleri, Antalya'nın ileri gelenleri ve öğretmenler tarafından Burdur'un Bucak Kazası'nda karşılanmıştır. Milli Eğitim Bakanı 4 Haziran 1951 tarihinde İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nün sergisini açmış[1080] ve ertesi günü de Antalya Lisesi'ni, Erkek Sanat Enstitüsü'nü, İnönü ve Dumlupınar İlkokulları'nı gezmiştir. Bu gezilerde Milli Eğitim Bakanı'na, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Burdur Milletvekili Mehmet Özbey ve Antalya Milli Eğitim Müdürü Mehmet Kesegün refakat etmiştir. Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri 6 Haziran 1951 günü saat 08.10'da uçakla, Antalya'dan Ankara'ya hareket etmiştir[1081].

Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek de 26 Mart 1952 günü Antalya'ya gelmiştir. Bakan şehir girişinde Antalya Vali Muavini, Antalya Belediye Başkanı, daire müdürleri ve kalabalık bir halk tarafından karşılanmıştır. Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek, Antalya şehrinin bakanlığını ilgilendiren işleri hakkında yetkililerden malumat almış[1082] ve PTT idaresini teftiş etmiştir. Daha sonra da Şehir Kulübü'nde öğle yemeğini yemiş ve bir-iki saat istirahat ettikten sonra şehrin ileri gelenleri tarafından Antalya'dan uğurlanmıştır[1083].

Başbakan Adnan Menderes de Antalya'yı ziyaret etmiştir. Antalya 12 Nisan 1952 Cumartesi günü sabahtan itibaren özel günlerinden birini yaşamıştır. Başbakanın geleceğini haber alan halk sabah erkenden caddeleri doldurmuş, CHP ve DP heyetleri, ilçe ve köylerden gelen delegeler otomobil, otobüs, kamyon ve muhtelif vasıtalarla uçak alanına gelerek, kendilerine ayrılan sahaya girmişlerdir. Bu esnada belediye bandosu marşlar çalıyor ve başbakanı karşılamaya gelen heyetlere ait davul sesleri sahayı inletiyordu. Başbakan Adnan Menderes'in uçağı saat 17.30'da hava alana inmiştir. Başbakan Adnan Menderes Antalya Havaalanı'na indiği zaman kurbanlar kesilmiştir. Antalyalıları selamlayan Başbakan Adnan Menderes, otomobile binerek belediye binasına gelmiştir. Burada partili delegelerin ziyaretini kabul etmiş ve balkondan halka kısa bir konuşma yapmıştır. Başbakan Adanan Menderes bu konuşmadan sonra, bir müddet istirahat etmiş ve daha sonra Vali Konağı'na gitmiştir. Gece de belediye tarafından ordu evinde verilen ziyafetten sonra, öğretmenler derneği tarafından tertip edilen baloyu şereflendirmiştir. Başbakan Adnan Menderes 14 Nisan 1952 tarihinde Antalya'dan ayrılmıştır[1084].

[1080] *Şelâle Gazetesi*, S.506, Antalya 5 Haziran 1951, s.1-2.
[1081] *Şelâle Gazetesi*, S.508, Antalya 7 Haziran 1951, s.1.
[1082] *Şelâle Gazetesi*, S.788, Antalya 27 Mart 1952, s.1.
[1083] *Şelâle Gazetesi*, S.789, Antalya 28 Mart 1952, s.2.
[1084] *Şelâle Gazetesi*, S.805, Antalya 14 Nisan 1952, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.679, Antalya 15 Nisan 1952, s.1-2.

6 Ekim 1953 günü de Muğla yolu ile İçişleri Bakanı Ethem Menderes, Antalya'ya gelmiş ve bir müddet Antalya'da kalmıştır. Daha sonra da kazalarda tetkiklerde bulunmak üzere Antalya'dan ayrılmıştır[1085]. İçişleri Bakanı Ethem Menderes gezisi esnasında Elmalı, Alanya, Gazipaşa, Akseki ve Gündoğmuş gibi kazaları ziyaret etmiştir. Bu gezilerinde İçişleri Bakanı Ethem Menderes, Antalya'nın her türlü ihtiyacı ile ilgilenmiş ve bilhassa yol ile asayiş meseleleri üzerinde durmuştur[1086]. Kazalarda tetkik gezisi yapan İçişleri Bakanı Ethem Menderes 8 Ekim 1953 günü, beraberinde Jandarma Genel Komutanı olduğu halde Antalya'ya dönmüştür[1087]. Daha sonra da Gündoğmuş Kazası üzerinden Konya yolu ile Antalya'dan ayrılmıştır[1088].

Devlet Bakanı Osman Kapani ile Toprak-İskan İşleri ve Tapu-Kadastro Genel Müdürleri Antalya'nın iskan ve toprak dağıtım işlerini tetkik etmek üzere, 25 Ağustos 1954 tarihinde Antalya'ya gelmişlerdir. Devlet Bakanı Osman Kapani, şehir sınırında Antalya Vali Vekili Arif Onursaç, Belediye Başkanı Seyit Ali Pamir, parti başkanları, askeri ve mülki erkan ile kalabalık bir halk topluluğu tarafından karşılanmıştır[1089].

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Behçet Uz da, 5 Ekim 1954 günü Antalya'ya gelmiştir. Bakanı, Burdur'da Antalya Valisi Şefik San ile Antalya milletvekilleri karşılamışlardır[1090]. Antalya Belediyesi, bakan şerefine bir yemek vermiştir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Behçet Uz, daha sonra Antalya'dan Isparta'ya gitmek üzere ayrılmıştır. Bakana gezisi esnasında Antalya ve Burdur milletvekilleri refakat etmiştir[1091].

Isparta'da tetkiklerini bitiren Ekonomi ve Ticaret Bakanı Sıtkı Yırcalı da 9 Ocak 1954 günü Antalya'ya gelmiştir. Bakan şehir girişinde Vali Şefik San, DP il ve ilçe başkanları, il genel meclisi üyeleri ve diğer yetkililer tarafından karşılanmıştır. Bakan Sıtkı Yırcalı, kurulacak olan İplik ve Dokuma Fabrikası hakkında ilgililerden bilgi almış[1092] ve 11 Ocak 1955 tarihinde Akseki yolu ile Antalya'dan ayrılmıştır[1093].

21 Ağustos 1955 tarihinde de İçişleri Bakanı Namık Gedik Antalya'ya gelmiş ve Yıldız Sineması'nda yapılan toplantıda uzun bir konuşma yapmıştır. Buradaki toplantıya

---

[1085] *Şelâle Gazetesi*, S.1324, Antalya 7 Ekim 1953, s.1.
[1086] *Şelâle Gazetesi*, S.1725, Antalya 8 Ekim 1953, s.1-2.
[1087] *Şelâle Gazetesi*, S.1725, Antalya 8 Ekim 1953, s.1.
[1088] *Şelâle Gazetesi*, S.1327, Antalya 10 Ekim 1953, s.1.
[1089] *Şelâle Gazetesi*, S.1636, Antalya 26 Ağustos 1954, s.1-2.
[1090] *Şelâle Gazetesi*, S.1677, Antalya 6 Ekim 1954, s.1.
[1091] *Şelâle Gazetesi*, S.1678, Antalya 7 Ekim 1954, s.1.
[1092] *Şelâle Gazetesi*, S.1772, Antalya 11 Ocak 1955, s.1-2.
[1093] *Şelâle Gazetesi*, S.1773, Antalya 12 Ocak 1955, s.1.

büyük bir kalabalık katılmıştır. İçişleri Bakanı Namık Gedik, Antalya'ya geldikten bir gün sonra, Elmalı yolu üzerinden Muğla'ya gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır[1094].

Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes 5 Ocak 1956 günü saat 09.00'da özel trenle Burdur'a gelmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes 1 saat Burdur'da kaldıktan sonra Antalya'ya hareket etmiş ve saat 13.00'de Antalya'ya gelmiştir. Antalya'da da mülki ve askeri erkan ile okullar ve kalabalık bir halk topluluğu tarafından karşılanmış ve şereflerine kurbanlar kesilmiştir. Misafirler bir müddet Antalya Valiliği'nde istirahat etmişlerdir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes öğleden sonra saat 15.15'de Antalya İplik ve Dokuma Fabrikası'nın kurulacağı alana gelmişler ve burada binlerce vatandaş tarafından karşılanmışlardır. Tören Alanı'nda Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes birer konuşma yapmış ve daha sonra fabrikanın temeline ilk harcı koymuşlardır[1095].

Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes için Antalya Belediyesi tarafından, eski Halkevi Salonu'nda bir akşam yemeği verilmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes 6 Ocak 1956 tarihinde de Antalya'da bazı açılış ve temel atma törenine katıldıktan sonra, Isparta'ya gitmek üzere Antalya'dan ayrılmışlardır[1096].

Devlet Bakanı Celal Yardımcı ile DP Genel Başkan Yardımcısı ve Samsun Milletvekili Tevfik İleri de Afyon'dan Antalya'ya gelmişlerdir. Bakan ve yanındakiler Vali ve Belediye Reisi tarafından karşılanmıştır[1097]. Devlet Bakanı Celal Yardımcı ve DP Genel Başkan Yardımcı Tevfik İleri 14 Aralık 1956 günü Antalya Valiliği'ni ziyaret etmişler ve aynı günü belediye tarafından onurlarına, Şehir Kulübü'nde bir öğle yemeği verilmiştir. Yemeğe misafirlerle birlikte Antalya Milletvekilleri Ahmet Tekelioğlu, Attila Konuk, Antalya Valisi, Belediye Başkanı ve Sanayi ve Ticaret Odası Başkanı Salih Sipahioğlu katılmıştır[1098].

Ziraat Bakanı Esat Budakoğlu da 8 Mart 1957 günü öğleden sonra Antalya'ya gelmiştir. Bakan Burdur'da Vali Nurettin Aynuksa ve Belediye Başkanı Hayret Şakrak tarafından karşılanmıştır[1099]. Bakana muhtelif vilâyetlerden 15 milletvekili ile bakanlığın 6

[1094] *Şelâle Gazetesi*, S.1986, Antalya 23 Ağustos 1955, s.1.
[1095] *Şelâle Gazetesi*, S.2121, Antalya 6 Ocak 1956, s.1, 4.
[1096] *Şelâle Gazetesi*, S.2122, Antalya 7 Ocak 1956, s.1.
[1097] *Şelâle Gazetesi*, S.2454, Antalya 14 Aralık 1956, s.1-2.
[1098] *Şelâle Gazetesi*, S.2455, Antalya 15 Aralık 1956, s.1.
[1099] *Şelâle Gazetesi*, S.2539, Antalya 9 Mart 1957, s.1.

genel müdürü refakat etmektedir. Ziraat Bakanı Esat Budakoğlu'na Şehir Kulübü'nde Antbirlik tarafından bir yemek verilmiştir. Antalya ile birlikte Korkuteli, Elmalı, Finike, Serik, Manavgat ve Alanya Kazaları'nda da bakanlığı ile ilgili incelemelerde bulunan Ziraat Bakanı Esat Budakoğlu[1100], 13 Mart 1957 tarihinde Antalya'dan ayrılmıştır[1101].

Devlet Bakanı Cemil Bengü de 18 Haziran 1957 tarihinde Fethiye'den Elmalı yolu ile Antalya'ya gelmiştir. Bakan Cemil Bengü, Elmalı'da Vali Niyazi Akı ve Antalya Milletvekili Attila Konuk tarafından karşılanmıştır[1102]. Devlet Bakanı Cemil Bengü, depremden zarar gören kazalarda[1103] ve Antalya'da yapılmakta olan fabrikalarda tetkiklerde bulunmuş ve daha sonra Ankara'ya gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır[1104].

Cumhurbaşkanı Celal Bayar 12 Ekim 1957 tarihinde, karayolu ile Antalya'ya gelmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, şehir girişinde Vali Niyazi Akı başta olmak üzere, daire müdürleri ve on binlerce halk tarafından karşılanmıştır. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a, aynı gece belediye tarafından yemek verilmiştir[1105]. Cumhurbaşkanı Celal Bayar, bir gün kaldığı Antalya'da bazı tesislerin açılış ve temel atma törenlerine katılmıştır. Ayrıca belediye balkonundan halka hitap etmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar 13 Ekim 1957 günü uçakla Antalya'dan ayrılmıştır[1106].

İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik de 10 Nisan 1958 günü akşamı Burdur'dan Antalya'ya gelmiştir. Bakan Antalya girişinde Antalya Valisi Niyazi Akı, Belediye Başkanı Hayret Şakrak ve diğer yetkililer tarafından karşılanmıştır[1107]. Bir gün Antalya'da kalan, İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik'e, belediye tarafından belediye salonunda bir akşam yemeği verilmiştir[1108].

Başbakan Adnan Menderes 14 Ekim 1958 günü uçakla Akhisar'dan Antalya'ya gelmiştir. Başbakan Adnan Menderes havaalanında saat 16.10'da Vali Niyazi Akı, Belediye Başkanı Hayret Şakrak, partilerin ileri gelenleri, Isparta ve Burdur Valileri, askeri ve mülki erkan ile birlikte, binlerce Antalyalı tarafından karşılamıştır. Başbakan Adnan Menderes Antalya Belediyesi'ne gelmiş ve burada halka hitap etmiştir. Başbakan Adnan

---

[1100] *Şelâle Gazetesi*, S.2542, Antalya 12 Mart 1957, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.2399, Antalya 12 Mart 1957, s.1.
[1101] *Şelâle Gazetesi*, S.2544, Antalya 14 Mart 1957, s.1.
[1102] *Şelâle Gazetesi*, S.2636, Antalya 19 Haziran 1957, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.2493, Antalya 19 Haziran 1957, s.1.
[1103] *Şelâle Gazetesi*, S.2637, Antalya 20 Haziran 1957, s.2.
[1104] *İleri Gazetesi*, S.2494, Antalya 20 Haziran 1957, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2638, Antalya 21 Haziran 1957, s.1.
[1105] *Şelâle Gazetesi*, S.2445, Antalya 13 Ekim 1957, s.1-2.
[1106] *Şelâle Gazetesi*, S.2445, Antalya 13 Ekim 1957, s.2-3.
[1107] *Şelâle Gazetesi*, S.2925, Antalya 11 Nisan 1958, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.2779, Antalya 11 Nisan 1958, s.1, 3.
[1108] *Şelâle Gazetesi*, S.2926, Antalya 12 Nisan 1958, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.2780, Antalya 12 Nisan 1958, s.1.

Menderes burada yaptığı konuşmada, muhalefeti tenkit etmiştir. Ayrıca akşam belediye salonunda şerefine yemek verilmiştir[1109]. Başbakan Adnan Menderes, ertesi gün konserve fabrikasını, hidroelektrik santralini, iplik ve dokuma fabrikası ile fimügatuvar tesisini görmüştür. Daha sonra da bazı açılış törenlerine katılmış ve Burdur'a gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır[1110].

22 Kasım 1958 tarihinde de İmar Bakanı Medeni Berk, Antalya'ya gelmiştir. Bir müddet Antalya'da kalan İmar Bakanı Medeni Berk, daha sonra Denizli'ye gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır[1111].

Antalya'yı ziyaret eden devlet adamlarından birisi de, TBMM Başkanı Refik Koraltan'dır. Refik Koraltan 9 Mart 1959 tarihinde Antalya'ya gelmiş ve Vali Niyazi Akı tarafından karşılanmıştır[1112]. Refik Koraltan 16 Mart 1959 tarihinde Mersin'e gitmek üzere, Alanya'dan ayrılmıştır[1113].

29 Aralık 1959 günü de Maliye Bakanı Hasan Polatkan Antalya'ya gelmiştir. Maliye Bakanı Hasan Polatkan, Antalya'da bulunduğu süre içinde, bakanlığı ile ilgili işlerde de inceleme yapmıştır[1114].

Nafia Vekili Tevfik İleri ve DP Genel Kurul Üyesi ve Manisa Milletvekili Muzaffer Kurbanoğlu tetkiklerde bulunmak üzere 13 Mart 1960 tarihinde Antalya'ya gelmiştir. Bakanı Antalya Valisi Niyazi Akı ve Antalya Belediye Başkanı Ömer Eken ile parti yöneticileri karşılamıştır[1115]. Bir hafta Antalya'da kalan Nafia Vekili Tevfik İleri Alanya, Korkuteli, Elmalı, Kaş, Finike, Kumluca Kazaları'nı da ziyaret etmiş ve bakanlığı ile ilgili incelemelerde bulunmuştur[1116].

2.13.HABERLEŞME

1950 yılında Antalya şehrinin ihtiyacını karşılamak üzere PTT merkezinde 200 abonelik bir telefon santralı mevcuttur[1117]. 1951 yılında Antalya ile İstanbul ve İzmir arasında telefon konuşması başlamıştır. Bununla ilgili gerekli tesisat yapılmış ve hat işlemeye başlamıştır. Konuşma seansları Antalya-İzmir arası; 09.30-9.45, 11.30-11.45, 13.30-13.45, 17.30-17.45, 19.30-19.45, Antalya-İstanbul arası; saat 8.00-08.30, 10.00-

---

[1109] *Şelâle Gazetesi*, S.3103, Antalya 15 Ekim 1958, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.2957, Antalya 15 Ekim 1958, s.1, 3.
[1110] *Şelâle Gazetesi*, S.3104, Antalya 16 Ekim 1958, s.1-2.
[1111] *Şelâle Gazetesi*, S.3144, Antalya 25 Kasım 1958, s.1, 3.
[1112] *İleri Gazetesi*, S.3104, Antalya 10 Mart 1959, s.1.
[1113] *İleri Gazetesi*, S.3111, Antalya 17 Mart 1959, s.1.
[1114] *İleri Gazetesi*, S.3389, Antalya 31 Aralık 1959, s.1.
[1115] *Şelâle Gazetesi*, S.3606, Antalya 15 Mart 1960, s.1-2.
[1116] *Şelâle Gazetesi*, S.3607, Antalya 16 Mart 1960, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.3609, Antalya 18 Mart 1960, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3610, Antalya 19 Mart 1960, s.1.
[1117] *İleri Gazetesi*, S.30, Antalya 30 Mart 1950, s.3.

10.30, 12.00-12.30, 14.00-14.30, 16.00-16.30, 18.00-18.30 dur. Ayrıca bu seanslardan başka gece postaneye müracaat eden vatandaşlar, seansa tabi tutulmadan konuşabilmektedir[1118]. Bir yıl sonra da Antalya'nın şehirlerarası konuşma seansları, mevcut imkanlara göre bir miktar arttırılmıştır[1119].

24 Aralık 1953 tarihinden itibaren Antalya'da telefon abone sayısı 400'e çıkmıştır. Ayrıca aynı tarihten itibaren Serik, Manavgat, Akseki, Alanya ve Gazipaşa postaları da haftada üçer seferden, haftada karşılıklı 6 sefere çıkmıştır[1120].

1954 yılında Antalya Postanesi'ne bir İtalyan firması tarafından, şehirlerarası telefon görüşmesini takviye etmek maksadı ile yeni bir kromportör getirilmiş ve monte edilmiştir[1121]. Bundan sonra da seans usulü görüşme kaldırılmış ve konuşmanın istendiği anda yapılması uygulaması başlamıştır[1122]. Ayrıca aynı yıl Antalya'da milletlerarası telefon görüşmesi başlamıştır[1123].

1956 yılında Antalya'da 1.000 aboneli otomatik bir santral kurulması planlanmış ve bu santralin bütün malzemesi iki kamyon halinde Antalya'ya gelmiştir[1124]. Bu santralin montesi Erikson Firması'na verilmiş ve adı geçen firma tarafından monte işine başlanmıştır. Bir müddet sonra 1.000 numaralı otomatik telefon santralının, 1.kısım montesi tamamlanmıştır[1125]. Daha sonra da otomatik telefon şebeke ve santralı tesis edilmiştir. Böylece abone sayısı 400'den 1.000 civarına yükselecektir[1126].

Yapımı tamamlanan Antalya otomatik telefon santrali, Başbakan Adnan Menderes tarafından 15 Ekim 1958 tarihinde törenle hizmete açılmıştır[1127].

1950'li yılların başında Antalya Vilâyeti'nin bazı nahiyelerinde PTT idaresi tarafından bir merkez açılmıştır. Ancak bu merkezler tarafından posta işleri yerine getirilmekte, fakat bu merkezlerde telgraf işleri yapılmamaktadır. Bu yerleşim birimlerine telgraf hattı çekilmesi talep edildiği takdirde telgraf direğinin, telgraf tel ve fincanın bedelinin mahalli halk tarafından ödenmesi istenmekte, ayrıca her ay belli bir miktar telgraf çekmeyi de taahhüt etmeleri gerekmektedir. Bütün bu istekler yerine geldiği zaman, telgraf merkezi açılabiliyordu[1128].

[1118] *Şelâle Gazetesi*, S.628, Antalya 16 Ekim 1951, s.1-2.
[1119] BCA. BÖKM. F.K.030.01.00. Y.N. 83.523.9.
[1120] *Şelâle Gazetesi*, S.1401, Antalya 24 Ekim 1953, s.2.
[1121] *Şelâle Gazetesi*, S.1511, Antalya 13 Nisan 1954, s.1.
[1122] *Şelâle Gazetesi*, S.1545, Antalya 22 Mayıs 1954, s.1.
[1123] *İleri Gazetesi*, S.1558, Antalya 26 Ekim 1954, s.1.
[1124] *Şelâle Gazetesi*, S.2167, Antalya 21 Şubat 1956, s.1.
[1125] *Şelâle Gazetesi*, S.2694, Antalya 22 Ağustos 1957, s.1.
[1126] *Şelâle Gazetesi*, S.2868, Antalya 13 Şubat 1958, s.1.
[1127] *İleri Gazetesi*, S.2958, Antalya 16 Ekim 1958, s.1-2.
[1128] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.24, Ankara 13.7.1953, s.580.

2.14.BALO VE DEFİLELER

Antalya'da yapılan sosyal faaliyetler içinde balolar ve defileler başta gelmektedir. 31 Aralık 1949 günü akşamı Antalya Halkevi Salonu'nda, Halkevi Sosyal Yardım Kolu yararına bir balo yapılmıştır. Bu balo tertip ve düzen içinde geçmiştir[1129].

Antalya Öğretmenler Birliği tarafından da Öğretmen Okulları'nın 202'nci yıl dönümüne rastlayan 18 Mart 1950 gecesi, Antalya Halkevi'nde bir balo tertip edilmiştir. Baloya kalabalık bir davetli topluluğu katılmıştır. Tertip ve düzen içinde geçen baloda, eşya piyangosu da çekilmiştir[1130].

Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Çocuk Haftası münasebeti ile 25 Nisan 1950 tarihinde, Halkevi Bahçe ve Salonu'nda bir Çocuk Balosu düzenlenmiştir. Çocuk Balosu'na Antalya'nın merkezinde bulunan bütün ilkokullarının öğrencileri katılmıştır[1131].

Antalya Erkek Sanat Enstitüsü'nü Bitirenler Derneği'nin Başkanı Vedia San'ın teşebbüsü ve Vali Şefik San'ın himayesinde bir kıyafet balosu verilmiştir. Eski Halkevi Salonu'nda yapılan balo, neşe içinde geçmiştir. Gece geç vakitlere kadar intizam, zarafet ve güzellikler içinde geçen geceden, bütün davetliler memnun olmuştur. Baloya Antalya'da bulunan sahne sanatçısı Nimet Alp de katılmıştır[1132].

Tıbbiyenin kuruluş yıldönümü olan 14 Mart 1954 günü de Antalya hekimleri tarafından canlı bir şekilde kutlanmış ve bu maksatla bir balo verilmiştir. Eski Halkevi Salonu'nda verilen balo, iyi bir şekilde organize edilmiş ve bol eğlence kaynakları ile süslenmiştir. Çok kalabalık ve seçkin bir davetli topluluğunun iştirak ettiği balo, canlı ve neşeli geçmiştir. Baloda büfenin zenginliği ve diğer bölümlerin intizam içerisinde yürütülmesi davetlileri memnun etmiştir. Giriş ücreti alınmayan balonun bütün masrafları, hekimler tarafından karşılanmıştır. Gece için bir mizah gazetesi de yayınlanmıştır[1133].

Ağaç bayramı münasebeti ile Antalya Orman Teşkilatı tarafından 12 Mart 1955 akşamı Eski Halkevi'nde bir balo tertiplenmiştir. Balo çok neşeli geçmiş ve sabaha kadar devam etmiştir[1134].

Bir yıl sonraki Yeşil Gece Balosu da Eski Halkevi Salonu'nda 10 Mart 1956 akşamı yapılmıştır. İştirak nispeti yüksek olan baloda, organize mükemmel bir şekilde yapılmıştır. Baloya özel suretle getirilen caz takımı da, geceye ayrı bir tat katmıştır[1135].

[1129] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.398, Antalya 4 Ocak 1950, s.1.
[1130] *Şelâle Gazetesi*, S.276, Antalya 21 Mart 1950, s.1-2.
[1131] *Şelâle Gazetesi*, S.287, Antalya 28 Nisan 1950, s.1-2.
[1132] *Şelâle Gazetesi*, S.1476, Antalya 9 Mart 1954, s.3.
[1133] *Şelâle Gazetesi*, S.1483, Antalya 16 Mart 1954, s.1-2.
[1134] *Şelâle Gazetesi*, S.1834, Antalya 15 Mart 1955, s.2.
[1135] *Şelâle Gazetesi*, S.2188, Antalya 13 Mart 1956, s.1.

17 Mart 1956 Cumartesi akşamı eski Halkevi Salonu'nda Tıp Balosu yapılmıştır. Balonun hazırlıkları çok uzun sürmüş ve katılımda tahmin edilenin üzerinde olmuştur. Tertip heyeti geceye mahsus olmak üzere bir de, mizah gazetesi yayınlamış ve misafirlere dağıtmıştır[1136].

Antalya'nın Gazi Mustafa Paşa İlkokulu öğrencileri de, Çocuk Bayramı sebebi ile 29 Nisan 1956 günü saat 09.30'da Antalya Şehir Sineması'nda bir çocuk balosu tertip etmişlerdir[1137].

Antalya Adliyesi mensupları ile Antalya Barosu'nun müşterek hazırladıkları Hukukçular Balosu 16 Şubat 1958 akşamı Belediye Salonu'nda yapılmıştır. Balo neşe içinde icra edilmiştir. Gece için Eskişehir'den caz takımı getirilmiştir. Gece de en neşeli masaya birincilik ödülü verilmiştir. Baloda büfe zengin, fakat fiyatlar uygun tutulmuştur. Balo için Gazeteci Nuri Dağtekin tarafından Düdük isimli bir gazete çıkarılmış ve davetlilere dağıtılmıştır. Ayrıca baloda eşya piyangosu çekilişi yapılmıştır. Hukukçular Balosu'na Antalya Valisi Niyazi Akı da iştirak etmiştir[1138].

Antalya Tabipler Odası tarafından tertip edilen Tıbbiyeliler Balosu 22 Nisan 1959 gecesi Antalya Belediye Salonu'nda yapılmıştır. Baloda Antalya'daki Rita Bar'ın Caz'ı görev almıştır. Balonun açılış konuşması Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu tarafından yapılmış ve daha sonra da eğlence başlamıştır. Baloya katılan davetliler saat 02.30'a kadar eğlenmişlerdir[1139]. Aynı odanın tertiplediği balolardan birisi de 9 Nisan 1960 akşamı Belediye Salonu'nda yapılmıştır[1140].

Antalya Türk Hava Kurumu Şubesi tarafından da bir balo tertip edilmiştir. Antalya Belediye Salonu'nda yapılan balo, neşe içinde geçmiş ve sabah saat 04.00'e kadar devam etmiştir. Balonun organizesi ve caz ekibi, davetliler tarafından takdir görmüştür[1141].

Antalya'da defile gösterileri İsmet İnönü Kız Enstitüsü öğrencileri tarafından her ders yılı sonunda gerçekleştirilmektedir. 1949-1950 ders yılının sona ermesi sebebi ile öğrenciler tarafından tertip edilen defile, 12 Haziran 1950 günü pek çok davetli önünde yapılmıştır. Defile gayet neşeli geçmiş ve defileye iştirak eden öğrenciler, pikap vasıtası ile

---

[1136] *Şelâle Gazetesi*, S.2195, Antalya 20 Mart 1956, s.1.
[1137] *Antalya Gazetesi*, S.3098, Antalya 29 Nisan 1956, s.1.
[1138] *Şelâle Gazetesi*, S.2870, Antalya 15 Şubat 1958, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2873, Antalya 18 Şubat 1958, s.1-2.
[1139] *İleri Gazetesi*, S.3145, Antalya 24 Nisan 1959, s.1-2.
[1140] *Şelâle Gazetesi*, S.3629, Antalya 12 Nisan 1960, s.1-2.
[1141] *İleri Gazetesi*, S.3036, Antalya 2 Ocak 1959, s.1.

çalınan müziğin ahengi ve üzerlerindeki elbiselerin güzelliği ile davetlilere iyi saatler yaşatmışlardır[1142].

Yine İsmet İnönü Kız Enstitüsü öğrencileri tarafından 1950-1951 öğretim yılı çalışmaları, 27 Mayıs 1951 günü okul binasında tertip edilen bir defile ile sergilenmiştir[1143].

İsmet İnönü Kız Enstitüsü tarafından hazırlanan elbise geçit resmi, 26-27 Mayıs 1956 günleri Eski Halkevi'nin terasında yapılmıştır. Kalabalık bir davetli huzurunda yapılan defile, organizenin mükemmelliği sayesinde rahat ve huzur içinde izlenmiştir[1144]. Bir sonraki yıl hazırlanan defile de, 25-26 Mayıs 1957 akşamları belediye salonunda halka sunulmuştur. Defileye giriş davetiyeye tabi tutulmuş ve bir davetiye iki kişilik olarak tanzim edilmiştir[1145].

İsmet İnönü Kız Enstitüsü tarafından hazırlanan defilelerden birisi de, 1 Haziran 1958 günü akşamı belediye salonunda yapılmıştır. Okulun bir yıllık çalışması neticesinde meydana getirilen çeşitli giyim eşyasının, öğrenciler üzerinde teşhiri, seyirciler tarafından dikkat ve alaka ile takip edilmiştir. Bunun yanında defilede ucuz kumaşlardan, iyi giyim eşyası yapılmasının mümkün olduğu fiilen gösterilmiştir[1146].

İsmet İnönü Kız Enstitüsü tarafından hazırlanan ve 1958-1959 öğretim yılı çalışmalarını gösterir defile de 31 Mayıs 1959 Cumartesi günü akşamı, okul bahçesinde yapılmıştır. Antalya'nın mümtaz şahsiyetleri ve aileleri tarafından ilgi gösterilen defile, büyük bir başarı ile sona ermiştir.[1147].

2.15.ADLİ OLAYLAR

Antalya'da 1950-1960 yılları arasında adli olaylarda önemli bir artış söz konusudur. Bu dönemin gazetelerini örnekleme yöntemi ile taradığımız zaman, 66 adet cinayet[1148], 20 adet ırza geçmek[1149], 60 adet kavga ve yaralama[1150], 28 adet silah ve

---

[1142] *İleri Gazetesi*, S.63, Antalya 13 Haziran 1950, s.2.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, s.444, Antalya 14 Haziran 1950, s.1.
[1143] *Şelâle Gazetesi*, S.499, Antalya 29 Mayıs 1951, s.3.
[1144] *Şelâle Gazetesi*, S.2261, Antalya 29 Mayıs 1956, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2263, Antalya 31 Mayıs 1956, s.1.
[1145] *Şelâle Gazetesi*, S.2610, Antalya 24 Mayıs 1957, s.1; *Şelâle Gazetesi*, S.2611, Antalya 25 Mayıs 1957, s.1; *Şelâle Gazetesi*, S.2614, Antalya 28 Mayıs 1957, s.1.
[1146] *Şelâle Gazetesi*, S.2974, Antalya 3 Haziran 1958, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.2828, Antalya 3 Haziran 1958, s.1-2.
[1147] *Şelâle Gazetesi*, S.3327, Antalya 2 Haziran 1959, s.1.
[1148] *Şelâle Gazetesi*, S.275, Antalya 17 Mart 1950, s.1, 3.
[1149] *Şelâle Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.1.
[1150] *Şelâle Gazetesi*, S.260, Antalya 24 Ocak 1950, s.2.

patlayıcı madde taşıma[1151], 73 adet hırsızlık ve soygunculuk[1152], 20 adet uyuşturucu kullanma[1153], 6 adet rüşvet verme[1154], 13 adet dolandırıcılık[1155], 21 adet kız kaçırma[1156], 27 adet boğulma[1157], 13 adet hakaret ve memura mukavemet[1158], 16 adet kumar oynamak ve oynatmak[1159], 17 adet kaçakçılık[1160], 26 adet mala zarar verme[1161], 7 adet fuhuş[1162], 7 adet sarkıntılık[1163], 9 adet sarhoşluk[1164], 4 adet kadın oynatmak[1165], 7 adet röntgencilik[1166], 51 adet trafik kazası olayı[1167] ile değişik türde 8 adet siyasi[1168], 14 adet idari[1169] ve 16 adet ticari suça[1170] rastlanmaktadır.

2.16.ANTALYA CEZAEVİ

2.16.1.Mahkumlar

Antalya'da bazı yıllarda işlemiş olduğu suçtan dolayı mahkum olan şahısların sayısı hakkında aşağıdaki rakamları verebiliriz. Buradaki verilere göre her yıl erkek mahkum sayısında bir artış meydana gelmiştir. Ancak kadın mahkum sayısında fazla bir değişiklik görülmemektedir.

Antalya Vilâyetinde Mahkum Sayısı[1171]

YILLAR	Erkek	Kadın	Toplam
1952	2.945	264	3.209
1953	3.439	239	3.678
1954	3.407	249	3.656
1955	3.745	296	4.041
1956	3.487	234	3.721

Bunun yanında Antalya Cezaevi 225 kişiyi alabilecek bir kapasiteye sahip bulunmaktadır. Yalnız Antalya Cezaevi'nde 17 Haziran 1958 tarihinde 332 kişinin mevcut

[1151] *İleri Gazetesi*, S.3, Antalya 26 Ocak 1950, s.2.
[1152] *Şelâle Gazetesi*, S.263, Antalya 3 Şubat 1950, s.1-2.
[1153] *Şelâle Gazetesi*, S.262, Antalya 31 Ocak 1950, s.3.
[1154] *Şelâle Gazetesi*, S.266, Antalya 14 Şubat 1950, s.1.
[1155] *İleri Gazetesi*, S.1, Antalya 21 Ocak 1950, s.2.
[1156] *Şelâle Gazetesi*, S.281, Antalya 7 Nisan 1950, s.1.
[1157] *Şelâle Gazetesi*, S.298, Antalya 6 Haziran 1950, s.3.
[1158] *Şelâle Gazetesi*, S.261, Antalya 27 Ocak 1950, s.2.
[1159] *Şelâle Gazetesi*, S.342, Antalya 17 Kasım 1950, s.3.
[1160] *Şelâle Gazetesi*, S.350, Antalya 15 Aralık 1950, s.3.
[1161] *Şelâle Gazetesi*, S.381, Antalya 1 Şubat 1951, s.2.
[1162] *Şelâle Gazetesi*, S.748, Antalya 14 Şubat 1952, s.3.
[1163] *Şelâle Gazetesi*, S.809, Antalya 18 Nisan 1952, s.2.
[1164] *Şelâle Gazetesi*, S.260, Antalya 24 Ocak 1950, s.2.
[1165] *İleri Gazetesi*, S.2140, Antalya 22 Haziran 1956, s.1, 3.
[1166] *İleri Gazetesi*, S.1434, Antalya 16 Haziran 1954, s.2.
[1167] *Şelâle Gazetesi*, S.261, Antalya 27 Ocak 1950, s.1-2.
[1168] *Şelâle Gazetesi*, S.259, Antalya 20 Ocak 1950, s.1-2.
[1169] *İleri Gazetesi*, S.29, Antalya 28 Mart 1950, s.1.
[1170] *Şelâle Gazetesi*, 1924, Antalya 17 Haziran 1955, s.3.
[1171] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Mahkumlar İstatistiği (1943-1959)*, Ankara 1961, s.1.

olduğu tespit edilmiştir. Bu sayıya göre Antalya Cezaevi'nde 107 kişi fazla bulunmaktadır. Cezaevi Yönetimi bu 107 kişiyi barındırmak için yemekhaneyi ve konferans salonunu yatakhane haline getirmiş ve bu suretle ihtiyaç karşılayabilmiştir[1172].

Antalya'da ortaya çıkan çocuk suçları hakkında da bazı bilgiler bulunmaktadır. Antalya'da suç işlemiş olan ve Ankara Çocuk Islah Evi'ne giren 1955 tarihinde 2 ve 1959 tarihinde de 3 çocuk bulunmaktadır. bu çocuklardan 2'si cinayet, 2'si cinsi suç ve 1'de sair suçlardan hüküm giymişlerdir[1173].

2.16.2.Cezaevi İsyanları ve Firarlar

Antalya Cezaevi'nde bazı zamanlarda isyan olayları da meydana gelmiştir. Antalya Cezaevi'nde bulunan ve 18 yıl hapis cezasına hükümlü Afyonlu Ali Karapınar, 6 numaralı koğuşa girerek herkese küfür etmiş ve hiç kimse ses çıkartmamıştı. 3 Ocak 1950 tarihinde Sabahattin ve Mustafa ismindeki şahıslar, Afyonlu Ali ile daha önceki küfür meselesi yüzünden ağız kavgası etmişlerdir. Ancak kavga sırasında Afyonlu Ali sahip olduğu bıçak ile Sabahattin ve Mustafa'nın üzerine yürümüştür. Bu esnada Afyonlu Ali'nin arkadaşı Muharrem de bir bıçak çıkarmış ve hücuma başlamıştır. Bunu durumu gören Hasan Salça ismindeki mahkum, bir sopa kapmış ve Muharrem ile Ali'ye vurarak ellerinden bıçakları almıştır. Bu hadiseden sonra Antalya Cezaevi'nde genel bir arama yapılmış ve bu arama esnasında beş bıçak bulunmuştur. Ayrıca Afyonlu Ali'nin yatağında dokuz paket esrar çıkmış ve müsadere edilmiştir. Hadiseye savcılık el koymuş ve sanıklar hakkında kanuni muamele yapılmıştır[1174].

9 Şubat 1950 günü sabah saat 07.00 sıralarında Antalya Cezaevi'nde mahkumlar birbirlerine bıçak, şiş ve sopalarla saldırmışlardır. Kavga neticesinde 1 mahkum ölmüş ve 15 mahkum yaralanmıştır. Yaralı mahkumların bir kısmı Antalya Memleket Hastanesi'ne kaldırılarak tedavi altına alınmıştır[1175]. Kavganın bastırılmasından sonra cezaevinde yapılan aramada üç bıçak, şiş ve on sekiz sopa bulunmuştur[1176]. Ayrıca bu hadisenin ilk duruşması 30 Mayıs1950 tarihinde Antalya Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlamıştır. Sanıkların belli başlıları Afyonlu Ali Karapınar, Süleyman Nişancı, Muharrem Budak, Ahmet Ozan, Cemal Kırıcı, Süleyman Altıntaş, Mehmet Tekin, Mehmet Fidan, Osman Toblak, Mehmet Kabakuşak, Mehmet Börk, Veli Yürük, Recep Tal, Hasan Türkbaş,

---

[1172] *Şelâle Gazetesi*, S.2989, Antalya 18 Haziran 1958, s.3.
[1173] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü a.g.e. , s.125.
[1174] *Şelâle Gazetesi*, S.255, Antalya 06 Ocak 1950, s.1, 3.
[1175] *Şelâle Gazetesi*, S.265, Antalya 10 Şubat 1950, s.2.; *İleri Gazetesi*, S.10, Antalya 11 Şubat 1950, s.1, 3.
[1176] *İleri Gazetesi*, S.11, Antalya 14 Şubat 1950, s.1.

Hüseyin Kılçıksız, Süleyman Süllü, Fazlı Yıldırım ve Yahya Kaya'dır[1177]. Bu olaydan sonra Antalya Cezaevi idaresi tarafından, mahkumlar arasında meydana gelen kavgaları önlemek için tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu koğuşların sıra ile avluya çıkarılmaları kararlaştırılmıştır[1178].

1 Ağustos 1952 sabahı Antalya Cezaevi'nde taarruzdan 6 aya hükümlü olan Antalya'nın Barbaros Mahallesi'nden Şevket oğlu Necati Işık ile babasını öldürmekten 24 yıla mahkum olan Antalya'nın Gazipaşa Kazası'nın Billos Köyü'nden İbrahim oğlu Raşit Çağlayan arasında kavga çıkmıştır. Kavga esnasında Necati Işık, sahip olduğu çakı bıçağı ile Raşit Çağlayan'ın iki elinden ve hadisenin önüne geçmek isteyen Antalya Cezaevi Karakol Kumandanı Astsubay İsmet Oral'ı da baş parmağından yaralanmıştır. Savcılık olaya el koymuştur[1179].

14 Mart 1955 tarihinde de Antalya Cezaevi'nde kumar yüzünden 30 mahkum sopalarla birbirine girmiştir. Kavga neticesinde bir çok mahkum yaralanmıştır. Olaya Antalya Cumhuriyet Savcılığı tarafından el konulmuştur[1180].

Antalya Hapishanesi'nde bıçak ve buna benzer maddeler için bir arama yapılmıştı. Ancak bu aramadan şikayetçi olan H.Ali Gökboncuk ve iki arkadaşı, Gardiyan Hüseyin Kakıç'ı şişle muhtelif yerinden yaralamıştır. Yaralı Antalya Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedavi altına alınmıştır. Olaylar daha fazla büyümeden jandarma tarafından bastırılmıştır[1181].

Antalya ve kazalarında bulunan cezaevlerinden bazı zamanlarda firar olayları da meydana gelmektedir. Hacı Çalık ve karısını öldürmek suçundan mahkum olan İsmail Bin, Antalya Hapishanesi'nden firar etmiş ve Antalya Genelevi'nde görülerek yakalanmıştır[1182]. Antalya Cumhuriyet Savcılığı, adı geçen mahkumu ve dikkatsizliğinden dolayı firara sebep olan bir gardiyanı mahkemeye vermiştir[1183].

Antalya'nın Kaş Kazası Cezaevi'nden dokuz mahkum pencere korkuluklarını kesmek sureti ile firar etmişlerdir[1184]. Ancak jandarmanın takibi sonucu, firar eden mahkumlardan 8 kişi Fethiye Cumhuriyet Savcılığı'na teslim olmuştur[1185].

Antalya'nın Gündoğmuş Kazası Cezaevi'nden, aynı kazanın Eskibağ Köyü'nden

---

[1177] *Şelâle Gazetesi*, S.297, Antalya 2 Haziran 1950, s.1, 4.
[1178] *Şelâle Gazetesi*, S.272, Antalya 7 Mart 1950, s.1-2.
[1179] *Şelâle Gazetesi*, S.913, Antalya 4 Ağustos 1952, s.1.
[1180] *İleri Gazetesi*, S.1696, Antalya 15 Mart 1955, s.1, 3.
[1181] *Şelâle Gazetesi*, S.2139, Antalya 24 Ocak 1956, s.2.
[1182] *Şelâle Gazetesi*, S.451, Antalya 11 Nisan 1951, s.1.
[1183] *Şelâle Gazetesi*, S.454, Antalya 14 Nisan 1951, s.1.
[1184] *Şelâle Gazetesi*, S.551, Antalya 24 Temmuz 1951, s.1.
[1185] *Şelâle Gazetesi*, S.554, Antalya 27 Temmuz 1951, s.3.

Hüseyin Akgün ve Ali Uygun isminde iki mahkum, bir gece kapalı bulundukları odanın demirini çıkararak, oradan kaçmağa muvaffak olmuşlardır. Jandarmanın takibi neticesinde, iki mahkum da yakalanmış ve cezaevine konulmuştur. Firar eden mahkumlar hakkında kaçma suçundan takibat başlamıştır[1186].

Antalya'nın Elmalı Kazası'nın Karacaören Köyü'nden 1916 doğumlu Ali oğlu Halil Özdemir, hapis bulunduğu Elmalı Cezaevi'nden 1 Aralık 1953 günü firar etmiştir. Ancak Halil Özdemir kaçtıktan iki gün sonra, Elmalı kaza merkezinde girmiş olduğu bir istidacı dükkanında yakalanmıştır[1187].

Bunun yanında bir müddet evvel Antalya Cezaevi'nde cinayet suçundan tutuklu bulunduğu sırada, hastalanması sebebi ile tedavi için hastaneye kaldırılan Fethiyeli Veli ismindeki şahıs, buradan firar etmiş ve 10 Aralık 1953 günü Antalya'nın Kemer Nahiyesi'nde yakalanmıştır[1188].

10 Eylül 1954 gecesi Alanya Cezaevi'nden idam mahkumu olan Hasan Yılmaz, cezaevi duvarını delerek firar etmiştir[1189].

Menemen Kazası'nın Harmandalı Köyü'nden olan ve aynı kazanın Yanık Köyü'nde oturan Mustafa oğlu Mustafa Dağcan, aynı köyde oturan Mehmet Gökçe'yi çifte tüfek ile vurarak öldürmüştü. Sanık İzmir Ağır Ceza Mahkemesi kararı ile 15 yıla mahkum edilmiş ve üç yıldan beri cezaevinde idi. Mustafa Dağcan, cezasını çekmekte bulunduğu Antalya Cezaevi'nin üst katında bulunan iş ocağını delmek sureti ile 1 Şubat 1955 gecesi, cezaevinden kaçmıştır[1190]. Ancak Ekşili Köyü'nde jandarmanın sıkı takibi sonucu yakalanmış ve cezaevine konmuştur[1191].

Antalya'nın Gündoğmuş Kazası Hapishanesi'nde kız kaçırma suçundan mahkum bulunan, Gündoğmuş'un Orta Köyü'nden Mahmut Sönmez adındaki mahkum, 16 Eylül 1956 günü hapishaneden kaçmıştır[1192].

Bundan bir müddet evvel hırsızlık yaparken yakalanan ve sorgusundan sonra tevkif edilen Mehmet Kurt ismindeki şahıs, Korkuteli Cezaevi penceresinin demirlerini keserek firar etmişti. Mehmet Kurt, cezaevinden firar ettikten sonra Antalya'ya gelmiş ve birkaç gün Antalya'nın Arapsuyu Mevkii'nde amelelik yaptıktan sonra, Antalya'nın Elmalı

[1186] *Şelâle Gazetesi*, S.1217, Antalya 18 Nisan 1953, s.1.
[1187] *İleri Gazetesi*, S.1251, Antalya 4 Aralık 1953, s.1.
[1188] *İleri Gazetesi*, S.1257, Antalya 11 Aralık 1953, s.2.
[1189] *İleri Gazetesi*, S.1515, Antalya 11 Eylül 1954, s.1.
[1190] *Şelâle Gazetesi*, S.1793, Antalya 2 Şubat 1955, s.2.; *İleri Gazetesi*, S.1635, Antalya 2 Şubat 1955, s.1.
[1191] *Şelâle Gazetesi*, S.1795, Antalya 4 Şubat 1955, s.2.
[1192] *Antalya Gazetesi*, S.3231, Antalya 17 Eylül 1956, s.1.

Kazası'na kaçmıştır. Ancak kendisini takip eden jandarmalar tarafından yakalanarak, tekrar Korkuteli Cezaevi'ne gönderilmiştir[1193].

28 Mayıs 1959 günü sabaha karşı, Antalya'nın Korkuteli Kazası'na bağlı Büyük Köyü'nden olan ve hayvan hırsızlığından dolayı tutuklu bulunan Ali Akbaş ismindeki şahıs ile aynı köyden olan ve yaralamak suçundan tutuklu bulunan Yusuf Gözler, Korkuteli Hapishanesi'nden firar etmişlerdir[1194]. Ancak Ali Akbaş, 9 Haziran 1959 günü takibine çıkan jandarma müfrezesi tarafından yakalanmış ve tekrar cezaevine konulmuştur[1195].

Antalya Cezaevi, bazı zamanlarda, başka memleketlerde bulunan cezaevlerinden gönderilen mahkumları da barındırmakta idi. Muğla Cezaevi'nin dolmuş bulunması sebebi ile bu cezaevinden 25 mahkum Antalya Cezaevi'ne gelmiştir. Antalya Cezaevi'ne gelen bu mahkumların büyük bir çoğunluğu, ağır cezalı bulunmaktadır[1196].

Bununla birlikte inzibat bozucu hareketler yapmaktan dolayı, Adalet Bakanlığı'na şikayet edilen Antalya Cezaevi Mahkumlarından Ramazan Çetingöz Aydın Cezaevi'ne ve Mustafa Dilaver de Akşehir Cezaevi'ne sürgün edilmiştir[1197]. Ayrıca Antalya Cumhuriyet Savcılığı'nın gördüğü lüzum üzerine Antalya Cezaevi'nde bulunan bazı mahkumlar Akşehir, Niğde, Kırşehir, Karaman, Nevşehir, Mersin ve Isparta Cezaevleri'ne nakil ve sürgün edilmiştir[1198].

2.16.3.Aflar

TBMM'nde 14.07.1950 tarihinde kabul edilen 5677 sayılı Af Kanunu mucibince Antalya Cezaevi'nden de tahliye işlerine başlanmıştır. 21 Temmuz 1950 tarihine kadar 172 mevcudu olan cezaevinden 87 kişi tahliye edilmiştir. Tahliye edilenlerin yedi tanesi kadındır. Tahliye edilen mahkumların bir kısmı üçte iki aftan, diğer bir kısmı da tam aftan istifade etmişlerdir. İdama mahkum olan hükümlülerin cezası, af neticesinde 20 yıla dönüştürülmüştür[1199].

1957 yılında kabul edilerek, yürürlüğe girmiş bulunan infaz sisteminin değişmesine müteallik kanun gereğince, Antalya Cezaevi'nde bu kanundan istifade ederek, şartlı olarak tahliye yapılacak olanların listeleri çıkarılmaya başlanmış ve bir kısmının bütün

---

[1193] *İleri Gazetesi*, S.2738, Antalya 1 Mart 1958.
[1194] *İleri Gazetesi*, S.3180, Antalya 29 Mayıs 1959, s.1.
[1195] *İleri Gazetesi*, S.3193, Antalya 11 Haziran 1953, s.1.
[1196] *Şelâle Gazetesi*, S.1755, Antalya 23 Aralık 1954, s.1.
[1197] *İleri Gazetesi,* S.1640, Antalya 18 Ocak 1955, s.2.
[1198] *İleri Gazetesi*, S.1792, Antalya 23 Haziran 1955, s.1-2.
[1199] *Şelâle Gazetesi*, S.310, Antalya 21 Temmuz 1950, s.1-2.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.454, Antalya 22 Temmuz 1950, s.1.

muameleleri tamamlanarak ilgili mahkemelere sevk edilmiştir[1200]. Bir müddet sonra da Antalya Cezaevi'nde bulunan ve bu kanundan istifade edecek olan mahkumlardan 17 kişi hakkında ilgili mahkemelerce şartlı olarak tahliye kararı verilmiştir[1201].

Fatma Kır ismindeki kadını yaralamaktan dolayı, Antalya'ya bağlı Manavgat Kazası'nın Ilıca Köyü'nden Durmuş Ali oğlu ve Fatma'dan doğma 11 Eylül 1939 doğumlu Mehmet Sert'e, adı geçen kaza Asliye Ceza Mahkemesi tarafından on ay hapis cezası verilmişti. Bu ceza TBMM'nin 7 Ocak 1959 tarihinde yapmış olduğu toplantıda af edilmiştir[1202].

[1200] *İleri Gazetesi*, S. 2493, Antalya 19 Haziran 1957, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2639, Antalya 22 Haziran 1957, s.1-2.
[1201] *Şelâle Gazetesi*, S.2644, Antalya 27 Haziran 1957, s.1.
[1202] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c.6, Ankara 7.1.1959, s.367.

3.BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE ANTALYA'DA SİYASİ HAYAT

3.1.SİYASİ PARTİLER

3.1.1.Demokrat Parti

Ankara'da 7 Ocak 1950 tarihinde toplanacak olan DP Küçük Kurultayı'na katılmak üzere, Antalya'dan Baro Başkanı Av. Kazım Azamet Gencer başkanlığında Akif Sarıoğlu ve Dr. Burhanettin Onat'tan teşekkkül etmiş bir heyet, 4 Ocak 1950 tarihinde Ankara'ya gitmiştir[1203].

18 Ocak 1950 tarihinde Antalya'nın Korkuteli Kazası'nda DP ilçe kongresi yapılmıştır. Bu kongreye DP Antalya teşkilatından 14 kişi katılmıştır[1204]. Antalya'nın Alanya Kazası'nda da DP ilçe kongresi 27 Ocak 1950 tarihinde Yeni Kahve'de yapılmıştır. Kongreye Alanya'nın merkez ve köylerden gelen delegeler katılmıştır. Ayrıca DP Alanya ilçe kongresine, DP Antalya il ve ilçe yönetim kurulu üyelerinden Ahmet Tekelioğlu, Remzi Büyüközer, Akif Sarıoğlu ve Ahmet Torgay iştirak etmiştir[1205].

5 Şubat 1950 tarihinde DP Antalya merkez ilçe kongresi, Antalya Şehir Sineması'nda icra edilmiştir. Kongre sabah saat 09.00'da çalışmalarına başlamış ve ilk önce yoklama yapılmıştır. Yoklama neticesinde kongrede, 67 delegeden 48 delegenin bulunduğu görülmüştür. Daha sonra kongre başkanlık divanının seçimine geçilmiştir. Yapılan seçim sonunda Divan Başkanlığı'na Dr. Burhanettin Onat, Başkan Vekilliği'ne Hayret Şakrak ve Katipliklere Hasan Binbir ile İbrahim Uzun seçilmiştir. Kongre divan heyetinin teşkil edilmesinden sonra, DP Antalya İlçe Başkanı Remzi Büyüközer tarafından, eski yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu okunmuştur. Kongrede yapılan seçimlerde Yönetim Kurulu Asil Üyelikleri'ne Salih Sipahioğlu, Ahmet Torgay, Remzi Büyüközer, Abdullah Canöz, Nafiz Tanır, İbrahim Gök, Zeki Yantaç, İl Delegelikleri'ne Dr. Burhanettin Onat, Salih Sipahioğlu[1206], Hüseyin Torgay ve Mehmet Şanlı getirilmiştir[1207] . DP Antalya ilçe kongresinde seçilen yönetim kurulu üyelerinin, daha sonra kendi arasında yaptığı toplantıda İlçe Başkanlığı'na Remzi Büyüközer, Başkan

---

[1203] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.399, Antalya 7 Ocak 1950, s.3.
[1204] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.403, Antalya 21 Ocak 1950, s.1.
[1205] *İleri Gazetesi*, S.4, Antalya 28 Ocak 1950, s.1.
[1206] *İleri Gazetesi*, S.8.Antalya 7 Şubat 1950, s.1, 3.
[1207] *İleri Gazetesi*, S.9, Antalya 9 Şubat 1950, s.2

Vekilliği'ne Salih Sipahioğlu, Katipliğe Ahmet Torgay, Muhasipliğe Nafiz Tanır ve Üyeliklere Abdullah Canöz, İbrahim Gök ile Zeki Yantaç getirilmiştir[1208]

DP Antalya merkez ilçe ve diğer ilçe kongrelerinin yapılmasından sonra, parti teşkilatının bulunmadığı yörelerde, teşkilatlanma çalışmaları devam etmiştir. 3 Mart 1950 tarihinde Antalya'ya bağlı Güzeloba Köyü'nde DP Ocağı açılmıştır. Ocağın açılış törenine çok sayıda vatandaş katılmıştır. DP Antalya il ve ilçe yöneticilerinden Akif Sarıoğlu, Dr. Burhanettin Onat, Salih Sipahioğlu, Ahmet Torgay, Remzi Büyüközer, Abdullah Canöz ve Tevfik Türel de törene iştirak etmiştir. Bunun yanında ocağın açılış töreninde Akif Sarıoğlu ve Dr. Burhanettin Onat birer konuşma yapmıştır[1209]. Bir gün sonrada Taşağıl Nahiyesi'nde DP Bucak Teşkilatı kurulmuştur[1210]. Antalya'nın Gazipaşa Kazası'nda da DP ilçe yönetim kurulu 11 Mart 1950 tarihinde teşekkül etmiştir. DP Gazipaşa İlçe Başkanlığı'na Kemal Akça, İkinci Başkanlığa Halis Özarslan, Üyeliklere Rıza Akla, Kerim Sayın, Sait Serter ve Abdurrahman Balcı getirilmiştir[1211]. Antalya'nın Kızıltoprak Mahallesi DP Ocak teşkilatı da 12 Mart 1950 tarihinde tesis edilmiştir[1212]. Antalya'nın Akseki Kazası'na bağlı Erenkaya, Aşağıışıklar, Geriş, Çendeve, Minareli, Gödene Köyleri'nde de DP Ocak teşkilatı açılmıştır[1213].

Demokrat Parti'nin Antalya teşkilatının kurulmasında sonraki ilk il kongresi, 26 Şubat 1950 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda yapılmıştır. Kongrenin yapıldığı sinema binası vatandaşlar tarafından doldurulmuştur. Kongrede yapılan seçim sonunda, Kongre Başkanlığı'na Dr. Burhanettin Onat, Başkan Vekilliği'ne Şadi Gebeceli, Katipliklere Faiz Sarılar, Dr. Avni Tolunay ve Mustafa Kaçaroğlu getirilmiştir. Divan heyetinin teşekkül etmesinden sonra, DP Antalya eski il yönetiminin yıllık faaliyet raporu İl Başkan Ahmet Tekelioğlu tarafından okunmuştur. Ancak bir çok delege raporu şiddetli bir biçimde tenkit etmiştir. Rapor üzerinde yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra da, seçimler yapılmıştır. Kongrede yapılan seçimler sonucunda İl Yönetim Kurulu'na Dr. Burhanettin Onat, Ahmet Tekelioğlu, Akif Sarıoğlu, Şadi Gebeceli, Salih Sipahioğlu, Seyit Ali Pamir, Faiz Sarılar, Hüseyin Torgay ve Atilla Konuk, Haysiyet Divanı'na Ekrem Kadem, Enver Akcan, Hayret Şakrak, Ali Teke ve Mustafa Kaçaroğlu seçilmiştir. Yönetim kurulu kongreden bir gün sonra toplanarak görev taksimi yapmıştır. Buna göre İl Başkanlığı'na

---

[1208] *İleri Gazetesi*, S.12, Antalya 16 Şubat 1950, s.1, 3.
[1209] *İleri Gazetesi*, S.20, Antalya 6 Mart 1950, s.1.
[1210] *İleri Gazetesi*, S.23, Antalya 14 Mart 1950, s.2.
[1211] *İleri Gazetesi*, S.22, Antalya 11 Mart 1950, s.1, 3.
[1212] *İleri Gazetesi*, S.23, Antalya 14 Mart 1950, s.2.
[1213] İleri Gazetesi, S.24, Antalya 16 Mart 1950, s.2.

Ahmet Tekelioğlu, Başkan Vekilliği'ne Salih Sipahioğlu, Muhasipliğe Hüseyin Torgay, Üyeliklere Dr. Buhanettin Onat, Seyit Ali Pamir, Akif Sarıoğlu, Attila Konuk, Şadi Gebeceli ve Faiz Sarılar getirilmiştir[1214].

Ancak 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde Ahmet Tekelioğlu, Akif Sarıoğlu ve Dr. Burhanettin Onat milletvekili seçilmiştir. Faiz Sarılar da milletvekili adaylık yoklamasında kazanamamış ve bunun üzerine partiden istifa ederek, bağımsız milletvekili adayı olmuştur. Bunun neticesinde boşalmış olan DP Antalya il yönetim kurulunun, diğer üyelerden doldurulması icap etmiştir. Bu suretle yeni teşekkül eden il yönetim kurulu şu şekilde görev taksimi yapmıştır. Buna göre DP Antalya İl Başkanlığı'na Salih Sipahioğlu, İkinci Başkanlığa Dr. Saffet Erdoğdu, Üyeliklere Seyit Ali Pamir, Raşit Uluç, Attila Konuk, Hüseyin Torgay, Şadi Gebeceli, Vedat Açıkalın ve Sadri Uz getirilmiştir[1215].

7 Ocak 1951 tarihinde DP Antalya İlçe kongresi yapılmıştır. Kongrede yapılan seçim neticesinde, yönetim kuruluna seçilen üyeler parti binasında toplanarak, kendi aralarında görev taksimi yapmışlardır. Buna göre DP Antalya İlçe Başkanlığı'na Hayret Şakrak, Muhasipliğe Vedat Açıkalın ve Katipliğe Ahmet Kasapoğlu getirilmiştir[1216].

Demokrat Parti'nin 14 Mayıs 1950 milletvekili seçimlerinden sonraki il kongresi, 29 Nisan 1951 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda gerçekleşmiştir. DP Antalya il kongresine Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu da katılmıştır. Kongrede yapılan başkanlık divanı seçimleri sonucunda, Divan Başkanlığı'na Dr. Nazifi Şerif Nabel, İkinci Başkanlığa Kazım Azamet Gencer, Katipliklere Nihat Su, Yaşar Yazım ve Nazmi Ünal getirilmiştir[1217]. Kongrede yapılan seçim neticesinde de, yeni Yönetim Kurulu Seyit Ali Pamir, Salih Sipahioğlu, Nazmi Ünal, Attila Konuk, Şadi Gebeceli, Kazım Azamet Gencer, Hüseyin Torgay, Adnan Selekler ve Şükrü Binbir, Haysiyet Divanı Nihat Su, Mehmet Torga, Faik Doğrusöyler, Cihat Kadıgil ve Ömer Türkiş'den teşekkül etmiştir[1218]. Kongrenin sona ermesinden sonra da yönetim kurulu toplanarak, kendi arasında görev taksimi yapmıştır. Buna göre DP Antalya İl Başkanlığı'na Kazım Azamet Gencer, İkinci Başkanlığa Adnan Selekler, Genel Sekreterliğe Şükrü Binbir ve Muhasipliğe Hüseyin

---

[1214] *İleri Gazetesi*, S.17, Antalya 28 Şubat 1950, s.1,3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.414, Antalya 1 Mart 1950, s.1-2.
Şelâle Gazetesi, S.271, Antalya 3 Mart 1950, s.1-2.
[1215] *İleri Gazetesi*, S.59, Antalya 3 Haziran 1950, s.1.
[1216] *İleri Gazetesi*, S.237, Antalya 17 Ocak 1951, s.1.
[1217] *Şelâle Gazetesi*, S.470, Antalya 30 Nisan 1951, s.1.
[1218] *Şelâle Gazetesi*, S.471, Antalya 1 Mayıs 1951, s.2.

Torgay getirilmiştir[1219].

Ancak Antalya il yönetim kurulu seçimine, bir kısım Demokrat Partili vatandaş itiraz etmiştir. Bu şahıslar Demokrat Parti Genel Başkanlığı'na şu telgrafı çekerek, partiden istifa etmişlerdir. "Bu defa il yönetim kuruluna seçilen bazı kimseler ile teşrik-i mesai de, memleketin umumi hoşnutsuzluğunu üzerimize almaktan ve partinin manevi şahsiyetinin bütün vilâyette inhilaline sebep olmanın vebalini çekmekten ise partinin idare kademelerinden istifa ettiğimizi arz ederiz". İstifa edenler arasında Antalya Belediye Reisi Seyit Ali Pamir, Vilayet Daimi Encümen Üyeleri'nden Salih Sipahioğlu, Ahmet Yıldırım, Ahmet Torgay, Belediye Daimi Encümen Üyeleri'nden Hüseyin Torgay, İbrahim Gök, Belediye Meclis Üyeleri'nden; Ahmet Kasapoğlu, Vedat Açıkalın, İsmail Kahyaoğlu, Hayret Şakrak gibi kimselerle, Muratpaşa Mahallesi Ocak Başkanı Mustafa Erenel, Haşim İşcan Mahallesi Ocak Başkanı Salih Kıvırcık, Kılıçarslan Mahallesi Ocak Başkanı Lütfü Öncül, Yüksekalan Mahallesi Ocak Başkanı; Murat Salepçiler, Kızıltoprak Mahallesi Ocak Başkanı Hüseyin Güngör, Sinan Mahallesi Ocak Başkanı İbrahim Ünaldı, Barbaros Mahallesi Ocak Başkanı Hasan Servi, Demircikara Mahallesi Ocak Başkanı Ali Güney, Tahılpazarı Mahallesi Ocak Başkanı Osman Akıncı, Kışla Mahallesi Ocak Başkanı Hasan Gürbüz ve Balıbey Mahallesi Ocak Başkanı Ahmet Saatçi bulunmakta idi[1220]. Bu istifalar üzerine, DP Antalya il yönetim kurulu da görevinden istifa etmiştir[1221]. DP Antalya il teşkilatında meydana gelen bu istifalar üzerine Demokrat Parti Müfettişi Fahri Köşkeroğlu, Antalya'ya gelerek incelemelerde bulunmuştur[1222].

Usulsüzlük yapıldığı iddia edilen DP Antalya merkez ilçe yönetim kurulu seçimi ile Antalya il yönetim kuruluna seçilen şahıslar hakkında meydana gelen memnuniyetsizlik ve istifalar dolayısı ile seçim sonuçları, DP Genel Merkezi'nce incelenmiş ve her iki seçimin bozulmasına karar verilmiştir. Buna göre DP Antalya merkez ilçe ve il yönetim kurulu seçimleri, yeni baştan tekrar yapılacaktır[1223].

DP Genel Merkezi tarafından Antalya DP merkez ilçe kongresinin iptal edilmesi üzerine, yeni kongre müteşebbis heyet tarafından 15 Temmuz 1951 tarihinde Antalya Şehir Sineması Salonu'nda yapılmıştır. Kongreye vasat bir insan topluluğu iştirak etmiştir. Müteşebbis Heyet Başkanı Remzi Büyüközer kongrenin açıldığını bildirmiş ve yoklama yapılmıştır. Kongre Divan Başkanlığı'na Ekrem Kadem ve İkinci Başkanlığa Nihat Su

---

[1219] *Şelâle Gazetesi*, S.472, Antalya 2 Mayıs 1951, s.1.
[1220] *Şelâle Gazetesi*, S.473, Antalya 3 Mayıs 1951, s.1, 3.
[1221] *Şelâle Gazetesi*, S.474, Antalya 4 Mayıs 1951, s.1.
[1222] *Şelâle Gazetesi*, S.479, Antalya 9 Mayıs 1951, s.2.
[1223] *Şelâle Gazetesi*, S.514, Antalya 13 Haziran 1951, s.1.

getirilmiştir. Kongre divanının teşkil edilmesinden sonra Nihat Su ve Müteşebbis Heyet Başkanı Remzi Büyüközer, yapmış oldukları konuşmada ikinci defa kongre yapılmasının sebepleri üzerinde durmuşlardır. Konuşmalardan sonra gizli oyla ilçe yönetim kurulu seçimi yapılmıştır. Kongrede yapılan seçim neticesinde Antalya Merkez İlçe Yönetim Kurulu Asil Üyelikleri'ne Remzi Büyüközer, Nihat Su, Faik Doğrusöyler, Abdullah Canöz, Ali Teke, Mehmet Talih ve Murat Salepçiler getirilmiştir. Bu kongrede Antalya DP il kongresine iştirak edecek delegeler de tespit edilmiştir. Bu delegeler Remzi Büyüközer, Nihat Su, Abdullah Canöz, Ahmet Torgay, Murat Salepciler, Yaşar Peker, Mehmet Talih, Ekrem Kadem, Mehmet Altıntaş, Murat Hızıroğlu, Mehmet Dönmez ve Ali Öz'dür[1224].

DP Antalya il kongresi de 29 Temmuz 1951 tarihinde tekrarlanmıştır. Antalya Şehir Sineması'nda yapılan il kongresine, her zamanki iştirak nispetinden daha az bir insan topluluğu katılmıştır. 102 delegeden 46 delege kongreye iştirak etmemiştir. İl Müteşebbis Heyet Başkanı Raşit Uluç, rahatsızlığını ileri sürmüş ve kongrenin açılması görevini Kazım Azamet Gencer'e vermiştir. Kongre Divan Başkanlığı'na Ali Teke ve İkinci Başkanlığa Nihat Su getirilmiştir. DP Antalya il kongresinde Ali Teke, Sadi Gebeceli, Remzi Büyüközer ve DP Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş birer konuşma yapmıştır. Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş yaptığı konuşmada, bir yıllık iktidarları döneminde Antalya'ya getirilen hizmetler hakkında bilgi vermiştir. Kongrede yapılan seçimler sonunda, DP Antalya İl Yönetim Kurulu Asil Üyelikleri'ne Salih Sipahioğlu, Adnan Selekler, Nazmi Ünal, Şükrü Binbir, Şadi Gebeceli, Nihat Su, Remzi Büyüközer, Hüseyin Torgay ve Mustafa Uğurlu, Haysiyet Divanı'na da Ekrem Kadem, Ömer Türkiş, Ahmet Torgay ve Abdurrahman Aya getirilmiştir[1225].

3 Şubat 1952 tarihinde Borsa Kahvesi'nde yapılan DP Antalya merkez ilçe kongresi, gergin bir hava içinde geçmiştir. Yoklamanın yerine getirilmesinden sonra, kongre başkanlığı seçimi yapılmıştır. Kongrede Divan Başkanlığı'na Antalya Milletvekili Dr. Nazifi Şerif Nabel ve İkinci Başkanlığa Kazım Azamet Gencer aday gösterilmiş ve teklifler oya konmuştur. Kongrede yapılan oylama sonucunda, Dr. Nazifi Şerif Nabel'in divan başkanı olması kabul edilmiştir. Ancak Kazım Azamet Gencer'in ikinci başkan olması teklifi ret edilmiştir. Bunun üzerine kongre üyelerine, Nihat Su ve Remzi Büyüközer ikinci başkanlık için teklif edilmiştir. Kongrede meydana gelen şiddetli

[1224] *Şelâle Gazetesi*, S.544, Antalya 17 Temmuz 1951, s.1, 2.
[1225] *Şelâle Gazetesi*, S.558, Antalya 31 Temmuz 1951, s.1-2.

münakaşalardan sonra, Nihat Su ikinci başkanlığa seçilmiştir. Bu toplantıda Abdullah Canöz şiddetli tenkitlerde bulunmuştur[1226].

DP Antalya il kongresi 13 Nisan 1952 tarihinde Antalya Şehir Sineması Salonu'nda yapılmıştır. DP Antalya il kongresi de ilçe kongresi gibi, elektrikli bir hava içinde geçmiştir. İlçe ve köylerden gelen yüzlerce delege il yönetim kurulunun iyi çalışmadığından şikayetçi idi. Kongre Başkanlığı'na Antalya'da bulunan TBMM Başkan Vekili ve Ağrı Milletvekili Celal Yardımcı, İkinci Başkanlığa Samsun Milletvekili Naci Berkman, Katipliklere Yaşar Yazıcı, Murat Hazıroğlu, Ali Tomruk ve Ahmet Yıldırım getirilmiştir. Kongre açılınca DP Antalya İl Başkanı Adnan Selekler, eski yönetim kurulunun faaliyet raporunu okumuştur. Okunan faaliyet rapor hakkında Ahmet Torgay, Mahmut Konuk ve Ragıp Toros şiddetli tenkitlerde bulunmuştur. Daha sonra da DP Antalya milletvekilleri kongrede birer konuşma yapmışlardır. Kongrede yapılan konuşmalardan sonra seçimler gerçekleştirilmiştir. Yapılan seçimler sonunda DP Antalya İl Yönetim Kurulu'na Salih Sipahioğlu, Seyit Ali Pamir, Hüseyin Torgay, Hayret Şakrak, Mustafa Uğurlu, Ahmet Yıldırım, Remzi Büyüközer, Ali Tomruk ve Adnan Selekler getirilmiştir. DP Antalya İl Başkanı da en fazla oy alan Salih Sipahioğlu olmuştur[1227]. Kongrede DP Antalya İl Haysiyet Divanı'na Ethem Atahan, Hüseyin Uğurlu, İzzet Azakoğlu ve Abdullah Canöz seçilmiştir. Haysiyet Divanı Başkanlığı'na da Abdullah Canöz getirilmiştir. DP Antalya il kongresine Başbakan ve DP Genel Başkanı Adanan Menderes de katılmış ve kongre de bir konuşma yapmıştır. Başbakan Adnan Menderes yapmış olduğu konuşmada CHP'nin ileri gelenlerinin DP ve hükümetle alakalı olarak, ileri sürdükleri isnatlara cevap vermiştir[1228].

DP Manavgat ilçe kongresi de 8 Şubat 1953 tarihinde yapılmıştır. Kongrede Divan Başkanlığı'na Dr. Asım Okur, Katipliklere İhsan Ataöv ve Ahmet Torgay seçilmiştir. Kongrede yapılan seçim sonucunda Yönetim Kuruluna Ragıp Toros, Yusuf Yılmaz, Mustafa Özdemir, Ali Karamancı, Mehmet Cengiz, Mehmet Uluçay ve Şükrü Songül getirilmiştir[1229].

1954 yılı milletvekili genel seçimlerinden önceki DP Antalya merkez ilçe kongresi, 3 Mayıs 1953 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda yapılmıştır. Kongre DP Antalya Merkez İlçe Başkanı Mustafa Kaçaroğlu tarafından açılmıştır. Yapılan yoklama sonunda

---

[1226] *Şelâle Gazetesi*, S.729, Antalya 5 Şubat 1952, s.1.
[1227] *İleri Gazetesi*, S.679, Antalya 15 Nisan 1952, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.808, Antalya 16 Nisan 1952, s.1-2.
[1228] *İleri Gazetesi*, S.679, Antalya 15 Nisan 1952, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.813, Antalya 22 Nisan 1952, s.1.
[1229] *İleri Gazetesi*, S.986, Antalya 10 Şubat 1953, s.3.

kongrede, 201 delegenin 118'nin hazır olduğu görülmüştür. Kongre Divan Başkanlığı'na Nihat Su, İkinci Başkanlığa İhsan Ataöv, Katipliklere Şükrü Binbir, Nuri Dağtekin ve İbrahim Ünal seçilmiştir[1230]. Eski yönetim kuruluna ait faaliyet raporunun görüşülmesinden sonra seçimler yapılmıştır. Kongrede yapılan seçim sonunda İhsan Ataöv, Hasan Sadi Tekin, Ömer Eken, Nihat Su, Abdurrahman Aya, Murat Hazıroğlu ve Ahmet Torgay yeni yönetim kuruluna seçilmiştir. Daha sonra yapılan görev dağılımında DP Antalya Merkez İlçe Başkanlığı'na Nihat Su, Başkan Vekilliği'ne Ömer Eken, Muhasipliğe Murat Hazıroğlu, Katipliğe Ahmet Torgay ve Üyeliklere İhsan Ataöv, Hasan Sadi Tekin ve Abdurrahman Aya seçilmiştir[1231].

DP Antalya il kongresi de 20 Eylül 1953 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda yapılmıştır. Bu kongreye İçişleri Bakanı Ethem Menderes ile Antalya Milletvekillerinden Dr. Burhanettin Onat, Dr. Fatin Dalaman, Ahmet Tekelioğlu, Akif Sarıoğlu ve Muğla Milletvekili Cemal Ünal katılmıştır. Kongrede ilk önce yoklama yapılmış ve 357 delegeden 248'nin hazır olduğu görülmüştür. Yoklamanın yapılmasından sonra Kongre Başkanlığı'na Akif Sarıoğlu, Başkan Vekilliği'ne İhsan Ataöv, Katipliklere Mustafa Çimen, Ömer Ulusoy, Arzu Tunç, Hasan Şanlı ve Nadir Aydın seçilmiştir. DP Antalya il yönetin kurulu adına İl Başkanı Salih Sipahioğlu, eski yönetim kurulunun faaliyet raporunu okumuştur. Daha sonra kongrede yapılan seçimde Salih Sipahioğlu, Mustafa Uğurlu, Adnan Selekler, Süleyman Türkiş, Mithat Tokuş, İhsan Ataöv, Attila Konuk, Nazmi Ünal ve Dr. Asım Okur yönetim kuruluna seçilmiştir. Seçimin neticelenmesinden sonra, yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı görev taksiminde, DP Antalya İl Başkanlığı'na Salih Sipahioğlu ve Başkan Vekilliği'ne Dr. Asım Okur getirilmiştir[1232]. Aynı kongrede Haysiyet Divanı'na Remzi Büyüközer, Mustafa Çimen, Hüseyin Torgay, Şefik Özoral ve Hatem Atamer seçilmiştir[1233].

Demokrat Parti tarafından bir müddet evvel, Ankara'da Genç Demokratlar Teşkilatı kurulmuştu. 27 Ocak 1954 tarihinde de Antalya'da Genç Demokratlar Kolu faaliyete geçmiştir. Antalya Genç Demokratlar Kolu Müteşebbis Heyeti Mesut Karaköy, Kemal Kınay, Suphi Türel, Mehmet Yelken, Feyzi Köse, Hasan Savaş, Ulvi Yerebakan, Vedat Şekercioğlu, Ahmet Gökhan, Ahmet Çivi, Ali Cesur, Şükrü Helvacıoğlu, Faruk Dağyar, Cemil Saçıkara, Attila Çalış ve Adnan Yerebakan'dan teşekkül etmiştir. Müteşebbis heyetin kendi arasında yaptığı seçim sonunda Başkanlığa Kemal Kınay, İkinci

---

[1230] *Şelâle Gazetesi*, S.1176, Antalya 5 Mayıs 1953, s.1-2.
[1231] *İleri Gazetesi*, S.1051, Antalya 6 Mayıs 1953, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1177, Antalya 6 Mayıs 1953, s.2.
[1232] *Şelâle Gazetesi*, S.1309, Antalya 22 Eylül 1953, s.1-3.
[1233] *Antalya Gazetesi*, S.2174, Antalya 22 Eylül 1953, s.1.

Başkanlığa Mesut Karaköy, Genel Sekreterliğe Suphi Türel ve Muhasipliğe Feyzi Köse gelmiştir[1234].

Antalya'dan sonra kazalarda da Genç Demokratlar Kolu kurulmaya başlanmıştır. Antalya'nın Serik Kazası'nda Genç Demokratlar Teşkilatı kurulmuş ve Başkanlığı'na Remzi Tunç seçilmiştir. Antalya'nın Alanya Kazası'nda da Genç Demokratlar Teşkilatı Müteşebbis Heyeti teşekkül etmiş ve faaliyete geçmiştir. Müteşebbis Heyet Halit Müftüoğlu, Hüseyin Koçak, Şükrü Aydoğan, Kerim Kadagan, Ahmet Çekin, Hamdi Tutar ve Müstakbel Dim'den meydana gelmiştir[1235].

DP Manavgat ilçe yönetim kurulunda bulunan bazı şahıslar 1954 milletvekili seçimlerinde DP'nin Manavgat'ta göstermiş olduğu başarısızlık üzerine, görevlerinden istifa etmişler ve 11 kişilik ilçe yönetim kurulunda 3 kişi kalmıştır. Bu durum karşısında DP Antalya il yönetim kurulu tarafından, Manavgat'ta bir müteşebbis heyet kurulmuştur. Bu müteşebbis heyette Şadi Gebeceli, Nuri Güven, Mustafa Fethi Aboğlu, Mehmet Cengiz, Süleyman Acar, Şükrü Songül ve M. Ali Karamancı bulunuyordu. Müteşebbis Heyet Başkanlığı'na da Şadi Gebeceli getirilmiştir[1236].

Bunun yanında Antalya'nın Elmalı Kazası DP ilçe yönetim kurulu, DP Genel İdare Kurulu tarafından görevden alınmış ve ilçe teşkilatı feshedilmiştir. Elmalı Kazası'nda yeniden DP müteşebbis heyeti kurulmuştur. Bu heyette Mehmet Baysarı, İbrahim Subaşı, Celal Subaşı, Belediye Başkanı Selahattin Tekeli, Mehmet Göçmen, Rıza İnanır ve Ziya Uraz bulunmaktadır[1237]. DP Elmalı Kazası müteşebbis heyeti teşekkül ettikten sonra, parti binasında toplanarak görev taksimi yapmıştır. Bu toplantıda Başkanlığa İbrahim Şubaşı, İkinci Başkanlığa Belediye Başkanı Selahattin Tekeli, Katipliğe Ziya Uraz ve Muhasipliğe Rıza İnanır oy birliği ile seçilmiştir[1238].

1954 yılı milletvekili genel seçimlerinden sonraki DP Antalya merkez ilçe kongresi 17 Nisan 1955 tarihinde Antalya Yayla Palas Oteli Salonu'nda yapılmıştır. Kongreye partinin bütün delegeleri iştirak etmiştir. Delegeler tarafından oy birliği ile Kongre Başkanlığı'na İhsan Ataöv ve İkinci Başkanlığa Nazmi Ünal seçilmiştir. Kongrede ilk önce Ömer Eken tarafından eski yönetim kurulunun faaliyet raporu okunmuş ve rapor kongre üyeleri tarafından kabul edilmiştir. Kongrede daha sonra yapılan seçimde Ömer Eken, Hasan Tekin, Murat Hazıroğlu, Mehmet Talih, Ahmet Sönmez, Abdurrahman Aya

---

[1234] *İleri Gazetesi*, S.1305, Antalya 28 Ocak 1954, s.1-2.
[1235] *İleri Gazetesi*, S.1313, Antalya 5 Şubat 1954, s.1-2.
[1236] *İleri Gazetesi*, S.1468, Antalya 22 Temmuz 1954, s.1.
[1237] *İleri* Gazetesi, S.1627, Antalya 5 Ocak 1955, s.1.
[1238] *İleri Gazetesi*, S.1635, Antalya 13 Ocak 1955, s.1, 3.

ve Süreyya Ülgen yönetim kuruluna seçilmiştir. Kongreye Antalya Milletvekilleri Kenan Akmanlar ve Ahmet Tokuş da katılmıştır[1239]. Yönetim kurulu üyelerinin kendi arasında yaptığı iş bölümünde DP Antalya Merkez İlçe Başkanlığı'na Ömer Eken, Başkan Vekilliği'ne Abdurrahman Aya, Muhasipliğe Süreyya Ülgen ve Katipliğe Mehmet Talih getirilmiştir[1240]. Ancak daha sonra Ömer Eken'in DP Antalya il yönetim kuruluna seçilmesi ile birlikte, DP Antalya merkez ilçe başkanlığı boşalmıştır. Bu göreve yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı seçim sonunda Hasan Tekin getirilmiştir[1241].

DP Antalya il kongresi de 29 Mayıs 1955 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda yapılmıştır. Kongreye Antalya Milletvekillerinden Dr. Burhanettin Onat, Enver Karan, Dr. Asım Okur, Kenan Akmanlar, Ahmet Tokuş ve Atilla Konuk da katılmıştır. Yapılan yoklama sonunda kongrede 112 delegenin 109'nun hazır bulunduğu anlaşılmıştır. Kongre Divanı Başkanlığı'na Kenan Akmanlar, İkinci Başkanlığa Yaşar Yenice, Katipliklere Alim Tuğ, Ömer Ulusoy ve Nadir Aydın seçilmiştir. Divan heyetinin teşkil edilmesinden sonra, DP Antalya İl Başkanı Salih Sipahioğlu eski yönetim kurulu faaliyet raporunu okumuştur. Rapor kongre heyeti tarafından tasvip edilmiştir. Daha sonra yeni yönetim kurulu seçimi yapılmıştır. Yeni Yönetim Kurulu'na İbrahim Subaşı, Ömer Eken, Mithat Tokuş, S. Fettahoğlu, Şükrü Binbir, Adnan Selekler, İsmail Çapacı, Tevfik Türel, Mehmet Ak, Haysiyet Divanı'na Ali Ünal, Şadi Gebeceli, Alim Tuğ, Yaşar Uçgan, Mazlum Ataman, Kongre Delegeleri olarak da Attila Konuk, Mithat Tokuş, Ömer Eken, Kenan Akmanlar, Mehmet Ak ve Adnan Selekler seçilmiştir. Yeni seçilen yönetim kurulu üyelerinin kendi arasında yaptıkları görev taksiminde, DP Antalya İl Başkanlığı'na İbrahim Subaşı, İkinci Başkanlığa Tevfik Türel, Katipliğe Şükrü Binbir ve Muhasipliğe Mehmet Ak getirilmiştir.[1242].

DP Serik ilçe kongresi de 20 Ocak 1957 tarihinde yapılmıştır. Kongre DP Serik İlçe Başkanı Mustafa Ege tarafından açılmıştır. Yapılan seçimde Eskişehir Milletvekili ve DP Antalya Parti Müfettişi Hicri Sezen oybirliği ile kongre başkanlığına getirilmiştir. Kongre İkinci Başkanlığı'na da Nazmi Ünal seçilmiştir. Daha sonra eski yönetim kurulunun faaliyet raporu okunmuş ve hesapları incelenmiştir. Kongre üyeleri tarafından faaliyet raporu ve hesaplar ibra edilmiştir. Kongrede yapılan seçimde Mustafa Ege, Tevfik Yağcı, Rifat Gököz, Mehmet Girgin, Rafet Uysal ve Mehmet Gök yönetim kuruluna

---

[1239] *Şelâle Gazetesi*, S.1869, Antalya 19 Nisan 1955, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1730, Antalya 19 Nisan 1955, s.1, 3.
[1240] *Şelâle Gazetesi*, S.1870, Antalya 20 Nisan 1955, s.1-2.
[1241] *İleri Gazetesi*, S.1775, Antalya 5 Haziran 1955, s.1.
[1242] *Şelâle Gazetesi*, S.1907, Antalya 31 Mayıs 1955, s.1, 3.

getirilmiştir. DP Serik ilçe kongresine Antalya Milletvekili Attila Konuk da katılmış ve bir konuşma yapmıştır[1243].

22 Mayıs 1957 tarihinde de DP Manavgat ilçe kongresi yapılmıştır. Kongre Mehmet Baç Sineması'nda icra edilmiştir. Kongre DP Manavgat İlçe Başkanı Ahmet Acar tarafından açılmış ve Kongre Başkanlığı'na Ömer Eken, İkinci Başkanlığa Süleyman Fettahoğlu, Katipliklere de Mehmet Uysal ve Zühtü Atalay getirilmiştir. Daha sonra eski yönetim kurulu raporu okunmuş ve rapor ibra edilmiştir. Kongrede yapılan seçim sonucunda Ahmet Acar, Baki Bodur, Rıza Yılmaz, Zühtü Atalay, Ahmet Uluçay, Mehmet Kaya ve Hasan Ali Ünal yönetim kurulu üyeliğine getirilmiştir. Yönetim kurulunun kendi arasında yapmış olduğu görev taksiminde de Başkanlığa Ahmet Acar, İkinci Başkanlığa Rıza Yılmaz ve Muhasipliğe Baki Bodur seçilmiştir[1244].

Son DP Antalya merkez ilçe kongresi 2 Haziran 1957 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda yapılmıştır. DP Genel Merkez Gözlemcisi olarak Eskişehir Milletvekili Hicri Sezen ile birlikte Antalya Milletvekili Attila Konuk kongrede hazır bulunmuştur. Yoklama yapıldıktan sonra kongre divan seçimi yapılmıştır. Kongre Divan Başkanlığı'na Eskişehir Milletvekili Hicri Sezen, Başkan Vekilliği'ne Nazmi Ünal, Katipliklere Suphi Türel ve Celal Sönmez seçilmiştir. Kongre divan heyetinin teşkil edilmesinden sonra, eski yönetim kurulu faaliyet raporu okunmuştur. Ahmet Torgay raporun aleyhinde, Ömer Eken de lehinde konuşmuştur. Konuşmalardan sonra rapor oya konmuş ve büyük bir çoğunlukla rapor kabul edilmiştir. Raporun onaylanmasından sonra seçimler yapılmıştır. Ancak seçimde iki liste çıkarılmıştır. Bunlardan birisi sarı liste, diğeri de beyaz listedir. Seçim sonunda sarı liste kongreyi kazanmıştır[1245]. DP Antalya merkez ilçe kongresinde yeni yönetim kurulu şu şekilde belirlenmiştir. Ömer Eken, Abdurrahman Aya, Celal Sönmez, Vecit Selekler, Hasan Tekin, Murat Hazıroğlu ve Mehmet Talih[1246]. Adı geçen kongrede il delegesi olarak da şu isimler seçilmiştir. Aldemir Konuk, Mustafa Fettahoğlu, Abdurrahman Aya, Murat Hazıroğlu, Mehmet Talih, Vecit Selekler, İbrahim Mut, Suphi Türel, Mustafa Kaçaroğlu, Mazlum Ataman, Hasan Tekin, Mustafa Çiloğlu, Mesut Karaköy, Halil İbrahim Eken, Selahattin Örge, Selahattin Gemiciler, Mustafa Yazıcıoğlu,

---

[1243] *İleri Gazetesi*, S.2350, Antalya 22 Ocak 1957, s.1-2.
[1244] *İleri Gazetesi*, S.2467, Antalya 24 Mayıs 1957, s.1, 3.
[1245] *Şelâle Gazetesi*, S.2621, Antalya 4 Haziran 1957, s.2.
[1246] *Şelâle Gazetesi*, S.2622, Antalya 5 Haziran 1957, s.3.

Mahmut Çil, Süleyman Mıh, Mehmet Sönmez, Fikri Melli, Ali Ünal, Yaşar Uçgun ve Vedat Şekeroğlu[1247].

Ancak bir müddet sonra DP Antalya Merkez İlçe Başkanı Abdurrahman Aya vefat etmiş ve ilçe başkanlığı boşalmıştı. Boş bulunan DP Antalya merkez ilçe başkanlığı için, yönetim kurulu kendi arasında seçim yapmış ve DP Antalya Merkez İlçe Başkanlığı'na Murat Hazıroğlu getirilmiştir[1248].

DP Antalya İl kongresi de 9 Haziran 1957 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda yapılmıştır. Kongreye Devlet Bakanı Celal Yardımcı, Milli Eğitim Bakanı ve DP Genel Merkez Üyesi Tevfik İleri, DP Müfettişi ve Eskişehir Milletvekili Hicri Sezen, DP Müfettişi ve Konya Milletvekili Mustafa Bağrıyanık ile Antalya Milletvekilleri Dr.Burhanettin Onat, Attila Konuk, Kenan Akmanlar, Ahmet Tokuş ve Antalya Valisi Niyazi Akı katılmıştır. DP Antalya İl Başkanı İbrahim Subaşı tarafından kongrede yoklama yapılmış ve kongrede ekseriyetin mevcut olduğu anlaşılmıştır. Yoklamanın yapılmasından sonra, kongre divanının seçimine geçilmiştir. Divan Başkanlığı'na Kenan Akmanlar, İkinci Başkanlığa Yaşar Yazıcı, Katipliklere Nadir Aydın ve Celal Subaşı seçilmiştir. DP Antalya İl İkinci Başkanı Şükrü Binbir tarafından, eski yönetim kurulu faaliyet raporunu okunmuş ve daha sonra seçimler yapılmıştır[1249]. Seçimler sonunda yeni Yönetim Kurulu'na Aldemir Konuk, Ömer Eken, Adnan Selekler, Mehmet Ak, Şükrü Binbir, Nazmi Ünal, Mithat Tokuş, Süleyman Fettahoğlu ve İbrahim Subaşı, Haysiyet Divanı'na Süreyya Ülgen, Mazlum Ataman, Musa Şahin, Ahmet Tuğ ve İrfan Gököz seçilmiştir[1250]. Daha sonra kongrede teşekkül etmiş bulunan yeni yönetim kurulu görev taksimi yapmıştır. Buna göre DP Antalya İl Başkanlığı'na tekrar İbrahim Subaşı ve İkinci Başkanlığa da Ömer Eken getirilmiştir[1251]. Bu kongre DP'nin yapmış olduğu son Antalya il kongresi olmuştur.

DP Korkuteli ilçe kongresi 1 Mart 1959 tarihinde Nuri Hınçal'a ait kahvede yapılmıştır. Kongreye 200 civarında delege katılmıştır. Kongre Divan Başkanlığı'na İhsan Ataöv, İkinci Başkanlığa Ömer Ulusoy ve Katipliklere Süleyman Öztürk ve Ahmet Torgay seçilmiştir. Kongre İlçe Müteşebbis Heyet Başkanı Hamdi Yaman tarafından açılmıştır. Mehmet İlkuçan tarafından senelik faaliyet raporu okunmuş ve rapor kongreye katılan

---

[1247] *Şelâle Gazetesi*, S.2621, Antalya 4 Haziran 1957, s.2.; Şelâle Gazetesi, S.2622, Antalya 5 Haziran 1957, s.3.
[1248] *Şelâle Gazetesi*, S.3407, Antalya 27 Ağustos 1959, s.1.
[1249] *Şelâle Gazetesi*, S.2628, Antalya 11 Haziran 1957, s.1-2.
[1250] *Şelâle Gazetesi*, S.2628, Antalya 11 Haziran 1957, s.1.
[1251] *Şelâle Gazetesi*, S.2631, Antalya 14 Haziran 1957, s.1.

delegeler tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra yapılan seçimlerde Mehmet İlkuçan, Hamdi Yorgancı, Hamdi Yaman, Bedri Sapmaz, Galip Yiğit, Ali Çomaklı ve Mehmet Ünver yönetim kuruluna girmiştir[1252]. DP Kumluca ilçe kongresi de 24 Mayıs 1959 tarihinde Kumluca Şehir Sineması'nda yapılmıştır. Kongrenin Divan Başkalığı'na Ömer Eken, İkinci Başkanlığa da Mehmet İlkuçan seçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde, DP Kumluca İlçe Başkanlığı'na Niyazi Öner getirilmiştir. DP Kumluca ilçe kongresine, DP Antalya Milletvekili Sadık Erdem de katılmıştır[1253]. DP Akseki ilçe kongresi de 25 Aralık 1959 tarihinde yapılmıştır. Kongrede Divan Başkanlığı'na DP Antalya Milletvekili Sadık Erdem getirilmiştir. Divanın teşkil edilmesinden sonra yapılan seçimde Tacettin Öngören, Şükrü Şengül, Mehmet Numanoğlu, Mustafa Çelikbilek, Emin Artan ve Süleyman Şahin ilçe yönetim kuruluna seçilmiştir[1254]. DP Elmalı İlçe kongresi de 11 Nisan 1960 tarihinde Elmalı Yeni Sinema'da yapılmıştır[1255].

DP Antalya Cumhuriyet Meydanı Vatan Cephesi Ocağı da 29 Kasım 1959 tarihinde yapılan bir törenle açılmıştır. Açılış töreninde çok kalabalık bir halk topluluğu ile Antalya Milletvekili Adnan Selekler, Belediye Başkanı ve DP Antalya İl Başkanı Ömer Eken hazır bulunmuştur[1256].

3.1.2.Cumhuriyet Halk Partisi

3 Eylül 1950 tarihinde yapılan belediye seçimlerinden sonra, CHP Antalya il ve ilçe yönetim kurulu üyeleri, işlerinin çok olduğunu ve bu sebepten dolayı parti işleri ile ilgilenemeyeceklerini gerekçe olarak göstermişler ve görevlerinden toptan istifa etmişlerdir. CHP Antalya Parti Müfettişi Cenap Aksu, istifa eden şahısların istifalarını geri aldırmağa çalışmışsa da, bu konuda başarılı olamamıştır. Bunun üzerine CHP Antalya il yönetim kurulu yeniden teşkil edilmiş[1257] ve CHP Antalya İl Başkanlığı'na Parti Müfettişi Cenap Aksu, Başkan Yardımcılığı'na Ahmet Bileydi ve İlçe Başkanlığı'na Kemal Yıldırım getirilmiştir[1258]. Teşkil edilen CHP Antalya il yönetim kurulu, partiyi kongreye kadar idare edecekti[1259].

İl Genel Meclisi Seçimi'nden sonra da, eski milletvekillerinden Abidin Ege, CHP Genel Merkezi tarafından, CHP Antalya Partisi Müfettişliği'ne tayin edilmiştir. Yeni CHP

[1252] *İleri Gazetesi*, S.3097, Antalya 3 Mart 1959, s.1-2.
[1253] *İleri Gazetesi*, S.3177, Antalya 26 Mayıs 1959, s.3.
[1254] *İleri Gazetesi*, S.3384, Antalya 26 Aralık 1959, s.1-2.
[1255] *İleri Gazetesi*, S.3489, Antalya 12 Nisan 1960, s.1.
[1256] *Şelâle Gazetesi*, S.3503, Antalya 1 Aralık 1959, s.1.
[1257] *İleri Gazetesi*, S.118, Antalya 11 Eylül 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.326, Antalya 15 Eylül 1950, s.1-2.
[1258] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.474, Antalya 4 Ekim 1950, s.1.
[1259] Şelâle Gazetesi, S.326, Antalya 15Eylül 1950, s.1-2.

Antalya Parti Müfettişi Abidin Ege, Aralık 1950'nin son günlerinde Antalya'yı ziyaret etmiştir[1260].

CHP Antalya Muratpaşa Mahallesi Ocağı 21 Ocak 1951 tarihinde Şarampol'da yapılan bir tören ile açılmıştır. Kongre Başkanlığı'na Ali İmer getirilmiştir. Kongrede hazır bulunanlar Şadi Müderrisoğlu tarafından, Kore'de şehit düşen askerlerimizin aziz hatıraları için bir dakikalık saygı duruşuna davet edilmiştir. Saygı duruşunun yerine getirilmesinden sonra, söz alan Talat Tuğ, 14 Mayıs 1950 milletvekili genel seçiminden sonra yok edildiğine hükmedilen CHP'nin ölmediğini ve dimdik ayakta durduğunu söylemiştir. Kongrede yapılan seçimler sonunda Muratpaşa Ocağı Yönetim Kurulu Asil Üyelikleri'ne Mahmut Semerci, Mustafa Yapan, Kamber Çekiç, Mehmet Vural ve Hasan Demir, Yedek Üyeliklere Muharrem Dumlupınar, Mustafa Algün, Mustafa Akay, Hasan Bıçakçı, Asil Delegeliklere Hasan Bıçakçı, Mustafa Gülşen ve Yedek Delegeliklere İbrahim Ülkü, İsmail Polat ve Ali Semerci seçilmiştir[1261]. 24 Ocak 1951 tarihinde de CHP Antalya Yüksekalan Mahallesi Ocağı açılmıştır. CHP Antalya Yüksekalan Mahallesi Ocağı Yönetim Kurulu Başkan Mehmet Ülküm, Üyeler Ali Erten, Ahmet Çelik, Abdi Parlatıcı ve Mustafa Yerdenler'den teşekkül etmiştir[1262].

4 Şubat 1951 tarihinde de CHP Antalya Demircikara Mahallesi Ocağı kurulmuştur. Kongre Başkanlığı'na Ertuğrul Aker seçilmiştir. Aynı gün Zeytinköy'de de, CHP Zeytinköy Ocağı kurulmuş ve Kongre Başkanlığı'na Sadi Müderrisoğlu seçilmiştir[1263].

CHP Antalya merkez ilçe üyeleri 5 Şubat 1951 tarihinde, parti binasında toplanarak danışma kurulu üyelerini seçmiştir. Toplantıda CHP Antalya Parti Müfettişi Abidin Ege, gerçekleştirilen toplantının mahiyetini izah eden bir konuşma yapmıştır. Daha sonra da gizli oylama ile danışma kurulu üyeleri seçilmiştir. Danışma Kurulu Üyelikleri'ne Ethem Ağva, Galip Kahraman, Ertuğrul Aker, Ferruh Niyazi Ayoğlu, Hasan Şuman, Niyazi Yüksel, İsmail Karakış, Ali Olcay, Macit Yetgin, Ali Günerten, Nuri Yüce Olcay ve Propaganda Üyelikleri'ne Ali Haydar Uçgun, Feyzi Akıncı, Esat Esen, Ramiz Çoşkun, Murat Güler, Ali Rıza Moralı ve Osman Balta seçilmiştir[1264].

10 Şubat 1951 akşamı da parti binasında CHP Haşim İşçan Mahallesi Ocağı ile Tuzcular Mahallesi Ocağı kongreleri yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'nı Ahmet Bileydi yapmıştır. Ocakların yönetim kuruluna şu kişiler seçilmiştir. Haşim İşçan Mahallesi Ocağı

[1260] *Şelâle Gazetesi*, S.354, Antalya 29 Aralık 1950, s.1.
[1261] Şelâle Gazetesi, S.372, Antalya 22 Ocak 1951, s.2.
[1262] Şelâle Gazetesi, S.376, Antalya 26 Ocak 1951, s.1.
[1263] Şelâle Gazetesi, S.389, Antalya 7 Şubat 1951, sayfa: 1, 3.
[1264] *Şelâle Gazetesi*, S. 389, Antalya 7 Şubat 1951, s.1, 3.

Asil Üyeleri Esat Esen, Sadri Tunca, Sadi Kırçiçek, Rasih Arıkan, Delegeler Sadri Tunca, Esat Esen, Sadık Talaslıoğlu'dur. Tuzcular Mahallesi Ocağı Asil Üyeleri Galip Genç, A. Sami Sekendiz, Nihat Yakat, Hakkı Balta ve Fehmi Gündüz'dür[1265].

CHP Antalya merkez ilçe kongresi de 3 Haziran 1951 tarihinde, Antalya Halkevi Salonu'nda yapılmıştır. Kongre kalabalık bir halk tarafından takip edilmiştir. Kongre Başkanlığı'na Ali Haydar Uçgun oy birliği ile seçilmiş ve daha sonra kongre açılmıştır. Kongrede Sadi Müderrisoğlu, Sadi Nayman ve Talat Tuğ'un konuşmalarından sonra, seçimlere geçilmiştir. Yapılan seçim sonunda Sadi Nayman, Sadri Tunca, Sadi Müderrisoğlu, H. Avni Kayan, Ali Yiğitbaşı, Ertuğrul Aker, Hasan Bıçakçı, Hüseyin Dora ve Halit Benli yönetim kuruluna getirilmiştir[1266]. Daha sonra ilçe yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı seçim sonunda, CHP Antalya Merkez İlçe Başkanlığı'na Sadi Müderrisoğlu, Başkan Yardımcılığı'na Ertuğrul Aker, Katip ve Muhasipliğe Hüseyin Avni Kayan getirilmiştir[1267].

CHP Antalya il kongresi de 17 Haziran 1951 tarihinde Antalya Halkevi Salonu'nda yapılmıştır. CHP'nin muhalefet saflarında yaptığı ilk il kongresi olan bu toplantı, gayet samimi bir hava içinde geç vakte kadar devam etmiştir. Kongreye Isparta ve Budur İlleri'nden gelen misafirlerde iştirak etmiştir. Kongre CHP Antalya İl Başkanı Talat Tuğ tarafından açılmıştır. Yoklamanın yapılmasından sonra, başkanlık divanı seçimi gerçekleştirilmiştir. Buna göre Divan Başkanlığı'na CHP Antalya Parti Müfettişi Muzaffer Akalın, İkinci Başkanlığa İsmail Karakaş, Katipliklere Sadi Nayman ve Hasan Ali Gülcan seçilmiştir. Daha sonra il yönetim kurulunun bir yıllık faaliyet raporu okunmuştur. Rapor üzerinde Dr. Ali Nazım Köseoğlu tenkit mahiyetinde bir konuşma yapmıştır. Daha sonra hesapların tetkikine başlanmış ve bunun için kongreye katılan üyeler arasından, üç kişilik bir hesap komisyonu seçilmiştir. Kongrede CHP Serik, Korkuteli ve Manavgat İlçe Başkanları, Sadi Nayman, Hıfzı Benli ve CHP Parti Müfettişi Muzaffer Akalın birer konuşma yapmıştır. Konuşmalardan sonra il yönetim kurulu seçimi yapılmıştır. Seçim sonunda, Ömer Hakkı Göksoy, Ethem Ağva, Ahmet Ş. Zaman, Talat Tuğ, M. Ali Gönen, Hasan Abalıoğlu, Macit Yetgin, Ali Olcay, Hıfzı Benli, Güngör Müderrisoğlu ve Sacit Tanır il yönetim kuruluna seçilmiştir[1268]. Daha sonra yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı seçim neticesinde Ethem Ağva, CHP Antalya il başkanlığına getirilmiştir[1269].

[1265] *Şelâle Gazetesi*, S.394, Antalya 13 Şubat 1951, s.2.
[1266] *Şelâle Gazetesi*, S.506, Antalya 5 Haziran 1951, s.1-2.
[1267] *Şelâle Gazetesi*, S.510, Antalya 9 Haziran 1951, s.1.
[1268] *Şelâle Gazetesi*, S.520, Antalya 19 Haziran 1951, s.1,3.
[1269] *Şelâle Gazetesi*, S.521, Antalya 20 Haziran 1951, s.1.

Bunun yanında halkevlerinin hazineye verilmesi dolayısı ile CHP Antalya teşkilatı da, Antalya Halkevi'ni boşaltarak 9 Eylül 1951 tarihinde Dr. Sabri Şallı'nın binasına taşınmıştır. Burada Hasan Sabah, Ali Rıza Moralı ve CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva yaptıkları konuşmada, binalarının ellerinden alınması ile CHP'nin yıkılmayacağını ve daima ayakta duracağını belirtmişlerdir[1270]. Bir müddet Dr. Sabri Şallı'nın binasında kalan CHP Antalya teşkilatı, daha sonra Kazım Özalp Caddesi'nde yeni inşa edilen İstanbul Lokantası üstündeki kısma taşınmıştır[1271].

CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek 14 Nisan 1952 günü Burdur yolu ile Antalya'ya gelmiştir. Aynı gün saat 16.00'da CHP Antalya il teşkilatı tarafından Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan mitinge katılmış ve burada bir konuşma yapmıştır. Kasım Gülek konuşmasında bir gün önce yapılan DP Antalya il kongresine katılan ve burada bir konuşma yapan Başbakan ve DP Genel Başkanı Adnan Menderes'in iddialarına cevap vermiştir[1272].

CHP Antalya merkez ilçe kongresi 11 Ocak 1953 tarihinde Çınaraltı Kahvesi'nde yapılmıştır. Müteşebbis heyet başkanı Dr. Sabri Şallı kongreyi açmıştır. Kongre Başkanlığı'na Ramiz Çoşkun ve İkinci Başkanlığa Esat Esen getirilmiştir. Daha sonra ilçe yönetim kurulunun faaliyet raporu okunmuştur. Kongrede yapılan seçimde CHP Antalya Merkez İlçe Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Dr. Sabri Şallı, Asil Üyeliklere de Osman Akcan, Halit Benlioğlu, Sadi Nayman, H. Avni Kaya, Sadi Müderrisoğlu, Lütfü Kiraz, Murat Güler, Osman Çelik ve Ramiz Çoşkun seçilmiştir. Ayrıca kongrede Osman Akcan, Dr. Sabri Şallı, Halit Benlioğlu, Ramiz Çoşkun, Murat Güler, Sadi Nayman, Ali Rıza Moral, H. Avni Kaya ve Lütfü Kiraz delege olarak tespit edilmiştir[1273].

CHP Antalya İl kongresi de 18 Ocak 1953 tarihinde Çınaraltı Kahvesi'nde gerçekleştirilmiştir. Kongre Başkanlığı'na Dr. Galip Kahraman, Başkan Vekilliği'ne Cemal Pehlivanlıoğlu seçilmiştir. CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva eski yönetim kurulu raporunu okumuş ve rapor üzerinde görüşmeler tamamlandıktan sonra, yeni yönetim kurulu seçimine geçilmiştir[1274]. Kongrede yapılan seçim sonunda CHP Antalya İl Başkanlığa Ethem Ağva, Yönetim Kuruluna da Ömer Hakkı Göksoy, Ahmet Zaman,

---

[1270] *Şelâle Gazetesi*, S.597, Antalya 9 Eylül 1951, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.599, Antalya 11 Eylül 1951, s.1
[1271] *Şelâle Gazetesi*, S.1295, Antalya 8 Eylül 1953, s.1.
[1272] *İleri Gazetesi*, S.679, Antalya 15 Nisan 1952, s.1-2.
[1273] *Şelâle Gazetesi*, S.1064, Antalya 13 Ocak 1953, s.1, 3.; *İleri Gazetesi*, S.938, Antalya 13 Ocak 1953, s.1.
[1274] *Şelâle Gazetesi*, S.1071, Antalya 20 Ocak 1953, s.1, 3.

Cemal Pehlivanlıoğlu, Mehmet Pırıltı, Orhan Gönen, Hasan Abalıoğlu, Ali Olcay, Osman Akcan, Fikret Güneylioğlu ve Hasan Ali Gülcan getirilmiştir[1275].

27 Aralık 1953 tarihinde Borsa Kahvesi'nde CHP Antalya merkez ilçe kongresi yapılmıştır. Kongreye halkın ilgisi oldukça fazla olmuştur. Kongre sonunda CHP Antalya Merkez İlçe Başkanlığına Dr. Sabri Şallı seçilmiştir[1276].

10 Ocak 1954 tarihinde CHP Antalya il kongresi Borsa Kahvesi'nde yapılmıştır. Kongrede yapılan yoklama sonunda, 258 delegenin toplantıya katılmış olduğu görülmüştür. Divan Başkanlığı'na Dr. Galip Kahraman, Katipliklere de Ahmet Durukan ve Ahmet Atalay getirilmiştir. Divanın teşkil edilmesinden sonra Divan Başkanı Dr. Galip Kahraman tarafından genel kurul üyeleri, Atatürk ve şehitlerimiz için saygı duruşuna davet edilmiştir. Saygı duruşunun yerine getirilmesinden sonra CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva, eski yönetim kurulu raporunu okumuştur. Kongrede yapılan seçim neticesinde CHP Antalya İl Başkanlığı'na Ethem Ağva, İl Yönetim Kurulu'na da Ömer Hakkı Göksoy, Osman Rıza Akcan, Ahmet Zaman, Hasan Abalıoğlu, Cemalettin Pehlivanlıoğlu, Fuat Dal, Mehmet Pırıltı, Esat Esen, Ahmet Durukan ve Ali Olcay seçilmişlerdir[1277].

1954 yılı milletvekili seçimlerinden sonraki ilk CHP Antalya il kongresi, 26 Haziran 1955 tarihinde Tophane Parkı'nda gerçekleştirilmiştir. Kongreye CHP Genel Sekreter Yardımcısı ve Kars Milletvekili Turgut Göle ile Sinop Milletvekili Şeref Ayan da iştirak etmiştir. CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva tarafından kongre açılmıştır. Kongrede yapılan seçim sonunda Divan Başkanlığı'na Rahmi Ataöv, Başkan Vekilliği'ne Ertuğrul Aker, Katipliklere Mustafa Ersöz, Enver Konyar, Hüsnü Bülbül ve Refet Öner seçilmiştir[1278].

1 Nisan 1956 tarihinde CHP Antalya teşkilatı, Antalya Yıldız Sineması'nda bir toplantı yapmış ve bu toplantıdan sonra CHP Kadın Kolları'nın Antalya'da da bir şubesi açılmıştır. CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva tarafından misafirler, kongre üyelerine takdim edilmiş ve toplantı açılmıştır. Bu toplantıda, CHP Antalya Kadın Kolları'nı kurmak üzere, Antalya'ya gelmiş bulunan CHP Meclis Üyesi Mebrure Aksoley, Kadın Kolları Merkez Heyeti Reisi Übeyde Elli, Merkez Heyeti Üyelerinden Emine Özçağlar ve Süheyla Poyraz birer konuşma yapmışlardır. Toplantıda yapılan seçim sonucunda, CHP Antalya kadın kolu il ve ilçe yönetim kuruluna şu kişiler getirilmiştir. CHP Antalya Kadın Kolları

[1275] *Şelâle Gazetesi*, S.1075, Antalya 23 Ocak 1953, s.3.
[1276] *Şelâle Gazetesi*, S.1406, Antalya 29 Aralık 1953, s.1.
[1277] *Şelâle Gazetesi*, S.1420, Antalya 12 Ocak 1954, s.1-3.; *Antalya Gazetesi*, S.2282, Antalya 12 Ocak 1954, s.1-2.
[1278] *Şelâle Gazetesi*, S.1935, Antalya 28 Haziran 1955, s.1-2.

İl Başkanı Hayriye Yetgin, Katip Muzaffer Yetginer, Muhasip Nilüfer Pehlivanlı, Üyeler Fatma Berberoğlu, Hafize Koparan, Mükerrem Müderrisoğlu, Mesude Demirkan, Hatice Nayman, Türkan Konuk, Kaya Ağva, Nuran Kepezoğlu, Melehat Akpınar, CHP Antalya Kadın Kolları İlçe Başkanı Saime Ayoğlu, Katip Nimet Demirkan, Muhasip Mutlu Selekler, Üyeler Zekiye Tuzcu, Nezihe Turaç, Sadiye Ün, Emel Taner, Sevgi Taner, Feride Baykal, Türkan Aksu, Mehpare Kaptan, Fatma Gökmen, Makbule Doğan, Ganimet Ayoğlu'dur[1279].

CHP Antalya İl kongresi 24 Mart 1957 tarihinde Antalya Yıldız Sineması Salonu'nda yapılmıştır. Kongrede CHP Genel Merkezi'ni Tunceli Milletvekili Fethi Ülkü temsil etmiştir. Kongre devam ettiği bir sırada DP Antalya il yönetim kurulu ile birlikte, Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak da salona gelmiştir. Bu hareket kongre üyeleri arasında sevinç yaratmıştır. Kongrede yapılan divan seçiminde Divan Başkanlığı'na Dr. Galip Kahraman, İkinci Başkanlığa Hıfzı Benli, Katipliklere Ahmet Korkut, Mehmet Bakar ve Feyzi Gürsoy getirilmiştir. Divanın teşekkül etmesinden sonra, CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva, eski yönetim kurulu faaliyet raporunu okumuştur. Daha sonra kongrede yapılan seçim sonunda 196 oy ile Ethem Ağva CHP Antalya İl Başkanlığına seçilmiştir. CHP Antalya İl Yönetim Kurulu'na da Macit Yetgin, Hasan Ali Gülcan, Mehmet Konuk, Güngör Müderrisoğlu, Osman Akcan, Ömer Hakkı Göksoy, Mehmet Pırıltı ve Cemalettin Pehlivalıoğlu getirilmiştir[1280].

CHP Antalya merkez ilçe kongresi 23 Kasım 1958 tarihinde, Antalya Yıldız Sineması'nda yapılmıştır[1281]. CHP Antalya il kongresi de 28-29 Kasım 1958 günleri arasında, yine aynı yerde gerçekleştirilmiştir. CHP Antalya il kongresi CHP Adana Milletvekili Turgut Yeğena tarafından yönetilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde CHP Antalya İl Başkanlığı'na Ethem Ağva, Üyeliklere Mehmet Pırıltı, Osman Rıza Akcan, Ömer Hakkı Göksoy, Cemalettin Pehlivanlıoğlu, Rafet Eker, Hüseyin Avni Akın, Ali Rıza Akkaş, Eşref Demiray ve Hasan Abalıoğlu seçilmiştir. Kongrenin ikinci günü yapılan çalışmalarına, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü de katılmış ve kongrede bir konuşma yapmıştır. İsmet İnönü bir gün sonra Antalya'dan ayrılmıştır[1282].

14 Şubat 1960 tarihinde CHP Antalya merkez ilçe kongresi, Antalya İnci Sineması'nda yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'na Ali Rıza Kaplan seçilmiştir. Divanın teşekkül etmesinden sonra, İlçe Başkanı Rahmi Ataöv tarafından eski yönetim kurulunun

---

[1279] *Şelâle Gazetesi*, S.2204, Antalya 3 Nisan 1956, s.1.
[1280] *Şelâle Gazetesi*, S.2557, Antalya 27 Mart 1957, s.1-2.
[1281] *Şelâle Gazetesi*, S.3144, Antalya 25 Kasım 1958, s.1.
[1282] *Şelâle Gazetesi*, S.3151, Antalya 2 Aralık 1958, s.1-2.

faaliyet raporu okunmuştur. Faaliyet raporu oy birliği ile genel kurul üyeleri tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Hüsnü Moralı, Mehmet Taşçıoğlu, Dr. Mehmet Tosun, Murat Güler, H.Ali Gönen, Celal Tonguç, Adnan Tuzcuoğlu ve Turgut Olcay seçilmiştir. CHP Antalya Merkez İlçe Başkanlığı'na da tekrar Rahmi Ataöv getirilmiştir[1283].

CHP Antalya il kongresi de 22 Şubat 1960 tarihinde Antalya Yıldız Sineması'nda yapılmıştır. Kongreye CHP Genel Merkezi adına CHP Elazığ Milletvekili Fahri Karakaya ve Doç. Muammer Aksoy iştirak etmiştir. Kongreyi CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva açmış ve daha sonra divan seçimine geçilmiştir. Divan Başkanlığı'na Dr. Asım Okur, Başkan Vekilliği'ne Hıfzı Benli, Katipliklere Rafet Öner ve Gani Satıroğlu seçilmiştir. Divan heyetinin teşekkül etmesinden sonra, CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva eski yönetim kurulunun faaliyet raporunu okumuştur. CHP Antalya İl Başkanı Ethem Ağva uzun olarak kaleme alınan raporun birinci kısmında iktidarı tenkit etmiş, ikinci kısmında da yapılmış olan faaliyetleri anlatmıştır[1284]. Raporun okunmasından sonra seçimlere geçilmiştir. Kongrede yapılan seçimler sonucunda CHP Antalya İl Başkanlığı'na Ethem Ağva, Yönetim Kurulu'na da Mehmet Pırıltı, Osman Rıza Akcan, Enver Kayar, Hasan Ali Göksoy, Ömer Hakkı Göksoy, Hüseyin Avni Akın, Rıza Benli, Zeki Demir, M. Elmalılı ve Dr. Asım Okur seçilmiştir[1285].

3.1.3.Millet Partisi

22 Haziran 1953 tarihinde Antalya Valiliği'ne, Millet Partisi'nin kurulması ile alakalı beyanname verilmiş ve böylece bu parti Antalya'da kurulmuştur. Ayrıca Antalya'nın Yukarıpazar Semti'nde bulunan Çınarlı Kahve'nin yanında bir parti binası kiralanmıştır Millet Partisi Antalya teşkilatının kurulma çalışması, Demokrat Parti'den istifa eden Abdullah Canöz tarafından yürütülmüştür[1286].

Yalnız Ankara Sorgu Hakimliği'nin vermiş olduğu karar gereğince, Millet Partisi Teşkilatı bütün yurtta olduğu gibi, Antalya'da da 8 Temmuz 1953 tarihinde kapatılmıştır. Bu münasebetle Antalya'da ölü doğmuş olan ve 12 kişilik kadrosundan başka hiçbir üye kaydına muvaffak olamayan Millet Partisi'nin Antalya il binası da, Antalya Emniyet Müdürlüğü tarafından mühürlenmiş ve eşyaları muhafaza altına alınmıştır[1287].

[1283] *Antalya Gazetesi*, S.4270, Antalya 16 Şubat 1960, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3581, Antalya 17 Şubat 1960, s.1-2.
[1284] *Şelâle Gazetesi*, S.3585, Antalya 23 Şubat 1960, s.1-2.
[1285] *Şelâle Gazetesi*, S.3586, Antalya 24 Şubat 1960, s.2.
[1286] *Şelâle Gazetesi*, S.1222, Antalya 23 Haziran 1953, s.1-2.
[1287] *Antalya Gazetesi*, S.2106, Antalya 9 Temmuz 1953, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1239, Antalya 10 Temmuz 1953, s.1.

3.1.4.Cumhuriyetçi Millet Partisi

1954 yılında CMP Antalya teşkilatının kurulmasına karar verilmiş ve CMP Antalya müteşebbis heyeti teşekkül etmiştir. CMP Müteşebbis Heyeti; Ahmet Kulak, Remzi Büyüközer, Hasan Ali Gülcan, Ahmet Bileydi, Hasan Karabakioğlu ve Memduh Lülü'den teşekkül etmiştir. Müteşebbis heyetin kendi arasında yaptığı iş bölümünde CMP Antalya İl Başkanlığı'na Remzi Büyüközer, İkinci Başkanlığa Ahmet Bileydi, Muhasipliğe Hasan Ali Gülcan ve Sekreterliğe Hasan Karabakioğlu getirilmiştir[1288].

CMP Antalya'da kurulduktan sonra, teşkilatlanma çalışmalarına devam etmiş ve Antalya'nın Gündoğmuş Kazası'nda ilçe, adı geçen kazanın Köprülü Bucağı'nda bucak, Antalya'nın Akseki Kazası'nda ilçe, Akseki Kazası'nın İbradı ve Cevizli Bucakları'nda bucak, Antalya'nın Kaş Kazası'nın Demre Bucağı'nda bucak ve Antalya'nın Alanya Kazası'nda, ilçe başkanlıkları teşekkül etmiştir[1289].

CMP Antalya İl Kongresi 14 Ekim 1956 tarihinde Antalya'da Zincirli Han'da bulunan Şevki Doğruerler'e ait binada yapılmıştır. Kongrede yoklama yapılmış ve daha sonra kongre divanı teşekkül etmiştir. Divan heyetinin teşekkül etmesinden sonra, CMP Antalya İl Başkanı Remzi Büyüközer tarafından, eski yönetim kurulunun faaliyet raporu okunmuş ve rapor kongre üyeleri tarafından ibra edilmiştir. Daha sonra kongrede yeni yönetim kurulunun teşkili için seçim yapılmıştır CMP Antalya il kongresine CMP Genel Başkan Osman Bölükbaşı ile Genel Merkez Üyelerinden Nevşehir Milletvekili Ahmet Bilgin de katılmış ve birer konuşma yapmışlardır[1290]. Osman Bölükbaşı ve Ahmet Bilgin kongrede yaptıkları konuşmada, DP iktidarını ve CHP'ni eleştirmişlerdir[1291].

3.1.5.Hürriyet Partisi

1956 yılında Hürriyet Partisi Antalya teşkilatının kurulması için, Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş'ın başkanlığında bir toplantı tertiplenmiş ve bu toplantı sonunda Hürriyet Partisi Antalya müteşebbis heyeti teşekkül etmiştir. Hürriyet Partisi Antalya Müteşebbis Heyeti şu şahıslardan müteşekkildir. İbrahim Ar, Mehmet Balcı, Hüseyin Doğrusöyler, Ömer Gencer, Dr. Mehmet Hayati Düdener, Kemal Gököz, Ayhan Kemaloğlu, Dr. Sabri Okutman, Rıza Öktem, Muharrem Tanır ve Şevket Taşkan. Müteşebbis heyetin kendi arasında yapmış olduğu görev bölümünde Hürriyet Partisi Antalya İl Başkanlığı'na Şevket Taşkan, İkinci Başkanlığa Muharrem Tanır, Sekreterliğe

---

[1288] *Şelâle Gazetesi*, S.1594, Antalya 10 Temmuz 1954, s.1-2.
[1289] *Şelâle Gazetesi*, S.1755, Antalya 23 Aralık 1954, s.2.
[1290] *Şelâle Gazetesi*, S.2396, Antalya 16 Ekim 1956, s.1, 3.; *Antalya Gazetesi*, S.3260, Antalya 16 Ekim 1956, s.1.
[1291] *Antalya Gazetesi*, S.3260, Antalya 16 Ekim 1956, s.1.

Kemal Gököz ve Muhasipliğe Ömer Gencer getirilmiştir[1292]. Hürriyet Partisi, Antalya'nın Yenikapı Caddesi üzerinde bulunan ve Antalya Şehir Kulübü'nün boşaltmış olduğu binayı da kiralamıştır[1293].

Hürriyet Partisi Antalya il teşkilatının teşekkül etmesinden sonra, Antalya merkez ilçe teşkilatı da kurulmuştur. Hürriyet Partisi Antalya merkez ilçe teşkilatında Başkan Ahmet Durukan, İkinci Başkan Mehmet Ertaş, Muhasip Kenan Hilmi Arsel, Katip Yılmaz Yalçınkaya, Üyeler Bekir Okur, Mehmet Diker ve Hüseyin Akyüz'dür[1294].

İki yıl civarında bir ömrü olan Hürriyet Partisi 24 Kasım 1958 tarihinde kendisini feshetmiş ve ülke genelindeki teşkilatları kapanmıştır[1295].

3.2.SEÇİMLER

3.2.1.Milletvekili Seçimleri

1950 yılında yapılacak olan milletvekili genel seçimleri için, Antalya'da da hummalı bir faaliyet görülmüştür. Yeni seçim kanununa göre her seçmen için seçmen kartı hazırlanmış, ayrıca oy sandıkları noksan olduğundan Antalya İl Seçim Kurulu Başkanlığı'nca 200 adet seçim sandığı yapılması kararlaştırılmış ve bu karar 31 Mart 1950 tarihinde Adalet Dairesi'nde pazarlık usulü ile ihale edilmiştir[1296].

7 Nisan 1950 tarihinde DP tarafından, Antalya'da milletvekili aday adayları arasında aday yoklaması yapılmıştır. Aday yoklaması sonucunda seçilenler içinde Ahmet Tekelioğlu, Ahmet Tokuş, İbrahim Subaşı, Akif Sarıoğlu, Dr. Fatin Dalaman ve Dr. Burhanettin Onat bulunmaktadır[1297].

CHP Antalya teşkilatı da 9 Nisan 1950 tarihinde, kaza ve köylerden gelen 270 parti delegesinin iştiraki ile Antalya Halkevi'nde, milletvekili aday adayları arasında aday yoklaması yapmıştır. Yoklama neticesinde CHP Antalya milletvekili adayı olarak Rasih Kaplan, Mustafa Korkut, Dr. Ali Nazım Köseoğlu, Veli Şekerci, Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu, Aziz Yeğer tespit edilmiştir[1298].

Seçime katılacak bütün milletvekili adayları ile birlikte, CHP ve DP Antalya Milletvekili adayları da 24 Nisan 1950 tarihinde Ankara Radyosu tarafından ilan

---

[1292] *Şelâle Gazetesi*, S.2134, Antalya 18 Ocak 1956, s.3.
[1293] *Antalya Gazetesi*, S.2998, Antalya 20 Ocak 1956, s.1.
[1294] *Antalya Gazetesi*, S.3022, Antalya 13 Şubat 1956, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2160, Antalya 14 Şubat 1956, s.1-2.
[1295] *Şelâle Gazetesi*, S.3152, Antalya 3 Aralık 1958, s.1.
[1296] *Şelâle Gazetesi*, S.280, Antalya 4 Nisan 1950, s.2.
[1297] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.425, Antalya 8 Nisan 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.282, Antalya-11 Nisan 1950, s.1.
[1298] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.422, Antalya 29 Mart 1950, s.1.*; İleri Gazetesi*, S.35, Antalya 11 Nisan 1950, s.1; *Şelâle Gazetesi,* S.286, Antalya 25 Nisan 1950, s.1.

edilmiştir[1299]. Ayrıca Antalya İl Seçim Kurulu, seçime girecek olan milletvekili adaylarını mahallinde duyurmuştur. Buna göre CHP Antalya Milletvekili Adayları Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu, Rasih Kaplan, Kemal Kaya, Mustafa Korkut, Dr. Ali Nazım Köseoğlu, Veli Şekerci ve Aziz Yeğer, DP Antalya Milletvekili Adayları Dr. Fatin Dalaman, Dr. Nazifi Şerif Nabel, Dr. Burhanettin Onat, Akif Sarıoğlu, İbrahim Subaşı, Ahmet Tekelioğlu ve Ahmet Tokuş, Bağımsız Antalya Milletvekili Adayları Dr. Asım Okur, Cemalettin Sarkadıoğlu, Faiz Sarılar, Tahir Sargın, Hamit Macit Selekler ve Muhtar Yazır'dır[1300].

1950 yılı milletvekili seçimlerinden önce DP ve CHP milletvekili adayları, Antalya'nın köy ve bucaklarını dolaşmışlardır. Milletvekili adayları gittikleri yerlerde kendilerinin ve partilerinin propagandasını yapmışlardır[1301].

CHP Antalya İl Başkanı Aşir Aksu, Yönetim Kurulu Üyelerinden Dr. Ali Nazım Köseoğlu ile Dr. Asım Okur ve Antalyalı partililerden meydana gelen bir grup 7 Mart 1950 tarihinde Antalya'nın Finike Kazası'na bağlı Kumluca Nahiyesi'ne gelmişler ve halka hitap etmişlerdir[1302]. CHP Antalya Parti Müfettişi ve Sivas Milletvekili Nazif Ergin ile Antalya Milletvekili adayları 28 Nisan 1950 tarihinde Antalya'nın Serik Kazası'na gitmişler ve şehir meydanında halka hitap etmişlerdir. Daha sonra Akseki Kazası'na gelmişler ve burada da seçim çalışması yapmışlardır[1303].

2 Mayıs 1950 tarihinde de CHP Antalya milletvekili adayları, Antalya Halkevi'nde kalabalık bir halk kitlesi önünde, propaganda konuşması yapmışlardır. Bu toplantıda ilk sözü, CHP Antalya İl Başkanı Aşir Aksu almış ve CHP Antalya milletvekili adaylarının hal tercümesini okumuştur. Daha sonra CHP Antalya Milletvekili Adayı Rasih Kaplan, Milletvekili Adayı Dr.Ferruh Niyaz Ayoğlu ile CHP Antalya Parti Müfettişi ve Sivas Milletvekili Nazif Ergin birer konuşma yapmıştır[1304].

Antalya'dan bağımsız olarak milletvekilliğine adaylıklarını koyanlardan Dr. Asım Okur ile Cemalettin Sarıkadıoğlu, 7 Mayıs1950 tarihinde Antalya Cumhuriyet Meydanı'nda birer propaganda çalışması gerçekleştirmişlerdir[1305].

DP Antalya milletvekili adayları da, kalabalık bir kafile ile 18 Nisan 1950 tarihinde Antalya'nın Korkuteli Kazası'na gitmişler ve burada halka hitap etmişlerdir. Bu toplantıya

---

[1299] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.430, Antalya 26 Nisan 1950, s.1-2.
[1300] *İleri Gazetesi*, S.44, Antalya 2 Mayıs 1950, s.4.
[1301] *Şelâle Gazetesi*, S.289, Antalya 5 Mayıs 1950, s.1.
[1302] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.416, Antalya 8 Mart 1950, s.1, 3.
[1303] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.431, Antalya 29 Nisan 1950, s.1.
[1304] *Şelâle Gazetesi*, S.289, Antalya 5 Mayıs 1950, s.1-2.
[1305] *Şelâle Gazetesi,* S.290, Antalya 9 Mayıs 1950, s.1.

çok miktarda vatandaş iştirak etmiştir[1306].

8 Mayıs1950 tarihinde de DP tarafından, Antalya Cumhuriyet Meydanı'nda bir açık hava toplantısı tertip edilmiştir. Bu toplantıya DP Antalya İl Başkanı ve Milletvekili Adayı Ahmet Tekelioğlu'nun konuşması ile başlamış ve daha sonra DP Antalya milletvekili adayları birer konuşma yapmıştır[1307].

14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan milletvekili seçiminde, Antalya'nın seçmen sayısı 130.132'dir. Bu seçimde kullanılan oy sayısı ise 115.239'dur[1308] . Bu seçimde Antalya merkez kazasının seçmen sayısı 27.213'dir. Kullanılan oy sayısı da 23.738'dir. Antalya'da yapılan seçimde milletvekili adayları, Antalya merkez kazadan şu oyları almışlardır. Dr. Fatin Dalaman 15.443, Dr. Nazifi Şerif Nabel 15.448, Akif Sarıoğlu 15.474, Dr. Burhanettin Onat 15.712, İbrahim Subaşı 15.530, Ahmet Tekelioğlu 15.544, Ahmet Tokuş 15.506, Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu 7.652, Rasih Kaplan 7.636, Kemal Kaya 7.751, Mustafa Korkut 7.411, Dr. Ali Nazım Köseoğlu 7.596, Veli Şekerci 7.286, Aziz Yeğer 7.913, Dr. Asım Okur 659, Cemalettin Sarıkadıoğlu 40, Faiz Sarılar 30, Tahir Sargın 1.240 ve Muhtar Yazır 95[1309].

Antalya'dan bu seçimde yedi milletvekili seçilmiştir. Seçim sonunda DP listesinden seçime giren adayların hepsinin seçimi kazanmış olduğu görülmüştür[1310]. Antalya Valiliği de 23 Mayıs 1950 tarihinde bir mahalli gazeteye vermiş olduğu ilanda, Antalya'dan seçim kazanan milletvekillerinin partisini ve kimliklerini şöyle açıklamıştır." 14 Mayıs 1950 Pazar Günü yapılan milletvekilleri seçiminde ilimizden aşağıda ad ve soyadları yazılı Demokrat Parti adaylarının seçimi kazanmış olduklarından, 5545 sayılı seçim kanununun 117 maddesi gereğince ilan olunur.1-Ahmet Tokuş, 2-Ahmet Tekelioğlu, 3-Akif Sarıoğlu, 4-Burhanettin Onat, 5-İbrahim Subaşı, 6-Fatin Dalaman, 7-Nazifi Şerif Nabel"[1311].

Antalya Milletvekilleri 22 Mayıs 1950 tarihinde TBMM'nde bulunmak üzere, 19 Mayıs günü Antalya'dan ayrılmışlardır[1312]. Ancak milletvekilleri Antalya'dan ayrılmadan önce, DP Antalya il binası önünde bir tören yapılmıştır[1313].

[1306] *İleri Gazetesi*, S.39, Antalya 20 Nisan 1950, s.1, 3.
[1307] *İleri Gazetesi*, S.47, Antalya 9 Mayıs 1950, s.1,3.; *Şelâle Gazetesi*, S.290, Antalya 9 Mayıs 1950, s.3.
[1308] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.2.
[1309] *Şelâle Gazetesi*, S.292, Antalya 16 Mayıs 1950, s.3.
[1310] *İleri Gazetesi*, S.51, Antalya 16 Mayıs 1950, s.1.
[1311] BCA. MUA. F.K. 30.10.0.0 Y.N. 77.511.10.; *Şelâle Gazetesi*, S.294, Antalya 23 Mayıs 1950, s.3.
[1312] *Şelâle Gazetesi*, S.293, Antalya 19 Mayıs 1950, s.1.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.437, Antalya 20 Mayıs 1950, s.1.
[1313] *İleri Gazetesi*, S.53, Antalya 20 Mayıs 1950, s.1-2.

22 Mayıs 1950 tarihinde saat 15.00'de açılan IX. Devre TBMM tarafından hükümet devir alınmış ve Cumhurbaşkanlığı'na Celal Bayar seçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçiminde Celal Bayar 387, İsmet İnönü 64 ve Halil Özyörük 1 oy almıştır. Cumhurbaşkanı seçimi gerçekleştikten sonra, yurdun her tarafında 101 pare top atışı yapılmış ve bu tarihi an sevinçle kutlanmış, bütün resmi daire ve müesseseler ışıklarla donatılmıştır[1314]. Celal Bayar'ın cumhurbaşkanı seçilmesi sebebi ile Antalya'da da üç gün devam eden eğlenceler tertip edilmiş, bütün resmi daire ve müesseseler ışıklar ve bayraklarla donatılmış, şehirde geceleri geç vakte kadar maytap fişekleri atılmış ve halk coşkun bir şekilde eğlence yapmıştır[1315].

1954 yılında yapılacak olan milletvekili genel seçimleri için, DP'den milletvekili seçimine katılmak isteyen adayların müracaatları 14 Mart 1954 tarihinde sona ermiştir. Bu tarihte DP Antalya İl Başkanlığı verilerine göre, milletvekili adaylığı yoklamasına girecek olan 7'si halen milletvekili olan 25 kişi bulunmaktadır. DP Antalya milletvekili aday adayı listesinde şu isimler yer almaktadır. İhsan Ataöv, Remzi Büyüközer, Mustafa Çimen, Dr. Fatin Dalaman, Nazif Eke, Ömer Eken, Sadık Erdem, Nuri Güven, Atilla Konuk, Dr. Nazifi Şerif Nabel, Dr.Asım Okur, Dr. Burhanettin Onat, Kemal Reisoğlu, Akif Sarıoğlu, Faiz Sarılar, Adnan Selekler, Sabit Şevki Seren, Salih Sipahioğlu, İbrahim Subaşı, Ahmet Tekelioğlu, Ahmet Tokuş, Ahmet Torgay, Nuh Tufan, Ömer Türkiş ve Ahmet Yıldırım[1316].

Aynı seçim için CHP'den yoklamaya girecek olan milletvekili aday adayı sayısı da on beştir. Bunlar Ömer Hakkı Göksoy, Sami Yen, Tahir Kaplan, Fuat Dal, Mehmet Saraçoğlu, Ethem Ağva, Dr. Ali Nazım Köseoğlu, Hıfzı Benli, Amir Yeğen, Rafet Tugay, Feyzi Gürsoy, Niyazi Aksu, Vehbi Ünal, Rahmi Ataöv ve Cemal Tanıl'dır[1317].

28 Mart 1954 tarihinde CHP ve DP milletvekili adaylarının yoklamaları (denemeleri) yapılmıştır. Aday yoklaması sonucunda CHP'den sekiz kişi Ethem Ağva, Dr. Ali Nazım Köseoğlu, Tahir Kaplan, Mehmet Saraçoğlu, Ömer Hakkı Göksoy, Rafet Tugay, Feyzi Gürsoy ve Hıfzı Benli, DP'den de yedi kişi Dr. Burhanettin Onat, Atilla Konuk, Ahmet Tekelioğlu, Ahmet Tokuş, Dr. Asım Okur, Sadık Erdem, Dr. Fatin Dalaman partilerinin milletvekili adayı olmuşlardır[1318].

[1314] *Şelâle Gazetesi*, S.294, Antalya 23 Mayıs 1950, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.54, Antalya 23 Mayıs 1950, s.1.
[1315] *İleri Gazetesi*, S.55, Antalya 25 Mayıs 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.295, Antalya 26 Mayıs 1950, s.1.; İhsan Ezherli, *a.g.e.* , s.160.
[1316] *Şelâle Gazetesi*, S.1483, Antalya 16 Mart 1954, s.1-2.
[1317] *Şelâle Gazetesi*, S.1493, Antalya 26 Mart 1954, s.3.
[1318] *Şelâle Gazetesi*, S.1497, Antalya 30 Mart 1954, s.1-2.

DP Antalya milletvekili adayları 12 Nisan 1954 akşamı radyodan resmen ilan edilmiştir. Ancak DP Genel Merkezi tarafından Antalya milletvekili aday yoklaması listesinden Sadık Erdem veto edilmiştir. Sadık Erdem'in yerine de genel merkezden aday gösterilmiş ve böylece DP Genel Merkezi tarafından Antalya'dan gösterilen aday sayısı iki kişi olmuştur[1319].

13 Nisan 1954 akşamı da CHP adayları radyodan resmen ilan edilmiştir. CHP Antalya milletvekili adayları, genel merkezden aday gösterilmediği için, aday yoklamasından çıkan şahıslar olmuştur[1320].

Partilerin milletvekili adayları yanında, 1954 yılı milletvekili seçiminde Antalya'dan Şahap Kervancıoğlu[1321], Cemalettin Sarıkadıoğlu[1322], Osman Yüksel Serdengeçti[1323], Salih Sevindik ve Mahmut Şanlı bağımsız milletvekili adayı olmuştur[1324].

Ancak Bağımsız Milletvekili Adayı Osman Yüksel Serdengeçti hakkında Antalya Valisi Şefik San tarafından, İçişleri Bakanlığı'na şu şifre gönderilmiştir." Madata hadisesi ile ilgili Osman Yüksel (Serdengeçti) Vilâyetimizden bağımsız adaylığını koymuş ve bir seçim beyannamesi yayınlayarak vilâyet dahilinde seçim propagandası yapmağa başlamıştır. Aksekili ırkçı ve Turancı olan ve kendisinden her türlü geri hareketleri umulan bu şahsın durum ve temasları göz önüne alınmakla beraber hakkındaki son malumatın bildirilmesini arz ederim"[1325]

1954 seçimleri ile ilgili olarak Antalya'da ilk açık hava toplantısı CHP tarafından yapılmıştır. Toplantıya Mersin-İzmir gezisine çıkan ve 10 Ekim 1953 tarihinde vapurla Antalya'ya gelen CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek de katılmıştır[1326]. Kasım Gülek, Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan toplantıda bir konuşma yapmıştır. Kasım Gülek yaptığı bu konuşmada, Demokrat Parti'nin uygulamış olduğu politikayı eleştirmiştir[1327].

DP'de seçim kampanyasına Antalya'dan başlamağa karar vermiş[1328] ve 19 Ekim 1953 tarihinde DP Antalya teşkilatı Cumhuriyet Meydanı'nda saat 15.00'de bir açık hava toplantısı tertip etmiştir. Halkın yoğun ilgi gösterdiği bu toplantıya Dış İşleri Bakanı Fuat

---

[1319] *Şelâle Gazetesi*, S.1512, Antalya 14 Nisan 1954, s.1-2.
[1320] *Şelâle Gazetesi,* S.1513, Antalya 15 Nisan 1954, s.1.
[1321] *Şelâle Gazetesi*, S.1507, Antalya 9 Nisan 1954, s.1.
[1322] *Şelâle Gazetesi*, S.1514, Antalya 16 Nisan 1954, s.3.
[1323] *Şelâle Gazetesi*, S.1500, Antalya 2 Nisan 1954, s.1.
[1324] *Şelâle Gazetesi*, S.1521, Antalya 23 Nisan 1954, s.1.
[1325] BCA. BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N.134.873.15.
[1326] *Şelâle Gazetesi*, S.1326, Antalya 9 Ekim 1953, s.2.; *Antalya Gazetesi*, S.2192, Antalya 11 Ekim 1953, s.1.
[1327] *Antalya Gazetesi*, S.2192, Antalya 11 Ekim 1953, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1330, Antalya 13 Ekim 1953, s.1-2.
[1328] *Şelâle Gazetesi*, S.1334, Antalya 17 Ekim 1953, s.1.

Köprülü, Ticaret ve Ekonomi Bakanı Fethi Çelikbaş, Ankara Belediye Başkanı ve DP Genel İdare Kurulu Üyesi Atıf Benderlioğlu, Manisa Milletvekili ve DP Genel İdare Kurulu Üyesi Samet Ağaoğlu, Devlet Bakanı Celal Yardımcı, Ordu Milletvekili Feyzi Boztepe, Çorum Milletvekili Hakkı Yemeniciler ve Konya Milletvekili Himmet Ölçmen katılmıştır. Açık hava toplantısına DP Antalya İl Başkanı Salih Sipahioğlu'nun açış konuşması ile başlanmıştır. Daha sonra konuşma yapan ve yukarıda isimleri geçen zevat CHP'yi eleştirmişler ve DP ile hükümet hakkında CHP'nin ileri sürdüğü iddialara cevap vermişlerdir. Bununla yanında DP'nin uygulamış olduğu iç ve dış politikadan bahsetmişlerdir[1329].

DP tarafından 8 Ocak 1954 tarihinde Antalya'nın Serik Kazası'nda bir açık hava toplantısı tertip edilmiştir. Serik Belediye Meydanı'nda yapılan bu toplantıya, çok sayıda vatandaş katılmış ve bu toplantıda DP Antalya il teşkilatı yöneticileri tarafından konuşmalar yapılmıştır[1330]. DP Finike İlçe Teşkilatı da 25 Şubat 1954 tarihinde kaza merkezinde, bir gün sonra da Kumluca ve Bağyaka'da toplantı yapmıştır. Bu yerleşim birimlerinde yapılan toplantılara Antalya Milletvekilleri Dr. Nazifi Şerif Nabel ile Akif Sarıoğlu da katılmıştır[1331].

Bunun yanında DP Antalya ilçe yönetim kurulu tarafından Şehir Sineması'nda bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıya DP Antalya Milletvekili adaylarının bir çoğu katılmıştır. Toplantı DP Antalya İlçe Başkanı Ömer Eken'in konuşması ile açılmıştır. Bu toplantıda Ahmet Tekelioğlu, Dr. Burhanettin Onat, Ahmet Tokuş, Atilla Konuk, Dr. Asım Okur ve Sadık Erdem sıra ile konuşmuşlardır. Burada yapılan konuşmalarda DP hükümeti tarafından, Antalya'ya yapılan hizmetler anlatılmış ve bu devre de yapılacak olan yatırımlardan bahsedilmiştir. Bunun yanında CHP'nin yapmış olduğu eleştirilere de cevap verilmiştir[1332].

Bağımsız Milletvekili Adayları'ndan Salih Sevindik ve Mehmet Şanlı 21 Nisan 1954 günü seçim propagandalarını yapmışlardır[1333]. CHP Antalya teşkilatı da 25 Nisan 1954 günü saat 14.30'da Cumhuriyet Meydanı'nda bir açık hava toplantısı tertip etmiştir. Bu toplantıya CHP Antalya milletvekili adayları katılmıştır[1334]. CHP'nin bu toplantısından

---

[1329] *İleri Gazetesi*, S.1207, Antalya 20 Ekim 1953, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1337, Antalya 20 Ekim 1953, s.1-2.
[1330] *İleri Gazetesi*, S.1286, Antalya 9 Ocak 1954, s.1-2.
[1331] *İleri Gazetesi*, S.1339, Antalya 5 Mart 1954, s.2.
[1332] *Antalya Gazetesi*, S.2372, Antalya 13 Nisan 1954, s.1-2.
[1333] *Şelâle Gazetesi*, S.1521, Antalya 23 Nisan 1954, s.2.
[1334] *Şelâle Gazetesi*, S.1522, Antalya 25 Nisan 1954, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1524, Antalya 27 Nisan 1954, s.2.

üç gün sonra aynı yerde, milletvekili adaylarının katılımı ile DP'de bir açık hava toplantısı tertip etmiştir[1335].

2 Mayıs 1954 tarihinde yapılan milletvekili seçiminde Antalya'nın seçmen sayısı 152.231'dir. Bu seçimde kullanılan oy sayısı ise 131.600'dir[1336]. Bu seçimde DP'nin Antalya milletvekili adaylarının hepsi seçimi kazanmıştır[1337]. Seçim sonuçlarına göre Antalya'dan Dr. Buhanettin Onat, Ahmet Tekelioğlu, Ahmet Tokuş, Atilla Konuk, Dr. Asım Okur, Dr. Fatin Dalaman, Enver Karan ve Kenan Akmanlar milletvekili olmuşlar[1338] ve Antalya X. Dönemde TBMM'de bu milletvekilleri tarafından temsil edilmiştir[1339].

Seçimden sonra, Antalya Milletvekillerinden Dr. Burhanettin Onat, Ahmet Tekelioğlu ve Kenan Akmanlar hususi taksi ile 7 Mayıs 1954 günü sabah erken saatlerde, Ankara'ya gitmek üzere Antalya'dan ayrılmışlardır[1340].

Ancak 2 Mayıs 1954 milletvekili genel seçimlerinde DP listesinden Antalya'dan milletvekili seçilen Dr. Asım Okur, bir müddet sonra partisinden ayrılmış ve Hürriyet Partisi'ne geçmiştir[1341].

27 Ekim 957 tarihinde yapılacak olan XI. Devre milletvekili genel seçimlerine iştirak edecek olan CHP Antalya teşkilatı, 29 Eylül 1957 tarihinde denemelerini yaparak adaylarını tespit etmiştir. Bu seçime Antalya'dan iştirak edecek olan CHP milletvekili adayları şunlardır. Ethem Ağva, Ömer Hakkı Göksoy, Mehmet Pırıltı, Fevzi Gürsoy, Cemalettin Pehlivanlıoğlu, Ali Rıza Kaplan, Dr. Şelahattin Tekeli ve Eşref Açıkalın[1342].

DP'den Antalya'da milletvekili aday adayı olanlar arasında Dr. Burhanettin Onat, Kenan Akmanlar, Ahmet Tokuş, Attila Konuk, Ömer Eken, Dr. Ahmet Büğüşoğlu, Yaşar Yazıcı, Naci Akalın, Mehmet Gülşen, Ahmet Torgay, Mehmet Ak, Akif Sarıoğlu ve Sadık Erdem bulunmaktadır[1343]. DP Antalya teşkilatı 2 Ekim 1957 tarihinde aday yoklamasını yapmış ve DP Antalya milletvekili aday listesi teşekkül etmiştir. DP Antalya milletvekili aday listesinde Kenan Akmanlar, Ahmet Tokuş, Attila Konuk, Adnan Selekler, Sadık Erdem, Mehmet Ak, İbrahim Şubaşı, Yaşar Yazıcı vardır[1344]. Bunun yanında DP Antalya milletvekili listesinde bir milletvekili adayı da genel merkezden gösterilecektir[1345].

[1335] *Şelâle Gazetesi*, S.1525, Antalya 28 Nisan 1954, s.2.
[1336] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tekelioğlu), s.10.
[1337] *Şelâle Gazetesi*, S.1527, Antalya 4 Mayıs 1954, s.1-2.
[1338] BCA. Mua. F.K. 30.10.0.0. Y.N.78.517.5.; *Şelâle Gazetesi*, S.1528, Antalya 5 Mayıs 1954, s.2.
[1339] *Şelâle Gazetesi*, S.1530, Antalya 7 Mayıs 1954, s.1.
[1340] *Şelâle Gazetesi*, S.1531, Antalya 8 Mayıs 1954, s.1.
[1341] *Şelâle Gazetesi*, S.1, Antalya 6 Mart 1956, s.1.
[1342] *Şelâle Gazetesi*, S.2734, Antalya 1 Ekim 1957, s.1-2.
[1343] *Şelâle Gazetesi*, s.2734, Antalya 1 Ekim 1957, s.2.
[1344] *İleri Gazetesi*, S.2594, Antalya 3 Ekim 1957, s.1.
[1345] *Şelâle Gazetesi*, S.2737, Antalya 4 Ekim 1957, s.1

Ancak aday yoklamasından bir gün önce, yani 1 Ekim 1957 tarihinde önemli bir gelişme meydana gelmiş ve DP Antalya Milletvekillerinden Dr. Burhanettin Onat partisinden istifa etmiştir[1346]. Demokrat Parti saflarından ayrıldığını ve isminin partiden silinmesini, DP Antalya İl Başkanlığı'na göndermiş olduğu bir mektupla isteyen Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat'ın istifası, DP Genel Merkezi tarafından kabul edilmemiş ve kendisi Antalya milletvekili aday listesinde genel merkez adayı olarak gösterilmiştir[1347]. Bunun neticesinde DP Antalya milletvekili aday listesi son şeklini almış ve liste veto edilmeden kabul edilmiştir. DP Antalya milletvekili aday listesi şu şekilde teşekkül etmiştir. Kenan Akmanlar, Dr. Burhanettin Onat, Attila Konuk, Ahmet Tokuş, Sadık Erdem, Adnan Selekler, Yaşar Yazıcı ve İbrahim Subaşı[1348].

Ayrıca 1957 yılı milletvekili seçimlerinde DP Genel Merkezi tarafından, DP Antalya teşkilatında seçim işlerini organize etmek üzere, Antalya Milletvekillerinden Kenan Akmanlar görevlendirilmiştir[1349].

Hürriyet Partisi Antalya teşkilatı da 27 Ekim 1957 milletvekili seçimine girecek milletvekili aday listesini teşekkül ettirmiştir. Hürriyet Partisi Antalya milletvekili aday listesinde Doç. Muammer Aksoy, Dr. Asım Okur, Şevket Taşkan, Ayhan Kemaloğlu, Kemal Gököz, Mazlum Adıson, Abdullah Canöz, Cahit Günel ve Rasim Eyüpoğlu bulunmaktadır[1350].

Cumhuriyetçi Millet Partisi Antalya milletvekili adayları da şu isimlerden meydana gelmiştir. Remzi Büyüközer, Ahmet Bileydi, Şahap Kervancıoğlu, Mehmet Ferah, Ahmet Kulak, Arif Cengiz, Mehmet Yorgancıoğlu, Selahattin Akalın ve Zeki Öktem[1351].

1957 yılında yapılacak olan milletvekili seçimlerinden önce Hürriyet Gazetesi tarafından 12 Eylül 1957 tarihinde Antalya'nın merkez kazasında, Yeniköy Nahiyesi'nde ve Camili Köyü'nde bir kamuoyu yoklaması yapılmıştır. Hürriyet Gazetesi'nin yapmış olduğu bu kamuoyu yoklamasında DP'nin, diğer partilerin önünde bulunduğu tespit edilmiştir[1352].

Seçim kampanyasını fiilen açan Hürriyet Partisi Antalya Teşkilatı ilk açık hava toplantısını 27 Mayıs 1956 tarihinde yapmıştır[1353]. Hürriyet Partisi Antalya Teşkilatı 2

[1346] *Şelâle Gazetesi*, S.2735, Antalya 2 Ekim 1957, s.2.
[1347] *Şelâle Gazetesi*, S.2742, Antalya 9 Ekim 1957, s.1.
[1348] *Şelâle Gazetesi*, S.2742, Antalya 9 Ekim 1957, s.2.
[1349] *Şelâle Gazetesi*, S.2734, Antalya 1 Ekim 1957, s.2.
[1350] *Şelâle Gazetesi*, S.2741, Antalya 8 Ekim 1957, s.1, 3.; *Şelâle Gazetesi*, S.2742, Antalya 9 Ekim 1957, s.2.
[1351] *Şelâle Gazetesi*, S.2742, Antalya 9 Ekim 1957, s.2.
[1352] *İleri Gazetesi*, S.2574, Antalya 13 Eylül 1957, s.1-2.
[1353] *Antalya Gazetesi*, S.3125, Antalya 29 Mayıs 1956, s.1.

Ekim 1957 tarihinde de Antalya Cumhuriyet Meydanı'nda bir açık hava toplantısı daha yapmıştır. Bu toplantıda Antalya Milletvekili adayı Dr. Asım Okur ve Doç Muammer Aksoy birer konuşma yapmıştır[1354]. Hürriyet Partisi Antalya'daki son açık hava toplantısını da 6 Ekim 1957 tarihinde gerçekleştirmiştir[1355].

20 Ekim 1957 tarihinde de şiddetli hava muhalefetine rağmen DP Cumhuriyet Meydanı'nda, CHP'de Belediye Meydanı'nda bir açık hava toplantısı yapmışlardır[1356].

27 Ekim 1957 tarihinde yapılan milletvekili seçiminde Antalya'da DP listesi seçimi kazanmıştır. Bu münasebetle Antalya'dan milletvekili seçilen şahıslar şunlardır. Kenan Akmanlar, Dr. Burhanettin Onat, Ahmet Tokuş, Attila Konuk, İbrahim Subaşı, Adnan Selekler, Sadık Erdem, Mehmet Ak ve Yaşar Yazıcı[1357].

1957 yılı milletvekili seçiminde Antalya'da seçmen sayısı 175.909'dir. Bu seçimde kullanılan oy miktarı da 131.065'dir[1358]. Antalya'da kullanılan oyların 65.807'ni DP, 53.625'ni CHP, 9.556'ni Hürriyet Partisi ve 1.443'ni CMP almıştır[1359].

3.2.1.1.Antalya Milletvekilleri

Mehmet Ak; 1920 yılında Antalya'da doğmuştur. Babasının ismi Hüseyin Bey, annesinin ismi Nüzhet Hanımdır. Mehmet Ak ilkokulu 4. sınıfa kadar Antalya'da okumuştur. 1931 yılında da Galatasaray Sultanisi'ne girmiş ve 1940-1941 öğretim yılında bu okuldan mezun olmuştur. Mehmet Ak, aynı yıl İstanbul Hukuk Fakültesine girmiş ve 1945 yılında bu okuldan mezun olmuştur. Daha sonra da Antalya'da avukatlık stajını yapmış ve ticarete atılmıştır. Mehmet Ak, üç yıl Antalya Ticaret ve Ziraat Borsası Başkanlığı yapmıştır. Fransızca bilen Mehmet Ak, evli ve üç çocuk babasıdır[1360]. Mehmet Ak, XI. Devrede DP'den Antalya milletvekili olmuştur. Mehmet Ak bu seçimde 65.772 oy almıştır. Mehmet Ak, Yüksek Adalet Divanı'nda da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde beraat etmiştir[1361].

Kenan Akmanlar; 1903 yılında İzmir'de doğmuştur. Babasının ismi Ahmet Hamdi Bey, annesinin ismi Sacide Hanımdır. Kenan Akmanlar İstanbul Soğukçeşme ve Nişantaşı Rüştiyesi'nde okumuştur. Daha sonra da Ticaret Mekteb-i Alisini bitirmiştir. Kenan Akmanlar 1926-1937 yılları arasında Balıkesir'de yayınlanan Türk Dili Gazetesi'nin

---

[1354] *Şelâle Gazetesi*, S.2737, Antalya 4 Ekim 1957, s.1.
[1355] *Şelâle Gazetesi*, S.2741, Antalya 8 Ekim 1957, s.1.
[1356] *Şelâle Gazetesi*, S.2754, Antalya 22 Ekim 1957, s.1-2.
[1357] *Şelâle Gazetesi*, S.2761, Antalya 29 Ekim 1957, s.1.
[1358] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Adnan Selekler). S.4.
[1359] *Şelâle Gazetesi*, S.2762, Antalya 30 Ekim 1957, s.1.
[1360] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Mehmet Ak).
[1361] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Mehmet Ak), s.2, 4, 19.

Müdür ve Başyazarlığı görevinde bulunmuştur. Kenan Akmanlar Balıkesir'de bulunduğu dönemde Vilâyet Umumi Meclisi ve Daimi Encümen Üyeliği de yapmıştır[1362]. Kenan Akmanlar'ın yaptığı işler arasında Balıkesir Ticaret ve Zahire Borsası Komiserliği, İktisat Vekaleti Türkofis İşyarlığı ve Raportörlüğü, Ticaret Vekaleti Konjonktür ve Neşriyat Müdürlüğü Raportörlüğü, Dış Ticaret Dairesi Raportörlüğü ve Ticaret Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığı'nda Uzmanlık görevi bulunmaktadır[1363]. Evli ve iki çocuğu olan Kenan Akmanlar, Fransızca ve pek az İngilizce bilmektedir. IX. Dönemde Çanakkale milletvekili olan Kenan Akmanlar[1364], X. Devrede DP'den Antalya milletvekili olmuştur. Kenan Akmanlar bu seçimde 80.575 oy almıştır[1365]. Kenan Akmanlar'ın milletvekili olduğuna dair tutanak da, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan 6 Mayıs 1954 tarihinde alınmıştır[1366]. XI. Devrede de Antalya milletvekili olan Kenan Akmanlar, bu seçimde ise 65.610 oy almıştır. Kenan Akmanlar, Yüksek Adalet Divanı'nda da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde 10 yıl ağır hapis, ömür boyu kamu haklarından yasaklanma ve 3 yıl 4 ay müddetle Antalya'da Umumi Emniyet Nezareti altında bulundurulma cezası almıştır[1367].

Fatin Dalaman; 1909 yılında Antalya doğmuştur. Babasının adı Süleyman Bey, annesinin adı Fatma Hanım'dır. Fatin Dalaman ilk ve orta tahsilini Antalya'da bitirmiştir. Daha sonra İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nden ve 1933 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Fatin Dalaman Antalya'nın Kaş Kazası ve Bursa'nın Yenişehir Kazası Hükümet Tabipliği'nde bulunmuştur. Fatin Dalaman 1938-1940 yılları arasında Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde Dahiliye İhtisası yapmıştır. Buradaki ihtisası bitirdikten sonra da, İstanbul Eyüp Verem Dispanseri Mütehassıslığı'nda, İstanbul Cerrahpaşa Hastanesi Verem Pavyon Şefliği'nde ve Dahiliye Mütehassıslığı'nda bulunmuştur. Fransızca bilen Fatin Dalaman, evli ve üç çocuk babasıdır[1368]. Fatin Dalaman, ilk askerlik görevini 1935-1936 yıllarında Yedek Subay Okulu'nda ve Gülhane Yedek Tabipliği'nde yapmış, 1941-1943 tarihleri arasında da ikinci askerlik görevini yerine getirmiştir[1369]. IX. Devrede DP'den Antalya milletvekili olan Fatin Dalaman, bu seçimde 67.573 oy almıştır[1370]. Fatin Dalaman'ın milletvekili olduğuna dair tutanak 18

[1362] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Kenan Akmanlar).
[1363] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Kenan Akmanlar), s.3.
[1364] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Kenan Akmanlar).
[1365] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Kenan Akmanlar), s.10.
[1366] BCA. Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.
[1367] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Kenan Akmanlar), s.2, 9.
[1368] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Fatin Dalaman).
[1369] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Fatin Dalaman), s.2, 3.
[1370] IX. Devre TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Fatin Dalaman), s.2.

Mayıs 1950 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmış[1371] ve bu tutanak 5 Haziran 195O tarihinde TBMM'de onanmıştır[1372]. Fatin Dalaman X. Devrede de DP'den Antalya milletvekili seçilmiş ve bu seçimde 82.875 oy almıştır[1373]. Fatin Dalaman'ın milletvekili olduğuna dair tutanak 6 Mayıs 1954 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1374].

Sadık Erdem: 1912 yılında Akseki'nin Sadıklar Köyü'nde doğmuştur. Diyanet İşleri Müşavere Heyeti Azası ve İlahiyat Fakültesi Tefsir Kürsüsü Müderrisi Hasan Hüsnü Bey'in oğludur. Annesi ise Ayşe hanımdır. Sadık Erdem ilk ve orta tahsilini Antalya'da tamamlamış ve 1950 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Sadık Erdem, askerlik hizmetini Diyarbakır'da 3. Hava Kuvvetleri'nde hakim olarak yapmıştır. Sadık Erdem Ankara Barosu'na kayıtlı Avukat iken[1375], XI. Devrede DP'den Antalya milletvekili olmuştur. Sadık Erdem bu seçimde 66.355 oy almıştır. Sadık Erdem Yüksek Adalet Divanı'nda da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde müebbet hapis cezası almıştır[1376].

Enver Karan; 1894 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babasının ismi Mustafa Nadir Bey, annesinin ismi de Şerife Hanımdır. Enver Karan 1908 yılında Mercan İdadisi'nden ve 1916 yılında da Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. Enver Karan 1916 yılında bir müddet İngiltere, Fransa, Avusturya ve Almanya'da bulunmuş ve aynı yıl Yüzbaşı olarak askere alınmıştır. Enver Karan Çanakkale, Makedonya, Seres ve Trakya Cepheleri'nde görev yapmış ve 1918 yılında terhis olmuştur. Ancak Enver Karan 1942-1944 yılları arasında Önyüzbaşı olarak tekrar askere alınmıştır. Enver Karan 1935 yılında İstanbul Polis Tababeti'nde bulunmuş ve daha sonra Adli Tıbba intisap etmiştir. Evli bir çocuk babası olan Enver Karan , Fransızca bilmektedir[1377]. Enver Karan, IX. Devrede Erzurum milletvekilliği yapmıştır. X. Devrede de DP'den Antalya milletvekili olmuştur. Bu seçimde Enver Karan 77.905 oy almıştır[1378]. Enver Karan'ın milletvekili olduğuna dair tutanak 6 Mayıs 1954 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1379]. Yüksek

[1371] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1372] IX. Devre TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Fatin Dalaman), s.2.
[1373] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Fatin Dalaman), s.2, 3.
[1374] BCA.Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.
[1375] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Sadık Erdem).
[1376] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Sadık Erdem), s.4, 14, 20.
[1377] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Enver Karan).
[1378] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Enver Karan), s.3.
[1379] BCA.Mua. F.K 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.

Sağlık Şûrası Azalığı'na da seçilmiş olan Enver Karan, 2 Haziran 1956 tarihinde vefat etmiştir[1380].

Attila Konuk; 29 Temmuz1923 tarihinde Antalya'da doğmuştur. Babasının ismi Ali Rıza Bey, annesinin ismi Nadire Hanımdır. Attila Konuk ilk, orta ve lise tahsilini Antalya'da yapmıştır. Attila Konuk 1940-1941 öğretim yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'ne girmiş ve 1946-1947 öğretim yılında bu okuldan, Yüksek İnşaat Mühendisi olarak mezun olmuştur. Attila Konuk üniversite tahsilinden sonra Antalya'ya dönmüştür. Antalya'da ticaret ve ziraat ile uğraşan Attila Konuk, 1948 yılının sonunda DP'de faal olarak çalışmaya başlamış ve 1950-1954 yılları arasında Antalya Belediye Meclisi'nde bulunmuştur. Almanca ve az İngilizce bilen Attila Konuk[1381], X. Devrede DP'den Antalya milletvekili seçilmiştir. Attila Konuk, bu seçimde 83.029 oy almıştır[1382]. Attila Konuk'un milletvekili olduğuna dair tutanak da 6 Mayıs 1954 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1383]. Attila Konuk XI. Devrede de DP'den Antalya milletvekili seçilmiş ve bu seçimde 66.161 oy almıştır. Attila Konuk Yüksek Adalet Divanı'nda da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde beraat etmiştir[1384].

Nazifi Şerif Nabel; 1892 tarihinde Akseki/İbradı'da doğmuştur. Babasının ismi Mustafa Şerif Bey, annesinin ismi Hayriye Hanımdır. Nazifi Şerif Nabel ilk, orta ve yüksek tahsilini İstanbul'da yapmış ve 1913 yılında Tıp Fakültesi'ni bitirerek Tıp Doktoru olmuştur. Nazifi Şerif Nabel Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Harpleri'nde, askerlik vazifesini yedek yüzbaşı olarak yapmıştır. Nazifi Şerif Nabel Şişli Fransız Hastanesi'nde asistan olarak Asabiye ve Akliye Mütehassısı olmuştur. Daha sonra da İzmir ve Bursa Askeri Hastaneleri'nde çalışmıştır. Nazifi Şerif Nabel, iki defa Bursa Belediye Başkanlığı'na seçilmiştir. Evli ve beş çocuğu olan Nazifi Şerif Nabel, Fransızca ve İngilizce bilmektedir. Nazifi Şerif Nabel 1930 yılında Antalya milletvekili olarak, IV. Devrede TBMM'de bulunmuştur[1385]. Nazifi Şerif Nabel IX. Devrede de DP'den Antalya milletvekili seçilmiştir. Bu seçimde 66.124 oy almıştır[1386]. Nazifi Şerif Nabel'in milletvekili olduğuna dair tutanak, 18 Mayıs 1950 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan

---

[1380] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Enver Karan), s.3, 4, 14.
[1381] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Attila Konuk).
[1382] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Attila Konuk), s.13, 14.
[1383] BCA.Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.
[1384] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Attila Konuk), s.2, 9.
[1385] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Nazifi Şerif Nabel).
[1386] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Nazifi Şerif Nabel), s.4.

alınmış[1387] ve bu tutanak 5 Haziran 1950 tarihinde TBMM'de onanmıştır[1388]. Nazifi Şerif Nabel X. Devrede de Kastamonu milletvekili seçilmiştir[1389].

Asım Okur; 1911 yılında Gündoğmuş'ta doğmuştur. Babasının ismi Fevzi Bey, annesinin ismi Sıddıka Hanımdır. Asım Okur, Manavgat İlkokulu'nu bitirmiş, daha sonra Antalya Ortaokulu'nda ve Kabataş ile Edirne Lisesi'nde okumuş ve buradan mezun olmuştur. Asım Okur İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girmiş ve bu okulu 1938-1939 öğretim yılında bitirmiştir. Asım Okur Gülhane Tatbikat Okulu bitirmiş ve asteğmen olarak 1940 yılının nisan ayında 205 Dağ Alayı Tabipliği'nde çalışmıştır. 52'inci, 206'ıncı ve 207'inci Alaylarda da teğmen olarak askerliğini yapmıştır. Asım Okur terhis olduktan sonra sırası ile Gündoğmuş Hükümet Tabipliği'nde, Finike ve Manavgat Sıtma Savaş Tabiplikleri'nde, Manavgat Hükümet Tabipliği'nde, Tokat Hastanesi Dahiliye Asistanlığı'nda çalışmıştır. Asım Okur bu görevde iken istifa etmiş ve serbest hekim olarak çalışmıştır. Ayrıca çiftçilikle iştigal etmiştir. Evli ve üç çocuğu olan Asım Okur, Fransızca bilmektedir[1390]. Asım Okur, X. Devrede DP'den Antalya milletvekili seçilmiştir. Bu seçimde 84.268 oy almıştır[1391]. Asım Okur'un milletvekili olduğuna dair tutanak, 6 Mayıs 1954 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1392].

Burhanettin Onat; 1894 yılında Rodos'ta doğmuştur. Babasının ismi Cafer Sadık Bey, Annesinin ismi Münire Hanımdır. Burhanettin Onat lise tahsilini İstanbul ve Halep'te tamamlamış ve 1912 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'ne girmiştir. Burhanettin Onat, Birinci Dünya Savaşı sırasında İhtiyat Zabiti Talimgahı'nda askerlik görevini yapmış ve harbin ilk iki senesinde Gümüşsuyu Askeri Hastanesi'nde tabip muavinliği sıfatı ve başçavuş rütbesi ile çalışmıştır. Fakültenin tekrar açılması üzerine de 1918 yılında Tıp Fakültesi'nden diplomasını almıştır. Burhanettin Onat, ihtisasını Gülhane Hastanesi'nde yapmış ve 1919 yılının aralık ayında Hilal-i Ahmer 5. İmdad-ı Sıhhiye Heyeti Operatörlüğü görevi ile Aydın Cephesi'ne katılmıştır. Bir yıl sonra cephenin bozulması üzerine önce Dinar, sonra Burdur Hilal-i Ahmer Hastanesi'nde çalışmış, daha sonra da Konya Askeri Hastanesi Operatörlüğünde hizmet etmiştir.1922 yılının şubat ayında da Antalya Askeri Menzil Hastanesi Operatörlüğüne tayin edilmiş ve 1923 tarihinde terhis edilinceye kadar bu görevde çalışmıştır. Burhanettin Onat, askerlikten terhis olduktan sonra, Antalya

[1387] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1388] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Nazifi Şerif Nabel), s.4.
[1389] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Nazifi Şerif Nabel).
[1390] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Asım Okur).
[1391] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Asım Okur), s.1.
[1392] BCA.Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.

Memleket Hastanesi Operatörlüğüne tayin edilmiş ve iki sene bu görevde kaldıktan sonra istifa ederek, serbest çalışmaya başlamıştır. Burhanettin Onat, İkinci Dünya Savaşı esnasında da Orman Koruma Taburu Talimgahı'nda Tabur Hekimi olarak çalışmıştır. Burhanettin Onat, İstiklal Harbi esnasındaki hizmetlerine mukabil iki defa İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir[1393].

Burhanettin Onat, 1930 yılında teşekkül eden Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Antalya İdare Heyeti Başkanlığını da yapmıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkasındaki görevi sebebi ile de, 3 defa Denizli Mahkemesi'ne sevk edilmiştir[1394]. Burhanettin Onat CHP'den 26 Mayıs 1946-10 Haziran 1947 tarihleri arasında Antalya Belediye Başkanlığı görevinde bulunmuştur[1395]. Burhanettin Onat evli ve bir çocuğu vardır[1396].

Burhanettin Onat, IX. Devrede DP'den Antalya Milletvekili seçilmiştir. Bu seçimde 68.269 oy almıştır[1397]. Burhanettin Onat'ın milletvekili olduğuna dair tutanak 18 Mayıs 1950 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmış[1398] ve bu tutanak TBMM'de 5 Haziran 1950 tarihinde onanmıştır[1399]. Burhanettin Onat X. Devrede ve XI. Devrede de DP'den Antalya milletvekili olmuştur. Burhanettin Onat X. Devrede 83.941 oy almıştır[1400]. Bu devrede Burhanettin Onat'ın milletvekili olduğuna dair tutanak, 6 Mayıs 1954 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1401]. Burhanettin Onat XI. Devrede de 66.195 oy almıştır[1402]. Burhanettin Onat Yüksek Adalet Divanında da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde 10 yıl ağır hapis, ömür boyu kamu haklarından yasaklanma ve 3 yıl 4 ay müddetle Antalya'da Umumi Emniyet Nezareti altında bulundurulma cezası almıştır[1403]. Burhanettin Onat 14 Aralık 1974 tarihinde vefat etmiştir[1404].

Akif Sarıoğlu; 1887 yılında Antalya'da doğmuştur. Babasının ismi Ali Talip Bey, annesinin ismi Havva Hanımdır. Akif Sarıoğlu idadi tahsilinden sonra, Bursa Ziraat Mektebi'ne bağlı olan Harir Darültalimi'ni tamamlamış ve buradan Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi'ne girmiştir. Akif Sarıoğlu bu okuldan 1910 yılında mezun olmuştur. Antep ve Antalya Böcekçilik Mektebi Müdürlükleri'nde bulunan Akif Sarıoğlu, Halep Ziraat

---

[1393] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Burhanettin Onat).
[1394] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.10, Ankara 29.2.1956.
[1395] Muhammet Güçlü, *Dr. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976),* Antalya 2004, s.96.
[1396] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Burhanettin Onat).
[1397] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Burhanettin Onat), s.14.
[1398] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1399] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Burhanettin Onat), s.14.
[1400] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Burhanettin Onat), s.18.
[1401] BCA.Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.
[1402] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Burhanettin Onat), s.2.
[1403] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Burhanettin Onat), s.4.
[1404] Burhanettin Onat, *Bir Zamanlar Antalya bir Antalya Sevdalısının Kaleminden*, İstanbul 2000, s.13.

Mektebi Müdürlüğü görevinde iken, Halep Vilayeti Ziraat Müdürlüğü'nde ve buradan da sırası ile Adana ve Antalya Ziraat Müdürlükleri'nde bulunmuştur. Akif Sarıoğlu Antalya'da Belediye Başkanlığı da yapmıştır. Akif Sarıoğlu, İstanbul İnkılâp Lisesi Müdürlüğü ile İstanbul İstiklal ve Şişli Terakki Liseleri'nde Tabiye Muallimliği görevinde de bulunmuştur. Evli ve 5 çocuklu olan Akif Sarıoğlu[1405], IX. Dönemde DP'den Antalya Milletvekili seçilmiştir. Akif Sarıoğlu, bu seçimde 68.247 oy almıştır[1406]. Akif Sarıoğlu'nun milletvekili olduğuna dair tutanak 18 Mayıs 1950 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmış[1407] ve bu tutanak 5 Haziran 1950 tarihinde TBMM'de onanmıştır[1408].

X. Devrede de Muğla milletvekili olarak TBMM'de bulunan Akif Sarıoğlu, milletvekilliğini bıraktıktan sonra da, Bartın Çimento Fabrikaları Türk Anonim Şirketi'nde İdare Meclisi Başkanlığı yapmıştır[1409].

Adnan Selekler; 1918 yılında Antalya'da doğmuştur. Babasının ismi Macit Bey, annesinin ismi Zehra Hanımdır. Adnan Selekler 1936-1937 öğretim yılında Antalya Lisesi'nden ve 1939-1940 öğretim yılında da Ankara Hukuk Fakültesi'nden birincilikle mezun olmuştur. Adnan Selekler askerlik görevini tamamladıktan sonra avukatlığa başlamıştır. Evli olan Adnan Selekler, üç çocuk babasıdır[1410]. Adnan Selekler XI. Devrede DP'den Antalya milletvekili seçilmiştir. Adnan Selekler bu seçimde 65.879 oy almıştır. Adnan Selekler Yüksek Adalet Divanı'nda da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde 4 yıl 2 ay ağır hapis ve 1 yıl 4 ay 20 gün müddetle Antalya'da Umumi Emniyet Nezareti altında bulundurulma cezası almıştır[1411].

İbrahim Subaşı; 1914 yılında Elmalı'da doğmuştur. Eşraftan İdris ağa oğlu Ahmet Subaşı'nın oğludur. Annesinin ismi Zeynep Hanımdır. İbrahim Subaşı ilk tahsilini tamamlamakta iken, Galatasaray Lisesi'ne gönderilmiş ve 1937-1938 öğretim yılında Galatasaray Lisesi'nin Ticaret Kısmı'ndan mezun olmuştur. İbrahim Subaşı 1938 yılı içinde, İsviçre'nin Lozan Şehri'nde Yüksek Ticaret tahsiline devam etmiş ve 1939 yılında İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce yurda dönmüştür. İbrahim Subaşı 1939-1940 öğretim yılında İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'na girmiş ve iki yıl sonra, bu okulun Bankacılık kısmından mezun olmuştur. İbrahim Subaşı 1943-1945 yıllarında askerlik görevini yapmış ve 1946 seçimlerinde Elmalı'dan Genel Meclis üyesi seçilmiştir.

[1405] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Akif Sarıoğlu).
[1406] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Akif Sarıoğlu), s.2
[1407] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1408] IX. Dönem Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Akif Sarıoğlu), s.2.
[1409] *İleri Gazetesi*, S.2991, Antalya 18 Kasım 1958, s.1.
[1410] TBMM Âzasının Tercümi hal Kağıdı Örneği (Adnan Selekler).
[1411] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Adnan Selekler), s.2, 4.5.

Fransızca bilen İbrahim Subaşı, ticaret ve çiftçilik ile uğraşmaktadır[1412]. İbrahim Subaşı, evli ve dört çocuğu vardır[1413]. İbrahim Subaşı, IX. Devrede DP'den Antalya milletvekili seçilmiş ve bu seçimde 67.881 oy almıştır[1414]. İbrahim Subaşı'nın milletvekili olduğuna dair tutanak 18 Mayıs 1950 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmış[1415] ve bu tutanak 5 Haziran 1950 tarihinde TBMM'de onanmıştır[1416]. İbrahim Subaşı XI. Devrede de DP'den Antalya milletvekili seçilmiş ve bu seçimde 65.921 oy almıştır. İbrahim Subaşı Yüksek Adalet Divanında da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde beraat etmiştir[1417].

Ahmet Tekelioğlu; 1907 tarihinde Antalya'da doğmuştur. Babasının ismi Hüseyin Bey, annesinin ismi Feride Hanımdır. İlk, orta ve lise tahsilini Antalya'da yapan Ahmet Tekelioğlu, ticaret ve çiftçilikle uğraşmış, ayrıca sıcak iklimde yetişen bitkiler ile makineli ziraat üzerinde çalışmıştır. Ahmet Tekelioğlu İtalya, Almanya ve Fransa'da pratik ziraat ihtisası yapmıştır. Evli ve bir çocuk babası olan Ahmet Tekelioğlu, az Fransızca ve Almanca bilmektedir[1418]. Ahmet Tekelioğlu, DP'nin Antalya teşkilatının kurucuları arasındadır ve 1950 yılına kadar bu partinin il başkanlığını yapmıştır[1419]. Ahmet Tekelioğlu DP'den IX. Dönemde Antalya milletvekili seçilmiştir. Ahmet Tekelioğlu'nun milletvekili olduğuna dair tutanak 18 Mayıs 1950 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1420]. Ahmet Tekelioğlu X. Devrede de DP'den Antalya milletvekili seçilmiştir. Ahmet Tekelioğlu bu devrede 82.482 oy almıştır.[1421]. Ahmet Tekelioğlu'nun milletvekili olduğuna dair tutanak 6 Mayıs 1954 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1422]. Ahmet Tekelioğlu 27 Kasım 1986 tarihinde vefat etmiştir[1423].

Ahmet Tokuş; 1919 yılında Alanya'da doğmuştur. Babasının ismi Hilmi Bey, annesinin ismi Sabiha Hanımdır. Ahmet Tokuş, Galatasaray ve Sen Jozef Lisesi'nde okumuştur. Lise öğretimini tamamladıktan sonra da İstanbul Teknik Üniversitesi'ne girmiş ve buradan 1946-1947 öğretim yılında Yüksek İnşaat Mühendisi olarak mezun olmuştur. Ahmet Tokuş'un ilk görevi, Alanya Betonarme İskele İnşaatı Kontrol Yüksek Mühendisliğidir. Aynı zamanda Alanya Belediyesi'nin işlerini de fahri olarak deruhte

---

[1412] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (İbrahim Subaşı)
[1413] *TBMM Albümü*, Ankara 1958, s.19.
[1414] IX. Devre TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (İbrahim Subaşı), s.3.
[1415] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1416] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (İbrahim Subaşı), s.3, 5.
[1417] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (İbrahim Subaşı), s.3, 5, 31.
[1418] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Ahmet Tekelioğlu).; X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tekelioğlu), s.4
[1419] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tekelioğlu), s.4.
[1420] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1421] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tekelioğu), s.10.
[1422] BCA.Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.
[1423] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tekelioğlu), s.3.

etmiştir. Askerlik görevini Yedek Subay olarak, Hava Kuvvetleri Kumandanlığı İnşaat Grubu Başkanlığı'nda Tercüman (İngilizce) ve Yüksek Mühendis olarak yapan Ahmet Tokuş, milletvekili seçilmeden önce Karayolları Genel Müdürlüğü Beşinci Bölge Yapım Şefliği'nde Yüksek Mühendis olarak çalışmakta idi. Fransızca ve İngilizce bilen Ahmet Tokuş[1424], evli ve iki çocuk babasıdır[1425]. Ahmet Tokuş, IX. Devrede DP'den Antalya milletvekili seçilmiş ve bu seçimde 68.584 oy almıştır[1426]. Ahmet Tokuş'un milletvekili olduğuna dair tutanak 18 Mayıs 1950 tarihinde, Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmış[1427] ve bu tutanak 5 Haziran 1950 tarihinde TBMM'de onanmıştır[1428]. Ahmet Tokuş X. ve XI. Devrede de DP'den Antalya milletvekili olmuştur. Ahmet Tokuş X. Devrede 83.696 oy[1429] almıştır. Ahmet Tokuş'un milletvekili olduğuna dair tutanak, 6 Mayıs 1954 tarihinde Antalya İl Seçim Kurulu'ndan alınmıştır[1430]. Ahmet Tokuş XI. Devrede de 65.818 oy almıştır[1431]. Ahmet Tokuş Yüksek Adalet Divanı'nda da yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde 4 yıl 2 ay ağır hapis, ömür boyu kamu haklarından yasaklanma ve 1 yıl 4 ay 20 gün müddetle Antalya'da Umumi Emniyet Nezareti altında bulundurulma cezası almıştır[1432].

Ahmet Tokuş, TBMM'de bulunduğu süre zarfında Parlamentolar arası Birlik Konferansı'nda[1433] ve Avrupa Konseyi İstişare Asamblesi'nde Türkiye'yi temsil eden milletvekilleri arasında yer almıştır. Ayrıca TBMM'de Nato Grubu Başkanlığı yapmıştır[1434]. Ahmet Tokuş 28 Aralık 1990 tarihinde vefat etmiştir[1435].

Yaşar Yazıcı; 1916 yılında Kaş/Andifli'de doğmuştur. Babasının ismi Şükrü Bey, annesinin ismi Zehra Hanımdır. Hukuk Fakültesi'nden ayrılan ve az Almanca bilen Yaşar Yazıcı, Ankara Belediyesi Kalem-i Mahsus Müdürü iken[1436], XI. Devrede DP'den Antalya milletvekili seçilmiştir. Yaşar Yazıcı bu seçimde 65.955 oy almıştır. Yaşar Yazıcı Yüksek Adalet Divanı'nda yargılanmış ve 15 Eylül 1961 tarihinde 4 yıl 2 ay ağır hapis, ömür boyu

---

[1424] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (AhmetTokuş).
[1425] *TBMM Albümü*, Ankara 1958, s.19.
[1426] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.2.
[1427] BCA.Mua. F.K.30.10.0.0. Y.N.78.511.10.
[1428] IX. Dönem TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.2.
[1429] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.10.
[1430] BCA.Mua. F.K. 030.10.0.0. Y.N.78.517.5.
[1431] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.2
[1432] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.6.
[1433] IX. Devre TBMM Üyelerine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.19.
[1434] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.17, 22.
[1435] X. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Ahmet Tokuş), s.2.
[1436] TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği (Yaşar Yazıcı).; XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Yaşar Yazıcı).

kamu haklarından yasaklanma ve 1 yıl 4 ay 20 gün müddetle Antalya'da Umumi Emniyet Nezareti altında bulundurulma cezası almıştır[1437].

3.2.1.2. Antalya Milletvekillerinin TBMM'de Yapmış Oldukları Faaliyetler

IX. X. ve XI. Devrede TBMM'de bulunan Antalya milletvekilleri tarafından TBMM ve DP Büyük Millet Meclisi Grup Başkanlığı'na değişik konularda önergeler, kanun teklifleri, muhtelif takrirler ve soru önergeleri verilmiştir. Bunlar;

Antalya Milletvekili Ahmet Tekelioğlu'nun; TBMM'ne Dilekçe Komisyonu'nun 22.12.1950 tarihli haftalık karar cetvelindeki 211 sayılı Kararın Mecliste görüşülmesine dair önergesi (22.1.1951)[1438] ve Gelir Vergisi Kanunu ile Vergi Usul Kanunu'nun bazı Maddelerinin değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun teklifi (2.11.1951)[1439],

Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu ve 91 arkadaşının; TBMM'ne Cumhuriyet Halk Partisi'nin Haksız İktisaplarının İadesi Hakkında Kanun teklifi(14.12.1953)[1440],

Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu ve dört arkadaşının; TBMM'ne Halkevleri Hakkında Kanun teklifi (12.6.1950)[1441],

Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş'un; TBMM'ne Dilekçe Komisyonu'nun 11.11.1953 tarihli haftalık karar cetvelindeki 7377 sayılı kararın umumi heyette görüşülmesine dair takriri(11.12.1953)[1442],

Antalya Milletvekili Burhanettin Onat'ın; TBMM'ne Memleketin sağlık durumunu ve teşkilatını düzenlemek için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından sözlü sorusu(8.12.1950)[1443], Libya'nın istiklaline kavuşması münasebeti ile Büyük Millet Meclisi'nin iyi temennilerinin iblağ edilmesi hakkındaki önergesi(24.12.1951)[1444], Vakıflar İdaresini Islah için bir danışma kurulu teşkiline dair kanun teklifi (23.5.1952)[1445]. İlk toplantısını yapmış bulunan Libya Milli Meclisine TBMM'nin en iyi dilekleriyle selam ve sevgilerinin iblağına dair önergesi (14.11.1952)[1446], Orduya TBMM'nin sevgi ve selamlarının iblağına dair önergesi (22.11.1953)[1447], Zeytinciliğin ıslahı ve yabanilerinin aşılattırılması hakkındaki Kanunun

---

[1437] XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası (Yaşar Yazıcı), s.2, 3.11.
[1438] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem: IX, c.4, Ankara 22.1.1951, s.294.
[1439] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.5, Ankara 2.11.1951, s.2.
[1440] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.26, Ankara 14.12.1953, s.160.
[1441] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IV, c.1, Ankara 12.6.1950, s.166.
[1442] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.26, Ankara 11.12.1953, s.130.
[1443] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.3, Ankara 8.12.1950, s.94.
[1444] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.11, Ankara 24.12.1951, s.311
[1445] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.15, Ankara 23.5.1952.
[1446] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.17, Ankara 14.11.1952, s.116.
[1447] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.20, Ankara 22.11.1953, s.776.

Antep fıstığı ve harnupluklara da teşmili hakkında kanun teklifi(8.12.1954)[1448], TBMM'nin Irak Parlamentosuna sevgi ve selamlarının iblağına dair takriri(15.4.1955)[1449], Nüfusu 50.000'den fazla olan şehirlerimizde memurlara öğle yemeği verilmesi ve devlet dairelerinde hekim istihdamı hususlarında ne düşünüldüğüne dair Başvekilden şifahi suali (9.5.1955)[1450], Eski İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı, Maliye Vekili Hasan Polatkan ve Hariciye Vekaleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu haklarında meclis tahkikatı açılmasına dair takriri(11.1.1956)[1451], Hariçten satın alınan buharlı ve motorlu gemilerle memlekette yapılan mümasilleri için getirilecek eşyanın Gümrük Resminden istisnasına dair 3339 sayılı Kanunun birinci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi(6.11.1956)[1452] ve Elektrometalürjide kullanılacak elektriğin her türlü vergi ve rüsumdan muafiyetine dair kanun teklifi(28.8.1956)[1453], DPBMMG Başkanlığına Kıbrıs Mevzsunda Umumi Müzakere Açılması Hakkında Takriri (8 Nisan 1957)[1454],

Antalya Milletvekili Burhanettin Onat ve 60 arkadaşının; Turizm Endüstrisini Teşvik Kanun tasarısı ile Burhanettin Onat ve 122 arkadaşının Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu teklifinin geçici bir komisyonda görüşülmesi hakkında önergesi(7.5.1952)[1455],

Antalya Milletvekili Burhanettin Onat ve 122 arkadaşının; Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu teklifi(1.11.1952)[1456],

Antalya Milletvekili Burhanettin Onat ve Bursa Milletvekili Haluk Şaman'ın; Hilafetin Ilgasına ve Hanedan-ı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti memaliki haricine çıkarılmasına dair 432 sayılı Kanunun 5958 sayılı Kanunla değiştirilen ikinci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi (14.5.1958)[1457],

Antalya Milletvekili Attila Konuk ve 3 arkadaşının; Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (I) sayılı cetvelin Nafia Vekâleti kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi(7.11.1955)[1458],

Antalya Milletvekili Attila Konuk ve 3 arkadaşının; 1837 sayılı Bina Vergisi

---

[1448] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.3, Ankara 8.12.1954, s.48.
[1449] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.6, Ankara 15.4.1955, s.347.
[1450] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.7, Ankara 9.5.1955, s.124.
[1451] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.9, Ankara 11.1.1956, s.29.
[1452] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.12, Ankara 6.11.1956, s.80.
[1453] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.13, Ankara 28.8.1956, s.790.
[1454] BCA. Mua. F. K. 030.01.0.0. Y. N. 50.303.2.
[1455] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.15, Ankara 7.5.1952, s.94.
[1456] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.13, Ankara 1.11.1952, s.3.
[1457] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c.4, Ankara 14.5.1958, s.122.
[1458] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.5, Ankara 7.11.1955, s.23.

Kanununun 2'ncü Maddesinin 6'ncı Fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi(17.7.1959)[1459].

Antalya Milletvekili Enver Karan'ın; Büyük Millet Meclisi namına Sayın Reisi Cumhura istifsar-ı hatırda bulunmak üzere 10 kişilik bir heyetin seçilmesine dair takriri(18.4.1955)[1460].

Antalya Milletvekili Kenan Akmanlar'ın; Askeri memurların subay sınıfına nakilleri hakkında kanun teklifi (4.4.1956)[1461], Subaylar heyetine mahsus terfi Kanununun 16'ncı Maddesi 1 Numaralı Bendinin G Fıkrasının tadili hakkında kanun teklifi (9.5.1958)[1462], Askeri memurların subaylığa nakilleri hakkındaki 6801 sayılı Kanunun 5'nci Maddesinin tadiline dair kanun teklifi (16.11.1959)[1463],

Antalya Milletvekili Adnan Selekler'in; Arzuhal Encümeni'nin 24.4.1959 tarihli haftalık karar cetvelindeki 1544 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri (11.1.1960)'dir[1464].

3.2.2.Belediye Seçimleri

Belediye seçimleri sebebi ile CHP Antalya teşkilatı tarafından, tüzük hükümleri gereği il, ilçe, ocak ve bucak heyetlerinden müteşekkil partililer huzurunda, 16 Ağustos 1950 gecesi saat 03.30'a kadar devam eden deneme neticesinde, belediye meclis üyesi olacak adaylar tespit edilmiştir[1465]. Bu adayları arasında beş avukat, iki doktor, on dokuz tüccar, bir yüksek mimar, iki diş hekimi, bir sinemacı, üç çiftçi, iki gazeteci ve on yedi serbest meslek sahibi bulunmaktadır[1466].

DP Antalya teşkilatı mensupları da, belediye seçimlerinin yaklaşması münasebeti ile Antalya Şehir Sineması'nda, 20 Ağustos1950 tarihinde bir propaganda toplantısı yapmışlardır. Toplantıda DP Antalya İl Başkanı Salih Sipahioğlu tarafından bir konuşma yapılmıştır[1467]. DP Antalya teşkilatı ikinci seçim toplantısını da 27 Ağustos 1950 tarihinde, yine aynı yerde gerçekleştirmişlerdir. Toplantıya Antalya'da bulunan DP Antalya milletvekilleri de katılmış ve toplantıda bulunan vatandaşlara hitap etmişlerdir[1468].

[1459] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c.9, Ankara 17.7.1959, s.870.
[1460] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.6, Ankara 18.4.1955, s.373.
[1461] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.11, Ankara 4.4.1956, s.51.
[1462] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c.4, Ankara 9.5.1958, s.69.
[1463] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c.7, Ankara 16.11.1959, s.177.
[1464] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c.11, Ankara 11.1.1960, s.162.
[1465] *Şelâle Gazetesi*, S.318, Antalya 18 Ağustos 1950, s.1.
[1466] *Şelâle Gazetesi*, S.319, Antalya 22 Ağustos 1950, s.2.
[1467] *Şelâle Gazetesi*, S.319, Antalya 22 Ağustos 1950, s.1.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.463, Antalya 23 Ağustos 1950, s.1.
[1468] *Şelâle Gazetesi*, S.321, Antalya 29 Ağustos 1950, s.1.

CHP Antalya teşkilatı da 21 Ağustos 1950 akşamı parti binasında bulunan salonda, bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya 300'den fazla vatandaş iştirak etmiş ve burada belediye seçiminde ortaya konulacak çalışma tarzı üzerinde durulmuştur[1469]. Ayrıca Antalya Halkevi'nde de bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda da CHP Antalya İl Başkanı Aşir Aksu tarafından, toplantıya katılan vatandaşlara bir konuşma yapılmıştır[1470].

Memleketin her tarafta olduğu gibi, 3 Eylül 1950 tarihinde yapılan belediye seçimleri, Antalya'da da huzur içinde geçmiştir. Antalya'nın bazı kazalarında seçim sonuçları şu şekilde teşekkül etmiştir. Gündoğmuş Kazası Belediye Meclisi'nin bütün üyeliklerini DP adayları kazanmıştır. Kaş Kazası Belediye Meclisi'nin 16 üyesinden 12'ni DP, 4'nü CHP, Akseki Kazası Belediye Meclisi'nin bütün üyelerini CHP kazanmıştır. Korkuteli Kazası Belediye Meclisi'nin 14 üyesinden 9'nu CHP, 4'nü DP, 1 tanesini bağımsız aday kazanmıştır[1471].

Antalya merkezinde yapılan belediye seçiminin sonucu da 7 Eylül 1950 günü geç vakit ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu neticeye göre, Antalya Belediye Meclisi'nin 26 üyesinin hepsi, DP listesinden seçime giren adaylar arasından seçilmiştir. Bu seçimde Antalya Belediye Meclisi şu isimlerden teşekkül etmiştir. Salih Sipahioğlu, Seyit Ali Pamir, Cihat Kadıgil, Hasan Saffet Erdoğdu, Hüseyin Torgay, Remzi Özdöl, Hüseyin Uğurlu, Nafiz Tanır, İsmail Kahyaoğlu, Ekrem Kadem, Attila Konuk, Hayret Şakrak, Raşit Uluç, Ahmet Adil Bozkurt, Remzi Büyüközer, Mehmet Şanlı, Mazlum Aksoy, Şükrü Binbir, İbrahim Gök, Hüsnü Arıtürk, Adil Avcı, Hüseyin Şener, Mehmet Göksoy, Vedat Açıkalın, Mustafa Kaçaroğlu ve Sadri Uz[1472].

Antalya Belediye Meclisi'nin teşekkül etmesinden sonra 11 Eylül 1950 tarihinde, belediye nikah salonunda belediye başkanı ve belediye encümen üyeleri seçimi yapılmıştır. 26 üyeden meydana gelen Antalya Belediye Meclisi toplantısı, en yaşlı üye Raşit Uluç tarafından idare edilmiştir. Toplantıda yapılan seçim sonunda Antalya Belediye Başkanlığı'na, eski başkan Seyit Ali Pamir oy birliği ile seçilmiştir. Belediye başkanının seçilmesinden sonra, belediye encümen üyelerinin seçimine geçilmiştir. Yapılan oylama sonucunda 16 oy ile Hüseyin Torgay ve 15 oy ile İbrahim Gök encümen üyeliğine getirilmiştir. Seçim sonunda bir oy boş çıkmış, Ekrem Kadem beş oy ve Vedat Açıkalın

---

[1469] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.463, Antalya 23 Ağustos 1950, s.1.
[1470] *Şelâle Gazetesi*, S.319, Antalya 22 Ağustos 1950, s.1.
[1471] *Şelâle Gazetesi*, S.323, Antalya 5 Eylül 1950, s.1-2.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.467, Antalya 6 Eylül 1950, s.1.
[1472] *Şelâle Gazetesi*, S.324, Antalya 8 Eylül 1950, s.2.

altı oy almıştır[1473]. Antalya Belediye Meclisi'nin yapmış olduğu bu ilk toplantıya, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil de katılmıştır[1474].

Antalya'nın bazı kazalarında yapılan belediye başkanlığı seçimi sonucunda da şu neticeler alınmıştır. Korkuteli Belediye Başkanlığı'na CHP'den Emin Karabayır, Elmalı Belediye Başkanlığı'na DP'den Selahattin Teke, Alanya Belediye Başkanlığı'na DP İlçe Başkanı Mithat Görgün ve Serik Belediye Başkanlığı'na DP'den Alim Tuğ seçilmiştir[1475].

1 Ekim 1953 günü saat 10.00'da Antalya Belediye Meclisi toplanmış ve yapılan belediye encümen üyeliği seçiminde İbrahim Gök 12, Remzi Özdöl 22 ve Vedat Açıkalın 10 oy almıştır. Böylece Remzi Özdöl ve İbrahim Gök belediye encümen üyeliğine seçilmiştir. Eski üyeler arasında bulunan Mustafa Kaçaroğlu seçimi kayıp etmiş ve İbrahim Gök ise kazanmıştır[1476].

Antalya Belediye Başkanı Seyit Ali Pamir'in, mülkiye müfettişi tarafından görülen lüzum üzerine görevinden alınmasından dolayı, Antalya Belediye Meclisi 1 Şubat 1954 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, Remzi Özdöl'ü 17 oy ile belediye başkan vekilliğine seçmiştir[1477].

Ancak Seyit Ali Pamir'in itirazı üzerine hazırlanan tahkikat evrakı, Şura-yi Devlet İkinci Dairesi tarafından tetkik edilmiştir. Yapılan tetkik neticesinde, bu daire tarafından şikayet konusunun 9 maddesi hakkında men-i muhakeme kararı, dört maddesinden de lüzum-u muhakeme kararı verilmiştir. Bu karara da Seyit Ali Pamir ve arkadaşları tarafından Şura-yi Devlet Umumi Heyeti'ne itiraz edilmiştir. Bunun üzerine dosya umumi heyet tarafından incelenmiş ve İkinci Daire'nin vermiş olduğu men-i muhakeme kararları tasdik edilmiştir. Ancak lüzum-u muhakeme kararı verilen dört madde, umumi heyetçe men-i muhakeme kararına çevrilmiştir. Netice olarak belediye başkanı ve encümeni isnat edilen suçlardan beraat etmiştir[1478]. Şura-yi Devlet tarafından beraat edilen Antalya Belediye Reisi Seyit Ali Pamir ve Muhasebeci Nuri Hızkan 2 Ağustos 1954 tarihinde tekrar görevlerine başlamışlardır[1479].

[1473] *Şelâle Gazetesi*, S.325, Antalya 12 Eylül 1950, s.1.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.469, Antalya 13 Eylül 1950, s.1.
[1474] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.469, Antalya 13 Eylül 1950, s.1.
[1475] *Şelâle Gazetesi*, S.326, Antalya 15 Eylül 1950, s.3.
[1476] *Şelâle Gazetesi*, S.1319, Antalya 2 Ekim 1953, s.1.
[1477] *Şelâle Gazetesi*, S.1441, Antalya 2 Şubat 1954, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1442, Antalya 3 Şubat 1954, s.2.
[1478] *Şelâle Gazetesi*, S.1600, Antalya 16 Temmuz 1954, s.1-2.
[1479] *Şelâle Gazetesi*, S.1618, Antalya 3 Ağustos 1954, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1480, Antalya 3 Ağustos 1954, s.3.

1955 yılında yapılacak olan belediye seçimleri için Antalya'da da gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Ancak bu seçimlere CHP ve CMP'nin katılmayacakları ortaya çıkmıştır[1480]. Bu arada DP Antalya Belediye Meclisi aday listesi kesinleşmiştir[1481].

13 Kasım 1955 tarihinde Antalya'da yapılan Belediye Meclisi seçimi gayet normal bir hava içinde neticelenmiştir. Antalya'da seçime sadece DP katılmıştır. Diğer partiler seçime katılmamıştır. Seçim sonunda Antalya'da DP listesi seçimi kazanmıştır. Antalya'da seçim kazanan DP Antalya belediye meclis üyesi listesinde şu isimler bulunmaktadır. Seyit Ali Pamir, İbrahim Gök, Salih Sipahioğlu, Hazım Alakavuk, Necmettin Yılmaz, Aldemir Konuk, Tarık Akıltopu, Celal Sönmez, Hüseyin Torgay, Ömer Özen, Adnan Yerebakan, Mehmet Ak, Ali Tuncer, Hayret Şakrak, Ömer Eken, Ahmet Kasapoğlu, Mehmet Alakavuk, Halil Çiviler, Mustafa Uğurlu, Muharrem Tonguç, Hatem Atamer, Cihat Kadıgil, İsmail Çapacı, Nafiz Tanır, Hüseyin Ülgen, Tevfik Türel ve Ahmet Boyacı[1482].

Antalya Belediye Meclisi 16 Kasım 1955 tarihinde 27 üye olarak, belediye başkanını seçmek üzere, Antalya Valisi Nurettin Aynuksa'nın başkanlığında toplanmıştır. Ancak Vali Nurettin Aynuksa kısa bir konuşma yaptıktan sonra yerini, en yaşlı meclis üyesi olan Seyit Ali Pamir'e bırakmıştır. Seyit Ali Pamir'in başkanlığında toplanan belediye meclisinde yapılan birinci tur seçim sonunda, belediye başkanlığı için Ömer Eken 11 oy, Hayret Şakrak 9 oy ve Hazım Alakavuk 6 oy almıştır. Ayrıca bu turda 1 oy da çekimser olarak kullanılmıştır. Ancak hiçbir aday yeterli oyu alamadığından toplantıya on beş dakika ara verilmiş ve daha sonra ikinci tura geçilmiştir. İkinci tur da Hazım Alakavuk seçime katılmamıştır. Bu turda belediye başkanı adaylarından Hayret Şakrak 16 oy, Ömer Eken 11 oy almıştır. Böylece Hayret Şakrak 5 oy farkla Antalya Belediye Başkanlığı'na getirilmiştir[1483].

Yeni Belediye Meclisi ilk toplantısını yapmış ve bu toplantıda yapılan seçimler neticesinde Başkan Vekillikleri'ne Dr. Necmettin Yılmaz ile Hüseyin Torgay, Encümen Üyelikleri'ne de Cihat Kadıgil, Mustafa Uğurlu ve Tarık Akıltopu seçilmiştir[1484].

Belediye seçimleri neticesinde Antalya'nın Korkuteli Kazası'nda Belediye Başkanlığı'na eski Belediye Başkanı Tevfik Karabayır, Alanya Kazası'nda Belediye Başkanlığı'na, eski Belediye Başkanı Mithat Görgün, Gazipaşa Kazası'nda Belediye

---

[1480] *Şelâle Gazetesi*, S.1988, Antalya 25 Ağustos 1955, s.1.
[1481] *Şelâle Gazetesi*, S.2051, Antalya 27 Ekim 1955, s.3.
[1482] *Şelâle Gazetesi*, S.2049, Antalya 15 Kasım 1955, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.2934, Antalya 17 Kasım 1955, s.1.
[1483] *Şelâle Gazetesi*, S.2071, Antalya 17 Kasım 1955,s .1, 3.; *İleri Gazetesi*, S.1931, Antalya 17 Kasım 1955, s.1-2.
[1484] *Şelâle Gazetesi*, S.2076, Antalya 22 Kasım 1955, s.1-2.

Başkanlığı'na Rahmi Ataöv[1485] ve Manavgat Kazası'nda Belediye Başkanlığı'na Fikret Güneylioğlu getirilmiştir[1486].

Antalya Belediye Meclisi 1 Ekim 1956 tarihinde Belediye Meclis Salonu'nda toplanmış ve bu toplantıda 1. Başkan Vekilliği'ne Tarık Akıltopu, 2. Başkan Vekilliği'ne Ahmet Kasapoğlu, Encümen Üyelikleri'ne de Muharrem Tonguç, Dr. Necmettin Yılmaz ve Mehmet Alakavuk seçilmiştir[1487].

Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak hakkında 9 meclis üyesi imzası ile bir istihzah takriri verilmiştir. Bunun üzerine 7 Temmuz 1959 tarihinde yapılan belediye meclisi olağanüstü toplantısında uzun münakaşa ve müzakerelerden sonra 1 çekimser ve 8 muhalif oya karşı, 13 oy ile Belediye Başkanı Hayret Şakrak'a güvensizlik kararı verilmiştir. Mevzuata göre bu karar Dahiliye Vekaleti'nin tetkik ve emrine arz olunması gerekmektedir[1488]. Bunun üzerine belediye daimi üyeleri ile Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak görevlerinden istifa etmişler ve istifalarını Dahiliye Vekaleti'ne bildirilmek üzere, Antalya Valiliği'ne vermişlerdir[1489].

Antalya Belediye Meclisi 22 Temmuz 1959 tarihinde belediye meclis salonunda toplanarak hizmet süresi dolan encümen üyeleri için seçim yapmıştır. Yapılan bu toplantı neticesinde Encümen Üyelikleri'ne İbrahim Gök, Muharrem Tonguç ve Ahmet Kasapoğlu seçilmiştir[1490].

Boşalan Antalya Belediye Başkan Vekilliği'ne de, Antalya Valiliği tarafından Hatem Atamer tayin edilmiş ve bu tayin Dahiliye Vekâleti tarafından, vazife gördüğü müddet için tasdik edilmiştir[1491].

Bununla birlikte Dahiliye Vekâleti'nin emri üzerine Antalya Belediye Meclisi, belediye başkanını seçmek üzere 23 Ekim 1959 tarihinde olağanüstü bir toplantı yapmıştır. Toplantıya 25 üye katılmıştır. Belediye Meclisi toplantısında yapılan gizli oylama sonucunda, Antalya Belediye Başkanlığı'na 25 oy ile Antalya DP İl Başkanı Ömer Eken seçilmiştir[1492].

[1485] *İleri Gazetesi*, S.1936, Antalya 22 Kasım 1955, s.1.
[1486] *İleri Gazetesi*, S.1937, Antalya 23 Kasım 1955, s.1.
[1487] *Şelâle Gazetesi*, S.2382, Antalya 2 Ekim 1956, s.1.
[1488] *Şelâle Gazetesi*, S.3357, Antalya 8 Temmuz 1959, s.2.
[1489] *Şelâle Gazetesi*, S.3358, Antalya 9 Temmuz 1959, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.3216, Antalya 9 Temmuz 1959, s.1, 3.
[1490] *Şelâle Gazetesi*, S.3372, Antalya 23 Temmuz 1959, s.1-2.
[1491] *Şelâle Gazetesi*, S.3372, Antalya 23 Temmuz 1959, s.1.
[1492] *Şelâle Gazetesi*, S.3465, Antalya 24 Ekim 1959, s.1-2.

Bu arada Alanya Belediye Başkanı Mithat Görgün de istifa etmiştir. Bu sebepten dolayı Alanya Belediye Meclisi de 1 Ekim 1959 tarihinde toplanmış ve Belediye Başkanlığı'na Yahya Barcın'ı seçmiştir[1493].

3.2.3.Muhtar Seçimleri

13 Ağustos1950 tarihinde yapılan muhtar seçimi, Antalya'da genel olarak sükun içinde geçmiştir. Fakat seçime iştirak fazla olmamıştır[1494]. Yapılan seçimde Antalya'nın on yedi mahallesinden altısını CHP'nin ve on birini de DP'nin muhtar adayları kazanmıştır. Mahalleler ve kazanan partiler şunlardır. Kızıltoprak, Selçuk, Tuzcular, Barbaros, Kılınçaslan, Haşim İşcan, Muratpaşa, Kışla, Sinan, Demircikara ve Alan Mahalleleri'nde DP adayları, Balıbey, Elmalı, Tahılpazarı, Yüksekalan, Zeytinköy ve Kızılsaray Mahalleleri'nde CHP adayları muhtar seçimini kazanmıştır[1495].

8 Kasım 1954 tarihinde de yurdun her tarafında muhtar seçimi yapılmıştır. Antalya'da alınan neticelere göre mahallelerde bütün muhtarlıkları DP adayları kazanmıştır. Ancak Kızılsaray Mahallesinde bağımsızların tanzim ettiği liste başarılı olmuştur[1496].

3.2.4.İl Genel Meclisi Seçimi

17 Eylül 1950 tarihinde CHP Antalya İl Genel Meclisi yoklama kurulu, 70 kişinin iştirak etmesi ile parti binasında bir toplantı yapmıştır. Toplantı CHP Antalya Müfettişi Cenap Aksu tarafından yapılan konuşma ile açılmıştır. Daha sonra yapılan seçim neticesinde, il genel meclisi aday yoklaması gerçekleşmiştir. Yapılan yoklama neticesinde Hasan Şuman, Ali Olcay, Aşir Aksu ve Ali Yılmaz, CHP'nin Antalya il genel meclisi adayları olarak tespit edilmiştir[1497].

DP Antalya İl Teşkilatı da 18 Eylül 1950 günü Antalya İl Genel Meclisi aday yoklamasını yapmıştır. Gizli oy ile yapılan yoklama neticesinde Abdullah Canöz, Abdurrahman Aya, Salih Sipahioğlu ve Remzi Büyüközer büyük bir çoğunlukla il genel meclisi adaylığına seçilmiştir[1498].

15 Ekim 1950 tarihinde yapılacak olan İl Genel meclisi seçimleri için, CHP Antalya Müfettişi ve İl Başkanı Cenap Aksu başkanlığında bir grup partili, Antalya'nın doğu ilçelerine propaganda gezisine çıkmışlardır. 6 Ekim1950 günü ilk önce Serik

---

[1493] *İleri Gazetesi*, S.3301, Antalya 2 Ekim 1959, s.1-2.
[1494] *Şelâle Gazetesi*, S.317, Antalya 15 Ağustos 1950, s.1.
[1495] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.461, Antalya 16 Ağustos 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.318, Antalya 18 Ağustos 1950, s.1.
[1496] *Şelâle Gazetesi*, S.1711, Antalya 9 Kasım 1954, s.1.
[1497] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.471, Antalya 20 Eylül 1950, s.1.
[1498] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.471, Antalya 20 Eylül 1950, s.1.

Kazası'na giden grup, halk tarafından samimiyetle ve büyük bir tezahüratla karşılanmıştır. İl Başkanı Cenap Aksu, kahve meydanında halka bir konuşma yapmıştır. Grup daha sonra Manavgat, Alanya, Gazipaşa ve Akseki Kazaları'nı dolaşmak üzere, aynı gün Serik'ten ayrılmıştır[1499].

DP Antalya teşkilatı da 8 Ekim1950 tarihinde, il genel meclisi seçimlerinin yaklaşmış olması sebebi ile Antalya'da bir toplantı yapmıştır. Toplantıda Antalya Milletvekillerinden Dr. Burhanettin Onat, Fatin Dalaman ve Ahmet Tokuş da hazır bulunmuş ve birer konuşma yapmışlardır[1500].

Bütün yurtta olduğu gibi 15 Ekim 1950 tarihinde yapılan il genel meclis seçimi, Antalya'da da sükun içinde geçmiştir. Seçime sabah saat 08.00'de başlanmış ve 17.00'de son verilmiştir. Seçime iştirak nispeti az olmuştur. Sandık kurulları saat 17.00'den sonra açık tasnife başlamışlar ve geç vakte kadar tasnifle uğraşmışlardır[1501]. Tasnif sonunda Antalya'da İl Genel Meclisi Seçimini DP adaylarının kazanmış olduğu ortaya çıkmıştır. Bu seçimde DP ve CHP Antalya İl Genel Meclisi Adayları ve bunların aldıkları oy miktarı şöyledir. DP Adayları; Salih Sipahioğlu 5.399, Abdurrahman Aya 5.192, Ahmet Torgay 4.808, Remzi Büyüközer, 4.321, Abdullah Canöz 4.283, Hayret Şakrak 4.226, Murat Yerebakan 3.895, Remzi Özdöl 3.797, CHP Adayları; Ali Yılmaz 3.133, Tevfik Ünal 3.092, Hasan Şuman 2.101 ve Ali Olcay 2.077[1502].

DP'den Antalya il genel meclisi seçime katılacak olan aday adaylarının müracaatları 24 Ağustos 1955 tarihinde sona ermiş[1503] ve 1 Eylül 1955 tarihinde de DP Antalya İl Genel Meclisi Üyeleri'nin aday yoklaması neticelenmiştir[1504]. Yapılan yoklama neticesinde Asil Üyeliklere; Şükrü Binbir, Süleyman Öztürk, Ahmet Torgay, Mehmet Talih, Murat Atsız, Yedek Üyeliklere; Ziya Türkay, Mustafa Kacaroğlu ve Mazlum Aksoy seçilmiştir. Aynı tarihte Antalya'nın kazalarında yapılan il genel meclisi aday yoklaması neticesinde de şu adaylar tespit edilmiştir. Bunlar Antalya'nın Serik Kazası'nda Hulusi Okutan, Mehmet Ali Atalay, Kaş Kazası'nda Lütfi Arısan, Bekir Şahin, Manavgat Kazası'nda Mithat Berberoğlu, Hüseyin Öz, Elmalı Kazası'nda Celal Subaşı, Selahattin Tekeli, Finike Kazası'nda Naci Akalın, Ahmet Ali Özer, Korkuteli Kazası'nda Mehmet Güneysil, Hamdi Yorgancı, Mehmet Korkut, Gündoğmuş Kazası'nda Emin Özkan, Alanya

---

[1499] *Şelâle Gazetesi*, S.332, Antalya 10 Ekim 1950, s.1, 3.
[1500] *Şelâle Gazetesi*, S.332, Antalya 10 Ekim 1950, s.1, 3.
[1501] *Şelâle Gazetesi*, S.334, Antalya 17 Ekim 1950, s.1.
[1502] *Şelâle Gazetesi*, S.337, Antalya 27 Ekim 1950, s.1.
[1503] *İleri Gazetesi*, S.1852, Antalya 25 Ağustos 1955, s.1, 3.
[1504] *İleri Gazetesi*, S.1859, Antalya 1 Eylül 1955, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.2859, Antalya 2 Eylül 1955, s.1.

Kazası'nda Mithat Tokuş, M. Rahmi Tüzün, Gazipaşa Kazası'nda Mehmet Koyuncu ve Akseki Kazası'nda Ahmet Yıldırım ve Tacettin Özgüven'dir[1505].

25 Eylül 1955 tarihinde yapılan il genel meclisi seçimlerini Antalya'da DP adayları kazanmıştır. Ancak Antalya'nın Akseki Kazası'nda Bağımsız Aday Osman Yüksel Serdengeçti, İl Genel Meclisi üyesi seçilmiştir[1506].

3.3.27 MAYIS 1960'DAN SONRAKİ OLAYLAR

27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra bütün DP milletvekilleri gibi, Antalya Milletvekilleri; Mehmet Ak, Kenan Akmanlar, Sadık Erdem, Attila Konuk, Dr.Burhanettin Onat, Adnan Selekler, İbrahim Subaşı, Ahmet Tokuş ve Yaşar Yazıcı nezaret altına alınmıştır. Bu milletvekilleri 10 Eylül 1960 tarihinde de tevkif edilmişlerdir[1507]. DP milletvekillerinin hepsi 14 Ekim 1960-15 Eylül 1961 tarihleri arasında Yassı Ada'da teşekkül eden Yüksek Adalet Divanı'nda yargılanmışlardır. Bu yargılanma neticesinde DP milletvekillerinden bir kısmı idam, bir kısmı da muhtelif hapis cezası almıştır. Bazı milletvekilleri de beraat etmiştir. Antalya milletvekillerinden de Mehmet Ak, Attila Konuk, İbrahim Subaşı da haklarında yapılan suçlamalardan beraat etmiş, diğerleri ise muhtelif hapis cezalarına çarptırılmıştır[1508].

27 Mayıs 1960'dan sonra, Antalya'da da askeri yönetim ve halk tarafından bazı çalışmalar ortaya konulmuştur. 29 Mayıs 1960 tarihinde Antalya Karaalioğlu Parkı'ında ordu lehine bir gösteri yapılmıştır[1509]. Gösteriye katılan yüzlerce kişi Hükümet Konağı önünden başlayarak, Yenikapı'ya kadar yürüyüş yapmışlar ve yürüyüş esnasında, Türk Ordusu çok yaşa diye slogan atmışlardır. Yürüyüşe katılan kalabalık, ellerinde Türk Bayrakları olduğu halde parkı dolaşmış ve daha sonra Antalya Lisesi'ne gelerek Kore Şehitleri ile Üniversite Şehitleri'nin ruhları için saygı duruşunda bulunmuşlardır. Saygı duruşunun yerine getirilmesinde sonra İstiklal Marşı'nı söylemişler ve gösteriye son vermişlerdir[1510]. Ayrıca Türk Ordusu'nun yapmış olduğu inkılap hareketini takdir etmek gayesi ile 3 Haziran 1960 tarihinde Antalya Cumhuriyet Meydanı'nda Antalyalı üniversiteli gençler, avukat ve öğretmenler ile kadın derneklerinin birlikte katıldıkları bir gösteri olmuştur. Gösteri esnasında İstiklal Marşı okunmuş ve saygı duruşunda bulunulmuş ve kurbanlar kesilmiştir. Bu arada orduya da sevgi gösterisinde

---

[1505] *İleri Gazetesi*, S.1866, Antalya 8 Eylül 1955, s.2.
[1506] *Şelâle Gazetesi*, S.2022, Antalya 28 Eylül 1955, s.1.
[1507] *Yüksek Adalet Divanı Kararları (İstanbul-Yassıada 14 Ekim 1960-15 Eylül 1961*), İstanbul 2006, s.513-514.
[1508] a.g.e. s.342. v.d.
[1509] *İleri Gazetesi*, S.3638, Antalya 31 Mayıs 1960, s.1, 3.
[1510] *Şelâle Gazetesi*, S.3677, Antalya 31 Mayıs 1960, s.1-2.

bulunulmuştur[1511]. 1 Haziran 1960 tarihinde Antalya'nın Alanya Kazası'nda da ordu lehine bir gösteri yapılmıştır. Alanya'da yapılan gösteriye, Antalya'dan gelen bazı gençlerde katılmıştır[1512].

27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra Antalya Valiliği'ne, Antalya Garnizon Kumandanı ve Şube Reisi Piyade Albay Yekta Kozan tayin edilmiştir[1513].

Antalya Askeri Valisi tarafından Antalya Belediye Başkanı Ömer Eken, Deniz Yolları Acentası İhsan Ataöv, Çiftçilerden Nazmi Ünal'ın 31 Mayıs 1960 günü ifadeleri alınmış ve daha sonra serbest bırakılmıştır. Bunun yanında belediye ve festival hesapları incelemeye tabi tutulmuştur[1514].

Ayrıca Antalya Askeri Valisi tarafından Antalya Belediye Başkanlığı'na Emekli Yarbay Arif Dabakoğlu tayin edilmiştir. Yeni belediye başkanı 31 Mayıs 1960 tarihinde göreve başlamıştır[1515]. Ancak Dahiliye Vekâleti tarafından bütün belediye başkanlıkları askeri valilerin uhdesine verilmiş ve Milli Birlik Komitesi kararı ile bütün belediye ve il genel meclisleri feshedilmiştir. Belediye Meclislerinin de, belediyenin tabi üyelerinden teşekkül etmesine karar verilmiştir. Bu sebeple Antalya Belediye Başkanlığı görevi de Askeri Vali Yekta Kozan tarafından ifa edilmiştir. Bunun için1 Haziran 1960 tarihinde Arif Dabakoğlu görevini, Askeri Vali Yekta Kozan'a teslim etmiştir[1516]. Yine Antalya'ya bağlı kazalara da askeri kaymakamlar tayin edilmiştir[1517].

Devlet ve Hükümet Reisi Orgeneral Cemal Gürsel başkanlığında toplanan kabine tarafından, sabık hükümetin manevi şahsiyetine veya vekillerin şahıslarına hakaretten hapis bulunanların derhal serbest bırakılmasına ve bu sebeple haklarında takibat yapılmakta olanların da bu takibatlarının durdurulmasına karar verilmiştir. Karar derhal tatbik edilmiş ve bu gibi vatandaşlar serbest bırakılmışlardır. Bu cümleden olmak üzere Antalya'nın Yenikapı Semti'nde oturan ve 6 Mayıs 1960 tarihinde tevkif edilerek cezaevinde bulunan, Mersinli Necati Sırma da gece yarısı cezaevinden tahliye edilmiştir[1518].

Antalya Askeri Vali ve Belediye Başkanı Yekta Kozan'ın gördüğü lüzum üzerine, eski Belediye Başkanı Ömer Eken, Deniz Yolları Acentası İhsan Ataöv, Çiftçi Nazmi Ünal

---

[1511] *Şelâle Gazetesi*, S.3681, Antalya 4 Haziran 1960, s.2.; *Antalya Gazetesi*, S.4339, Antalya 4 Haziran 1960, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.3542, Antalya 4 Haziran 1960, s.1.
[1512] *İleri Gazetesi*, S.3540, Antalya 2 Haziran 1960, s.3.
[1513] *Şelâle Gazetesi*, S.3677, Antalya 31 Mayıs 1960, s.2.
[1514] *Şelâle Gazetesi*, S.3678, Antalya 1 Haziran 1960, s.1.
[1515] *Şelâle Gazetesi*, S.3678, Antalya 1 Haziran 1960, s.2.
[1516] *Şelâle Gazetesi*, S.3679, Antalya 2 Haziran 1960, s.1.
[1517] Şelâle Gazetesi, S.3680, Antalya 3 Haziran 1960, s.3.
[1518] *Şelâle Gazetesi*, S.3721, Antalya 19 Temmuz 1960, s.1.

1 Haziran 1960 günü tevkif edilerek, bir müddet nezaret altında tutulduktan sonra haklarında tanzim edilen evrakla birlikte, polis nezaretinde Konya Ordugahı'na teslim edilmek üzere sevk edilmiştir[1519]. Ancak adı geçen bu şahıslar bir müddet Konya'da gözetim altında kaldıktan sonra serbest bırakılmışlardır[1520]. Yalnız daha sonra Antalya Eski Belediye Başkanı Ömer Eken, görülen lüzum üzerine Yenikapı Karakolu'nda tekrar nezarete alınmıştır[1521].

Bunun yanında XI. Devre DP Antalya milletvekillerinin akrabalarının da gözaltına alındığı görülmektedir. DP Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş'un kardeşi Mithat Tokuş 15 Haziran 1960 tarihinde nezarete alınmıştır[1522]. XI. Devre Antalya milletvekillerinin, bunların birinci ve ikinci derecede hısım ve akrabalarının, bankalarda bulunan paraları da bloke edilmiştir. Ayrıca gayrimenkul mallarının satış ve devri durdurulmuştur[1523]. Bu arada 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra Antalya'da yayınlanan bazı basın organlarında, XI. Devre Antalya Milletvekilleri ve yakınları için "Celali Eşkıyaları", "Celali Eşkıyaları ve Hempaları" tabiri kullanılmıştır[1524].

Ayrıca Dahiliye Vekâleti'nin Türkiye genelinde almış bulunduğu bir karar sonucunda, Antalya'da da vesikası bulunan tabancaların toplanmasına 2 Haziran 1960 tarihinden itibaren başlanmıştır[1525]. 23 Haziran 1960 tarihine kadar Antalya Vilâyeti'nde 14.506 adet silah teslim edilmiştir. Bunların içinde 218 mavzer, 714 tabanca, 13.562 av tüfeği, 12 ateşsiz silah ve 3.560 mermi bulunmaktadır[1526].

İhtilalden bir müddet sonra Hükümet tarafından il valiliklere, tekrar sivil valiler getirilmiştir. Antalya Valisi Niyazi Akı Diyarbakır Valiliği'ne, Antalya Valiliğine de Beyoğlu Kaymakamı Turgut Kılınçer atanmıştır[1527].

Bu arada ülke genelinde hazine stokunu takviye etmek için bir yardım kampanyası açılmış ve bu yardım kampanyasına Antalyalılarda iştirak etmiştir[1528]. Haziran 1960 sonuna kadar Antalya'dan yapılan yardım miktarı 38.232.37 lira değerinde altın v.b. eşya ile 23.583 lira nakit parayı bulmuştur[1529].

[1519] *Şelâle Gazetesi*, S.3680, Antalya 3 Haziran 1960, s.2.
[1520] *Şelâle Gazetesi*, S.3721, Antalya 19 Temmuz 1960, s.1.
[1521] *Şelâle Gazetesi*, S.3749, Antalya 16 Ağustos 1960, s.1.
[1522] *Antalya Gazetesi*, S.4351, Antalya 16 Haziran 1960, s.2.
[1523] *Antalya Gazetesi*, S.4350, Antalya 16 Haziran 1960, s.1.
[1524] *Antalya Gazetesi*, S.4349, Antalya 15 Haziran 1960, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.4351, Antalya 17 Haziran 1960, s.1.
[1525] *Şelâle Gazetesi*, S.3680, Antalya 3 Haziran 1960, s.3.
[1526] *İleri Gazetesi*, S.3556, Antalya 23 Haziran 1960, s.1-2.
[1527] *Şelâle Gazetesi*, S.3682, Antalya 10 Haziran 1960, s.1.
[1528] *Antalya Gazetesi*, S.4350, Antalya 16 Haziran 1960, s.1.
[1529] *Antalya Gazetesi*, S.4364, Antalya 2 Temmuz 1960, s.1.

4.BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA KÜLTÜREL HAYAT

4.1.OKULLAR

1950-1960 yılları arasında Antalya'da yeni okulların yapılmasına devam edilmiş, ayrıca mevcut olanlarında tamir edilmesi çalışmaları yürütülmüştür. Antalya'nın Şarampol Semti'nde bulunan Cumhuriyet İlkokulu, sınıflarının kalabalık olması ve çift tedrisat yapması yüzünden yetersiz kalmakta idi. Bu sebepten dolayı yeni bir okul yapmak için Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Milli Eğitim Bakanlığı ve İl Özel İdaresi'nden gerekli olan parayı temin etmiş ve okulun temeli 8 Kasım 1951 tarihinde törenle atılmıştır. Okulun temel atma törenine Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil Antalya Milletvekili Ahmet Tekelioğlu ve İl Genel Meclisi üyeleri katılmıştır[1530].

1952 yılında Antalya'nın Değirmenönü Caddesi'nde bulunan İstiklal İlkokulu tamamen yıkılmış ve yeniden modern şekilde inşa edilmiştir. Sakarya İlkokulu'nun çatısı da tamamen açılmış ve yeniden inşa edilmiştir. Dumlupınar ve Atatürk İlkokulu'nda da büyük onarımlar yapılmıştır[1531].

1957 yılında yaptırılan Memurevleri İlkokulu 200 bin liraya mal olmuştur. Yalnız mefruşat için 40 bin lira harcanmıştır. Yapılan bu okula Namık Kemal adı verilmiş[1532] ve bu okul 29 Mart 1957 tarihinde törenle hizmete açılmıştır. Okulun açılış törenine Antalya Valisi Nurettin Aynuksa, daire müdürleri, tüccarlar ve kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır. Okul eğitim-öğretim faaliyetine de aynı gün başlamıştır[1533].

1953-1954 ders yılında öğretime başlayan İmam Hatip Okulu ile birlikte, 1954 yılında Antalya'daki orta dereceli okul sayısı beşe ulaşmıştır. Bunlar Lise, Erkek Sanat Enstitüsü, İmam Hatip Okulu, Aksu Köy Enstitüsü[1534] ve İsmet İnönü Kız

---

[1530] *Şelâle Gazetesi*, S.683, Antalya 11 Aralık 1951, s.1.
[1531] *Şelâle Gazetesi*, S.952, Antalya 17 Eylül 1952, s.2.
[1532] *Şelâle Gazetesi*, S.2537, Antalya 7 Mart 1957, s.1-2.
[1533] *Şelâle Gazetesi*, S.2560, Antalya 30 Mart 1957, s.1-2.
[1534] Bu okulun ismi 1954-1955 öğretim yılında Aksu İlk Öğretmen Okulu olmuştur. Ünsal Özmen, *Antalya*, Ankara 1969, s.51.

Enstitüsü'dür[1535]. Ayrıca Antalya'da 1958 yılında Merkez Ortaokulu açılmış ve İnönü İlkokulu'nda öğretime başlamıştır[1536].

Antalya'da ilk olarak Antalya Lisesi'ne Atatürk Büstü dikilmiştir. Antalya Lisesi önündeki Atatürk Büstü, 19 Mayıs 1955 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları yapılmadan önce tören ile açılmıştır. Yapılan tören için sabah saat 08.30'da bütün lise ve sanat enstitüsü talebeleri, yoğun bir halk kitlesi, memurlar, kurum amirleri, parti mensupları okulun bahçesinde ve Atatürk Büstü'nün etrafında yerlerini almışlardır. Törene istiklal marşı ile başlanmış ve Okul Müdürü Şevki Altındağ'ın konuşmasından sonra, Antalya Valisi Nurettin Aynuksa tarafından Atatürk Büstü'nün kurdelesi kesilmiştir[1537].

1955-1956 ders yılında Antalya lisesinde 7 adet 1.Sınıf, 5 adet 2.Sınıf, 3 adet 3.Sınıf, 3 adet 4.Sınıf, 3 adet 5.Sınıf, 2 adet 6 Edebiyat Sınıfı ve 1 adet 6 Fen Sınıfı vardı[1538].

Ayrıca Antalya Lisesi'nin orta kısmı, mevcut talebeye yetmemesinden dolayı, 28 Ocak 1957 tarihinden itibaren çift tedrisat yapmaya başlamıştır[1539].

1958 yılında Antalya Lisesi'nde bir öğrenci boykotu meydana geldiğini görmekteyiz. Antalya Lisesi'nin 6 Edebiyat A Şubesi öğrencileri Coğrafya Dersi'ne girmemişler ve dersi boykot etmişlerdir[1540]. Öğrenci boykotu, coğrafya öğretmenin dersi geniş olarak anlatmasından meydana gelmiştir. Boykota iştirak eden öğrenciler Lise İnzibat Meclisi'ne verilmiştir. İnzibat Meclisi, bu öğrencilerden elebaşı olarak isimlendirilen 6 öğrenci hakkında mecburi tasdikname, 30 öğrencinin de ihtar, tekdir ve muvakkat ihraç gibi cezalarla tecziye edilmelerine karar vermiştir. Ayrıca yapılan araştırma neticesinde, bu sınıftan 6 öğrencinin geçerli mazereti sebebi ile okula gelmedikleri anlaşılmıştır[1541].

1953-1954 ders yılında İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nde bir kız öğrenci pansiyonu açılmıştır. Pansiyon 30 kişilik kapasiteye sahiptir. Burada maddi durumları elverişli kız öğrenciler 30 lira aylık ücretle, ayrıca ilk okul mezunu fakir, fakat çalışkan kız öğrenciler de parasız yatılı kalabilmektedir[1542]. İsmet İnönü Kız Enstitüsü Pansiyonu 10 Ekim 1953

[1535] *İleri Gazetesi*, S.1690, Antalya 18 Haziran 1953, s.1.; *Antalya Gazetesi*, S.2140, Antalya 14 Ağustos 1953, s.1 *Şelâle Gazetesi*, S.1542, Antalya 19 Mayıs 1954, s.3.
[1536] T. C. Antalya Valiliği, *Cumhuriyetin 50.Yılında Antalya İl Yıllığı 1973* (b.t.y.y.), s.109
[1537] *Şelâle Gazetesi*, S.1900, Antalya 20 Mayıs 1955, s.1-2.
[1538] *Şelâle Gazetesi*, S.2375, Antalya 25 Eylül 1956, s.2.
[1539] *İleri Gazetesi*, S.2357, Antalya 29 Ocak 1957, s.1.
[1540] *İleri Gazetesi*, S.2986, Antalya 13 Kasım 1958, s.3.
[1541] *İleri Gazetesi*, S.3001, Antalya 28 Kasım 1958, s.1-2.
[1542] *Şelâle Gazetesi*, S.1320, Antalya 3 Ekim 1953, s.1-2.

tarihinde itibaren faaliyete geçmiş ve pansiyon için 24 öğrenci kayıt edilmiştir[1543]. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı okul içinde pansiyon olmasını kabul etmediği için, İsmet İnönü Kız Enstitüsü 1955-1956 öğretim yılında pansiyonu kapamak zorunda kalmıştır[1544].

Antalya Erkek Sanat Enstitüsü Demircilik Atölyesi okulun biraz uzağında ve atölye olmaya elverişli olmayan bir yerde idi. Bunun için 1955 yılında yeni bir atölye yapılması düşünülmüş ve Müteahhit Ali Yapma'ya ihale edilen atölyenin temeli, Vali Şefik San'ında hazır bulunduğu bir törenle atılmıştır[1545]. Bunun yanında Antalya Erkek Sanat Enstitüsü'ne bağlı olarak, Antalya'nın Bahçelievler Semti'nde 1959-1960 ders yılında Sanat Ortaokulu açılmıştır[1546].

1955 yılında Antalya'da bir Ticaret Lisesi'nin açılması yolunda çalışmalar başlamıştır. Bu konuyu tetkik etmek üzere Başbakanlık Genel Murakabe Heyeti Uzmanlarından Kemal Karadenizli, Antalya'ya gelmiş ve tetkikler yapmıştır. Bunun sonunda da Kemal Karadenizli Antalya'da bir Ticaret Lisesi açılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir[1547].

Ancak 1959 yılında Antalya'da Antalya Lisesi'ne bağlı olarak, bir Akşam Ticaret Lisesi açılabilmiştir[1548]. Akşam Ticaret Lisesi 21 Eylül 1959 tarihinde yapılan bir törenle hizmete girmiş ve okul birinci sınıfı ile eğitime başlamıştır. Okulda yapılan törene Antalya Valisi Niyazi Akı, Antalya Milletvekilleri ve şehrin ileri gelenleri katılmıştır. Tahsil süresi üç yıl olan bu okulda, dersler saat 18.00-22.00 arasında yapılmaktadır[1549].

Antalya'nın kazalarında meydana gelen okullaşma çalışmalar hakkında da şunları söyleyebiliriz.

Korkuteli halkının gayret ve çalışması ile Korkuteli'nde bir ortaokul binası yapılmıştır. Korkuteli Ortaokulu 13 Ocak 1951 tarihinde, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil'in de katıldığı bir tören ile hizmete açılmıştır. Açılış da uluslararası sağlık teşkilatından bir Amerikalı bayan üye, gazeteciler, öğretmenler ve kalabalık bir halk kitlesi hazır bulunmuştur. Törene okul bayrak direğine Türk Bayrağı'nın çekilmesi ve İstiklal Marşı'nın söylenmesi ile başlanmış ve daha sonra Okul Müdürü Fahrettin Dülgeroğlu

---

[1543] *Şelâle Gazetesi*, S.1327, Antalya 10 Ekim 1953, s.1.
[1544] *Şelâle Gazetesi*, S.2008, Antalya 14 Eylül 1955, s.3.
[1545] *Şelâle Gazetesi*, S.1865, Antalya 15 Nisan 1955, s.1-2.
[1546] *Şelâle Gazetesi*, S.3430, Antalya 19 Eylül 159, s.1, 3.
[1547] *Şelâle Gazetesi*, S.1828, Antalya 9 Mart 1955, s.2.
[1548] *Şelâle Gazetesi*, S.3406, Antalya 26 Ağustos 1959, s.1.
[1549] *Şelâle Gazetesi*, S.3433, Antalya 22 Eylül 1959, s.1-2.

tarafından bir konuşma yapılmıştır[1550]. Okul Müdürü konuşmasını bitirdikten sonra, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil'i okulun açılış kurdelesini kesmeğe davet etmiştir. Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, okul yapımında emeği geçenler ile Korkuteli halkının eğitime gösterdiği ilgiye teşekkür etmiş ve kurdeleyi kesmiştir. Kurdelenin kesiminden sonra okulun sınıfları, törene katılan misafirler tarafından gezilmiştir[1551].

1952-1953 öğretim yılında da, Antalya'ya bağlı bazı kazaların köylerinde bulunan ilkokullar hizmete girmiştir. Bunlar Serik Kazası'nın Belkıs, Karadayı ve Çörüş, Elmalı Kazası'nın Macun ve Yörenler, Gündoğmuş Kazası'nın Bayır, Alanya Kazası'nın Türktaş ve Muskar, Manavgat Kazası'nın Beşkonak ile Finike Kazası'nın Karacaören Köyü ilkokullarıdır[1552].

1953 yılında Antalya'nın Elmalı Kazası'nda yeni bir ilkokul inşası için, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından lüzumlu izin verilmiş ve bu okul için 150.000 lira tutarında bir ödenek Antalya Valiliği'ne gönderilmiştir[1553]. Bir müddet sonra Antalya Milletvekili İbrahim Subaşı'nın da iştirak ettiği bir tören ile okulun temeli atılmıştır[1554]. Aynı yıl Antalya'nın Finike Kazası'nda bir ortaokul açılmıştır[1555].

1955 yılında Antalya'nın Kaş Kazası'nda bir ortaokul hizmete girmiştir[1556]. Aynı yıl Manavgat Kazası'nda da bir Ortaokul Yaptırma Derneği kurulmuştur. Dernek çalışmaları sonuç vermiş ve Manavgat Ortaokulu'nun temeli, 26 Ekim 1955 tarihinde Antalya Valisi Nurettin Aynuksa tarafından atılmıştır[1557].

Serik Kazası'nda Ortaokul Yaptırma Derneği tarafından yaptırılacak olan ortaokulun temeli de, 6 Ocak 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes tarafından atılmıştır[1558]. Yüksek Mimar Aldemir Konuk tarafından planı çizilmiş bulunan Serik Ortaokulu, iki kat üzerinde inşa edilmiş ve 14 Ocak 1957 tarihinde yapılan bir törenle eğitime başlamıştır[1559]. 1958 yılında da bu kazada üç ilkokul inşa edilmiştir. Ayrıca 1959 yılında, aynı kazanın Haskızılören Köyü'ne bir baraka okul verilmiştir[1560].

[1550] *Şelâle Gazetesi*, S.365, Antalya 15 Ocak 1951, s.1, 3.
[1551] *Şelâle Gazetesi*, S.366, Antalya 16 Ocak 1951, s.3
[1552] *İleri Gazetesi*, S.1118, Antalya 16 Temmuz 1953, s.2.
[1553] *İleri Gazetesi*, S.999, Antalya 15 Mart 1953, s.1.
[1554] *İleri Gazetesi*, S.1151, Antalya 18 Ağustos 1953.
[1555] T.C.Antalya Valiliği, a.g.e., s.110.
[1556] T. C.Antalya Valiliği, a.g.e. , s.110.
[1557] *Şelâle Gazetesi*, S.2051, Antalya 27 Ekim 1955, s.1.
[1558] *Şelâle Gazetesi*, S.2122, Antalya 7 Ocak 1956, s.1.
[1559] *Şelâle Gazetesi*, S.2486, Antalya 15 Ocak 1957, s.1-2.
[1560] BCA. BÖKM. F.K. 30.1.0.0. Y.N.114.720.2.

Gazipaşa Kazası'na da bir ortaokul inşa edilmiştir. Gazipaşa Ortaokulu 9 Ocak 1959 tarihinde yapılan bir törenle hizmete girmiştir. Gazipaşa Ortaokulu'nun açılış törenine, Antalya Valisi Niyazi Akı da katılmıştır[1561].

1958 yılında Alanya'da Özel Lise Açma ve İşletme Derneği kurulmuştu. Derneğin kurucuları Fuat Salur, Halim Tokuş, Mithat Tokuş, İzzet Azakoğlu, Şevket Tokuş, Şevki Gücüoğlu, Muhittin Sadullahoğlu, Mevlüt Arıkan ve Ahmet Bekrioğlu'dur[1562]. Dernek tarafından, Alanya Özel Lisesi 28 Eylül 1959 tarihinde hizmete açılmış ve 1959-1960 ders yılı çalışmalarına başlamıştır. Alanya Özel Lisesi'nin açılış törenine Antalya Valisi Niyazi Akı da katılmış ve bir konuşma yapmıştır[1563].

Zaman içinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Antalya Vilayeti'ne eğitim hizmetlerinde kullanılmak üzere bazı ödenekler gönderilmiştir. 1951 yılında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü'nün talebi üzerine, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Antalya'ya 4.000 liralık bir tahsisat ayrılmıştır[1564].

1959 yılında da Serik Kazası'nda okulların tamirat ve ilave inşaat karşılığı olarak 41.192.57 lira sarf edilmiştir[1565].

Bunun yanında Antalya Vilâyeti'nde 1950-1959 yılları arasında 11 tanesi baraka olmak üzere köylerde 81 adet, kasabalarda 14 adet, toplam olarak 91 adet ilkokul, 6 adet ortaokul yeniden inşa edilmiş ve hizmete girmiştir. 1960 yılında da 25 tane ilkokul inşa halindedir. Bu okulların yapımı için de 4.817.185 lira para harcanmıştır[1566]. Yine aynı yıl içinde Antalya ve çevresinde yeniden yapılacak veya tamir olunacak köy okullarında kullanılmak üzere, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Antalya Valiliği'ne 1.200.000 liralık bir tahsisat gönderilmiştir[1567].

1950'li yılların ilk yarısında orta dereceli okulların içinde, önemli bir yeri olan liselerin yapısı değiştirilmiştir. Çünkü bu yılların başında ilkokuldan sonra 7 yıl olan lise eğitimi, 1954-1955 öğretim yılından itibaren 6 yıla indirilmiştir[1568].

Antalya'daki okulların çalışma takvimi hakkında da şunları söyleyebiliriz. Antalya'da İlk ve Ortaöğretim Kurumları her yıl eylül ayının son haftasında veya ekim ayının ilk haftasında açılır ve mayıs ayının son haftasında da kapanırdı. Köy okulları ise

---

[1561] *Şelâle Gazetesi*, S.3189, Antalya 9 Ocak 1959, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.3044, Antalya 10 Ocak 1959, s.1.
[1562] *Alanya Postası Gazetesi*, S.258, Antalya 1 Ağustos 1958, s.1-2.
[1563] *Şelâle Gazetesi*, S.3435, Antalya 24 Eylül 1959, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.3298, Antalya 29 Mayıs 1959, s.1-2.
[1564] *Şelâle Gazetesi*, S.676, Antalya 4 Aralık 1951, s.2.
[1565] BCA. BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N. 114.720.2.
[1566] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.3.
[1567] *Şelâle Gazetesi*, S.3603, Antalya 12 Mart 1960, s.2.
[1568] *Şelâle Gazetesi*, S.1665, Antalya 24 Eylül 1954, s.1.

şehir okullarından bir hafta sonra eğitime başlardı. Antalya'da 1951-1952 öğretim yılı orta öğretim kurumlarında 24 Eylül 1951 tarihinde başlamıştır[1569]. Şehir ilkokulları 1 Ekim 1951 tarihinde[1570] ve köy ilkokulları da 8 Ekim 1951 tarihinde öğretime açılmıştır[1571].

Antalya'da İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından, ilkokul öğretmenleri için okullar açılmadan önce, bir mesleki toplantı yapılmakta ve bu toplantıda öğretim yılı boyunca yapılacak olan eğitim çalışmaları üzerinde durulmaktadır. Antalya'da bu tür toplantılardan birisi, 28 Eylül 1951 tarihinde İnönü İlkokulu'nda yapılmıştır[1572]. Ayrıca Antalya'da okulların her ders yılında eğitim-öğretime başlaması münasebeti ile genel bir tören yapılmaktadır. 29 Eylül 1952 tarihinde, okulların açılması sebebi ile Antalya Cumhuriyet Meydanı'nda ilk,orta, lise ve enstitülerin iştiraki ile bir tören gerçekleştirilmiştir[1573].

Ülkemizde ilk ve ortaöğretim kurumları 1957 yılına kadar üç yarıyıla ayrılmakta idi. Birinci yarıyıl aralık ayının son haftasında, ikinci yarıyıl ise mart ayının üçüncü haftasında sona ermekte idi. Mesela; Antalya'da bulunan bütün okullar 24 Aralık 1955 ile 2 Ocak 1956 tarihleri arasında birinci yarıyıl tatiline girmişlerdir[1574]. İkinci yarıyıl tatili de 19 Mart 1956 ile 25 Mart 1956 tarihleri arasında idi[1575].

Ancak 1957 yılında İlk ve Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yapılan değişiklikle ders yılı iki yarı yıla bölünmüştür. Ayrıca ilk ve orta dereceli okullarda yarı yıl tatilinin, şubat ayının ilk iki haftasında yapılması karalaştırılmıştır[1576]. Bu yönetmelik değişikliği 1957-1958 öğretim yılından itibaren bütün okullarda uygulanmaya başlamıştır . Antalya'daki bütün okulların 1957-1958 Öğretim yılında birinci yarıyılı 31 Ocak 1958 tarihinde bitmiştir. İkinci yarıyıl da 16 Şubat 1958 tarihinde başlamıştır[1577].

4.2.ÖĞRENCİ YURDU

Antalya'da ilk öğrenci yurdu, Antalya Vakıflar Mıntıka Müdürlüğü ile Fakir Çocukları Okutmak Cemiyeti'nin müşterek çalışması neticesinde ortaya çıkmıştır. Vakıflar Öğrenci Yurdu 8 Kasım 1958 tarihinde hizmete açılmıştır. Bu münasebetle yapılan törene, Antalya Valisi Niyazi Akı başta olmak üzere, Antalya'daki daire müdürleri ile banka müdürleri iştirak etmiştir. Öğrenci Yurdu'nun açılış törenine, ilk önce davetlilere

---

[1569] *Şelâle Gazetesi*, S.607, Antalya 25 Eylül 1951, s.1.
[1570] *Şelâle Gazetesi*, S.609, Antalya 27 Eylül 1951, s.2.
[1571] *Şelâle Gazetesi*, S.622, Antalya 10 Ekim 1951, s.1.
[1572] *Şelâle Gazetesi*, S.612, Antalya 30 Eylül 1951, s.1.
[1573] *Şelâle Gazetesi*, S.965, Antalya 30 Eylül 1952, s.1.
[1574] *Şelâle Gazetesi*, S.2108, Antalya 24 Aralık 1955, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2118, Antalya 3 Ocak 1956, s.1.
[1575] *Şelâle Gazetesi*, S.2169, Antalya 23 Şubat 1956, s.2.
[1576] *Şelâle Gazetesi*, S.2776, Antalya 13 Kasım 1957, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2820, Antalya 27 Aralık 1957, s.1.
[1577] *Şelâle Gazetesi*, S.2854, Antalya 30 Ocak 1958, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2856, Antalya 1 Şubat 1958, s.1.

limonata, bisküvi, pilav ve helva ikram edilmesi ile başlanmış ve daha sonra Antalya Valisi Niyazi Akı, hizmete açılan bu öğrenci yurdunun önemi üzerinde bir konuşma yapmıştır. Konuşmanın bitmesinden sonra öğrenci yurdunun açılış kurdelesini kesilmiş ve bina misafirler tarafından gezilmiştir[1578].

Antalya'da 1959 yılında da ilk özel öğrenci yurdu açılmıştır. Özel öğrenci yurdu, Antalya'nın Selçuklu Mahallesi'ndeki Mermerli Sokakta bulunmaktadır. Özel yurtta 10 oda ve 60 yatak mevcuttur[1579].

4.3.TİYATRO VE KONSERLER

1950-1960 yılları arasında, yoğun bir şekilde ülkemizin seçkin tiyatro grupları ve ses sanatçıları Antalya'da sanatlarını icra etmişlerdir. 1950'li yıllarda Antalya'da tiyatro gösterileri okul öğrencileri ve Antalya dışından gelen tiyatro ekipleri tarafından sergilenmektedir. Antalya Lisesi öğrencileri tarafından 1949-1950 ders yılının sona ermesi sebebi ile Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Konservetuvarı yayınlarından olan İp Piyesi üzerinde çalışmışlar ve bu oyunu Antalya Halkevi Salonu'nda iki gece süre ile sergilemişlerdir[1580].

1951 yılının ilk günlerinde Antalya Cezaevi'nde yatan mahkumlar Reşat Nuri Güntekin'in yazmış olduğu İstiklal Piyesi'ni oynamışlardır. Mahkumlar piyesi oynarlarken, milli şiirlerde söylemişlerdir[1581]. Halide Pişkin ve İhsan Balkır Operet Kumpanyası da Antalya'ya gelmiş ve 17 Ocak 1951 tarihinden itibaren üç gün, Antalya Şehir Sineması'nda gösteri yapmışlardır[1582]. Bir müddet sonra da, İstanbul'un tiyatro kumpanyalarından birisi olan Kenan Güler ve arkadaşları, Antalya'ya gelmiş ve Halkevi Salonu'nda temsil vermişlerdir[1583].

İsmail Dümbüllü yirmi kişilik kadrosu ile Antalya'ya gelmiş ve 23 Şubat 1953 tarihinden itibaren Antalya Şehir Sineması'nda temsiller vermeye başlamıştır[1584]. Antalya'da bir hafta boyunca temsiller veren İsmail Dümbüllü ve arkadaşları, son temsillerini 1 Mart 1953 tarihinde vermiş ve ertesi gün Antalya'dan ayrılmıştır[1585]. İsmail Dümbüllü daha sonraki yıllarda da, Antalya'ya gelmiş ve Antalya Şehir Sineması'nda gösteriler de bulunmuştur[1586].

[1578] *İleri Gazetesi*, S.2984, Antalya 11 Kasım 1958, s.3.
[1579] *İleri Gazetesi*, S.3285, Antalya 15 Eylül 1959, s.1-2.
[1580] *Şelâle Gazetesi*, S.290, Antalya 9 Mayıs 1950, s.1.
[1581] *Şelâle Gazetesi*, S.358, Antalya-7 Ocak 1951, s.1.
[1582] Şelâle Gazetesi, S.369, Antalya 19 Ocak 1951, s.1.
[1583] *Şelâle Gazetesi*, S.426, Antalya 17 Mart 1951, s.2.
[1584] *Şelâle Gazetesi*, S.1106, Antalya 24 Şubat 1953, s.1.
[1585] *İleri Gazetesi*, S.985, Antalya 1 Mart 1953, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1113, Antalya 3 Mart 1953, s.2.
[1586] *Şelâle Gazetesi*, S.1852, Antalya 2 Nisan 1955, s.2.

Toros Operet Grubu Antalya'ya gelmiş ve Antalya Şehir Sineması'nda gösterilerde bulunmuştur. Grup 24 Mart 1953 tarihinde Antalya'dan ayrılmıştır[1587]. Antalya'ya gelen operet gruplarından birisi de Ar Operetidir. Ar Operet Grubu 3 Aralık 1953 tarihinde Antalya'da Trampetli Raziye isimli oyunu sergilemiştir[1588].

Antalya Lisesi öğrencileri tarafından da Molier'in " Kibarlık Budalası" isimli eseri, Eski Halkevi Salonu'nda 3-5 Nisan 1954 tarihlerinde oynanmıştır[1589].

Muammer Karaca Tiyatro Topluluğu da Antalya'ya gelmiş ve 6 Aralık 1954 tarihinde eski Halkevi Salonu'nda Cibali Karakolu oyununu sahneye koymuştur. Tiyatro Topluluğu tarafında, bir gün sonra da Muhteşem Serseri oyunu sergilenmiştir[1590]. Muammer Karaca Tiyatro Topluluğu, Antalya'da halkın ilgisine mahzar olmuştur[1591].

Yeni İstanbul Opereti de Antalya'ya gelmiş ve Şimdi İktidar Bizde isimli oyunu 20 Şubat 1957 tarihinde Antalya Belediye Salonu'nda sergilemiştir. Temsil seçkin ve kalabalık bir topluluk tarafından izlenmiştir[1592]. Avni Dilligil Tiyatro Topluluğu da Antalya'ya gelmiş ve gösterilerde bulunmuştur[1593].

Küçük Operet de temsiller vermek üzere Antalya'ya gelmiştir. Küçük Operet, 7 Temmuz 1958 tarihinden itibaren Migros Evleniyor, Tito Geliyor, Şimdi İktidar Bizde, İskemle adını taşıyan eserleri Antalya Şehir Sineması'nda sergilemeye başlamıştır[1594].

1960 yılında da Antalya Lisesi Temsil Kolu tarafından, Cevat Fehmi Başkurt'un Paydos isimli piyesi, Antalya Belediye Salonu'nda oynanmıştır[1595].

Antalya'ya tiyatro gruplarının yanında, bazı zamanlarda ses sanatçıları da gelmiş ve sanatlarını icra etmişlerdir. 1951 yılında Antalya Şehir Sineması'nda üç gün süre ile konser vermek üzere, Türk Halk Müziği Sanatçısı Hacer Buluş, on kişilik kadrosu ile Antalya'ya gelmiştir[1596].

Ses Sanatkarı Perihan Altınses de Antalya'ya gelmiş ve Antalya halkı'na konser vermiştir. Bu arada Perihan Altınses tarafından 18 Mart 1951 tarihinde Antalya Memleket Hastanesi'nde yatan hastalara için de bir program yapılmıştır[1597]. Ses Sanatçısı Samime

---

[1587] *İleri Gazetesi*, S.1006, Antalya 22 Mart 1953, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1135, Antalya 25 Mart 1953, s.2.
[1588] *İleri Gazetesi*, S.1251, Antalya 4 Aralık 1953, s.2.
[1589] *Şelâle Gazetesi*, S.1504, Antalya 6 Nisan 1954, s.1.
[1590] *Şelâle Gazetesi*, S.1739, Antalya 7 Aralık 1954, s.1, 4.
[1591] *Şelâle Gazetesi*, S.1742, Antalya 10 Aralık 1954, s.2.
[1592] *İleri Gazetesi*, S.2380, Antalya 21 Şubat 1957, s.2.
[1593] *İleri Gazetesi*, S.2630, Antalya 13 Kasım 1957, s.1, 3.
[1594] *Şelâle Gazetesi*, S.3001, Antalya 8 Temmuz 1958, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3004, Antalya 8 Temmuz 1958, s.1.
[1595] *İleri Gazetesi*, S.5465, Antalya 16 Mart 1960, s.1, 3.
[1596] *Şelâle Gazetesi*, S.383, Antalya 2 Şubat 1951, s.2.
[1597] *Şelâle Gazetesi*, S.429, Antalya 20 Mart 1951, s.1.

Sinan da 30 Ekim 1951 tarihinde Antalya Park Sineması Salonu'nda bir konser vermiş ve konserin gelirini Antalya Verem Savaş Derneği'ne bağışlamıştır[1598].

1952 yılında İstanbul Radyosu Ses Sanatkarlarından Lütfü Güneri, Ankara Radyosu Ses Sanatkarlarından Nigar Uluer ve Klarnet Ustası Salih Ocak Antalya'ya gelmiş ve Antalya Şehir Sineması'nda konser vermiştir[1599]. Aynı yıl Antalya'ya gelen ses sanatkarlarından birisi de Necdet Yaşardır. Necdet Yaşar Antalya'daki Elhamra Sineması'nda konserlerini vermiştir[1600].

19 Şubat 1953 tarihinde İzmir Radyosu Ses Sanatkarlarından Tomris Yazıcı ve Şerafettin Civelek, Antalya Şehir Sineması'nda konser vermek üzere, Isparta'dan Antalya'ya gelmiştir[1601]. Radyo Sanatçısı Perihan Altındağ Sözeri de Antalya'ya gelmiş ve Antalya Şehir Sineması'nda konser vermiştir[1602]. Sanatçı 7 Kasım 1954 tarihinde Adana'ya gitmek üzere Antalya'dan ayrılmıştır. Perihan Altındağ Sözeri, Antalya'da 3 gece ve 2 gündüz sahneye çıkmıştır. Bu süre zarfında binlerce Antalyalı, sanatçının konserlerine gelmiş ve sanatçı Antalya'da hasılat rekoru kırmıştır[1603].

Ses Sanatçısı Sabite Tur Gülerman da Antalya'ya gelmiş ve konserlerini 5 Kasım 1955 tarihinden itibaren Yıldız Sineması'nda vermiştir. Sanatçı Antalya'da iki gün kalmış ve daha sonra Afyon'a gitmek üzere, Antalya'da ayrılmıştır[1604]. Bir yıl sonra da Neriman Gürpınar ve arkadaşlarından mürekkep bir konser heyeti, Antalya'ya gelmiş ve konserlerini Yıldız Sineması'nda vermiştir[1605].

Ankara Radyosu ses sanatkarı Cevriye Ceyhun ve arkadaşlardan müteşekkil bir sanatçı topluluğu da, Gebizli Sineması'nda konser vermek üzere Antalya'ya gelmiştir[1606]. 1958 yılında da Ses Sanatçısı Arif Sami Toker, Yıldız Sineması'nda konserler vermek üzere Antalya'ya gelmiştir[1607].

Antalya Kız Enstitüsü Fakir Öğrencilerini Koruma Derneği tarafından, Ses Sanatkarı Safiye Ayla Antalya'ya davet edilmiş ve Antalya'ya gelen sanatçı tarafından 7 Mayıs 1959 tarihinde, Şehir Sineması'nda adı geçen dernek yararına bir konser verilmiştir[1608].

[1598] *Şelâle Gazetesi*, S.644, Antalya 1 Kasım 1951, s.2.
[1599] *Şelâle Gazetesi*, S.766, Antalya 5 Mart 1952, s.1-2.
[1600] *İleri Gazetesi*, S.679, Antalya 15 Nisan 1952, s.2.
[1601] *Şelâle Gazetesi*, S.1102, Antalya 20 Şubat 1953, s.1.
[1602] *Şelâle Gazetesi*, S.1708, Antalya 6 Kasım 1954, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1569, Antalya 7 Kasım 1954, s.1.
[1603] *Şelâle Gazetesi*, S.1711, Antalya 9 Kasım 1954, s.2.
[1604] *Şelâle Gazetesi*, S.2060, Antalya 5 Kasım 1955, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2064, Antalya 8 Kasım 1955, s.1.
[1605] *Şelâle Gazetesi*, S.2412, Antalya 1 Kasım 1956, s.1.
[1606] *Şelâle Gazetesi*, S.2632, Antalya 15 Haziran 1957, s.1, 3.
[1607] *Şelâle Gazetesi*, S.3098, Antalya 10 Ekim 1958, s.1.
[1608] *İleri Gazetesi*, S.3159, Antalya 8 Mayıs 1959, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.3303, Antalya 9 Mayıs 1959, s.1.

Ses Sanatçısı Müzehher Güyer de, Antalya Öğretmenler Derneği tarafından Antalya'ya davet edilmiştir. Bu davet üzerine Antalya'ya gelen Müzehher Güyer, Yıldız Sineması'nda iki gece konser vermiş ve bu konserler halk tarafından ilgi görmüştür[1609].

Riyaset-i Cumhur Senfoni Orkestrası da 182 kişilik kadrosu ile Antalya'ya gelmiş ve ilk konserini 22 Şubat 1960 tarihinde Antalya Belediye Salonu'nda vermiştir. Orkestrada solist olarak Suna Kan da bulunmuştur[1610]. Riyaset-i Cumhur Senfoni Orkestrası, Antalya'da iki gün kalmıştır[1611].

Antalya'ya gelmiş bulunan Perihan Altındağ Sözeri ile Neriman Altındağ Tüfekçi de, 19 Nisan 1960 tarihinde Antalya Yıldız Sineması'nda bir konser vermiştir[1612].

4.4.KONFERANSLAR

Antalya'da değişik konularda halka ve öğrencilere konferanslar verilmiş ve insanların aydınlatılmasına çalışılmıştır. 1950 yılında Bakanlar Kurulu tarafından tahsil dışı kalmış gençlere ve halka milli güvenliği ilgilendiren konularda konferanslar verilmesi istenmiştir. Bunun üzerine Genelkurmay Başkanlığı'nın gönderdiği yazıya dayanarak, Antalya'da da askeri zatlar tarafından Askeri Gazinoda, altı hafta süre ile Cuma günleri, bu konferansın verilmesi planlanmıştır[1613].

Antalya Öğretmenler Derneği Yönetim Kurulu Üyelerinden ve Aksu Köy Enstitüsü Felsefe Öğretmeni Cahit Orhan Tütengil tarafından 15 Ocak1950 tarihinde, Ziya Gökalp'in ölümünün 25. Yılı münasebeti ile Halkevi Salonu'nda "Memleket Meseleleri Karşısında Ziya Gökalp" konulu bir konferans verilmiştir. Cavit Orhan Tütengil, bu konferansında Ziya Gökalp'i her cepheden incelemiş ve bilhassa Türkçe konusundaki görüşleri üzerinde durmuştur[1614].

16 Aralık 1950 tarihinde Öğretmen Nilüfer Didinedin tarafından, Antalya İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nde, Bulgaristan'dan ülkemize gelen Türk Göçmenler hakkında bir konferans verilmiştir. Konferans da, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin tarihi geçmişi ve Bulgaristan'da maruz kaldıkları kötü muamele hakkında bilgi verilmiştir. Konferansta Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil'de hazır bulunmuştur[1615].

[1609] *Şelâle Gazetesi*, S.3322, Antalya 28 Mayıs 1959, s.1.
[1610] *Şelâle Gazetesi*, S.3585, Antalya 23 Şubat 1960, s.1.
[1611] *Şelâle Gazetesi*, S.3586, Antalya 24 Şubat 1960, s.1.
[1612] *İleri Gazetesi*, S.3497, Antalya 20 Nisan 1960, s.2.
[1613] *Şelâle Gazetesi*, S.256, Antalya 10 Ocak 1950, s.1.
[1614] *Şelâle Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.258, Antalya 17 Ocak 1950, s.2.
[1615] *Şelâle Gazetesi*, S.352, Antalya 22 Aralık 1950, s.2.

Adalet Bakanlığı ile Diyanet İşleri Reisliği mahkumlara dini vaiz verilmesi hususunda anlaşmışlardı. Bunun üzerine, Antalya Cezaevi'nde bulunan mahkumlara ilk vaiz, 4 Ocak1951 tarihinde Din Hocası Mustafa Çandır tarafından verilmiştir[1616].

1953 yılında Antalya İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nde Verem Haftası sebebi ile Dr. Esat Uluhan tarafından, öğrenci ve öğretmenlere verem hakkında bir konferans verilmiştir[1617].

İstanbul Üniversitesi tarafından Üniversite Haftası (22-26 Kasım 1954), Antalya'da açılmıştır. Bu hafta münasebeti ile İstanbul Üniversitesi Rektörü Prof. Fahir Yeniçay başkanlığında bir heyet Antalya'ya gelmiştir. Heyette bulunan üniversite öğretim üyelerinden Ord. Prof. Süheyl Ünver; "İbni Sina'dan Alınacak Dersler" ve "Öğretmen Öğrenci Münasebetleri", Prof. Hıfzı Tümer; "Kıbrıs Meselesi ve Devletler Hukuku", Prof. Macit Gökberk; "Teknik Meseleler", Prof. Nurullah Kunter; "Suç ve Ceza", Prof. Faik Tavşanoğlu; "Tabiatı Koruma Nedir? Tabiat Nasıl Korunur?", Doç. Ercüment Bora; "Kısırlık", Prof. Sabri Ülgener; İçtimai Refah ve Sanayileşme" ve Prof. Orhan Tuna; "Sanayileşme ve Çalışma" konularında halka konferanslar vermişlerdir[1618].

1956 yılında da İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından Üniversite Haftası (20-25 Şubat 1956) Antalya'da açılmıştır. Teknik Üniversite Öğretim Üyeleri Antalya'da bulundukları süre içinde halka muhtelif konularda eski Halkevi Salonu'nda konferans vermişlerdir. Şöyle ki; Ord. Prof. İlhami Civaoğlu, "Konservecilik ve Meyve Suyu", Ord. Prof. S. Murat Uzdilek "İlim ve Cemiyet", Prof. Kemali Söylemezoğlu "Şehirlerde İmar Hareketi Yanında Eski Eser ve Tabiat Özelliklerinin Korunması", Prof. Dr. Hikmet Binark "Otomobil Kullanma Sanatı", Prof. Dr. Hilmi İleri "Endüstride Standardizasyon", Prof. Dr. Muzaffer Sağışman "Hangi Çeliği Seçmeli", Turgut Boduroğlu "Geçmişte ve Bugün Tabiat Kuvvetlerinden Faydalanma", Doç Sedat Ersoy," İş Veriminin Arttırılması", Doç İsmail Utkular, "Yeni Yapılar ve Şehirlerin Mahalli Özellikleri", Doç Nejat Aybers "Muzların Suni Olarak Oldurulması ve Muhafazası", Doç Aziz Ergin "Sudan İstifade" ve Doç Muhittin Dilege "Elektrik Lambasının Tarihçesi"[1619].

[1616] *Şelâle Gazetesi*, S.357, Antalya 7 Ocak 1951, s.1.
[1617] *Şelâle Gazetesi*, S.1066, Antalya 15 Ocak 1953, s.1.
[1618] *Şelâle Gazetesi*, S.1726, Antalya 24 Kasım 1954, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1728, Antalya 26 Kasım 1954, s.1-2.
[1619] *Şelâle Gazetesi*, S.2163, Antalya 17 Şubat 1956, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2164, Antalya 18 Şubat 1956, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2168, Antalya 22 Şubat 1956, s.3.; *İleri Gazetesi*, S.2023, Antalya 22 Şubat 1956, s.1-2.*; Şelâle Gazetesi*, S.2171, Antalya 25 Şubat 1956, s.2.

4.5.BASIN

Antalya'da Milli Mücadele ve Tek Parti Dönemi'nde yayın hayatına çıkmış olan Antalya Gazetesi, Yeşil Antalya Gazetesi ve Şelâle Gazetesi Demokrat Parti Dönemi'nde de varlığını devam ettirmiştir. Ayrıca bu dönemde Antalya'da yeni gazete ve dergilerde yayın hayatına çıkmıştır. Bu süreli yayınlardan bir kısmı şunlardır.

İleri Gazetesi; İleri Gazetesi 21 Ocak 1950 tarihinde, Antalya'da yayınlanmaya başlamıştır. Gazetenin sahibi, başlangıçta M.G. Karacehennemoğlu, daha sonrada Mustafa Tüzün olmuştur. Gazetenin Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden, Suphi Neş'et Türel'dir. İleri Gazetesi, İki Kapılı Han civarındaki 23 numaralı işyerinde faaliyet göstermektedir. Gazete ilk yayınlandığı dönemde haftada üç gün; salı, perşembe ve cumartesi günleri çıkmakta idi[1620]. Ağustos 1950 tarihinden itibaren de günlük olarak yayınlanmaya başlamıştır. Gazetede İleri başlığının altında, " *günlük siyasi demokrat gazete*" ibaresi bulunmaktadır. İleri Gazetesi'nin 1950 yılında bir yıllık abone bedeli 18 lira, sayısı ise 5 kuruştur. Gazete İleri Mürettiphanesi'nde dizilmekte ve Işık Basımevi'nde basılmaktadır. İleri Gazetesi 4 sayfa olarak yayınlanmakta ve her sayfada 5 sütün bulunmaktadır. Gazete 42X29.5 boyutundadır. İleri Gazetesi'nde Antalya'dan ve ülkemizden haberler, spor yazıları, resmi ve özel ilanlar ile insanlarımızı ilgilendiren genel konulu yazılar yer almaktadır[1621].

Akdeniz Gazetesi; Akdeniz Gazetesi, Adnan Tuzcuoğlu ile Enver Konyar tarafından yayınlanmış ve ilk sayısı 1 Ocak 1959 tarihinde çıkmıştır[1622]. Akdeniz Gazetesi haftalık olarak yayınlanmaktadır[1623].

Hürses Gazetesi; Antalya'da yayınlanan gazelerden birisi de Hürses'tir. Hürses Gazetesi başlangıçta iki sayfa olarak yayınlanırken, 16 Şubat 1960 tarihinden itibaren 4 sayfa olarak yayınlanmağa başlamıştır[1624].

Engin Dergisi; Antalya'da yayınlanan dergilerden birisi Engin Dergisidir. Dergi Yaşar Selahattin Paker tarafından yayınlanmıştır. Engin Dergisi aylık fikir ve sanat dergisidir[1625].

Ortaöğretim Dergisi; Nihat Karaküçük tarafından aylık olarak çıkarılmıştır. Öğretmen Dergisi'nin ilk sayısı Ocak 1960 tarihinde yayınlanmıştır[1626].

[1620] *İleri Gazetesi*, S.1, Antalya 21 Ocak 1950, s.1, 4.; *İleri Gazetesi*, Sayı:222, Antalya 2 Ocak 1951, s.1-4.
[1621] *İleri Gazetesi*, S.1, Antalya 21 Ocak 1950, s.1, 4.; *İleri Gazetesi*, Sayı:222, Antalya 2 Ocak 1951, s.1-4.
[1622] *İleri Gazetesi*, S.3036, Antalya 2 Ocak 1959, s.1.
[1623] *İleri Gazetesi*, S.3057, Antalya 23 Ocak 1959, s.2.
[1624] *Şelâle Gazetesi*, S.3581, Antalya 17 Şubat 1960, s.1.
[1625] *Şelâle Gazetesi*, S.3429, Antalya 18 Eylül 1959, s.1-2.
[1626] Şelâle Gazetesi, S.3577, Antalya 13 Şubat 1960, s.2.

1950 yılında Antalya'da iki basımevi bulunmakta idi. Bunlardan birisi Murat Güler tarafından işletilen Antalya Basımevi'dir. Burada her türlü baskı işleri, davetiye, kartvizit, fatura, makbuz ve ciltli defter yapılmaktadır[1627]. Diğeri de Işık Matbaasıdır[1628].

1952 yılında Talat Büyükakın tarafından, Antalya'nın Belediye Caddesi'nde Reklam Basımevi isminde bir matbaa daha açmıştır[1629]. Reklam Basımevi'nde geleneksel matbaa işleri yanında, daha önce dış vilayetlere yaptırılan, lastik mühür(damga) işleri de yapılmaktadır[1630].

4.6.SERGİLER

1950'li yıllarda çeşitli kurumlar ile sanatçılar tarafından sergiler açılmıştır.Antalya'da Halkevi Salonu'nda 3 Mart 1950 günü saat 15.00'de, İngiltere Büyük Elçiliği Basın Bürosu tarafından "Bu Günkü Britanya" isimli bir endüstri sergisi açılmıştır. Serginin açılış töreninde, Antalya Valisi adına Halkevi Başkanı Dr.Ferruh Niyazi Ayoğlu, askeri ve sivil memurlardan müteşekkil bir grup, gazeteciler ve kalabalık bir davetli hazır bulunmuştur.[1631] Bu Günkü Britanya Sergisi 12 Mart 1950 tarihinde kapanmıştır. Açık olduğu süre içinde sergi, 12.600 kişi tarafından gezilmiştir[1632].

Antalya'ya gelen İngiliz Kültür Heyeti temsilcileri de, Halkevi Salonu'ndan bir resim sergisi açmışlardır. Sergideki resimler İngiltere'deki ilkokul çalışmaları ile ortaokul programı ve çalışmalarını göstermektedir. Sergideki her resmin yanına, resimle ilgili bilgiler de asılmıştır[1633].

Resim Öğretmeni Behçet Gürcan'ın rehberliği altında, Antalya Lisesi 4'ncü sınıf öğrencileri tarafından Halkevi Salonu'nda 18 Nisan1950 tarihinde bir resim sergisi açılmıştır. Sergiye Antalya Valisi İ. Hakkı Baykal da katılmıştır. Serginin açılış töreninde CHP Antalya Parti Müfettişi, Antalya Milletvekillerinden Rasih Kaplan ve Mustafa Korkut ile bir çok yüksek rütbeli subay, Emniyet Müdürü Şefik Barlas, Milli Eğitim Müdürü Zeki Tanıl ve çok sayıda vatandaş hazır bulunmuştur[1634].

Antalya Erkek Sanat Okulu öğrencilerinin 1949-1950 öğretim yılı sergisi 10 Haziran 1950[1635] ve Antalya İsmet İnönü Kız Enstitüsünün sergisi de, okul binasında 14

[1627] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.439, Antalya 27 Mayıs 1950, s.3.
[1628] *İleri Gazetesi*, S.41, Antalya 25 Nisan 1950, s.2.
[1629] *Şelâle Gazetesi*, S.706, Antalya 3 Ocak 1952, s.1-2.
[1630] *Şelâle Gazetesi*, S.804, Antalya 12 Nisan 1952, s.1-2.
[1631] *Şelâle Gazetesi*, S.271, Antalya 3 Mart 1950, s.1; *Şelâle Gazetesi*, S.272, Antalya 7 Mart 1950, s.1.
[1632] *Şelâle Gazetesi*, S.274, Antalya 14 Mart 1950, s.3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.418, Antalya 15 Mart 1950, s.1.
[1633] *Şelâle Gazetesi*, S.277, Antalya 24 Mart 1950, s.1
[1634] *İleri Gazetesi*, S.39, Antalya 20 Nisan 1950, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.285, Antalya 21 Nisan 1950, 1, 3.
[1635] *Şelâle Gazetesi*, S.300, Antalya 9 Haziran 1950, s.3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.444, Antalya 14 Haziran 1950, s.2.

Haziran 1950 tarihinde açılmıştır [1636].

1950 yılında Antalya'nın Korkuteli Kazası'nda bayanlar için bir dikiş kursu açılmıştı. Dikiş kursunun sona ermesi münasebeti ile öğrenciler tarafından hazırlanmış olan eserler halkevinde sergilenmiştir[1637].

1950-1951 öğretim yılının sona ermesi münasebeti ile Antalya Ortaokulu öğrencileri tarafından 26 Mayıs 1951 tarihinde, okul binasında bir resim sergisi açılmıştır[1638].

İngiliz fotoğraf ve resim sergisi Antalya eski Halkevi Salonu'nda 5 Mart 1952 tarihinde törenle açılmıştır. Serginin açılış törenine Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Antalya Belediye Başkanı Seyit Ali Pamir ve vatandaşlar iştirak etmiştir. Açılışta İngiliz Elçiliği Basın Bürosu İzmir Şubesi Sekreteri H. C. Hornstein de hazır bulunmuştur. Sergide teşhir edilen eserler İngiltere'de ziraatta, tıpta, sanayide ve diğer sahalarda elde edilen gelişmeleri göstermektedir[1639]. Aynı sergi Antalya eski Halkevi Salonu'nda 10 Aralık 1953 tarihinde tekrar açılmıştır[1640].

1953-1954 öğretim yılının sona ermesi üzerine, Antalya İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nün Elmalı Kazası'ndaki Geçici Dikiş ve Nakış Kursu tarafından, aynı yerde ders yılı çalışmalarını gösteren bir sergi açılmıştır. Çeşit ve sanat bakımından çok zengin olan sergi, gezenler tarafından çok beğenilmiştir[1641].

Antalya İmam Hatip Okulu 22 Mayıs 1954 tarihinde, öğrencilerin 1953-1954 ders yılı faaliyetlerini gösterir bir Resim-İş sergisi açmıştır. İnönü İlkokulu salonunda açılan sergi, meraklılar tarafından gezilmiş ve takdir görmüştür[1642]. Antalya İsmet İnönü Kız Enstitüsü'nün 1953-1954 ders yılı çalışmalarını gösterir sergisi de, 15 Haziran 1954 günüden itibaren halkın ziyaretine açılmıştır[1643].

Antalya Lisesi'nin Resim-İş Sergisi 22 Haziran 1955 tarihinde, Antalya Valisi Nurettin Aynuksa'nın katılımı ile açılmıştır[1644].

23 Haziran 1956 tarihinde törenle açılmış bulunan Erkek Sanat Enstitüsü İş Sergisi, Antalya halkı tarafından alaka ve hayranlıkla takip edilmiştir. Sergide 1955-1956 ders yılında öğrenciler tarafından yapılmış bulunan marangoz, tesviye ve demircilikle ilgili

---

[1636] *Şelâle Gazetesi*, S.301, Antalya 16 Haziran 1950, s.1.
[1637] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.445, Antalya 17 Haziran 1950, s.1.
[1638] *Şelâle Gazetesi*, S.498, Antalya 28 Mayıs 1951, s.1.
[1639] *Şelâle Gazetesi*, S.763, Antalya 6 Mart 1952, s.1-2.
[1640] *İleri Gazetesi*, S.1257, Antalya 11 Aralık 1953, s.1, 3.
[1641] *Antalya Gazetesi*, S.2458, Antalya 15 Temmuz 1954, s.1.
[1642] *Şelâle Gazetesi*, S.1552, Antalya 25 Mart 1954, s.1.
[1643] *Şelâle Gazetesi*, S.1571, Antalya 17 Haziran 1954, s.1.
[1644] *Şelâle Gazetesi*, S.1931, Antalya 24 Haziran 1955, s.1.

eşyalar halkın takdirini kazanmıştır. Ayrıca sergide bulunan araç ve eşyaların yarısından fazlası satılmıştır[1645].

İngiliz Resim Sergisi 24 Mart 1957 tarihinde İngiltere'nin İzmir Basın Sekreterliği tarafından, belediye salonunda bir hafta süre ile açılmıştır. Bu münasebetle basın sekreterliğince bir kokteyl verilmiştir[1646].

Antalya İsmet İnönü kız Enstitüsü öğrencilerinin 1956-1957 ders yılı çalışmalarını gösteren El İşleri Sergisi, 13 Mayıs 1957 tarihinden itibaren mağazaların vitrinlerinde halka teşhire başlanmıştır. Öğrencilerin el işleri Mısırlıoğlu, Yeni Zaman, İstanbul Pazarı, Özipek, Cezmi Çıkla, İnkişaf, Buket, Ertaş ve Singer Mağazaları'nda sergilenmektedir[1647].

Eski Antalya Lisesi Resim Öğretmenlerinden olan ve İstanbul'da Milli Eğitim Müfettişliği yapan Davut Akıdil ile Antalyalı Orhan Kilit, müşterek olarak 12 Şubat 1958 tarihinde Antalya İnönü İlkokulu'nda bir hafta süre ile bir resim sergisi açmışlardır. Sergide yağlı ve sulu boya, kuru kalem resim tabloları teşhir edilmiştir[1648].

Ressam Nazmi Dayan tarafından 25 Kasım 1958 tarihinde Antalya'daki Askeri Gazino'da hazırlanan resim sergisi, Antalya Vali Muavini Haydar Ekinci tarafından açılmıştır[1649].

Antalya'nın Manavgat Kazası Dikiş ve Nakış Kursu öğretmenleri, 1958-1959 öğretim yılının sona ermesi münasebeti ile öğrencilerin hazırlamış olduğu sergiyi Hükümet Konağı Salonu'nda ve davetliler huzurunda açmıştır. Dikiş ve nakış kursunun sergisine, Manavgat Kaymakamı İbrahim Argun da katılmış ve bir konuşma yapmıştır[1650].

4.7.MUHTELİF ANMA TOPLANTILARI

Yurdumuzun her köşesinde olduğu gibi, Antalya'da da her 10 Kasım günü Atatürk'ü Anma Toplantısı yapılmaktadır. Atatürk'ün naşının Anıtkabir'e defnedildiği 10 Kasım 1953 tarihinde Antalya'da yapılan anma töreni şöyle olmuştur. Atatürk'ü anma toplantısı Antalya Lisesi'nde yapılmıştır. Burada yapılan törene daire müdürleri ve kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır. Törene saat 09.05'de saygı duruşu ile başlanmıştır. Saygı duruşunun yerine getirilmesinden sonra, Edebiyat Öğretmeni Sadiye Akay, günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapmıştır. Daha sonra öğrenciler tarafından şiirler okunmuştur. Şiirlerin okunmasından sonra okul bahçesinde hazırlanan Atatürk Büstü'nün

---

[1645] *Şelâle Gazetesi*, S.2289, Antalya 26 Haziran 1956, s.1-2.
[1646] *Şelâle Gazetesi*, S.2556, Antalya 26 Mart 1957, s.1.
[1647] *Şelâle Gazetesi*, S.2600, Antalya 14 Mayıs 1957, s.1.
[1648] *Şelâle Gazetesi*, S.2863, Antalya 8 Şubat 1957, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2866, Antalya 12 Şubat 1958, s.2.
[1649] *Şelâle Gazetesi*, S.3145, Antalya 26 Kasım 1958, s.1.
[1650] *İleri Gazetesi*, S.3163, Antalya 12 Mayıs 1959, s.1.

önünden saygı içinde, bir geçit töreni yapılmıştır. Gündüz yapılan bu törenin yanında Antalya Lisesi okul yönetimi tarafından, aynı günün akşamı öğrenci velileri için, Antalya eski Halkevi Salonu'nda bir tören daha düzenlenmiştir. Ayrıca DP Antalya İl Teşkilatı 10 Kasım 1953 akşamı sinema salonunda Atatürk'ü anma toplantısı yapmıştır. Toplantıya halk katılımı yoğun olmuştur. Bu toplantıda DP Antalya İl Yönetim Kurulu Üyesi Attila Konuk; Atatürk'ün Hayatı, Aşir Aksu; Atatürk'e Ait Hatıralar ve DP Antalya İl Yönetim Kurulu Üyesi İhsan Ataöv; Atatürk ve Demokrasi isimli bir konuşma yapmıştır[1651].

Bunun yanında Atatürk'ün Anıtkabir'e defni sırasında, kabre konulmak üzere Antalya'dan da toprak gönderilmişti. Bayındırlık Bakanlığı tarafından Antalya Valiliği'ne gönderilen yazıda Antalya'dan gelen toprağın teslim alındığı ve kabre konulduğu, ayrıca toprağın içine konulduğu atlas torbanın da, Anıtkabirde bulunan Atatürk Müzesi'nde teşhir edilmek üzere saklandığı bildirilmiştir[1652].

Antalya'da Atatürk'ü anma toplantıları, belediye salonunda yapılmaktadır. Ayrıca burada yapılan resmi törenin bitmesinden sonra, törene katılanlar Antalya Lisesi'ne gitmekte ve burada bulunan Atatürk Büstü'ne çelenk koymaktadırlar[1653].

Antalya'da düzenlenen anma toplantılarından birisi de her 15 mayıs da yapılan Hava Şehitleri anma törenidir. 15 Mayıs 1950 tarihinde Antalya'nın Cumhuriyet Meydanı'nda Hava Şehitleri için anma töreni düzenlenmiştir. Törene Antalya Valisi, Belediye Başkanı ile askeri ve mülki memurlar, okullar ve partiler katılmıştır. Törenden sonra hazırlanan çelenkler, Andızlı Mezarlığa götürülmüş ve burada bulunan şehit mezarlarına konulmuştur[1654].

Kore şehitleri için de Antalya ve kazalarında muhtelif anma törenleri gerçekleştirilmiştir. 9 Aralık 1950 tarihinde Antalya'nın Elmalı Kazası'nda bulunan Ömer Paşa Camisi'nde Kore Şehitleri için bir Mevlit-i Şerif okutulmuştur. Bundan iki gün sonra da Elmalı gençliği tarafından bir anma toplantısı tertip edilmiştir[1655].

10 Aralık 1950 tarihinde Kore şehitlerinin aziz hatırasının önünde hürmetle eğilmek için, Antalya Şehir Sineması'nda bir anma toplantısı yapılmıştır. Toplantıya yoğun bir katılım olmuştur. Törene İstiklal Marşı ile başlanmıştır. İstiklal Marşı'nın söylenmesinden sonra Milli Eğitim Müdürü Zeki Tanıl günün mana ve önemini belirten

---

[1651] *İleri Gazetesi*, S.1228, Antalya 11 Kasım 1953, s.1-2.
[1652] *İleri Gazetesi*, S.1241, Antalya 24 Kasım 1953, s.2.
[1653] *Şelâle Gazetesi*, S.3482, Antalya 10 Kasım 1959, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.3483, Antalya 11 Kasım 1959, s.2.; *İleri Gazetesi*, S.2984, Antalya 11 Kasım 1958, s.1-2.
[1654] *Şelâle Gazetesi*, S.292, Antalya 16 Mayıs 1950, s.1.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.436, Antalya 17 Mayıs 1950, s.1.
[1655] *İleri Gazetesi*, S.203, Antalya 13 Aralık 1950, s.1.

bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmadan sonra üç dakikalık saygı duruşu gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Antalya Lisesi Müdürü Reşat Oğuz ve DP Antalya İl Başkanı Salih Sipahioğlu birer konuşma yapmıştır. Törende Başbakan Adnan Menderes ile Kore'de ki Türk Tugayı Komutanı Tahsin Yazıcı'ya Antalyalıların destek, bağlılık ve şükranlarını ifade eden birer telgraf çekilmesine karar verilmiştir[1656].

13 Aralık1950 tarihinde de Aksu Köy Enstitüsü'nde Kore kahramanları anılmıştır. Tören, öğrenci ve kalabalık bir davetli topluluğu önünde İstiklal Marşı'nın söylenmesi ile başlamış ve Okul Müdürü Cevdet Ciner'in kısa konuşmasından sonra, 2 dakikalık saygı duruşu yerine getirilmiştir. Daha sonra Tarih Öğretmeni Necati Mutlu, Kore Savaşı'nın safhalarını anlatmıştır. Tören Okul Müdür Baş Yardımcısı Celal Sönmez'in "Silahım" isimli şiiri okuması ile sona ermiştir[1657].

3/4 Nisan 1953 gecesi Çanakkale'de feci bir kaza neticesinde batan Dumlupınar Denizaltısı'nda şehit olan deniz askerleri için, Antalya Liman Reisi ve mesai arkadaşları tarafından 10 Nisan 1953 günü Cuma Namazı'ndan sonra Paşa Camisi'nde bir Mevlit-i Şerif okutulmuştur. Çok kalabalık bir halk topluluğu, adı geçen Mevlit-i Şerife katılmıştır[1658]. Antalya Şoförler Cemiyeti de 17 Nisan 1953 günü Cuma Namazı'ndan sonra, adı geçen şehitler için Paşa Camisi'nde bir Mevlit-i Şerif okutmuştur[1659].

Kıbrıs'ta çıkan hadiselerde şehit olan soydaşlarımızın ruhlarına ithaf edilmek üzere de, Ahkam Bar işletmecisi tarafından 7 Şubat 1958 günü Cuma Namazı'ndan sonra, Paşa Camisi'nde Mevlit-i Şerif okutulmuştur. Antalya'nın tanınmış hafızlarının iştirak ettiği tören çok kalabalık olmuştur[1660].

4.8.KÜTÜPHANE

Tekelioğlu Kütüphanesi yıllardan beri Antalya Müzesi'nde bulunmakta idi. 1950 yılında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından, buradaki kitaplar Antalya Milli Kütüphane binasına nakledilmiş ve Milli Kütüphane'de hazırlanan iki oda ile bir salona, Tekelioğlu Kütüphanesi'nin bütün kitapları yerleştirilmiştir. Kütüphane, pazartesi günü öğleden sonra başlamak üzere, salı günü akşama kadar tatil yapmakta, haftanın diğer günleri öğleden önce 08.30'dan 12.00'ye kadar ve öğleden sonrada 13.30-18.00'e kadar açık tutulmaktır[1661].

[1656] *Şelâle Gazetesi*, S.349, Antalya 12 Aralık 1950, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.202, Antalya 12 Aralık 1950, s.1, 3.
[1657] *Şelâle Gazetesi*, S.350, Antalya 15 Aralık 1950, s.1
[1658] *Şelâle Gazetesi*, S.1152, Antalya 11 Nisan 1953, s.1-2.
[1659] *Şelâle Gazetesi*, S.1159, Antalya 18 Nisan 1953, s.3.
[1660] *Şelâle Gazetesi*, S.2863, Antalya 8 Şubat 1958, s.1, 3.
[1661] *Şelâle Gazetesi*, S.263, Antalya 3 Şubat 1950, s.2.

Bir müddet sonra Milli Eğitim Müdürlüğü kütüphanenin mesai saatlerinde değişiklik yapmıştır. Buna göre 22 Ekim 1951 tarihinden itibaren saat 08.00'den 21.00'e kadar fasılasız kütüphane açık bulundurulacaktır. Yalnız pazartesi günleri saat 13.00'den çarşamba günleri saat 08.00'e kadar kapalı olacaktır[1662].

12 Temmuz 1952 tarihinde Halk Okuma Salonu'nda, Amerikan Ödünç Verme Kitaplığı açılmıştır. Açılış törenine Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil ve Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş da katılmıştır. Burada 200 tane Amerikan kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplar Ziraat, Mühendislik, Amerikan Tarihi, Biyografi ve Edebiyat konularını kapsamaktadır[1663].

1950'li yılların sonlarında Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan Şehir Kütüphanesi'nin bulunduğu bina, Merkez Bankasına satılmış[1664] ve Antalya Şehir Kütüphanesi'nin de Maliye'den devir alınan, Elhamra Sineması'na nakledilmesi gündeme gelmiştir[1665].

4.9.SİNEMA

1949 yılında Antalya'da Şehir Sineması, Elhamra Sineması, Halkevi Sineması ve Yeni Sinema bulunmakta idi[1666]. Daha sonra Antalyalı Tüccarlardan Ali Gebizli tarafından, Ali Çetinkaya Caddesi'nde Gebizli Sineması adında yazlık bir açık hava sineması açılmıştır[1667]. Gebizli Sineması'na İstanbul'dan getirilen 18 bin lira değerinde Skora marka sinema makinesi takılmış ve sinema 30 Haziran 1953 tarihinden itibaren faaliyete geçmiştir[1668].

Ayrıca Eski Antalya Halkevi'nde Öğretmenler Derneği tarafından çalıştırılan sinema, 15 Temmuz 1954 tarihinde gösterime başlamıştır. Böylece dernek sinemasının faaliyete başlaması ile birlikte, Antalya'da mevcut sinemaların sayısı beşe yükselmiştir[1669].

1955 yılında Antalya'nın Şarampol Caddesi'nde İnci Sineması hizmete girmiştir[1670]. Ancak bu sinema daha sonraki yıllarda mekan değiştirmiştir. Muhammet Çamlılar tarafından Antalya'nın Balıkpazarı Semti'nde sinema olarak inşa edilen bina,

---

[1662] *Şelâle Gazetesi*, S.631, Antalya 19 Ekim 1951, s.3.
[1663] *Şelâle Gazetesi*, S.890, Antalya 12 Temmuz 1952, s.1-2. ; *Şelâle Gazetesi*, S.892, Antalya 14 Temmuz 1952, s.1.
[1664] *Şelâle Gazetesi*, S.3483, Antalya 11 Kasım 1959, s.1.
[1665] *Şelâle Gazetesi*, S.3528, Antalya 26 Aralık 1959, s.1.
[1666] BCA. BKK. F.K. 30.18.01. Y.N.126.86.8. Lef.4.
[1667] *Şelâle Gazetesi*, S.1216, Antalya 17 Haziran 1953, s.1.
[1668] *Şelâle Gazetesi*, S.1230, Antalya 1 Temmuz 1953, s.1.
[1669] *Şelâle Gazetesi*, S.1600, Antalya 16 Temmuz 1954, s.1.
[1670] *Şelâle Gazetesi*, S.1901, Antalya 21 Mayıs 1955, s.2.

Faiz Ünver tarafından kiralanmış ve modern bir şekilde tefriş edilerek İnci Sineması adı altında hizmete açılmıştır[1671].

28 Temmuz 1955 tarihinde de Antalya Postanesi karşısında yazlık ve kışlık olarak Yıldız Sineması açılmıştır[1672].

Antalya'da sinemalara giriş ücreti olarak alınan bilet parası hakkında da şunları söyleyebiliriz.

Antalya Belediye Meclisi 9 Haziran 1954 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, sinemaların yaz tarifesinde, koltukların 65 kuruş, birinci sınıf mevki olarak kabul edilen sandalye ve kanepelerin 50 kuruş ve ikinci mevkilerinde 30 kuruştan satılmasını kararlaştırmıştır[1673].

Antalya Belediyesi tarafından 20 Temmuz 1954 tarihinden itibaren yazlık sinemalarda bilet fiyatları tekrar tespit edilmiştir. Buna göre birinci mevki 50 kuruş, ikinci mevki 30 kuruş, birinci mevkie konacak koltuklar 65 kuruş, kışlık sinemalarda da birinci mevki 50, ikinci mevki 30 ve koltuklu balkon 65 kuruş yapılmıştır[1674].

Antalya Belediye Encümeni 22 Kasım 1955 tarihinde yaptığı toplantıda da, sinema fiyatlarına yeni bir düzenleme yapmıştır. Tespit edilen yeni fiyatlara göre, bütün sinemalarda loca 325, koltuk 70, birinci mevki 55 ve ikinci mevki 35 kuruş olmuştur. Ancak Antalya'da yeni inşa edilen Yıldız Sineması'nda loca 400, birinci mevki 85 ve ikinci mevki 65 kuruş olarak tespit edilmiştir[1675].

Daha önce birinci sınıf yazlık sinemalarda ecnebi filmler 85, yerli filmler 70 kuruştu. Bu filmler ikinci sınıf yazlık sinemalarda ise 70 ve 65 kuruştu. Ancak 1958 yılında yapılan fiyat tespitinde, birinci sınıf yazlık sinemalar 100 kuruş ve ikinci sınıflar ise 85 kuruşa çıkarılmıştır [1676].

1959 yılında da sinema fiyatları, loca 5 liradan 6 liraya, birinci mevki 100 kuruştan 125 kuruşa, ikinci mevki 75 kuruştan 100 kuruşa, talebe bileti de 50 kuruştan 65 kuruşa yükselmiştir[1677].

[1671] *Şelâle Gazetesi*, S.3472, Antalya 31 Ekim 1959, s.2.
[1672] *Şelâle Gazetesi*, S.1966, Antalya 29 Temmuz 1955, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2086, Antalya 2 Aralık 1955, s.3-4.
[1673] *Şelâle Gazetesi*, S.1566, Antalya 12 Haziran 1954, s.2.
[1674] *Şelâle Gazetesi*, S.1608, Antalya 24 Temmuz 1954, s.1-2.
[1675] *İleri Gazetesi*, S.1936, Antalya 22 Kasım 1955, s.1, 3.
[1676] *Şelâle Gazetesi*, S.3019, Antalya 23 Temmuz 1958, s.2.
[1677] *Şelâle Gazetesi*, S.3249, Antalya 13 Mart 1959, s.3.

Antalya Sinemalarında gösterilen filmler arasında da Hint Esrarı[1678], Rüzgar Gibi Geçti[1679], Deniz Fedaisi[1680], Dişi Haydudun Oğlu, Macera Yolcuları, Macera Arayan Adam,Yaşlı Gözler, Haydut Prenses, İlahi Kadın[1681], Aşkı İcat Eden Kadın, Aşk Izdıraptır[1682], Bataktaki Kız[1683], Kanlı Takip[1684], Avare[1685], Saba Melikesi Belkıs[1686] ve Vahşi İhtiras gibi filmler bulunmaktadır[1687].

1950'li yıllarda Antalya ve çevresinde bazı filmlerde çekilmiştir.1953 yılında Antalya'nın Boğaçayırı Mevkii'nde Köroğlu adı verilen bir film çekilmiştir. Filmin ismi daha sonra Vahşi Arzu olmuştur[1688].

Prodüktör ve Senarist Hüsnü Cantürk'ün Delta Film Şirketi tarafından, Rejisör İlhan Arakon yönetiminde, Antalya'nın Alanya Kazası'nın Karagedik ve Derbent Mevkileri'nde 12-27 Mayıs 1955 tarihlerinde Kader Yolcuları ismi verilen bir film çekilmiştir[1689].

Prodüktör ve Bestekar Ahmet Baki Çallıoğlu'nun Çallı Film Şirketi de, senaryosunu Behlül Dal'ın yazdığı Yangın Filmi'ni Antalya'da çekmiştir. Filmin sanatçıları Gülistan Güzeycemali, Neriman Göksal, Ayten Güvenir, Atıf Kaptan, Eşref Kolçak, Ferhan Tanseli ve Ahmet Tarık Tekçe'dir[1690].

Antalya'da çekilen filmlerden biri de Zafer Yıldızı'dır. Zafer Yıldız'ı filmi, Antalya'nın Konyaaltı, Kepezaltı, Lara ve Karpuz Kaldıran Mevkileri'nde çekilmiştir. Filmde Ayhan Işık, Turhan Seyfioğlu ve Sezer Sezin rol almıştır[1691].

Senaryosu Behlül Dal tarafından yazılan Kıbrıs Şehitleri filmi de, Antalya'da çekilmiştir. Filmin oyuncuları arasından Mine Çoşkun, Teoman Atalay, Saliha Tenekeci, Öztürk Serengil, Atıf Kaptan, İhsan Aşkın, Ertuğrul Özel, Ahmet Turgutlu ve Mustafa Dağhan yer almaktadır[1692].

[1678] *Şelâle Gazetesi*, S.1177, Antalya 6 Mayıs 1953, s.3.
[1679] *Şelâle Gazetesi*, S.1490, Antalya 23 Mart 1954, s.1.
[1680] *Şelâle Gazetesi*, S.1600, Antalya 16 Temmuz 1954, s.1.
[1681] *Şelâle Gazetesi*, S.1831, Antalya 12 Mart 1955, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1834, Antalya 15 Mart 1955, s.2.; *Şelâle Gazetesi,* S.1843, Antalya 24 Mart 1955, s.2.
[1682] *Şelâle Gazetesi*, S.1852, Antalya 2 Nisan 1955, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, s.1886, Antalya 6 Mayıs 1955, s.2.
[1683] *Şelâle Gazetesi*, S.1901, Antalya 21 Mayıs 1955, s.2.
[1684] *Şelâle Gazetesi*, s.1917, Antalya 10 Haziran 1955, s.1.
[1685] *Şelâle Gazetesi*, S.1959, Antalya 22 Temmuz 1955, s.2.
[1686] *Şelâle Gazetesi*, S.1226, Antalya 27 Haziran 1953, s.1.
[1687] *Şelâle Gazetesi*, S.2086, Antalya 2 Aralık 1955, s.3-4.
[1688] *Şelâle Gazetesi*, S.1573, Antalya 19 Haziran 1954, s.1.
[1689] *Şelâle Gazetesi*, S.1907, Antalya 31 Mayıs 1955, s.1.
[1690] *Şelâle Gazetesi*, S.2271, Antalya 8 Haziran 1956, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, s.2272, Antalya 9 Haziran 1956, s.2.
[1691] *Şelâle Gazetesi*, S.2985, Antalya 14 Haziran 1958, s.1.
[1692] *Şelâle Gazetesi*, S.3047, Antalya 20 Ağustos 1958, s.2.

1959 yılında Lale Oraloğlu ve Atıf Kaptan'ın rol aldığı Peçeli Efe isimli film, Antalya'nın Mursi Çiftliği Mıntıkası'nda çevrilmiştir[1693]. Aynı yıl Antalya'nın Alanya Kazası'nda da Balıkçı'nın Aşkı adında bir film çevrilmiştir. Filmin başrol oyuncusu Orhan Arıburnu'dur[1694].

4.10.MÜZE

Antalya Müzesi 1919 yılında Süleyman Fikri Erten'in çabaları sonucu kurulmuştu. Antalya Müzesi ilk önce Kaleiçi'nde bulunan Alaadin Camii'nde, daha sonra da Yivli Minareli de yer almıştı. 1972 yılında da bu günkü binasına taşınmıştır. Antalya Müzesi Arkeoloji ve Tarih Müzesidir[1695]. Antalya'da 14 Ekim 1961 tarihinde de Side Müzesi hizmete girmiştir[1696].

Ayrıca 1956 yılında Aspendos Tiyatrosu ile Alanya Tersanesi'nin onarımı için, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından, Antalya Valiliğine 80.000 lira ödenek tahsis edilmiştir[1697].

4.11.KÜLTÜREL KURULUŞLAR

4.11.1.Antalya Kültür Derneği

Ankara'da kurulan Antalya Kültür Derneği ilk genel kurul toplantısını 8 Ocak 1950 tarihinde Ankara Halkevi'nde yapmıştır. Toplantıya Antalya Milletvekillerinden Niyazi Aksu, Galip Kahraman, Mustafa Korkut ve Ankara'da bulunan Antalyalı iş adamları ile öğrenciler katılmıştır. Genel Kurul, Niyazi Aksu'nun başkanlığında açılmış ve geçici yönetim kurulu raporu okunmuştur. Daha sonra seçimlere geçilmiştir. Genel kurulda yapılan seçimler neticesinde,Yönetim Kurulu'na Hüseyin Dağtekin, Şevki Kansızlar, Mehmet Hancıoğlu, Dr. Orhan Trak, M. Ali Aladağ, Galip Kaya, Halit Turhan, Mehmet Hancıoğlu, Denetleme Kurulu'na Niyazi Aksu, Melahat Kebabçı, Feyzi Şen, Haysiyet Divanı'na Galip Kahraman, Mustafa Korkut ve Sadık Erdem getirilmiştir. Dernek Başkanlığı'na da Hüseyin Dağtekin seçilmiştir [1698].

7 Ocak 1951 tarihinde Antalya Kültür Derneği genel kurulu toplanmıştır. Fakat çoğunluk sağlanamadığı için kongre, bir hafta sonraya ertelenmiştir. Antalya Kültür Derneği genel kurulu 14 Ocak 1951 tarihinde Ankara Halkevi'nde toplanmıştır. Genel Kurul toplantısında yönetim ve denetleme kurullarının raporlarının okunmuş ve daha sonra

---

[1693] *İleri Gazetesi*, S.3163, Antalya 12 Mayıs 1959, s.2.
[1694] *Şelâle Gazetesi*, S.3454, Antalya 13 Ekim 1959, s.1.
[1695] T.C. Antalya Müze Müdürlüğü, Antalya Müzesi'nin Tanıtımı (Yayınlanmamış Rapor) Antalya 2007.
[1696] T. C. Antalya Valiliği, a.g.e. s. 124.
[1697] *Şelâle Gazetesi*, S.2299, Antalya 6 Temmuz 1956, s.3.
[1698] *Şelâle Gazetesi*, S.258, Antalya 17 Ocak 1950, s.1, 3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.401, Antalya 14 Ocak 1950, s.2.

seçimlere geçilmiştir. Genel kurulda yapılan seçim neticesinde, yeni yönetim kurulu şu isimlerden teşkil edilmiştir. Yönetim Kurulu'nda Başkan Ahmet Tekelioğlu, Başkan Vekili Hüseyin Dağtekin, Sekreter Ferit Gürdilek, Sayman Mehmet Alpaslan, Üyeler Hasan Fehmi Boztepe, Ahmet Yüzendağ ve Mahmut Özkan'dan teşekkül etmiştir[1699].

13 Ocak 1952 tarihinde Antalya Kültür Derneği'nin yıllık genel kurul toplantısı, eski Ankara Halkevi'nde yapılmıştır. Toplantı çok az bir çoğunlukla açılmıştır. Bu toplantıda Antalya Milletvekillerinden Ahmet Tokuş ve Dr. Nazifi Şerif Nabel de hazır bulunmuştur. Başkanlık divanının teşkil edilmesinden sonra, kongrede yönetim kurulu ve denetleme kurulu raporları okunmuştur. Karşılıklı tartışmalardan sonra eski yönetim kurulu ibra edilmiş ve yeni yönetim kurulu seçilmiştir. Yeni Yönetim Kurulu Dr. Fatin Dalaman, Ahmet Tokuş, Kemal Şeremet, Nurettin Yarkın, Celal Ural, Mehmet Soytaş, Ahmet Gemici, Haysiyet Divanı Dr. Nazifi Şerif Nabel, Mehmet Dinç, Eşref Deniz, Denetleme Kurulu Kemal Özkan, Tayip Gökmen ve Nizamettin Bulut'tan teşekkül etmiştir[1700].

Antalya Kültür Derneğinin faaliyetleri arasında, Ankara'da okuyan Antalyalı fakir öğrencilere maddi yardım yapmak önemli bir yer tutmaktadır[1701]. Dernek Ankara'da bulunan üyelerini bir araya getirmek için, Antalya Portakal Gecesi de tertip etmektedir. 1954 yılında Antalya Kültür Derneği tarafından tertip edilen Antalya Portakal Gecesi, Ankara Orduevi Salonu'nda yapılmıştır. Bu gecede Ankara'da bulunan Antalyalıların buluşmaları ve eğlenmeleri mümkün olmuştur. Antalya Portakal Gecesi'ne Ses Sanatçısı Mualla Mukadder Atakan da katılmıştır[1702]. Antalya Kültür Derneği 25 Mart 1956 tarihinde Ankara'daki Cihan Palas Otel Salonu'nda da bir Antalya Portakal Gecesi tertip etmiştir. Geceye kalabalık bir davetli topluluğu katılmıştır. Antalya Portakal Gecesi'nde bir resim tablosu açık arttırmaya çıkarılmış ve bu tablo, 750 lira veren Antalya Milletvekili Attila Konuk tarafından satın alınmıştır. Daha sonra Attila Konuk bu tabloyu derneğe hediye etmiştir. Bunun yanında gecede müzik eşliğinde eğlenilmiş ve piyango çekilişi tertiplenmiştir[1703].

[1699] *Şelâle Gazetesi*, S.372, Antalya 22 Ocak 1951, s.2.
[1700] *Şelâle Gazetesi*, S.722, Antalya 19 Ocak 1952, s.3.
[1701] *Şelâle Gazetesi*, S.387, Antalya 6 Şubat 1951, s.1.
[1702] *Şelâle Gazetesi*, S.1484, Antalya 17 Mart 1954, s.1, 3.
[1703] *İleri Gazetesi*, S.2060, Antalya 31 Mart 1956, s.1, 3.

4.11.2.Antalya Öğretmenleri Yardımlaşma Derneği

Öğretmenler Yardımlaşma Derneği kongresi 29 Eylül 1951 tarihinde Antalya İnönü İlkokulu Salonu'nda yapılmıştır. Kongreye 109 öğretmen katılmıştır[1704]. Kongrede yapılan seçim neticesinde, yönetim kuruluna seçilen üyeler, kendi arasında görev bölümü yapmışlardır. Buna göre Dernek Başkanlığı'na İhsan Ataöv, Başkan Yardımcılığı'na Osman Hatipoğlu, Sekreterliğe Hayri Ergin ve Muhasipliğe Hakkı Sargın getirilmiştir[1705].

4.11.3.Antalya Yüksek Öğretim Derneği

Merkezi İstanbul'da bulunan Antalya Yüksek Öğretim Derneği'nin yıllık genel kurul toplantısı 24 Aralık 1950 tarihinde yapılmıştır. Dernek Başkanı Dr. Fatin Dalaman eski yönetim kurulu raporunu okumuş ve rapor genel kurul tarafından onaylanmıştır. Kongrede yapılan seçim sonucunda Yönetim Kurulu'na Dr. Fatin Dalaman, Galip Tütüncüoğlu, Mehmet Dinçer, Ahmet Ünsal, Eşref Açıkalın, Kemal Kınay. Murakabe Heyeti'ne Mustafa Çıragöz, Mustafa Özcan, Hasan Arıcan, Haysiyet Divanı'na Turgut Özgen, Gürhan Titrek ve Osman Şencan getirilmiştir[1706].

Daha sonra yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı iş bölümünde Dernek Başkanlığı'na Dr. Fatin Dalaman, Başkan Vekilliği'ne Dr. Galip Tütüncüoğlu, Muhasipliğe Eşref Açıkalın, Üyeliklere Mehmet Dimçer, Ahmet Ünsal ve Kemal Kınay getirilmiştir[1707].

14 Aralık 1952 tarihinde Antalya Yüksek Öğretim Derneği'nin yıllık kongresi, Çemberlitaş'da bulunan Atik Ali Paşa Medresesi'nde yapılmıştır. Kongrede derneğin bir yıllık faaliyeti gözden geçirilmiş ve daha sonra yeni yönetim kurulu üyelerinin seçimine geçilmiştir. Yeni yönetim kurulu şu isimlerden teşekkül etmiştir. Başkan Asım Nural, Başkan Vekili Tevfik Azakoğlu, Genel Sekreter Turgut Özgen, Muhasip İhsan Çelik, Üyeler Turan Özdemir ve Abdullah Postalcı[1708].

Antalya Yüksek Öğretim Derneği 1954 yılında da, yıllık kongresini yapmış ve bu kongrede yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Dr. Fatin Dalaman, Başkan Vekilliği'ne Kadri Kasapoğlu, Genel Sekreterliğe Behlül Dal, Genel Sekreter Yardımcılığı'na Ahmet Akın, Muhasipliğe Ata Bulut, Üyeliklere Yusuf Gökşen ve Nazmi İnanç getirilmiştir[1709].

[1704] *İleri Gazetesi*, S.484, Antalya 2 Ekim 1951, s.1.
[1705] *İleri Gazetesi*, S.485, Antalya 3 Ekim 1951, s.1.
[1706] Şelâle Gazetesi, S.353, Antalya 26 Aralık 1950, s.3.
[1707] *Şelâle Gazetesi*, S.354, Antalya 29 Aralık 1950, s.3.
[1708] *Şelâle Gazetesi*, S.1058, Antalya 7 Ocak 1953, s.1-2.
[1709] *Şelâle Gazetesi*, S.1445, Antalya 6 Şubat 1954, s.1-2.

Aynı yılın son günlerinde Antalya Yüksek Öğretim Derneği bir kongre daha yapmıştır. Bu kongrede genel kurul tarafından, eski yönetim kurulunun çalışma raporu onaylanmıştır. Daha sonra kongrede yapılan seçim neticesinde Dernek Başkanlığı'na M. Rauf Alanyalı, İkinci Başkanlığa Behlül Dal, Genel Sekreterliğe Şekip Yeğin, Muhasipliğe Ata Bulut, Üyeliklere Selahattin Sözen, Mehmet Özer ve Ahmet Akın getirilmiştir[1710].

26 Nisan 1960 tarihinde Antalya Yüksek Öğrenim Derneği'nin yıllık kongresi yapılmıştır. Bu kongrede Dernek Başkanlığı'na Behlül Dal, İkinci Başkanlığa Nihat Üssal, Muhasipliğe Vedii Kemal Aktolga, Genel Sekreterliğe Oktay Kiremitçi, Üyeliklere Naci Ekmekçioğlu, Oğuz Hatipoğlu ve Tevfik Tekinalppınar seçilmiştir[1711].

Antalya Yüksek Öğretim Derneği tarafından 28 Ocak 1950 tarihinde İstanbul-Tokatlayan Salonu'nda bir portakal gecesi tertip edilmiştir. Portakal gecesine Antalya milletvekilleri, Bursa Milletvekili Faik İpek, Mehmet Konuk, Ali Olcay, Prof. Mazhar Diker, İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyeleri, İstanbul'da bulunan öğrenci dernekleri temsilcileri ve kalabalık bir misafir kitlesi katılmıştır. Portakal gecesi Dernek Başkanı Dr. Fatin Dalaman'ın isteği üzerine, Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar tarafından açılmıştır. Gecede halk oyunları gösterileri sunulmuş ve Sanatçı Tevhit Bilge tarafından altından yapılmış bir portakal açık arttırmaya çıkarılmıştır. Portakal 3.000 liraya satılmıştır. Portakal gecesinde özel olarak hazırlanmış Antalya ismini taşıyan sigaralar da dağıtılmıştır. Bunun yanında gecenin yapıldığı salon Antalya resimleri ile süslenmiştir. Portakal gecesine katılamayan İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay, derneğe bir başarı mektubu göndermiştir[1712].

Antalya Yüksek Öğretim Derneği, Antalya Kültür Derneği ile birlikte 18 Şubat 1950 tarihinde Antalya Halkevi Salonu'nda da bir portakal gecesi yapmıştır. Geceye kalabalık bir davetli topluluğu katılmıştır. Gecede halk oyunları oynanmış ve açık arttırma ile satılan kupalı portakal 1.060 liraya alıcı bulmuştur. Ayrıca gece de teksir makinesinde çoğaltılan mizahi Portakal Gazetesi davetlilere dağıtılmıştır[1713].

Antalya Yüksek Öğretim Derneği tarafından İstanbul'da 24 Mayıs 1954 tarihinde de bir portakal gecesi yapılmıştır. Geceye bine yakın davetli katılmış ve gecede yapılan açık arttırma sonucunda 2.000 lira para elde edilmiştir[1714]. Derneğin 25 Ocak 1957 gecesi

---

[1710] *Şelâle Gazetesi*, S.1760, Antalya 28 Aralık 1954, s.1-2
[1711] *İleri Gazetesi*, S.3505, Antalya 28 Nisan 1960, s.1, 3.
[1712] *Şelâle Gazetesi*, S.264, Antalya 7 Şubat 1950, s.1-2.
[1713] *Şelâle Gazetesi*, S.266, Antalya 14 Şubat 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.268, Antalya 21 Şubat 1950, s.1-2.
[1714] *Şelâle Gazetesi*, S.1494, Antalya 27 Mart 1954, s.1-2.

İstanbul'da tertiplemiş olduğu Antalya Portakal Gecesine de Sanatçı İlham Gencer ve Ayten Gencer katılmıştır[1715].

Antalya Yüksek Öğretim Derneği'nin yapmış olduğu faaliyetlerden biride, Antalya'da düzenlemiş olduğu Kıbrıs Mitingidir. Antalya Yüksek Öğretim Derneği tarafından, Kıbrıs'ta meydana gelen olayları protesto etmek için, Antalya'da bir Kıbrıs Mitingi düzenlenmesi kararlaştırılmış ve Antalya Valiliği'ne müracaat edilmiştir. Antalya Valisi Niyazi Akı da derneğin Antalya'da miting yapmasını izin vermiştir[1716]. Miting 19 Haziran 1958 tarihinde Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmıştır. Kıbrıs Mitingi'ne çok sayıda kadın, erkek vatandaş katılmış ve miting meydanını doldurmuştur. Mitingin yapıldığı Cumhuriyet Meydanı'na Burdur ve Isparta Vilâyetleri'nden de gelen binlerce vatandaş bulunmakta idi. Kıbrıs Mitingi sebebi ile Antalya baştan başa bayraklarla donatılmış ve esnaf da işini tatil etmiştir. Miting saat 15.00'de İstiklal Marşı ile başlamıştır. Daha sonra Atatürk'ün 10.Yıl Nutku plaktan yayınlanmıştır. Miting de Antalya Yüksek Öğretim Derneği Başkanı Behlül Dal, Fahri Başkan Ömer Eken, Eski Çorum Milletvekili Hasane Ilgaz, İhsan Ataöv ve Sadiye Akay birer konuşma yapmıştır. Bu şahıslar yaptıkları konuşmalarda Kıbrıs meselesini dile getirmişler ve ya taksim ya ölüm tezini işlemişlerdir. Ayrıca mitingde halk tarafından, ya taksim ya ölüm diye milli ant içilmiştir. Mitingden sonra da yüzlerce kişi gemilere binerek, karasularımız dışına çıkmışlar ve denize, üzerinde "karasularımız dışına çıktık, Kıbrıs'a varacağız" ibaresi yazan bir çelenk atmışlardır[1717].

4.11.4.Antalya Gazeteciler Cemiyeti

Basın mesleğinde çalışanlar arasında dayanışmayı temin etmek, gazetecilerin haklarını, mesleğin haysiyet ve şerefini korumak, mesleğin gelişmesine hizmet etmek gayesi ile Antalya'daki basın mensupları tarafından bir cemiyetin kurulması hususunda faaliyete geçilmiş ve basın mensupları 27 Haziran 1954 tarihinde Antalya İnönü İlkokulu Salonu'nda toplanmışlardır. Bu toplantıda nizamname üzerinde görüşmeler yapılmış ve müteşebbis heyet teşekkül ettirilmiştir. Antalya Gazeteciler Cemiyeti Müteşebbis Heyeti İhsan Ataöv, Kemal Şeremet, Kemal İşgezer, Osman Rıza Akcan ve Enver Akcan'dan teşekkül etmiştir. Müteşebbis Heyet Başkanlığı'na da İhsan Ataöv seçilmiştir[1718]. 4 Temmuz 1954 tarihinde de Antalya Gazeteciler Cemiyeti kongresi İnönü İlkokulu'nda toplanmıştır. Kongre Başkanlığı'na Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu oy birliği ile seçilmiştir.

[1715] *İleri Gazetesi*, S.2357, Antalya 29 Ocak 1957, s.1-2.
[1716] *Şelâle Gazetesi*, S.2984, Antalya 13 Haziran 1958, s.2.
[1717] *Şelâle Gazetesi*, S.2991, Antalya 20 Haziran 1958, s.1-2.
[1718] *Şelâle Gazetesi*, S.1583, Antalya 29 Haziran 1954, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1446, Antalya 29 Haziran 1954, s.1, 3.

Daha sonra müteşebbis heyetin hazırlamış olduğu tüzük imzalanmış ve seçimlere geçilmiştir. Yapılan seçim sonucunda Yönetim Kurulu'na İhsan Ataöv, Sadri Tunca, Suphi Neşet Türel, Enver Akcan ve Osman Rıza Akcan, Haysiyet Divanı'na Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu, Aşir Aksu, Sadi Nayman, Murakıplıklara Reşat Saatçıoğlu ve Kemal İşsezer seçilmiştir.[1719]. Yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı iş bölümünde Antalya Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı'na İhsan Ataöv, İkinci Başkanlığa Suphi Neşet Türel ve Genel Sekreterliğe Osman Rıza Akcan getirilmiştir[1720].

Antalya Gazeteciler Cemiyeti ilk genel kongresini 1956 yılında yeni lokalinde yapmıştır. Kongre Başkanlığı'na Reşat Saatçıoğlu getirilmiştir. Daha sonra Müteşebbis Heyet Başkanı İhsan Ataöv eski yönetim kurulunun faaliyet raporunu okumuştur. Faaliyet raporunun okunmasında sonra seçime geçilmiştir. Yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na İhsan Ataöv, Sadri Tunca, Nuri Dağtekin, Kemal İşsezer ve Sudi Türel, Haysiyet Divanı'na Sadi Nayman ve Reşat Saatçıoğlu, Murakıplıklara Doğan Eriş ve Nazif Keleber seçilmiştir. Daha sonra yönetim kurulu görev taksimi yapmış ve Başkanlığa İhsan Ataöv, İkinci Başkanlığa Sadri Tunca ve Muhasipliğe Kemal İşsezer getirilmiştir[1721].

Antalya Gazeteciler Cemiyeti'nin 1957 yılı genel kongresi de Yeni Lokanta Salonu'nda yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'na Sadi Nayman seçilmiştir. Eski yönetim kurulu faaliyet raporu İhsan Ataöv tarafından okumuştur. Kongrede yapılan seçim sonucunda Yönetim Kurulu'na İhsan Ataöv, Sadri Tunca, Sadi Nayman, Mazlum Adıson ve Rafet Saatçıoğlu, Haysiyet Divanı'na Kemal İşsezer, Talat Büyükakın ve Mehmet Sındıraç, Murakıplıklara da Mehmet Hazar ve Nazif Kebapçı seçilmiştir[1722].

4.11.5.Antalya İlkokul Öğrencilerini Koruma Derneği

Antalya İlkokul Öğrencilerini Koruma Derneği'nin merkezi Antalya'dır. Derneğin gayesi de Antalya ilkokullarına devam eden öğrencilerin eğitim, öğretim ve maddi varlılarını kuvvetlendirmek ve korumaktır. Bu hususta öğrenciye manen faydalı olacak işler yapmak, öğrenciye giyim, yatıp-kalkma, kitap ve ders malzemesi yardımları yapmak ve öğrencilerin talim ve terbiyeleri ile alakalı inşaat, tesisat ve tamirat yapmak gibi işlerle meşgul olmaktır[1723]. Derneğin kurucu üyeleri Fethi Kısagün, Cahit Asal, Necip Orcan,

---

[1719] *Şelâle Gazetesi*, S.1590, Antalya 6 Temmuz 1954, s.1-2.
[1720] *Şelâle Gazetesi*, S.1593, Antalya 9 Temmuz 1954, s.2.
[1721] *Şelâle Gazetesi*, S.2311, Antalya 18 Temmuz 1956, s.1-2.
[1722] *Şelâle Gazetesi*, S.2639, Antalya 22 Haziran 1957, s.1; *Şelâle Gazetesi*, S.2642, Antalya 25 Haziran 1957, s.1, 3.
[1723] *Şelâle Gazetesi*, S.1454, Antalya 15 Şubat 1954, s.1.

Hüsamettin Tonguç, İbrahim Sipahoğlu, İsmail Toprak, Akif Uncu, Emine Kadıgil, Ali Rıza Akın ve Ali Manavuşak'tır[1724].

4.11.6.Antalya Halk Oyunları ve Halk Türküleri Derneği

Antalya Halk Oyunları ve Halk Türküleri Derneği'nin merkezi Antalya'dır. Derneğin gayesi de Antalya Vilâyeti halkının mahalli kadın ve erkek oyunlarını tespit etmek, oynanmasını teşvik etmek, geliştirmek ve bu maksatla oyun ekipleri kurmak, bunları eğitmek. Genç nesle Antalya halk oyunlarını, halk türkülerini öğretmek. Bu maksatla lüzumlu her türlü elbise ile diğer giyim eşyasını, müzik aletlerini temin etmek. Antalya halk türkülerini derlemek, notaya almak, metinlerini ve varyasyonlarını tespit etmek, plaklara aldırıp yayınlamak. Türkiye halk oyunları gösterileri tertip etmek, tertip edenlere katılmak. Milletlerarası halk oyunları müsabaka ve festivallerine katılmaktır. Derneğin kurucuları Niyazi Akı, Hayret Şakrak, Mehmet Ali Dayıoğlu, Hilmi Çivi, Livaettin Koç, Mahmut Konuk[1725], Mürüvvet Yayın, Cemal Özkul, Mesadet Özsoy, Muammer Özsoy, Cemal Uyanık, Ulvi Yerebakan, Alaattin Kök, Mehmet Alaylı ve Mehmet Öten'dir[1726].

4.11.7.Yüksek Tahsil Gençleri Derneği

Merkezi İzmir'de bulunan Yüksek Tahsil Gençleri Derneği'nin gayesi, İzmir'de tahsil gören Antalyalı gençlerin birliğini sağlamak ve meselelerini çözmektir. Dernek kongresini yapmış ve bu kongrede yapılan seçim neticesinde Derneğin Başkanlığı'na Hasan Basri Güder, İkinci Başkanlığa Yıldırım Berberoğlu, Sekreterliğe Dinçer Kavak, Muhasipliğe Ali Kaplan, Veznedarlığa Ertuğrul Fettahoğlu, Üyeliklere Ünsal Berberoğlu ve Hasan Uğur getirilmiştir[1727].

[1724] *Şelâle Gazetesi*, S.1455, Antalya 16 Şubat 1954, s.3.
[1725] *İleri Gazetesi*, S.2981, Antalya 8 Kasım 1958, s.2.
[1726] *İleri Gazetesi*, S.2984, Antalya 11 Kasım 1958, s.3.
[1727] *İleri Gazetesi*, S.3418, Antalya 29 Ocak 1960, s.1, 3.

5.BÖLÜM

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE ANTALYA'DA EKONOMİK HAYAT

5.1.TARIM VE HAYVANCILIK

5.1.1.Tarım

5.1.1.1.Hububat, Bakliyat ve Endüstri Bitkileri Üretimi

Antalya'da daha önceki yıllarda yapılan hububat ve bakliyat üretimine, 1950'li yıllarda da devam edilmiştir. Bunun yanında endüstri bitkileri üretiminde çeşitlilik ve üretim miktarı arttırılmaya çalışılmıştır. Bu yıllarda bilhassa pamuk üretimine hız verilmiştir. Antalya'da çeltik ekimine ait verilen izin ortadan kalktıktan sonra, bunun yerine pamuk ekimine başlanmış ve 1946 yılından itibaren üretilen pamuk miktarı her yıl önemli miktarda artmıştır[1728]. Ayrıca pamuk ziraatına katkıda bulunmak için Antalya'daki Sıcak İklimler Islah İstasyonu, Pamuk Islah İstasyonu haline getirilmiştir[1729]. Bu istasyonda 1950 yılı içerisinde 50 ton miktarında pamuk tohumu, çiftçilere dağıtılmıştır[1730]. Antalya'da pamuk ziraatı başladıktan sonra, pamuk üreticisi devlet tarafından her konuda desteklenmiştir. Pamuk tohumu Sümerbank tarafından ucuz fiyatla çiftçiye satılmıştır. Bunun yanında başlangıçta Sümerbank Ege Mıntıkası Satın Alma Müdürlüğü Antalya Ekip Şefliği'nce[1731], daha sonra da Antalya Sümerbank Pamuk Satın Alma Bürosu tarafından, Antalyalı pamuk üreticisinin elde ettiği pamuk ürünü satın alınmıştır[1732].

Antalya'da pamuğun yanında, ziraatı yapılmak istenen endüstri bitkilerinden birisi de guayul kauçuğudur. Guayul kauçuğu üretimi, 1943 yılından itibaren Antalya Tohum Islah İstasyonu'nda geniş ölçüde denemelere alınmış ve o tarihten itibaren 1951 yılına kadar bu bitki üzerindeki çalışmalar devam etmiştir. 1951 yılında Tarım Bakanlığı tarafından Antalya'da guayul kauçuk bitkisi yetiştirilmesi ve bir ham kauçuk fabrikası kurulması hakkında bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda guayul kauçuk bitkisinin

---

[1728] *İleri Gazetesi*, S.24, Antalya 16 Mart 1950, s.1.
[1729] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.412, Antalya 22 Şubat 1950, s.1.
[1730] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.434, Antalya 13 Mayıs 1950, s.1.
[1731] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.3. Antalya 22 Şubat 1946, s.2.
[1732] *İleri Gazetesi,* S.2935, Antalya 23 Eylül 1958, s.1.

Antalya'da yetiştirilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir[1733]. Bu rapor üzerine Antalya'da guayul kauçuk bitkisinin yetiştirilmesine başlanmıştır. Ancak Antalya'da guayul kauçuk bitkisinin ekimi daha ziyade, Antalya'ya bağlı Döşemealtı Nahiyesi'nde yoğunlaşmış bulunmaktadır[1734]. Ayrıca halkın yanında, devlet tarafından da guayul kauçuk ekimi yapılması ve bunun için uygun yerlerde arazi istimlak edilmesi planlanmıştır. Bu konuda çalışmalar yapmak için 1958 yılında, Ankara'dan bir komisyon Antalya'ya gelmiştir[1735].

Antalya'da 1947-1949 ve 1953 yıllarında tütün dikimi denemeleri de yapılmıştır[1736]. Bu denemelerde elde edilen mahsulün randıman itibari ile düşük ve harmanlarımıza elverişsiz olduğu tespit edilmiştir. Bunun üzerine Tarım Bakanlığı'nın da muvafakati alınarak, Gümrük ve Tekel Bakanlığı tarafından, geçici olarak verilen tütün ekim izni kaldırılmıştır[1737]. Daha sonraki yıllarda, Antalya'nın Serik Kazası'nda tütün ekimine izin verilmesi hakkında Cemal Tanıl ve 69 şahısla, 25 köy muhtarının müşterek imzası ile hazırlanan dilekçe, Devlet Başkanı ve Başbakan Cemal Gürsel'e gönderilmiştir. Ancak adı geçen dilekçeye 15 Ağustos 1960 tarihinde Gümrük ve Tekel Bakanlığı tarafından olumsuz cevap verilmiştir[1738].

Bunun yanında 1950-1959 yılları arasında devlet tarafından Antalya Vilâyeti'nde Ziraat Vekaleti tarafından kurulan istasyonlar için, 1.258..205 lira miktarında para harcanmıştır[1739].

Tarımında modern tekniklerin kulanılmaya başlaması ve sulu tarıma geçilmesi sayesinde Antalya'da, 1950 yılının başından itibaren, dönemin sonuna kadar hububat, bakliyat ve endüstri bitkileri üretiminde önemli miktarda artış meydana gelmiştir. Antalya Vilâyeti'nde bazı yıllarda hububat, bakliyat ve endüstri bitkileri ziraatı yapılan arazi ve bu araziden elde edilen ürün miktarı şu şekildedir.

Antalya Vilâyeti'nde Ziraat Yapılan Arazi Miktarı (Hektar)[1740].

	YILLAR		
Ekilen Ürün	1949/1950	1953/1954	1957/1958

[1733] BCA.BÖKM.F.K.301.0.0. Y.N. 80.507.15.; *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.20, Ankara 17.2.1953, s.390.
[1734] *Şelâle Gazetesi*, S.2821, Antalya 27 Aralık 1957, s.1.
[1735] *Şelâle Gazetesi*, s.2870, Antalya 15 Şubat 1958, s.3.
[1736] BCA.BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N.79.499.9. Lef.1.; *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.20, Ankara 26.2.1953, s.1185.
[1737] BCA.BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N.79.499.9. Lef.1.
[1738] Aynı Belge. Lef.1-5.
[1739] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.3.
[1740] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1934-1950)*, Ankara 1951, s.7.v.d.; T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954)*, Ankara 1955, s.7, 8, 10.; T.C. Başvekalet İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958)*, Ankara 1959, s.7, 8. 10.

Buğday	50.440	72.995	87.218
Arpa	25.526	36.701	36.722
Mısır	7.520	5.825	7.275
Yulaf	6.383	6.495	11.699
Susam	5.535	9.065	8.725
Çavdar	663	1.490	1.569
Afyon	85	254	240
Darı	1.922	1.147	1.077
Pamuk	15.265	24.580	28.670
Patates	953	1.337	2.695
Soğan	475	790	1.343
Anason	20	30	772
Sarımsak	150	166	313
Keten	520	157	202
Kenevir	121	128	130
Bakliyat		5.772	6.537
Tütün		1	
Pancar			878

Antalya Vilâyeti'nde Elde Edilen Ürün Miktarı (Ton)[1741].

YILLAR			
	1950	1954	1958
Buğday	41.976	73.316	120.694
Arpa	22.364	34.993	50.616
Çavdar	512	1.500	1.864
Yulaf	6.155	9.975	16.000
Mısır	6.667	11.603	14.900
Darı	1.358	1.588	1.344
Bakliyat	4.507	5.772	6.871
Patates	3.730	1.337	26.727
Anason	12	30	772
Soğan	1.217	790	10.244
Sarımsak	290	166	1.730
Susam	1.876	9.065	6.500
Afyon	0.460	254	2.600
Pamuk	3.411	6.336	7.626
Kenevir	48	74	78
Pirinç		260	
Keten	253	95	220
Tütün		1	
Pancar			13.215

[1741] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1934-1950)*, Ankara 1951, s.7, 9, 11.; T.C. Başvekalet İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954)*, Ankara 1955, s.7, 9, 11.; T. C. Başvekalet İstatistik Genel Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958)*, Ankara 1959, s.7, 9, 11.

5.1.1.2.Turfanda Sebzecilik

Antalya'da sera içinde turfanda sebze tarımı 1950'li yılların başından itibaren başlamıştır. Bu yıllarda turfanda sebzecilik Antalya'nın doğu bölgesinde Beş Arıklar ve Bahçe Kültürleri İstasyonu civarında bulunan bahçelerde yapılmaktadır. Burada Antalya turfanda sebzeciliğinin öncülerinden Yolsuz Mehmet, Musa Çavuş ve Şaban Bayır tarafından, Antalya bölgesinin gelişmiş sebzeciliği yapılmaktaydı. Bunlardan Yolsuz Mehmet'in bahçesinde bir soğuk serası ve birkaç tanede soğuk yastığı bulunmaktadır. Bu sera ve yastıklarda domates yetiştirilmektedir. Bundan sonra ikinci derecede hıyar, biber ve patlıcan üretilmektedir. Musa Çavuş'un da iki adet soğuk serası ve bir soğutma yastığı vardır. Musa Çavuş bu tesislerde domates başta olmak üzere biber ve patlıcan yetiştirmektedir. Eski Hususi Muhasebe'nin fidanlığı yanında da Şaban Bayır'ın bir soğuk serası ve bir miktar soğuk yastığı bulunmaktadır. Şaban Bayır'ın tesislerinde de tamamen domates yetiştirilmektedir[1742]. Bu yıllarda Antalya'nın Alanya Kazası'nda da turfanda sebze tarımı yapıldığına dair bazı belirtiler vardır. Alanya'nın bir mahallesinde ve köyünde birkaç tane soğuk yastık bulunmaktadır[1743]. 1955 yılında Antalya'nın Serik Kazası'nda bir vatandaş 3.5 dönüm tarladan turfanda sebzecilikten 22.000 lira para kazanmıştır[1744]. 1959 yılının son aylarında gelindiği zaman da Antalya, her biri 200 metre kareden aşağı olmamak üzere, turfanda sebze yetiştirmeğe elverişli 550'den fazla seraya sahip olmuştur[1745].

1957 yılında Antalya'da Sebzecilik Enstitüsü kurulmuştur. Aksu İlköğretmen Okulu'ndan alınan 200 dönümlük saha üzerinde bulunan Sebzecilik Enstitüsü, sebze tohumunu ıslah ve teknik öğretim yapacaktır. Ayrıca Bölge Zirai Araştırma Enstitüsü'ne bağlı olacaktır. Bu istasyona Isparta, Burdur ve Muğla Vilâyetleri de bağlanacaktır[1746].

5.1.1.3.Bahçe Bitkileri Üretimi

Antalya'da daha önceki yıllarda tarımı yapılan meyve çeşitleri ve narenciye üretimine 1950'li yıllarda da devam edilmiştir. Ancak Antalya'da yetiştirilen narenciye çeşitleri, bu dönemde yurt dışına da ihraç edilmeye başlanmıştır. Antalya'dan 1957/1958 döneminde Batı Almanya'ya 58.063 sandık limon ve 61.653 sandık portakal, İngiltere'ye

---

[1742] *Şelâle Gazetesi*, S.1118, Antalya 7 Mart 1953, s.3.
[1743] *Şelâle Gazetesi*, S.1120, Antalya 10 Mart 1953, s.3.
[1744] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.20, Ankara 21.6.1957, s.432.
[1745] *İleri Gazetesi*, S.3291, Antalya 22 Eylül 1959, s.3.
[1746] *Şelâle Gazetesi*, S.2738, Antalya 5 Ekim 1957, s.1, 3.

500 sandık limon, 72.000 sandık portakal, Bulgaristan'a 400 ton limon, Çekoslovakya'ya 1.250 ton limon ve 2.000 sandık portakal ihraç edilmiştir[1747].

5.1.2.Hayvancılık

Antalya'da hayvancılığın gelişmesi bakımından, devlet tarafından muhtelif tedbirler alınmıştır.1940'lı yılların başında[1748], Antalya, İçel, Burdur ve Isparta İlleri sığırlarının ıslahı maksadı ile Antalya'da kurulmuş olan Boztepe İnekhanesi'nin ihtiyacı karşılayacak şekilde genişletilmesi için, civarındaki Karakaş Çiftliği'nin mevcut binaları ve ziraat alet ve malzemesi ile birlikte pazarlıkla satın alınması, Tarım Bakanlığı'nın yazısı ve Maliye Bakanlığı'nın olumlu görüşü üzerine, Bakanlar Kurulu'nca 1 Şubat1950 tarihinde kararlaştırılmıştır[1749].

Bunun yanında 1953 yılında Boztepe İnekhanesi'nde 72 adet sağmal Güney Anadolu Kırmızısı inek, 88 adet sağmal Yerli Kara İnek ve 42 adet sakız anaç koyun vardır[1750].

Antalya'da iyi cins hayvan yetiştiriciliğini teşvik maksadı ile her yıl Antalya Veteriner Müdürlüğü tarafından da, Cenup Sarı Kırmızı Sığırları sergisi açılmaktadır. Bu sergilerinden bir tanesi 16 Kasım 1957 tarihinde açılmıştır. Yarışmaya 28 inek ve 23 düğe iştirak etmiştir. Bunlardan 11 inek ve 13 düğe dereceye girmiş ve mükafat almıştır[1751]. Yine Antalya Veteriner Müdürlüğü tarafından 15 Kasım 1959 günü de Cenup Kırmızı Sığırları'na has bir sergi açılmıştır[1752].

Hayvancılıkta modern tekniklerin kullanılması ve hayvan sağlığı konusunda tedbirler alınması neticesinde Antalya'da koyun, keçi, sığır gibi büyükbaş hayvanlar ile kümes hayvanları sayısında 1950'li yıllarda gözle görünür bir artış meydana gelmiştir. Bunun yanında arıcılıkta da aynı gelişme görülmüştür. Fakat ipek böcekçiliğinde 1950 yılından itibaren bazı yıllarda artış söz konusu ise de, bir düşüş ortaya çıkmıştır. İncelediğimiz dönemle ilgili hayvan sayıları ve elde edilen hayvansal ürünlerle ilgili bazı veriler aşağıdadır.

Antalya Vilâyeti'nde Evcil Hayvan Sayısı[1753].

[1747] BCA. BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N.118.745.2.
[1748] *İleri Gazetesi*, S.1038, Antalya 5 Ağustos 1953, s.2.
[1749] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 121.103.8.
[1750] *İleri Gazetesi*, S.1038, Antalya 5 Ağustos 1953, s.2.
[1751] *Şelâle Gazetesi*, S.2782, Antalya 19 Kasım 1957, s.1, 3.
[1752] *Şelâle Gazetesi*, S.3489, Antalya 17 Kasım 1959, s.1.
[1753] T.C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Hayvanlar ve Hayvan Ürünleri (1945-1950*), Ankara 1952, s.52-53.; T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-195*4), Ankara 1955, s.43.; T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958*), Ankara 1959, s.47.

	YILLAR							
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Koyun	291.413	345.737	419.537	379.130	401.539	428.404	448.967	421.460
Kıl Keçisi	945.328	1.214.753	1.243.322	1.165.683	1.173.562	1.392.403	1.240.320	1.263.000
Tiftik Keçisi	57	81	87	104	132	188	16	19
Sığır	187.067	176.871	181.088	179.423	181.159	179.355	176.336	181.665
Manda	1.563	1.580	1.694	1.782	1.885	2.016	2.042	1.958
Deve	28.017	28.036	30.548	32.493	32.619	22.383	9.727	6.370
At	43.206	45.230	50.445	51.324	52.288	50.463	48.992	35.264
Eşek	73.669	76.549	67.615	72.763	80.434	78.987	75.692	57.011
Katır	3.927	3.879	3.939	4.141	4.244	4.388	4.417	3.900

Antalya Vilâyetinde Üretilen Tavuk ve Yumurta Sayısı[1754].

	YILLAR							
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Tavuk	217	203	217	262	271	303	328	357
Yumurta	10.974	9.483	9.607	14.177	14.408	17.922	15.178	16.152

Antalya Vilâyeti'nde Kullanılan İpek tohumu (Kutu) ve Elde Edilen Yaş Koza (Kg)[1755].

	YILLAR							
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
İpek Tohumu	3.367	2.568	1.949	3.122	2.471	2.141	2.141	2.496
Yaş Koza	102.662	102.040	70.500	131.175	97.790	72.438	88.865	75.010

Antalya Vilâyeti'nde Arı Kovanı Sayısı ve Elde Edilen Ürün Miktarı (Kg)[1756].

	YILLAR							
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Arı Kovanı	39.849	53.668	54.804	62.051	64.877	65.730	64.212	65.392
Bal	139.043	322.985	276.932	351.877	359.781	392.071	410.186	449.871
Mum	20.452	15.351	13.723	44.122	33.232	36.588	32.435	40.057

5.1.3.SULAMA

Antalya'da 1950'li yılların başında ziraat yapmağa elverişli 1 milyon dönüm arazi

[1754] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954)*, Ankara 1955, s.43. ; T.C. Başvekalet Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958)*, Ankara 1959, s.47.
[1755] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954)*, Ankara 1955, s.43. ; T.C. Başvekalet Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958)*, Ankara 1959, s.47.
[1756] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954)*, Ankara 1955, s.43. ; T.C. Başvekalet Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958)*, Ankara 1959, s.47.

bulunmakta ve bu miktarın ancak 250 bin dönümü sulanabilmekte idi[1757]. DP Dönemi'nde Antalya ve çevresinde sulu tarımın yapılabilmesi için önemli çalışmalar yapılmıştır. Antalya'nın batı kısmında yapılan çalışmalar arasında şunlar bulunmaktadır. 1953 yılında Bayındırlık Bakanlığı bütçesinden Kırkgöz ve Varsak sulaması için 800 bin lira tahsisat ayrılmıştır[1758]. 1957 yılında da Antalya Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından Antalya'nın Korkuteli Kazası'na bağlı Yazır Köyü'nün Göçmen Mahallesi'ne 42 tonluk sulama havuzu yaptırılmıştır. İşletmeye açılan bu havuz için 4.800 lira sarf edilmiştir. Bunun yanında Cihadiye-Düden sulama kanalı, kanal ağzı toprak inşaatı için de 14.500 lira harcanmıştır[1759].

Aynı yıl Korkuteli Kazası'na bağlı 5-10 köyü ihtiva eden Bozova Mıntıkası ile Çaykenarı Köyü'nde 19 adet artezyen kuyusu inşa edilmiştir. Bunun için yapılan törende Antalya Valisi Niyazi Akı ve Antalya Nafia Müdürü Fırat Dengiz hazır bulunmuştur[1760].

1958 yılında Devlet Su İşleri Müdürlüğü tarafından Varsak sulama kanalı, İzmirli müteahhit Aydın Kaynak'a 2 milyon 500 bin liraya ihale edilmiştir[1761].

1959 yılında Yeleme ve Taşkesik Köyleri'nden çıkan ve Yuva Köyü'ne kadar uzanan Korkuteli Çayı'ndan istifade eden 16 köyün temsilcileri, Antalya Valisi Niyazi Akı'nın yapmış olduğu rehberlik neticesinde bir su birliği kurmuşlardır. Birlik üyelerinin yapmış olduğu ilk toplantıda birliğin yönetmeliği hazırlanmış ve birlik yönetim kurulu seçilmiştir. Birliğin 16 yaya ve 1 motorlu görevlisi suyu sıra ile çiftçiye vermektedir. Ancak yönetmelik gereğince, suyu 8 saatten fazla kullanmak yasaktır. Kullanılan suyun saat olarak ücreti de 125 kuruştur[1762].

1960 yılında Antalya'nın Elmalı Kazası'nda Süleyman Türkiş, Hamdi Altıntepe, İhsan Taşkın, Hüseyin Torun, Bekir Güney, Cemal Naci, Mehmet Kancıoğlu ve arkadaşları tarafından Elmalı Ovasını Sulama Birliği adı altında bir birlik kurulmuştur. Birlik çok geniş bir sahanın sulanması işini ele almış bulunmaktadır. Yapılan hesaplara göre sulanacak saha 100 bin dekarı aşmaktadır. Bu geniş arazinin sulanması için de Karagöl ve Akçay'dan istifade edilecektir[1763].

[1757] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.28, Ankara 26.2.954, s.1040.
[1758] *İleri Gazetesi*, S.971, Antalya 15 Şubat 1953, s.3.
[1759] *Şelâle Gazetesi*, S.2514, Antalya 12 Şubat 1957, s.1.
[1760] *Şelâle Gazetesi*, S.2818, Antalya 25 Aralık 1957, s.1-2.
[1761] *Şelâle Gazetesi*, S.2978, Antalya 7 Haziran 1958, s.2.
[1762] *Şelâle Gazetesi*, S.3315, Antalya 21 Mayıs 1959, s.1-2.
[1763] *Şelâle Gazetesi*, S.3559, Antalya 26 Ocak 1960, s.1-2.

Antalya'nın doğu kesimindeki yapılan çalışmalar da şunlardır. 1953 yılında inşaatına başlanmış olan Manavgat Kazası Ulualan sulama kanalı 7 Temmuz 1957 tarihinde başta Antalya Valisi Niyazi Akı olmak üzere, Antalya Milletvekilleri Dr. Burhanetin Onat, Ahmet Tokuş ve Dr. Asım Okur, daire müdürleri, gazeteciler ve kalabalık bir halk topluluğunun katılımı ile hizmete açılmıştır. Saniyede bir buçuk metre küp su veren bu kanalın uzunluğu 18 kilometre, sulama sahası da 15 bin hektardır. Kanalın inşaatı için 1 Milyon 750 bin lira harcanmıştır[1764].

Serik Ovası'nın sulanması için de 1951 yılından 1957 yılına kadar etüt çalışmaları devam etmiştir. Bu tarihten sonra da Serik Ovası sulamasının projeleri yapılmış ve Nafia Vekâleti Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından ihale kararı alınmıştır. Serik Ovası sulamasının ihale tutarı 60 milyon liradır. Serik Ovası sulama projesi gerçekleştiği zaman, Aksu'dan başlayarak, Taşağıl'a kadar olan 275 bin dönüm ovayı sulanacaktır[1765]. Yine 1957 yılında Serik Kazası'ndaki Acısu Bendinin yapılması için 145 bin liralık bir ödenek, Antalya Vilâyeti'ne gelmiştir. Acısu Bendi emanet yöntemi ile yapılacak ve yapıldıktan sonra 18 bin dönüm arazi sulanacaktır[1766]. 1957 yılının sonlarına doğru da Serik Ovası'nın sulanması için gerekli olan Söğüt Tüneli açılmıştır[1767].

1953 yılında Bayındırlık Bakanlığı bütçesinden Söğüt Gölü'nün ıslahı edilmesi ile birlikte, Aksu Regülatörü için 1.300.000 lira ödenek ayrılmıştır[1768]. Serik Ovası'nın sulanmasında önemli yeri olan Aksu Regülatörü'nün birinci kısmı 1957 yılının Ekim ayında Çarmıklı Şirketine 8 milyon liralık keşif bedeline karşılık, 7 milyon 560 bin liraya ihale edilmiş ve bu bedelin 5 milyon 543 milyon lirası müteahhide ödenmiştir. Regülatörün ikinci kısmı da 8 milyon keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmış ve bu defa başka bir müteahhide 6 milyon 130 bin liraya verilmiştir. İşi alan müteahhit çalışmalarına başlamıştır. Bu regülatörün tamamlanması ile Serik Ovası'nın 120 bin dönümlük kısmı sulanmış olacaktır[1769].

Bunun yanında Aksu sulaması sağ sahil ana kanal inşaatı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından Ankara'da ihale edilmiş ve Müteahhit Fakih Özlem, ihaleyi 6.134.400 liraya almıştır[1770].

[1764] *Şelâle Gazetesi*, S.2655, Antalya 13 Temmuz 1957, s.1-2.
[1765] *Şelâle Gazetesi*, S.2672, Antalya 30 Temmuz 1957, s.2.
[1766] *Şelâle Gazetesi*, S.2673, Antalya 31 Temmuz 1957, s.3.
[1767] *Şelâle Gazetesi*, S.2762, Antalya 30 Ekim 1957, s.1.
[1768] *İleri Gazetesi*, S.971, Antalya 15 Şubat 1953, s.3.
[1769] *Şelâle Gazetesi*, S.3168, Antalya 19 Aralık 1958, s.1, 3.; *Şelâle Gazetesi*, S.3603, Antalya 12 Mart 1960, s.2.
[1770] *Şelâle Gazetesi*, S.3559, Antalya 26 Ocak 1960, s.2.

1957 senesinde inşasına başlanan Alanya Kazası'nın Demirtaş Nahiyesi'nin Sedre sulama kanalı çalışmaları durmuştu. Bu çalışmaların yeniden başlaması için 80.000 liralık bir tahsisat gelmiştir. Yeni gelen para ile birlikte, 184 bin lira sarf edilecek olan kanalın uzunluğu 7 km'dir. Kanalın sulayacağı saha da 800 dönümdür[1771].

1950-1959 yılları arasında Antalya'da arazi sulama ve kurutma veya su taşkınlarını önlemek maksadı ile Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 44.151.811 lira harcanmıştır. Bunun neticesinde 76.000 dekar arazi yeniden ziraata açılmış ve 50.000 dekar arazi sulanmağa başlamıştır. Ayrıca 1960-1961 yıllarında tamamlanacak tesislerin sulayacağı arazi de 240.000 dekardır. Yine aynı dönemde küçük sulama için 433.824 lira sarf edilmiş ve bunun karşılığı olarak da 27.214 dekar arazi sulanmaktadır[1772].

5.1.4.Toprak Dağıtımı

Tek Parti Dönemi'nde Antalya'da başlayan topraksız köylüye toprak dağıtımı çalışmaları, 1950'li yıllarda da devam etmiştir. Antalya'nın Kaş Kazası'nda bulunan Ova Gölü'nün 10 bin dekarlık kısmı kurutulmuştu. Toprak Tevzi Komisyonu Ekipleri'nce bu gölün hudutları tahdit edilmiş ve haritası yapılmıştır. Ayrıca Fırnaz, Ova, Ada, Kınık, Çavdar, Çayköy ve Margaz Köyleri'nin ihtiyar heyetleri ile bilirkişiler huzurunda ihtilaflı topraklar da tespit edilmiştir. Gölün tamamının kurumasından sonra, tespit edilmiş olan bu topraklar, sahiplerinin gösterecekleri tapuda görülecek ve Toprak Tevzi Komisyonu'nca mahallinde tetkik edilerek devlete ve hak iddia edenlere aidiyeti tespit edilecektir. Her türlü ihtilaf halledildikten sonra, devlete ait toprakların tamamen köylüye dağıtılacaktır[1773].

8 Aralık 1950 tarihinde Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümlerine dayanarak, Toprak Dağıtım Komisyonları teşkil edilmiştir. Antalya'nın Elmalı Kazası'nda görev yapan Toprak Dağıtım Komisyonu, kurutulan Karagöl'den meydana gelen 15.442 dönümlük bir araziyi, adı geçen gölün civarında yaşayan topraksız ve az topraklı köylülere dağıtmıştır. Bunun için hazırlanmış olan çaplı tasarruf vesikaları, Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil tarafından, hak sahiplerine verilmiştir. Toprak dağıtım törenine Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil ile birlikte, DP Antalya İl Başkanı Salih Sipahioğlu, CHP Antalya İl Yönetim Kurulu Üyelerinden Ahmet Zaman, Toprak Dağıtım Müfettişi, gazeteciler ve kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır[1774].

[1771] *Şelâle Gazetesi*, S.3374, Antalya 25 Temmuz 1959, s.1, 3.
[1772] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.1.
[1773] *Şelâle Gazetesi*, S.297, Antalya 2 Haziran 1950, s.1, 4.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.441, Antalya 3 Haziran 1950, s.1-2.
[1774] İleri Gazetesi, S.200, Antalya 10 Aralık 1950, s.1, 3.; Şelâle Gazetesi, S.349, Antalya 12 Aralık 1950, s.1-2.

17 Haziran 1951 tarihinde yapılan toprak bayramında da Köylüyü Topraklandırma Kanunu'na dayanarak 373 aile toprağa kavuşmuştur. Toprak dağıtımı için Vali İ. Sabri Çağlayangil ve Antalya Milletvekili Dr. Nazifi Şerif Nabel, ilk önce Boztepe Köyü'ne gitmiştir. Burada 1.000 dönüm arazi, 39 aileye dağıtılmıştır. Daha sonra da Döşemaltı Nahiyesi'ne gidilmiş ve burada da Yeni Köy'den 138 ve Çıplaklı Köyü'nden 196 aileye arazi dağıtılmıştır[1775].

Antalya Toprak Komisyonu tarafından 1954 yılında 436 aileye 16.720 dönüm arazi dağıtılmıştır. 1955 yılında da 1.109 aileye 30.303 dönüm arazi verilmesi planlanmıştır[1776].

Bunun yanında Antalya'nın Korkuteli Kazası'nda bulunan ve 1950'li yılların başında kurutulmaya başlanan[1777], ancak kurutulması uzun süren Manay (Söğüt) Gölü'nden 35 bin dönüm arazi elde edilmiştir[1778]. 1960 yılında bu arazinin, topraksız köylülere taksim edilmesine ve tapularının verilmesine başlanmıştır[1779].

1960 yılında Antalya'nın Alanya Kazası'na bağlı Mahmutlar Köyü'nde 1.224 topraksız vatandaşa, devlet arazisinden toprak verilmiştir[1780]. Aynı yıl Antalya'nın Korkuteli Kazası'nın Kemerağzı Köyü'nde bulunan devlet arazisinin parselasyon ve tapulama işleri tamamlanmış ve arazilerin çaplı tasarruf vesikaları, Vali Niyazi Akı tarafından köyde yapılan bir törenle sahiplerine verilmiştir. Bu suretle Kemerağzı Köyü'nde 486 topraksız köylü toprak sahibi olmuştur[1781].

5.2.ORMANLAR VE MADENLER

Antalya Vilayeti'nde 1950-1959 yılları arasında Orman Genel Müdürlüğü tarafından 3.500.000 lira harcanarak, 545 km. orman içi yol, ayrıca 2.253.000 lira sarf edilerek muhtelif hizmetlerde kullanılmak üzere, 238 bina inşa edilmiştir[1782].

Antalya'nın sahip olduğu ormanlık alanlardan kereste, odun ve kömür elde edilmesine 1950'li yıllarda da devam edilmiştir. Bu yıllarda elde edilen orman ürünü miktarında önemli bir artış olmuştur.

Antalya Vilâyeti'nde Elde Edilen Orman Ürünleri[1783].

YILLAR

[1775] Şelâle Gazetesi, S.520, Antalya 19 Haziran 1951, s.1-2.
[1776] Antalya Gazetesi, S.2732, Antalya 21 Nisan 1955, s.1-2.
[1777] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.28, Ankara 26.2.1954, s.1040.
[1778] İleri Gazetesi, S.3294, Antalya 25 Eylül 1959, s.2.
[1779] *Antalya Gazetesi*, S.4269, Antalya 15 Şubat 1960, s.1.
[1780] *Şelâle Gazetesi*, S.3651, Antalya 4 Mayıs 1960, s.2.
[1781] *Şelâle Gazetesi*, S.3651, Antalya 4 Mayıs 1960, s.1.
[1782] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.3.
[1783] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954)*, Ankara 1955, s.43. ; T.C. Başvekalet Umum Müdürlüğü, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958)*, Ankara 1959, s.47.

	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Kereste (Metre küp)			12.811	14.376	15.223	19.533	17.476	21.325
Odun (Ton)	43.319	43.297	8.244	13.592	17.376	83.458	47.270	21.067
Kömür (Ton)	167				245			

1950'li yıllarda da Antalya'nın muhtelif yerlerinde değişik cins maden bulunduğu tespit edilmiştir. Antalya'nın Gazipaşa Kazası'nda simli kurşun madeni bulunmuş ve işletilmesi için araştırmalar başlamıştır[1784]. Bunun yanında Akseki Kazası civarında külliyatlı miktarda kobelt madeni bulunduğu, birkaç yıldan beri yapılan çalışmalar sonucunda anlaşılmıştır[1785]. Akseki Kazası'nda bulunan madenlerden birisi de alüminyum (boksit) madenidir. Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından yıllardan beri, bu maden üzerinde tetkik yapılmış ve bu madenin Akseki Bölgesi'nde çok zengin bir rezerve sahip olduğu tespit edilmiştir[1786]. Yine Akseki Kazası'nın Güzelsu Nahiyesi'nin Murtiçi Mevkii'nde kömür yataklarına rastlanmıştır[1787].

Antalya'nın Aksu Nahiyesi'ne bağlı Mandırlar Köyü hudutları içerisinde de linyit kömürü yatakları bulunmuştur. Bu yataklar Selahattin Sabutay tarafından işletilmeye başlanmıştır[1788]. Yine Antalya'nın Söğütcuması ve Göynük Mevkileri'nde işletme ruhsatı Avni Baltacı ve Ulvi Yerebakan'a ait olan linyit kömürlerinin, bir an evvel çıkarılması için çalışmalara başlanılmıştır[1789].

Antalya'da çeşitli madenler aramak üzere ruhsatname verilmesini isteyen Şerif Korkut, Hüseyin Çankaya, Mehmet Demir ve Mehmet Deveci'nin istekleri de, askeri mahzura binaen ret edilmesine, Bakanlar Kurulu'nca 27 Nisan 1950 tarihinde karar verilmiştir[1790].

Mehmet Emin Cengiz, Antalya Vilayeti'nin Akseki Kazası Güzelsu Nahiyesi'nin Çukur Köyü civarında linyit madeni aramak üzere, namına ita kılınan 17 Mayıs 1955 tarihli ruhsatname hukukunu, Abdurrahman Akın'a devretmek istemiştir. Ancak İktisat ve Ticaret Vekâleti tarafından 12 Kasım 1956 tarihinde Mehmet Emin Cengiz'in talebi, bu sahadaki kömür cinsi kati olarak tayin edilemediği gerekçesi ile kabul edilmemiştir[1791].

[1784] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.478, Antalya 28 Ekim 1950, s.1.
[1785] *Şelâle Gazetesi*, S.1975, Antalya 10 Ağustos 1955, s.1.
[1786] *TBMM Tutanak Dergisi*,Dönem:IX, c.20, Ankara 27.2.1953, s.1286.; *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.28, Ankara 27.2.1954, s.1040.; *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem: X, c.5, Ankara 19.2.1955, s.289.
[1787] *Şelâle Gazetesi*, S.2383, Antalya Ekim 1956, s.1.
[1788] *Şelâle Gazetesi*, S.2440, Antalya 30 Kasım 1956, s.1.
[1789] *İleri Gazetesi*, S.2752, Antalya 15 Mart 1958, s.1, 3.
[1790] BCA.BKK. F.K.30.18.1.2. Y.N.122.34.12.
[1791] BCA. BÖKM. F.K.30.1.0.0 Y.N.85.534.10.

5.3.TİCARET

5.3.1.Narh Uygulamaları

Antalya Valiliği ve Belediye tarafından yiyecek ve ihtiyaç maddelerine narh verme uygulaması 1950'li yıllarda da devam etmiştir. Antalya Belediyesi'nce 21 Kasım 1950 tarihinde buğday fiyatlarının artması üzerine, unun çuvalına 79 lira ve 440 gram ekmeğe 15 kuruş narh verilmiştir. Ayrıca kepeğin toptan kilosu 12 kuruş, perakende kilosu da 14 kuruş olmuştur[1792].

Antalya Belediyesi tarafından 4 Aralık 1953 tarihinden geçerli olmak üzere, ekmek fiyatı yeniden tespit edilmiştir. Alınan karara göre Antalya'da ekmekler tek tip olarak imal edilecek ve 840 gram ekmek 30 kuruşa satılacaktır[1793].

Antalya Belediye Encümeni 5 Şubat 1956 tarihinden geçerli olmak üzere, ekmeğe yeni narh vermiştir. Belediye Encümeni'nde alınan karara göre, gram bakımından iki tip ekmek çıkacaktır. Birinci tip ekmek 485 gram ve 20 kuruş, ikinci tip ekmek ise 970 gram 40 kuruş olacaktır[1794]. Ancak bir müddet sonra Antalya Belediye Encümeni'nin almış olduğu bir kararla ekmeğe yeniden narh verilmiştir. Bu karara göre 740 gram ekmek 30 kuruş olmuştur[1795].

1957 yılında buğday fiyatlarına kiloda 10 kuruş zam yapılması üzerine, Antalya Belediyesi de[1796], 18 Haziran 1957 tarihinde ekmeğe yeni narh vermiştir. Bu duruma göre 884 gram ekmek 50 kuruş ve 442 gram ekmek de 25 kuruş olmuştur[1797]. Ancak bu narh bir gün yürürlükte kalmış ve yeniden değişiklik yapılmıştır. Yeni narha göre 530 gram ekmek 30 kuruşa satılacaktır. Diğer taraftan belediye un ve kepek fiyatlarını da tespit etmiştir. Alınan karara göre bir çuval un 42 lira 50 kuruş olmuştur. Kepeğin toptan olarak kilosu 14 kuruş ve perakende olarak kilosu 17.5 kuruş olarak belirlenmiştir[1798].

Antalya Belediyesi tarafından 9 Aralık 1958 tarihinde ekmek fiyatına zam yapılmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu karara göre 555 gram olan ekmekler, 512 gram olacak ve

---

[1792] *Şelâle Gazetesi*, S.344, Antalya 24 Kasım 1950, s.1-2.
[1793] *İleri Gazetesi*, S.1251, Antalya 4 Aralık 1953, s.1.
[1794] *Şelâle Gazetesi*, S.2149, Antalya 3 Şubat 1956, s.2.
[1795] *Şelâle Gazetesi*, S.2304, Antalya 11 Temmuz 1956, s.2.
[1796] *Şelâle Gazetesi*, S.2636, Antalya 19 Haziran 1957, s.1-2.
[1797] *İleri Gazetesi*, S.2493, Antalya 19 Haziran 1957, s.1-2.
[1798] *Şelâle Gazetesi*, S.2637, Antalya 20 Haziran 1957, s.2.

30 kuruştan satılacaktır[1799].

1959 yılında un ve ekmeğin fiyatı yeniden tespit edilmiştir. Tespit edilen yeni fiyata göre bir çuval un 44 lira 30 kuruşa olmuştur. Buna paralel olarak da tek tip ekmeğin ağırlığı 700 gramdan 645 grama indirilmiş, fiyatı da 40 kuruş olmuştur[1800].

Antalya Belediyesi 12 Mayıs 1951 tarihinde ete narh vermiştir. Buna göre daha önce 130 kuruşa satılmakta olan keçi eti 120 kuruş, 130 kuruşa satılmakta olan kuzu eti de 140 kuruş olmuştur[1801]. Antalya Belediyesi kasapların narhta ve tartıda hile yapmalarını önlemek için de önemli bir karar almıştır. Yeni karara göre et tartıldıktan sonra paket edilecek ve paketin üzerine de etin kilosu, cinsi, fiyatı ile sahibini gösterir etiket yapıştırılacaktır[1802].

Ancak bir müddet sonra Antalya Belediyesi ete yeniden narh vermiştir. Yeni narha göre keçi eti 140 kuruş, koyun eti 180 kuruş ve sığır eti 120 kuruş olmuştur[1803].

24 Mart 1954 tarihinde Antalya Belediyesi'nin ete verdiği narh şöyledir. Koyun eti 275 kuruş, keçi eti 185 kuruş, sığır eti 170 kuruş ve oğlak eti 160 kuruştur[1804].

3 Şubat 1956 tarihinde Antalya'da kasapların büyük bir bölümü et kesmemiş ve şehir halkı et sıkıntısı çekmiştir[1805]. Kasapların bu tavrının sürmesi üzerine Antalya Belediyesi şehir halkını etsiz bırakmamak için, 8 Şubat 1956 tarihinden itibaren kasap halinde iki dükkanda et tanzim satışına başlamıştır. Ancak bu dükkanlarda sadece keçi eti satışı yapılmakta idi.[1806]. Ayrıca aynı gün kasaplar Antalya Valiliği'ne gitmişler ve Vali Nurettin Aynuksa'ya belediye ile aralarında ete verilecek narh meselesinden doğan ihtilafı izah etmişlerdir. Antalya Valisi Nurettin Aynuksa da, kasaplar ile Antalya Belediyesi arasındaki ihtilafı gidermeye çalışmıştır[1807]. Ancak ihtilaf giderilememiş ve belediye et tanzim satışına devam etmiştir. Belediye tarafından 10 Şubat 1956 tarihinden itibaren keçi eti yanında, sığır ve koyun eti de satışa arz edilmiştir[1808].

Belediye tarafından et tanzim satışının devam ettiğini gören kasaplar, yeni narh beklentisi içinde olarak, yürürlükte olan belediye narhı ile satışa razı olmuş ve 14 Şubat 1956 tarihinden itibaren et satışına başlamışlardır. Ancak kasapların yanında, belediye de

---

[1799] *İleri Gazetesi*, S.3013, Antalya 10 Aralık 1958, s.1.
[1800] *Şelâle Gazetesi*, S.3292, Antalya 28 Nisan 1959, s.1.
[1801] *Şelâle Gazetesi*, S.482, Antalya 12 Mayıs 1951, s.2.
[1802] *Şelâle Gazetesi*, S.613, Antalya 1 Ekim 1951, s.1.
[1803] *Şelâle Gazetesi*, S.623, Antalya 11 Ekim 1951, s.1-2.
[1804] *Şelâle Gazetesi*, S.1491, Antalya 24 Mart 1954, s.1.
[1805] *İleri Gazetesi*, S.2009, Antalya 4 Şubat 1956, s.1-2.
[1806] *İleri Gazetesi,* S.2014, Antalya 9 Şubat 1956, s.1.
[1807] *Şelâle Gazetesi*, S.2155, Antalya 9 Şubat 1956, s.1-2.
[1808] *Şelâle Gazetesi*, S.2157, Antalya 11 Şubat 1956, s.1.

et tanzim satışına devam etmiştir[1809].

Bir müddet sonra Antalya Belediyesi durumu tekrar gözden geçirmiş ve ete narh verilmesi gerektiğine kani olmuştur. Bu suretle sığır eti 185 kuruştan 200 kuruşa, keçi eti 220 kuruştan 230 kuruşa ve koyun eti de 330 kuruşa yükseltilmiştir[1810].

1957 yılında Antalya'da koyun eti için iki narh uygulanmaktadır. Narhlardan biri Antalya kasapları tarafından tatbik edilmektedir. Diğer narh da, Et ve Balık Kurumu tarafından getirilerek satışa arz edilen, koyun etlerinde uygulanmaktadır. Buna göre Antalya kasapları koyun etini 320 kuruşa, Et ve Balık Kurumu ise 340 kuruştan satmaktadır[1811].

Antalya Belediye Encümeni tarafından et fiyatlarına zam yapılması lüzumlu görülmüş ve 30 Ocak 1958 tarihinden itibaren ete yeni fiyat verilmiştir. Yeni tarifeye göre koyun etinin kilosu 450 kuruş, sığır etinin kilosu 250 kuruş, keçi etinin kilosu 300 kuruş olmuştur[1812]. Antalya Belediyesi tarafından tanzim edilen yeni et fiyatları, Antalya Valiliği'nce de uygun görülerek tasdik edilmiştir[1813].

Antalya Belediye Encümeni'nce kasapların hayvan kesimi yapmaması ve şehrin et sıkıntısı çekmesi üzerine et konusu yeniden ele alınmıştır. Yapılan görüşmeler sonunda fiyatlar tekrar yükseltilmiştir. Buna göre koyun eti 450 kuruştan 470 kuruşa, keçi eti 300 kuruştan 350 kuruşa ve sığır eti 250 kuruştan 280 kuruşa yükseltilmiştir[1814]. Ama belediye tarafından ete yeni zam verilmiş olmasına rağmen, 13 Şubat 1958 tarihinde kasaplarda et bulmak mümkün olmamıştır. Bazı kasaplar mahdut miktarda keçi kesmişlerse de, bu miktar lokantaların ihtiyacına dahi kafi gelmemiştir[1815].

Antalya Belediye Encümeni balık fiyatlarını da tanzim etmiş ve yeni balık fiyatları Antalya Valiliği'nin onayından geçtikten sonra yürürlüğe girmiştir. Buna göre balıkların büyüklük dereceleri de hesaba katılmış ve böylece aynı cins balık için boy farklarına göre, fiyat ayarlaması yapılmıştır. Tespit edilen fiyatlar 5 ile 10 lira arasında değişmektedir[1816].

Antalya'da uzun bir süre yokluğu çekilen odun ve kömüre de Antalya Valiliği tarafından, 9 Aralık 1957 tarihinde narh verilmiştir. Bu duruma göre kesilmiş sobalık

---

[1809] *Şelâle Gazetesi*, S.2161, Antalya 15 Şubat 1956, s.1.
[1810] *Şelâle Gazetesi*, S.2167, Antalya 21 Ocak 1956, s.2.
[1811] *Şelâle Gazetesi*, S.2666, Antalya 25 Temmuz 1957, s.1-2.
[1812] *Şelâle Gazetesi*, S.2812, Antalya 17 Aralık 1957, s.1.
[1813] *Şelâle Gazetesi*, S.2855, Antalya 31 Ocak 1958, s.1.
[1814] *Şelâle Gazetesi*, S.2868 Antalya 13 Şubat 1958, s.1-2.
[1815] *Şelâle Gazetesi*, S.2869, Antalya 14 Şubat 1958, s.2.
[1816] *Şelâle Gazetesi*, S.3576, Antalya 12 Şubat 1960, s.1.

odunun tonu 68 lira, kesilmemiş çubuk ve kök odunun tonu 58 lira, kömürün kilosu perakende 30 kuruş, toptan kilosu 25 kuruş olmuştur[1817].

5.3.2.Piyasa Darlığı ve Mal Tevzi

Ekonomide meydana gelen bazı olumsuzluklar yüzünden, bütün memlekette olduğu gibi, Antalya'da da 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren değişik ihtiyaç maddelerinin yokluğundan veya az bulunmasından dolayı piyasa darlığı meydana gelmiştir. Bunun üzerine piyasa da darlığı çekilen ihtiyaç maddeleri, mahalli yönetim tarafından dağıtıma tabi tutulmuştur. 7 Mart 1955 tarihinde Antalya'da bir çay buhranı baş göstermiştir. Bunun sebebi de çay mevcudunun tekel deposunda azaldığını duyan halkın, piyasadaki çayları satın almasıdır[1818]. Ayrıca çayın karaborsaya intikal etmesinden dolayı, meydana gelen çay darlığını önlemek gayesi ile bazı tedbirler alınmıştır. Buna göre eldeki çay mevcudunun azlığı da göz önüne alınarak çay, hane başına 50 gram olarak tevzi edilmesine karar alınmış ve Antalya Tekel Baş Müdürlüğü tarafından halkın istihkakı, 21 Mart 1955 tarihinden itibaren şeker tevzi eden bakkallara verilmiştir[1819].

1957 yılında da Antalya'da çay darlığı meydana gelmiştir. Bunu ortadan kaldırmak için, Antalya Tekel Baş Müdürlüğü her haneye birer paket tevzi edilmek üzere, tevzi bakkallarına yeterli miktarda çay vermiştir[1820].

Antalya Tekel Baş Müdürlüğü'ne bir miktar çay gelmişti. Bunun üzerine adı geçen müdürlük tarafından çay, ilgili bayilere verilmiş ve 8 Ocak 1958 tarihinden itibaren, ihtiyaç sahiplerine muayyen miktarlar halinde dağıtılmaya başlanmıştır[1821].

1958 yılında tekrar Antalya'da çay darlığı meydana gelmiştir. Ancak bir müddet sonra, Antalya Tekel Baş Müdürlüğü tarafından şehrin ihtiyacı olan çay, Antalya'ya getirilmiştir. Mıntıka bakkallarına tevzi edilecek olan çayın, hane başına bir kutu olarak verilmesi planlanmıştır[1822].

Bunun yanında çayın dağıtımı, aynı yılın kasım ayında da geç kalmıştı. Çay, Antalya Tekel İdaresine bundan birkaç gün evvel gelmiş ve bakkallara verilmiştir. Kutusu 4 lira olan çay, ismini hazırlanan listeye yazdıran kişilere tevzi edilmektedir[1823].

Antalya'da piyasa darlığı çekilen yiyecek maddelerinin başında et gelmektedir. Antalya'da et buhranını göz önüne alan belediye, Et ve Balık Kurumu ile temasa geçmiş

[1817] *Şelâle Gazetesi*, S.2803, Antalya 10 Aralık 1957, s.1.
[1818] *Şelâle Gazetesi*, S.1828, Antalya 9 Mart 1955, s.1.
[1819] *Şelâle Gazetesi*, S.1837, Antalya 18 Mart 1955, s.2.
[1820] *Şelâle Gazetesi*, S.2616, Antalya 30 Mayıs 1957, s.3.
[1821] *Şelâle Gazetesi*, S.2833, Antalya 9 Ocak 1958, s.1-2.
[1822] *Şelâle Gazetesi*, S.2174, Antalya 28 Şubat 1958, s.1.
[1823] *Şelâle Gazetesi*, S.3148, Antalya 29 Kasım 1958, s.1-2.

ve adı geçen kurumun Antalya'nın et ihtiyacını, Konya'dan temin etmesini kabul etmiştir. Kurum ilk parti olarak, 5.500 kilo sığır eti ile 40 adet koyun etini soğuk hava depolu kamyonları ile Antalya'ya getirmiş ve satışını yapmıştır[1824]. Ayrıca Et ve Balık Kurumu temin ettiği bir miktar keçiyi, 7 Mayıs 1957 günü kesmiş ve ertesi gün halka arz etmiştir[1825].

Aynı günlerde narhın idare etmediği iddiası ile Antalya kasapları hayvan kesimi yapmıyorlardı. Bunun üzerine Antalya Valisi Niyazi Akı, kasapları makamına davet etmiş ve kendileri ile anlaşmaya varmıştır. Antalya Valisi Niyazi Akı tarafından kasaplara teklif edilen şartlar, kasaplarca uygun karşılanmış ve hayvan kesime razı olmuşlardır. Varılan anlaşmaya göre kasaplar eti belediye narhı üzerinden satış yapacaklardır. Ancak Et ve Balık Kurumu kasapların zararlarına karşılık prim ödeyecektir[1826].

Ayrıca Antalya Belediyesi'nin Et ve Balık Kurumu ile yaptığı anlaşmaya göre, kurum soğuk depolu kamyonları ile haftada Antalya'ya 80-100 gövde koyun etini teslim etmeye karar vermiş ve bu etlerin ilk partisi Antalya'ya gelmiştir. Belediye şehre gelen bu etlerden, her gün 10 tanesini çıkararak, satışa arz etmek sureti ile şehrin et ihtiyacını karşılamış olacaktır[1827].

1958 yılında da Antalya'da et buhranı ortaya çıkmıştır. Antalya Valiliği et karaborsasına ve kaçak et kesimine mani olmak üzere mühim kararlar almıştır. Alınan kararların başında kasaplık hayvanların beyannameye tabi tutulması gelmektedir. Buna göre ellerinde kasaplık hayvan bulunan lokantalar ve kasaplar bunların cins ve miktarını valiliğe bildireceklerdir. Ayrıca başka vilâyet ve kazalara et nakli de yasak edilmiştir. Alınan kararlar arasında, kaçak et kesimi ile mücadele etmekte bulunmaktadır[1828].

Bu sırada hayvan ihracı yapan bir şirket temsilcisi, ilgili vekâletten aldığı 100 tonluk ihraç iznine dayanarak, Antalya Valiliği'ne müracaat etmiş ve keçi ihracı için izin istemiştir. Vali Niyazi Akı durumu etraflıca incelemiş ve şehrin et sıkıntısını göz önüne alarak, hayvan ihracına izin vermemiştir[1829].

Bir iki günden beri Antalya'da ekmek buhranı baş göstermiştir. Fırınlara verilmekte olan un miktarının her zamankinin aynı olmasına karşın, bu buhranın nereden doğduğu henüz anlaşılmamıştır. 21 Mayıs 1957 tarihinde Antalya Valisi Niyazi Akı tarafından

---

[1824] *Şelâle Gazetesi*, S.2593, Antalya 7 Mayıs 1957, s.1.
[1825] *Şelâle Gazetesi*, S.2594, Antalya 8 Mayıs 1957, s.1.
[1826] *Şelâle Gazetesi*, S.2600, Antalya 14 Mayıs 1957, s.1, 3.
[1827] *Şelâle Gazetesi*, S.2649, Antalya 27 Haziran 1957, s.1-2.
[1828] *Şelâle Gazetesi*, S.2929, Antalya 15 Nisan 1958, s.1-2.
[1829] *Şelâle Gazetesi*, S.2910, Antalya 27 Mayıs 1958, s.2.

Vilâyet Makamı'nda, fırıncılar sendikası başkanı, ofis müdürü ve belediye temsilcilerinin iştiraki ile bir toplantı yapılmıştır. Burada alınan karara göre buhran geçinceye kadar fırınlara çok fazla un verilecek ve böylece şehirde çıkarılacak olan günlük ekmek miktarı arttırılmış olacaktır[1830]. Alınan sıkı tedbirler sayesinde, Antalya'da meydana gelen ekmek sıkıntısı ortadan kaldırılmıştı. Fakat bir müddet daha ekmek satan bakkallara ekmek verilmeyecekti[1831]. Ancak bu durum fırınlardaki izdihamı arttırmış, fakat beklenen neticeyi vermemişti. Çünkü bu tedbir köylere ekmeğin girmesine mani olmak için alınmıştı. Köylü her fırından beşer ekmek alarak, maksadına ermiş ve yolların tutulmasına rağmen ekmek köylere nakledilmiştir[1832].

Antalya'da meydana gelen ekmek darlığı belediye ve valiliğin almış olduğu tedbirler ile normale dönmüştü. Ancak son günlerde ekmek darlığı tekrar ortaya çıkmış, fırınlar önünde kuyruklar meydana gelmiş ve ekmeksiz kalan vatandaşlar olmuştur. Bu durumun suni olarak yaratıldığını hisseden belediye harekete geçmiş ve fırınlara 100 çuval unu fazla olarak tevzi etmiştir. Bununla beraber 11 Kasım 1959 tarihinde Antalya Belediyesi Başkan Vekili Tarık Akıltopu başta olmak üzere, belediye zabıta teşkilatı ve Belediye Başkatibi Refik Kırçiçek, ekmek darlığı ile yakından ilgilenmişler ve fırınları kontrol altında tutarak, verilen unların kısa zamanda işlenmesini temin etmişlerdir. Bundan başka Antalya Fırıncılarından Bekir Açıkbaş, Mustafa Şekerci, Rafet Yantaç ve Ahmet Börekçi'nin fırınına piyasa unu verilmiş ve bu suretle ekmek darlığının önüne geçilmiştir[1833].

1957 yılında Antalya'da üretilen zeytinleri satın almak için, Antalya dışından bir çok alıcı gelmiş ve bu olayda zeytin fiyatlarının artmasına sebep olmuştur. Fiyat artışına mani olmak ve şehrin zeytin ihtiyacını temin etmek maksadı ile zeytin ve zeytin yağının Antalya dışına çıkarılması Antalya Valiliği tarafından izne tabi tutulmuştur. Ayrıca zeytinin ihracına izin vermeye de, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası yetkili kılınmıştır. Bunun yanında Antalya'da üretilen yağ ve peynirinde dışarıya nakil edilmekte olduğunun haber alınması üzerine, bu nakil işlemi de yasak edilmiştir. Antalya Vilâyeti'nin ihtiyacı düşünülerek dışarıya odun ve kömür nakli de durdurulmuştur[1834].

[1830] *Şelâle Gazetesi*, S.2608, Antalya 22 Mayıs 1957, s.1-2.
[1831] *Şelâle Gazetesi*, S.2610, Antalya 24 Mayıs 1957, s.1-2.
[1832] *Şelâle Gazetesi*, S.2614, Antalya 28 Mayıs 1957, s.1-2.
[1833] *Şelâle Gazetesi*, S.3484, Antalya 12 Kasım 1959, s.1-2.
[1834] *Şelâle Gazetesi*, S.2792, Antalya 29 Kasım 1957, s.3.

1954 yılında bir müddet piyasada kıtlaşan toz şeker, daha sonra tamamen ortadan çekilmiştir[1835]. 4 Ocak 1955 tarihinde Antalya Valiliği, Antalya halkına nüfus başına 0.5 kilo şeker dağıtılması kararı almıştır[1836]. Ancak bir müddet sonra nüfus başına dağıtılacak şeker miktarı bir kiloya çıkarılmıştır[1837]. Şeker darlığının devam etmesi üzerine de, nüfus başına dağıtılan şeker miktarı 200 grama düşmüştür[1838].

1958 yılında Antalya'da halk arasında ortaya çıkan şekere narh yapılacağı söylentisi üzerine, insanlar bakkal dükkanlarına gitmiş ve bu dükkanlarda mevcut olan şekerleri, büyük miktarlar halinde alarak, bir gün içinde piyasadan çekmişlerdir. Bunun neticesinde de piyasada suni bir şeker darlığı baş göstermiştir[1839]. Meydana gelen şeker darlığını ortadan kaldırmak için, Burdur Şeker Fabrikası'ndan bir miktar şeker alınmış ve piyasaya sürülmüştür[1840].

Bu arada Antalya Valiliği de piyasada şeker darlığı ortaya çıkmasını önlemek için, önemli bir karar almıştır. Alınan bu karara göre, toptancılar kendilerine gelen şeker mevcutlarını Antalya Valiliği'ne bildirecek ve Antalya Valiliği de şekeri bakkallara tevzi edecektir[1841].

Ayrıca Antalya Valiliği Antalya'nın kazaları için 15 günlük şeker dağıtımı yapmıştır. Bu dağıtıma göre Antalya merkeze 55 ton, Akseki'ye 12 ton, Alanya'ya 15 ton, Elmalı'ya 14 ton, Finike'ye 7 ton, Kumluca'ya 9 ton, Gazipaşa'ya 5 ton, Gündoğmuş'a 5 ton, Kaş'a 15 ton, Korkuteli'ne 20 ton, Manavgat'a 18 ton ve Serik'e 10 ton şeker ayrılmış ve durum ilgili kaymakamlıklara tebliğ edilmiştir. Bunun yanında Antalya merkezinde şeker dağıtım şeklini kararlaştırmak üzere 16 Temmuz 1958 tarihinde muhtarların iştiraki ile bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda nüfus esası üzerine dağıtım yapılması ve her nüfusa 15 günlük bir süre için, 300 gram şeker verilmesi kararlaştırılmıştır[1842].

Antalya'da şeker darlığının meydana gelmesinin sebeplerinden bir başkası da şudur. Antalya'nın aylık şeker tüketimi 400 tondur. Ancak gerçek bu olduğu halde, şeker fabrikası tarafından Antalya'ya 250 ton şeker tahsis edilmiştir. Yine fabrika tarafından bu miktardan Antalya Valiliği'nden habersiz olarak 58.5 tonunun bazı imalathanelere

---

[1835] *Şelâle Gazetesi*, S.1572, Antalya 18 Haziran 1954, s.2.
[1836] *İleri Gazetesi*, S.1627, Antalya 5 Ocak 1955, s.1-2.
[1837] *Şelâle Gazetesi*, S.1878, Antalya 28 Nisan 1955, s.1.
[1838] *İleri Gazetesi*, S.1828, Antalya 28 Temmuz 1955, s.1, 3.
[1839] *Şelâle Gazetesi*, S.2983, Antalya 12 Haziran 1958, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2985, Antalya 14 Haziran 1958, s.2.
[1840] *Şelâle Gazetesi*, S.2985, Antalya 14 Haziran 1958, s.2.
[1841] *Şelâle Gazetesi*, S.3001, Antalya 5 Temmuz 1958, s.1.
[1842] *Şelâle Gazetesi*, S.3013, Antalya 17 Temmuz 1958, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3015, Antalya 19 Temmuz 1958, s.2.

verilmiş bulunması, Antalya'yı şeker sıkıntısı içinde bırakmıştır. Antalya Valisi Niyazi Akı Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğü'ne müracaat ederek, Antalya'nın istihkakının arttırılmasını ve bu olmadığı takdirde Antalya Valiliği'nin eline geçmemiş bulunan 58.5 tonun ilave tahsis yapılmasını istemiştir[1843].

Antalya'da şeker tevziine 22 Temmuz 1958 tarihinden itibaren başlanmıştır. Şeker nüfus başına 250 gram olmak üzere, çay tevzi eden bakkallar tarafından tevzi edilmektedir[1844].

Antalya'da darlığı çekilen maddelerden birisi de gazyağıdır. 23 Haziran 1955 tarihinde halk arasında çıkarılan bir dedikodu neticesinde, gazyağına hücum başlamıştır. Adı geçen gün 5 saat zarfında 3.000 teneke gaz yağı satışı yapılmıştır. Ertesi gün Antalya Valiliği gazyağı meselesine el koymuştur. Valilik tarafından gazyağı satışının, daha önce yazdırılan isim sırasına göre yapılması ve her isim için ancak 1 teneke gaz verilmesi kararlaştırmıştır[1845].

1957 yılında Antalya'ya kafi miktarda gazyağı gelmiş ve bundan sonrası için de her hangi bir darlık söz konusu olmadığı için, gazyağı satışı serbest bırakılmıştır. Ancak motorin tahdide tabi tutulmaktadır[1846]. Fakat gazyağı 1958 yılında tekrar karaborsa olmuş ve bunun önüne geçmek için, Antalya Belediyesi İktisat Müdürlüğü tarafından, her haneye üçer litre gaz tevzisine başlanmıştır[1847].

Bunun yanında Antalya'ya bol miktarda akaryakıt gelmesine rağmen, istifçilik yapılması yüzünden sıkıntı çekilmektedir. Bunu gören Antalya Valiliği, akaryakıt darlığını önlemek için bazı kararlar almıştır. Alınan bu kararların başında, motorlu vasıtalara istihkakları günlük olarak verilmesi gelmektedir. Yani hususi arabalara günde 5 litre, küçük taksilere 15 litre, büyük taksilere 20 litre, otobüs ve kamyonlara 30 litre benzin verilecektir. Benzin tevziatı da Antalya Şoförler Derneği tarafından yapılacaktır[1848].

Bir müddet sonra İzmir ve İskenderun'dan muhtelif motorlarla Antalya'ya akaryakıt getirilmiştir. Antalya Valiliği akaryakıtın karaborsaya intikalini önlemek ve ihtiyaç sahiplerine verilmesini temin maksadı ile tevziatta bulunmuştur[1849].

[1843] *Şelâle Gazetesi*, S.3015, Antalya 19 Temmuz 1958, s.2.
[1844] *Şelâle Gazetesi*, S.3019, Antalya 23 Temmuz 1958, s.2.
[1845] *Şelâle Gazetesi*, S.1932, Antalya 25 Haziran 1955, s.1, 3.
[1846] *Şelâle Gazetesi*, S.2608, Antalya 22 Mayıs 1957, s.1.
[1847] *Şelâle Gazetesi*, S.3022, Antalya 26 Temmuz 1958, s.2.
[1848] *Şelâle Gazetesi*, S.2988, Antalya 17 Haziran 1958, s.1-2.
[1849] *Şelâle Gazetesi*, S.3018, Antalya 22 Temmuz 1958, s.2.

1958 yılında Antalya'da darlığı çekilen içecekler arasında kahve de bulunmaktadır. Vatandaşlar tarafından kahvenin 38.5 liradan satılması üzerine, kuru kahvecinin önünde kuyruk teşkil edilmiş ve piyasadaki kahve akşama kadar toplanmıştır[1850].

Bu arada Antalya'ya tahsis edilmiş ve muhtelif tarihlerde Antalya'ya gelmiş olan 200 ton sera demiri[1851], 70 ton inşaat demiri[1852], 5 ton kağıt[1853], 5.000 adet çuval[1854], 970 adet katot ve 270 adet anot pil[1855], 300 çift sandık cam[1856], 400 kilo döşeme çivisi[1857] ve 1.000 kilo karpit, vilâyet tevzi komisyonunca ihtiyaç sahiplerine dağıtımı yapılmıştır[1858].

5.4.ULAŞIM

5.4.1. Karayolu Ulaşımı

DP Dönemi'nde Antalya Vilâyeti'nde karayolu ulaşımında önemli yatırımlar yapılmıştır. Antalya'yı Muğla Vilâyeti'ne bağlayacak olan devlet yolunun güzergahını tespit etmek üzere Amerikalı Mühendis Mister Erbard ve Karayolları Genel Müdürlüğü Etüt ve Proje Müdürü Muzaffer Tugal'dan mürekkep bir heyet, Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş'un refakatinde 11 Ocak 1951 tarihinde Antalya'ya gelmişler ve bir gün sonra da mahallinde tetkiklerde bulunmak üzere Elmalı'ya hareket etmişlerdir[1859].

Bir müddetten beri Alanya'da bulunan mühendisler 6 numaralı yol diye vasıflandırılan Lala Paşa-Van turistik şosesinin Alanya-Anamur güzergahını tayin etmektedir. Bu yol takriben 23.000 km. olarak yapılacak ve genişliği 12 metre olacaktır. Yolun her iki tarafındaki 35'er metrelik saha istimlak edilecektir. İlkbaharda inşasına başlanacak olan bu yolun, dört ayda ikmal edilerek, bir yıl sonra asfaltlanması planlanmaktadır. Bu yol Lala Paşa-Edirne-İstanbul-Gelibolu-Çanakkale-İzmir-Ege Sahilleri ve Fethiye-Elmalı-Korkuteli-Antalya-Manavgat-Alanya-Anamur-Silifke-Mersin-Adana-İskenderun üzerinden Van'a kadar yapılmak üzere programa alınmıştır[1860].

Alanya'nın Demirtaş ve Sapadere köylüleri tarafından açılmaya başlanmış olan Alanya-Feriske/Konya yolu için Antalya Valiliği tarafından 10 bin lira nakdi yardımda bulunulmuştur[1861]. Bunun yanında Alanya-Hadim-Konya yolunun devlet yolu olarak

---

[1850] *Şelâle Gazetesi*, S.3110, Antalya 22 Ekim 1958, s.1.
[1851] *Antalya Gazetesi*, S.3174, Antalya 17 Temmuz 1956, s.1.
[1852] *Şelâle Gazetesi*, S.2828, Antalya 4 Ocak 1958, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2860, Antalya 5 Şubat 1958, s.1.
[1853] *Şelâle Gazetesi*, S.2841, Antalya 17 Ocak 1958, s.1.
[1854] *Şelâle Gazetesi*, S.2842, Antalya 18 Ocak 1958, s.2.
[1855] *Şelâle Gazetesi*, S.2846, Antalya 22 Ocak 1958, s.1.
[1856] *Şelâle Gazetesi*, S.2889, Antalya 6 Mart 1958, s.1.
[1857] *İleri Gazetesi*, S.2769, Antalya 1 Nisan 1958, s.1.
[1858] *Şelâle Gazetesi*, S.2964, Antalya 24 Mayıs 1958, s.1.
[1859] *Şelâle Gazetesi*, S.362, Antalya-12 Ocak 1951, s.3
[1860] *Şelâle Gazetesi*, S.364, Antalya-14 Ocak 1951, s.1.
[1861] *Şelâle Gazetesi*, S.587, Antalya 29 Ağustos 1951, s.1.

yapılmasına karar verilmiş ve bu münasebetle 1953 yılı bütçesinden 600.000 liralık bir ödenek temin edilmiştir[1862].

1953 yılında Antalya-Burdur yolu üzerinde bulunan Çeltikçi Beli'ne 1.000.000 lira, Antalya'nın Gazipaşa Kazası'nın sahil yoluna 500.000 lira, Antalya- Burdur yolunun onarımına 100.000 lira, Serik Kazası köprülerine 400.000 lira ve Manavgat Kazası ile Gazipaşa Kazası arasında bulunan köprülerin ıslah edilmesine 670.000 lira ödenek ayrılmıştır[1863].

1954 yılında Nafia Vekâleti tarafından, Alanya-Anamur yolu üzerinde bulunan köprüler ihale edilmiş ve yolun toprak tesviyesi yapılmıştır[1864]. Aynı yıl Antalya Bayındırlık teşkilatı tarafından Korkuteli-Bozova yolunun, Burdur hududuna kadar olan kısmının tesviyesi ikmal edilmiştir. Bu yolun uzunluğu 35 km'dir. Bir taraftan yolun stabilizesine başlanmış ve yolun 28 km'si tamamlanmıştır. Bunun yanında 70 km'lik Finike-Elmalı yolunun Finike hududu içinde olan kısmının ıslah ve tamirine devam edilmektedir[1865].

Aynı yıl Akseki-Bozkır yolu köylü mükellefiyeti ve devlet yardımı ile yapılmaktadır. Akseki-Kepez Beleni yolu ikmal edilmiştir. Bunun yanında bu yolun Manavgat'a kadar olan kısmının da etüdüne devam edilmektedir[1866].

1955 yılında Akseki ile Manavgat arasındaki yolun inşasına başlanmıştır. Bir yıl evvel büyük gayretlerle ilk 27 kilometresi açılmış olan yolun, bütün masrafları vilâyetten alınmış olan 7.500 lira gibi bir para ile karşılanmıştır. Yolun ilk 14 km'lik kısmı istenilen evsaftadır. Geri kalan 13 km'den 8 km'nin inşaatına ücret ve imece ile tutulmuş köylüler yardımı ile devam edilmektedir. Yolun güzergahı da Büyükilvat, Cendeve, Alaçeşme ve Sinan Hoca Köyleri'nden geçmektedir. Yolun açılmasında kullanılmak üzere Orman İşletmesi de 40.000 lira civarında bir yardımda bulunmuştur[1867].

Aynı yıl Antalya- Elmalı yolu devlet kanalı ile daimi bakım haline alınmıştır. Antalya- Konya yolunun da hazırlık etütlerinin bir an evvel bitirilmesine çalışılmaktadır. Antalya-Serik arası şosesinin asfalt bir hale getirilmesi için 298 bin lira ödenek ayrılmıştır. Daha önce Antalya-Mersin arasında 1.5 milyon liraya ihale edilen 14 köprünün bir-ikisi

---

[1862] *Şelâle Gazetesi*, S.1092, Antalya 10 Şubat 1953, s.2.
[1863] *İleri Gazetesi*, S.971, Antalya 15 Şubat 1953, s.1-3.
[1864] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.28, Ankara 25.2.1954, s.942.
[1865] *Şelâle Gazetesi*, S.1706, Antalya 4 Kasım 1954, s.2.
[1866] *Şelâle Gazetesi*, S.1714, Antalya 12 Kasım 1954, s.2.
[1867] *Şelâle Gazetesi*, S.1981, Antalya 18 Ağustos 1955, s.3.

hariç hemen hepsi bitirilmiştir. Gazipaşa-Kaladran arasında bulunan 7 köprü de 2.5 milyon liraya, şubat 1955'de ihale edilmiştir[1868].

1956 yılında da Karayolları tarafından asfaltlanmasına başlanan Antalya-Serik yolunun, 29 km'ne kadar olan kısım asfaltlanmıştır[1869]. Ancak 1958 yılında Antalya'yı Serik Kazası'na bağlayan yol, tamamen asfalt olarak inşa edilebilmiştir[1870].

1957 iş programına alınmış olan devlet ve il yolu üzerinde bulunan 15 adet köprünün, bir kısmının ihalesi 1 Ağustos 1957 tarihinde yapılmıştır. İhalesi yapılan köprüler arasında Antalya Vilâyeti'nin Düden, Çarmık, Tehnelli Köprüsü ile Manavgat ile Onurlu arasında iki köprü ve Korkuteli-Tefenni arasında, ancak Antalya hududu içerisinde iki köprü bulunmaktadır[1871].

Aynı yıl 17 km. tutan Kumluca-Bağyaka yolu ile 9 km'lik Hasköy- Finike sahil yolunun tesviyesi ve stabilizesi Antalya Nafia Müdürlüğü tarafından tamamlanarak açılmıştır. Finike-Bağyaka yolunun da tesviye işleri tamamlanmış ve stabilizesine başlanmıştır. Ayrıca 26 metrelik Tatlıçay köprüsü inşaatı bitirilerek açılmıştır. Bu arada Antalya-Gödene-Kumluca yolunun yapımına devam olunmaktadır.

Nafia Müdürlüğü tarafından Elmalı-Kaş yolunun mühim bir kısmı da ıslah edilmiş bulunmaktadır. 102 km. tutan yolun 18 km'lik kısmının stabilizesi bitmiş ve 50 km'lik kısmının tevzii işi ikmal edilmiştir. Bu arada Demre-Kaş yolunun Çatalbayat Mıntıkası'ndaki tesviye ve tevzii işleri tamamlanmıştır[1872].

Korkuteli-Tefenni arasında yapılmakta olan yol inşaatı da devam etmektedir. Bu yol üzerinde bulunan 14 adet beton köprünün inşaatı da tamamlanmıştır[1873].

1958 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından, Antalya Vilâyeti köprülerinin inşaat işi ihaleye çıkarılmış bulunmaktadır. Köprülerin tahmini ihale bedeli 3 milyon 700 bin lira tutmaktadır. İhaleye çıkarılan köprüler arasında Antalya merkezinde Kadınderesi, Boğa Çayı, Tatlısu, Acısu Köprüleri, Finike- Elmalı arasında Aykırıca Köprüsü, Alanya-Manavgat arasında Alara Çayı Köprüsü, Antalya-Korkuteli arasında Manzuman köprüsü bulunmaktadır[1874]. Bunlardan Antalya-Elmalı-Finike devlet yolu üzerinde bulunan 3.143.907.44 lira keşif bedelli Kadınyarı, Boğaçay, Alakır, Tatlısu, Acısu, Aykırıca ve Marzuman köprülerinin betonarme olarak inşası, %7.50 tenzilat ile

---

[1868] *Şelâle Gazetesi*, S.1930, Antalya 11 Mart 1955, s.1-2.
[1869] *Şelâle Gazetesi*, S.2304, Antalya 11 Temmuz 1956, s.2.
[1870] *Şelâle Gazetesi*, S.3032, Antalya 5 Ağustos 1958, s.1.
[1871] *Şelâle Gazetesi*, S.2673, Antalya 1 Ağustos 1957, s.1, 3.
[1872] *Şelâle Gazetesi*, S.2762, Antalya 30 Ekim 1957, s.1.
[1873] *Şelâle Gazetesi*, S.2763, Antalya 31 Ekim 1957, s.2.
[1874] *Şelâle Gazetesi*, S.2869, Antalya 14 Şubat 1958, s.1-2.

2.908.114.38 liraya Anadolu İnşaat Limitet şirketine kati olarak ihale edilmiş ve Karayolları Genel Müdürlüğü ile adı geçen şirket arasında mukavele imzalanmıştır[1875].

Ayrıca Antalya'ya sadece deniz yolu bağlı bulunan, Kemer Nahiyesi yola kavuşmuş bulunmaktadır. Bu yol halk ve devlet katkısı ile birlikte yapılmıştır. 53 km'lik Antalya-Kemer yolu 17 Mayıs 1958 tarihinde yapılan bir törenle açılmıştır[1876].

Alanya'da başlanmış bulunan turistik yol inşaatı da süratle devam etmektedir. Bu yol Alanya'yı Mersin'e ve İzmir'e bağlayacaktır[1877].

Bunun yanında Akseki Kazası'nı daha kısa bir yolla Manavgat'a bağlayacak olan Manavgat- Kepezbeleni-Akseki Yolu, Nafia Müdürlüğü ile Orman İdaresinin müşterek çalışmaları sonucu geçide açılmıştır[1878].

Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından Akseki- İbradı arasındaki Çakı Köprüsü ile İbradı-Beyşehir arasında bulunan Gemboz Köprüleri de, Müteahhit Ali Ergin'e 489.581 liraya ihale edilmiştir[1879].

1959 yılında Elmalı-Kaş yolu üzerinde 8 metre açıklığında betonarme bir köprü, ayrıca Akçay Nahiyesi bitişiğinde 8 metre eninde 2 metre açıklığında betonarme köprü, Korkuteli-Yavuz Köyü'nde 10 metre açıklığında betonarme bir köprü yapılmıştır. Antalya'ya bağlı Ekşili Köyü'nde de 7 metre açılığında betonarme köprünün ayakları ikmal edilmiştir[1880].

Aynı yıl Kaş-Elmalı, Antalya-Gödene-Kumluca- Finike yolları ile Antalya-Lara-Manavgat Şelâlesi yolları Karayolları Genel Müdürlüğü'ne devir edilmiş ve bu yollar devlet yolları arasına girmiştir[1881].

Ayrıca inşaatı devam etmekte olan Finike-Kaş yolunun Demre-Kaş arasında bulunan geçidin açılmasında kullanılmak üzere, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından, Antalya Valiliği'ne 20 bin liralık ödenek verilmiştir[1882].

Akseki Kazası'na bağlı İbradı Nahiyesi halkı, İbradı-Beyşehir yolu için 15 bin liralık yardımda bulunmuştur. Yine aynı kazaya bağlı Ormana Köyü de Beyşehir'e bağlanmak için yol inşasına 62 bin lira sarf etmiş bulunmaktadır[1883].

[1875] *Şelâle Gazetesi*, S2949, Antalya 9 Mayıs 1958, s.2.
[1876] *Şelâle Gazetesi*, S.2955, Antalya 15 Mayıs 1958, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2957, Antalya 17 Mayıs 1958, s.1-2.
[1877] *Şelâle Gazetesi*, S.2997, Antalya 26 Haziran 1958, s.2.
[1878] *Şelâle Gazetesi*, S.3071, Antalya 13 Eylül 1958, s.1-2.
[1879] *İleri Gazetesi*, S.2984, Antalya 11 Kasım 1958, s.1.
[1880] *Şelâle Gazetesi*, S.3193, Antalya 13 Ocak 1959, s.2.
[1881] *Şelâle Gazetesi*, S.3275, Antalya 8 Nisan 1959, s.2.
[1882] *Şelâle Gazetesi,* S.3409, Antalya 29 Ağustos 1959, s.1.
[1883] *Şelâle Gazetesi*, S.3423, Antalya 12 Eylül 1959, s.1, 3.

1950-1959 yılları arasında Antalya'da il ve köy yolu olarak 1.286 km. yolun stabilize inşaatı tamamlanmış ve 1.946 km. de yol tesviyesi yapılmıştır. Ayrıca 153 köprü ve menfez yeniden inşa edilmiş ve 157 köprü ve menfez de tamir edilmiştir. Bunlar için sarf edilen para miktarı da 7.809.176 liradır. Bunun yanında inşa ve bakımı Karayolları Genel Müdürlüğüne ait olan vilâyet içinde 1.089 km yol hizmete girmiş ve bu yollar ile köprüler için 33.779.000 lira harcanmıştır[1884].

23 Mayıs 1960 tarihinde de tamamlanmış olan Finike–Demre yolu açılmış ve hizmete girmiştir[1885].

1950'li yıllarda Antalya'da şehirler arası yolcu taşımacılığı otobüslerle yapılmakta idi.1951 yılında bir yolcu bileti tutarı, Antalya-İstanbul ve İstanbul-Antalya arası için 15 liradır. Otobüs seferleri de salı günü sabah saat 08.00'de Antalya'dan başlamakta ve çarşamba sabahı İstanbul'da sona ermektedir. Otobüs cumartesi günü saat 15.00'de de İstanbul'dan Antalya'ya hareket etmektedir. İstanbul'a gitmek isteyen yolcular Antalya'daki İtimat Nakliyat Ambarı'na başvuruyorlardı[1886].

Antalya'da bulunan Hamdi Boru Otobüs İstasyonu 1 Haziran 1951 tarihinde, iki yeni ve konforlu otobüse daha kavuşmuştur. Nuri Gülcü ve Ali Uçar tarafından Almanya'dan getirilen Gül-Uçar otobüsleri, aynı gün İstanbul seferine başlamıştır. Otobüslerin kurdelesi Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil tarafından kesilmiştir[1887].

14 Mayıs 1954 tarihinden itibaren de Antalya'dan Ankara'ya cuma günü gidiş ve salı günü dönüş olmak üzere otobüs seferleri konmuştur. Otobüs adı geçen günlerde sabah saat 06.00'da Antalya'da Hamdi Boru Yazıhanesi'nden kalkmaktadır. Otobüs Ankara'da ise, Kayseri-Sivas Yazıhanesi'nden hareket etmektedir. Antalya'dan kalkan otobüs, Burdur-Sandıklı-Afyon-Sivrihisar yolu üzerinden, Ankara'ya ulaşmaktadır. Bunun yanında Antalya-İzmir, İzmir-Antalya arası otobüs seferleri de cumartesi ve salı günleri saat 07.00'de karşılıklı olarak yapılmaya başlamıştır[1888].

1955 yılında Antalya'da şehirler arası yolcu taşımacılığı yapan iki firma bulunmaktadır. Bunlardan birisi Güluçar Otobüsleri, diğeri de Birlik Otobüsleri'dir. Antalya-İstanbul arası yolcu biletlerine de 5 Haziran 1955 tarihinden itibaren zam

---

[1884] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.1.
[1885] *İleri Gazetesi*, S.3531, Antalya 24 Mayıs 1960, s.2.
[1886] *Şelâle Gazetesi*, S.416, Antalya 9 Mart 1951, s.4.
[1887] *Şelâle Gazetesi*, S.503, Antalya 2 Haziran 1951, s.1.
[1888] *Şelâle Gazetesi*, S.1534, Antalya 11 Mayıs 1954, s.2.

yapılmıştır. Buna göre Antalya- İstanbul yolcusundan Güluçar Otobüsleri 15 lira, Birlik Otobüsleri de 20 lira almaktadır[1889].

Şehirlerarası seferler yapmakta olan Güluçar Otobüsleri Ankara-Antalya seferinde değişiklik yapmış ve buna göre Antalya'dan Ankara'ya olan seferler haftada iki defaya çıkarılmıştır. Antalya'dan Ankara'ya hareket günleri çarşamba ve cumartesi, Ankara'dan Antalya'ya dönüş günleri de cuma ve pazartesidir[1890].

1956 yılında Antalya Belediyesi tarafından otobüslerin bir kişilik fiyat tarifesi şu şekilde tespit edilmiştir. Yeni fiyat tarifesine göre Antalya-Burdur 3.5 lira, Antalya-Akseki 5 lira, Antalya-Gündoğmuş 5 lira, Antalya-Manavgat 2.5 liraya, Antalya-Serik 1.25 liraya, Antalya-Korkuteli 2 lira ve Antalya-Elmalı 4 lira olmuştur[1891].

Aynı yıl Antalya Belediyesi tarafından tespit edilen eşya nakli için, kamyon ücreti de şu şekildedir. Buna göre kilo başına Antalya-Burdur 3.2 kuruş, Antalya-Akseki 4 kuruş, Antalya-Manavgat 1.75 kuruş, Antalya-Gündoğmuş 5 kuruş, Antalya-Alanya 3.5 kuruş, Antalya-Korkuteli 1.75 kuruş, Antalya-Elmalı 3.5 kuruş, Antalya-Finike 5 Kuruş, Antalya-İstanbul 14 kuruştur[1892].

1957 yılında şehirler arası otobüs ücretlerinde de düzenleme yapılmıştır. Buna göre Antalya'dan Ankara ve İstanbul 25 liradan 30 liraya, Burdur 3.5 liradan 5 liraya , Korkuteli 3 liradan 3.5 liraya, Serik 1.5 liradan 2 liraya, Manavgat 2.5 liradan 3 liraya, Akseki 6 liradan 6.5 liraya, Alanya 5 liradan 5.5 liraya çıkmıştır[1893].

Bu sırada Antalya Belediyesi Devlet Demiryolları'ndan dört otobüs satın almış ve bu otobüsler 28 Şubat 1960 tarihinden itibaren şehirler arası seferlere başlamıştır. Antalya'dan Ankara, İstanbul, İzmir ve Burdur'a sefer yapacak olan Belediye otobüsleri, Antalya'dan Ankara ve İstanbul için 47 lira 50 kuruş, İzmir için 35 lira, Burdur için de 750 kuruş ücret talep etmektedir. Ayrıca belediyenin iki otobüsü de Burdur'a çalışacak ve trenle irtibatı sağlayacaktır[1894].

5.4.2.Denizyolu Ulaşımı

1952 yılı itibari ile İstanbul-İskenderun hattının önemli limanlarından birisi olan Antalya Limanı'na, on beş günde bir yapılmakta olan aralık postalarına, anbar tonajı ve kamara adeti itibarı ile her hattın servisinde çalışabilecek olan Erzurum Vapuru ile daha

---

[1889] *Şelâle Gazetesi*, S.1911, Antalya 4 Haziran 1955, s.1.
[1890] *Şelâle Gazetesi*, S.2272, Antalya 9 Haziran 1956,s.4.
[1891] *Şelâle Gazetesi*, S.2297, Antalya 4 Temmuz 1956, s.1.
[1892] *Şelâle Gazetesi*, S.2297, Antalya 4 Temmuz 1956, s.1.
[1893] *Şelâle Gazetesi*, S.2565, Antalya 4 Nisan 1957, s.2.
[1894] *Şelâle Gazetesi*, S.3592, Antalya 1 Mart 1960, s.1.

ziyade yük nakliyatına müsait bulunan Necat Vapuru tahsis edilmiştir. Bunun yanında müsait zamanlarda Bakır Vapuru da, bu limanda görevlendirilmiştir. Ayrıca her üç haftada bir yapılan ve İskenderun hattının belli başlı iskelelerinden olan İzmir, Antalya ve Mersin İskeleleri'ne uğrayarak, Larnaka ve Hayfa'ya gidip dönen sürat postasından da, bazı zamanlarda yolcu nakliyatı bakımından istifade edilmektedir[1895].

Antalya Limanı önemli bir ihracat ve ithalat merkezidir. Mesela: 1952 yılının temmuz ayında Antalya Limanı'ndan yapılan ihracat miktarı 4.562 tondur. Bu miktarın para olarak bedeli 772.026 liradır. Buna karşılık ithal edilen malların tutarı da 891 tondur. Bunun bedeli de 89.674 liradır. Bu ay Antalya'dan İsveç, Almanya, Avusturya ve Fransa'ya krom, İtalya'ya manganez, Almanya'ya pamuk, Yunanistan'a canlı sığır ihraç edilmiştir. Adı geçen ayda Amerika'dan oto parçaları ve Yunanistan'dan çimento ithali yapılmıştır[1896].

Antalya Limanı'nda bulunan ve küçük teknelerin barınmasını temin maksadı ile evvelce yaptırılmış bulunan mendireğin bazı kısımları dalga tesiri ile yıkılmıştı. 1957 yılında bunun tamir edilmesi meselesi, Nafia Vekâleti'nce ele alınmış ve bu maksatla bir fen heyeti Antalya'ya gelmiştir[1897].

1956 yılında Antalya ve çevresinde bulunan kazaların limanlarının yapılmasına dair çalışmalar başlamış ve ihalesi yapılmıştı. Bu ihaleye Antalya, Alanya, Gazipaşa, Kaş ve Manavgat Limanları dahildi. İhale Mersin Limanı etütlerini ve inşaatını yapan Hollanda Kraliyet Şirketi tarafından alınmıştır. Şirket temsilcileri yapılacak olan limanlarda ilk tetkikleri yapmış[1898] ve adı geçen limanlarda sondaj yapmak üzere bir heyet, 1958 yılının başlarında Antalya'ya gelmiştir[1899].

Aynı yıl içinde Hollanda Kraliyet Şirketi temsilcileri Alanya Limanı'nın etütlerini tamamlamıştır. Daha sonra da Hollanda Kraliyet Şirketi'nden dört uzman Antalya'ya gelmiş ve Antalya Limanı'nda gerekli etütlere başlamıştır[1900]. 1958 yılının son günlerinde de Antalya Limanı'nda yapılan etütler sona ermiştir[1901].

[1895] BCA.BÖKM. F.K.30.1.0.0. Y.N.83.523.9.
[1896] *İleri Gazetesi*, S.790, Antalya 8 Ağustos 1952, s.1.
[1897] *Şelâle Gazetesi*, S.2616, Antalya 30 Mayıs 1957, s.1-2.
[1898] *Şelâle Gazetesi*, S.2672, Antalya 31 Temmuz 1957, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.2672, Antalya 31 Temmuz 1957, s.3.
[1899] *Şelâle Gazetesi*, S.2839, Antalya 15 Ocak 1958, s.1-2.
[1900] *Şelâle Gazetesi*, S.2918, Antalya 4 Nisan 1958, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2999, Antalya 3 Temmuz 1958, s.1-2.
[1901] *Şelâle Gazetesi*, S.3167, Antalya 18 Aralık 1958, s.1-2.

1950-1959 yılları arasında Antalya Vilâyeti'nde 7 adet liman inşaatı projesi, Hollanda Kraliyet Şirketi'ne ihale edilmiş ve bunlardan büyüğü olan Antalya Limanı Projesi 1959 yılında tamamlanmıştır[1902].

Hükümet tarafından Antalya liman sondajları Hollanda Kraliyet Şirketi'ne yaptırılmış ve Arapsuyu mıntıkasında birkaç kısım liman yeri olarak tespit edilmişti. Ancak Nafia Vekâleti sondaj raporları ile planları tetkik etmiş ve neticede sondajların yeniden yapılmasını gerekli görmüştür. Bu maksatla Hollanda Kraliyet Şirketi mühendisleri Antalya'ya gelmiş ve sondaj çalışmalarına yeniden başlamıştır[1903].

5.4.3.Havayolu Ulaşımı

1950'li yıllarda Antalya'da uçakların bütün yıl boyunca inebileceği bir hava alanı bulunmamakta idi. Ancak uçakların yazın inebileceği bir havaalanı vardı. Bunun için Antalya'ya uçak seferleri haziran ayında başlamakta, hava durumuna göre ekim veya kasım ayında sona ermektedir[1904]. 1951 yılı yaz mevsimi uçak seferleri şu şekilde tespit edilmiştir. Uçağın Antalya'ya geliş ve ayrılış günleri; pazartesi, çarşamba ve cumadır. Antalya'dan kalkan uçağın gideceği merkezler; Afyon, Konya, Adana, İskenderun, Gaziantep, Urfa, Diyarbakır, Van, Kayseri, Malatya, Sivas, Ankara, İzmir ve Balıkesir'dir[1905].

1956 yılında Antalya'ya uçak seferleri (11.7.1956-1.11.1956) pazartesi, çarşamba, cuma ve pazar günleri olma üzere haftada dört güne çıkarılmıştır. Uçaklar saat 12.30'da Antalya'ya gelmekte ve aynı gün saat 13.10'da dönmektedir. Ayrıca 1 kişinin uçak bileti fiyatı Antalya-Ankara için 72 lira, Antalya-İstanbul için 82 lira ve Antalya-Afyon için 37 liradır[1906].

1959 yılında Antalya'ya yapılan uçak seferleri sayısı, haftada beş güne çıkmıştır. Bu günler pazar, pazartesi, salı, çarşamba ve cuma günleridir[1907]. 1960 yılında da uçak seferleri 25 Nisanda başlamış ve uçak seferleri haftada beş gün olarak devam etmiştir[1908].

1957 yılından itibaren Antalya'da yeni bir havaalanı inşası gündeme gelmiştir. Çünkü Nato tarafından yaptırılacak olan hava alanları arasında Antalya Havaalanı da

---

[1902] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.3.
[1903] *Şelâle Gazetesi*, S.3596, Antalya 5 Mart 1960, s.1.
[1904] *Şelâle Gazetesi*, S.334, Antalya 17 Ekim 1950, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, 3125, Antalya 6 Kasım 1958, s.1.; *Şelâle Gazetesi,* S.3322, Antalya 28 Mayıs 1959, s.1.
[1905] *Şelâle Gazetesi*, S.477, Antalya-7 Mayıs 1951,s.1.
[1906] *Şelâle Gazetesi*, S.2303, Antalya 10 Temmuz 1956, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2412, Antalya 1 Kasım 1956, s.1.
[1907] *Şelâle Gazetesi*, S.3322, Antalya 28 Mayıs 1959, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.3486, Antalya 14 Kasım 1959, s.2.
[1908] *Şelâle Gazetesi*, S.3643, Antalya 26 Nisan 1960, s.1.

bulunmakta idi.[1909]. Antalya Havaalanı ihalesine 8 firma katılmış ve İstanbul Yol Yapı Limitet Şirketi muhammen bedelden %33 tenzil etmek sureti ile ihaleyi kazanmıştır[1910]. 1960 yılında da 2.990 metre uzunlukta piste sahip olan[1911] Antalya Havaalanı inşaatı, hızlı bir tempo ile devam etmektedir[1912].

5.5.TİCARİ KURULUŞLAR

5.5.1.Ticaret ve Zahire Borsası

Antalya'da Ticaret ve Zahire Borsası kurulması hakkında düzenlenmiş olan yönetmeliğin yürürlüğe girmesi,Ticaret Vekâleti'nin yapmış olduğu teklifi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti tarafından 23 Ocak1926 tarihinde kabul edilmiştir. Adı geçen yönetmeliğin kabul edilmesi ile Antalya'da Ticaret ve Zahire Borsası kurulması gerçekleşmiştir[1913].

Ancak Antalya Ticaret ve Zahire Borsası yönetmeliğinde eksiklik görülmesi üzerine, yönetmelik yeniden hazırlanmıştır. Yeni yönetmeliğin yürürlüğe girmesi, İktisat Vekâleti tarafından gönderilen yazı ile İcra Vekilleri Heyetine teklif edilmiştir. İcra Vekilleri Heyeti de 30 Kasım 1930 tarihinde yaptığı toplantıda, yeni hazırlanan Antalya Ticaret ve Zahire Borsası yönetmeliğini kabul etmiştir.[1914].

17 Ekim 1951 tarihinde Antalya Ticaret ve Zahire Borsası yıllık genel kongresi yapılmıştır. Bu kongrede yapılan seçim neticesinde Başkanlığa Murat Yerebakan getirilmiştir. Yönetim Kurulu Üyeliklerine de Ahmet Ak, Arif Berberoğlu ve Raşit Berberoğlu seçilmiştir[1915].

1953 yılında Ticaret ve Zahire Borsası'nın genel kurulunda yapılan seçim neticesinde, Yönetim Kurulu'na Mustafa Kasapoğlu, Arif Karabarut, İbrahim Gök, Raşit Berberoğlu ve Halil İbrahim İnan getirilmiştir[1916].

1954 yılında yapılan seçimler neticesinde de Ticaret ve Zahire Borsası Meclis Başkanlığı'na Hüsnü Akalın, İkinci Başkanlığa Aldemir Konuk, Yönetim Kurulu'na da Mehmet Ak, Ulvi Yerebakan, Mustafa Kasapoğlu, Raşit Berberoğlu ve İbrahim Gök getirilmiştir. Daha sonra yönetim kurulu kendi arasında yaptığı iş bölümünde Ticaret ve Zahire Borsası Yönetim Kurulu Başkalığına Mehmet Ak'ı getirmiştir[1917].

[1909] *Şelâle Gazetesi*, S.2672, Antalya 31 Temmuz 1957, s.2.
[1910] *İleri Gazetesi*, S.2544, Antalya 14 Ağustos 1957, s.1, 3.
[1911] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.3.
[1912] *Şelâle Gazetesi*, S.3603, Antalya 12 Mart 1960, s.2.
[1913] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.01. Y. N. 17.89.20.
[1914] BCA. BKK. F. K. 030.18.01.02. Y. N. 15.79.12.
[1915] *İleri Gazetesi*, S.500, Antalya 18 Ekim 1951, s.2.
[1916] *İleri Gazetesi*, S.1064, Antalya 29 Nisan 1953, s.3.
[1917] *İleri Gazetesi*, S.1584, Antalya 21 Kasım 1954, s.1-2.

1959 yılında Ticaret ve Zahire Borsası Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Mustafa Kasapoğlu ve Başkan Vekilliğine Raşit Berberoğlu getirilmiştir[1918].

1951 yılında Antalya Ticaret ve Zahire Borsası binasında önemli tadilat yapılmıştır. Bu tadilat sonunda binada alıcıların ve tellalların yerleri ayrılmış, ayrıca müstahsile bir yer verilmiştir. Bunun yanında borsada işlem gören malı tafsilatı ile kaydeden bir memur görevlendirilmiştir. Müstahsil borsaya getirdiği malını ilk önce kayıt yaptırmakta ve daha sonra da tellala vermektedir. Tellalda açık arttırma ile malın ihalesini ilan etmekte ve sonra da mal sahibinin onayını almaktadır. Netice olarak müstahsil malının satışını, serbestçe takip edebilmekte ve bu suretle mal satışı, rızaya uygun olmaktadır[1919].

Antalya Ticaret ve Zahire Borsası Salonu da yeniden inşa edilmiş ve döşenmiştir. Yeni borsa salonu 29 Temmuz 1959 tarihinde yapılan bir törenle hizmete girmiştir. Törende Antalya Valisi Niyazi Akı, şehrin ileri gelenleri ve basın mensupları hazır bulunmuştur. Salonun planı da Yüksek Mimar Turan Kemaloğlu tarafından çizilmiştir[1920].

1959 yılında Antalya Ticaret ve Zahire Borsası'nda işlem gören malların toplamı şöyledir. Bu yıl zarfında 14.040.715 kilo buğday, 416.699 kilo arpa, 300.271 kilo yulaf, 90.902 kilo mısır, 160.850 kilo pirinç, 103.273 kilo sıra fasulye, 211.271 kilo horoz fasulye, 104.015 kilo nohut, 79.515 kilo börülce, 2.524.924 kilo susam, 4.76.909 kilo keten tohumu, 1.168.830 kilo yer fıstığı, 13.590.378 kilo pamuk çekirdeği (tohumluk), 168.723 çuval un, 21.395 çuval irmik, 4.055.216 kilo un kepeği, 9.300.304 kilo akala I çekirdekli pamuk, 731.698 kilo akala II çekirdekli pamuk, 56.249 kilo akala III çekirdekli pamuk, 1.650.668 kilo akala I preseli pamuk, 139.456 kilo akala II preseli pamuk, 13.512 kilo Akala III preseli pamuk, 75.338 kilo kirli yapağı, 17.079 yaş ipek kozası ve 116.110 kilo tohum muamele görmüştür. Çiftçi muamele gören bu zirai ürünlerden 64 milyon 704 bin 148 lira para kazanmıştır[1921].

Ticaret ve Ziraat Borsası tarafından 1959 yılında 1958-1959 yılına ait pamuk mahsulünden Macaristan, İtalya, Fransa, Yugoslavya, Çekoslovakya, Finlandiya, İsviçre gibi ülkelere toplam 12.600 ton pamuk ihraç edilmiştir[1922].

Bunun yanında Kıbrıs'a 10 ton börülce ve 2.7 ton domuz eti, Yunanistan'a 20 ton börülce, 67.5 ton fasulye, 5 ton fıstık, 30 ton kıl keçisi ve 5 ton sığır, Almanya'ya 100 ton

---

[1918] *Şelâle Gazetesi*, S.3506, Antalya 4 Aralık 1959, s.1.
[1919] *Şelâle Gazetesi*, S.697, Antalya 25 Aralık 1951, s.1-2.
[1920] *Şelâle Gazetesi*, S.3378, Antalya 29 Temmuz 1959, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3379, Antalya 30 Temmuz 1959, s.1-2.
[1921] *Şelâle Gazetesi*, S.2566, Antalya 2 Şubat 1960, s.2.
[1922] *Şelâle Gazetesi*, S.2566, Antalya 2 Şubat 1960, s.2.

kabuklu yer fıstığı, Lübnan'a 150 metre küp kereste ihraç edilmiştir. Bunun yanında İngiltere'ye 28.000 sandık yeni portakal, 11.847 sandık portakal, 683 sandık limon, 1.000 sandık altıntop, Hollanda'ya 2.000 sandık altın top, Almanya'ya 1.300 sandık limon, 1.170 sandık altıntop ve 13.000 sandık portakal gönderilmiştir[1923].

5.5.2.Antalya Ticaret ve Sanayi Odası

1953 yılında Antalya Ticaret ve Sanayi Odası'nın Oda Meclisi, 19 üyenin katılımı ile yapmış olduğu toplantıda, yönetim kurulu seçimi yapmıştır. Seçim sonunda Yönetim Kurulu Asil Üyelikleri'ne Mustafa Kasapoğlu, Ahmet Adil Bozkurt, Şükrü Göksoy, Mehmet Konuk, Ahmet Ak, İbrahim Gök ve Mustafa Yiğitmen, Yedek Üyeliklere Ömer Hakkı Göksoy, Hasan Bıçakçı, Kemal Kasapoğlu, Nuri Altıniş, Mustafa Uğurlu, Abdullah Kurucu ve Mustafa Naci Topaklı getirilmiştir[1924].

1955 yılında da Antalya Ticaret ve Sanayi Odası seçimine, 12 üye iştirak etmiş ve ekseriyet bulunduğu için gündeme geçilmiştir. Kongre Başkanlığı'na Halil İbrahim İnan, Başkan Vekilliği'ne Hakkı Tatoğlu getirilmiştir. Kongre başkanlık divanının teşkil edilmesinden sonra, yönetim kurulu seçimine geçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Salih Sipahioğlu, Mustafa Uğurlu, İbrahim Gök, Muharrem Tonguç ve Mustafa Aktolun getirilmiştir. Daha sonra yönetim kurulu toplanmış ve kendi arasında yaptığı seçimde Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı'na Salih Sipahioğlu ve İkinci Başkanlığa Mustafa Uğurlu getirilmiştir[1925].

Antalya Ticaret ve Sanayi Odası'nın bir yıl sonra yapılan kongresinde de Başkanlığa, Salih Sipahioğlu, İkinci Başkanlığa Mustafa Aktolon, Üyeliklere Muharrem Tonguç, Hakkı Tatoğlu, ve Azmi Karık seçilmişlerdir[1926].

Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Grup seçimi 29 Kasım 1959 tarihinde Antalya Esnaf ve Tüccar Kulübü'nde yapılmıştır. Kanun gereği 11 grup tespit edilmiş ve her grup için 6 üye seçimi yapılmıştır. Seçim neticesinde gruplardan 10 tanesini DP üyeleri kazanmış, bir tanesinde de CHP üyeleri kısmen vazife almışlardır[1927].

Grup seçimlerini yapmış olan Antalya Ticaret ve Sanayi Odası 1 Aralık 1959 tarihinde de Oda Meclisi'ni seçmiştir. Seçimde her gruptan ikişer üye alınmış ve bu suretle Oda Meclisi teşekkül etmiştir. Oda Meclis Başkanlığı'na Hayret Şakrak ve Başkan

---

[1923] *Şelâle Gazetesi*, S.2566, Antalya 2 Şubat 1960, s.2.
[1924] *Şelâle Gazetesi*, S.1170, Antalya 29 Nisan 1953, s.2.
[1925] *Şelâle Gazetesi*, S.2086, Antalya 2 Aralık 1955, s.1-2.
[1926] *Şelâle Gazetesi*, S.2439, Antalya 29 Kasım 1956, s.1-2.; *Antalya Gazetesi*, S.3299, Antalya 30 Kasım 1956, s.1.
[1927] *Şelâle Gazetesi*, S.3503, Antalya 1 Aralık 1959, s.1.

Vekilliği'ne de Hüseyin Torgay oy birliği ile seçilmiştir[1928]. Oda Meclisi'nin teşekkül etmesinden bir gün sonra da, Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu seçimi yapılmıştır. Yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Salih Sipahioğlu, Süreyya Ülgen, Faik Şahin, Metin Kasapoğlu, Ali Yapan, Suphi Türel ve Hakkı Tatoğlu getirilmiştir. Yönetim kurulunun yaptığı iş bölümü neticesinde Yönetim Kurulu Başkanlığı'na tekrar Salih Sipahioğlu ve İkinci Başkanlığa Faik Şahin seçilmiştir[1929].

5.5.3.Bankalar

Tek Parti Dönemi'nde Antalya'da üç banka şubesi ile bir banka ajanlığı bulunmakta idi. 1950 yılından itibaren Antalya'daki ticari hayatın canlanması ile birlikte, mevcut banka şubelerinin binaları yenilenmiş ve yeni banka şubeleri açılmıştır. Antalya Ziraat Bankası tarafından banka inşa etmek için bir arsa satın alınmıştı. Bankanın temel atma töreni 25 Şubat 1950 tarihinde seçkin bir davetlinin katılımı ile yapılmıştır. Törende Antalya Valisi İ. Hakkı Baykal'da hazır bulunmuştur. Ziraat Bankası Müdürü Mustafa Barçın törende bir konuşma yapmıştır. Müdür Mustafa Barcın yaptığı konuşmada yapılacak binanın üç katlı olacağını, şimdi kasa konacak zemin kat ile banka kısmının yapılacağını, daha sonra da üst katının yapılacağını belirtmiştir. Müdür Mustafa Barçın'nın konuşmasından sonra, Hafız Osman Çandır tarafından dua yapılmış ve temele ilk harç vali tarafından konulmuştur[1930].

Antalya Ziraat Bankası Şubesi'nin inşaatı hızlı bir şekilde bitirilmiş[1931] ve banka 28 Mayıs 1951 tarihinde kalabalık bir halk topluluğunun katılımı ile hizmete girmiştir. Bankanın açılış törenine Antalya Vali İ. Sabri Çağlayangil de katılmıştır[1932]. Antalya Ziraat Bankası 4 Nisan 1960 tarihinde de Antalya'nın Çınaraltı Semti'nde bir irtibat bürosu açmıştır. Ziraat Bankası İrtibat Bürosu'nun açılış törenine, Antalya'nın tanınmış iş adamları iştirak etmiştir[1933].

Antalya'da 26 Ekim 1951 tarihinde Türkiye Emlak ve Kredi Bankası Şubesi açılmıştır. Bankanın açılış törenine bankanın genel müdürlük yetkilileri ve çok sayıda vatandaş katılmıştır[1934]. 1955 yılında da Antalya Emlak ve Kredi Bankası, Demirciler Çarşısı'nda bulunan Ali Oğuzların yaptırdığı binaya taşınmıştır[1935]. Kullanışlı olmadığı

[1928] *Şelâle Gazetesi*, S.3504, Antalya 2 Aralık 1959, s.2.; *İleri Gazetesi*, S.3360, Antalya 2 Aralık 1959, s.1.
[1929] *Şelâle Gazetesi*, S.3505, Antalya 3 Aralık 1959,s .1.
[1930] *Şelâle Gazetesi*, S.270, Antalya 28 Şubat 1950, s.3.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.414, Antalya 1 Mart 1950, s.1.
[1931] *Şelale Gazetesi*, S.257, Antalya 13 Ocak 1950, s.1.
[1932] *Şelâle Gazetesi*, S.499, Antalya 29 Mayıs 1951, s.2.
[1933] *Şelâle Gazetesi*, S.3622, Antalya 5 Nisan 1960, s.1.
[1934] *İleri Gazetesi*, S.509, Antalya 27 Ekim 1951, s.1.;
[1935] *Şelâle Gazetesi*, S.2000, Antalya 6 Eylül 1955, s.1.

için yıktırılmış bulunan Emlak Kredi Bankası'nın eski binasının yerine de, yeni binanın temeli 9 Ocak 1956 tarihinde atılmıştır[1936]. Emlak ve Kredi Bankası tarafından, Antalya'da inşa ettirilmiş olan banka hizmet binası ve iş hanı 4 Aralık 1957 tarihinde hizmete girmiştir. Açılış töreninde Antalya Valisi Niyazi Akı, Antalya Cumhuriyet Savcısı, Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak, Emlak ve Kredi Bankası Genel Müdürlüğü heyeti hazır bulunmuştur[1937].

Türk Ticaret Bankası Antalya Şubesi'nin temeli de, eski Elhamra Sineması'nın yazlık bahçesi içinde atılmıştır. Bankanın inşaat işi Antalyalı İnşaat Müteahhitlerinden Nadir Berksoy ve İsmail Kulak tarafından yüklenilmiştir [1938]. Bir müddetten beri inşaatı devam eden Türk Ticaret Bankası tamamlanmış ve 15 Eylül 1954 günü törenle açılmıştır. Bankanın açılış törenine bankanın İdare Meclis Başkanı Mümtaz Ulusoy ile Antalya Valisi Şefik San ve kalabalık bir halk iştirak etmiştir[1939]. Türk Ticaret Bankası 11 Mart 1957 tarihinde de Antalya'nın Finike Kazası'nda bir ajans açmıştır. Türk Ticaret Bankası Ajansı'nın açılış törenine, bankanın Genel Müdürü Hayri Gönen de iştirak etmiştir[1940].

Antalya Yapı ve Kredi Bankası Şubesi de 10 Mayıs 1954 günü törenle açılmıştır. Açılış töreninde Antalya Valisi Şefik San ile Antalya'nın ileri gelenleri ve iş adamları hazır bulunmuştur[1941].

15 Ağustos 1955 tarihinde de Antalya'da Yayla Palas Oteli altına Halk Bankası Antalya Şubesi açılmıştır[1942].

Akbank'ın 57'inci şubesi de 23 Mayıs 1960 tarihinde Antalya'da törenle açılmıştır. Bankanın açılış töreninde Antalya Valisi Niyazi Akı, Akbank Genel Müdürü Yaşar Timurkan ile İdare Meclisi Başkanı İbrahim Tekin hazır bulunmuştur[1943].

5.6.KOOPERATİFLER

5.6.1.Yapı Kooperatifleri

Antalya'da nüfus artışı ile birlikte meydana gelen konut açığını kapatmak için, 1940'lı yıllarda başlayan yapı kooperatifi kurma çalışmaları, DP Dönemi'nde de devam etmiştir.

[1936] *Şelâle Gazetesi*, S.2125, Antalya 10 Ocak 1956, s.2.
[1937] *Şelâle Gazetesi*, S.2798, Antalya 5 Aralık 1957, s.1-2.
[1938] *Şelâle Gazetesi*, S.1330, Antalya 13 Ekim 1953, s.1-2.
[1939] *Şelâle Gazetesi*, S.1657, Antalya 16 Eylül 1954, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.1520, Antalya 16 Eylül 1954, s.1-2.
[1940] *İleri Gazetesi*, S.2399, Antalya 12 Mart 1957, s.2.
[1941] *Şelâle Gazetesi*, S.1531, Antalya 8 Mayıs 1954, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1534, Antalya 11 Mayıs 1954, s.1.
[1942] *Şelâle Gazetesi*, S.1979, Antalya 16 Ağustos 1955, s.1.
[1943] *Şelâle Gazetesi*, S.3671, Antalya 24 Mayıs 1960, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.3531, Antalya 24 Mayıs 1960, s.1.

5.6.1.1.Yeşil Antalya Memur Evleri Yapı Kooperatifi

22 Şubat 1953 tarihinde Antalya Halkevi Salonu'nda Yeşil Antalya Memur Evleri Yapı Kooperatifi genel kurulu olağanüstü toplanmıştır. Oturum başkan vekili tarafından açılmış ve Kongre Başkanlığı'na Ramiz Çoşkun , Divan Katiplileri'ne Kemal Yurtseven ve Nazım Çıkla, Tasnif Heyeti'ne Mehmet Öztürk ve Remzi Erten seçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Şevket Taşkan, Fahri Gürkan, Remzi Çoşkun, Tayyar Gönen, Veysel Güldez, Mustafa Çakıralp, İsmail Akdemir, Kemal Başaran seçilmiştir. Yeni Yönetim Kurulu bir gün sonra toplanmış ve görev bölümü yapmıştır. Bunun neticesinde Başkanlığa Şevket Taşkan, İkinci Başkanlığa Fahri Gürkan, Muhasip ve Mutemetliğe Veysel Güldez getirilmiştir[1944].

Yeşil Antalya Memur Evleri Yapı Kooperatifi tarafından yaptırılacak olan evlerin temeli, 1 Mart 1953 tarihinde kalabalık bir topluluk huzurunda atılmıştır[1945]. Bir müddet sonra da Müteahhit Nadir Berksoy ve İsmail Küçük tarafından yapılan evlerin inşaatı bitmiştir[1946]. Yeşil Antalya Memur Evleri Yapı Kooperatifi Genel Kurulu 31 Ocak 1954 tarihinde Eski Halkevi Salonu'nda toplanmış ve bu toplantıda evlerin durumu gözden geçirilmiştir[1947]. İnşaatı biten memur evlerinin sahiplerine teslim işi[1948], 3 Şubat 1954 tarihinde Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Törende evler 2.nci noter huzurunda çekilmiş ve sahiplerine teslim edilmiştir[1949]. Kooperatif tarafından yapılmış olan 76 evin, sahiplerine teslim töreninde Antalya Valisi Şefik San ile kalabalık bir halk ve memur topluluğu hazır bulunmuştur[1950].

5.6.1.2.Öğretmen Evleri Yapı Kooperatifi

Merkezi Antalya olan Öğretmen Evleri Yapı Kooperatifi'nin gayesi, kooperatifin temin edeceği 600 metre karelik arsalar üzerinde ortaklarına 5228 sayılı bina yapımı teşvik kanunu imkanlarından faydalanarak birer ev temin etmektir[1951]. Antalya Öğretmen Evleri Yapı Kooperatifi'nin Yönetim Kurulu Üyeleri Burhanettin Katlandur, Vahap Arıkan, Refik Tuncer, Osman Hatipoğlu, Ali Sahip Şengünler, Erdoğan Altay ve Avni Sungurdur[1952].

[1944] *Şelâle Gazetesi*, S.1108, Antalya 26 Şubat 1953, s.1-2.
[1945] *Şelâle Gazetesi*, S.1113, Antalya 3 Mart 1953, s.1.
[1946] *Şelâle Gazetesi*, S.1428, Antalya 20 Ocak 1954, s.2.
[1947] *Şelâle Gazetesi*, S.1441, Antalya 2 Şubat 1954, s.1-2.
[1948] *Şelâle Gazetesi*, S.1443, Antalya 4 Şubat 1954, s.1.s
[1949] *Şelâle Gazetesi*, S.1444, Antalya 5 Şubat 1954, s.1.
[1950] *Şelâle Gazetesi*, S.1448, Antalya 9 Şubat 1954, s.1-2.
[1951] *İleri Gazetesi*, S.1334, Antalya 27 Şubat 1954, s.1.
[1952] *İleri Gazetesi*, S.1335, Antalya 28 Şubat 1954, s.1.

5.6.2.Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği 1952 yılında 212 müteşebbis ortak tarafından kurulmuş[1953] ve aynı yıl birliğin kuruluşu, Ticaret Bakanlığı tarafından tasdik edilmiştir[1954].

1954 yılında yapılan Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği'nin kongresi mücadeleli geçmiş ve kongre boyunca hizipler çarpışmıştır. Kongrede yapılan seçim sonucunda Yönetim Kurul Asil Üyelikleri'ne Şadi Gebeceli, Tevfik Yağcı, Mahmut Konuk ve Hıfzı Benli, Yedek Üyeliklere Nuri Tekin ve Cihat Kadıgil, Kontrolörlüklere de Mustafa Bor ve Mithat Tokuş seçilmiştir[1955].

4 Ocak 1956 tarihinde Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği'nin yıllık genel kongresi Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Kongrede Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat ve Attila Konuk ile Antalya Valisi Nurettin Aynuksa ve DP Antalya İl Başkanı İbrahim Subaşı hazır bulunmuştur. Kongrede yoklama yapıldıktan sonra, Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat oy birliği ile kongre başkanlığına seçilmiştir[1956]. Genel kurulda yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Hüseyin Erol, Mehmet Ali Atalay, Nihat Ünal, Cihat Kadıgil, Kontrolörlüklere de Şevki Serdar ve Mithat Tokuş getirilmiştir[1957].

9 Şubat 1957 tarihinde Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği'nin yıllık genel kongresi, birlik idare merkezinde yapılmıştır. Kongrede yönetim kurulu başkanı tarafından yoklama yapılmış ve daha sonra kongre divanının seçimine geçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Kongre Başkanlığı'na Nazmi Ünal, Başkan Vekilliği'ne Ziya Türkay Divan Katiplikleri'ne de Hulusi Okutan ve Faruk Aksu seçilmiştir. Kongre Divan Heyeti'nin teşekkül etmesinden sonra Yönetim Kurulu Başkanı Cihat Kadıgil tarafından yönetim ve kontrol kurulu raporları okunmuştur. Kongreye Antalya Valisi Nurettin Aynuksa da katılmıştır[1958]. Kongrede yapılan seçim neticesinde Mahmut Konuk, Naci Akalın, M. Ali Atalay ve Nihat Oral yönetim kuruluna seçilmiştir. 11 Şubat 1957 tarihinde de Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği yönetim kurulu toplanmış ve kendi arasında görev bölümü yapmıştır. Buna göre Yönetim

---

[1953] Ünsal Özmen, *a.g.e.* , s.47.
[1954] *Şelâle Gazetesi*, S.895, Antalya 17 Temmuz 1952, s.3.; *Antalya Gazetesi*, S.2198, Antalya 17 Ekim 1953, s.1.
[1955] *Şelâle Gazetesi*, S.1740, Antalya 8 Aralık 1954, s.2.
[1956] *Şelâle Gazetesi*, S.2120, Antalya 5 Ocak 1956, s.1-2.
[1957] *Şelâle Gazetesi*, S.2122, Antalya 7 Ocak 1956, s.2.
[1958] *Şelâle Gazetesi*, S.2514, Antalya 12 Şubat 1957, s.1-2; *Şelâle Gazetesi*, S.2516, Antalya 14 Şubat 1957, s.1.

Kurulu Başkanlığı'na Mahmut Konuk, İkinci Başkanlığa Naci Akalın, Üyeliklere de M. Ali Atalay ve Nihat Oral seçilmiştir[1959].

3 Ekim 1959 tarihinde Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği'nin yıllık genel kongresi, Antalya Ticaret ve Zahire Borsası Salonu'nda yapılmıştır. Kongreye Antalya Milletvekilleri Burhanettin Onat, İbrahim Subaşı, Attila Konuk ve Yaşar Yazıcı ile DP Antalya İl Başkanı Ömer Eken katılmıştır. Kongrede yoklama yapılmış ve çoğunluğun var olduğu görülmüştür. Yönetim Kurulu Başkanı Tahsin Acar tarafından kongre açılmıştır. Kongrede Divan Başkanlığı'na İbrahim Subaşı, İkinci Başkanlığa Nuri Güven, Katipliklere Faruk Özkan ve Nuri Tekin seçilmiştir. Divan Heyeti'nin teşkil edilmesinden sonra, birliğin Muhasebe Müdürü Necati Yuva tarafından yönetim kurulu faaliyet raporu okunmuş[1960] ve rapor genel kurul tarafından kabul edilmiştir[1961]. Kongrede yapılan seçimde Yönetim Kurulu Üyelikleri'ne Nuretttin Tekin, Aldemir Konuk, H. Hüsnü Yılmaz ve Hasan Fehmi Boztepe, Kontrolörlüklere de Ziya Türkay ve Mithat Tokuş seçilmiştir[1962].

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği'nin teşekkül etmesinden sonra, yapmış olduğu yatırımlar ve birliğin faaliyet sahası ile ilgili olarak şunları söyleyebiliriz. Birlik tarafından Çırçır Fabrikası yapmak için, Eski Topçu Kışlası'nın yol üzerinde bulunan kısmından 40 dönüm yer alınmıştır[1963]. Bu araziye inşa edilecek olan Çırçır Fabrikası'nın temeli 17 Mayıs 1954 günü seçkin bir davetli huzurunda atılmıştır[1964]. Bir müddet sonra Çırçır Fabrikası'nın inşaatı tamamlanmış ve resmi açılışı 6 Ocak 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes tarafından yapılmıştır[1965].

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği tarafından, Serik Kazası'na yaptırılmasına karar verilen 10 deponun temeli de, 14 Haziran 1957 tarihinde törenle atılmıştır. Depolar Kutlu Özen tarafından yapılacaktır[1966].

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği'nin kurulduğu tarihten başlamak üzere, 1959 yılı sonuna kadar olan dönemde, inşa ettirmiş olduğu çırçır

---

[1959] *İleri Gazetesi*, S.2372, Antalya 13 Şubat 1957, s.3.
[1960] *Şelâle Gazetesi*, S.3447, Antalya 6 Ekim 1959, s.1-2.
[1961] *Şelâle Gazetesi*, S.3449, Antalya 8 Ekim 1959, s.2.
[1962] *Şelâle Gazetesi*, S.3447, Antalya 6 Ekim 1959, s.3.
[1963] *Antalya Gazetesi*, S.2198, Antalya 17 Ekim 1953, s.1.
[1964] *Şelâle Gazetesi*, S.1541, Antalya 18 Mayıs 1954, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1983, Antalya 20 Ağustos 1955, s.1.
[1965] *Şelâle Gazetesi*, S.2122, Antalya 7 Ocak 1956, s.1.; *İleri Gazetesi*, S.1981, Antalya 7 Ocak 1956, s.2.
[1966] *Şelâle Gazetesi*, S.2632, Antalya 15 Haziran 1957, s.1-2.

fabrikaları ile pamuk depolarına devlet tarafından 4.500.000 lira verilmiştir[1967].

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği kurulduktan bir müddet sonra ihracat işi ile de uğraşmaya başlamıştır. Birlik 1953 yılında, bir önceki yıl satın almış olduğu pamuktan 750 tonunu Macaristan'a satmıştır[1968]. Bunun yanında 1957 yılı mahsulünden 4.100 ton pamuğu kilosu 550-605 kuruş fiyat ile İtalya, Macaristan ve Çekoslovakya'ya satmıştır. 1958 yılı mahsulü pamuktan da İtalya'ya kilosu 516.5 kuruştan 22 ton ihraç etmiştir[1969]. Yine Çekoslovakya'ya da 1957 yılı mahsulünden kilosu 558 kuruştan 551 ton pamuk satmıştır[1970].

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği 1959 yılında da 1957-1958 yılları mahsulünden 11.000 ton pamuk ihraç etmiş ve bundan 14 milyon lira gelir sağlamıştır. Pamukları alan ülkeler arasında İtalya, Fransa, Finlandiya, Macaristan, Çekoslovakya, Almanya ve Yugoslavya bulunmaktadır. Bunun yanında birlik 380 ton da iç piyasaya pamuk satmıştır[1971].

Ayrıca 1959 yılı mahsulü pamuktan 22 Ocak 1960 tarihine kadar dış memleketlere 3.909 ton pamuk ihraç etmiştir[1972].

Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği, dış memleketlere pamuk satışından ayrı olarak, yağlık çiğit satışları da yapmıştır. Bu cümleden olarak 2.231.350 lira tutarında 7 parti halinde 3.500 ton yağlı çiğit, kilosu 65.05 ile 67.37 kuruş arasında satılmıştır. Diğer taraftan İtalya'ya 291.600 lira tutarında 50 ton akala I preseli pamuk ve iç piyasaya 90.409.68 lira tutarında 12.144 kilo akala I preseli pamuk satılmıştır[1973].

5.6.3.Antalya Esnaf Kefalet Kooperatifi Şirketi

Antalya Esnaf Kefalet Koopertifi Şirketi, İcra Vekilleri Heyeti'nin 31 Aralık1955 tarihli kararnamesi ile Antalya'da kurulmuştur. Antalya Esnaf Kefalet Kooperatifi Şirketinin gayesi, kooperatife dahil sanatkar ve esnafın mesleki faaliyetine matuf krediyi sağlamak için kefil olmak. Kefalet kooperatifi faaliyetine hisse-i iştiraklerinin temini sağlamak. Bilanço devrelerinde bu maksatla tefrik edilecek fonlarla esnafın müşterek sıhhi ve medeni ihtiyaçlarını sağlayacak sosyal teşkilatı kurmaktır. Antalya Esnaf Kefalet

---

[1967] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.3.
[1968] *İleri Gazetesi*, S.138, Antalya 5 Ağustos 1953, s.2.
[1969] *Şelâle Gazetesi*, S.3162, Antalya 13 Aralık 1958, s.1, 3.
[1970] *Şelâle Gazetesi*, S.3213, Antalya 3 Şubat 1959, s.2.
[1971] *Şelâle Gazetesi*, S.3402, Antalya 22 Ağustos 1959, s.1, 3.
[1972] *Şelâle Gazetesi*, S.3555, Antalya 22 Ocak 1960, s.1.
[1973] *Şelâle Gazetesi*, S.3586, Antalya 24 Şubat 1960, s.1.

Kooperatifi Şirketinin merkezi Antalya'dır[1974]. Kooperatifin kurucu ortakları Mehmet Boyacı, Rıza Mermer, M. Celal Öner, Ahmet Durukan, Osman İbrişim, Mahmut Mertoğlu, Mehmet Yaparlar, Mehmet Çeliktürk, Kadir Tezel ve Adil Bozkurt'tur[1975].

Antalya Esnaf Kefalet Kooperatifi Şirketi'nin teşkil edilmesinden sonraki ilk genel kongresi 1958 yılında Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Kongre Divan Başkanlığı'na Abdullah Canöz, İkinci Başkanlığa Cemal Öner, Katipliklere Mehmet Sındıraç ve Halil Dalmak seçilmiştir. Divan seçimi yapıldıktan sonra oturum açılmış ve eski yönetim kurulu raporu okunmuştur. Daha sonra seçime geçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Adil Bozkurt, Mustafa Oral, Mehmet Boyacı, İzzet Doğan, Abdullah Canöz, Cemal Öner ve Kadir Tezer, Murakıplıklara da Mustafa Alpay, Hüseyin Satı ve Emin Güney getirilmiştir[1976].

5.6.4.Antalya Balık İstihsal ve Satış Kooperatifi

Merkezi Antalya olan Antalya Balık İstihsal ve Satış Kooperatifi'nin gayesi, ortaklarının avlanma faaliyetini nizamlı bir surette yürütmek, genişletmek, lüzumlu malzemeyi tedarik ile ortaklarına dağıtmak ve bu işlerle ilgili başka teşebbüslerde bulunmaktır. Kooperatifin süresi 30 yıl ve sermayesi de en az üç bin beş yüz Türk lirasıdır. Antalya Balık İstihsal ve Satış Kooperatifi'nin ana sözleşmesi, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı tarafından Bakanlar Kuruluna gönderilmiştir. Bakanlar Kurulu'nca 21 Nisan 1950 tarihinde, adı geçen kooperatifin ana sözleşmesi incelenmiş ve kooperatifin kurulmasına izin verilmiştir. Antalya Balık İstihsal ve Satış Kooperatifi'nin kurucu üyeleri Adil Aşçıoğlu, Osman Balta, Mustafa Topsakal, Hasan Tülek, Abdulal Faraçoğlu, Hasan Bıçakçı ve Cevdet Tong'dur[1977].

5.7.ESNAF DERNEKLERİ

5.7.1.Antalya Merkez Yaş ve Kuru Sebze ve Meyveciler Toptancı ve Perakendeci Esnafı Derneği

Antalya Merkez Yaş ve Kuru Sebze ve Meyveciler Toptancı ve Perakendeci Esnafı Derneği'nin merkezi Antalya'dır. Derneğin gayesi de üyelerin mesleki, içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, mesleklerinde ilerlemelerini sağlamak, mesleki ahlak ve tesanütü korumak, müşterek verimli ve ahenkli çalışmayı sağlamak, kanun ve nizamların bağışladığı haklardan istifadelerini temin etmektir. Derneğin kurucu üyeleri Murat

---

[1974] *Şelâle Gazetesi*, S.2196, Antalya 21 Mart 1956, s.4.
[1975] *Şelâle Gazetesi*, S.2204, Antalya 29 Mart 1956, s.1.
[1976] *Şelâle Gazetesi*, S.2880, Antalya 25 Şubat 1958, s.1-2.
[1977] BCA. BKK. F.K. 30.18.1.1.Y.N. 122.38.5.

Salepçiler, İbrahim Gök, Süleyman B. Kaya, Bekir Güvenç, Mustafa Toplu, Ethem Tepe ve Mehmet Tali'dir[1978].

5.7.1.Antalya Şoförler Cemiyeti

1952 yılında Antalya Şoförler Cemiyeti yıllık kongresini yapmıştır. Kongrede yapılan seçim sonucunda 197 oy alan Mehmet Boyacı başkan olmuştur. Yönetim kuruluna seçilen diğer üyeler de, Enver Özenç, Adil Bozkurt, İbrahim Mut, Cavit İnal, Fadıl Selamet ve Bekir Okur'dur[1979].

8 Haziran 1953 tarihinde Antalya Şoförler Cemiyeti, Borsa Salonu'nda yıllık kongresini yapmıştır. Kongreye Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil de katılmıştır. Kongrede yapılan seçim neticesinde Mehmet Boyacı, Vucudi Özen, Ahmet Adil Bozkurt, Bekir Okur, Enver Özenç, Ahmet Ok ve Cavit İnal yeni yönetim kuruluna seçilmiştir. Daha sonra yapılan iş bölümde de Fahri Başkanlığa Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Başkanlığa Mehmet Boyacı, İkinci Başkanlığa Ahmet Adil Bozkurt, Doktorluğa Dr. Esat Uluhan ve Avukatlığa Mithat Turgay getirilmiştir[1980].

27 Mart 1955 tarihinde Şoförler Cemiyeti Kongresi, Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'na DP İl Başkanı Salih Sipahioğlu, Katipliklere de Şahap Kervancıoğlu ve Dr. Avni Tolunay seçilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Başkanlığa Mehmet Boyacı, Başkan Vekilliği'ne Cemal Öner, Üyeliklere Talat Teke, İbrahim Demirel, Sıtkı Karacula, Cavit İnal, Mehmet Yılmaz, Haysiyet Divanı'na Tevfik Bozkurt, Hamdi Boru, Faruk Okur, Hüsnü Tüysüz, Süleyman Güzelkaya, Sırrı Yılmaz, Denetleme Kurulu'na Ömer Kutsal, Hüsnü Moralı, Mehmet Böbrek, Hasan Ok, Osman Armağan ve Yusuf Hız getirilmiştir[1981].

8 Mart 1959 tarihinde Antalya Şoförler Cemiyeti'nin kongresi, belediye salonunda yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'na Ömer Eken, İkinci Başkanlığa Nuri Tekin, Katipliklere Hamit Özkan ve Ömer Lütfü Güven getirilmiştir. Talat Teke tarafından eski yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu okunmuş ve kongre üyeleri tarafından tasvip edilmiştir. Kongrede yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na İbrahim Mut, Hilmi Çetinkaya, Nihat Ünal, Arif Nergiz, Adil Büyükkalay, Ata Ünal ve Talat Teke, Haysiyet Divanı'na

---

[1978] *Şelâle Gazetesi*, S.394, Antalya 13 Şubat 1951, s.3.
[1979] *Şelâle Gazetesi*, S.794, Antalya 2 Nisan 1952, s.1.
[1980] *Şelâle Gazetesi*, S.1211, Antalya 9 Haziran 1953, s.1, 3.
[1981] *Şelâle Gazetesi*, S.1848, Antalya 29 Mart 1955, s.2.; *Antalya Gazetesi*, S.2709, Antalya 29 Mart 1955, s.1.

Hüseyin Uğur, Torun Torunlar, Nuri Özkan, Denetleme Kurulu'na da Rifat Gökgöz, Mehmet Boztepe ve İbrahim Barbaros seçilmiştir[1982].

5.7.2.Antalya Marangoz ve Yapıcılar Derneği

Antalya Marangoz ve Yapıcılar Derneği'nin merkezi Antalya'dır. Derneğin gayesi, üyelerin mesleki, içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, mesleklerinde ilerlemelerini sağlamak, mesleki ahlakı ve tesanütü korumak, müşterek verimli ve ahenkli çalışmayı sağlamak ve mensuplara iş temin etmektir. Derneğin kurucu üyeleri Abdullah Canöz, Hüseyin Güvenç, Mehmet Nurbeyaz, Hüseyin Gürbüz, Mustafa Dizdar, Murat İlteray ve Salih Günhancı'dır[1983].

5.7.3.Antalya Deniz İşleri Tahmil ve Tahliye Amele Birliği Derneği

Antalya Deniz İşleri Tahmil ve Tahliye Amele Birliği Derneği'nin merkezi Antalya'dır. Derneğin gayesi de üyelerinin mesleki, içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, mesleklerinde ilerlemelerini temin etmek, mesleki ahlak ve beraberliği korumak, müşterek ve ahenkli çalışarak mevzuat dahilinde limana gelen ve limandan ayrılan Türk ve ecnebi firmalara ait her türlü deniz nakil vasıtalarının ambar hizmeti, tahmil ve tahliye işlerini emniyet ve dürüstlükle sağlamaktır. Derneğin kurucu üyeleri Mehmet Çiğer, Ahmet Çiğer, Abdullah Zeytinoğlu, Ahmet Alpaslan, Cevdet Cevizoğlu, Kazım Çığır ve Yaşar Önler'dir[1984].

Derneğin kurulmasından bir müddet sonra, yapılan seçim neticesinde Yönetim Kurulu'na Mehmet Ciğer, Abdullah Zeytinoğlu, Ali Ezici, Tevfik Tekin Şenol, Denetleme Kurulu'na Cevdet Cevizoğulları, Vasıf Egemen, Haysiyet Divanı'na Ahmet Ciğer, Mehmet İrdire ve Orhan Atılgan getirilmiştir[1985].

5.7.4.Antalya Merkez Ambalajcılar Derneği

Antalya Merkez Ambalajcılar Derneği'nin merkezi Antalya'dır. Gayesi de, üyelerin mesleki, içtimai, iktisadi ihtiyaçlarını gidermek, kanunların derneklere bahşettiği haklardan istifadelerini temin etmek, mesleki ilerlemelerini sağlamak, mesleki ahlak ve tesanütü korumak, müşterek, verimli ve ahenkli çalışmayı düzenlemektedir. Derneğin kurucu üyeleri de Abdullah Canöz, Rıza Dalmak, Nafiz Nalbant, Rıza Ezici, Tevfik

---

[1982] Şelâle Gazetesi, S.3244, Antalya 8 Mart 1959, s.1.; İleri Gazetesi, S.3104, Antalya 10 Mart 1959, s.1-2.; Şelâle Gazetesi, S.3247, Antalya 11 Mart 1959, s.1-2.; Şelâle Gazetesi, S.3253, Antalya 17 Mart 1959, s.1.
[1983] Şelâle Gazetesi, S.1953, Antalya 10 Nisan 1953, s.3.
[1984] Şelâle Gazetesi, S.1224, Antalya 24 Haziran 1953, s.3.
[1985] Şelâle Gazetesi, S.1226, Antalya 27 Haziran 1953, s.1.

Türker, Ethem Çon ve Hasan Bıçakçıdır[1986].

5.7.5.Antalya Atlı Arabacılar Derneği

Antalya Atlı Arabacılar Derneği yıllık kongresini 7 Mart 1954 tarihinde Borsa Salonu'nda üyelerinin büyük bir iştiraki ile yapmıştır. Kongre Başkanlığı'na Şahap Kervancıoğlu seçilmiştir. Kongrede eski yönetim kurulunun faaliyet raporu okunmuş ve derneğin hesaplar görüşülmüştür. Kongrede arabacı esnafının diğer cemiyetlerde olduğu gibi, banka yardımı ile arsa ve ev tedarik etmesi ile asfalt yollarda eskisi gibi seyr-ü sefer serbestliği istenmiştir. Genel kurulda yeni yönetim kurulu seçimi yapılmıştır. Seçim sonucunda derneğin Fahri Başkanlığı'na Şahap Kervancıoğlu, Başkanlığa Hasan Karabenli, Üyeliklere Recep Güler, Galip Gurgur, Ali Postacı, Salih Ölçer, Hilmi Sandıkçı, Mehmet Bal, Denetleme Kurulu'na Fikri Şenli, Ahmet Sabah, Recep Özbardak, Haysiyet Divanı'na Ziya Işıksak, Şaban Pehlivan ve Ali Sahan seçilmiştir[1987].

5.7.6.Antalya Berberler Derneği

Antalya Berberler Derneğinin merkezi Antalya'dır. Gayesi de üyelerinin mesleki, içtimai ve iktisadi ihtiyaçlarını sağlamak, mesleki ahlak ve tesanütü korumak, müşterek verimli ve ahenkli çalışmayı teşvik etmek, mensuplarının iş ve mesleklerinde ilerlemelerini temin etmektir. Derneğin kurucu üyeleri Abdülkadir Tezel, Şevki Gençkal, Ali Daldal, Hasan Su, Hüseyin Ay, Hüsnü Aktan, İsa Erduran ve Ramazan Namlıdır[1988].

5.8.ŞİRKETLER

DP Dönemi'nde Antalya'da vatandaş- devlet işbirliği neticesinde dokuma ve elektrik sanayi tesisleri kurmak için iki büyük şirket teşekkül etmiştir. Daha sonraki yıllarda bu şirketlerin hizmete sokacağı sanayi tesisleri ile birlikte, Antalya sanayileşme yönünde önemli bir adım atacaktır. Bu dönemde Antalya'da kurulan ve özel sektör ile devletin katkıda bulunduğu başlıca şirketler şunlardır.

5.8.1.Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi

Antalya'da İplik ve Dokuma Fabrikası kurulmasını sağlayacak olan, Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi için 22 Aralık 1954 tarihinde, Antalya Valisi Şefik San'ın başkanlığında Antalyalı tüccarların iştiraki ile bir toplantı yapılmıştır. Antalya Valisi Şefik San, bu toplantıda her tüccarın iştirakini sağlamak için 5.000'er liralık hisse senetleri çıkartıldığını ve her şahsın bu miktarın ilk önce %25'ini ödeyeceğini söylemiştir. Daha sonra şirket için üye kayıtlarına başlanmıştır. İlk hamlede 124 kişi kayıt

---

[1986] *Antalya Gazetesi*, S.2170, Antalya 18 Eylül 1960, s.3.
[1987] *Şelâle Gazetesi*, S.1477, Antalya 10 Mart 1964, s.1-2.
[1988] *Antalya Gazetesi*, S.2760, Antalya 19 Mayıs 1955, s.2.

olunmuştur. Bunun için İş, Yapı-Kredi, Türk Ticaret , Osmanlı ve Emlak Kredi Bankasında hesaplar açılmıştır[1989].

Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Ortaklığını vücuda getirecek olan müteşebbisler heyeti, 17 Ocak 1955 tarihinde Antalya Valisi Şefik San'ın başkanlığında toplanmış ve burada sermayenin 6 milyon liraya ulaştığı tespiti yapılmıştır[1990]. Bir müddet sonra da şirketin sermayesi 11 milyon lirayı bulmuştur[1991]. Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi'nin Sermayesinde Sümerbank 2.050.000 TL, T.C. Ziraat Bankası 1.000.000 TL, Türkiye İş Bankası 1.000.000. TL, Türk Ticaret Bankası 500.000 TL, Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği 2.000.000 TL ve Antalya Halkı 4.450.000 TL. ile temsil edilmiştir[1992].

Gerekli sermaye sağlandıktan sonra, Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi'nin esas mukavelesi yüksek tasdike arz olunmuş ve şirketin esas mukavelesi 25 Nisan 1955 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır[1993].

Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi İdare Meclisi şu isimlerden teşekkül etmiştir. Bunlar Başkan Muharrem Önal, Başkan Vekili Salih Sipahioğlu, Üyeler Mehmet Ak, Seyfi Tanıl (Ticaret Bankası namına), Muzaffer Altınege (Antbirlik namına), Namık Barbarosoğlu (Sümerbank namına), Memduh Besen (Ziraat Bankası namına), Mustafa Mindek (İş Bankası namına), Aldemir Konuk ve Ömer Özen'dir[1994].

15 Şubat 1957 tarihinde de 11 milyon lira sermayeli Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi'nin genel kurul toplantısı, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Salonu'nda yapılmıştır[1995]. Şirketin üçüncü kuruluş yılının üçüncü genel kurul toplantısı da 19 Mart 1958 günü Tekstil Sanayi Salonu'nda yapılmıştır. Toplantıya Antalya Valisi Niyazi Akı, Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak, Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat ve şirket ortakları katılmıştır. Kongre, İdare Meclisi Başkanı Muharrem Önal tarafından açılmıştır. İdare Meclisi ve Murakabe Heyeti raporu okunmuş ve raporlar tatmin edici bulunarak, genel kurul tarafından ibra edilmiştir. Daha sonra seçimlere geçilmiştir. Kongrede yapılan seçim sonucunda yeni Yönetim Kurulu'na Zekeriya Turgay, Mahmut

---

[1989] *Şelâle Gazetesi*, S.1755, Antalya 23 Aralık 1954, s.2.
[1990] *Şelâle Gazetesi*, S.1779, Antalya 18 Ocak 1955, s.1-2.
[1991] *Şelâle Gazetesi*, S.1851, Antalya 1 Nisan 1955, s.1.
[1992] *Değerli Baş Vekilimiz Sayın Adnan Menderes'e Antalya Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş.'nin Kuruluş Maksadı ve Hali Hazır Faaliyeti Hakkında Şirket İdare Meclisinin Arizası*, Antalya 1956, s.1.
[1993] a.g.e. s.1.
[1994] a.g.e s.1.
[1995] *Şelâle Gazetesi*, S.2518, Antalya 16 Şubat 1957, s.1.

Akçatı, Seyfi Anıl, Cafer Parman, Necati Yuva, Aldemir Konuk, Salih Sipahioğlu, Enver Ak ve Namık Berberoğlu seçilmiştir[1996].

Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi'nin 23 Ocak 1959 tarihinde yapılan genel kurulu fabrika lokalinde toplanmıştır. Yapılan bu toplantıda şirketin 11 milyon lira olan sermayesi, 26 milyon liraya çıkarılmıştır[1997].

Antalya'da İplik ve Dokuma Fabrikası inşaat çalışmaları da 1955 yılında başlamıştır. Bunun için Sümerbank Genel Müdürlüğü tarafından Bakırköy Dokuma Mühendislerinden Faruk Sümbül, Müçteba Buharalı ve Süreyya Yücesan'dan müteşekkil bir mühendis heyeti, Antalya'ya gönderilmiştir. Antalya'ya gelen mühendisler fabrikanın kuruluş yerini tespit edecek ve fabrikanın projesi için gerekli olan bilgileri elde edecektir. Antalyalı Tüccarlardan Mahmut Konuk, bu heyete önderlik ederek kendilerine geniş izahat vermiş ve bütün kolaylıkları sağlamıştır[1998].

Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası'nın projesi Sümerbank fen heyeti tarafından hazırlanmıştır[1999]. Bu projeye göre fabrika 20.240 iğ ve 360 tezgahla çalışacaktır. Fabrika ince pamuklu imal edecektir. Senede 8.000.000 metre gömleklik, pijamalık, poblin, mendillik, ekose ve zefir dokuyacaktır[2000].

Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası'nın Antalya'nın Kepezaltı Mevkii'ne kurulması kararlaştırılmıştır. Fabrika arazisi Murat Paşa Vakfı'ndan satın alınmıştır[2001]. Arazinin satın alma işlemi 16 Ağustos 1955 tarihinde tamamlanmıştır. Arazinin toplam satış bedeli 73 bin liradır[2002]. Satın alınan arazi 506.000 metre kare ve bu arazide inşaata ayrılan saha 180.000 metre karedir. İnşaata ayrılan sahada esas fabrika yeri 16.500 metre kare ve müştemilatı da 5.750 metre karedir. Tevsi sahası 45.000 metre kare, beton yollar sahası 25.000 metre kare ve faaliyet hizmet sahası 87.500 metre karedir[2003].

Sümerbank Genel Müdürlüğü Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası'nın inşaat ihalesini yapmış ve mukavele 9 Eylül 1955 tarihinde imzalanmıştır. Fabrika inşaatının keşif bedeli 5.500.000 liradır. Ancak fabrika 4.922.500 lira ihale bedeli ile Müteahhit Mehmet Kutlu Özen'e verilmiştir. İhalede Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi

---

[1996] *Şelâle Gazetesi*, S.2904, Antalya 21 Mart 1958, s.1, 3.
[1997] *Şelâle Gazetesi*, S.3204, Antalya 24 Ocak 1959, s.2.
[1998] *Şelâle Gazetesi*, S.1828, Antalya 9 Mart 1955, s.2.
[1999] *Şelâle Gazetesi*, S.1924, Antalya 17 Haziran 1955, s.1-2.
[2000] *Değerli Baş Vekilimiz Sayın Adnan Menderes'e Antalya Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş.'nin Kuruluş Maksadı ve Hali Hazır Faaliyeti Hakkında Şirket İdare Meclisinin Arizası*, Antalya 1956, s.2-3.
[2001] a.g.e,s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1859, Antalya 9 Nisan 1955, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.1981, Antalya 18 Ağustos 1955, s.1-2.
[2002] a.g.e. s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1982, Antalya 19 Ağustos 1955, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1986, Antalya 23 Ağustos 1955, s.1-2.
[2003] a.g.e. s.2.

Türk Anonim Şirketi'nin İdare Meclisi'nden Salih Sipahioğlu, Ömer Özen, Mehmet Ak, Aldemir Konuk ile Sümerbank'ın Şirket İdare Meclisi'ndeki Temsilci Üyesi Namık Berberoğlu da hazır bulunmuştur[2004].

İhalenin yapılmasından bir müddet sonra, fabrikanın kurulacağı arazi üzerinde tesviye işlemleri başlamıştır[2005]. 5 Ocak 1956 tarihinde Antalya İplik ve Dokuma Fabrikası'nın temeli Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes tarafından atılmıştır[2006].

Antalya İplik ve Pamuklu Dokuma Fabrikası'nın makineleri için de, 17 Ekim 1956 tarihinde İktisat ve Ticaret Vekâleti tarafından 2.700.000 dolar döviz tahsisi yapılmış ve T.C. Merkez Bankasına konu ile ilgili emir verilmiştir[2007].

1959 yılında fabrikanın inşaatı bitmiş ve makinelerinin montaj işleri başlamıştır. Fabrika için gerekli olan 360 dokuma tezgahı Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu tarafından imal edilmiştir. Fabrika için zaruri makineler de Doğu Almanya'dan kısım kısım gümrüklere gelmeye başlamıştır[2008].

5.8.2.Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi

Kurulması öteden beri düşünülen Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin, Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi, Etibank ve Antalyalı yatırımcılar arasında teşkil edilmesi kararlaştırılmış[2009] ve bu şirkete Antalya Pamuklu Dokuma Sanayi Türk Anonim Şirketi iki milyon lira, Antalya Belediyesi beş yüz bin lira[2010] ve Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği de bir milyon lira ile hissedar olmuştur[2011].

10 Haziran1955 tarihinde kuruluş çalışmalarını tamamlayan [2012], Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Türk Şirketi'nin esas mukavelesi Bakanlar

---

[2004] *Şelâle Gazetesi*, S.2009, Antalya 15 Eylül 1955, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.2430, Antalya 20 Kasım 1956, s.1.
[2005] *Şelâle Gazetesi,* S.2031, Antalya 7 Ekim 1955, s.1.
[2006] *Şelâle Gazetesi*, S.2121, Antalya 6 Ocak 1956, s.1, 4.
[2007] *Şelâle Gazetesi*, S.2406, Antalya 26 Ekim 1956, s.1-2.; *Antalya Gazetesi*, S.3270, Antalya 26 Ekim 1956, s.1.
[2008] *Şelâle Gazetesi*, S.2406, Antalya 26 Ekim 1956, s.1-2.; *Şelâle Gazetesi*, S.3444, Antalya 3 Ekim 1959, s.1-2.;
[2009] *Değerli Baş Vekilimiz Sayın Adnan Menderes'e Antalya Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş.'nin Kuruluş Maksadı ve Hali Hazır Faaliyeti Hakkında Şirket İdare Meclisinin Arizası*, Antalya 1956, s.3.; *Şelâle Gazetesi*, S.1909, Antalya 2 Haziran 1955, s.1.
[2010] *Şelâle Gazetesi*, S.1929, Antalya 22 Haziran 1955, s.2.
[2011] *Şelâle Gazetesi*, S.1935, Antalya 28 Haziran 1955, s.1.
[2012] *Şelâle Gazetesi*, S.1925, Antalya 18 Haziran 1955, s.1-2.

Kurulu tarafından onaylanmış ve Ticaret Vekâleti'nden onay yazısı 1 Kasım 1955 tarihinde şirkete gelmiştir[2013].

5 Aralık 1956 tarihinde Nafia Vekâleti'nde Nafia Bakanı Ethem Menderes ile Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi İdare Meclisi Başkanı Muharrem Önal ve Antalya Belediye Başkanı Hayret Şakrak tarafından Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin imtiyaz mukavelenamesi imzalanmıştır[2014].

Antalya'da kurulmuş bulunan 10 milyon lira sermayeli Kepez ve Antalya Havalisi Hidroelektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin genel kurul toplantısı 22 Mart 1957 tarihinde yapılmıştır[2015].

14 Şubat 1959 tarihinde Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin genel kurulu, Antalya İplik ve Dokuma Fabrikası Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Genel Kurulda yapılan seçimde Kemal Dağdeviren, Mahmut Konuk, Sedat Uluç ve Hayret Şakrak idare meclisine seçilmiştir[2016]. Ancak Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi 4 Kasım 1959 tarihinde Tüccar ve Esnaf Kulübü Salonu'nda olağanüstü bir genel kurul toplantısı daha yapmıştır. Bu toplantıda Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin 10 milyon lira olan sermayesi, 20 milyon liraya çıkarılmıştır[2017].

18 Mart 1960 tarihinde Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin genel kurul toplantısı, Antalya Tüccar ve Sanayiciler Kulübü Salonu'nda yapılmıştır. Genel kurul toplantısı İdare Meclisi Başkanı Sedat Uluç tarafından açılmıştır. Daha sonra Muhasip Kayahan Karagözoğlu tarafından, eski yönetim kurulunun faaliyet raporu okunmuştur. Genel kurulda yapılan seçim neticesinde de, Yönetim Kurulu'na Sedat Uluç, Mahmut Konuk, Kemal Noyan, Kemal Dağdeviren ve Etibank Enerji İşleri Müdür Muavini Hüseyin Süt getirilmiştir[2018]. Bir müddet sonra yapılan görev bölümünde de, Yönetim Kurulu Başkanlığı'na Sedat Uluç ve İkinci Başkanlığa da Kemal Noyan getirilmiştir[2019].

Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi'nin

---

[2013] *Şelale Gazetesi*, S.2057, Antalya 2 Kasım 1955, s.1-2.
[2014] *Şelâle Gazetesi*, S.2451, Antalya 11 Aralık 1956, s.1.
[2015] *Şelâle Gazetesi*, S.2552, Antalya 22 Mart 1957, s.1.
[2016] *Şelâle Gazetesi*, S.3227, Antalya 17 Şubat 1958, s.1-2.
[2017] *Şelâle Gazetesi*, S.3477, Antalya 5 Kasım 1959, s.1.
[2018] *Antalya Gazetesi*, S.4297, Antalya 19 Mart 1960, s.1-2.; *İleri Gazetesi*, S.3468, Antalya 19 Mart 1960, s.1-2.
[2019] *İleri Gazetesi*, S.3471, Antalya 22 Mart 1960, s.1.

gerçekleştirmek istediği en önemli yatırım, Antalya'daki Kestel ve Varsak kanallarından akıtılacak sularla beslenecek olan Kepez Hidroelektrik Santrali'nin yapılmasıdır[2020]. Kepez ve Antalya Havalisi Hidroelektrik Santrali, her biri 9 bin kilovat gücüne sahip, üç gruptan ibaret olacaktır. Bunların vereceği toplam enerji de180 milyon kilovattır[2021].

Kepez ve Antalya Havalisi Hidroelektrik Santrali'nin bina inşaatı, Etibank Genel Müdürlüğü'nde teşekkül eden bir komisyon tarafından ihaleye çıkarılmıştır. 28 Haziran 1957 tarihinde yapılan ihalede, santralin inşaatı 8.382.147 lira 93 kuruşa Çarmıklı İnşaat Müessesesi'ne verilmiştir. Bu maksatla teşekkül etmiş bulunan komisyonda, şirketi adına İdare Meclisi Başkanı Muharrem Önal ile şirket üyelerinden Antalya Pamuk Narenciye Muz Tarım Satış Kooperatifi Birliği adına Mahmut Konuk hazır bulunmuştur[2022].

İnşaat çalışmalarına başlanılmış olan Kepez ve Antalya Havalisi Hidroelektrik Santrali'nin[2023] temeli, 13 Ekim 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından atılmıştır[2024].

Kepez ve Antalya Havalisi Hidroelektrik Santrali'nde kullanılacak olan makine aksamı, bir İtalyan Firması olan Ansolda'ya ihale edilmiştir[2025]. Bu şirketin imal ettiği makineler, Mehmet Şilebi ile 17 Kasım 1959 tarihinde Antalya Limanı'na gelmiştir[2026].

Kepez ve Antalya Havalisi Elektrik Santralleri Türk Anonim Şirketi yoğun bir şekilde çalışmakta ve santralın bir an evvel bitmesi için gayret sarf etmektedir. 1960 yılında santral binasının yanında, santralin beton cebri boruları tamamlanmak üzeredir. Ayrıca fabrikanın 50 metre yüksekliğindeki denge bacası yapımı sona ermiş ve terfi havuzu hazırlanmıştır[2027].

5.8.3.Pamuk ve Yağ Sanayi Türk Anonim Şirketi

1950 yılında Antalya'da teşkiline karar verilen Pamuk ve Yağ Sanayi Türk Anonim Şirketi için, Zahire Borsası'nda bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda şirkete kurucu üye olmak isteyenlerin başvurusu kabul edilmiştir. Şirkete üye olmak için de asgari iştirak bedeli olan 5.000 liranın ödenmesi gerekmektedir. Pamuk ve Yağ Sanayi Türk Anonim

---

[2020] *Şelâle Gazetesi*, S.1830, Antalya 11 Mart 1955, s.2.
[2021] *Şelâle Gazetesi*, S.2466, Antalya 26 Aralık 1956, s.2.
[2022] *Şelâle Gazetesi*, S.2644, Antalya 27 Haziran 1957, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2649, Antalya 2 Temmuz 1957, s.2.*; İleri Gazetesi,* S.2506, Antalya 2 Temmuz 1957, s.2.
[2023] *Şelâle Gazetesi*, S.2706, Antalya 3 Eylül 1957, s.1.
[2024] *Şelâle Gazetesi*, S.2445, Antalya 13 Ekim 1957, s.3.
[2025] *Şelâle Gazetesi*, s.2466, Antalya 26 Aralık 1956, s.2.
[2026] *Şelâle Gazetesi*, S.3490, Antalya 18 Kasım 1959, s.1.
[2027] *Şelâle Gazetesi*, S.3341, Antalya 16 Haziran 1959, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.3631, Antalya 14 Nisan 1960, s.1.

Şirketi'nin Müteşebbis Heyeti Attila Konuk, Ömer Göksoy, Mustafa Acar, Aşir Aksu ve Mustafa Barcın'dan teşekkül etmiştir[2028].

Antalya'da pamuk sanayinin gelişmesi için kurulan, bu bir milyon lira sermayeli şirket tarafından, Antalya'da bir pamuk fabrikası yapılacak ve üretilen pamuğun çırçır işlemi, bu fabrikada gerçekleştirilecektir. Ayrıca fabrikanın pamuk çekirdeğini prese edecek teşkilatı bulunacak ve böylece pamuk yağı elde edilecektir[2029].

5.9.FABRİKALAR

Tek Parti Dönemi'nde Antalya'da meydana getirilen üretim tesislerine, 1950'li yıllarda devlet ve özel teşebbüs tarafından kurulan çeşitli fabrikalar da ilave edilmiş ve bu tesisler zaman içinde Antalya'nın ekonomik yönden gelişmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. DP Dönemi'nde Antalya'da kurulan fabrikalar arasında şunlar bulunmaktadır.

5.9.1.Fümigatuvar

Ziraat Vekâleti tarafından kurulacak olan ve Türkiye'de sadece küçük çapta Mersin Vilâyeti'nde bulunan Fümigatuvar tesisinin ikincisinin temeli, 10 Mart 1955 tarihinde Antalya'da atılmıştır. Temel atma törenine Antalya Valisi Şefik San da katılmıştır[2030]. Temel atıldıktan bir müddet sonra, Fümigatuvar tesisinin inşaatı bitirilmiştir. Bu tesisin makine kısmı, bir Batı Almanya firması tarafından yapılmıştır. Bu tesiste bir günde 120 ton pamuk tohumu, 300 ton buğday ve 160 ton portakalın ilaçlanması mümkündür[2031]. Toplam 735.000 liraya mal olan[2032], Fümigatuvar tesisi, 13 Ekim 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından hizmete açılmıştır[2033].

5.9.2.Kauçuklu Eşya Sanayi İmal Fabrikası

Kauçuğun ham maddesini teşkil eden guayul bitkisinden meydana gelen kauçuk sanayisine büyük önem verilmekte idi. Bunun için bina inşaatı tamamlanmış bulunan Antalya Kauçuklu Eşya İmal Fabrikası'nın makineleri, 1957 yılında monte edilmeye başlanmıştır[2034]. Fabrikanın makinelerinin monte işi, Milli Müdafaa Vekâleti Ordu Donatım Dairesi ustaları tarafından yapılmaktadır[2035]. Antalya Kauçuklu Eşya Sanayi Fabrikası 1959 yılında tamamlanmıştır.[2036].

[2028] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.399, Antalya 4 Ocak 1950, s.1-2.
[2029] *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.412, Antalya 22 Şubat 1950, s.2.
[2030] *Şelâle Gazetesi*, S.1830, Antalya 11 Mart 1955, s.2.
[2031] *Şelâle Gazetesi*, S.2607, Antalya 21 Mayıs 1957, s.2.
[2032] *İleri Gazetesi*, S.3445, Antalya 25 Şubat 1960, s.1.
[2033] *Şelâle Gazetesi*, S.2445, Antalya 13 Ekim 1957, s.3.
[2034] *Şelâle Gazetesi*, S.2603, Antalya 17 Mayıs 1957, s.1-2.
[2035] *Şelâle Gazetesi*, S.2622, Antalya 5 Haziran 1957, s.1.
[2036] *Şelâle Gazetesi*, S.3555, Antalya 22 Ocak 1959, s.1-2.

5.9.3.Konserve Fabrikası

Hüseyin Kocademir, İbrahim Kocademir, Mustafa, Kocademir, Hayati Nayman ve Şükrü Ünal'in sahipliğinde bir müddet evvel temel hafriyatına başlanmış olan Konserve Fabrikası'nın temeli, 3 Mart 1954 tarihinde atılmıştır. Temel atma törenine Antalya Vali Muavini Arif Oya da katılmış ve temele ilk harç onun tarafından konulmuştur[2037]. Konserve fabrikasının ilk defa bütün makine aksamı Türkiye'de yapılmıştır. Konserve fabrikasının günlük kapasitesi 5.000 kutu sebze konservesidir[2038]. Konserve Fabrikası 13 Ekim 1957 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından hizmete açılmıştır[2039]. Konserve Fabrikası tarafından sebze konservesi, meyve reçeli ve marmelat imal edilmekte idi. Ancak 1958 yılından itibaren faaliyet sahasına domates suyu ve domates salçasını da almıştır[2040].

5.9.4.Antalya Lastik Ayakkabı Fabrikası

Vahit Doğuer ve kardeşleri tarafından kurulması düşünülen Antalya Lastik Ayakkabı Fabrikası için, 70 bin lira bedel karşılığında Antalya Belediyesi'nin Gazhane Binası'nın bulunduğu civarda 13 dönümlük bir arazi temin edilmiştir. 450 metre karelik bir sahayı işgal edecek olan fabrikanın planı, Yüksek Mimar Tarık Akıltopu tarafından hazırlanmış ve bununla ilgili resmi işlemler tamamlanarak temel hafriyatına bir müddet evvel başlanmıştı. Fabrikanın günlük üretim kapasitesi 1.500-2.000 çift ayakkabıdır[2041]. Lastik Ayakkabı Fabrikası'nın temeli de, 21 Haziran 1958 tarihinde atılmıştır. Temel atma törenine Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat da katılmıştır[2042].1959 yılında da Antalya Lastik Ayakkabı Fabrikası'nın bina inşaatı tamamlanmış ve makinelerinin monte işi devam etmektedir[2043].

5.9.5.Ferro Krom ve Karpit Tesisleri

1957 yılında yabancı sermayeyi teşvik kanunundan faydalanarak Etibank ile bir Fransız Grubu arasında Antalya'da Ferro Krom ve Karpit Tesisleri kurmak üzere, bir anlaşma imzalanmıştır. Tesisler Etibank ve Fransız Grubu tarafından teşkil edilecek ve 5 milyon lira sermayeli bir şirket tarafından idare edilecektir. Fransız grubu bu sermayenin

---

[2037] *İleri Gazetesi*, S.1339, Antalya 5 Mart 1954, s.1-2.
[2038] *Şelâle Gazetesi*, S.2686, Antalya 14 Ağustos 1957, s.1.
[2039] *Şelâle Gazetesi*, S.2445, Antalya 13 Ekim 1957, s.3.
[2040] *Şelâle Gazetesi*, S.3006, Antalya 10 Temmuz 1958, s.1-2.
[2041] *Şelâle Gazetesi*, S.2977, Antalya 6 Haziran 1958, s.1-2.
[2042] *Şelâle Gazetesi*, S.2992, Antalya 21 Haziran 1958, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.2995, Antalya 24 Haziran 1958, s.2.
[2043] *Şelâle Gazetesi*, S.3392, Antalya 12 Ağustos 1959, s.1.

% 40'nı temin edecektir. Ferro Krom ve Karpit Tesisleri, ilk safhada yılda 8.000 ton ferro krom ve 4.000 ton karpit taşı imal edebilecek kapasiteye sahip olacaktır[2044].

Bunun yanında Antalya Ferro Krom ve Karpit Tesislerinin elektrik ihtiyacı, Kepez ve Antalya Havalisi Hidroelektrik Santrali tarafından temin edilecektir[2045]. Antalya Ferro Krom ve Karpit Sanayi Tesislerinin inşaat işi, Etiler Yapı Limitet Şirketi verilmiştir. Şirket[2046] 17 Kasım 1959 tarihinde[2047] istimlak edilen 400.000 metre karelik sahayı 14 Ocak 1960 tarihinde ilgililerden teslim almıştır[2048]. Fabrika 1960 rakamlarına göre 65 milyon liraya mal olacaktır[2049].

5.9.6.Zeytinyağı Fabrikası

Ahmet Tugayoğlu ve Sırrı Tugayoğlu kardeşler ile Enver Uğur tarafından yaptırılmakta olan Zeytinyağı Fabrikası'nın bir müddet evvel monte işi tamamlanmıştır. Bu fabrikada zeytinyağı ve pamukyağı üretilmeye başlanmıştır. Zeytinyağı Fabrikası'ndan 17 Aralık 1954 tarihinden itibaren, Antalya piyasasına zeytinyağı verilmeye başlanmıştır[2050].

5.9.7.Diğerleri

Antalyalı Aklar Firması tarafından bir Alman firmasına Değirmenönü Mevkii'nde bir un fabrikası yaptırılmıştır. Bu fabrikasının açılış töreni 16 Mayıs 1954 tarihinde yapılmıştır. Törene kalabalık bir davetli topluluğu katılmıştır. Fabrikanın açılış töreninde Antalya Valisi Şefik San da hazır bulunmuştur. Törende fabrikanın sahiplerinden Mehmet Ak ile Antalya Valisi Şefik San birer konuşma yapmıştır[2051].

1955 yılında Kemal Bozkurt ve Nedim Kural tarafından yeni yapılan Dölen Çarşısı'nda bir dökümhane açılmıştır. Bu dökümhanede yüz kiloya kadar makine ve ziraat aletinin dökümü yapılacaktır[2052].

Antalya'da 16 Nisan 1956 tarihinde Sümerbank Toptancı ve Perakende Satış Mağazaları açılmıştır. Törene Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat ve Antalya Valisi

---

[2044] *Şelâle Gazetesi*, S.2754, Antalya 22 Ekim 1957, s.2.
[2045] *Şelâle Gazetesi*, S.3449, Antalya 8 Ekim 1959, s.1.
[2046] *Şelale Gazetesi*, S.3548, Antalya 15 Ocak 1960, s.1-2.
[2047] *İleri Gazetesi*, S.3346, Antalya 18 Kasım 1959, s.1.
[2048] *Şelâle Gazetesi*, S.3548, Antalya 15 Ocak 1960, s.1-2.;
[2049] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:XI, c. 12, Ankara 27.2.1957, s.1132.
[2050] *İleri Gazetesi*, S.1611, Antalya 19 Aralık 1954, s.1, 2.
[2051] *Şelâle Gazetesi*, S.1541, Antalya 18 Mayıs 1954, s.1-2.
[2052] *Şelâle Gazetesi*, S.1843, Antalya 24 Mart 1955, s.2.

Nurettin Aynuksa da katılmıştır[2053].

1956 yılında Antalya'da bir jüt sanayi fabrikası kurulması düşünülmüştür. Bunun içinde bu fabrikanın yerini tespit etmek ve fabrikaya ait gerekli etütleri yapmak üzere Sümerbank Kendir Sanayi Müessese Müdürü Suat Varaşlıoğlu Antalya'ya gelmiştir. Jüt Fabrikasına sermaye sağlamak üzere kurulacak olan şirketin hissedarları Sümerbank, İş Bankası, Ziraat Bankası, İller Bankası, Tariş, Şeker Şirketi ve fabrikaya lüzumlu makineleri vermek sureti ile Pakistan hükümetidir. Kurulacak fabrikanın kapasitesi iki vardiya halinde 18 saat çalıştığı takdirde 40 milyon metre, üç vardiya halinde 22.5 saat çalıştığı takdirde ise 60 milyon metre kanaviçe ve çuval ile 20.000 ile 30.000 ton jüt istihlak edecektir[2054].

1957 yılında Mustafa Yaşa tarafından bir tahin fabrikası kurulmuştur. Tahin Fabrikası, Antalya'nın Şarampol Caddesi'nde ve Akın Tahin Fabrikası adı altında işletmeye açılmıştır[2055]. Aynı yıl Hüseyin Rahmi Yıldırım tarafından, Antalya'da Manavoğlu Sabunları'nı imal edecek bir sabun fabrikası kurulmuştur[2056].

Ayrıca Antalyalı İş Adamlarından Abdurrahman Üner, Mehmet Gülşen ve İbrahim Gülşen tarafından Antalya Bisküvi İmalathanesi kurulmuştur. Antalya'nın Hapishane Caddesi'nde bulunan ve Akdeniz Bisküvi İmalathanesi ismini taşıyan tesis, 2 Şubat 1958 tarihinde yapılan bir törenle hizmete girmiştir[2057].

5.10.TURİZM

5.10.1.Turizm Hareketleri

Antalya'nın ekonomik kalkınmasında önemli bir yer tutacak olan turizm hareketi, 1950'li yıllarda başlamıştır. Bu tarihten itibaren Antalya Vilâyeti'ne gelen turist sayısında yıllar içinde önemli miktarda bir artış meydana gelmiştir. Antalya'ya 1954 yılında 97 adet, 1955 yılında 11 adet, 1956 yılında 24 adet ve 1957 yılında 198 adet turist gelmiştir[2058]. 27 Mart 1958 tarihi itibarı ile Antalya'da bir kısmı görevli ve bir kısmı da gezi maksadı ile gelmiş 32 turist bulunmaktadır. Bunların içinde 19 İngiliz, 5 Alman, 4 Fransız, 2 İtalyan, 1 Hintli ve 1 Çinli vardır[2059]. Antalya'ya 1958 yılının sonu itibarı ile 208 turist gelmiştir[2060]. 1960 yılında da paskalya sebebi ile, Antalya gelen turist sayısında önemli bir yoğunluk

---

[2053] *Antalya Gazetesi*, S.3086, Antalya 17 Nisan 1956, s.1.
[2054] *Şelâle Gazetesi*, S.2240, Antalya 4 Mayıs 1956, s.2.
[2055] *Şelâle Gazetesi*, S.2482, Antalya 11 Ocak 1957, s.2.
[2056] *Şelâle Gazetesi*, S.2504, Antalya 2 Şubat 1957, s.1-2.
[2057] *Şelâle Gazetesi*, S.2859, Antalya 4 Şubat 1958, s.2.
[2058] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Turizm İstatistikleri (1953-1958),* Ankara 1959, s.3.
[2059] *Antalya Gazetesi*, S.3700, Antalya 27 Mart 1958, s.1.
[2060] T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, a.g.e. , s.3.

yaşanmıştır. Bunun için Antalya'daki birinci sınıf otellerde, yer bulmak mesele haline gelmiştir[2061]. 26 Nisan 1960 tarihinde de İngiltere'nin tanınmış simalarından meydana gelen 380 kişilik bir turist kafilesi, deniz yollarının Ankara Vapuru ile Antalya Limanı'na gelmiştir. Turist kafilesi, Antalya'nın tarihi ve turistik yerlerini gezdikten sonra, Antalya'dan ayrılmıştır[2062].

Bunun yanında Antalya'da ilk turizm bürosu Ekspres Turizm Bürosu ismi ile Doğan Sigorta Şirketi Antalya Temsilcisi Ali Rıza Özdemir tarafından açılmış ve 14 Haziran 1956 tarihinden itibaren faaliyete geçmiştir [2063].

Ayrıca 8 Mayıs 1959 tarihinden itibaren de, Antalya Hastane Caddesi'nde Antalya Turist Bürosu hizmete girmiştir[2064].

5.10.2.Konaklama Tesisleri

1950'li yılların başında Antalya'da üç otel bulunmakta ve bu oteller de müşteri sıkıntısı çekmekte idi. Ancak turizm hareketinin başlaması ile birlikte Antalya, 1953 yılında 400 civarında bir yatak kapasitesine sahip olmuştu. Ayrıca bu tesislerde konaklamak isteyen müşteriler, bir hafta önceden yer yırtmak mecburiyetinde idi[2065]. Antalya'da 1950-1960 yılları arasında hizmete giren otellerden bir kaçı şunlardır. Antalya'nın Tophane Parkı'na belediye tarafından bir turistik otel yapılması düşünülmüş ve bu otel ile ilgili yapılan proje yarışması[2066], 10 Şubat 1950 tarihinde sona ermiştir. Teşekkül eden jüri heyeti huzurunda 71717 rumuzlu Yüksek Mimar Muhteşem Giray, Affan Kırımlı, Muhlis Türkmen, Süha Taner ve Fazıl Tuncalı'nın müşterek hazırladıkları proje birinci olmuştur[2067]. Turistik Oteli'nin birinci kısım inşası 18 Mayıs1950 tarihinde belediye meclisi huzurunda ihale edilmiştir. Kapalı zarf usulü ile yapılan ihaleye yedi teklif mektubu gelmiştir. Bunlardan Şerafettin Genel, %21.62 tenzilat yapmış ve ihale bu şahsa verilmiştir[2068]. İhalenin yapılmasından sonra, otelin temelleri kazılmaya başlanmıştır[2069]. Ancak Turistik Otel inşaatı, parasızlık yüzünden yarıda kalmıştır. Bunun üzerine Turistik Otel, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından satın alınmıştır[2070].

[2061] *İleri Gazetesi*, S.3499, Antalya 22 Nisan 1960, s.1.
[2062] *İleri Gazetesi*, S.3504, Antalya 27 Nisan 1960, s.3.
[2063] *İleri Gazetesi*, S.2133, Antalya 15 Haziran 1956, s.1, 3.; *Antalya Gazetesi*, S.3143, Antalya 16 Haziran 1956, s.1-2.
[2064] *İleri Gazetesi*, S.3163, Antalya 12 Mayıs 1959, s.2.
[2065] *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem:IX, c.20, Ankara 19.2.1953, s.496.
[2066] *Şelâle Gazetesi*, S.265, Antalya 10 Şubat 1950, s.1.
[2067] *Şelâle Gazetesi*, S.268, Antalya 21 Şubat 1950, s.2.
[2068] *Şelâle Gazetesi*, S.294, Antalya 23 Mayıs 1950, s.2.; *Yeşil Antalya Gazetesi*, S.439, Antalya 27 Mayıs 1950, s.1.
[2069] *Şelâle Gazetesi*, S.300, Antalya 9 Haziran 1950, s.2.
[2070] *Şelâle Gazetesi*, S.1232, Antalya 3 Temmuz 1953, s.1-2.

Mali imkansızlıklardan dolayı yapımı hayli uzun sürmüş olan Turistik Otelin[2071], Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından inşaatı tamamlanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden gönderilen fen heyeti, otelin müteahhitleri olan İsmail Kulak ve Nadir Berksoy'dan oteli teslim almışlardır[2072]. Ancak Turistik Otele bir kat daha ilavesi gerekli olmuş ve bu katında ihalesi yapılmıştır. İlgili müteahhit Antalya'ya gelmiş ve kat ilavesi işine başlamıştır[2073].

Turistik Otel, bir bodrum kat ile üç kattan ibarettir. Bodrum katta 7 yatak odası, 5 müstahdem yatak ve servis odası, bütün müştemilatı ile bir mutfak, kalorifer dairesi, bütün servisler ile bar mevcuttur. Zemin katta bir adet teraslı lokanta, bir gazino salonu, bir müdür ve bir servis odası, 4 adet ikişer yataklı lavabolu yatak odası, 4 adet ikişer yataklı banyolu yatak odası, 5 adet tek yataklı lavabolu yatak odası, bir adet umumi banyo, bir adet kabul ve çay salonu. Böylece turistik Otelde birinci ve ikinci kat dahil olmak üzere 10 banyolu, 18 duşlu ve 22 lavabolu oda mevcut bulunmaktadır. Bütün odalarda sıcak ve soğuk su ile telefon tesisatı vardır. Turistik Otelin maliyeti 1.018.247 lira 42 kuruştur. Bu miktara döşeme ve mobilya fiyatı dahil değildir. Ayrıca Denizcilik Bankası'ndan 200 bin liralık mobilya alınmış bulunmaktadır. Binanın ve müştemilatının oturduğu saha da 2363.96 metre karedir[2074].

Turistik Otel'in inşası tamamlandıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kati kabulü yapılmış ve kiraya verilmek üzere Antalya Belediyesi'ne teslim edilmiştir[2075]. Bir müddet sonra Antalya Belediyesi tarafından Turistik Otel, yıllığı 90 bin liradan olmak üzere Anderia adında bir Rum'a verilmiştir[2076].

Lütfü Şendündar tarafından Eski İzmir Oteli'nin yanında, yeni bir otel daha açılmış bulunmaktadır. Otel, İzmir Palas ismi altında 6 Kasım 1951 tarihinde törenle hizmete girmiş ve misafirleri kabule başlamıştır[2077]. Daha sonraki yıllarda Lütfü Şendündar tarafından Şarampol Caddesi üzerinde modern şekilde ve her türlü konfora haiz olarak yapılan otel, İzmir Oteli adı altında 20 Mart 1960 tarihinde gerçekleştirilen bir törenle

---

[2071] *Şelâle Gazetesi*, S.1665, Antalya 24 Eylül 1954, s.1.
[2072] *Şelâle Gazetesi*, S.2362, Antalya 12 Eylül 1956, s.1-2.
[2073] *Şelâle Gazetesi*, S.1720, Antalya 17 Eylül 1957, s.1.
[2074] *Şelâle Gazetesi*, S.3116, Antalya 28 Ekim 1958, s.2.
[2075] *Şelâle Gazetesi*, S.3379, Antalya 30 Temmuz 1959, s.2.
[2076] *Şelâle Gazetesi*, S.3616, Antalya 25 Mart 1960, s.1.
[2077] *Şelâle Gazetesi*, S.649, Antalya 7 Kasım 1951, s.3.

hizmete girmiştir. İzmir Oteli'nin 20 odası ve 40 yatağı bulunmaktadır[2078].

Antalya'da Otelci Ahmet Trak tarafından, Konuklar Şirketi tarafından Zincirlihan'da yeniden inşa edilen büyük otel tutulmuş ve otele Trak Palas ismi konmuştur. Otel 13 Şubat 1952 tarihinde törenle açılmıştır. Otelin açılış törenine memleketin tanınmış simaları ve halktan bir çok kişi hazır bulunmuştur. Törene katılan misafirlere ikram yapılmış ve daha sonra otel dolaşılmıştır. Binanın alt katında bir acente hizmet görmektedir. Binanın üst iki katı da otele tahsis edilmiştir. Her iki katta çift ve tek odalı olmak üzere 29 oda mevcuttur[2079]. Antalya'da 1 Ekim 1952 tarihinden itibaren de Şarampol Caddesi'nde Sabrioğlu tarafından 40 yataklı Ege Oteli açılmıştır[2080].

Ali Çetinkaya Caddesi üzerinde de Salih Sipahioğlu ve ortağı Burdurlu Mehmet Lambaoğlu tarafından inşa edilmiş olan Yayla Palas Otel ve Gazinosu, 15 Ekim 1953 tarihinde tören ile açılmıştır. Açılış törenine 300 kişiyi aşan bir davetli grubu katılmıştır. Törende Otel Sahibi Salih Sipahioğlu'nun teşekkür konuşmasından sonra Antalya Valisi Şefik San, otelin açılış kurdelesini kesmiştir. 29 yataklı olan Yayla Palas Oteli'nin yatak fiyatları ise 2, 3 ve 4 liradır[2081].

Antalya'da uzun yıllar otelcilik mesleği ile uğraşan Mustafa Yedek ile Bekir Şimşek adında iki müteşebbis tarafından, Antalya'nın Kalekapısı'nda bulunan Osmanlı Bankası binasının üzerinde tadilat yapılarak, burası otel haline getirilmiş ve Emniyet Oteli adında işletmeye açılmıştır[2082].

Hacı Salih Kandeş tarafından da eski İzmir Oteli yeniden düzenlenmiş ve İmren Palas Otel olarak açılmıştır[2083].

Antalya'nın Şarampol Caddesi üzerinde inşa edilmiş bulunan modern binada Yüksek Palas Oteli açılmıştır. Otelin açılış törenine Antalya Valisi Nurettin Aynuksa'da katılmıştır[2084].

Antalya'da 1958 yılında Divan Otel hizmete girmiştir. Otelin her odasında radyo, telefon, vantilatör ile sıcak ve soğuk su bulunmaktadır[2085].

[2078] *Şelâle Gazetesi*, S.3613, Antalya 22 Mart 1960, s.1.
[2079] *Şelâle Gazetesi*, S.749, Antalya 15 Şubat 1952, s.1, 3.
[2080] *Şelâle Gazetesi*, S.967, Antalya 2 Ekim 1952, s.2.
[2081] *Şelâle Gazetesi*, S.1333, Antalya 16 Ekim 1953, s.1. *Şelâle Gazetesi*, S.1334, Antalya 17 Ekim 1953, s.1-2.
[2082] *Şelâle Gazetesi*, S.1813, Antalya 22 Şubat 1955, s.1.
[2083] *Şelâle Gazetesi*, S.2176, Antalya 1 Mart 1956, s.4.
[2084] *Şelâle Gazetesi*, S.2472, Antalya 1 Ocak 1957, s.1.
[2085] *İleri Gazetesi*, S.2984, Antalya 11 Kasım 1958, s.3.

5.10.3.Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği

1950 yılında kurulan Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'nin[2086], yıllık kongresi 13 Mayıs 1952 tarihinde yapılmıştır. Kongre başkanı seçildikten sonra, yönetim kurulu faaliyet raporu okunmuştur. Buna rapora göre derneğin gelirinin 4.400 liradan fazla olduğu görülmüştür. Kongrede yapılan seçimler sonunda Yönetim Kurulu'na Dr. Burhanettin Onat, S. Fikri Erten, Osman H. Batur, Aldemir Konuk ve Mahmut Konuk, Denetleme Kurulu'na da, Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu, Abdi Atamer ve Livaettin Koç seçilmiştir. Kongreye Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil de katılmıştır[2087].

2 Temmuz 1954 tarihinde Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'nin kongresi, Borsa Salonu'nda yapılmıştır. Kongre Başkanlığı'na Antalya Milli Eğitim Müdürü Rıza Güzel seçilmiştir. Kongre başkanının seçiminden sonra, derneğin bir yıllık faaliyet raporu okunmuş ve hesapları incelenmiştir. Genel Kurul tarafından eski yönetim kurulu ibra edilmiştir. Daha sonra yapılan seçimlerde Yönetim Kurulu'na Osman Bahadırlıoğlu, Aldemir Konuk, Murat Yerebakan, Mustafa Kaçaroğlu ve Nejat Özbayrak, Denetleme Kurulu'na da H. Hüsnü Özden ve Şükrü Binbir getirilmiştir[2088]. Yönetim kurulunun kendi arasında yaptığı görev bölümünde Derneğin Fahri Başkanlığı'na Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat, Başkanlığa Osman Bahadırlıoğlu, Muhasipliğe Murat Yerebakan ve Sekreterliğe Nejat Özbayrak getirilmiştir[2089].

8 Kasım 1958 tarihinde Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği genel kurul toplantısı yapılmıştır. İki gün sonra da yeni yönetim kurulu toplanarak, kendi arasında görev taksimi yapmıştır. Buna göre Başkanlığa Muammer Özsoy, İkinci Başkanlığa Mustafa Kaçaroğlu, Muhasipliğe Mustafa Söğüt ve Sekreterliğe Ethem Soykan getirilmiştir[2090].

Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'nin yaptığı ilk faaliyetleri arasında Turistik Antalya Haritası ile Antalya isimli eseri hazırlatması ve bu eserlerin dernek yararına satışa çıkarılması bulunmaktadır. Yine dernek tarafından Antalya çevresinde bulunan tarihi eserlere ayrılan yollara, işaret levhaları dikilmiştir. Ayrıca dernek tarafından bir Antalya

---

[2086] *Şelâle Gazetesi*, S.344, Antalya 24 Kasım 1950, s.1.
[2087] *Şelâle Gazetesi*, S.840, Antalya 19 Mayıs 1952, s.1-2.
[2088] *İleri Gazetesi*, S.1451, Antalya 4 Temmuz 1954, s.2.; *Şelâle Gazetesi*, S.1590, Antalya 6 Temmuz 1954, s.2.
[2089] *İleri Gazetesi*, S.1460, Antalya 14 Temmuz 1954, s.2.
[2090] *İleri Gazetesi*, S.2986, Antalya 13 Kasım 1958, s.1.

filmi çektirilmiştir[2091]. Bunun yanında Antalya Albümü ikinci defa yayınlanmış ve bu eserin masrafı dernek tarafından karşılanmıştır[2092].

Antalya'da iş yapan esnaflar, otelciler, şoförler , arabacılar ve lokantacılar dernek tarafından turiste nasıl davranacakları konusunda aydınlatılmıştır[2093].

Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'nin gerçekleştirdiği önemli çalışmalar içinde, Antalya'da yapmış olduğu festivaller başta gelmektedir. Dernek ilk defa 19 Nisan 1953 tarihinde Antalya Belkıs Festivali'ni yapmıştır. Belkıs Harabeleri'nde düzenlenen festivale Antalya Valisi İ. Sabri Çağlayangil, Antalya Milletvekili ve Dernek Başkanı Dr. Burhanettin Onat ile15 bini aşan vatandaş iştirak etmiştir. Belkıs Festivali'ne turistlerde ilgi göstermiştir. Festival sebebi ile Antalya'ya bazı milletvekilleri de gelmiştir. Antalya'ya gelen milletvekilleri arasında Giresun Milletvekillerinden Tahsin İnanç, Ali Niyazi Duydu, Mazhar Şener, Tokat Milletvekili Sıtkı Atanç, Antalya Milletvekillerinden Dr.Burhanettin Onat ve Dr. Fatin Dalaman bulunmaktadır. Belkıs Festivali'nde Ankara Konservatuarı öğrencileri tarafından tiyatro gösterileri yapılmış, ayrıca güreş yarışmaları tertip edilmiştir[2094]. Amerika'da yayınlanan bir tiyatro dergisinde de, bu festivalden bahseden bir yazı yayınlanmış ve 20 bin kişinin huzurunda Şekspir'in temsil edildiği yazılmıştır[2095].

Dernek tarafından İkinci Antalya Belkıs Festivali de 1-3 Mayıs 1959 tarihinde yapılmıştır. İlk gün festival töreni Antalya'nın Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmıştır. Törene 50 civarında milletvekili, yerli-yabancı turistler, esnaf teşekkülleri, öğrenciler, izciler ve 100 kişilik kadrosu ile Ankara Tarihi Mehter takımı ve çok kalabalık bir halk topluluğu katılmıştır. Tören saat 08.30'da başlamıştır. Törende Antalya Milletvekili Dr. Burhanettin Onat ve Dernek Başkanı Muammer Özsoy birer konuşma yapmıştır. Konuşmalardan bitmesinden sonra geçit töreni gerçekleştirilmiştir[2096]. Üç gün devam eden festivalin son gününde, Belkıs Harabeleri'nde güreş yarışmaları yapılmış, tiyatro ve halk oyunları gösterileri sunulmuştur[2097]. Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği, ikinci Antalya Belkıs Festivali'nden 142.719 lira gelir elde etmiş ve 114.265.72 lira gider

---

[2091] *Şelâle Gazetesi*, S.840, Antalya 19 Mayıs 1952, s.1-2.
[2092] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.17, Ankara 27.2.1957, s.1132.
[2093] a.g.e. , s.1132.
[2094] *Şelâle Gazetesi*, S.1162, Antalya 21 Nisan 1953, s.1-2.
[2095] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.17, Ankara 27.2.1957, s.1132.
[2096] *Şelâle Gazetesi*, S.3296, Antalya 2 Mayıs 1959, s.1.
[2097] *Şelâle Gazetesi*, S.3299, Antalya 5 Mayıs 1959, s.1.

yapmıştır[2098].

Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği tarafından çeşitli gezilerde düzenlenmiştir. Dernek 16 Mart 1958 tarihinde Perge, Side, Aspendos tarihi harabeleri ile Manavgat Şelalesi'ne bir gezi tertip etmiştir[2099]. Bunun yanında 3 Temmuz 1958 tarihinde de bir Almanya gezisi düzenlenmiştir. Geziye Antalya'dan Dernek Başkanı Naşide Özbayrak başkanlığında 33 öğretmen iştirak etmiştir[2100].

Antalya'yı Tanıtma ve Turizm Derneği'nin çalışmaları arasında turist rehberi yetiştirmekte bulunmaktadır[2101].1958 yılında dernek tarafından Antalya'da rehber kursu açılmış ve bu kurstan 38 kursiyer mezun olmuştur. Dernek, mezun olan bu öğrenciler için bir de gezi tertip etmiştir[2102]. Aynı yıl dernek tarafından İngilizce, Fransızca ve Almanca dil kursları da açılmıştır[2103].

Dernek tarafından davet edilen Erzurum Halk Oyunları ve Türküleri Ekibi de 29 Ekim 1958 tarihinde Antalya Şehir Sineması'nda gösterilerde bulunmuştur[2104]. Bir gün Antalya'da kalan ekip, daha sonra Antalya'dan ayrılmıştır[2105].

[2098] *Şelâle Gazetesi*, S.3322, Antalya 28 Mayıs 1959, s.1.
[2099] *Şelâle Gazetesi*, S.2905, Antalya 22 Mart 1958, s.2.
[2100] *Şelâle Gazetesi*, S.3000, Antalya 4 Temmuz 1958, s.1.; *Şelâle Gazetesi*, S.3026, Antalya 30 Temmuz 1958, s.1.
[2101] *TBMM Zabıt Ceridesi*, Dönem:X, c.17, Ankara 27.2.1957, s.1132.
[2102] *Şelâle Gazetesi*, S.2978, Antalya 7 Haziran 1958, s.2.
[2103] *Şelâle Gazetesi*, S.3132, Antalya 13 Kasım 1958, s.2.
[2104] *Şelâle Gazetesi*, S.3118, Antalya 30 Ekim 1958, s.1-2.
[2105] *Şelâle Gazetesi*, S.3119, Antalya 31 Ekim 1958, s.2.

6.SONUÇ

Antalya şehrinin varlığını Eski Çağ'dan itibaren görmekteyiz. Bu dönemde şehrin ismi Attaleia (Antalya)'dır ve Pamphylia Bölgesi'nin önemli şehirleri arasında bulunmaktadır.

Antalya Aldobrandini adında bir İtalyan'ın elinde iken, Anadolu Selçuklu Sultanı Giyâseddin Keyhüsrev tarafından fethedilmiştir (5 Mart 1207). Ancak şehir fetihten bir müddet sonra, yerli Hıristiyanlar tarafından tekrar işgal edilmiştir. Bunun üzerine Antalya, Anadolu Selçuklu Sultanı İzzeddin Keykavus tarafından geri alınmıştır (22 Ocak 1216).

Antalya Tekeoğullarının hakimiyetinde bulunduğu bir dönemde, Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Beyazid tarafından alınmış ve Osmanlı topraklarına dahil edilmiştir.

Osmanlı idari teşkilatında Antalya, Teke Sancağı'nın merkezi idi. Başlangıçta Anadolu Eyaleti'ne bağlı olan Teke Sancağı, 1864 tarihli Vilâyet Nizamnamesi'nin çıkarılmasından sonra, Konya Vilâyeti'ne bağlanmıştır. Teke Sancağı, 1913 tarihinden itibaren de, müstakil sancak olmuştur.

XX. Yüzyılın başında Osmanlı Devleti'nin karşılaştığı askeri ve siyasi meseleler, ülkenin her tarafından olduğu gibi, Antalya'da da bazı sıkıntıların meydana gelmesine sebep olmuştur. Antalya, I. Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletlerine ait gemilerin sürekli tacizine maruz kalmış ve Rum azınlığın ihaneti ile karşılaşmıştır. Mondros Antlaşması'ndan sonra da İtalyanlar tarafından işgal edilmiştir (28 Mart 1919). Antalya halkı, İtalyan işgaline karşı koymuş ve işgalden kurtulmak için her türlü çareye başvurmuştur. Bunun yanında işgal altında olmasına rağmen, Türk Milleti'nin Mustafa Kemal'in liderliğinde gerçekleştirmiş olduğu, Türk Milli Mücadelesi'ne malı ve canı ile katkıda bulunmuştur.

Antalya'da tek parti döneminde sosyal, kültürel ve ekonomik sahada önemli bir takım çalışmalar yapılmıştır. Ancak Antalya gerçek manada kalkınma hamlesine, Demokrat Parti Dönemi'nde başlanmıştır. Bu dönemde; Antalya'nın idari yapısında fazla bir değişiklik olmamasına karşılık, sağlık şartlarının iyileşmesi ve göçler neticesinde nüfusu önemli ölçüde artmıştır. Ayrıca sağlık alanında çeşitli kuruluşlar meydana getirilmiş ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaşmasına çalışılmıştır. Belediye çalışmalarında da insana hizmet ön plana çıkmıştır. Spor kulüplerinin sayısı çoğalmış ve Antalya takımları, il dışında yapılan sportif faaliyetlere katılmaya başlamıştır. Bunun yanında Antalya kıyılarında, denizden yararlanmak için, modern plajlar teşkil edilmiştir.

Demokrat Parti Dönemi'nde ülkemizde ortaya çıkan serbestlik sayesinde, Antalya'da da parti teşkilatlarının ve çok miktarda sivil toplum örgütünün kurulduğu görülmektedir. Ayrıca Antalya milletvekilleri ülke hizmetinde ve Antalya'ya hizmette önemli roller üstlenmişlerdir. Antalya halkı arasında sinema ve tiyatro gibi sanat dallarına karşı, büyük bir ilgi görülmekte, ayrıca milli ve mahalli bayram kutlamaları ile eğlence hayatına değer verilmektedir. Antalya'da eğitim alanında da önemli yatırımlar yapılmış ve okullaşma oranı artmaya başlamıştır. Antalya halkı toplumsal felaketler karşısında da, çok duyarlı olduğunu, çeşitli vesilelerle ortaya koymuştur.

Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya'da haberleşme ve ulaşım sahasında önemli çalışmalar başlamıştır. Antalya topraklarının sulanması için, büyük projeler hazırlanmış ve hayata geçirilmiştir. Tarımda modern tekniklerin kullanılması neticesinde, Antalya'da hububat, bakliyat, muz, narenciye, endüstri bitkileri ve turfanda sebze üretiminde önemli miktarda artış meydana gelmiş ve Antalya'dan tarım ürünü ihracı başlamıştır. Bu dönemde Antalya'nın sanayileşmesi konusunda ciddi faaliyetler görülmekte ve halk ile devletin işbirliği yapması sonucunda tekstil, elektrik ve maden sanayi tesisleri kurulmaya başlanmıştır. Antalya'nın Türk ve Dünya turizmine açılması yolunda, ilk çalışmalar da ortaya konulmuştur. Bütün bu olumlu gelişmelerin yanında, bu dönemde Antalya'da adli olaylarda önemli bir artış meydana gelmiştir. Antalya'nın içme suyu problemi tam manası ile çözüme kavuşamamıştır. Gecekondu meselesi de, Antalya'da bu dönemden itibaren görülmeye başlamıştır. Ayrıca 1950'li yılların ikinci yarısında Türk ekonomisinde ortaya çıkan bazı olumsuzluklar, Antalya halkını da etkilemiş ve piyasada bazı ihtiyaç maddelerinin darlığı çekilmiştir.

Antalya halkının büyük çabası ve devletin katkısı ile Cumhuriyetin ilk yıllarında başlayan ve Demokrat Parti Dönemi'nde artarak devam eden ekonomik, sosyal ve kültürel alanda gerçekleştirilen kalkınma hamlesi, daha sonraki yıllarda halkın refah seviyesinin yükselmesine ve Antalya'nın dünya şehri olmasına sebep olmuştur.

7.BİBLİYOĞRAFYA

I.ARŞİV BELGELERİ

1.1.BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ

1.1.1.YILDIZ SARAYI ARŞİVİ

1.1.1.1.Sadaret Hususi Maruzat Evrakı.

1.1.1.2.Mütenevvî Maruzat Evrakı.

1.1.1.3.Perakende Evrakı Arzuhal ve Jurnaller.

1.1.1.4.Perakende Evrakı Umum Vilâyetler Tahriratı.

1.1.1.5.Perakande Evrakı Komisyonlar Maruzatı

1.1.1.6.Perkande Evrakı Askeri Maruzat

1.1.1.7.Perakande Evrakı Sadaret Maruzatı

2.1.1.BÂB-I ÂLÎ.

2.1.1.1.İrade-Meclis-i Mahsus

2.1.1.2.Sadaret Mektubî Kalemi Mühimme Kalemi (Odası).

2.1.1.3. Meclis-i Vükelâ Mazbataları.

3.1.1.NEZARETLER.

3.1.1.1.DAHİLİYE NEZARETİ.

3.1.1.1.1.Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti.

3.1.1.1.2.Muhaberât ve Tensîkât Müdüriyeti.

3.1.1.1.3.Teşrii Muamelat ve Islahat Komisyonu.

3.1.1.1.4.Şifre Kalemi.

3.1.1.1.5. Umûr-ı Mahalliye-i Vilâyât Müdüriyeti.

3.1.1.1.6. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti.

3.1.1.1.7.Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Memurîn Kalemi.

3.1.1.1.8.Mebânî-i Emîriye ve Hapishâneler Müdüriyeti.

3.1.1.1.9. Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Emniyet Kalemi.

3.1.1.1.10.Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Asayiş Kalemi.

1.2.BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

1.2.1.Bakanlar Kurulu Kararları.

1.2.2.Muamelat Genel Müdürlüğü.

1.2.3.Toprak İskan Genel Müdürlüğü.

1.2.4.Nafia Vekaleti.

1.2.5.Özel Kalem Müdürlüğü.

1.3.TBMM ARŞİVİ

1.3.1.TBMM Tutanak Dergisi.

1.3.2.TBMM Zabıt Ceridesi.

1.3.3.TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası.

1.3.3.1.IX.Devre TBMM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası.

1.3.3.2.X.Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası.

1.3.3.3.XI.Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası.

1.3.4.TBMM Âzasının Tercüme-i hal Kağıdı Örneği.

1.3.5.TBMM Albümü.

2.YAYIMLANMAMIŞ RAPORLAR

T.C. Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Antalya Meteoroloji Bölge Müdürlüğü 2005 Yılı Meteorolojik Değerler Raporu, Antalya-2000.

T.C. Antalya Müze Müdürlüğü, Antalya Müzesi'nin Tanıtımı (Yayınlanmamış Rapor), Antalya 2007.

3.SÂLNÂME ve YILLIKLAR

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1285.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1286.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1288.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1289.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1290.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1291.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1292.

Konya Vilâyeti Sâlnamesi, Konya 1294.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1298.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1299.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1300.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1301.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1302.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1305.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1305.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1306.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1307.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1310.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1312.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1314.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1317.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, Konya 1322.

Konya Vilâyeti Sâlnâmesi, İstanbul 1332.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sâlnâmesi (1925-1926), İstanbul 1926.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sâlnâmesi (1926-1927), İstanbul 1927.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sâlnâmesi (1927-1928), İstanbul 1928.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı (1928-1929), İstanbul 1929.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı (1929-1930), İstanbul 1930.

4.SÜRELİ YAYINLAR

4.1.DERGİLER

Yeni Türkiye Dergisi.

Türk Akdeniz Dergisi.

Çağlayan Dergisi.

4.2.GAZETELER

Antalya Gazetesi.

Yeşil Antalya Gazetesi.

Şelâle Gazetesi.

İleri Gazetesi.

Alanya Postası Gazetesi.

5.KİTAPLAR

Akbıyık, Yaşar, *Milli Mücadele'de Güney Cephesi Maraş,* Ankara 1999.

Aker, M. Şefik, *İstiklal Harbinde 57.Tümen ve Aydın Milli Cidali*, I, İstanbul 1937.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980*), Ankara 1986

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, IV, Ankara 1991.

Aydemir, Mustafa, *Ben Bir Türk Zabitiyim Batıktan Çıkan Kahraman Topçu Yüzbaşı Mustafa Ertuğrul*, İstanbul 2004.

Azakoğlu, İzzet, *Alanya,* İstanbul 1939.

Basın Yayın ve Turizm Müdürlüğü, *Turistik Antalya*, Ankara 1958.

Bean, George E. , *Eski Çağda Güney Kıyılar*, çev. İnci Delemen-Sedef Çokay, İstanbul 1999.

Cimrin, Hüseyin, *Antalya Tarihi ve Turistik Rehberi*, İstanbul 2002.

Çelebi, Mevlüt, *Milli Mücadele Döneminde Türk-İtalyan İlişkileri*, Ankara 1999.

Çoker, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi (Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923*), III, Ankara 1995.

Değerli Baş Vekilimiz Sayın Adnan Menderes'e Antalya Pamuklu Dokuma Sanayii T.A.Ş.'nin Kuruluş Maksadı ve Hali Hazır Faaliyeti Hakkında Şirket İdare Meclisinin Arizası, Antalya 1956.

Edirneli Oruç Beğ, *Oruç Beğ Tarihi*, haz. Atsız, İstanbul (b.t.y.)

Erten, Süleyman Fikri, *Antalya Tarihi*, İstanbul 1940.

----------, *Milli Mücadelede Antalya*, Antalya 1996.

Evliya Çelebi- Mehmet Zillioğlu, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, haz. Mümin Çevik, IX, İstanbul 1996.

Ezherli, İhsan, *Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998) ve Osmanlı Meclis-i Mebusanı (1877-1920)*, Ankara 1998.

Genelkurmay Başkanlığı, *Akdeniz Havzası Coğrafyası; Tabii, Zirai, Beşeri ve Baytari*, IV, Ankara 1935.

Göka, Şenol, *Söz Uçar Yazı Kalır*, Ankara 1996.

Gönüllü, Ali Rıza, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Alanya (1908-1938),* İstanbul 2003.(T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.)

Güçlü, Muhammet, *XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya*, Antalya 1997.

----------, *Dr. Burhanettin Onat ve Hayatı (1894-1976),* Antalya 2004.

Güçlü (Özen), Sevinç, *Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*, Ankara 2002.

Güneş, İhsan, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-V. Dönem 1935-1938),* II, Ankara 2001.

İbni Batuta Seyahatnamesi, haz. Mümin Çevik, I-II, İstanbul 1983.

İbni Bibi, *El Evamirü'l-Ala'iye Fi'l-Umuri'l-Ala'iye(Selçukname*), çev. Mürsel Öztürk, I, Ankara 1996.

İller Bankası,*Belediyeler Yıllığı*, I, Ankara 1949.

İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağı (1300-1600*), çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003.

Jaeschke, Gotthard, *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, çev.Cemal Köprülü, Ankara 1991.

Karaca, Behset, *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı*, Isparta 2002.

Karpat, Kemal H., *Osmanlı Nüfusu (1830-1914) Demografik ve Sosyal Özellikleri*, çev. Bahar Tırnakcı, İstanbul 2003.

Kocatürk, Utkan, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-19*38), Ankara 2000.

Konyalı, İbrahim Hakkı, *Alanya (Alâiyye*), İstanbul 1946.

Köstüklü, Nuri, *Milli Mücadele'de Denizli Isparta ve Burdur Sancakları*, Ankara 1999.

Mehmet Neşri*, Neşri Tarihi*, haz. M. Altay Köymen, I, Ankara 1984.

Moğol, Hasan, *Antalya Tarihi*, Ankara 1997.

Narenciye Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, *Turunçgil Hastalıkları ve Zararlıları*, Antalya 1991.

Onat, Burhanettin, *Bir Zamanlar Antalya bir Antalya Sevdalısının Kaleminden*, İstanbul 2000.

Önder, Mehmet, *Atatürkle Adım Adım Türkiye*, Ankara (b.t.y.).

----------, *Atatürk Evleri, Atatürk Müzeleri*, Ankara 1993.

Özmen, Ünsal, *Antalya*, Ankara 1969.

Öztürk, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-II. Dönem 1923-1927*), III, Ankara 1995,

----------, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-III. Dönem 1927-1931*), III, Ankara 1995.

----------, *Türk Parlamento Tarihi (TBMM-IV. Dönem 1931-1935*), II, Ankara 1996.

Sonyel, Salahi R., *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika I*, Ankara 1995

Saraçoğlu, Hüseyin, *Akdeniz Bölgesi*, İstanbul 1989.

Sarıhan, Zeki, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü IV*, Ankara 1996

Selekler, Adnan, *27 Mayıs Zor Günler Anılar Olaylar Yorumlar*, Antalya 1994.

Sevim, Ali Yücel, *Yaşar, Türkiye Tarihi Fetih Selçuklu ve Beylikler Dönemi*, Ankara 1989.

Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII, XIII, XIV.*), çev. Adnan Pekman, İstanbul 1993.

Soyak, Hasan Rıza, *Atatürk'ten Hatıralar*, İstanbul 2005.

T.C. Antalya Valiliği, *Cumhuriyetin 50. Yılında Antalya İl Yıllığı 1973*, (b.t.y.y.).

----------*, 2000 Antalya İl Yıllığı,* Antalya 2000.

T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Tarım İstatistikleri (1934-1937*), Ankara 1939.

----------, *Belediyeler İstatistiği (1929-1938*), Ankara 1941.

----------, *Evlenme İstatistikleri Vilayet ve Kaza Merkezlerinde (1932-1958)*, Ankara (b.t.y.)

----------, *Boşanma İstatistikleri (1932-1958*), Ankara (b.t.y.).

T. C. Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü, *Meyve İstatistikleri (1941-1945),* Ankara 1947.

----------, *21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı (İl, İlçe bucak ve Muhtarlıklar İtibari İle Nüfus),* Ankara 1948.

----------, *Zirai Bünye ve İstihsal (1934-1950*), Ankara 1951.

----------, *Hayvanlar ve Hayvan Ürünleri İstatistiği (1945-1950),* Ankara-1952.

----------, *Zirai Bünye ve İstihsal (1946-1954*), Ankara 1955.

----------, *Turizm İstatistikleri (1953-1958*), Ankara 1959.

----------, *Zirai Bünye ve İstihsal (1954-1958*), Ankara 1959.

----------, *22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı*, İstanbul 1961.

----------, *23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı*, İstanbul 1961.

----------, *Mahkumlar İstatistiği (1943-1959*), Ankara 1961.

----------, *1960 Genel nüfus Sayımı (Telgrafla Alınan İlk Neticel*er), Ankara (b.t.y).

T.C. İçişleri Bakanlığı, *Antalya İli*, Ankara 1961.

T.C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, *Antalya İli Arazi Varlığı*, Ankara 1993.

Tuğamiral Sir Francis Beafurt, *Karamanya,* Antalya (b.t.y.)

Turan, Osman, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971.

----------, *Selçuklular ve İslamiyet*, İstanbul 1971.

Turgut, Hulusi, *Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları*, İstanbul 2005.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi,* I, Ankara 1982.

----------*, Anadolu Beylikleri ve Ak Koyunlu-Kara Koyunlu Devletleri*, Ankara 1984.

Vâlâ Nurettin, *Antalya İkinci Dünya Harbi İçinde Nasıl Güzelleşebildi*? İstanbul 1944.

Yeni Türk Ansiklopedisi, I, İstanbul 1985.

Yücel, Talip, *Türrkiye Coğrafyası*, Ankara 1987.

Yüksek Adalet Divanı Kararları (İstanbul-Yassıada 14 Ekim 1960-15 Eylül 1961), İstanbul 2006, s.513-514.

166 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) (Dizin-Tıpkı Basım), Ankara 1995.

6.MAKALELER

Ayoğlu, Ferruh Niyazi, "Acı Günlerimizin Hatıraları III", S.3281, *Şelâle Gazetesi*, Antalya 17 Nisan 1959, s.3.

Baykara, Tuncer; "Selçuklu Devri Antalya'sı Üzerine Bazı Düşünceler", *I. Milli Türkoloji Kongresi (6-9 Şubat 1978),* İstanbul 1980. S.191-196

Beyoğlu, Süleyman, "Mütareke Döneminde Basının Sansürüne Bir örnek; Öğüd Gazetesi'nin Kapatılması", *Bir-Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, S.3, İstanbul 1995, s.35-42.

----------, "İtalya Çizmeyi Aştı", *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, S.61, İstanbul Nisan 1999, s.44-45

----------, "Girit Göçmenleri (1821-1924)", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S.2, İstanbul 2000, s.123-138.

----------, "Savaş Yıllarında Alanya (1914-1918)", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Konya 2004, s.293-295.

----------, "XX. Yüzyılın Başlarında Alanya'da Bazı Olaylar (1910-1920)", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*, Konya 2004, s.520-522.

----------, "Alanya Yapı Tarihine Dair Bazı Belgeler (1907-1919)", *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III,* Konya 2004, s.593-594.

Darkot, Besim, "Antalya", *İslam Ansiklopedisi*, I, Eskişehir 1997, s.459-462.

Emecen, Feridun, "Antalya", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, III, İstanbul 1991, s.232-236

Erksen, Rıza,"Antalya'da Sıtma Mücadelesi", *Türk Akdeniz Dergisi*, S.3, Antalya Haziran 1937, s.22-24.

Gönüllü, Ali Rıza, "Antalya'da Basın Hayatı (1920-1949)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S. 61, Ankara Mart-2005, s.323-345.

Hacıhamdioğlu, Tevfik, "Atatürk'ün Alanya'yı Ziyaretleri", *Alanya Folkloru Dergisi*, S.4, İstanbul 1988, s.13-15.

Karaca, Behset, "XV-XVI. Asırlarda Teke ve Alâiye Sancakları'nda Bulunan Kaleler, Kale Muhafızları ve Bu Sancakları Muhafazası Meselesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.4, Isparta 1999, s.165-190.

Köymen, Mehmet Altay, "Türklerin Anadolu'da Denize İlk Ulaşmaları ve Türk Dehasının Jeopolitikten Faydalanarak Medeniyet Kurmada Gösterdiği Üstünlük(2)", *Milli Kültür Dergisi,* S.4, Ankara Nisan 1977, s.13-16.

Özboy, Nuri, "Antalya'nın Eski Törülerinden Göç", *Çağlayan Dergisi*, S.2, Antalya 10 Ocak 1936, s.5-8.

Selekler, Macit, "İtalyanlar Antalya'ya Nasıl Çıkarma Yaptılar VI", *Şelâle Gazetesi*, S.3364, Antalya 15 Temmuz 1959, s.3.

Tekeli, Sıtkı, "Antalya-Konya Güzergahı Yolları", *Çağlayan Dergisi*, S.7, Antalya 15 Temmuz 1936, s.9, 12.

Tekindağ, M. C. Şehabettin, "Tekeoğulları", *İslam Ansiklopedisi*, 12/1, Eskişehir 1997, s.128-133.

----------, "Teke-eli", *İslam Ansiklopedisi,* 12/1, Eskişehir 1997, s.124-128.

8.EKLER

Ek: 1

İtalyan'ın Antalya Sabık Konsolosu Marki Ferrante'nin bir heyetle Korkuteli'ne gitmesi.(BOA.DH.KMS. nr.52-1/80, Lef.4.)

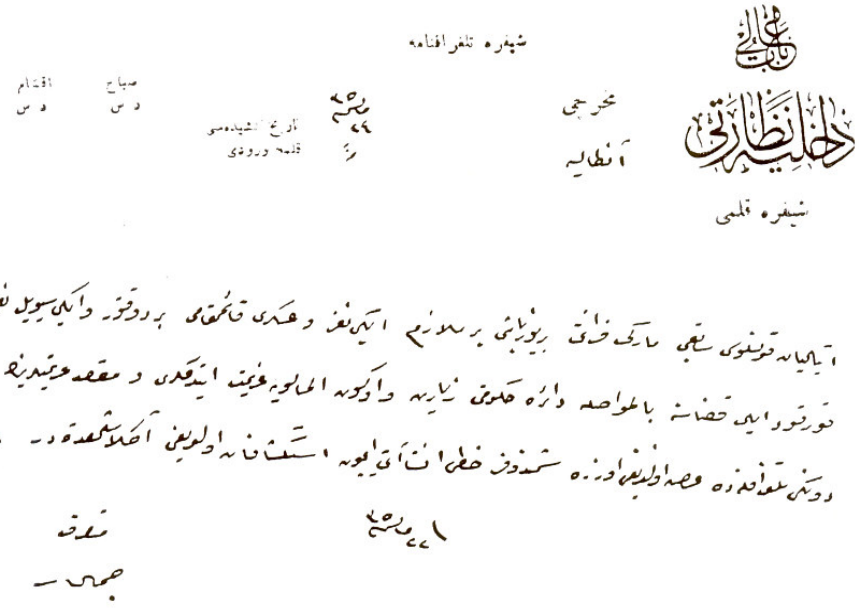

Ek:2

İtalya’nın Antalya’ya asker ve mühimmat çıkarması.(BOA.DH.KMS. nr.52-5/45, Lef.8.

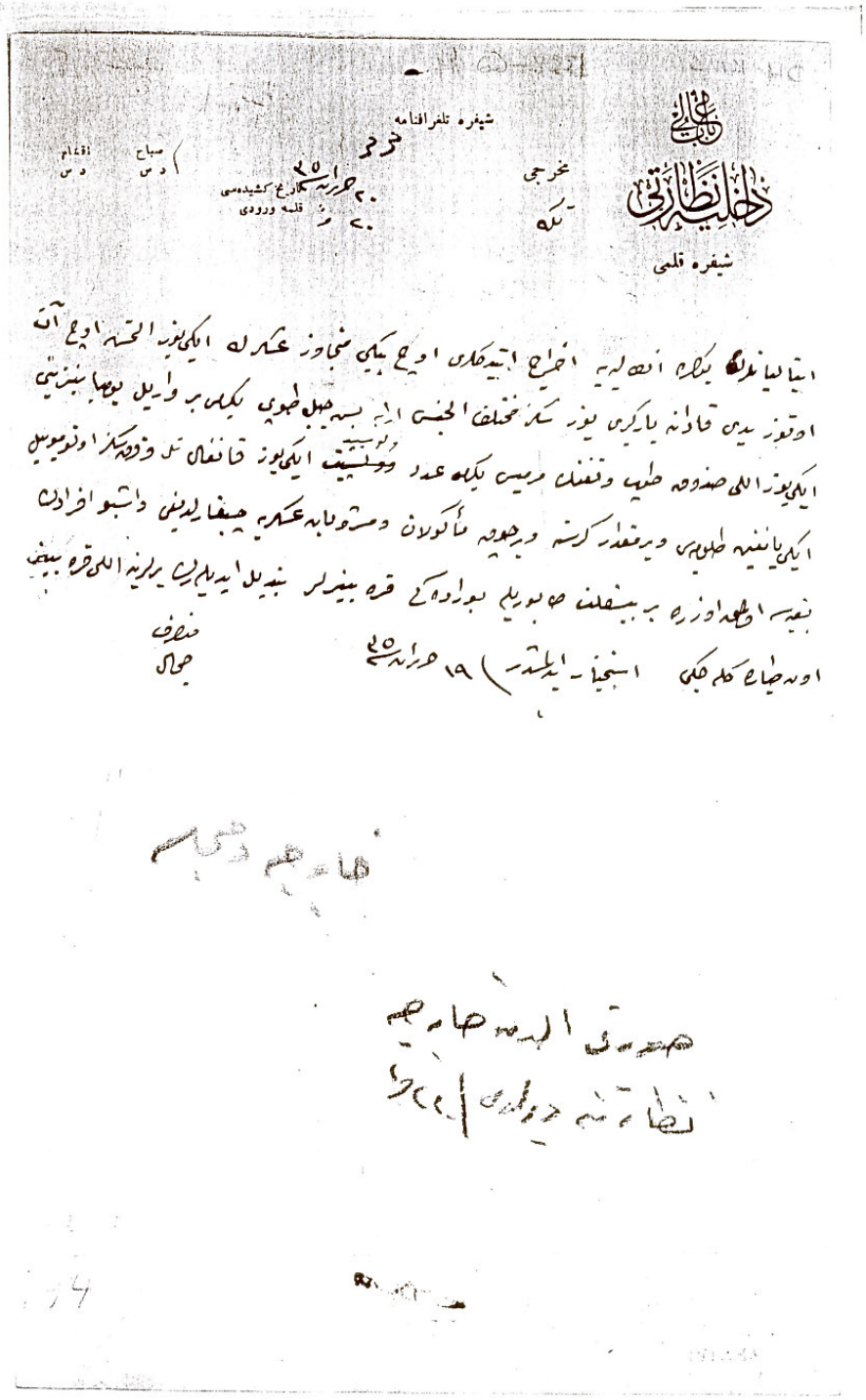

Ek: 3

Millü Nahiyesi civarında meydana gelen silahlı çatışma.(BOA.DH.EUM.AYŞ. nr.17/48, Lef.1.)

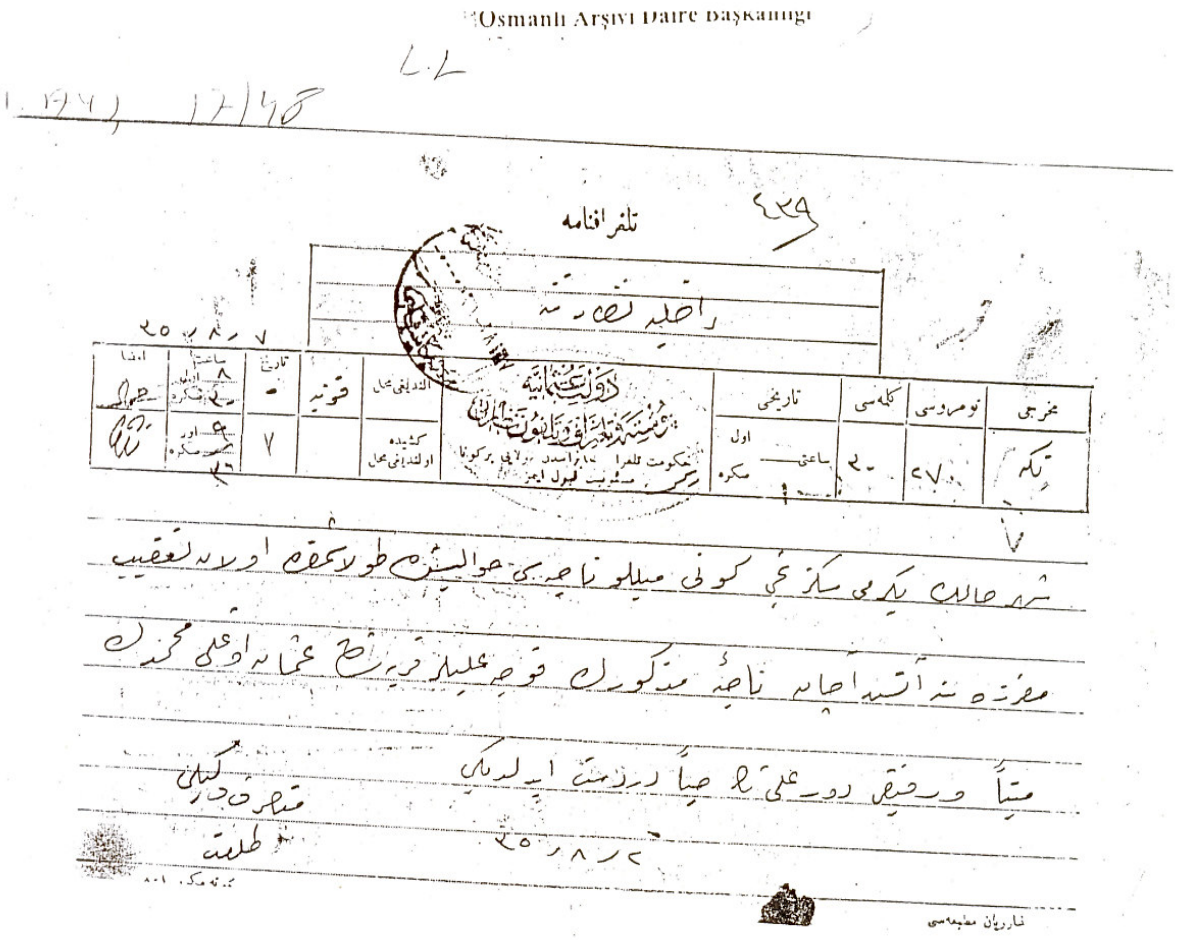

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı

تلغرافنامه

راجعه نضده

مخرجی	نومرسوسی	کلمه سی	تاریخی				تاریخ	ساعت	امضا
تلگه	٢٧٠	٢٠	اول ساعتی مکوه	قونیه	الدیغی محل	کشیده اولندیغی محل	٧	٨ اولنکرده	
							٧	٩ اورمکوه	

٢٥ / ٨ / ٧

شرح حالات یکمی مرکز نجی کونی میللو ناحیه سی حوالیسنده طولاشمقده اولان تعقیب مفرزه سنه آتشه آچان ناحیهٔ مذکورك قوجه علیلر قریه سنه تابع عثمانه اوغلی محمدك متباقی دوستی علی نامی صیاد دوستی ایلدیکی

متصرف دار کتابی طلعت

٢٥ / ٨ / ٧

نازریان مطبعه سی

Ek:4

Antalya Hapishanesi'nin tamiri hakkında kararname.(BCA.BKK. F.K.030.18.01.01.Y.N.018.21.3.)

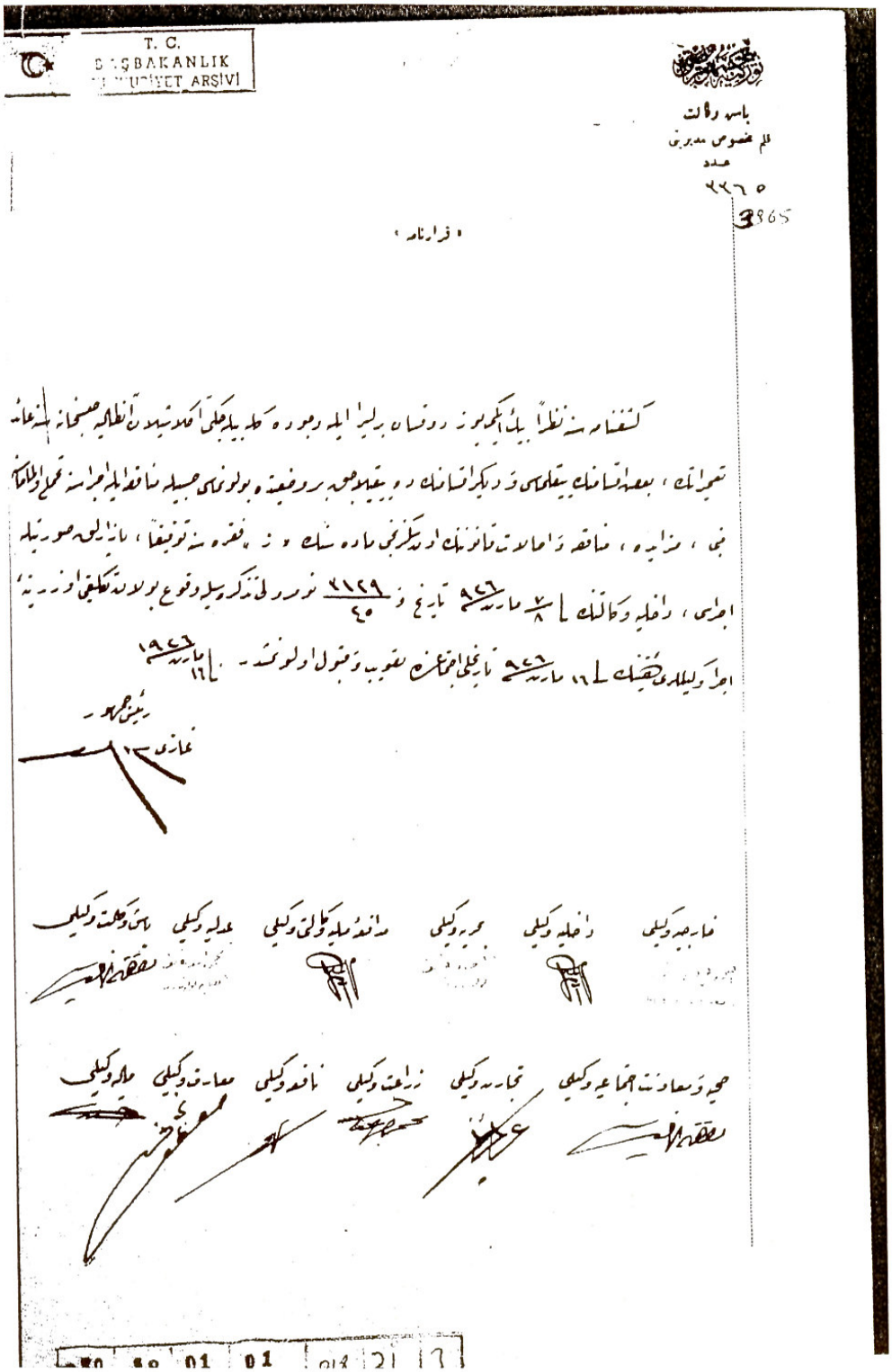

Ek: 5

Mustafa Kemal Paşa'nın Antalya'yı ziyaretinde, Başvekil İsmet Paşa'ya çekilen telgraf.(BCA. Mua.F.K.030.01.0.0. Y.N.1.6.2.)

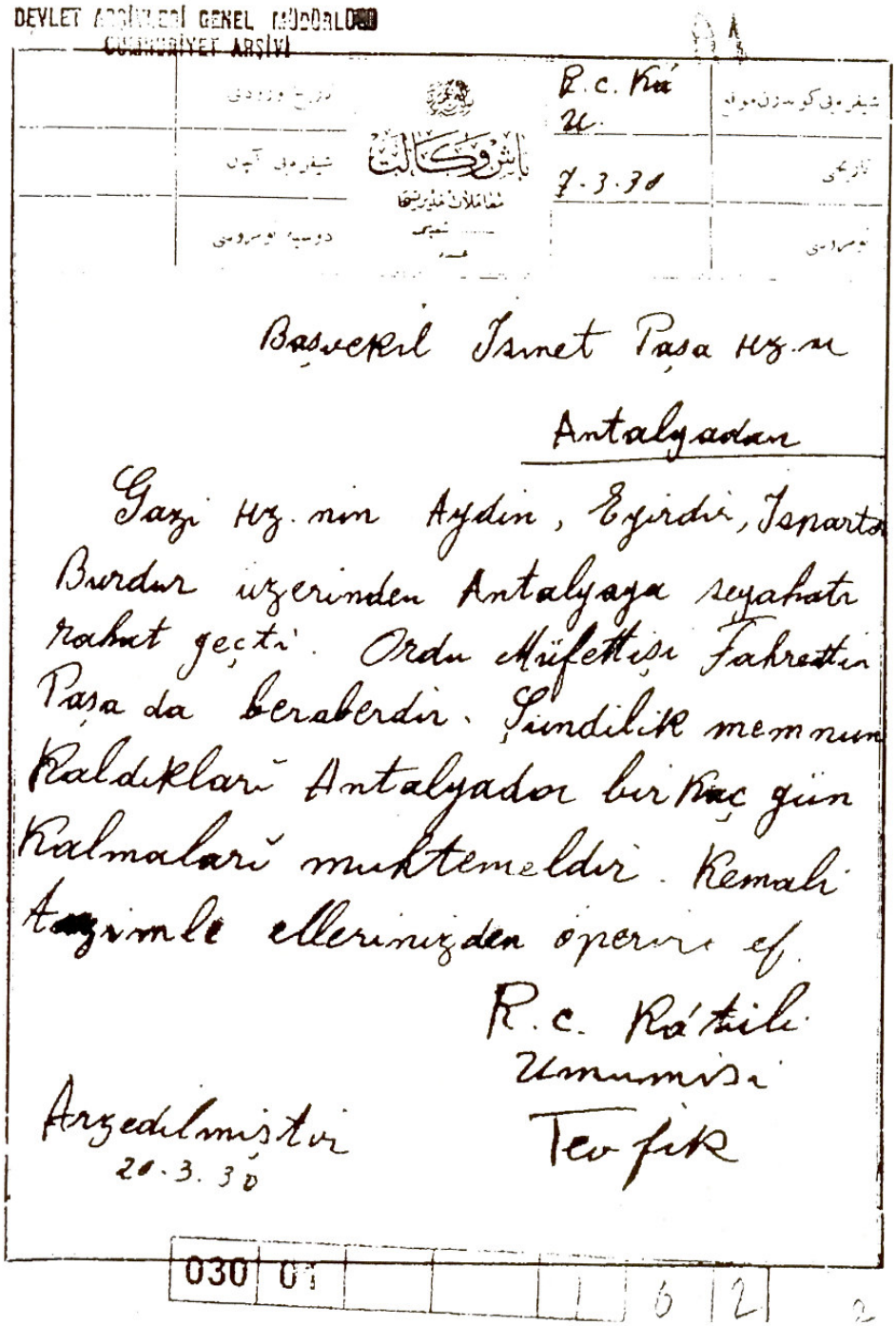

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

R.c. Kâ
u.
7.3.30

Başvekil İsmet Paşa Hz.ne

Antalyadan

Gazi Hz.nin Aydın, Eğirdir, Isparta Burdur üzerinden Antalyaya seyahatı rahat geçti. Ordu Müfettişi Fahrettin Paşa da beraberdir. Şimdilik memnun Kaldıkları Antalyada bir kaç gün Kalmaları muktemeldir. Kemali tazimle ellerinizden öperim efendim.

R.c. Kâtibi
Umumisi
Tevfik

Arzedilmiştir
20.3.30

030 01 6 2 2

Ek:6

Karahacılar Aşiretinin iskanı edilmesine dair Karaname.(BCA. BKK. F.K. 030. 18. 01. Y.N. 33.9.14.)

T. C.
BAŞVEKÂLET
Muamelât Müdürlüğü
Şube:
Sayı 12850

T. C.
BAŞBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞİVİ

KARARNAME

Dahiliye Vekilliğinden yazılan I3/2/933 tarih ve 26860 sayılı tezkerede; Antalya Vilâyetinin Elmalı kazası nufus siciline Karahacılar ismile yazılı "50" evde "230" kişiden ibaret göçebelerin yurtları bulunmadığından geçimlerini güçlükle elde ettikleri ve seyyar olmalarından dolayi resmî bir çok mahzurlar da görüldüğünden Galippaşa çiftliğine iskânları teklif edilmiş ve Maliye Vekilliğinden alınan 26/2/933 tarih ve I0677 sayılı mutalâanamede bu çiftliğin hazineye ne suretle intikal ettiği ve bir ilişiği olup olmadığı bilinmediğinden, hazineye ait bulunduğu halde bu aşiret halkının 885 numaralı iskan kanunu mucibince ve bedelleri borçlanma kanununa göre alınmak şartile adı geçen çiftliğe iskânları bildirilmiştir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyetince 28/2/933 de görüşülerek bahsı geçen çiftlik hazine uhdesinde olduğu ve bir ilişiği olmadığı takdirde iskân ve borçlanma kanunlarına göre Karahacılar Aşiretinin iskanlarına karar verilmiştir . 28/2/933

REİSİCUMHUR

Gazi M. Kemal

Bş.V. İsmet — Ad.V. Yusuf Kemal — M.M.V. Cevdet — Da.V. S. Sami

Ha.V. V. S. Sami — Ma.V. Abdülhalik — Mf.V. Fevzi — Na.V.

İK.V. M. Cevdet — S.İ.M.V. S. Refik — G.İ.V. Ali Rana — Zr.V. Mustafa

030	18	01	02	33	9.	14

Ek: 7

Antalya Milletvekili Dr.Burhanettin Onat'ın Kıbrıs mevzusunda umumi müzakere açılması hakkındaki takriri. (BCA.Mua.f.K.030.01.0.0. Y.N.50.303.2.)

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

D/2

Ankara
8 Nisan 1957

D.P.Meclis Grup Başkanlığına

Son haftalar zarfında kritik bir safhaya giren Kıbrıs davasında Yunanistan Parlamenter faaliyetlerden mada , kıralından kundura boyacısına , Baş papazından kilise zangocuna kadar bir avazdan haykırıp ve elbirliği ile çalışırken Türkiye'nin gösterdiği bütün reaksiyon , Hükûmetin Resmiyet ve protokol çerçevesi içinde kalmağa mecbur olduğu diplomatik faaliyete münhasır kalmaktadır. Son hadiselerin inkişaf seyri bize bir kere daha göstermiştir k Garp Dünyası vakıalara, memleketlerdeki reaksiyonların derecesile ölçmekte , hükûm ve kararlarını da ona göre vermektedir. Şu hale göre , Hükûmetimiz kendisine düşen vazifeyi kendi fonksiyon ve salâhiyetlerinin hudutları içind ifaya çalışırken B.M.M. ince de gereği gibi bir reaksiyon gösterilmesi lüzumuna kanaat getirmiş bulunuyorum. Bunun için de en müessir yolun , Mecliste Kıbrıs mevzuu üzerinde umumi bir müzakere açılması olduğuna kanîim . Bu taktirde hükûmet Kıbrıs meselesi üzerindeki noktai nazarını etrafile izah eder, onu takiben söz alacak iktidar ve muhalefet hatipleri Türkiye'nin bu mevzudaki hassasiyet ve azmini belirterek hükûmetin hattı hareketini tasvip ve politikasını sonuna kadar destekleyeceğini ifade eder . Bu şekil tasvip edildiği taktirde , Kıbrıs mevzuunda umumî müzakere açılması hakkındaki takririmin Meclis Riyasetine sunulmasını , aksi taktirde sözlü sorusunun muameleye konulmasını rica ederim. O taktirde ise , vekilin cevabını dinledikten sonra 1814 den beri Türkiye ile İngiltere arasında cereyan eden siyasi münasebetlerin tarihçesini , sonra bir tahkilini yaparak Atatürk'den ve bilhassa 1950 den beri İngilizlerle olan siyasi münasebetlerimizde Türkiye'nin gösterdiği sadakat ve fedakârlığı ve bu uğur a katlandığımız fedakârlıkları tebarüz ettirecek ve buna mukabil İngilizlerden , bilhassa Kıbrıs meselesinde hiyanete maruz kaldığımızı belirtecek ve neticede gerek Britanya , gerek Yunanistan'la olan münasebetlerimizin gözden geçirilmesini isteyeceğim. Keyfiyeti saygılarımla Grup İdare Heyetinin tasvibine arzederim.

Antalya Mebusu
Dr. Burhanettin Onat

Ek: 8

Antalya Milletvekili Ahmet Tokuş hakkında 15 Eylül 1961 tarihli Yüksek Adalet Divanı Kararı.(XI. Devre TBMM Âzasına Mahsus Zat ve Sicil Dosyası)

AHMET TOKUŞ Antalya.

15 Eylül 1961 Tarihli Yüksek Adalet Divanı Kararından

7L-SANIK AHMET TOKUŞ:

Anayasayı ihlal suçundan 146/3 hükmünce tayin olunan 5 sene ağır hapis ce zasının 59 madde icabınca altıda biri olan 10 ayın indirilerek 4 sene 2 a müddetle ağır hapsine ve müebbeden amme hizmetlerinden memenuiyetine,173 üncü madde icabınca muayyen cezanın üçte biri olan 1 sene 4 ay 20 gün müddetle Antalya'da umumi Emniyet nezareti altında bulundurulmasına 152 lira maktu harcın alınmasına oy birliği ile,

Ek: 9

Şelâle Gazetenin 8 Ocak 1947 tarihli ilk sayısının birinci sayfası.

Sayı : 1 — Yıl : 1

İDARE YERİ :
Belediye civarı No. (43)
ANTALYA
Tel. : Şelâle Gazetesi - Antalya
Telefefon : (46)
Posta Kutusu :

Sayısı : (5) Kuruştur

Şelâle

Cumartesi Çarşamba günleri çıkar tarafsız Memleket Gazetesi

Çarşamba : 8 Ocak 194

ABONE ŞARTLARI

Senelik : 480 Kuruş
Altı aylık 250 »
Üç » 125 »
Gönderilen yazılar Gazeteyi girsin girmesin geri verilmez

Günü geçmiş sayılar (25) Kr.

Niçin Çıkıyoruz

SITKI TEKELİ

Her iş ve her teşebbüs muhakkakki ihtiyaçtan doğar. Her ihtiyacın meydana gelmesi için sarf edilen gayretler, ihtiyar edilen masraflar az çok zorluğa dayandığından elde edilen maksadın başlangıçda bir çok eksikliklerini gösterir. Lâkin zamanla ve ehemmiyet nisbetine göre ağır veya çabuk tekâmüle doğru gittiği görülünce ferahlık ve rahatlık duyulduğunu hepimiz bilir takdir ederiz.

Şelâle-de memleketin mühim bir ihtiyacını karşılamak maksadile meydana gelmiştir. çıkarılmasında rastlanan güçlükleri yenmekle beraber henüz çıkmış olan bu gazetede arzu olunan temamul yer bulmuş değildir. Fakat halkımızın rağbetine mazhar oldukça eksikliklerin giderileceğini ummakdayız.

Gazete, memleket için varlık sayılır. Medeni, kültürel insanların ruh gıdasını sağlayan bir vasıtadır. Okunacak gazetesi olmayan memleketlerin derin bir boşluk içinde bulunduklarını kabul etmemenin haksız bir ifade ve mütalaa olacağı kanaatını taşıyorum.

Gazete kültürel muhitlerde doğar ve yaşar. Her yerde gazete çıkarmanin imkânı bulunmaz. İmkân bulmuş muhitlerin muvaffakiyet sebeplerini incelersek; içtimai seviyelerindeki gelişmenin fiti bir neticesi olduğunu görürüz. Bundan da gazetelerin muhitlerin içtimai ve diğer sahadaki inkişaf derecelerini izah eden, gösteren yeter bir ölçü olduğunu anlıyoruz. Antalya ili bu vasıfları çoktan kazanmış olmasına karşı şimdiye kadar okuma ihtiyacına cevap verecek fikri içtimai bir gazeteye sahip bulunmamış olmasından memleket kültürüne acıklı bir nazarla bakmak gerekir. Bunu memleket hesabına da nakise sayarım. Bu durum bizi üzdüğü kadar hassas memleket gençliğini de kayguya düşürmüştür. çok zamanlar bir çok gençlerin hasbihalleri sırasında Antalyada kültüre hizmet eden bir gazetenin çıkartılmamasından şikâyetci olduklarını anladım. Kalem erbabına sütunlarını açacak, temiz duygularına mâkes olacak bir gazeteye susamış olduklarına şahit oldukca derin teessür duyuyorum.

Memleket gençleri gazetenin kıymetini, faidesini ve büyük rolünü anlamış ve bilmişlerdir.

Şelâle gazetesi gençliğin bu haklı arzu ve istekterini hedef tutarak kudret ve vusati nisbetinde yerine getirmeğe çalışacaktır. Bu gayeye erişmek için meydana atılmıştır.

Bu bakımdan Şelâlenin aldığı ve alacağı ilham gençlik kaynağından olacaktır. Bu güven ve inan onun cesaretle ve metanetle bu engin davaya atılmasına yardım etmiştir.

Hukukcular: Devletin, adli teşrii ve icrai olmak üzere üç kuvvete istinat ettiğini bildirir ve bunu uzun boylu izah ederken hemen hemen çoğunlukla mıtbuatı da bu üç kuvvetin yanında dördüncü bir kuuvet olarak gösterirler. Hiç şüphe yokki her zaman ve her yerde, en modern; günün en tekemmül etmiş ve yükselmiş bir şehrinden en hücra bir bucak ve köşesine kadar her insanın tenviri efkârına yarayan, onun dimağını, dinlendirerek, geliştirerek mütemadi meşgale ve dıdınmesinde; hayatın pek tahamülsüz yüklerinin giderilme ve hafifletilmesinde büyük bir yardımı olan gazetelerdir.

Bütün bu mülâhazalar, geniş düşünce ve telakkiler dikkat naza-

(Devamı 2 nci sayfada)

Yeni Yıl başı münasebetile

Harbe iştirak edilmiş olsun olmasın ikinci cihan savaşı dünya milletlerini iztirap dolu günler yaşattı.

Harbin başladığı 1939 yılındanberi geçirdiğimiz yılbaşlarında yaptığımız toplantılar, gösterdiğimiz neş'eler ancak olagelen bir adetin hükmü yerine gelmiş olsun diye yapıldı.

O yıllarda harp cepheleri vardı. Karşılıklı milyonlarca insan birbirini boğazlamağa çalışıyor, yekdiğerini ifna için yerden, gökden, denizden ölüm saçan silâhları kullanıyordu. Cephe gerileri de müthiş hava bombardumanlarile yıkılıp, yakılıyor, yüzlerce masumun yangın alevleri arasında, yıkıntılar altında canhıraş feryatlarla ruh teslim ediyordu.

Bu fecaat ve vahşet olup dururken; sevinçli, neş'eli ne bir Noel yortusu, ne bir yılbaşı geçirmek tabiatile mümkün olamazdıl..

Harp yılı olmamakla beraber açlık, safaletin hüküm sürdüğü 946 yılını bugün bütün acılarile beşeriyet için felâket olmuş olan harp senelerinin yanına yani maziye gömdük, tarihe mal ettik. Bir sulh ve selâmet yılı olacağını ummakta olduğumuz 947 yılına kavuşarak kutladık.

Mevzuu hâdiseler istisna edilirse bu yılın daha müsait şartlar içinde geldiğini fark etmekte müşkülât çekmeyiz. Netekim de yeni yıl başıyı bütün milletlerce bizde olduğu gibi daha çanlı ve dahaiyi bir eda ile karşılandı. Harbin açtığı içtimaiyaraların henüz kapanmamış olduğu halde Noel yortusu ve yıl başı gecesi iyi bir hava içinde geçti. İnsanların birbirlerine daha güzel hislerle yaklaşdığı için toplantılarda samimiyet, neş'e esiyordu. Radyolar bize bu hakikatı güzel, güzeln iletti. Muhitimizdeki toplantılar da aynı sevinçle geçtiğini gördük.

Bütün insanların bu tezahüratı; harbin başladığı yıldanberi dünya başına çöken kâbusun yerine barış güneşinin yeni yılımızla sürüklenip geleceğini ve ufukları kaplayan kara bulutları yakında yırtıp atacağı inancın

Ş. Y.

(Devamı Sayfa 2 de)

Şelâlenin

ÇIKMASI ÜZERİNE

ŞÜKRÜ YILMAZER

Antalyada Yılbaşından itibaren « Ş e l â l e » adlı bir gazetenin çıkarılacağını eşidince memleket adına çok sevindik. Bizim gibi sevinenler de az değildi.

Hepimiz de sevinsek yeri var. Bir şehirde gazete adedinin artması ve tutunması memleket kültür hayatının mesut bir gelişmeye doğru gittiğine hükmetmek gerekir. Antalyamız için böyle bir netice görmekten derin kıvanç duymamak elde de-ğildir.

Antalya; irfan merkezi denecek derecede kültür varlığına maliktir.; muhtelif irfan müesseselerile bezanmıştır. Bu müesseselerde yetişen gençlerimizden bir çoğu memleketin her iş sahasında çalışdıklarını görmekle gurur duymakdayız. Dahada yetişmekte ve yetişecek yüzlerce çocuklarımızın bu müesseselerde yüksek tahsil hayatına hazırlanmaktadır. Antalyada aydınlarımız çoktur. Gazete mütalaasından zevk alanlar da az değildir. Buna rağmen memleketimizde tasminkâr bir gazetenin intişar etmemiş olması muhitimize ve varlığımız için büyük bir boşluk sayılır! Bu mütalaamıza hak vermeyecek hiç bir Antalyalı bulamıyacağımızı sanıyoruz.

Gazetenin şahsın inkişafında oynadığı rol büyüktür. Bugün ekserimize okuma zevkini gazetelere aşılamış Gazete sütunlarına geçen yazıların kıymet ve hakikat ifade ettiği takdirde mütalaa zevki o nisbette artar. Her gün muhtelif bilgilerle bizi aydınlatan, memleket işlerimiz

(Devamı 2 inci sayfada)

C. H. P. İl Parti Kongresi

4 Ocak 1947 Cumartesi günü saat 15 de Halk partisinin İl Parti kongresi Halkevi salonunda icra edilmiştir.

İlçelerden gelen Delegeler de bulunduğu halde başta Parti Müfettişi yanında sayın Valimiz ve diğer tevatla birlikte mezkûr saatta salona girmişlerdir

Salon bütün manasile sa'kıl. içinde idi Salonun orta kısmına geçen Türk bayrağının ortasına konan atejerin üstüne kon...

(Devamı 2 inci sayfada)

Ek: 10 Antalya İdari Haritası (T.C. İçişleri Bakanlığı, Antalya İli, Ankara 1961.)

9.ÖZGEÇMİŞ

5.1.1955 Yılında Alanya'da doğdum. 1966 yılında Alanya Sugözü İlkokulu'nu, 1974 yılında da Alanya Lisesi'ni bitirdim. 1979 yılında Isparta Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilgiler Bölümü'nden mezun oldum. 1993 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nde Tarih Lisansı'nı tamamladım. 2003 yılında da Marmara Üniversitesi Türkiyât Araştırmaları Ensititüsü'nde Türk Tarihi Ana Bilim Dalı Cumhuriyet Tarihi Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimi yaptım

Öğretmenlik mesleğine 1979 yılında Bilecik İli'nde başladım. 1980 yılında Alanya Lisesi'ne tayin oldum. 1990 yılına kadar bu okulda öğretmen ve müdür yardımcısı olarak çalıştım. 1990 yılında Alanya Atatürk İlköğretim Okulu'na müdür olarak atandım. 2006 yılında da Alanya Hayate Hanım İlköğretim Okulu Müdürlüğü'ne naklen tayin oldum. Halen bu görevimi sürdürmekteyim.

Cumhuriyet Tarihi ve Şehir Tarihi ile ilgili araştırmalar yapmaktayım.

Ayrıca "Alanya Folkloru'ndan Derlemeler" isimli bir kitabım vardır.

Ali Rıza Gönüllü

İstanbul 2008